

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК

КЊИГА XXXVI

ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
ET
INSTITUT DE LA LANGUE SERBOCROATE

RECUEIL
DE DIALECTOLOGIE
SERBE

XXXVI

TRAITÉS ET MATÉRIAUX

Comité de rédaction

*Dr Drago Ćupić, Dr Pavle Ivić, Dr Asim Peco
Dr Mitar Pešikan et Dr Slobodan Remetić*

Rédacteur en chef

PAVLE IVIĆ

BEOGRAD

1990

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК

XXXVI
РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор
др Павле Ивић, др Асим Пецо, др Митар Пешикан
др Слободан Реметић и др Драго Ђупић

Главни уредник
ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД
1990

Секретари часописа

др Слободан Реметић и мр Никола Рамић

У финансирању ове књиге учествовали су:

Републичка заједница науке СР Србије

и

СИЗ културе Пирот

Издају

Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез Михаилова 35/II

и

Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез Михаилова 35/I

Штампа: „Студио плус“, Булевар АВНОЈ-а 179, 11070 Нови Београд

САДРЖАЈ

	Страна
Првослав Радић: Цртице о говору села Мрче у куршумлијском крају	1
Софија Ракић—Милојковић: Основе морфолошког система говора Доње Мутнице	75
Рада Стијовић: Из лексике Васојевића	119
Јакша Динић: Додатак речнику тимочког говора	381
Драгољуб Златковић: Фразеологија омаловажавања у пиротском говору	423

ПРВОСЛАВ РАДИЋ

ЦРТИЦЕ О ГОВОРУ СЕЛА МРЧЕ У КУРШУМЛИЈСКОМ КРАЈУ

САДРЖАЈ

	Страна
У В О Д	5
I. КАРАКТЕРИСТИКЕ АКЦЕНТУАЦИЈЕ	8
II. ФОНЕТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	12
III. МОРФОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	21
IV. СИНТАКСИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	34
V. КАРАКТЕРИСТИКЕ ТВОРБЕ РЕЧИ	36
VI. КАРАКТЕРИСТИКЕ ВОКАБУЛАРА	40
VII. ОНОМАСТИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	43
РЕЧНИК	47
ТЕКСТОВИ	64
РЕЗЮМЕ	73

УВОД

Село Мрче налази се у горњотопличком крају, на југоисточним падинама копаоничког масива. Од Куршумлије, најближег индустријског и административног центра, Мрче је удаљено тридесетак километара. Село има око тридесет кућа распоређених дуж друма и Сеочке реке. Основна делатност мештана је сточарство, као и земљорадња која због конфигурације терена да је слабе приносе. Део становништва, углавном млади, запослен је у невеликом текстилном погону у суседном селу Лукову. Мрче нема своју основну школу те ђаци похађају школу у суседном Лукову. Ипак, млађег становништва има мало јер је миграција становништва, пре свега према Куршумлији и околним селима, данас прилично изражена у овом поткопаоничком крају. Становништво је српско, православне вере.

Мрчани себе углавном сматрају староседеоцима. Они пак који су задржали какво веровање о миграцијама својих предака, о њиховом досељавању у топлички крај имају прилично нејасне и оскудне представе. Ипак, у неким народним предањима подаци о досељавању су добро сачувани и они, бар кад је реч о појединим фамилијама, упућују на слив Лаба као њихову прапостојбину. Друге пак чињенице упућују и на нешто другачије закључке о путевима досељавања овдашњег становништва.¹

Топличка област припала је српској држави врло рано, већ у XII веку, за време Немање. Овде у топличком крају, у Куршумлији, Немања је подигао и два храма, Свету Богородицу и Светог Николу. Ови и бројни други подаци говоре да је Топлица била врло рано насељена српским живљем. Значајне промене у демографској структури донели су тек каснији векови и појава Турака на Балкану. Под притиском турске најезде започиње дуги период непрекидних сељења и повлачења српског живља да би се крај XVII века окарактерисао масовним миграцијама Срба на север у Угарску, које су поред многих крајева у Србији опустошиле и Топлицу. У том периоду

---

¹ Низ језичких особености, о којима ће напред бити речи, упућују и на неке друге миграционе путеве овдашњег становништва. Код Султана Савић забележио сам, на пример, и изреку *Росина га однџла*, при чему испитаник, чак, и не познаје значење облика Росина. Овај облик би се, чини се, могао везати за име реке Расине.

турска власт организовано насељава ове крајеве шиптарским живљем. О томе М. Ђ. Милићевић бележи : "Онда Топлица, особито Горња, оста пуста, у њу се спустише Арнаути, и заселише је тако да је то, до нашега другога рата, била са свим арнаутска земља, у коју хришћанска нога није ласно могла ступити."² Међутим, турска власт је широм отворила врата и свим другим несловенским етносима. Тако, на пример, у топлички крај, посебно Копаоник, доселило се у турско време и старобалканско аромунско становништво познато под именом Саракачани, чије су мање групације и данас расуте по Епиру, Тесалији, Албанији, Македонији и Бугарској. Ово номадско сточарско становништво наставило је да учествује у формирању менталитета и обичаја у топличком крају и након ослобађања Топлице од Турака, што је свакако морало наћи одраза и на миксоглотском плану.³

Накнадно успостављање српске власти у овом крају омогућило је да се крајем XIX века започне са систематским насељавањем ове области, посебно српским живљем из Санџака, Црне Горе, Косова, долине Ибра, са обронака Копаоника и из других крајева, што је у исто време пратило и повлачење шиптарског живља.⁴ На то указују и новија етнографска истраживања Топлице уочавајући одређене правилности и у самом распореду различитих миграционих струја на овим теренима. За западни и северозападни део Топлице, коме село Мрче припада, констатује се, на пример, да је углавном насељен досељеницима "са Копаоника, затим са Косова, Жупе и Расине".⁵ Отуда се и данас у Топлици препознају

² М.Ђ.Милићевић, *Краљевина Србија*, Београд 1884, стр. 361, 362.

³ Саракачани су се, поред свог језика романског типа, служили и грчким језиком. (В.код: Petar Vlahović, *Narodi i etničke zajednice sveta*, Београд 1984, стр. 232; Видосава Николић—Стојанчевић, *Топлица — етнички процеси и традиционална култура*, Српска академија наука и уметности, Београд 1985, стр. 25,68,136 — в. и тамо наведену литературу).

⁴ Јован Цвијић, *Балканско полуострво*, Београд 1969, стр.131—133; *Топличка споменица*, Београд 1934, стр.11.

⁵ Вујадин Б.Рудић, *Становништво Топлице*, Српска академија наука и уметности, Београд 1978, стр.36. Говорећи о овом периоду, М.Ђ.Милићевић истиче, на пример, како је одео Топличана било "сигаве боје", тј. "слично с оделом крушевљана и жупљана". (М.Ђ.Милићевић, *Краљевина Србија*, стр. 403,404). Овакве глобалне анализе не искључују, наравно, одређене специфичности у миграционим процесима. Тако, на пример, за горњотопличко село Луково истиче се да је "црногорска етнички компактна оаза" (В.Николић—Стојанчевић, *Топлица. . .*, стр. 140). Ипак, и поред сложених миграционих процеса, који су отпочели крајем XIX века, за Горњу Топлицу се може претпоставити постојање проређеног стариначког становништва. Тако, на пример, познато је да је братство Давидовића живело у Мрчу и пре ослобођења од Турака 1878. године (В.Б.Рудић, *Становништво Топлице*, стр. 34). За становништво суседног села Штаве (у коме је рођен информатор Султана Савић) легенда каже да су досељени "пре Косова", а други подаци говоре да су старином из северне Албаније. (Р.Павловић, *Сеоба Срба и Арбанаса*

различити говорни типови, а пре свега прилично јасна издиференцираност екавске (долина Топлице и област према северу) и ијекавске говорне зоне (јужно и југоисточно од Куршумлије).⁶ При том треба имати на уму да је у време насељавања ових области та неуједначеност морала бити далеко израженија, што донекле потврђује и М. Ђ. Милићевић поређењем топличког говора са причом о Вавилонској кули.⁷

Говор Горње Топлице по својим основним карактеристикама припада косовско—ресавском дијалекту. Основне податке о овом говору налазимо већ у прошлом веку, када се за горњотоплички акценат и падешки систем констатовало да су “ближи ибровцима и студеничанима”; док је говор Топличана староседелаца “сличан с говором расинаца и жупљана”.⁸ Горњотоплички говор је, ипак, тек у новије време ближе истражен и о њему говори низ значајних дијалектолошких прилога. Тако, на пример, у раду Милице Грковић представљен је у основним цртама говор села Лукова,⁹ док је у раду Милосава Вукићевића дат шири преглед говора куршумлијског краја, при чему је истраживањем обухваћен низ горњотопличких села до села Мерхеца.¹⁰ Неколика значајна прилога о говору Блаца и околине дала је Југослава Арсовић.¹¹ На лексикографском плану свакако најзначајнији допринос дао је Глиша Елезовић својим познатим дијалектолошким речником, укључивши у ово своје истраживање и део копаоничке области.¹²

у ратовима 1876 и 1877. до 1878, Гласник Етнографског института САН, књ. IV-VI, Београд 1955/57, стр. 65 —према: В.Б.Рудић, *Становништво Топлице*, стр. 47).

⁶ В.код: Милосав С.Вукићевић, *О говору околине Куршумлије*, Зборник Филозофског факултета у Приштини, књ. VIII, св. А, Приштина 1971, стр. 385.

⁷ М.Ђ.Милићевић, *Краљевина Србија*, стр. 405.

⁸ Исто, стр. 404.

⁹ Милица Грковић, *Неке особине говора села Лукова*, Прилози проучавању језика, књ.4, Нови Сад 1968, стр. 121—131.

¹⁰ Милосав С.Вукићевић, *О говору околине Куршумлије*, стр. 383—416 (+ карта).

¹¹ Југослава Арсовић, *Главне фонетске особине говора Блаца и околине*, Прилози проучавању језика, књ. 9, Нови Сад 1973, стр. 55—77; Ј.Арсовић, *Акцент именица мушког рода у говору Блаца и околине*, Годшњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. XVII/1, Нови Сад 1974, стр. 195—207; Ј.Арсовић, *Акцент именица женског рода у говору Блаца и околине*, Прилози проучавању језика, књ.13/14, Нови Сад 1977/78, стр. 69—78.

¹² Гл.Елезовић, *Речник косовско—метохијског дијалекта*, I—II, Српски дијалектолошки зборник, књ. IV-V, Београд 1932, 1935. Један број прилога укључује се и у ономастичку проблематику топличког краја, уп. Милица Грковић, *Микротопоними изворишне области Топлице*, Прилози проучавању језика, књ.6, Нови Сад 1970, стр. 183—201; Југослава Арсовић, *Микротопонимија Блаца и околине*, Прилози проучавању језика, књ.8, Нови Сад 1972, стр. 71—86; Слободан Марјановић, *Антропоними међу топонимима Горње Топлице*, Втора југословенска ономастичка конференција, Македонска

У селу Мрчу боравио сам у два наврата 1987. и 1988. године, укупно петнаестак дана. У том периоду сам за потребе Српске академије наука на терену попунио *Упитник за српскохрватски / хрватскосрпски дијалектолошки атлас* и снимио један број магнетофонских трака. Део дијалектолошке грађе сам записивао. За испитанике сам узимао старије особе, што је у великој мери условило и природу ове грађе. У мом раду на терену највише су ми помогли испитаници: Султана Савић—Сутка (1903), Миласав Гилић (1912—1988), Стојанка Гилић (1912), Глигорије Филиповић (1913) и Добросав Милановић (1926). Ипак, највећу помоћ у раду пружила ми је Султана Савић од које је забележен знатан део грађе. Њој и овом приликом захваљујем.

I. КАРАКТЕРИСТИКЕ АКЦЕНТУАЦИЈЕ

1. Као већина косовско—ресавских говора и мрчки говор познаје троакцентски систем, два силазна (ˇ, ") и дуги узлазни акценат ('). Дугосилазни и краткосилазни акценат могу се јавити на свим слоговима у речи, при чему се краткосилазни на последњем слогу јавља и као резултат скраћивања речи за последњи слог: *зуб, крв, реч, лек, врсник, извор, огњ, отрдв, рођак, ногдм, бријд се, бајча, зџва, сџно, рјку* (акуз.), *разговару, весџље, шишарка; згдб, сџн, чјо, пцј, гјре, дгањ, пџток, жџна, зимјс, данс, изјт, игрдт, оџдм, бачица, ложјица, свекрва, очјма, сакрјла, сатрјо се* итд. Дугоузлазни акценат такође познаје одређена дистрибутивна ограничења, те се, на пример, на последњем слогу не јавља : *дџте, жџна* (ген. пл.), *челјде, мрџга, џнђа, снџга, лџнац, вџча се, срџа, донџше, бројмо, веселјмо се, носјше, крстјмо, ломјмо, печџмо, грџва, кокџши* (ген. пл.), *задџвит, искјучит се, набјрат, нџмет, секјрче* итд.¹³

2. Дугоузлазни акценат у мрчком говору, како и већина наведених примера показује, настао је превлачењем старих силазних акцената на претходни слог, ако је он био дуг. У бројним примерима, међутим, и ово старије стање је добро сачувано, при чему је предакцентски квантитет и данас остао стабилан: *брдџви, дџђдмо, најжјљак, поудџдле се, разговарјт, ћутјдт, стрјчџви, рџчјма, жмјурјм, пјсџње, рјкдм, сврбј, двџес косџчд, скјубџ, ћутџ* итд. Тек се у мањем броју примера може забележити редуковање или пак губљење предакцентске дужине, на пример, *пушјдли,*

академија на науките и уметностите, Скопје 1980, стр. 173-182.

¹³ И овде се могу забележити изузеци са дугоузлазним акцентом на последњем слогу, али само код облика код којих је претходно дошло до обличког скраћења, на пример *објц се* (уп. и од м. оџде).

ратнѐ (комп.), пацѐв, по странѐ (али уп. и смѣјем се, јѐду, свѣњскѐ мѐсо). Ипак, непреврелост овог процеса условила је постојање низа акценатских дублета типа свѣмѐ / свѣма, људѐма / људима, од зубѐ / од зуба, по сѣнѐ / по сѣни, имѐђѐ, имѐђа итд. , при чему се могу забележити понекада чак и прелазни типови који у појединим случајевима остављају утисак о постојању два акцента код једне речи, или пак каквог постацентског квантитета. Мрчки говор, наравно, познаје и метатаквичко преношење акцената на кратки претходни слог (нпр. дѣца, вѣда, домѐћин, комшиљук итд.). Опсег неуједначености, тј. постојања дублетних форми на овом плану је, чини се, знатно мањи.

3. Мрчки говор познаје преношење акцената на проклитику. Број забележених примера није занемарљив: љ_руку, љ_ноге, љ_старос, љ_пролећ, љ_главу, љ_прси, ђђ_смеј, ђђ_смеја, ђђ_глади, нѐ_зло, нѐ_дно, нѐ_ум, нѐ_ноге, зѐ_главу, зѐ_руке, зѐ_очи, зѐ_нешто, пђ_дну, љз_реч, нѐ_могу, вишѐ_мене, вишѐ_тебе, окђ_мене, прекђ_мега.¹⁴

4. Акценатски систем мрчког говора показује, међутим, и низ специфичности које се јављају како на плану саме природе акцената, тако на плану њихове дистрибуције. Тако се, на пример, у овом говору може забележити и један нетипичан дуги узлазни акценат који се, ма колико понекад садржавао и експресивну компоненту, не може свести искључиво на какву експресивну модификацију некога од акцената. На акустичком плану овај акут се карактерише углавном равном, а понекад чак, чини се, и силазном интонацијом, која у другом делу нагло добија узлазни карактер, да би се затим нагло и прекинула.¹⁵ На дистрибутивном плану овај акценат такође указује на извесну правилност. За разлику од једносложних речи код којих се овај акценат ретко јавља,¹⁶ код вишесложних речи он је

¹⁴ Појава преношења акцената на проклитику није карактеристика косовско—ресавских говора. Ипак, спорадично она се може забележити у низу говора (в. нпр. М. С. Вукићевић, *О говору околине Куршумлије*, стр. 397; Душан Јовић, *Трстенички говор*, Српски дијалектолошки зборник, књ. XVII, Београд 1968, стр. 34; Ј. Арсовић, *Главне фонетске особине говора Блага и околине*, стр. 57).

¹⁵ На постојање сличног акцента у делу косовско—ресавских говора (углавном трстенички крај, Жупа и Копаник) већ је одавно указано у дијалектолошкој литератури. Основно питање које се намеће у вези са овим је да ли се овај акценат може довести у везу са метатонијским акутом. Његова физиолошка и дистрибутивна својства углавном иду у прилог томе, иако низ момената остављају одређена питања отвореним (з. о томе подробније код: Asim Peco, *Osnovi akcentologije srpskohrvatskog jezika*, Београд 1971, стр. 143-146).

¹⁶ Забележено је тек неколико примера као смѐ, знѐм, мѐж, снѐг, дѐр, у којима се и иначе чешће јавља дугосилазни акценат. У трстеничком говору овај акценат није забележен на једносложним речима (Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 27, 28). Међутим,

далеко присутнији при чему се готово редовно јавља на оном слогу који у говорима са непренесеном акцентуацијом има дугосилазни акценат. У граматичким категоријама овај акценат најчешће се јавља:

а) у презенту: *радим, ради, раде, уради, заруди, причам, прича, причу, попричам, пишеш, пише, питам, пита, прича, причу, ричеш, риче, браним, браниш, купиш, купе, мутим, млатим, избучим, платим, шивам, нећеш, самљива се, нема, буче, мауче, запали, наљути, мбра, врати, освјети се, смјта, помјга, значи, спава, жуљи, плаћа, мјси, мвсимо, појјри, риче, отидну, помјшу, шјту, ручу, смјре се, грјшу, скићу, задјве, краће, одђу, дешдва се* итд.

б) код именица, најчешће збирних: *лисје, пласје, русје, (:рус), класје, корјење, камјење, трјење, грање, орање, ћерка, сјно, задруга, градџке, понедељкем, ждрјебе, петлић, чукар, глџу (акуз.), зџца (ген.)*.

в) код придевских и прилошких речи: *врџдан, глџдна, мјло, стјри, лџно, брзо, нагрђјено, четврта, четвртем, пјти, дешта, јунџки, крадом.*¹⁷

Ипак, обим фреквенције овога акцента није лако утврдити. Док је у појединим речима он чест и уобичајен, у другим се ређе јавља уступајући своје место најчешће дугосилазном акценту. Отуда и дублети типа: *четвртем / четвртем, дешвер / дешвер, пјва / пјва* итд., што је, опет, у одређеној мери условљено и различитим идиолектима информатора. Међутим, факултативна дистрибуција овог акута битна је његова карактеристика.¹⁸

у радовима о жупском и бруском говору већ се одавно указује на постојање једног дугосилазног акцента у нетипичним позицијама, па и у једносложним речима (Р. Алексић, С. Вукомановић, *Основне особине александровачког и брусског говора*, *Анали Филолошког факултета*, књ. 6, Београд 1966, стр. 292, 293; А. Пецо, Б. Милановић, *Особине левачког говора*, *Анали Филолошког факултета*, књ. 2, Београд стр. 187–203; -и др.). У куршумлијском крају, иако у мањем обиму, такође је на једносложним речима уочен дуг акценат који се "по вредности идентификује са (') акцентом" (М. С. Вукићевић, *О говору околине Куршумлије*, стр. 397).

¹⁷ Ипак, могу се забележити примери у којима се овај акценат не везује за оне слоге који у косовско-ресавским говорима имају обично дугосилазни акценат, на пример: *пџва, пџваш, нџсам, дешвер, зрница, дџваљи, смјшно, лјдно, змјја, ракџја*. То, међутим, не значи да се у мрчком говору на овим слововима не може јавити дугосилазни акценат (уп, *пџва*, императ. *запџва, дешвер*; у *Речнику косовско-метохиског дијалекта и дешвер, дџваљ*, као и *нџсам, нџси...*, стр. XIV).

¹⁸ Занимљиво је да се код старијих испитаника чува језичко осећање о посебности овог акцента. Тако, на пример, на питање који облик боље изговарам "право по српски" (како мештани обично кажу за говор овога краја) — *причам* или *причам*, један испитаник је одговорио да је то "јсто, али је готђво лџпше *причам*, јер је *причам* више јзбрзна

5. На другој страни, може се уочити да се сличне дистрибуционе особености могу у знатном броју примера констатовати и за дугоузлазни акценат. Поред његовог фигурирања у оквиру преношења силазних акцената на претходни дуги слог (в. напред), дугоузлазни акценат се, као и поменути акут, у бројним примерима везује управо за онај слог који у говорима са непренесном акцентуацијом углавном има дугосилазни акценат. Иако је појава међусобног замењивања ова два акцента (дугосилазног и дугоузлазног) на косовско—ресавском терену позната,¹⁹ учесталост и оваква дистрибуција дугоузлазног акцента указују на његову везу са поменутиим акутом. На то упућују пре свега неке заједничке дистрибутивне карактеристике ових акцената. Као и поменути акут, дугоузлазни акценат се ретко јавља у једносложним речима,²⁰ док се у вишесложним речима најчешће јавља:

а) у презенту: *напрѣчам, пѣвам, пѣва, журим, рѣди, рѣни, брѣни, мѣси, замѣси, погрѣши, разблѣжи, прѣма, полѣга, заповѣда, смѣта, врѣжа, нѣђе, помѣгу, нѣму.*

б) код именица, најчешће збирних: *грѣзје, прѣђе, лѣшје, орѣње, камѣње, трѣње, корѣње, волѣње, бурма, прѣсе, црѣва, сѣно, мѣре, Радѣјку* (акуз).

в) код придевских речи: *мѣло, мѣле, стѣри, дебѣли* (множ.), *девети, девѣте.*²¹

Овакав међусобни однос ова два акута, који се у знатној мери заснива на њиховим варијантним обележјима, условио је постојање низа паралелних облика типа *рѣди / рѣди, корѣње / корѣње, стѣри / стѣри*, а полазећи од ширег прозодијског плана и паралелизма типа *рѣди // рѣди / рѣди*.

Очито је да акцентуација овога говора заслужује више пажње, како на плану исцрпнијег описивања прозодијског система, тако на плану одређених теоријских приступа са ширег дијалектолошког и историјског аспекта.²² Циљ овога прилога, ма колико он повремено наметао и одређене

рѣч.”

¹⁹ Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, Нови Сад, 1985, стр. 102.

²⁰ Забележена су свега два примера, *знам* и *сок*, при чему се не може негирати ни њихова експресивна компонента.

²¹ У појединим примерима овај акценат се среће и на оним слоговима на којима би се могао очекивати кратки акценат: *вѣнча се, јѣрган, лѣнац, нѣвен, сѣрђе, тѣван, тѣмељ, јѣду* (и *јѣду*) —где се препознају и примери са акцентом кановачког типа. То не значи да се у овом говору као факултативан не може у тим примерима јавити управо дугосилазни акценат. Тако је, на пример забележен и облик *тѣван, тѣмељ*, а у *Речнику косовско-метохишког дијалекта* Гл. Елезовића и *вѣнчат, вѣнчам, јѣрган*.

²² Већ ове карактеристике, на пример појава специфичног акута, указују, чини се,

теоријске поставке и решења, ограничио се за ову прилику на представљање на јосновнијих карактеристика овога говора.

II. ФОНЕТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

A. Вокали

Мрчки говор познаје петочлани вокалски систем (а, е, и, о, у + р) при чему фонетска вредност ових вокала најчешће не представља значајна одступања од стандардне вредности српскохрватског вокализма.

1. У низу примера, а у знатној мери у зависности од идиолекатских подтипова, могу се, ипак, забележити специфичне вокалске вредности :

а) отвореност вокала е и о: *девојка, желјудац (и жалјудац), четвртка, пашендзи, задреш, календар, мјесо, мјеси, жњско; брјави, даровдо, забр-рдио, појџо, родитељи.*

б) затвореност вокала е и о: *неће, побјгла, ктџо, довџо, разболџо, његдво, пешикр, ципиле (и ципиле); довучџе, крошшка, кот кућте, ин-терџовало, слдбодно.*

в) помереност артикулације вокала а ка предњој позицији : *брјдло, тџлаци, дандс, ваља, скидаш, жалјудац, џтац.*

г) отвореност вокала и: *биљу, крзнарџма, узнемирџву.*

д) квантитативна редукција вокала у зависности од позиције у речи, посебно иза сонанта р: *гр^аница, тџр^али, утџр^али, помџр^ена, пр^емџто, пр^есрџтне, пр^едџш, пр^одџм, — али и запад^лчи, скин^ула, здв^емо, гдд^чна, сдд^{ек}.*

2. У мрчком говору се у појединим речима налазе вокали који се у тим облицима обично не јављају у стандардном језику:

а) вокал а уместо о, е: *џрманика, аперџсана, матџка, стамџк, тајџга; жалјудац, калџм, калџмљено (нгрч. κάλαμος).*

б) вокал о уместо а, е, у: *долџко, ложџца, остџл; мџро; омџо се.*

в) вокал и уместо е, а: *цџпиле, цџмпир, шићџр, цџмџнт, малџчко (и малџчко, малџчко); вашир.*

г) вокал у уместо о: *дџктур, рџба.*

на укрштеност и непревредност одређених прозодијских процеса. Могу се при том на овом плану отворити и друга питања, на пример питање фонетских варијаната краткосилазног акцента, које се код појединих информатора могу забележити, питање редуковања дугих акцената итд.

д) вокал *e* уместо *o*, *a*, *u*: *евѣ*, *енѣ*, *етѣ*; *ћутѣла*, *кљѣчѣла*; *нѣсам*, *прѣближно*, *додѣјо*, *кретѣјкује*, *рѣзик*, *комѣсија* (в. т. б).

3. Вокали у непосредном додиру често се контрахују или елидирају. (Вокал који је под акцентом или преакцентском дужином не подлеже овој промени.) На овом плану посебно се издвајају неколика типа:

а) облици са непосредном контракцијом: *Кѣпаник*, *пѣсо*, *зѣва*, *кѣво*, *покисо*, *дрѣво*, *лѣво*, *трѣво*, *кѣ* (< као), *пѣпо*, *вѣсо*, *јѣо*, *вѣдо*, *јѣно*, *сѣгно се* (али : *сѣдимнѣсо*, *наѣљѣо се*, *знаѣђѣу* и сл.); — или пак са квантитативном редукијом: *зајѣѣо*, *чѣвѣо*, *пѣпѣо*.

б) облици код којих се контракција вокала јавља након губљења консонаната у интервокалној позицији (најчешће у 3. л. множ. презента): *бѣгу*, *јѣму*, *нѣму*, *гѣду*, *нѣзѣну*, *не вѣљу*, *јѣру се*, *помѣљу се*, *мѣру*, *кѣпу*, *плѣву*, *чѣку*, *шѣту*, (али *рачунѣу*, *бријѣу се*, *причѣући* и сл.), као и *ранѣ*, *ратнѣ*, *старѣ* (в. т. бб).

в) облици код којих губљење вокала наступа у сандхију као тзв. елизива вокала: *д—јѣде*, *д—убѣде*, *д—изѣ*, *д—урѣди*, *д—јѣнеш*, *да с—учѣм*, *ја с—о тѣм не разѣумем*, *ки гѣћ* (< као и год) *н—умѣм* (али и уз честу квантитативну редукију првог вокала, на пример: *дѣ искѣчиш*, *дѣ јѣнемо*, *нѣ умѣм* и сл.).

4. У бројним примерима вокали се губе и ван дифтоншких позиција, карактеришући тиме како одређене категорије речи тако и појединачне облике. При том су обухваћене различите позиције у речима:

а) иницијална позиција: *тѣрник*, *нѣкѣија*, *нѣко*, *ко нѣћеш* (= ако нећеш).

б) медијална позиција: *понѣсте*, *манѣте*, *остѣнте*, *гѣдна* (и *гѣдѣна*), *слѣзила*.

в) финална позиција: *овѣм*, *онѣм*, *свѣд*, *овѣд*, *не мѣж*, *обѣу се*, *нѣк ѣде*.

5. Поред тога што се губи у познатим облицима и парадигмама, вокал *a* је постојан у свим облицима именице *сан*: *од мѣга сѣна*, *ружѣни сѣнови*; у предлозима када то налажу фонетске околности: *јѣшо преѣа тѣбом*, *прѣшо кроѣа сѣло*, *јѣде уѣа старѣга ѣѣѣ*; у појединим префиксима: *трѣба да изѣткамо*, *ѣтѣо сѣмрт да учѣни сѣбе* (у лексикализованом облику) итд.

6. Једна од најзначајнијих карактеристика вокалског система мрчког

говора је његов доследан екавизам.²³ У једном броју случајева може се говорити и о екавизму у ширем смислу који се бележи у облицима код којих се стари глас јат није јављао (нпр. хиперекавизми, па и аналошко успостављање неких наставака). Све то одражава се на богату заступљеност екавизама у различитим граматичким категоријама:

а) у одричним облицима презента глагола бити: *нѣсам, нѣси* (али *није*), *нѣсмо, нѣсте, нѣсу*.

б) у компаративу придева и прилога: *згоднѣје, крупнѣје, веселѣје, паметнѣје, равнѣје, разумнѣје, старѣје, старѣј, најважнѣје, сигурнѣје, чистѣј, чистѣе, топлѣје / топлѣје, ратнѣје / ратнѣје / ратнѣ (и ратније), ранѣ (и раније / равије)*.

в) у дативу и локативу личних заменица првог и другог лица једнине, као и у дативу и локативу једнине женског рода заменичко-придевске парадигме: *дај мѣне, нѣма мѣне ништа, нѣма тѣбе пдмоћ, тѣбе обећали тѣ, ћути на мѣне, седи на тѣбе; рѣко мде жѣнѣ, зна о мде мајке, било у тѣдје куће, био у ове ливаде*.

г) у дативу и локативу једнине именица женскога рода а-парадигме: *мде мајке прича, одно мде ћерке, дао ћерке, ће прода државѣ, баје глѣве, оде ка куће; живи у Луковске Бдње, био га по гузице, прѣзор на сѣбе, прича о куће, пѣсу по ливаде, гѣзи по воде, пѣсу по кише*.

д) у дативу, инструменталу и локативу једнине мушког и средњег рода заменичко-придевске парадигме: *рѣкли онѣм човеку, какем дѣбрѣм идиш, иди гдрњем путѣм, с онѣм човекем, с тѣм лѣбом, с једнеи кѣврнеи зубѣм, прича о некем човеку, на лѣпем мѣсту био*.

ђ) у генитиву, дативу, инструменталу и локативу множине свих родова заменичко-придевске парадигме: *има старѣје људи, из ове сѣла, преко његдѣе рука, свакојакѣе трава се јѣло, од јаке људи, две годѣна, до његдѣе колѣни; тѣшко стѣрема, свѣма дѣвѣли, овѣма чѣрема, мѣлѣма деуѣма, ка тѣма људѣма; ишли овѣма висѣкема планинема, прича са свѣма, с млѣдема, с њѣнема људѣма; у тѣма рѣчиѣма, у ове прѣе рѣтова, по онѣ брѣдиѣ, по овѣма висѣкема шѣмема*.

е) у основама речи различитих граматичких категорија: *гнѣздо, секѣра; додејала ми; ослабѣла, остарѣла* (али и *остѣрет, остѣрем, ... остѣру*), *чинѣо, учинѣла, ништѣла* (али и *ништѣт, врѣштѣт, цѣвѣзѣт*), *плѣвѣли, убѣлѣо, затмѣнѣло, засѣврѣо, ћутѣла, поћубрѣш, обрѣстѣше; дѣ му је, дѣ си; дѣсем тѣга* - ИТД.

²³ Код једног информатора забележио сам јекавизам у изразу *рѣја дѣјесна*. Код истог информатора забележио сам пример *ћѣла сам да доћѣм*. Облик *ћѣла* (*ћѣо, ћѣли* и сл.) везује се у појединим радовима за јекавски рефлекс јата (уп. нпр. код: А. Пецо, Б. Милановић, *Ресавски говор*, Српски дијалектолошки зборник, књ. XVII, Београд 1968, стр. 264.

ж) у префиксу пре—: *не мде да прегрѣшим, стално премашје*, — аналошки и: *дма превичем, браћа су прѣближни, дн га прѣмѣтйо*.

з) у страним речима, као хиперекавизми: *комѣсија, рѣзик; кретйкује*.

Б. Консонанти

1. Консонантизам мрчкога говора у највећем броју особина одговара косовско-ресавској дијалектолошкој бази, а с тим добрим делом и стандардном српскохрватском консонантизму. Ипак, у односу на консонантски систем стандардног језика мрчки говор познаје низ особености.

1.1. Глас *x* не јавља се у консонантском систему мрчкога говора. У низу примера овај глас се потпуно губи:

а) у иницијалној позицији: *ајдџици, дрманика, ѣктар, ѣлда, ѣљада, ладан, ладно, лад, од, дрѣш, дца, рѣне*.

б) у медијалној позицији, посебно интервокалној: *грѣови, грѣта, бѣу, доддили, доддит, мде, мѣови, меуна, Мијло, Милољ дан, надде се, њѣово, страдба, стрѣа, пѣоде, љѣјао*, — али и пред консонантом *в*: *повѣтамо, љвати, свѣћа*.

в) у финалној позицији: *вйдо, вр, повр, грѣ, идѣ, изгорѣ се, мѣ, од мѣе крѣва, њй вйдо, нѣдѣ се, попй, погйбо, јѣ ктѣ, стрѣ, трѣбу, дма*.

1.2. У низу примера уместо гласа *x* јављају се његови супституенти. Притом је, чини се, најзаступљенији супституент *к* који се може јавити у свим позицијама:

а) у иницијалној: *кајдџици* (уп. и *ајдџици*), *крѣна* (уп. и *рѣне*), *кѣклаш, ктѣли, јѣ ктѣ*.

б) у медијалној позицији, посебно пред консонантом: *зактѣва, прикѣти, прикѣтио, укѣтише, сакрѣѣен*, — али и у интервокалној позицији: *Метѣкија, мѣковина*.

в) у финалној позицији: *вѣзѣдук, плѣк*.

1.3. Глас *в* може се јавити као супституент у следећим позицијама:

а) у медијалној, интервокалној позицији: *дѣвѣн, пѣват, бѣва, стравоѣо*, — али и као редуковани билабијални глас: *бѣѣа, кѣѣа, љѣо*.²⁴

б) у финалној позицији: *глѣѣ, сѣѣ, пастѣѣ*.

²⁴ Стара консонантска секвенца *хв* реализује се у иницијалној позицији као *в*: *вѣла Бѣѣу, вѣли се, вѣта га*, -а ређе и *ѣ*: *ѣѣла му*.

1.4. У мањем броју примера и глас *j* може се јавити као супституент гласа *x*:

- а) у медијалној позицији: *трџје, обијџио, кујна* (али и *мује, стрџа*).
- б) у финалној позицији: *смеј*.²⁵

2. Глас *j* показује изразиту нестабилност у консонантском систему мрчкога говора. То се посебно односи на одређене позиције у речи у којима се овај глас редукује, тј. остварује као фонетска варијација, или чак потпуно губи:

а) у иницијалној позицији се ретко губи, на пример у упитним реченицама које почињу са *је ли*: *Ел дћеш? Ел причу?* - као и у глаголу *ебџм ти* (и *бџм ти*).

б) у медијалној, интервокалној позицији пред вокалима оба реда консонант *j* се често губи или редукује: *кој, чји, мџем, тџем, двојца, устрџит, убје, записје, купје, чистџе* (уп. и *здравџ, ранџ, јефтминџ*); *топлџје, ранџје, кџншиџје*, као и *мџа, тџа, рачунџа, бријџу се, отџрау, шџшџу, кџпау, брџду, причџући, трџџући*.

У медијалној позицији консонант *j* се губи и у једном броју изведеница, на морфемском споју, обично у вези са одређеним консонантима: *џвчи сџра, нџрџче, жџче* (и *жџјче*), *бџже говџдо, бџжа мџјко, џзџдна, џзџст, џзџћи тџд* (али и *кџзји*), - као и у императиву плурала типа *убџте, савџте, попџте*, али и *спрџмате рџчак*.

в) у финалној позицији код показних заменица мушкога рода: *тџ нџрод, овџ шџџфер, онџ мџладић*, - као и у императиву сингулара: *убџ, савџ, попџ*, али и *немџ да лџжеш, сачџва Бџже, чеџа док порџсне, запџва сџд, пита нџкога, глџда штџ је свџзџдџ*.²⁶

3. Глас *в* не иде у ред стабилнијих гласова у мрчком говору. У различитим позицијама овај глас се често квантитативно и квалитативно редукује: *сџџ, сџденџке, јџџа, уштџџим, напрџџим* (али и *напрџдим*), *Јџџан џан*.

У мрчком говору се може забележити и редукован билабијални глас *в*, у примерима *џџо, од џџета, буџа* (али и *буџа / буџа*), *куџа, куџано, скуџаш* (в. т. 1. 3.). Овакав глас, са још интензивнијом билабијалном компонентом, јавља се у примерима *Урџв се, Урџвли се* (: рвати се).

²⁵ Могу се у ретким примерима забележити и специфичне фонетске реализације на месту старога гласа *x*, које чувају компоненту фрикативности, на пример *од ерк^xа* (= од врха).

²⁶ У појединим облицима, међутим, глас *j* је накнадно успостављен уз наглашену артикулацију (нпр. *милиџн*).

Ипак, глас *в* јавља се и као супституент гласа *ф* у бројним примерима: *вдша, вјда, кдса, кдса, јвтин, јвтика, сдвса* иако се *ф* у појединим примерима факултативно чува, на пример *кафа, кдфа, швфтелија, фамелија, јвфтин*.

4. Поред африката *ћ* и *ђ* са артикулацијом стандарднојезичког типа, у мрчком говору се у мањем обиму, као факултативне (чак код истог информатора) могу уочити и њихове варијанте. Међу њима доминирају африкате *ћ* и *ђ* са ослабљеном фрикацијом, као и уназад помереном артикулацијом: *ћкџти, у кућ^е, свд^ћа, мд^ђи, повр^ђени, иза^ће, дд^ђе, заоб^ие*.

5. Глас *л* на крају слога или речи давао је у овом говору вокал *о* (на пример *пдо, стдо, бедче / бевче, рдоник, сдоце* итд.). Ипак, у појединим примерима глас *л* се чува на крају слога или речи, што, између осталог карактерише и стране речи: *белце, долски, од колца, селски, селце, стелна, стбна лампа, молба* (и *мдлба*); *амрел, генерал, астл*. Отуда и појава паралелних облика типа *бедче / бевче // белце, сдоце / селце* и сл., при чему се, наравно, стране речи не укључују у паралелизам овога типа.

У падешким парадигмама именица овога типа уочљива је тежња за парадигматским уопштавањем облика са вокалом *о* (< *л*): *онде је један засеок, имаш разне руководиоца* (= "разних руководилаца") и сл.

6. Мрчки говор познаје африкату *з*. Она се најчешће јавља:

а) у иницијалној позицији, пред вокалом или сонантом *е*: *сид, сидови, сидина, себу, свиска, сверка, свезде, свездџца, свдни*.

б) у медијалној позицији: *обзвкка, пџнсџа*.

7. У мрчком говору се у појединим речима налазе консонанти који се у тим облицима обично не јављају у стандардном језику:

а) консонант *њ* уместо *н*: *брџнџо, грања, гњздо, мџшња, срња, чуњак, рачуњ, мрџиња, питомџња, дџвџши* (=давџашњи), *зџлџдња, срџџња*.

б) консонант *ђ* уместо *д*: *што гдђ* (и *што гдђ*), *оскуђџвају, отџиђе, јџђи, јџђите, рађ, дџрађа, говџђина, рџковеђ*.

в) консонант *ћ* уместо: *свдћа, пушћа, кршћџње* (в. В. 8а).

г) консонант *т* уместо *д*: *кдмат* (нгрч. *комџати*), *отдше*.

д) консонант *џ* уместо *ж* или *ђ*: *џандар, Маџар*, (тур. *Масар*).²⁷

²⁷ Уп. и љ м. л.: *ужелџо се, ужелџм се*; д м. т: *пџпрад*; с м. з: *макџсе* (< тур. *макас*); ж м. ч: *врџжа*; н м. м: *пџт санџина*; љ м. о: *мисаљ* итд.

В. Консонантске групе

На плану консонантских група мрчки говор се одликује следећим особеностима:

1. Консонантска група састављена од фрикативног и експлозивног консонанта у финалној позицији се разлаже губљењем експлозивне компоненте:

а) група *ст* > *с*: *бџлес* (али и *бџлесан*), *брџс*, *гџс*, *жџлос*, *зџповес*, *кџс*, *кџрис*, *кџс*, *мџс*, *мџс*, *плџс*, *пџс*, *пџс*, *рџс* (али и *рџс^т*), *стџрос*, *црвенџкас*, *шџс*, *петнџдес*, *чџс*, *чџс*, *бџлас* (однос *пџс*: *пџсти*, *шџс*: *шџсти* дао је и *кџс*: *кџстови*).

б) група *зд* > *з*: *гџдз*, *гџдз*.

в) група *шт* > *ш*: *пџиш*, *пџегрош*, *вџш*.

2. У додиру са експлозивним консонантима фрикативи се често африкатују:

а) група *пс* > *пџ*: *лџпца*, *лџпцала*, *пџџ*, *пџџа*, *пџовџли*, *пџџџу* (и *цџовџли*, *цџџџу*).

б) група *пш* > *пџ*: *пџенџца* (и *пџенџца*), *дџчина*²⁸

в) група *бз* > *бџ*: *обџдека*.

г) група *шк* > *чк*: *чкџди*, *чкџла*.

д) група *шп* > *чп*: *чпџрет*.

ђ) група *жб* > *џб*: *вџџба*, *извџџбо*.

е) група *ск*, *ст* > *џк*, *џт*: *старџнџки* (и *старџнџки*), *оџтџва* (и *остџва*), *поџтџвим*.

3. Консонантска група састављена од експлозивних консонаната обично се упрошћава губљењем првог консонантског елемента:

а) група *пт* > *џт*: *тџџа*, *тџџин*, *летџџрак*, (али и *Шџнџтџри*, *Шџџтџри*).

б) група *гд* > *џд*: *Дџ си?* *Дџ њеш?* *сџџде* (у сандџију: *Бџље тџ не' да рџдим*).

в) група *бд* > *џд*: *снаџџва*, *снаџџнем га*.

г) група *тк* > *џк*: *канџџе*.

д) група *кт* > *џт*: *тџџо* (и *кџтџџо*, *кџтџџ*).

²⁸ Забележен је и облик *џџџина*.

4. Консонант *в* губи се у оквиру различитих консонантских група:

а) група *ств* > *стѣ*, најчешће у изведеницама: *богѣсто* (и *богѣство*), *братѣмсто*, *друѣсто*, *куѣсто*, *рѣсто*, *сведоѣанство*, *срдѣсто*, *убѣсто*, *учѣствовао*.

б) група *вѣ* > *фѣ*: *опрѣлам*, *опрѣљен*, *остѣљен*, *остѣламо*, *устѣла се*, *распрѣлао*.

в) у појединачним примерима: *урѣдио се*, *ѣде* (=овде).

5. Иако се консонантска група *шч* у низу примера чува на морфемском споју (нпр. *гушче*, *крушчица*), у појединим примерима она се, као и група *сц*, упрошћава:

а) група *шч* > *џч* у глаголским изведеницама: *ичупѣо*, *рачатѣлио*, *рачѣлио*.

б) група *шч* > *кч* у изведеници *кокѣица*.²⁹

в) група *сц* > *џц* у глаголским изведеницама: *ицѣдит*, *ицѣпат*, *ицѣцат* (али и *дициплѣна*).

6. Консонант *н* јавља се као супституент консонанта *м* у низу консонантских група:

а) група *мт* > *нт*: *пѣнтим*, *запѣнти*, *упѣнтила*.

б) група *зм* > *зн*: *јѣни*, *јѣните*, *јѣнеш*.

в) група *мш* > *нш*: *кѣншѣје* (уп. тур. *konşu* / *konşu*).

7. У оквиру оваквих процеса, као супституенти, јављају се и други гласови. То показују и следеће консонантске групе:

а) група *мн* > *мл*: *млѣго*, *млѣзи*, *млѣйна*.

б) група *мн* > *вн*: *гѣвно*, *тавѣйна* (али *сѣмне*, *самѣѣва се*).

в) група *дл*, *дн*, *бл* > *гл*, *гн*, *гл*: *глѣто*, *гнѣвно*, *отуда* и *проглѣми*.

г) група *мѣ*, *вѣ* > *мѣ*, *вѣ*: *сѣмѣам*, *зарѣѣљен*.

²⁹ Консонантска група *кч* (< *шч*) на морфемском споју карактерише пре свега говоре око Западне Мораве, али се ова језичка црта може спорадично забележити како северније тако и јужније од ове зоне (в. код: Првослав Радић, *О консонантској групи шч на морфемском споју у српскохрватским и македонским говорима*, Македонски јазик, год. XXXVI-XXXVII, Скопје 1986, стр. 313-330). Као нестабилна, али ван морфемског споја, група *шч* се јавља и у речи *бѣјча* (тур. *bağçe*). Као факултативан јавља се, међутим, и облик *ѣшта*.

д) група *мљ* > *мљ*: *зѣмља, зѣмљан, упитѣмљено*.³⁰

8. И један број значајних морфолошких промена оставио је за собом низ консонантских група којима се данас одликује овај говор, пре свега у односу на стандардни језик. У исто време поједине консонантске групе опстале су и као својеврсни архаизми.

а) група *шћ* м. *шт*, као резултат подновљеног јотовања: *пушћам, пушћали, пропушћа, спушћу се, премешћамо, прѣмешћај, намешћај, испашћа, кршћѣње, опрошћѣње (и опроштѣње), кршћѣнци, —* али и у облицима фyuра типа *зншће, отшће* (аналoшки према *пшће*, са асимилацијом по месту творбе).

б) група *шт* м. *ст*, код једног броја глагола перфективног вида, аналoшки према имперфективном виду: *пштит, напушти, напуштио, запуштио, подмештио* (аналoшки и *пшћња*).³¹

в) група *сћ* м. *шћ* које је у новоштокавским говорима (те и стандардном језику) настало асимилацијом по месту образовања: *чѣше, чшћѣј, чѣршчи, чшћѣво, чшћѣвола, пшће* (али и *пшће, изшће*).

г) група *стр* м. *штр* сачувала се у овом говору као архаизам: *ѣстар, устрѣит, стрѣје*.

д) група *цр* м. *тр* сачувала је старије стање у примерима *црѣшња, црѣшѣво* (али и *трѣшња, трѣшѣво*).

ђ) група *здр* м. *зр* јавила се у речи *здрѣк, здрѣци*.

е) група *сј, зј* (< *стј, здј*) м. *шћ, жћ* као архаизам у примерима типа: *лшсје, плшсје, гвзје*.³²

³⁰ Готово све ове консонантске промене јављају се у оквирима различитих асимилационих и дисимилационих процеса, уп. и: *-ств* / *-стѣ* м. *-шта*: *друство, друсто*; *кљ* м. *тљ, кј*: *пекљамо, прѣкључе*; *тљ* м. *ћњ*: *ѣтљѣк* (и у сандхију: *сјно^Г њѣѣ ѣтац бјо*); *шк* м. *ћк*: *плѣшка*; *шљ* м. *чл*: *шљѣнак*; *сл* м. *цн*: *тѣслица*; *Гн, Дн* м. *гн, дн*: *дшГне, пшДне, нг* м. *рг*: *шангарѣпа* итд. У низу примера консонантска група се разлаже губљењем једног елемента, нпр. *ѣредан* м. *ѣнредан, потѣмѣо* м. *потѣмнео, комадѣнт* м. *комѣдант, нѣжице* (и *нѣжнице*), *пѣсе* м. *после, јѣѣци* м. *јѣѣѣци, комѣпр* м. *кромѣпр, прѣсте* м. *прѣстре, кѣне* м. *капне, садѣѣи* м. *саѣѣѣѣи, чѣѣѣѣи* м. *чѣѣѣѣѣи* итд. (уп. т. 3–5).

³¹ Група *шт* може се између осталог забележити и у компаративу *лшште, налшште* м. *лакше, налакше*, као и у појединим глаголским облицима уместо финалне основинске групе *ск*: *шштѣм* (али *шсѣју*), *плшште га* / *плшшту га* (али *плшскѣт*).

³² Нисам забележио примере са метатезом, који су прилично распрострањени у козовско-ресавским говорима (уп. Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 65, 66; А. Пецо, Б. Мипановић, *Ресавски говор*, стр. 284; Гл. Елезовић, *Речник косовско-метоховског дијалекта*). Ипак, код једног информатора забележио сам неуједначеност код облика

9. У једном броју примера јавља се метатеза консонаната: *гдрван*, *Крушумлија*, (и *Куршумлија*), *сндпутно* (и *ндспутно*), као и *ндмастир*, *самне*, *самъдва се* (и *самъйва се*).³³

III. МОРФОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

A. Именице

1. Код именица мушког и средњег рода у инструменталу јединине уопштен је наставак *-ем*:

а) код именица мушког рода: *била с дџверем*, *зџдли пџзйвем*, *рџди будџкем*, *дџде послџм*, *дџбар сас комшилџкем*, *онџм трџгем*, *дџдила сас човџкем*, *вџзем њемо*, *мрџда рџпџм*, *био с јџжџм*, *гџђа га с лџбем*, *прџшо сокџкџм*, *са шлџмџм*, *са пџпџлем*, *било под жџрџм*, *тџ морџло бџрџтем*, *са синџм био*, *с овџм прџтем*, *плџгем џре*, *с тџм приџтем*, *сас мџрем*, *са овџм зџјтџнем*, *покрџо папрџдем*, *с Мџркем*, *са Зџбранџм*.

б) код именица средњег рода: *гџђа дрџветџм*, *с овџм јџјџтем*, *сас мџдем детџтем* *йшла*, *имџо прџблџма с йменџм*, *јџ кашйчџтем*, *овџа с јџгџетџм*, *с телџтем*, *ђџпови са злџтем*, *јџдино сврџлџм*, *рџди тестерџтем*.

2. Код именица женског рода а-парадигме јавља се наставак *-е*:

а) у дативу јединине: *дџвџо мџјке*, *рџко женџ*, *свџ њџгџве фџмйлиџе*, *дарџвџо девџјке*, *пџсџо свџстйке*, *одрџко сџстрџ*.

б) у локативу јединине: *йшо по ливџде*, *по шарџне крџдрџ се йџру*, *пџсу по кџлџве њйџе*, *добйло йме на водйџце*, *тџшко му у вџжџњџ*, *йде по шџуме*, *било у прџдџвџнице*, *лежџо у бџлнйџце*, *йде по дџске*, *било у црџпџље*, *ђутџ на гџмйле*, *јџдари ме по ногџ*, *било ми у тџшне*, *по њйне вџље бйло*.

3. Локатив множине облички је изједначен са генитивом множине:

а) код именица мушкога рода: *приџчџмо о дџпџнака*, *ймам на вџлова плџче*, *приџчџм о кџња*, *пџсу по брџгоџа*, *мйс⁴им о бџлесне зџба*, *говџдри о нџкџта*, *знџ о кџменџва*.

евџзје / *евџзје* / *евџзје*. Занимљиво је да је слична ситуација забележена у говору Галипољских Срба (в. код: Павле Ивић, *О говору Галипољских Срба*, Српски дијалектолошки зборник, књ. XII, Београд 1957, стр. 123).

³³ Један број речи скраћен је за слог, обично унутрашњи: *јџте* м. *јџдите*, *сџте* м. *сџдите*, *нађу* м. *нађи џу*, *нџм* м. *немам*, *глџ* м. *гледај*, *зџјно* м. *заједно*, *мџш* м. *можџеш*, *но* м. *него*, —као и у страним речима: *ловџр* м. *револџер*, *клџнџт* м. *кларинџт*, *интерџсно* м. *интерџсантно*. Уп. и супротну појаву у речи *сџлабџрт* (о томе в. тумачење у речнику Гл. Елезовића).

б) код именица женскога рода: *пѧсу по њива и падѧнѧ, ѡгеру се по крпѧра, бѧло у тањѧра, бѧло свѧшта по клупѧ, мѧрам ѡ-ѡем у ѡѧрапа, стрѧпсали по рѧкѧ, свѧ бѧе по нѧга, забѧлѧло у сѧса, разговѧрамо о пѧннина* (уп. и т. 4в).

в) код именица средњегa рода: *ошѧно га по ребѧра, пѧсли по брѧда, приѧча о гѧведи* (уп. и т. 5в).

Ипак, у ограниченѧм обиму у функцији локатива у употреби су и наставци *-има* (за мушки и средњи род): *по зубѧма, о кѧњѧма, о кѧменима*, — и *-ама / -ема* (за женски род): *у рукѧма, у флѧшема*.

4. У множини именица женскога рода јавља се наставак *-ема*:

а) у дативу: *ѡѧј гѧскема, бѧѧам мѧема кокѡшкема, ѡѧо овѧма ѡѧрема, бѧѧѧо крѧвема* (уп. и *свѧмѧ брѧћема*).

б) у инструменталу: *ће побѧре грабуљема, претрѧсѧ вѧлема, вѧѧѧо сѧс ѡѧиѧема, ѡди ѡѧвема, све ливѧдема ѡдеш, ѡшли висѡкема планѧнема*.

в) у локативу: *свѧ тѡ бѧло у флѧшема, рѧде по смѧнема, знѧ о тѧм фамѧлиѧема, говѧри о сѧнкема, по висѡкема шѧѧема бѧли*.

Оваква продуктивност наставака *-ема* одразила се на његово задирање у парадигме именица других родова (уп. *овѧма кѧменема*).

У дативу и инструменталу јавља се и наставак *-ама* (*ѡѧо тѧм женѧма, дрѧѧѧо се рукѧма*),³⁴ док се у локативу поред ових наставака често јавља и генитивни наставак (в. т. 3б).

5. Код једног броја именица у генитиву множине јавља се наставак *-и*:

а) код именица мушкога рода: *бѧло стѡ брѧви, пѧ-шес рѧди ѡрѧѧ, мѧѡго мѧсеѧи, по трѧјѧс гѡсти ѡѡђу, пѧѧо мрѧѧѧ, ѡѧсет нѧкти, колѧко сѧтѧ*.

³⁴ Облици датива и инструментала (делом и локатива) множине а-парадигме са наставком *-ема* потврђени су у Ресави, Левчу и долини Расине (в. код: А. Пеѧо, Б. Милановић, *Ресавски говор*, стр. 328, 329 —тамо и податак о Расини; Раѡѡе Симић, *Левачки говор*, Српски дијалектолошки зборник, књ. XIX, Београд 1972, стр. 293). У појединим пунктовима на Косову и Метохији такође је у новије време потврђен овај наставак (в. код: Слободан Реметић, *Датив — инструментал (—локатив) множинѧ именица а—основе са наставком -ема у говорима косовско-ресавског дијалекта*, Зборник за филологију и лингвистику, књ. XXIV / 1, Нови Сад 1981, стр. 165—169). У свим овим говорима наставак *-ема* углавном није носилац акцента, при чему је сачуван однос типа *женѧма* : *крѧвема*, што констатују и истраживачи. Појава наставака *-ема* оправдано се, чини се, објашњава утиѧајем заменичко-придевске парадигме (в. : Р. Симић, *Левачки говор*, стр. 293; С. Реметић, *Датив — инструментал (—локатив) множинѧ именица а—основе...*, стр. 168).

б) код именица женскога рода: *седамдесет пѣлени, смрзo се до кoсти, од онѣ стѣни скдчи.*

в) код именица средњегa рода: *нѣшо те код гдѣведи, oста без гдѣведи, штѣ ѿма сѣни, пѣ—шес јѣји, од онѣ јѣји, свѣ до кoлени, од колѣни, до ове врати, пѣно усти, нѣоѣм па до усти.*³⁵

Везаност овог наставка за генитив условила је и његово делимично проширење у локативу множине: *трчѣ по сѣни, милѣла на кoлени да Бѣг_да, прича о гдѣведи* (в. т. 3).

6. Именице средњегa рода збирну множину граде наставком *-ићи*:

а) у категорији бића: *гурѣћи, зѣчићи, јарѣћи, керѣћи, пилѣћи, прасићи.*

б) у категорији предмета: *бурѣћи, грнѣћи, деblѣћи, ћѣбѣћи.*

У овој функцији, у категорији бића, може се забележити и наставак — *ци*: *јѣгаци, тѣлаци*. Наставак *-ад*, осим у лексикализованом облику *чѣлад*, није потврђен.

7. Именице средњегa рода у својој парадигми обично проширују основу наставком *-ет*: *oба окѣта, трн у дкѣту, до колѣнѣта, по колѣнѣту, три говедѣта, од говедѣта, код вѣмета.*

8. Именице женскога рода са консонантском групом у финалној основиноској позицији теже да у генитиву (и локативу) множине разложе ову консонантску групу уметањем вокала *а*: *пѣно гѣсала, бѣло на јѣсала, по сѣлске бѣјача, дѣдес колѣвака, преко ове бѣкава, замѣсили у нѣћава, ћѣти у нѣћава, пѣно сѣкава, дваестину тѣмака, крѣна у конзѣрава, млдо лѣусака, свѣ је тѣ од кондѣла.*

Ипак, могу се забележити примери чувања консонантске групе у парадигми, као на пример: *ѣма дѣдес колѣке, замѣсили у нѣћа.*

9. Консонантске алтернације које карактеришу један број именица мушкога рода у номинативу множине аналошки су успостављене и у акузативу множине ових именица:

а) алтернација *кц*: *вѣдо ајѣуце, чѣвао бѣрјѣце, знѣо војнѣце, дрѣжо грѣдѣцаце, вѣдим ћѣце, вѣли свѣњске јѣзѣце, ѣму нѣдѣмѣце, дѣне лѣшнѣце, ѣма свѣдѣце, крѣне шлѣвѣце, јѣрѣо чѣтнѣце, бѣо Турѣце.*

б) алтернација *г / з*: *вѣлим бубрѣзе.*

³⁵ Наставак *-и* у генитиву множине познa је низ косовско—ресавских говора, а између осталог и говор куршумлијског краја (в. : А. Пецо, Б. Мишановић, *Ресавски говор*, стр. 327; Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 82; Р. Симић, *Левачки говор*, стр. 230, 241; М. Грковић, *Неке особине говора села Лукова*, стр. 126; М. С. Вукићевић, *О говору околине Куршумлије*, стр. 400).

в) алтернација (*x*)/ *s*: *знао неке Владе, јоо орае* (али и: *од ораса*).

Широка заступљеност алтернација овога типа показује тенденцију за њиховим даљим проширивањем, уп. на пример *ђба пђсторца*.

10. Вокатив се битније не разликује од стања у стандардном језику:

а) именице мушкога рода имају наставак *-е* или *-у*: *брђте, дђвере, ђволе, вуче, зђче, враже, мђмче* (али и *муже*); *копђчу, овиђру*.

б) именице женскога рода имају наставак *-о*, или *-а* код именица са суфиксом *-ица*: *дђвђјко, жђно, мајко; зђчица, Дрђгица, Мђлица* (тј. ном. = вок.).

И у другим случајевима се може уочити тежња за обличким изједначавањем вокатива са номинативом: *ђј ђђба, ђј зђи, бре овиђр*.

11. И поред богате синтетичке деклинације акузатив, као општи падеж, јавља се у функцији:

а) инструментала: *са дђте ће да је јђне, жђђмо са српове, с волдђе рђди, причђ с мђега брђта, игрђ се сас пђтома зђца, сас мђужа бђла, сас мђе сђнове бђла*.

б) локатива: *пђсу у пђље, пђсу у ливђду, ђма бомбђну у јђста, пробђда га у рђбра, жђвим у Мрђче, бђо сам у војску, лежђмо на кређте, превђчиш на вђлове, стђгло ме у кђсте*.

Ређе се акузатив јавља у функцији генитива: *нђје имђла дђцу, дђшо иђ сђло*. У једном броју примера може се јавити номинатив у функцији генитива: *ђма такђ очђви, ђма ђђ ки стђка*, — или акузатива: *устђре брђкови*.

12. Именице женскога рода на консонант делом чувају свој род и парадигму: *мђја рђч, мђја пђмет, вђлика дђљ, бђлес нђка*, уп. и: *од стђди, беђ сђли, у жђлости, од бђлести, до кокђши, до крајнђсти, по мђсти*. У низу случајева испољена је тенденција да се ове именице прикључе именицама мушкога рода: *дђт му је пђмоћ, овђј кђп, овђ кђсти, овђм кђстем*, што је, дакле, створило неуједначеност и на парадигматском плану (уп. *са мђс / са мђсти / са мђшћом*).

13. Именица *деђа* мења се по а-парадигми: *дђвет дђђђ мђја мђја родђла, од дђђђ ти нђшта слђђе нђма, штђ су дђђђ побђили, дђли мђђма дђђђма*.

14. Именице средњђга рода, *мђсто* и *пђсмо* показују парадигматску неуједначеност укључујући се појединим облицима у а-парадигму: *на јђдне мђсте, на дђђ-трђ мђсте, не мрђда са онђ мђсте; јђдна пђсма, дђђ пђсме, из онђ пђсмђ, добђђш онђ пђсму*.³⁶

³⁶ Облици типа *дђђ мђсте, трђ мђсте, дђђ пђсме, трђ пђсме* забележени су и у

15. Код једносложних именица *пџт* и *сџт* у генитиву множине бележи се нулти наставак: *кџлко пџт, шџс пџт, нџколко пџт; колџко је сџт* (и *колџко сџтџ*).

16. У појединим конструкцијама са предлогом *с* именица *стрџна* губи наставак у генитиву: *с дџбе стрџн, с дџне стрџн* (и *с онџ стрџнџ*), *на дџбе стрџн, јџдна га с јџдне стрџн дрџи*.³⁷

17. Именица мушкога рода *сирџма* укључује се добрим делом у а—парадигму: *код онџга сирџме, дџј онџме сирџме* (али *видим сирџма, џј сирџма*); *тџ су сирџме, пџно онџј сирџме, дџј онџма сирџмема*.

18. Властите именице мушкога рода типа *Рџде, Мџле, Јџва* имају дативски облик *Рџду, Мџлџ / Мџле, Јџвџ / Јџве*, — а присвојне облике типа *Рџдџе, Мџлџн, Јџвџн*.

Облик *Рџда* није забележен. Ипак, забележен је акузатив: *код мџга Рџду*.

19. Именице *дџчи* и *џши* у генитиву множине имају наставак *-џју*: *од очџјџу, од ушџјџу*. Овај се наставак може забележити и код именице *ћџр*: *од ћерџјџу*. На другој страни, овај наставак не налазимо код именица *гџст, кџст, нџкат* (в. т. 5а).

20. Један број именица мушкога рода показује нестабилност у грађењу множине наставцима *-и* и *-ови*, образујући притом дублете типа: *мџши / мџнџеви, гџлуби / гџлубови, кџтури / кџтурови*.

Б. Заменице

Именичке заменице

1. Датив и локатив личних заменица првог и другог лица јединине гласе *мџне* и *тџбе*: *дџј мџне, нџма тџбе пџмоћ* (в. II. А, бв), чиме је успостављен синкретизам у генитиву, дативу, акузативу и локативу јединине.

У инструменталу се јављају форме: *с мџном, под мџнџм, с тџбом*.

косовским говорима (в. код: Данило Барјактаревић, *Дијалектолошка истраживања*, Приштина 1977, стр. 101, 209). Слична морфолошка обележја именице *место* уочена су и у трстеничком говору (в. код: Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 85). Овакве морфолошке особености ових именица тумаче се остацима двојине.

³⁷ Слични примери забележени су у трстеничком говору и у говору села Лукова у куршумлијском крају, а јављају се искључиво у вези са предлогом *с* (в. код: Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 100; М. Грковић, *Неке особине говора села Лукова*, стр. 126).

2. Датив и локатив личне заменице женскога рода у једнини је *ње*: *благо ње за тебе, кад је ње ддбро, ја сам ње дала, ње сд рдк; на ње ћути, у ње било нџшта*.

Енклитички дативски облик ове заменице је *ју*: *тџм ју пређо рџку, пџзда ју мџтерина*.

3. Енклитички облици датива и акузатива личних заменица првог и другог лица множине су *ни, ви и не, ве*: *дџшло ни пџсмо, пџсдо ви брџт, дџма не вџдо, ћџво ве салетџо*.

4. Енклитички облик датива и акузатива личних заменица трећег лица множине је *и*: *нџшта и не мџгу, нџћу и тџмо*.

5. Нелична именичка заменица *ко* обично се среће као *куј*. Парадигма неличних именичких заменица у основи одговара парадигми у стандардном језику. Ипак, уместо локатива заменице *ко* може се забележити облик инструментала: *по кџм га бџу прџтили*, — али и: *не зџвџсим о нџкџм* (и: *од нџкога*).³⁸ Неодређени заменички облик је *нџки* (нпр. *нџкем давџли, нџкем нџсу*).

Придевске заменице

1. Присвојне заменице првог и другог лица једнине су: *мџј, мџа, мџе и тџвј, тџџа, тџџе* (и *сџвј, сџџа, сџџе*). Као и у читавој заменичко—придевској парадигми и у бројним падешким облицима ових заменица чест је екавизам: *рџко мџе мџјке, зџнџ о мџе мџјке, дџо тџџе мџјке, бџло у тџџје кџће, пџт мџе сџнова, мџема ћерџма, с мџема брџћема, о мџема кџкџшкема* (в. П. А, б). Примери са икавизмима прилично су ретки (уп. *рџко мџима сџновима, бџла сџс мџима ћерџма*). Множински наставак *-ема* / *-има* може се у овом случају сматрати петрифицираним обликом.³⁹

2. Присвојна заменица за треће лице једнине женскога рода има облике *њџјан, њџјна, њџјно* (множ. *њџјни, -е, -а*): *њџјан мџж, њџјна сџнџ*,

³⁸ Спорадичну употребу инструментала уместо локатива код ове заменице бележи и Радоје Симић у *Левачком говору*, стр. 352.

³⁹ Грађа из мрчког говора показује да се финални вокал *-а* у наставку *-ема* / *-има*, којим се карактерише заменичко—придевска парадигма, не може сматрати покретним вокалом. На то указује и грађа из других косовско-ресавских говора (в. код: Р. Симић, *Левачки говор*, стр. 363; Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 126). Ретки примери из мрчког говора, који немају вокал *-а* у финалној позицији (нпр. *дџо тџм женџма, вџдо дџцима њџџеџем* уп. и *џшо за остџлем*) ипак нису довољни да се овом вокалу одреди статус факултативне фонеме.

На другој страни, сакупљена грађа не даје довољно аргумената да се на исти начин третирају примери: *мџџему Мџлџ дџли, рџкла сџвџџему чџвџџку*.

њдјно дѣте итд. Присвојна заменица трећег лица множине је њџов, њџова, њџово (множ. њџови, -е, -а) - али и њџн / њџн, њџна, њџно (множ. њџни, -е, -а): њџов радник, њџово тѣле, њџни капџти.

И ове заменице се, као и остале, уклапају у познату заменичко—придевску парадигму: *било у њџове куће, испало по њџне воље, с њџнема људима* итд. (в. П. А, 6).

3. Показне заменице за мушки, женски и средњи род јединице су *та, та, та; ова, ова, ова и она, она, она*. Губљење консонанта *ј* у финалној позицији код показних заменица мушкога рода (в. П. Б, 2в), омогућило је њихово обличко изједначење са заменицама женскога рода. На морфолошком плану, и ове заменице се карактеришу укључивањем у богату заменичко—придевску парадигму: *о тѣм џвору, тѣма људџма, ове жџне рѣко, у ове прве рѣтова, из ове лџнаца, по оне лџвада, онема гџскема* (в. П. А, 6).

4. У конструкцијама са бројевима показне заменице за мушки и средњи род готово се редовно јављају у облицима *ове, тѣ, она: с ове два брѣта, с ове два дѣтѣта, ове два старѣца, ове два говедѣта, ове два човѣка, ове два дѣна, ове три дѣна; виџи на тѣ два гѣведа, тѣ два дѣтѣта, тѣ два старѣца, тѣ три брѣта, за тѣ пет дѣна; јџш оне два [човѣка] џма*. Међутим, чини се да се у споју са атрибутном овакви облици не јављају: *ови два дѣбри дѣтѣта*.

5. Међу неодређеним придевским заменицама посебно се истичу: *неџки, неџка, неџко* (мн. *неџки, -е, -а*) и *неџшто*, док су опште придевске заменице најчешће *сѣдџки, сѣдџка, сѣдџко* и *сѣдџшта* (уп. у *сѣџчѣму било прѣви*). Заменице овога типа познају и обличко проширење: *неџкоја која мѣдџо прѣџа, сѣдџкоје дѣте мѣне воџи*.

Поред упитно—односких облика, *каџки, каџка, каџко* (мн. *каџки, -е, -а*), међу квалитативним заменицама посебно се истичу опште заменице *сѣакоџџаџки, сѣакоџџаџка, сѣакоџџаџко* (мн. *сѣакоџџаџки, -е, -а*): *јѣо се лѣба сѣакоџџаџки, ѣе се чѣѣ сѣакоџџаџко* (тј. пуно чега лошег), *воџови му сѣакоџџаџки* (тј. неуредни, прљави), *сѣакоџџаџко џме џма, сѣакоџџаџке трѣва се јѣло*. Овај говор познаје и упитно—односне заменице *коџџни, коџџна, коџџно* (мн. *коџџни, -е, -а*): *коџџна је живџџџџа, коџџно је мѣло* (али углавном у експересивној вредности).

В. Придеви

1. У говору Мрча, као и у другим косовско—ресавским говорима, неутралисане су разлике у наставцима номинатива јединице одређеног и неодређеног придевског вида, и то у корист неодређеног придевског вида (нпр. увек *лѣп капџт, стар чѣвѣк, покѣџан чѣџка, велик пѣсо* и сл.). Међутим, на парадигматском плану, елиминисан је неодређени придевски

вид у корист одређеног, иако су његови остаци још увек присутни у мрчком говору (нпр. *Њго се са пѣтома зѣца*).⁴⁰

На другој страни, могу се забележити и остаци одређеног придевског вида у номинативу, али су они пре свега опстали у везаним синтагмама типа: *бѣли лѣк, црна дна* (тј. јадна) — као и у ономастичком материјалу: *Жути крш, Тавни пѣток, Златна цѣка, Мала река* итд. (в. VII. 3).

2. Придевску парадигму, као и парадигму придевских заменица, карактеришу следећи наставци:

а) наставак *-ем* у дативу, инструменталу и локативу једнине мушког и средњег рода: *овѣм дѣбрем човѣку, тѣм дѣбрем дѣтѣту; сас дѣбрем човѣкем, с мушкем ни да проговѣрим, с њѣм живѣм, с јѣднем квѣрнем зубѣм; о бѣлеснем зубу, на стѣчнем пѣлѣцу.*

б) наставак *-е* у дативу и локативу једнине женског рода: *дѣј овѣ дѣбре женѣ; седѣмо у лепе шѣме, лежѣ у тѣпле сѣбе, пѣсу по зелѣне ливѣде, ѣду по каљѣве њѣве* (али уп. и на јѣдној нѣге).

в) наставак *-е* у генитиву (и локативу) множине сва три рода: *остѣло и^с прѣшле рѣтова, ѣма старѣје женѣ, из државне стѣнова, од јѣке људи, пѣно старѣ капѣта, вѣдо мѣдго лепе крајѣва, пѣно мѣле пѣлића; пѣсли по зелѣне лѣвада, лежѣ по шарѣне ћѣлима* (уп. и на поѣдѣни мѣста).

г) наставак *-ема* у дативу и инструменталу (и локативу) множине сва три рода: *тѣшко бѣло старѣма љѣдѣма, мѣдема лѣко, овѣма дѣбрема женѣма, дѣли мѣлѣма дѣцѣма; другѣвѣла с мѣдема чѣрема, простѣрали с овѣма шарѣнема крѣдрѣма, лѣко је с дѣбрема љѣдѣма, ѣшо за остѣлем, ѣшли овѣма висѣкема планѣнема; по овѣма висѣкема шѣмема.*

3. Компарација придева у мрчком говору у основи је синтетичког типа, те добрим делом одговара компарацији у стандардном језику, уз одређене фонетске специфичности које овде долазе до изражаја (нпр. наст. *-еј* м. *-ији*, в. II. А, бб). У компарацији учествују три наставка:

а) наставак *-ши*: *лѣкши, мѣкши, лѣпши.*

б) наставак *-’и* / *-и*: *јѣчи, мѣђѣи, слѣђѣи, тѣрђѣи, чѣрђѣи, крађѣи, дѣбљѣи, дѣубљѣи, дѣжи, шѣри.*

в) наставак *-еј*: *старѣј, ситнѣј, чистѣј, опѣснѣј, јефтѣнѣј.*

Дистрибуција ових наставака углавном одговара стању у стандардном језику. Ипак, мрчки говор се одликује појачаном продуктивношћу наставка *-ши*: *бѣлши, здравши, нѣвши, прѣвши, скѣпши, слѣпши, сѣвши,*

⁴⁰ Слично је констатовано и за говор Лукова у коме је у неким устаљеним синтагмама (*бѣла лѣба, до судѣва дѣна*) сачуван наставак генитива једнине придевске парадигме неодређеног вида (М. Грковић, *Неке особине говора села Лукова*, стр. 127).

црнши, високши, зелениши — па и прѣкши м. пречи (нпр. прѣкши пут, или чешће прилошки: *ндј ти прѣкше тѣм*), дрѣкши м. другачији (уп. *дрѣкше било прѣ*).

4. Мрчки говор показује и тежњу за аналитичком компарацијом, при чему долази до изражаја конструкција *по— / нај— + позитив*: *била по мала жена*, ⁴¹ *он било најпаметан, тѣ било најкеалитетно месо, нај ти важно деца, за мене тѣ најнегодна*. Поред тога што обухвата придеве и прилоге, овај тип компарације тежи да у свој систем укључи и глаголе, на пример: *по растѣжу по вѣрош, нај сам волѣла тѣ*, — при чему речце *по* и *нај*, како показују делом и претходни примери, добијају прилошко значење *више / највише*.

5. Посебан вид аналитичког компарирања представљају конструкције са *боље* (уз афирмативну квалификацију) и *грђе* (уз негативну квалификацију): *он боље пѣсмен, она слаба ал ја сам још грђе слаба* и сл. Овакав тип компарације свакако је произашао из богате прилошке употребе облика *боље* и *грђе*: *боље вѣли Радѣјку не' мене, боље вѣлим бабу, вѣдне крѣве мирѣју боље, вѣли у' боље него синове, жале га ал мајке га грђе жѣо, ја грђе њѣму не мѣгу ништа, он свѣ грђе не мѣже*.

Г. Бројеви

1. Осим броја *јѣдан*, и делом броја *дѣд*, основни бројеви се не мењају: *из јѣднега сѣда* (и: *од јѣднога човѣка*), *јѣдноме човѣку*, *с јѣднем човѣком*, *о јѣднем човѣку*; *дѣо јѣдне женѣ*, *с јѣднѣм женѣм* (али и: *с јѣдну крѣву*), *о јѣдне женѣ* и сл.

Мрчки говор познаје облике *двѣма* и *дѣама*: *онѣма двѣма женѣма, дѣли двѣма женѣма, онѣма двѣма децѣма*. За мушки род у употреби је облик *дѣојца*, са његовом парадигмом (в. т. 4).

2. Својим фонетским карактеристикама основни бројеви одговарају косовско-ресавском типу: *шѣс*, *јѣданѣс*, *дѣанѣс*, *трѣнѣс*, *чѣтрнѣс*, *шѣснѣс*, *седамнѣс*, *дѣѣс*, *трѣѣс*, *чѣтрѣс*, *шѣсет* итд.

3. Мрчки говор чува систем редних бројева укључујући их у заменичко-придевску парадигму: *била до онѣг дрѣгог, стѣгла оѣв прѣве женѣ, онѣма прѣвѣма дѣли* (али и: *свѣ јѣдно за дрѣгом се рѣдили* — са локативом уместо инструменталом).

4. Мрчки говор познаје категорију бројних именица типа *дѣојца*, *трѣојца*, *чѣтѣдрица*, *пѣтѣдрица* које се мењају по именичкој парадигми:

⁴¹ Међутим, овакво компарирање речцом *по—* најчешће нема одлике класичне компарације, што показују и примери типа *по дѣл*, *по долѣко* (уп. и код: Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 115).

рѣкли онѣма двојцема, отишла с овѣма двојцема, запрѣтио онѣма четворицема итд. Ове бројне именице, међутим, не означавају само скуп лица мушкога рода, већ могу означавати и мешовити по роду скуп.

Исто се може констатовати и за забележени облик *петйна*: *јавио онѣма петинема, пдшо с онѣма петинема*. Суфикс *-ина* може се јавити и код десетица, али у означавању приближне бројности: *десетйна, дваестйна*.

5. У систему бројева у овом говору се јављају и збирни бројеви типа *двдје, трдје, четворо* (и *четворе*): *двдје кола, четворе кола било, имам четворе дѣцу* (али и *четворо дѣца*).

Д. Глаголи

1. Мрчки говор познаје инфинитив, али углавном без финалног вокала: *видет, дигнут, дират, додѣјат, живеџет, игрѣт, ић, молит, нѣћ, пиднут, прочитат, разговѣрѣт, спѣват, стѣвит, седнут, уић, шѣпнут* итд.

Ако се у оваквом инфинитивном облику у финалној позицији нађе група *ст*, она се упрошћава губљењем или пак редуковањем финалног консонанта: *пѣс, пѣмус, појѣс^т, рѣс^т, зѣпс^т* итд. (в. II. В, 1а). Аналогијом према инфинитивима овога типа образован је и инфинитив *отис* м. *отић*: *отис ће ти дѣац*.

2. На морфолошком плану презент показује низ особености:

а) у трећем лицу множине наставак *-у* је више заступљен него у стандардном језику, како због фонетске промене *-ају* → *-у* код глагола типа *ѣму, копу, плѣву, узнемирѣву* (в. II. Б, 2б), тако и због аналошког преносења овог наставка код мањег броја глаголских основа: *почѣу да ме гѣну, мѣдго дѣни грѣшу, дрѣго је кад остѣру* (али према *остѣрем*, в. т. 3в).

б) Код једног броја глагола тежи се систематском отклањању консонантских алтернација са морфемског споја. У једном броју примера уопштен је консонант из инфинитива: *помѣга оцу, помѣгу мѣдго, помѣгај сѣд, помѣга говѣдѣма, помѣга и' свѣки дѣн, не мѣж да ми стѣза*, — па и *дѣма бѣга, бѣгај брѣ*. У појединим примерима у парадигми је уопштен онај консонант који се јавља у већем броју лица: *печу раку, вучу сѣно, сѣчу дрѣва, завучу се тѣм*, — као и *не мѣжу да јѣду*.

в) Од глагола *јѣсти*, поред стандарднојезичких форми, облици презента могу бити и: *јѣм, јѣш, јѣ, јѣмо, јѣте, јѣду // јѣду / јѣду*.⁴²

⁴² За примере *јѣду / јѣду* истакнута је у науци претпоставка да припадају остацима старог атематског модела (в. Слободан Реметић, *Гѣвори централне Шумадије*, Српски дијалектолошки зборник, књ. XXXI, Београд 1985, стр. 339).

г) Презентски наставак за прво лице једнине, -у, поред тога што се јавља у примерима *мѡгу* и *ѡћу*, јавља се и у облицима *већу* и - ређе *вићу*.

д) Као дистинкција према једнинским облицима *ѡће*, *нѡће* у мрчком говору су за треће лице множине у употреби облици *ѡте*, *нѡте*.⁴³

3. Систем глаголских основа и парадигми у мрчком говору разликује се донекле од стања у стандардном језику. То показују и неки презентски облици:

а) облици типа *сићље*, *узимље*, *шаћље*, *кљепље*, *скаћље* уместо *сипа*, *узима*, *шапуће* итд.

б) облици типа *седнут*, *паћнут* уместо *сест(у)*, *паст(у)*.

в) парадигма *остарет*, *остарем*, ... *остару* уместо *остарет(у)* / *остарит(у)*, *остарим*, ... *остаре*.

г) парадигма *сви́рет*, *сви́рим*, ... *сви́ре* поред *сви́рат(у)*, *сви́рам*, ... *сви́рају*.

д) парадигма *раћит*, *раћим*, ... *раће* уместо *ратоват(у)*, *ратујем*, ... *ратују*.⁴⁴

4. Од претериталних глаголских облика мрчки говор познаје перфекат, плусквамперфекат, аорист и имперфекат.

а) Са морфолошког аспекта перфекат и плусквамперфекат углавном одговарају стању у књижевном језику: *говѡда пасла вѡздан*, *брѡго потрѡчили*, *брѡнио је се*; *био ѡдно писмо*, *ѡни бѡу одрѡдили тѡ*, *већ бѡу полѡгали*.

Помоћни глагол *хтети* показује различите форме радног придева: *ктѡ* / *тео / *тѡ* / *ћѡ* и - ретко, *ћѡ* (в. напоm. 23): *тѡ да зна, *ћѡла да ме удѡви*, *тѡли д-ѡду* итд.

б) Аорист је фреквентан глаголски облик у овом говору. У првом лицу једнине одликује се губљењем финалног *х* (в. II. Б, 1), док се прво лице множине карактерише наставком -*ѡмо* (← -*хмо*). Гради се од свршених, а ређе и од несвршених глагола: *пѡче да пада кѡша*, *паѡо у рѡну*, *обрѡтѡше све*, *потровѡмо се од водѡ*, *ктѡмо д-устѡнемо*, *покѡчимо се данѡс*, *ѡн би тѡмо*, *биѡмо чѡѡни па ѡѡо дан*, *не умѡдомо да кѡжемо*, *не мѡжеде више д-ѡде*, *нѡмѡде ниѡкога*; *што се смѡја ѡн / кад му тѡ рѡкоше /*, *ѡѡбро ѡн решѡва / али ми не умѡдомо да га послушѡмо*/. Аналошки према наставку трећег лица плурала имперфекта образован је аорисни облик *пѡчѡу*, — са имперфекатским наставком: *ѡѡма пѡчѡу да ме гѡну*.⁴⁵

⁴³ Отуда и футурска образовања са енклитичким обликом *те*: *те да раде све* / *радите јѡтре око штѡле* и сл.

⁴⁴ Уп. у дублете *скиѡта* / *скиѡћа*, *раѡѡта* / *раѡѡти*, *ѡѡше се* / *ѡѡша се*, *грѡшам* / *грѡшим*.

⁴⁵ Исти облик бележи и Д. Јовић у *Трстеничком говору*, стр. 143.

в) Мрчки говор чува имперфекат, иако је његова фреквенција ограничена: *штā сеџ чиџаше, ђн тѢ прѢвџаше, брāнџмо му д^а љде, сеџаште мџло, иџашџ кџца, иџџдосмо по шума, зџџу ме тѢ џџдине д—џдем, наџвџше л—ти ракџџу.*

Имперфекат глагола бити је *бџа*, за сва три лица једнине, и *бџмо, бџсте, бџу* за множину: *ми бџмо у сџло, бџсте ли тџм, џни бџу паметнџџи.* Имперфекат глагола *хтети* је *ћџ*, за сва три лица једнине, и *ћџмо, ћџсте, ћџу* за множину: *ми ћџмо да пџџемо, ћџсте да дџџете, џни ћџу да пџџну, нџћџу да мирџџу.*

Једна од значајних карактеристика имперфекта је његово често проширење секвенцом *-џа*: *имџџџ ја лџба, зџџџџмо га такџ, кџко и' онџ зџџџџу, џни тѢ знаџџу, тѢ лџсно нџсаџу, лџни мирџџџџу.*

5. Футур карактерише двојство конструкција, које су у основи карактеристика и стандардног језика — конструкција са презентом: *џу да дџџем, те да дџџу џни сџтра, ће да ти отџџне џтаџ, џни те д—отџџну пџсле,* — и конструкција са инфинитивом: *дџћ џу сџџтра, џни те дџћ брџо, отџџџе ти мџџка, џни те отџџ одџџеде, рџдите (=радиће) џџтре око штџле, понџџе сеџ онџ.*

6. Као и стандардни језик, мрчки говор познаје два глаголска начина — императив и потенцијал.

а) У односу на стандардни језик императив се карактерише губљењем фонеме *ј* из финалне или медијалне позиције (тј. на морфемском споју, в. II. Б, 2б—в): *сџви, понџ, убџ, чџка мџло, пџта нџкога, сџџџа Бџџе, понџте ово, спрџмате рџчак* — као и губљењем фонеме *в* из истих позиција: *обџџ се, понџсте, мџнџте, остџнџте* (в. II. А, 4б—в). У појединим облицима, обично у вези са консонантом *д*, губи се читава гласовна секвенца: *џте кџџи, сџте тџнџ, џте брџо, поџте тѢ, глџ онџ.*

Од глагола *јести* може се забележити императив *јџџи, изџџи, јџџите.* У једном броју императивних облика на морфемском споју је сачуван консонант из презентске парадигме: *лџџи дџл* (: *леџџим, леџџџ*), *вџџи онџ дрџо* (: *вџџџм, вџџџ*), — као и *сџџи га џџма, пџџите полџко, бџџај брџ.*

За појачавање императивности каткада се употребљава речца *џџла*: *џџла напџџи тѢ, џџла потџрај тѢ џџске.*

б) У мрчком говору потенцијал се твори као у стандардном језику. Међутим, форма *би* уопштена је у свим лицима: *ја би рџко, ти би дџџо, ми би џџма џџли, дџ л—би вџ стџли.*

7. Као и стандардни језик, мрчки говор познаје категорију глаголског придева и глаголског прилога.

а) Радни и трпни глаголски придев у основи су као и у стандардном језику. Ипак, дистрибуција наставака у трпном глаголском придеву не

одговара увек њиховој дистрибуцији у стандардном језику: *он био ожењет, то ти је уби́та сиротиња* (изр.).

Од глагола типа *трести, помустити, спасити, донети* трпни придев је *трешен, помужен, спашен, донешен*.

б) За разлику од стандардног језика, мрчки говор познаје само глаголски прилог садашњи: *седѣћи тамо, тражећи онда, идући путем, играјући се по ливада, као и причајући с мном, пјевајући по цео дан*, па аналошки и — *свѣ трачући* (в. П. Б, 2б).

В. Остале врсте речи

1. Прилози се у мрчком говору могу сврстати у неколико група:

а) прилози за време: *зимус, данас, летос, ноћас, синоћ, јучер, ономад, сјутра / сутра / јутре, сабајле, стално, јвек, навек, сад / садек, тадек, ланџ, после / после, кидџи, кзџме, вџдан, отдџ, дпет / јдпет / јдпет^м*.

б) прилози за место: *од, оде / одек / оденџ / оденџке, онде / ондек, онденџке / онденџке, туд^е / туденџ, овуд, свуд, дџл, гџр, тџна / тџнак (и тџнак), там, онам / онамо, напред, натраг, близо, долџко, кудџ / кудек, надџвр / напоље*.

в) прилози за начин: *грџдом, краџдом, брџо, ласно, срамотно, интерџсно, јџднако (=исто), јзјџдно (=ујџдно), наедџма (=одјџдном), јзџдна (=непрестано), напосџмице / насџнте (=насумице), снџжџво, шакџчки, дрџкџџе / дрџкџше, наглџд (=наизглџд), бџшка, наџлаш (=намерно), сџмџим, барабџр, тамџн*.

г) прилози за количину: *мајно (и мајно), велико (и велико), сила, тајдан, дџвише, кџџа, џч*.

д) прилози за узрок: *затџ*; упитни облик је *себџшта* (← тур. *seber*).⁴⁶

Од прилошких израза забележени су: *под_назад* (=назад, на крају), *једама* (=јџдном, јџдампут), *дрџгема / дрџги ма*.

2. Поред већине предлога који су заступљени и у стандардном језику, мрчки говор познаје и следеће: *врз* (=преко, поврх), *про^ећу* (=према), *себет* (=због, ради), *осем* (=осим), *с / са / сас*.

3. Мрчки говор познаје разгранати систем речца и партикула, посебно у појединим врстама речи.

У томе се најчешће истичу прилози у којима се јављају партикуле *-ек*: *садек, тадек, одек, ондек, кудек*; *-на*: *оденџ, туденџ, тџна*; *-нак*: *тџнак*; *-наке*: *оденџке*.

⁴⁶ Структурно и семантички паралелан облик *зџџшта* забележен је у говору трстеничког краја (в. код: Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 154).

Код односних заменица уместо партикуле *год* могу се јавити и *гоћ* / *гоћ*: *што годћ, кои годћ*.

Поред речце за негацију *не*, чешће је у употреби речца *јџк* / *јџк^е*: *било прџ, ал сџд јџк. Нџсам тџла, јџк^е*.

Речца *ман* јавља се у функцији изузимања: *нисам ништа у уста тјурила, ман по неко јаје*.⁴⁷

IV. СИНТАКСИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

1. Као и у другим косовско-ресавским говорима, у мрчком говору је нарушено разликовање акузатива, као падежа правца, и локатива, као падежа места, што се уклапа у већ изражену појаву аналитичности у морфолошком систему: *живим у Мрче, пасу у пџље, био сам у Ниш: отишо у Крушумлију, пџље у Бџљу, иде у Бџград*.

Оваква нарушеност односа акузатив — локатив могла је утицати и на обрнуту појаву, тј. појаву локатива у служби акузатива: *џн тџд полџзио у вџјске*.⁴⁸

2. У значењу средства, инструментал најчешће прати предлог *с* / *са*: *џре с плџгем, секо сас нџжџм, гџђџо га сас камџџџем, испрџџ се са чџђџом, мџзан сас мџшџом, вџзџо га сас џзицема*. Притом се, како је већ поменуто, у функцији инструментала може јавити акузатив: *јџдари ме с инџкциу, жџџџмо са срџпове*.

3. Конструкцијом *за* + инструментал увек се изражава какав удацбено — женидбени однос: *водџла снџу што ју за сџнем, онџ што е за тџм сџнем џегџџем, мџа снџ што ми за тџм пџсторкем, мџа снџ што е за овџм*.⁴⁹

4. И у низу других појава уочава се појачана фреквенција одређених предлошко—падешких конструкција у односу на стандардни језик:

а) конструкција *ка* + датив у означавању правца кретања, али и циља: *џдем ка кџђе* (тј. *кући*), *повџџен је ка кџђе, штџ си га прџђо ка мџне* (тј. *мени*), *тројџца џџли кџ кџђе да дџђу*.

б) конструкција *за* + генитив у временском значењу: *џ—џџмо за дџна* (тј. *док је дан*), *џџи за лепотџ* (тј. *док је лепо време*), *џрџџиџе било за мџџе*

⁴⁷ Уп. и *сал* м. само : *џн сал пџџе дџл; тек^е / тек. тек^е сџд отишли кџ кџђе*.

⁴⁸ Ова појава забележена је и у говору трстеничког краја (в. код: Д. Јовић, *Трстенички говор*, стр. 160).

⁴⁹ Иста појава забележена је и у говору Левча (в. код: Р. Симић, *Синтакса левачког говора*, Српски дијалектолошки зборник, књ. XXVI, Београд 1980, стр. 123).

младе дана, тад био за бивше Југославије (али и: за бившу Југославију то било).

в) конструкција *по + локатив* у значењу какве просторне релације: *ће да се запдсли негде по Куршумлие, дни живе по Лабу, нешто ми бута по цѣпу, трчѣ по сѣни, иде свѣ по крају* (тј. крајем), *уп. и отдше по јабука, отдше по дивљака* — као и конструкција која означава радњу: *по лѣву кад сам ишо, иде по рађу*.⁵⁰

5. Посесивни датив чест је у овом говору: *кѣшобран једнѣ женѣ, сѣстра овѣм човѣку, штап мѣм дцу, говѣда тѣм дѣверу*, али и *овѣ чѣвек, овѣм шѣјкача*.

6. Повратни глаголи у безличним конструкцијама чести су у мрчком говору, на пример *закрѣжи се по сѣбе, пѣре се нѣму, не мѣже се вѣше* и сл., при чему је уочљиво и проширење њиховог опсега, *уп. 'ко те тѣжи те се уѣдтиш... (тј. будеш ухаћен)*. Повратни глаголи реципрочног значења такође су делом проширили своју фреквенцију, *уп. спријатѣљили се брзо, сѣм се ујѣдају*, — али и: *шта ви је, шта се режите* (тј. режите један на другога).

7. Прилозима *де* и *ку(а)* чува се дистинкција између категорија мисловања и кретања: *дѣ си био, дѣ копали данѣс, негде лежали*, али — *куд ли дтиде, куда ће, неће дна никуд*.

8. Мрчки говор познаје приповедачки императив: *а ја вѣкни па покри то, а дн онда јдри редом*.

9. У појединим случајевима, посебно у експресивном приповедању, мрчки говор познаје удвајање објекта: *вѣдо сам те ја тѣбе, дн те тѣбе упрѣтио, лѣдно ти тѣбе брѣ, што су му њѣму сѣнови спѣмен удѣрили, а то му се имѣње допѣло њѣму*.⁵¹

10. У мрчком говору може се забележити појава удвајања предлога, посебно у одређеним комбинацијама: *чуѣу га [вѣпра] за у свѣње, сабѣре лѣти за у њѣву, да се уѣдти поготѣво за у кѣјсу, дѣ до у њѣву, испрѣте га до у Бѣжу, дѣшо до пред кафѣну*.

⁵⁰ Може се, наравно, уочити и низ других предлошко-падешких конструкција, које су, очито, одлика овога говора, на пример: предлог *на + генитив множине* у примерима типа: *ѣмам лѣдѣ на вѣлова, краѣе ми на јѣсала њутѣ*; затим генитив множине у примерима типа: *свакојѣке траѣа се јѣло, ѣмаш разне рукоѣдѣиоца* (али: *ужѣљѣо сам се за дѣцу*).

⁵¹ Поред појаве удвајања објекта могу се уочити и друге врсте удвајања, тј. "појачавања" реченичних делова, *уп. јѣш ми није вѣкат да се ја жѣним, па и: дѣш ти коју крѣшку тѣбе*.

11. У мрчком говору су уобичајене конструкције типа *за ништа м. низашта, од никога м. ниоткога, без ништа м. без ичега: ова нџа за ништа није, не зависим од никога, десетину наприка ми даде без ништа* (без ичега, тј. бесплатно).

12. На плану реда речи у реченици могу се уочити извесне особености које не карактеришу стандардни језик:

а) Код конструкција са помоћним глаголом у перфекту између глаголског придева и повратне речце често се интерполира помоћни глагол: *брањо је се, вдио је се ђк, знало је се тџ прџ*.

б) У облицима суперлатива, између морфеме *нај-* и придева / прилога могуће је уметање других речи, заменичких или глаголских облика, при чему су овакве конструкције, чини се, у служби експресивности: *нај му прџкше тџмо, нај ти вџжно дџца, нај је лџши био бџе*.

13. На плану конгруенције могу се уочити следеће особености:

а) Ако су уз количинске, тј. бројне облике, предикати (глагол. придеви) су обично у мушком роду: *два вџла уџћени, два женски дџџта дџшли, двојџца дџма избџгли* (али и: *брџћа су јџднаки, дабџеда и дџи испџли*).

б) У вези са претходном појавом је и учесталост придева у мушком роду плурала у примерима типа: *ови два дџбџри дџџта, два дџбџри дџџта* (али уп. и: *мџи кџншијџе, нџши кџмшијџе, нџши вџисти*).

в) Потискивање безличне конструкције у примерима типа: *бџџе два—три бџџа имџле, имџли кџџи прџ, лисџџе пџ џмају, пџре се нџму, нџкад пастџџа нџе се имџла, џму зџчеви, волџџи већ џмали дџбавезно* (као и: *по шџс кџџа се отџле*).⁵²

V. КАРАКТЕРИСТИКЕ ТВОРБЕ РЕЧИ

1. У творби именичких изведеница, као и у стандардном језику, уочава се богатство творбено—семантичких категорија уз учешће различитих творбених морфема.

а) У категорији носилаца занимања или так носилаца одређених својстава продуктивни су суфикси *-ар, -'ак / -ак, -(а)к*: *гуслџр, женскџр,*

⁵² Забележено је наравно и низ других синтаксичких појава. Тако на пример глагол *вероват(у)* има допуну у акузативу: *ја га не вџрујем, нџкад ме не вџрује*, — док глагол *бојат(у)* се тражи допуну у дативу: *рџко му да се не бој никоге, не бој му се вџше*. Глагол *тражит(у)* такође има допуну у дативу када је у значењу *захтевати, молити*: *не трајим никем да ме кџпа*. Глагол *журит(у)* може бити прелазан: *Јџек трџба да га жури*.

жетвар, *зрничар* (=врста снега), *јагањчар* / *јагачар* (=врста орла), *крзнар*, *опанчар* (=врста снега), *путар*, *споменар*; *досељак*, *кршићњак*, *одељак*, *дивљак* (=дивљи вепар), *прзак* / *рзак* (=неуштројен вепар); *помдљак*, *пивољак*.⁵³

У творбено—семантичкој категорији носилаца својстава посебно је продуктиван суфикс *-оња*, углавном код именовања крупне стоке, тј. бикова и волова: *Балдња*, *Белдња*, *Бороња*, *Булоња*, *Галоња*, *Жутоња* / *Жутдња*, *Зекоња*, *Китоња*, *Муроња* / *Мурдња*, *Павоња*, *Сивоња*, *Шароња*.

б) У грађењу збирних именица најпродуктивнији су суфикси *-ија* и *-е* / *-је*, чија се поларизација у основи може везати за однос *живо* — *неживо*: *деција*, *женскадија*, *јунадија*, *мушкадија*, *сточија* (али и *брдија*); *грђе*, *камђе*, *корђе*, *тђе*, *руковђе*, *ивеђе*, *кисје*, *лисје* / *лисје*, *лемезје*, *русје* / *русје*, *пласје* / *пласје* / *пласје*, *шумарје* (уп. и *штакле* м. *штаке*, као и топ. *Јаврје*, *Крушевље* / *Крушевље*, веров. и *Буче*).

У грађењу збирних именица поред ових (уп. и суф. *-ићи*, в. III. А, б) могу учествовати и други суфикси, као суфикс *-иња*: *женскадиња*, *младиња* (=омладина), па и *сиротиња*; *-ина*: *дивљина* (=дивље животиње), *живина* (=животиње, живи свет).⁵⁴

в) Изведенице месног значења најчешће се граде суфиксом *-иште*: *буњиште*, *дебелиште*, *звेत्रиште*, *здриште*, *курџиште* / *кукурџиште*, *пепелиште*,⁵⁵ али се у тој функцији могу забележити и други суфикси: *-аник* / *-аник*: *пчеланик*, *тђмчаник*; *-лук* / *-лак*: *газдџлук* (али и апстр.), *комшилук* / *комшилак* (тур. *komşuluk*).

г) У именичкој деминуцији заступљено је више суфикса међу којима је посебно продуктиван суфикс *-че* којим се деминуирају основе именица сва три рода: *вуче*, *главче*, *говече*, *гушче*, *дејкче*, *јаглуче*, *кашиче*, *клупче*, *копџиче*, *магдрче*, *чобанче*.

У служби сингулативности посебно се истиче суфикс *-ка*: *градџика*, *жџшка*, *пласка* (сена), *сламка*, *талка* (=кукурузно стабло након сече), *чемџика* (чешањ белог лука), *шџмка*.

д) Изведенице апстрактног значења творе се углавном истим суфиксима као у стандардном језику: *-ство* (и *-сто*), *-ос* (< *-ост*), а ређе и *-ина*, *-ота*, *-оћа*: *богџсто* / *богџсто*, *братџмсто*, *кџмсто*, *рџпсто*, *срџтсо*, *убџсто*; *жџлос*, *крајнос*, *стџрос*; *висџина*, *низџина*, *мрстџина* (=масноћа), *ко-*

⁵³ Ови суфикси се, наравно, јављају и у другим творбено—семантичким категоријама, уп. на пример, суфикси *-ак*, / *-ак* у категорији месних именица: *тесџак*, *трџџак* (и *трџџак*), *ертџџак*, *шљивџак* (уп. и топ. *Јџлак*), — ипш суфикс *-(а)к* у моционој служби: *кџџмак*, *мџџчак*.

⁵⁴ При томе треба имати у виду да је у овим изведеницама укључено и извесно апстрактно значење. Такав однос између збирног и апстрактног значења може се уочити и код других изведеница.

⁵⁵ Изведеница *сметџиште* забележена је у значењу *смџће*.

здовина (“мирише на козовину”), — као и *орањевина*, *црњевина* / *црњавина* (али и конкр. “црнина”); *лепота*, *суета* (али уз тежњу за конкретизацијом значења: *лепота* = лепо време, *суета* = суво место); *маснџа*, *скупџа*.

Посебно место у грађењу изведеница апстрактнога значења има суфикс *-иња*: *голотиња*, *ладовиња* (=хладноћа), *мокриња*, *питомиња*, *правдиња* (=правда), *самотиња*, *сировиња* (=сировост, влага), *топлиња*, *чистиња* (=чистоћа).⁵⁶

Глаголске именице граде се најчешће суфиксом *-ње*: *клијање*, *ницање*, *јездење*, *волење*, *орање*, *читање* — али и суфиксима *-ња* / *-њава*, *-ка*, *-ће*: *испратиња* (=погребна поворка), *шетња*; *јурњава*, *кукњава*; *пивка*, *пијанка*, *писка*, *смџка* (=сметња); *биће* (“саде нема биће у војске”), *убиће* (=бијење, батинање), *умреће* (“позив за умреће”).⁵⁷

2. Као и у стандардном језику придевске изведенице могу се сврстати у две групе — у изведенице описног значења и изведенице присвојног значења.

а) описни придеви најчешће се граде суфиксима *-(а)н*, *-(о)ит* / *-(е)ит* и *-љив*: *гледан*, *дџокан*, *дџран*, *злојшан*, *мрсан*, *купџан*, *пусан*, *русан*, *сиротан*, *скџтна*, *скџзна*, *стџлна*, *струџна*, *сјагња*, *тежан*; *биковит*, *кишџит*, *мџглит* (поет.) *пољевит*, *(п)рзовит*, *страновит*; *грожљив*, *коштурљив*, *приметљив*, *црељив*.⁵⁸

б) поред тога што се творе суфиксима *-ов* / *-ев*, *-ин*: *зџтов*, *стриџев*, *жџнин* и сл. — присвојни придеви се граде и суфиксима *-и* / *-ји*, *-џи* (чиме се обично изражава припадност бићима, тј. животињама) и *-њи* (за припадност одређеном предмету или објекту): *говџи*, *жаџљи*, *кџзљи*, *краџљи*, *гурџи*, *телџи*; *волџи* (нпр. *волџа кџла*), *вучџи* (нпр. *вучџи траџ*); *брџњи*, *зџмњи*, *ливџњи* (нпр. *ливџњи цџвет*).

Од именице *коза* забележен је и присвојни придев *кџзиљи* (уп. *кџзиња врџа*).

3. На плану творбе глаголских изведеница уочавају се неколике карактеристике:

⁵⁶ Очито је да се у једном броју примера суфикс *-ина* прикључује суфиксу *-иња*. Поред апстрактнога значења изведенице са суфиксом *-иња* могу имати и значење бића или каквог објекта: *животиња*, *мриџа* (= лењштина), *самотиња* (самоћа, али и усамљеник, усамљен човек), *шиџа* (= чир).

⁵⁷ У односу на друге штокавске говоре црногорски говори, чини се, познају у већој мери глаголске изведенице на *-ње* и *-ће* (*Образовања од свршених глагола*), Књижевност и језик, књ. 1, Београд 1983, стр. 47–54 / I део / и књ. 2–3, стр. 128–135 / II део /).

⁵⁸ Може се, наравно, забележити и низ других изведеница овога типа: *слаџбачак*, *чампарџо* (= ногат), *црџзничас*, *џаеолџсан*, *пастџшат* итд.

а) Продуктивност одређених творбених морфема, префикса, може се, чини се, укључити у систем подмлађене префиксације. Тако, на пример, префикс *по-* чест је код изведеница које означавају одређени, најчешће кратки временски интервал, као и код изведеница које значе дистрибутивно извршење радње од свих субјеката, односно на свим објектима: *побраним* ("побрани сено док не дођем"), *покашљат* ("саљ понегде покашље"), *помирџват* ("мало тамо да помирују па ћу ка куће"), *поранит* ("да порани свиње"); *пожеднет* ("пожеднела говеда"), *пољутит се* ("пољутили се један на другога"), *попедат се* ("сви би се попедали), *постарет* ("сад смо постарели"), *потропсат* ("потропсали џаци"); итд.

Префикс *из-* продуктиван је у категорији глаголских изведеница које значе извршење радње до засићења: *изгајит* ("мучио се да изгаји дџу"), *изиграџт*, *испеват* ("није ни изиграо ни испевао"), *испаћават* ("ласно се испаћавау"), *изубиават* ("доста и' изубиавано", тј. поубијано, испоубијано).

Различите семантичке нијансе носе и изведенице са префиксом *у-*: *уболџтит се* ("уболџтио се"), *укриват* ("укривам да не нађе"), *упитџмит* ("тешко га упитџмит"), *утуџат* ("волџви били утуџани"), *учџстит* ("да и' добро учџстите").

б) На плану перфективности — имперфективности глагола може се запозити низ карактеристика у дистрибуцији творбених морфема. Морфема *-ну-* продуктивна је у низу глаголских основа као обележје перфективности, односно тренутних глаголских процеса: *обрџнут се* ("да се обрџнеш ту"), *пџднут* ("мбра пџднут"), *пџнут* ("џће л' пџнут), *сџгнут се* ("сџгну се дџл"), *свиџнут* ("свиџнуће џни на тџ"), *сџднут* ("мбра сџднут"), *сџшнут* ("док се не сџшне), *шџпнут* ("шџпнуо му"), *дџгнут* ("мбра је дџгнут"), — али уп. и: "кџ да га е Бџг *казџуџ*", "чџка' док *порџсне*", "штџ да му *рџкне*", "свџ док *уљџгне*".

Према постојећем односу *обаљџват*: *обаљџем*, *посаћџџват*: *посаћџџуљем*, *казџват*: *казџуљем* одвајају се поједини творбени типови, уп. "мбра да је *дарџва*" (али и: *дарџују*), "сад се *самџџва* рџно", "*прегледџвали* ме у бџлнице": "*стџлно погрешџуљем*", "*промеџџје одеџло*".

Морфолошки однос типа *познџват*: *познџвам* (али и *познџем*) захваatio је већи број глаголских основа, учествујући у једном броју случајева и у основинским контаминацијама: "*самџџва* се рџно", "*поновљџвам* му сваки дџн", "кад жџто *полегџџва*", "*имџвало* жџта сџла", — али и: "тџ слабо *роџџва*", "*роџџвало* се прџ код куће" (и *раџџџло*), "*поручџвала* сам пџсме".⁵⁹

Из творбеног односа типа *кџпне* — *кџпље* имперфективни облик је проширио свој опсег обухватајући различите глаголске основе, уп. "нџшто

⁵⁹ У појединачним примерима бележени су и други облици несвршених глагола, уп. *живџемо* м. *живџимо*, итерат. *виџџџџли* м. *виџџџџли*, *примџџџује* м. *примџџџџе* (са дџминутивним значењем), *смџџкао* се м. *смџџкао* се.

му *шдпље*”, “*сдпље млёко*”, “*пресдпље чбрбу*”, “*расдпље вду*”, “*ћу да скдпљем гладна*”, “*сал удпмље дрва*”, “*клдпљу кдсу*”.

в) У мрчком говору уочава се низ глаголских изведеница са суфиксом *-исати*. Ипак, с обзиром на то да су готово све ове изведенице у ранијим временима директно преузете из турског језика, те да се творбени однос мотивациона реч — изведеница није сачувао, ови примери се, углавном, не могу сматрати типичним изведеницама: *арлайсат се*, *батдсат*, *бегендсат*, *доколдсат*, *мандсат*, *трдпсат* (и *стрдпсат*, *потрдпсат*).

VI. КАРАКТЕРИСТИКЕ ВОКАБУЛАРА

1. Особине мрчког вокабулара непосредно су везане за сеоски амбијент. То пре свега показује богата терминологија из области сточарства, земљорадње и покућства, — али и из других области, области фамилијарних, тј. сродствених односа, флоре и фауне, кулинарства, па и сеоског занатства.

а) Потреба да се у сточарском начину живота јасно обележе особености домаћих животиња, њихова старосна доб, способност за размножавање, условила је и постојање одређеног лексичког фонда на овом плану, уп. на пример: *гуре*, *гурдча*, *пастрма*, *крмак*, *свјска*, *двиздрка*, *прзак* (и *рзак*), *селдче* (и *селдкче*), као и *биковит*, *прзовит*, *пастушат*, *ждрѣбна*, *стѣлна*, *скдзна*, *сјдгна*, *скдтна*. Отуда, наравно, и низ лексема које означавају човекову делатност у области сточарства, па и понашање животиња, на пример: *полдгат*, *накрѣнут*, *удловит*, *утуцат* (и *утућ*), *напудит*, *пастрмит*, *рднут*, *разобадит се*, *пдтит се* итд. Безаност овдашњег становништва за животињски свет показује и богатство ономаатопејских речи, на пример: *букат* (за вола), *блѣјат* (за овцу), *вдштат* (за коња), *врѣчат* (за козу), *грдит* (за свињу), *какдтат* (за кокошку), *крктат* (за гаврана), *тутукат* (за голуба), *маукат* (за мачку), *кркѣтат* (за жабу) итд.

б) У области земљорадње уочава се богатство лексема које означавају различите појмове — усеве, пољопривредне алатке и друго, на пример: *бѣло жито* (и *бѣло жито*), *мумуруз*, *гра*, *меуна*, *курѣзште*, *клас*, *струк*, *тйла*, *трска*, *шишдрка*, *шудак*, *пдвољак*, *кужал*, *сдљке*, *стдже*, *стдг*, *рјковећ* (и *руковѣћа*), *завала*, *крстйна*, *десетак*, *лѣк*, *брѣна*, *вак*, *стрѣс*, *дглаз*, *прскдча* итд.

Конфигурација земљишта и његов квалитет такође заузимају значајно место у лексички, на пример: *дерлетдја*, *грѣбен*, *дебѣлиште*, *смднйца*, *кдчка*, *низйна*, *прѣлом*, *плвоштйна*, *стрѣна*, *теснак*, као и *брдњи*, *полѣвит*, *страновит* итд.

в) У области покућства, тј. алатки и предмета за домаћинство, овај говор указује на очување бројних архаизама, и поред њиховог све снажнијег потискивања у условима савременог живота, уп. на пример: *ваган*,

заструг, ложница, каленица, сач, сџера, црепџа, грне, наћава, лопар, джек, пирџка, полџеница, врућарка, инка (и винка), грџдџача, јанџик, крџиња итд.

2. На плану порекла лексема, односно међујезичких лексичких додиривања и укрштања, мрчки говор показује слојевитост којом се карактеришу и многи други српскохрватски говори, па и стандардни језик. Отуда се за мрчки говор на овом плану могу истаћи следеће карактеристике:

а) словенска лексичка основа са низом архаизама, односно са бројним лексемама дијалекатског или локалног карактера, уп. на пример: *брџана*, *вџак*, *вџакно*, *враџевина*, *врџе*, *грџдом*, *грџдан*, *грџре*, *жџљка*, *зџвет*, *зџјец*, *зџорит*, *кџра*, *корџба*, *крџиња*, *крџог* (и *закрџит*), *крџит*, *лџсно*, *лџчан*, *лџк*, *ложница*, *лџска*, *напџдит*, *нџжице*, *обрџт се*, *дџањ*, *опрџвит*, *прџе*, *потмџнет*, *прџзрет*, *прџовит*, *селџче / селџке* итд. (в. Речник).

б) грчка лексика, која је у великој мери укључена у шири српскохрватски језички план, учествујући тиме добрим делом и у стандардном језику, уп. на пример: *авџија* (грч. *αὐλή*), *ваџан* (грч. * *βᾱγενον*), *брџ* (грч. *μπρε*), *дрџм*, (грч. *δρόμος*), *јџетин* (грч. *ἐθθηνά*), *крџвет* (грч. *κρεββάτι*), *кџмат* (грч. *κομμάτι*), *лиџџа* (грч. *λιβάδι*), *мџре* (узв. , грч. *морџ*), *мџстаћи* (грч. *μουστάκι*), *пасџљ* (грч. *φασούλιον*), *самџр* (грч. *σαγμάριον*), *тџмелџ* (грч. *θεμέλιον*) итд.

Један део грчке лексике наставио је свој утицај и у време продора Турака на Балкан, када су посредством турског језика у јужнословенске и суседне балканске језике ушли бројни грцизми, или је пак њихов утицај обновљен (уп. нпр. *авџија*, *крџет* и др.). Овакву грчко—турску језичку симбиозу најбоље представљају глаголске изведенице типа *арлајџат се*, *батџат*, *бегенџат*, *манџат* и сл., код којих се у основи јављају глаголи турског порекла док се као суфикс јавља творбена морфема грчког порекла — *ισα*.⁶⁰

в) турска лексика, која је дошла до изражаја у најразличитијим областима људске делатности и људског сазнања, иако је у новије време

⁶⁰ Овакав тип творбе у великој мери је заступљен у Вуковом *Рјечнику* (о томе в. код: П. Радић, *Суфикси несловенског порекла у Вуковом "Српском рјечнику" из 1852. године*, Научни састанак слависта у Вукове дане, књ. 17/1, Београд 1988, стр. 295).

Грчки утицај може се претпоставити и на плану грађења збирних именица суфиксом *-ија*, који је у овом говору продуктиван (в. V. 16). Овај суфикс је забележен на ширем терену староштокавских говора, у косовско-метохијским говорима, у александровачком и бруском говору (в. код: Р. Алексић, С. Вукомановић, *Основне особине александровачког и бруског говора*, стр. 304). Овај суфикс је, међутим, заступљен и у низу других српскохрватских говора, нашта указује и његова заступљеност у Вуковом *Српском рјечнику* из 1852. године (уп. нпр. *Арџија*, *арџатија*, *брџанија*, *Грџдија*, *Маџдрија*, *момџдија*, *Немџдија*, *паџрија*, *пашџдија*, *солџдија*, *Срџдија*, *Турџдија*, *хајџија* итд.).

потиснута савременим начином живота, као и српскохрватским језичким стандардом. Турцизме, стога, бележимо и у оквиру различитих врста речи:

— именице: *haber* (тур. haber), *alât* (тур. alât), *baĵca* (тур. bahçe), *вакат* (тур. vakit), *џнџа* (тур. yenge), *буљук* (тур. bölük), *дамар* (тур. damar), *јанџик* (тур. yancik), *кдиш* (тур. kayış), *комшија*, *комшиљук* / *комшиљак* (тур. komşu, komşuluk), *кат* (тур. kat), *кашиќа* (тур. kaşık), *маќдсе* (тур. makas), *пастрма* (тур. pastırma), *саџ* (тур. saç), *софра* (тур. sofrâ), *срџа* (тур. sırça), *талбуџна* (тур. dâulhane, davulhane), *типа* (тур. tipe) *ћупрџа* (тур. köprü), *ћутек* (тур. kötek), *шеџтелија* (тур. şeftali), *кадивџа* (тур. kadife), *рабаџија* (тур. arabacı), *шише* (тур. şişe) и др.

— придеви и прилози: *барабар* (тур. beraber), *башка* (тур. başka), *бирвакат* (тур. birvaktile), *дџран* (тур. dert), *џи* (тур. hiç), *коџа* (тур. kosa), *марџџетан* (тур. marifet), *ратне* (комп. , тур. rahat), *сабајле* (тур. sabahile), *самћим* (тур. sankim), *таман* (тур. tamam) и др.

— глаголи: *алалит се* (тур. helâl), *арлајсат се* (тур. anlamak), *батџсат* (тур. batmak), *бегенџсат* (тур. beğenmek), *манџсат* (тур. behane) и др.⁶¹

Утицај турског језика препознатљив је и у фразеологији, упор. нпр. полукалке типа *немаџ haber*, *јџсти ћутек*, које познаје и шира балканска територија (тур. haberi yok, алб. s'ka haber, арум. nu ari hăbari; тур. kötek yemek, арум. măkā kiuteka итд.).⁶²

г) лексика европског порекла, која се посебно у новије време интензивније укључује у лексички систем овога говора. Ту се, пре свега, могу истаћи бројни германизми преузети из немачког језика, на пример: *арманика* (нем. Harmonika), *јаџга* (нем. Säge), *лџксџ* (нем. Luxus), *коштат* (нем. kosten), *параџџ* (нем. Paradeis), *плаџ* (нем. Platz), *потрџџит* (нем. treffen), *регрџтоват* (нем. rekrutieren), *џџгла* (нем. Ziegel), *шџнаџ* (нем. Schanze), *шџља* (нем. Schale), *спрџрет* (нем. Sparherd), *штџркат* (нем. stärken) итд.⁶³

⁶¹ Турцизми се у ограниченом броју јављају и у оквиру других врста речи, на пример предлога (*себет*, тур. seber), речџџ (*јок*, тур. yok), узвика (*аман*, тур. aman).

⁶² В. код: Оливера Јашар-Настџва, *Македонските калки од турскиот јазик*, Македонски јазик, кн. 1-2, Скопје 1962/63, стр. 167; Б. Конески, О. Јашар-Настџва, Б. Настџв, *Македонската фразеологија во балканскиот контекст*, у зборнику радова: Б. Настџв, *Аромански студии*, Скопје 1988, стр. 90.

⁶³ У одређивању порекла стране лексике консултована је следећа литература: Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, књ. I-III, Zagreb 1971-1973; Max Vasmer, *Die griechischen Lehnwörter im Serbo-Kroatischen*, Berlin, 1944, стр. 1-154; Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1979; Гл. Елезовић, *Речник косовско-метохишког дијалекта*, књ. I, II, Београд 1932, 1935; Miloš Trivunac, *Deutsche Lehnwortforschung im südslawischen Sprachraum*, Belgrad 1941, стр. 1-24; Ivan

3. На лексичко богатство овога говора најбоље указују бројни лексички дублети. Образовању дублета овога типа могла су допринети различита језичка и дијалекатска укрптања којима је био изложен овај крај (При томе су поједини облици данас јасно маркирани као архаични и ретки): *бубањ / гди, кдиш / рѣмик, жирѣка / копрѣва, бркови / мустаћи* (арх.), *лонац / грне* (арх.), *шѣрна / каленѣца* (арх.), *кашѣка / ложица* (арх.), *двѣлја / љица* (арх.), *парадајз / патлиѣан* (арх.) *стакло / срча* (арх.) *газдѣлук / богаство* (рет.), па и *вдѣша / стакло* (арх.) / *шѣше* (арх.) итд.

Овакво лексичко богатство на плану синонимије омогућило је да у лексичком систему дође до изражаја и тежња за семантичком специјализацијом бројних облика, чиме се појава синонимије у знатној мери редукује, уп. *мдс* (=брвно) : *хупрѣја* (=мост), *нбжице* (маказе, обично виноградарске): *макдсе* (маказе за подшишивање), *пасуљ* : *град* (=врста неког граха, тзв. *дѣљи град*), *вдѣша* (=флаша, боца) : *бѣца* (=дрвена посуда која се користи приликом печења ракије), *тестѣре* (=мања пила којом рукује обично један човек) : *жѣга* (велика пила за сечење стабала, којом рукују два човека) итд.

VII. ОНОМАСТИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Говор села Мрче (етник *Мрчанин / -нка*, ктетик *мрчки*)⁶⁴ карактерише се развијеним системом именовања, који је и поред одређених трагова међујезичких укрптања на овом терену у основи сачувао богати словенски ономастички систем.

1. У систему именовања људи истичу се три типа имена:

а) презимена, тј. патроними, као на пример: *Антић, Гѣлић, Ђевић, Милѣновић, Мѣлетић, Милѣђевић, Мѣнић, Сѣвић, Филиповић*. С обзиром на то да Мрче није многољудно село, те да је изложено константном опадању броја становника, систем секундарних и старих презимена или породичних надимака није развијен.⁶⁵ Забележена су само два стара

Popović, Geschichte der serbokroatischen Sprache, Wiesbaden, 1960, стр. XX—687.

⁶⁴ М. В. Мишићевић у делу *Краљевина Србија* у прегледу села Косаничког среза помиње и ово село, али у облику *Мрча* (стр. 392). Исти облик, *Мрча*, помиње се и у раду Слободана Марјановића, *Антропоними међу топонимима Горње Топлице* (Втора југословенска ономастичка конференција, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје 1980, стр. 173—182), у којем је дат део ономастичке грађе овог села.

⁶⁵ Бројност секундарних презимена превасходно је карактеристика многољудних насеља, в. на пример код: П. Радић, *Из ономастике села Милошева у Великом Поморављу*, Ономатолошки прилози, књ. III, Српска академија наука и уметности, Београд 1982, стр. 419—458; П. Радић, *Из ономастике села доњег тока реке Белице у северној Србији*, Ономатолошки прилози, књ. VII, Српска академија наука и уметности, Београд 1986, стр. 549—583.

презимена: *Давидовић* (за Антиће) и *Нисџић / Инисџић* (за Милићевиће).

б) лична имена — мушка: *Благдмир, Бдорица, Гдран, Ддборица, Дрдган, Драгџша, Ђурђе, Живота, Жика, Здран, Јдвџца, Љубџша, Мџлан, Мџле, Мџлџсав, Мџлдрад, Мџлош, Ндбоџша, Ндвџца, Радџвоје, Радџџца, Радџљуб, Радџџа / Радџџа, Славдмир, Савко, Станко*; женска: *Анђа, Гордана, Данџца, Дрдџџца, Дрдџџа, Задџрка, Златџборка, Зџрка, Јаџџта, Јана, Лепдсава, Мџланка, Мџлиџа, Мџлиџана, Мџлиџа, Радџџка, Радџдмирка, Рајна, Слободанка, Стана, Стојанка, Султана*.

в) хипокористици — мушки: *Блага* (:Благдмир), *Раде* (:Радџвоје), *Слава* (:Славдмир); женски: *Гдорица* (:Гордана), *Сџла / Сџтка* (:Султана). Занимљиво је да хипокористици не представљају продуктивну категорију, тј. не потискују из употребе лична имена.

2. С обзиром на то да је сточарство основна делатност мрчког становништва, разумљиво је да у ономастичком систему значајно место има именовање стоке.

а) Најзначајније место у именовању животиња припада крупној стоци, биковима, воловима и кравама, што је и разумљиво с обзиром на то да имају велики значај у пољопривредним радовима и људској исхрани. Њихово именовање најчешће је у спрези са одређеном физичком особином, на пример: *Бџлдња, Баљко / Бџљко* (хипок. *Баљдс, Баљџга, Баљдшко*), *Бџлоња, Зџкоња, Плавоња* (хипок. *Плавош*), *Сџвоња, Шароња* (бикови и волови, в. V. 1а); *Баља, Бџлка, Бџлка, Сџека, Шарка* (краве).⁶⁶ Притом се као код именовања људи могу уочити моциони паралелизми типа *Баљко : Баља, Бџлдња : Бџлка, Бџлоња : Бџлка, Сџвоња : Сџека, Шароња : Шарка*.

б) Именовање овога типа обухвата и друге врсте животиња, на пример, овце: *Баљџша, Калџша, Свиџна*; овнове: *Бџџца, Калџшко*; козе: *Чџља, Шула*; вепрове: *Гаран, Шаран*; псе: *Гаџца, Зџљко*, као и новија именовања, *Лџси, Цџки* и сл.

3. У систему именовања посебно место имају:

а) засеоци: *Дџелиће, Дрџм, Мџла Рџка*;

б) путеви: *Јавдрски пџт, Луковски пџт, Пџт за Гарине*;

в) њиве и ливаде: *Беглџчка ливџда* (према оближњем шиптарском селу), *Белџсиџца, Бџкова глава / Вџкова глава, Вџсџно гџвно, Вџлика ливџда, Гарине* (некада је овде изгорела шума), *Долџна, Дрџм, Јелџњак, Калдрџма, Код брдџда, Кџсџина лџква, Круџгџџца / Окруџгџџца, Крушџвџље (и Крушџвџље), Крџџвина, Мџла ливџда, Мџла њџва, Манџче / Оманџче, Мџдџљџвџ крџс, Пашалџче, Полџм, Пушџйна рџван, Равнџште, Рџдџџџца, Сџдала* (ливаде у коси), *Шевџр, Шџдџкмиште*;

⁶⁶ У обраћању стоци ови облици су најчешће скраћени при чему учествују и речце *ка* или *оџс*, на пример: *ка Бџл*, *ка Бџл*, *оџс Бџљ* и сл.

г) шуме: *Буче / Буца* (букове шуме), *Дрендова глава, Јавор, Јаворје, Јелак, Обли камен, Падиње, Сребреница;*

д) узвишења, брда и планине: *Жута прлина, Златна чука, Клисура, Пилтковица* (врх), *Прѣсло* (висораван), *Трѣска, Томашевица, Чука;*

ђ) камењари: *Бѣли крш, Врлѣтница, Жути крш, Мѣчкина рупа, Оштри крш, Прјосоје, Сйга, Цуцуља;*

е) потоци, реке и извори: *Бѣли пѣток, Вѣлика река, Гарѣнски пѣток, Гужевник* (и *Гужевник*, поток), *Извор код Јавора, Извор у Буче, Код водѣ* (извор), *Корѣто* (извор), *Мала река, Сѣочка река, Синѣновица* (извор), *Слѣтски пѣток, Тавни пѣток, Штѣвска река.*

4. Ономастичка грађа села Мрче, и на основу површног прегледа, указује на низ архаизама који се крећу у релацији словенска — несловенска база. На несловенском плану могу се, чини се, издвојити неколика слоја:

а) предсловенски језички слој који је у виду супстрата сачуван у једном броју облика, пре свега у оквиру старобалканске пастирске терминологије, уп. на пример корен *баљ-* у речима *Баљко, Баљѣс, Баљѣга, Баљѣшко, Баља, Баљѣша,* као и *баљас* (тј. *баљаст, белоглав*). Исти корен забележен је у арумунском (*ba'lu*), албанском (*balosh*) и грчком (*μπάλια, μπάλιος*). Слично се може констатовати и за основу *кал-* у речима *Калѣша, Калѣшко* (као и за основу *бач-* у апелативима *бачѣја, бачѣца, бачѣвина*).⁶⁷ Мрчки топоним *Цуцуља* такође указује на предсловенски језички супстрат.⁶⁸

Чини се да се овом језичком слоју могу прибројати и поједине творбене морфеме, као на пример суфикс *-оња* у бројним изведеницама типа *Бѣлѣња, Зѣкоња, Пласѣња, Шарѣња* (па и лично име *Рѣдоња / Рѣдуња*). Суфикс *-оња* у одређеном фонетском лику познају и румунски и албански говори,⁶⁹ а његова старина у српскохрватским говорима је несумњива.⁷⁰

б) грчки језички слој, који се од претходног не може увек јасно оделити, препознаје се на овом плану преваходно у једном броју личних

⁶⁷ В. код: Р. Skok, *Etimologijski rječnik...*, књ. I (под *balja*) и књ. II (под *kaluša*), в. и тамо наведену литературу.

⁶⁸ В. нпр. код: Божидар Настев, *Контакти међу македонскиот и ароманскиот јазик*, у зборнику радова: Б. Настев, *Аромански студии*, Скопје 1988, стр. 70.

⁶⁹ В. о томе код: Петја Асенова, *Към характеристиката на балканския езиков съюз (фонемна, морфемна и именна система)*, София 1984, стр. 195.

⁷⁰ Име *Рѣдоња* као и *Сестроња*, потврђено је већ у Дечанским хрисовуљама (в. код: Милица Грковић, *Имена у Дечанским хрисовуљама*, Нови Сад 1983, стр. 81).

Могуће је да се у оваквом контексту може сагледати и име *Рѣдуле* које се јавља у мрчким народним песмама. Наставак *-ул* био је чест у старосрпским именима влашкога порекла (о томе в. код: Р. Skok, *Etimologijski rječnik...*, књ. III, под *-ul*; в. и тамо наведену литературу).

имена. То се, на пример, може констатовати за шире заступљено лично име *Ђурђе* (грч. Γεώργιος), али се то вероватно односи и на име *Јагџа* (грч. -лат. Agatha). Занимљив је у том смислу и патроним *Нисџа* / *Инисџа*, који се, чини се, такође може довести у везу са балканским грцизмом *νησί* (арум. nisie, алб. nisī, "острво").⁷¹ Име планинског врха *Пилџтовица* подсећа на библијско име (уп. грч. Πιλάτης).⁷²

Грчки наставак *-ија* (*-ία*, *-εία*, *-ιά*) широко заступљен у румунским, арумунским и албанским говорима,⁷³ вишеструко је чини се заступљен у мрчком говору (в. и V. 1б). На ономастичком плану у везу са њим могу се довести лична имена типа *Драгија*, *Милија*.⁷⁴

в) турски језички слој препознаје се у низу топонима. *Бегљичка ливџа* у првом делу синтагме има турцизам *беглук* / *беглак*⁷⁵ (тур. beglik = бегово имање); *Пашалуче* има у основи турцизам *пашалук* (тур. paşalık). Слично је и са облицима *Калџма* (тур. kaldırım = каменом поплочан простор), *Сиџа* (арап. sibga).⁷⁶

У облику *Синџновица* препознаје се муслиманско лично име *Синап* (тур. Sinan). Међу личним именима мештана Мрча забележено је и лично име *Сулџна*, што је, у ствари, хипокористик од облика *Султанија* (тур. sultaniye = принцеза, царева кћи).

⁷¹ О томе в. код: Р. Skok, *Etimologijski rječnik...*, књ. II, под *нисџа*. Уп. и старогр. νησος, острво (в. код: *Grčko-hrvatski ili srpski rječnik*, приредили О. Гроки и Н. Мајнарић, Загреб 1976).

⁷² У *Речнику косовско-метохиског дијалекта*, Гл. Елезовића, реч *пилџ* значи "ђаво, препреден, окретан скоро као крилат" (књ. II). Ово показује да се ова реч, као и топоним, могу везати за библијско име Понтија Пилата.

⁷³ П. Асенова, *Към характеристиката на балканския езиков съюз...*, стр. 192, 193.

⁷⁴ Мушко име Драгија забележено је у Дечанским хрисовуљама (в. код: М. Грковић, *Имена у Дечанским хрисовуљама*, стр. 175).

⁷⁵ Апетатив *беглак* (поред *беглук*) бележи и Гл. Елезовић у *Речнику косовско-метохиског дијалекта* (књ. I) (уп. и *комшиљук* / *комшиљак* у мрчком говору).

⁷⁶ *Сиџа* је, по Гл. Елезовићу, арапска реч која значи "иње на гвозђу или на сукненим стварима". У овом облику Елезовић је забележио и име села у околини Пећи (Гл. Елезовић, *Речник косовско-метохиског дијалекта*, књ. II).

РЕЧНИК ⁷⁷

А

абер, м — у изр. *абер не́мат*, не мари́ти.

а́кат, -ам несврш. мучити се око чега, задржавати се с чим. — *А́ка, а́ка дн с мѝном на пѝту.*

ала́лит се, -им сврш. опростити се од кога. — *Да се ала́лимо*; отарасити се кога. — *Ала́лио сам се ове́ крѝва.*

арлајсат се, -ишем сврш. и несврш. разуме (ва)ти. — *Че́кај док се арлајше́м ма́ло.*

Б

ба́ба, ж ташта. — *Ба́ба ми бѝла дѝбра.*

бајча, ж башта. — *Пуштио говѝда ње́гѝва, уѝшла у кѝпус у бајчу.*

ба́љас, -ста белоглав.

бараба́р, прид. непром. исти, једнак. — *Јагње ње́гѝво бараба́р с ѝвцом сѝд*; прил. заједно, упоредо. — *Иду бараба́р.*

бати́сат, -ишем сврш. крепати, црћи, али фиг. и ослабити, осушити се.

ба́чеват, -ујем несврш. бавити се прерадом млека. — *Баче́вѝла сам пре́ мѝдо.*

бачѝвина, ж зграда у којој се бачује. — *У бачѝвина се берѝ ка́јмак, сѝра.*

бачи́ца, ж жена која бачује. — *Бѝла сам до ла́ни бачи́ца.*

ба́шка, прил. одвојено, посебно.

бегени́сат, -ишем сврш. и несврш. волеги, заволеги. — *Онда ја́ бегени́шем девѝјку.*

бе́ло жи́то (и бе́ло_жито) јечам.

белу́цат се, -ам несвр. беласати се. — *Сне́г се белу́ца по ливада.*

бе́лце, -ета (и беѝче / беѝче) — беланце.

бе́љик, м врста церовог дрвета. — *Гре́ду да о́тсечи́ш од бе́љика, то́ најбо́ље.*

беѝче — в. белце. — *Сла́ђе беѝче од жу́јче.*

бикови́т прид. (и пасту́шат) неуштројен, фиг. бесан. — *То́ је бикови́т ве́нар.*

би́рвакат, -кта — у изр. од би́р-

⁷⁷ У речничком прегледу акценгованс су само основне речи, тј. одреднице, док се парадигматска акценгуација углавном не даје.

вакта, одавно, одавнина. — *Од бйрвакта знам ту причу.*

биће с туча, батинање. — *Сџде нџма биће у вџскџ.*

благ дан — изр. празник.

бџље, прил. више. — *Бџли и' бџље него сйнове. Бџље вџлим бџбу.*

бџца ж (и полџвница) дрвени суд у који тече ракија док се пече.

брана ж (и влак м) дрљача, оруђе за дрљање, тј. уситњавање орања.

брат (се) бџрем несврш. скупљати (се). — *Од јутра до вџче ту се бџре народ. Треба да бџре сџно.*

брго, прил. брзо. — *Брго да дџђеш.*

брџија, зб. брда. — *Пасу ми вџце по онџ брџија. По цџлем брџија йду.*

брџњи прид. брдовит. — *Тџ су брџња мџста.*

брйждџт, -им несврш. шибати, сећи (каже се за ветар или промају). — *Овџе у кџће мџгџ брйждџ.*

бук м (мн. букови) вир. — *Вџдопад кад пџда чйни прџво бук. Купџу се тџмо у бук.*

букова печџрка — изр. гљива која расте на кори буковог дрвета.

буљук м гомила, мноштво. — *Тџ бйло буљук вџаца и гџведи.*

бурџт, -им несврш. мокрити. — *Нџка је, нека бурй.*

бутат, -ам несврш. гурати. — *Стџлно ми нџшто бута по цџпу.*

В

ваган м дрвена посуда.

ваздан прил. цџо дан.

вакат, -кта м (мн. ваковџ) време, доба, — *Вакат да се тџра ка кџће. Йди ми нйле вџкат да се ја жџним.*

ваљат, безл. треба, мора се. — *Ваљ да се рџди мџгџ.*

варен, прид. куван. — *Он и варен и пџчен.*

варит, -им несврш. кувати.

велико (и вџлико) прил. много. — *Крџве велико лежџле. Он йма вџлико вџаца.*

вџнт м (мн. вџнтови) гласине, неистине, у изр. *вџдити вџнтове.*

винка ж (и йнка) левак. — *Винка је за ракйју, за вйно.*

вйтли, -им несврш. обртати (се), окретати (се). — *Сџв вџе у град, по јџдан сам у вйве вйтли.*

виштат, -им несврш. џиштати. — *А кџљ сџмо вишти.*

влак м (мн. влакови) две греде причвршћене јџдним крајем за осовину од волујских кола. Служе за свлачење дрва са планине; дрљача (в. брана).

влякно с глиста, паразит у животињским цревима.

влячит, -им (и влячит) несврш. дрљачити. — *Вџ влячи орање. Дрљџча се зџвџ што се влячи; гребенати. — Тџд се влячи вџна на влячџру.*

вџша хиц. од во.

вр — у изр. *на вџ петндес дџна*, петнаестодневно.

врањџвина ж црнина. — *Турџли врањџвину, рушили.*

време, —сна непогода, киша, снег. — *Време бйло и несам мџгџ да дџђем.*

врџт, -им несврш. кувати шта до клучања, обично воду. — *Врџли смо*

вѡду.

врз, предл. поврх, изнад. — *Врз*, —
земљѣ се вѡди.

врливѡј м губљење, тј. нестајање,
одлажење у различитим правцима.
— *А сѡд тѡ, мѡмци и девѡјке сѡмо*
врливѡј неки.

врсник м (мн. врсници) вршњак. —
Он ми врсник.

врућарка ж чаша за врућу ракију.

вршан, -шна пун, препун. — *Сѡба*
пѡна вршна била нарѡда.

Г

газдѡлук м богатство.

гѡлит се, -м несврш. ведрити се. —
Евѣ, гѡли се. Вѡздан се гѡли.

гѡвит, -им сврш. треснути, стропош-
тати се. — *Гѡвила о зѡмљу.*

гѡнтат, -ам несврш. причати глу-
пости, бесмислице. — *Нек гѡнта ѡн.*

главња ж клада, греда.

глѡдан, -дна леп. — *Не глѡда ме ѡн*
што сам глѡдна.

гледѡнце, -ета (мн. гледѡнци) зе-
ница.

глеђана ж око.

госпѡдит се, -им несврш. чинити се
господином или госпођом, гордити
се. — *Нѡкако се не господѡм.*

гѡч м (мн. гѡчеви) бубањ.

градѡшка ж (и градѡшка) комад
града.

грѡдан, -дна (и рѡжан, -жна) жалос-
тан, јадан. — *Е, грѡдан ти.*

грѡдит, -им несврш. гроктати. —
Сѡиња грѡди вѡздан.

грѡје прид. комп. горе. — *Грѡје врѡме*
бѡло прѣ; прил. више. — Ал мѡјке га
ѡпет грѡје жѡѡ.

грѡбен, м најстрмији део какве пла-
нине.

грѡдељ, м руда на плугу.

грѡдом прил. идући, тј. у путу.
— *Липцѡла би грѡдом. Јѡм грѡдом.*
Сѡѡд грѡдом.

грѡња ж ларва мољца.

грѡн м жбун, грм. — *Израсѡ тѡ*
јѡдан грѡн.

грѡне, -ета земљана посуда, лонац.
— *Тѡ се сѡѡ тѡри у грѡне.*

грѡаница ж врста јела од печеног
кукурузног брашна.

грѡда ж млад сир.

грѡдњача ж — / *Тѡ је памѡчно плѡт-*
но за цѣђење сѡра /.

гурѡча ж крмача. — *Е, тѡ је вѡлика*
гурѡча била.

гѡре, -ета прасе. *Ѳнда заклѡли тѡ*
гѡре. Гѡрића бѡло кѡца.

Д

дѡљ, -и даљина. — *Вѡлика тѡ дѡљ.*

дѡмар, м жила, хрскавица. — *Јѡдари*
ми инѣкцију као у дѡмар. Расѡчѡм
рѡп и изѡдим ју ѡнѡј дѡмар.

двизѡрка, ж овца или коза са
навршеном годином.

дебѡлиште с плодна земља.

деверѡчић м деверов син.

дѡѡ, -е таст, женин отац. *И дѡѡ*
ми пѡшо.

дѡѡ, узв. хајѡе, нека. — *Дѡѡ ти*
напѡши.

дѡран, -рна јадан, кукаван. — *Еј,*
дѡрна дна.

дерлетѝја ж слаба, неплоднањива или ливада, обично у странама.

десетак м крстина од десет снопова.

дѣтла ж детлић.

дечѝја зб. деца

дивљак м дивљи вепар.

дивљѝйна ж дивљач, дивљс животиње.

дѡ_ока (и дѡка) — у изр. *дѡћи кѡме дѡ_ока*, досадити, додијати коме.

дѡколан, -лна беспослен. — *Такѡ тѡ кад је чѡвек дѡколан*.

доколийсат, -ишем несврш. беспосличити, досађивати се. — *Етѣ, не радѝ, доколийше*.

добѡит, -им несврш. долазити. — *Тѣшко кѡће коѡдј нико не доѡди*.

досељак м (мн. досељаци) досељеник.

дрингарѡт, -ам несврш. звонити, звецкати. — *Дрингарѡу сѡдови*.

дрѡгема прил. (и дрѡги ма) други пут, следећи пут.

дрѡги ма в. другема.

дѡљат, -ам (и дѡљат) несврш. копати.

дѡрат, -ам несврш. задржавати се око чега, тумарати. — *Нѣ зна дѣ и' остѡвила но дѡрам те трѡжим тѡмо*.

Ђ

ђаволѣсан, —сна ђаволаст. — *Ђаволѣсно је јѡре*

ђѣка ж (и рѡба) одело, роба. — *Има-ла сам ја пѡно ђѣка*.

Ж

жага, ж тестера, пила

жаљосан, —сна — у изр. *Јѡ сам жаљосна дѣцѡ*, тј. жељна деце.

жарѝка ж коприва.

жељка ж корњача.

женскаѡѝја / женскаѡѝња зб. женска чељад. — *Женскаѡѝја раѡтала од ѡваца сѡкно*.

живѝйна ж животиње; живи свет.

жѝшка ж варница.

жујѝце, -ста (и жујѝче, жуѝче) жуманце.

жујѝче в. жујѝце. — *Слађе бедѝче од жујѝче*.

жутѡн м биљка са великим жутим цветом.

жуѝче в. жујѝце.

З

зѡвала ж хрпа незденутог сена. — *Ѡткосѝ се прѡво кѡпе у зѡвале, па у плѡс*.

зѡвет м обичај. — *Зѡветѝ не трѣба да се напушћу*.

зѡвѣтриште с заветрина.

зѡвој м место на глави где коса расте у разним правцима, цвет.

заврѡиват, -ујем несврш. запиткивати, упитати кога питањима. — *Заврѡује ме комаѡант*.

загѡдит, -им сврш. зачинити, дотерати (обично ручак). — *Ручак трѣба да загѡди*.

загрѡчит, -им сврш. одвојити, предвојити. — *Мѡрам да загрѡчим стѡку*.

задѡвит, -им сврш. презалогјити, заварати се храном. — *Крѡве мѡло задѡве ѡјутро, па посе нѝсу глѡдне*.

задуљат, -ам сврш. закопати. — *Ка-
ка ме мати́ка заљу́дла, она́ка ће
ме заду́ља.*

за́јец м зец.

закло́пит, -им сврш. затворити. —
Закло́пила де́цу у сџбу.

закрџо́жит, -им сврш. направити
неред, нарочито после каквог посла.
— *Одма закрџо́жи по себе.*

заломљен, прид. пун којекаквог ло-
ма и наноса (нарочито за ливаду). —
Тре́бе лива́де кад ова́ко заломљена.

за́мѣтак, -тка цак или врећа на ле-
ђима.

за́очи прил. скупо, прескупо. — *О́ће
да продѝ за́очи.*

запа́јат, -ам несврш. давати коме
воде или какве течности да пије. —
*Прво и' мдло запа́јдо док се несу по-
вра́тили.*

зарављен прид. вршан, пун. — *Дѣв
ка́нте зарављена.*

за́струг м (мн. заструзи) дрвена по-
суда за кајмак. — *Има́ли смо прѣ
пјуно за́струга.*

затмо́нет, -им сврш. затамнити, за-
мрачити. — *Сунце за́тмона. Зат-
мо́нѣла сџбу. Ча́ша затмо́нѣла.*

зачѣпат се, -ам сврш. закачити се,
везати се за што. — *Зачѣпа́ла си се
за говѣда па са́мо тѣ. Зачѣпа́ло се за
мајку.*

зѣбрит, -им несврш. говорити. —
Зѣбри ја́че, бра.

зи́мњи, прид. зимски. — *Тѣ је зи́мње
дѣба.*

злојѣшан, -шна онај који слабо једе.
— *Изјно дѣте злојѣшно.*

зрнча́р м врста зрнастог снега.

S

сви́ска ж двогодишња овца.

И

изволет, -им сврш. изнаћи коме
нешто, измудровати. — *И тѣ ми, бѣ-
гати, изволе́ла.*

изга́јит, -им сврш. очувати, одгаји-
ти. — *Тре́ба да де́цу изга́и.*

йзедна прил. непрестано. — *Ма́јка
га йзедна трѣжи.*

йме од волѣња — изр. име од миља.

йн, йна, йно један. — *Тре́ба му са́л
по йно кашѝче.*

йни́ја ж сватица, девојка на свадби.

йнка в. винка.

искору́тит, -им сврш. извалити. —
*Подмѣштио пи́јук на вра́та оздѣ
и искору́тио вра́та.*

искѣ́чит, -им сврш. попети се,
изаћи. — *Искѣ́чили на брѣдо; фиг.
Измерѝли смо, мдѣго искѣ́чили.*

искѣ́чит се, -им сврш. отети се, осло-
бодити се. — *Кад еѣд га затѣдре бн
се искѣ́чи.*

испаћа́ват се, -ам несврш. размно-
жавати се. — *Испаћа́веу се лѣко.*

испра́тница ж (и испра́тњица) ис-
праћај (обично регрута у војску).

испра́тњица в. испра́тница.

истѝшат се, -ам сврш. смирити се
након свађе, љутње; каже се за хлеб
који се склања са јаке ватре да би се
затим равномерније и спорије допе-
као.

истѝ́рит, -им сврш. испустити. —
Иѝ́је из рука́ истѝ́рио.

ицџат, -ам сврш. исисати. — *Кџче зачџс ицџа крџа.*

йч прил. ништа, нимало. — *Йч не бегенйшем ја тџ.*

J

јагањчџр м (и јагачџр) врста орла.

јагачџр в. јагањчџр.

јаглџче, -ета везена марамица.

јанџик м сџљачка торба.

јџдамџ прил. јџдном, јџдамџпут. — *Јџдамџ дџшо глџдан.*

јџдар, —дра пун, дебео.

јџднако прил. исто. — *Бџће, тџча, тџ ти је јџднако код нџс.*

јџва ж врста дрвета.

јџк, рџца за одрицање.

јџмужан, —жна— у изр. *јџмужан сџ-ра*, сир каџ се тек почне правити од невареног млека.

јунаџйја зб. јунад.

јџтре (и сџџтра) прил. сутра.

K

каџивџица ж цвет разнобојних латица.

калаврџшка ж некаква штета, невоља. — *Мџја дџџа напрџвила калаврџшку. У тџма пџсмама сџмо нџка несрџћа, калаврџшка; приџ. бројни. — Ймам дџџу калаврџшку; уп. и изр. пџвише калаврџшка, превџше. — Ймам људе пџвише калаврџшка.*

каленџца ж земљана посуда, шерпа.

каленџче, -џта мања земљана посуда која служи као тањир.

канџица ж преџћа.

кџнтат, -ам несврш. радити, петљати око нечега.

каравџн м (и карамџн) врста крушковог дрвета.

карамџн в. караван.

кџт м спрат.

качџмак м врста јџла од кукурузног брашна.

кџџме прил. пред зиму.

кџиша ж џушка, пејор. нос. — *Кџд га појџре, јџж набџе кџшу дџле и ску-тџри се.*

кџџтат, -ам несврш. гџгати, клатити се.

кџџбук м (мн. кџџбуџи) мехур.

кџџба ж неплодно земљиште, најчџшће због лоше конфигураџије. — *Пшениџа у тџ кџџбе нџе мџгла да рџди.*

кџџћи прил. увече.

кокаџкат, —чем несврш. кокоџкати. — *Онџа џна кокаџче вџздан.*

кокџџица ж кошџица.

колџгат, -ам несврш. шврљати. — *Овџ вџлови мџџго вџле да колџгу. Вџше вџлим да колџгам нег да рџдим.*

коџџни приџ. коџџиџки. — *Еј, коџџно је џно мџло.*

комџиџлак м (и комџиџлук) суседство, комџиџлук. — *С комџиџлџкем нџе мџго.*

комџиџлук в. комџиџлак.

кџпат, -ам несврш. дупсти (нпр. дрво). — *Прво трџба да кџпа дрво; окопавати (нпр. кукуруз).*

кџра ж (и самџр) корњачин оклоп.

кџрам, -рма (и трџбу) стомак, трџух, најчџшће код животиње.

кормџџ м пејор. стомак.

корџба ж пџжсва куџица. — *Спџж има корџбу.*

кѡтур м карика у ланцу.

кѡчар м свињац.

кѡца прил. пуно, доста. — *Имам чѡ-
љади кѡца. Иђашѡ кѡца, шта му сѡд
би.*

кошѡра ж зграда, обично оплетена
прућем и са сламеним кровом. У
њој најчешће бораве овце.

коштѡрак, -рка коштица у воћу.

коштурљив прид. који има у себи
коштицу.

крѡдом прил. тајно, у тајности.

крѡтит, -им несврш. сећи.

крѡвит се, -им несврш. врчати
(обично се каже за јарца или срн-
даћа).

крѡлук м врста дивљег голуба.

крилѡкат, —чем несврш. каже се
за гласове које испуштају голубови
крилуци.

крѡкат, -ам несврш. халапљиво јес-
ти, ждерати.

крѡкрат, —ћем несврш. грактати.

крѡпит, -им несврш. заливати, прс-
кати шта. — *Зѡчеви угинули, вѡлда
овѡ што кропѡмо жѡта.*

крѡшња ж котарица у којој се држи
плетиво.

крстенице ж мн. крста.

крстѡна ж гомила унакрсно сложе-
них снопова.

крѡт м (и крѡт) кртица.

крѡтог м (мн. крѡтози) отпаци, сме-
ће, посебно начињено после каквог
посла.

крѡта прид. (и тѡшка, стрѡдна)
трудна.

кршћѡњак м (мн. кршћѡњаци)
хришћанин.

кѡжаљ, —жља (и клѡс) клип куку-
руза.

кѡја ж кучка.

кѡкља прид. мршава. — *Она кѡкља
жѡна.*

кѡн м врста дрвета.

курѡзиште с место под кукурузом.

Л

ладѡвиња ж хладноћа.

лѡсно прил. лако. — *Ја извѡдо сѡѡ
оѡам лѡсно. Лѡсно ћемо.*

лѡчан, —чна гладан (за животињу,
пса).

лѡк м леја — *Крѡпе дѡректно на лѡ-
кова; мрвица, мало. — Дѡј му сѡмо
лѡк водѡ.*

лемѡзје зб. сламени кровни покри-
вач.

лѡна прил. (и лѡна) мало, малчице.
— *Лѡна се сѡмо подѡгне. Сѡд лѡна
дрѡкше.*

лѡнѡѡа ж лењивац, нерадник.

летѡрак, -рка лептир.

лѡвра ж пејор. пас, кучка.

лѡса ж пејор. лице. — *Кѡтѡ ударим
по лѡсѡ.*

ложѡца ж кашика.

лопѡр, м. дрвена направа лопатас-
тог облика на коју се ставља хлеб
кад се пече. — *На лопѡре тѡриш и
печѡш.*

Љ

љѡска ж јаје. — *Накѡво дѡста љѡса-
ка; ивер.*

М

мајно прил. мало. — *Мајно ли се такв копџиле. Мајно ли ти тџ. Нек мајно попрџчају.*

макарит, -им несврш. кварити, преиначавати, обично какву намеру. — *Те џџне макарџе џџџма.*

манџсат, -шем (и манџсат) несврш. — налазити ману нечему. — *Нема шта да му манџше. Манџшу, неће да јеџу.*

марџвџтан, -тна послушан, миран; честит.

маслџтат, -ћем несврш. слинавити, шмркати; фџг. трабуњати, причати глупости.

матрикука ж лагарија, измишљџтина, у изр. *бџпске матрикуке.*

међа ж камен међаш.

мџк на сџза, — изр. нежан, спреман да лако заплаче.

мџчак, -чка (мн. мџчкџви) медвед.

мир м плик, на пример од опеко-тине.

младџња ж омладина. — *За младџњу данџс џџџро.*

млозџна ж мноштво.

мџлба ж (и мџлба) моба.

мџс, -ста брвно преко какве воде.

мочџло с бара; вир крај кога се тр-ли.

мрџзга ж језгро ораха или каквог сличног плода.

мркосвџстица ж вртоглавица, нес-вестица. — *Ўвати ме мркосвџстица.*

мрстџна ж масноћа.

мрџња ж лењштина.

мумџруз м кукуруз.

мустџћи мн. бркови.

мушкаџија зб. мушка чељад, муш-карџи.

Н

набџрат, -ам несврш. скупљати. *На-род се набџра тџ.*

наџвек прил. увек, вџчито. — *Наџвек сам код џваца.*

наџвлаш прил. намерно — *Наџвлаш пролаџим овџм путџм.*

наглџд прил. наизглед. — *Лџп мџ-мак наглџд.*

наџвџр прил. напоље, ван.

наџџват, -ам несврш. — у изр. *наџџ-ват џме*, давати име, крстити, име-новати.

наџџама прил. одједном.

наџџит се, -им несврш. нагнути се, накривити се. — *Наџџио се и дрџма.*

наџџуљак, —љка плик, жуљ.

наџковџља ж наковањ.

накрџнут, -ем сврш. покренути, по-терати шта у неком смеру. — *Ајџ накрџни стџку.*

намеџнут, -ем сврш. назначити, под-сетити. — *Намеџни ми мџло па џу да ти каџжем.*

намеџт м снежни смет.

напџсџмице прил. (и насџнте, на-сџнте) насумице, не гледајући.

напџџит, -им сврш. истерати, али и изагнати стоку на какву храну. — *Треба да напџџим говџда да не џдем за вџма.*

напџџен прид. (и напџџен) истеран. — *Бџла напџџена свџња. Напџџене свџње на жџр бџле.*

напџџит се, -им сврш. испугчити се. — *Напџџио се џут.*

нара̀внит, -им сврш. напунити, на-
вршити. — *Трѝес го̀дина нара̀внио.*

насе́нте (и насе́нте) в. напосумице.
— *Плетѝ насе́нта. Насе́нте плѝла.*

натон̀тат, -ам сврш. натрпати, по-
себно у облачењу. — *Натон̀та му*
онѝ ђеке.

на̀хва ж на̀вс.

на̀брдат се, -ам сврш. напити се.
— *Одма се на̀брда.*

нѐспутно прил. (и снѝпутно) оно
што није успутно.

ницѝња ж оток на телу.

но̀жице мн. маказе, првенствено
виноградарске или за шишање ова-
ца.

О

обе́лит, -им сврш. ољуштити. — *Трѝ-*
ба да обе́лим кромпѝр.

обѝр м креста у живине.

обсѝвка ж зовино дрво.

оби́ђење с воља, жеља, укус(?) — *То*
је по тѝдем оби́ђењу.

оби́јодит, -им сврш. обићи; фиг. по-
кушати, пробати, примаћи се. —
Ћѝле ни оби́јодо. Ниће ни да оби-
јоде сѝно.

оби́њат, -ам сврш. нападати, нах-
ватати се (за иње). — *Кад оби́ња по*
шѝме.

обра̀мња́ча ж обрамица.

о̀брат, обѝрем сврш. окупити, поку-
пити, потерати. — *Остѝше тѝлаци,*
йди и њѝ да обѝреш. Вечѝрас обѝ-
ри ранѝје стѝку. Мбрамо да обѝremo
двѝце. Обрала га милицѝја; спопасти.
— *Обрѝше ме те ја попѝ јѝдну.*

обрѝт се, -ем (и обрѝтнут се) сврш.
наћи се, затећи се где. — *Обрѝо се*
тѝна. Ко зна дѝ би се обрѝле.

обрѝтнут се в. обрет се. — *Да ми е*
да се обрѝтнеш тѝна.

овѝјат, -ем сврш. очистити зрневље
од плевѝ. — *Не мо̀ж да г—овѝеш ни-*
како.

о̀гањ, -гња (и ога̀њ) ватра. *И онда*
запѝлѝмо о̀гањ.

о̀гра̀ња ж ограда.

о̀дбит, одбѝјем сврш. отерати, одаг-
нати; изр. — *да се одбѝје вре́ме,* да
престану падавине, киша.

о̀двѝше прил. пуно, превише. — *То*
о̀двѝше да маскѝраш...па да се
уѝди; више, махом. — О̀двѝше о̀ви
ста̀ри лѝвци успѝву.

одеља́к м (мн. одеља́ци) онај који
је од породице одељен.

одјѝда̀ма прил. одјѝдампут, одјѝд-
ном.

одѝлет, -им сврш. притужити, доја-
дити. — *Штѝ не ѝмре, бѝш ни до̀ле*
више. Такѝ ће му жѝвот одѝлет.

о̀жѝк м жарач, гвоздена шипка ко-
јом се разгрѝе ватра.

озѝмче, -ета лањско младунче, нај-
чешће теле.

оки́нут се, -ем сврш. оклизнути се,
омаћи се. — *Да се оки́не крѝва та̀мо*
до̀ле.

онома̀д прил. прекјуче.

опанча̀р м слаб снег кад тек обели.

о̀плаз м део њиве који се не изоре,
који се прескочи при орању.

опрѝвѝт, -им сврш. у изр. *опрѝвѝт*
тра̀г, пронаћи, уочити траг, ући
у траг. — *Отѝше ми нѐгде говѝда,*

мбрам да опрџвим траг. Опрџљам траг де керџи залуту.

опу́чен прил. обрушен, ороноу. — *Опу́чен је пут.*

опу́чит се, -им сврш. сурвати се, срушити се.

оста́ват, -ам (и оцта́ват) несврш. — у изр. *Девети пџас ће те да остава,* нејасно је да ли значи ослободити се каква греха.

откло́пит, -им сврш. отворити. — *Треба да откло́пи врата.*

отб́ч прил. пре.

оцта́ват в. остават.

П

па́ прил. (још и) некако, којекако, опет. — *Дивљина слџбо. . . лисџце па́ џмају.*

папу́че, -ета (множ. папу́чићи) папуча.

пасџнтоват, -ујем несврш. одговарати, погодовати. — *Овџ ми бџш пасџнтују.*

пастрџмит, -им несврш. уређивати свињско месо, обично за зиму. — *Пастрџмили свџње ономџд.*

пасту́шат в. биковит. — *Овџ пасту́шати вџпар.*

патџнка ж копча.

па́тит(се), -им несврш. множити (се), размножавати(се). *Ти мџж да па́тиш стџку ко́лко дџеш.*

пџдат се, -ам несврш. клизати се, обрушавати се (уп. спџдати се).

пепџлиште с згариште.

петџна ж пет особа, петоро, петорица.

пџвка ж (и пијџнка) пијење, пијџнчење.

пџвољак, — џка каже се за плод дивље јабуке, који је обично ситан; фиг. кржљаво, неугледно биће.

пџвџлит, -им (и пџвољит) несврш. једва живети, таворити. — *Пџвџли онџм.*

пијџнка в. пивка.

пџле, -ета птица.

пџле—гџска ж гущче.

пира́џка ж пракљача.

пла́ч м— уп. у изр. *Дџо му неки плач,* тј. плаче због нечијег урока.

плџча ж потковица.

плџштџна ж врста земљџшта по конфигурацији.

поба́цит, -им сврш. оставити, баталити. — *Слџву ниџе требџло да побџци.*

побра́нит, -им сврш. одбранили, заштитити за неко време. — *Побра́ни сџно док дџђем!*

погџбит, -им сврш. — у изр. *погџбит дџте,* абортирати.

подмџштит, -им сврш. подметнути. — *Подмџштио пџџук на врата оздџле и искорџтио врата.*

под_на́зад прил. најзад, на крају. — *Неђу сџд да преврџкујем под_на́зад.*

пока́шљат, -ем сврш. повремено кашљати. — *Чујем како понџгде пока́шље.*

по́клад м намирнице које комшије—сватови доносе на свадбу.

покрџпит, -им сврш. попрскат. — *Жџто кад ни́кне, покрџпе га да не ра́сте трава.*

пола́гат, пола́жем несврш. давати стоци храну.

полапит, -им сврш. појести или попити нешто на брзину. — *Пдлапи онд и дде.*

полѣк прил. помало. — *Сад ми се већ полѣк смеје. Да му полѣк воде.*

пѣловница в. боца.

пољевито прил. богато пољима, под пољима.

помѣлит се, -им сврш. појавити се. — *Онѣј први иде и помѣли се на брѣе.*

помѣљак, -љка м оно што старији носе у цепу да обрадују децу, најчешће какав слаткиш.

пѣоде, — у изр. *ић у пѣоде, ићи у посету* младенцима или пријатељи-ма.

поѣдит, -им несврш. ићи у посету (уп. пооде).

попѣдат се, -ам сврш. испосурвавати се, заредом се откотрљати. *Ласно би се попѣдала дбл.*

попрљушит, -им сврш. каже се за снег који мало падне, тек обели.

попѣчак, -чка мотка.

пораснут, -ем сврш. поодрасти. — *Он ће са цуцу, док мало сам порасне.*

посадит, -им сврш. поставити кога (за сто).

потмѣнет, -им сврш. потамнети. — *Чаша потмѣнѣла.*

потрѣпсат, -шем сврш. испропадати. — *Потрѣпсали цуцу.*

пошаљат сврш. послати. — *Ја би ти овд пошаљала.*

поштѣкнут, -ем сврш. ишчашити. *Да не поштѣкне руку.*

прав прид. поштен, невин. — *Прѣе чѣвек се никад не бой.*

правдѣња ж правда.

прѣ — у изр. *прѣ дана*, претходних дана, *прѣ гѣдина*, ранијих, претходних година.

прѣбанцарѣт, -ам сврш. нешто на брзину завршити. — *Покѣсио сам брзо, прѣбандарѣо.*

прѣближан, -жна у близини. — *Брѣћа су прѣближни; близак, сличан. — Та два (значања) су прѣближна.*

прѣвртно прил. наопако, посебно за начин изговарања који се разликује од овдашњег. — *Тѣ прѣвртно причаш.*

прѣвѣдет, им сврш. пребринути нешто на брзину. — *Прѣвѣди тѣ и гѣтово.*

прѣзрет, -ем сврш. осетити, нањушити шта. — *Штѣ ти е, штѣ си прѣзро.*

преквѣтат, -ам пречистити, затрети. — *Свѣ тѣ пѣмрело, свѣ се тѣ преквѣтало.*

прѣлом м планинско седло. — *Енѣ онѣј прѣлом, пѣсе тѣмо се сѣђе.*

прѣмешѣја м (и прѣтовар) преседанье, премештање из једног превозног средства у друго.

прѣсан, -сна сиров, недорађен. — *Бѣла ми прѣсна обѣћа.*

прѣтовар в. премешѣја. — *Дѣ ѣмаш прѣтовар?*

прѣтрѣгнут се, -ем сврш. затрети се. — *Ће се прѣтрѣгну.*

прѣчат, -ам несврш. везивати попреко. — *Онѣ се обѣћа прѣчала бѣла.*

прѣзак м (мн. прѣзаци) (и рѣзак) неуштројен вепар.

прѣмит, -им сврш. — у изр. *прѣмит се на пѣсо*, прионути, навалити на какав посао.

припове́дат, -ам несврш. говорити, фиг. саветовати. — *Детету тре́ба да припове́даш.*

прѣ́л м (мн. прѣ́љеви) тешко дрво, маљ, посебно код тулка (в. тулак).

прска́ча ж канта за прскање, опрашивање.

пу́ват, -ам (и пу́шит, -им) несврш. дувати. — *Ве́тар пу́за.*

пу́зат се, -ам несврш. клизати се.

пуно́рбџац, -кџа војник који служи пуни војни рок.

пу́нут, -ем сврш. дунути. — *Само док пу́не.*

пусан, -сна сиромашан.

пу́шит в. пуват. — *А ве́тар са́мо пу́ши, пу́ши.*

пчелани́к м (и трмчани́к) место на коме се чувају пчеле.

Р

раба́џија ж онај који превози робу запрежним колима, али и животиње које су у запрези. — *То раба́џије зведемо волдџе, волдџе и домдџине.*

рабѣ́тат, -ам (и рабѣ́тит, -им) несврш. радити, али, чини се, више бавити се каквом радиношћу. — *Женскадџија рабѣ́тала од дваца сукно.*

рабѣ́тит в. работат.

рађ́ м (и рађ́а ж) рад. — *Иде по рађ́у. Не́м кад да одморим од рађ́а. Ђма рађ́е.*

разбѣ́рат, -ам несврш. схватати, разумевати.

разбра́т, разбѣ́рем сврш. разумети, схватити, разазнати. — *Че́к док се ми ма́ло разбѣ́ремо. Не́сам разбрала. Те́к се у болни́це ле́на разбрала и ка́же — де́ сам ја овд?*

разбу́тат, -ам сврш. растурити, развалити. — *Те разбу́та гове́до плџт.*

разја́рат, -ам сврш. рапчарати, распалити (ватру) — *Да разја́рам ва́тру.*

разле́пит се, -им сврш. — у изр. *разле́пит се од седе́ња*, тј. укочити се.

разоба́дат се, -ам сврш. растрчати се, разбећи се од уједа обада (обично за стоку). — *Разобада́ју се гове́да и уда́ре у трџк.*

расипа́т се, -ем сврш. — у изр. *расипао се ме́сец*, млад је месец, младина је.

расипѣ́ват се, —ујем несврш. — уп. расипат се. — *Расипу́је се ме́сец.*

ра́стегља ж мера у дужини раширених руку.

растрѣ́љен, прид. раштркан (обично за какво насеље).

ра́тне, прил. комп. (и ра́тнеје, ра́тнејеје) згодније, комотније.

ра́тнеје в. ратне.

ра́тнејеје в. ратне.

рачата́лит, -им сврш. разапети, рапчепити. — *Ја́ ћу да је рачата́лим за овџ што учини.*

рачѣ́нит, -им сврш. одустати, растурити какав план. — *Мбраш сад да рачѣ́ниш.*

ре́кло с блуза. — Дару́је же́ни ре́кло.

ре́мик м каиш.

рза́к в. прзак.

рѣмат, -ам несврш. јецати, обично у каквој болести (?) — *Брѣ, рѣма дѣте.*

рѣнут, -ем несврш. бацати (обично каквом алатком), чистити (нпр. снег, сточно ђубре). — *Ваздан рѣне снег. Рѣне ђубре под говѣда.*

рѣг м (мн. рѣгови) греда у кровној конструкцији.

рѣга ж јеленак.

родѣмња ж плод.

рѣба в. ђека.

рѣжан, -жна в. грдан. — *Е, рѣжан ђн, шта ђе сѣд.*

рѣковеђ м (и руковеђа ж) количина жита која се једним потезом српа посече.

руковеђа в. руковеђ.

руковеђе зб. руковети.

рѣпа ж ноздрва.

рѣс м трун (обично у води).

рѣсје зб. труње, шљам.

рѣшан, -шна жалан, у жалости. — *За мдем старцем смо били рѣшни. Немѣј га дѣраш, ђн је рѣшан.*

рѣшит (се), -им несврш. облачити (се) у црнину. — *Полѣзю у војску, нѣсмо нѣга рѣшили.*

С

сабајле прил. рано ујутро.

саборни зѣуби —изр. низ предњих зѣуба, секутићи. — *Вѣте му саборни зѣуби.*

сѣл парт. (и сѣл) само. — *Сѣл пѣде ђбл.*

салабрѣт, салабѣрем сврш. сабрати, покупити.

самѣр в. кора. — *Жѣлка ѣма самѣр.*

самотѣња ж усамљеност; усамљеник.

сѣмрт, -и смрт. — *ОѢе сѣмрт да учи ни сѣбе.*

сѣмѣним прил. бајаги, на пример.

сѣч м поклопац под којим се пече хлеб.

свѣтак, -тка светац, црквени празник.

свѣтлѣвац, -вца свитац.

свѣкнут, -ем сврш. навићи. — *Свѣко ђн на тѣ.*

свѣрѣјка ж свѣрала.

свѣрда ж свѣрдло.

сѣбет предл. због, ради. — *Нѣсмо мѣгли сѣбет гора. Сѣбет нѣга тѣ рѣдим.*

сѣбѣшта прил. зашто, ради чега. — *Сѣбѣшта си дрктѣо? Сѣбѣшта ти тѣ трѣба?*

селѣкче, -ста (и селѣче) мушко јаре након навршене године.

селѣче в. селекче.

сѣно с покошена трава; сасушена трава сакупљена у стог.

сѣла прил. много, пуно. — *Учи шкѣлу сѣла. Сѣла дугѣчке сѣкѣ нѣси. Сѣла слѣтко за јѣло. Сѣла кокѣшке ѣма. Дѣбар Слѣва сѣла.*

сѣлѣке ж осје (на класу жита).

сѣриње ж сир.

сѣровѣња ж влажност, влага.

сѣјтра в. јутре.

скѣзна прид. за козу која носи у себи плод.

скѣруш, -и (и скѣруша) оскоруша.

скѣруша в. скоруш.

скѡтна прид. носсѣа, бременита (за животињу).

скраћенорѡкац, -кца војник који служи скраћени војни рок.

скупс, скубѣм несврш. чупати из корена, из земље.

скутурит се, -им сврш. склупчати се.

славељ м славуј.

сламарче, -ета кућица покривена сламом, пејор.

слѣгнут, -ем сврш. сићи. — *Кудѣ ћеш да слѣгнеш.*

слезѣнка ж слезена.

слѣпо куче (и слѣпо куче) врста ситног глодара који живи под земљом.

слѣпо ђко слепоочница.

слѣпо пйле слепи миш.

смѣтка ж сметња, сметање.

сметлиште с смеће, љубре.

смўшит, -им сврш. затурити, утајити. — *Знам га, смўшио ми нешто.*

снага ж тело.

снѣжево прил. снеговито. — *Било снѣжево, а ми котрљамо дѣблиће шакљчки.*

снѣпутно в. неспутно.

сѡвра ж сто, трпеза.

спѣдат (се), -ам сврш. скотрљати се, сурвати се, срушити (се). — *Мбрам да пазим да се не спѣдам. Ће да га удари, па ће да га спѣда тјмо дбле.*

споменар м. каменорезац, занатлија који прави споменике.

спўж м пуж.

срндак м срндаћ. — *Срндак оволикѣ рѡгове ѿма.*

срња ж срна. — *Угледам четйри срње, бѣгу.*

срча ж стакло. — *Удари се днда на прѡзоре срча.*

срчѣвина ж хростовина.

стаќло с флаша, боца.

стѡг м округла гомила жита.

сточија зб. стока.

стрѣс м растресита земља након орања. — *Онѡ орање, дно мѡко, тѡ здвемо ми стрѣс.*

стрнајка ж шева.

стрѡпсат, —шем сврш. пропасти, иструлити. *Сѣћ ће тѡ брѡго да стрѡпше.*

струдна в. крута.

стўд, —и хладноћа. — *Сѣћ у стўди рѡдиш.*

студѣн прид. хладан.

Т

тајдан прил. много. — *Стоција имѡло тајдан. Скўпо тајдан.*

таља ж кукурузна стабла након сече, кукурузовина.

талбуѡна ж свирка; весеље.

тамнина ж мрак.

татаба ж стеница.

тежак, —шка многи, бројни. — *Тѣшко вѡће ѿма. Тѣшке пѡре ѡзну.*

тежан прид. тежињав, од тежине.

тења ж муљ, тиња.

тѣпат, -ам несврш. тући, бити. — *Тѣпали га, брѣ.*

тѣрат, -ам несврш. — у изр. *тѣрат с ракију*, много пшти, опцијати се.

теснак м теснац.

тѣтак, -тка теча.

тѣшка в. крута.

типа ж крпа, дровак.

тмна прил. тамна. — *Тмна слика на телевизору*.

топлиња ж топлота.

тѳрине ж мн. отпад од сена, шљам.

тѳрник м уторак.

трајат, -ем несврш. постојати, одржати се, издржати. — *Ужељео сам се за децу па не могу да трдем. Болѳ ме дамар па не могу да трдем.*

трбу в. корам.

трѣбит, -им несврш. чистити. — *Трѣбе ливаде кад овѳко залдмѣне, трѣбе дѣ ѳма крш, дѣ ѳма шумар, дѣ ѳма трн.*

трмка ж кошница.

трмчаник в. пчеланик.

трѳја ж мрвица.

трѳсат, -шем несврш. пропадати, трулити. — *Кат ѳу ја да трѳшем у земљѣ, нек трѳшу и дѳкати.*

трска ж стабло кукуруза пре сече.

тѳбожак, -шка грудва која се образује приликом сирења.

тулак, -лка шупља направа од дрвета којом се хватају лисице.

тѳрит, -им сврш. ставити, метнути.

тутѳкат, —чем несврш. ономат. за врсту голуба “кој тутѳче”.

тутѳтин м врста голубова.

тѳчит се, -им сврш. срести се, сударити се с ким. — *Тѳчио сам се с мѣчком.*

ѳ

ѳорке ж мн. клинасти делови у кровној конструкцији.

ѳунут, -ем сврш. гурнути. — *ѳуну га дн тѳмо.*

ѳуприја ж мост.

ѳурукат, -ам несврш. ѳарлијати (за ветар). — *ѳурука вѳтар.*

ѳутат, -им несврш. стајати, налазити се. — *Штѳ ѳе ми да ми ѳутѳ. Јѣдна се удѳла, јѳш дѣѳ ѳутѳ.*

ѳутек м батина —у изр. *јѣсти ѳутек*, добити батине.

ѳѳшкат, -ам несврш. гур(к)ати.

у

ѳбит, убијѣм сврш. —у изр. *ѳбит свињѳу*, заклати свињѳу.

убиѳе с батинање, батине.

ѳбрат, убѣрем сврш. сазнати — *Јѳ ѳу да убѣрем тѳ.*

убѳрѣт се, -им сврш. умокрити се.

уврѣдит, -им (и урѣдит) сврш. повредити, озледити. — *Уврѣдио нѳгу.*

угрѳбит, -им сврш. пожурити, предухитрити. — *Ако не угрѳбим да ѳмрем.*

ѳзјѣдно прил. ујѣдно.

ујѳловит, -им сврш. ушкопити.

ѳјац, -јца м ујак. — *Видим ѳјце.*

укриват, -ам несврш. прикривати.

улегнут, -ем сврш. ући. — *Стдј ту да говеда не улегну.*

улица ж ледина пред кућом, дво-риште.

уложа ж уколажа, улож.

умазит се, -им сврш. зализати се (тј. косу). — *Умазио се па гледан.*

умрет, -ем сврш. — у изр. *умрет на детету*, умрети на порођају.

умреће с смрт. — *Кад добијем позив за умреће.*

упитомљен прид. припитомљен.

упрати, -им сврш. послати, упути-ти. — *Он те тебе упратио беде.*

урабџат, -ам сврш. урадити, обич-но нешто из радиности. — *Жена нешто д-урабџта па д-обуће дете. Такџ било прџ.*

уредит в. увредит.

устират, -ем несврш. сукати. — *А дн само устире бркове.*

усток м врста хладног ветра.

уsulан, -лна куражан, који се не стици. — *Била сам онда усулна.*

усулит се, -им сврш. усудити се. *Не смџш да се усулиш.*

утраковат, -ујем несврш. запитки-вати.

утућ, утучџм (и утуцат, -ам) сврш. ушкопити.

утуцат в. утућ.

уцрњаџит се, -им сврш. обући црн-ину, ставити обележја жалости. — *Уцрњаџила сам се.*

Ц

црепџља ж земљани суд у коме се пече хлеб.

цуцула ж цуцла. — *Са цуцулу ће дн, док маџло порџсне.*

Ч

чампџр м све оно што има кукаст облик те може где запети, тј. зака-чити се.

чампџрџс, -ста ногат (нпр. за каквог инсекта, уп. чампџр).

чапџрат, -ам несврш. ударати о што, закачињати у шта. — *Оно дрџма, ма... чапџрџ она црџп.*

чекутџна ж чекиња у дивље свиње.

чемуњат, -ам несврш. требити, чистити.

чемуњка ж део белог лука, чешањ.

чџс, -ста — у изр. *чџсти у мајке*, рађају се све једно за другим, учестало.

чџка (и чџча) отац.

чџнит, -им несврш. вредети, али и уштедети. — *Узни, тџ ти чџни. Чџнио сам.*

чистџња ж чистоћа.

чџча в. чика.

чџра ж девојка.

чџк м чекић.

чукџр м узвишење.

Ш

шакџчки прил. шакама. — *Котр-љамо дџблиће шакџчки.*

шапџлат, -ем несврш. шапутати.

шаша ж мн. листови око кукурузног клипа.

шафтелија ж бресква.

шипкџње ж мн. шипков жбун.

шишарка ж кукурузни клип без зрневља.	живот.
шйше, -ета боца.	шовелѧк м. зб. опало и сасушено шумско лишће.
шкрагља ж врста гусенице са рошчићем.	штѧкља ж болесничка штака. — <i>Йшо са штѧкала</i> .
шљањак, -ља чланак (нпр. на но-зи).	штйркиња ж неплодна жена.
шња́ра ж неуредан живот (?) (уп. шњарит).	штркаљ -кља рода.
шња́рит, -им несврш. превише пу-штити, али и пити, водити неуредан	шуљак, -ља (мн. шуљкови) рђав кукурузни клип, са мало зрневља. ⁷⁸

⁷⁸ У Мрчу сам забележио и један број народних умотворина. Међу краћим формама, које могу бити значајне и у истраживањима овога типа, посебно се истичу: а) пословице: *Тешко кјће којѧ нико не додди, Бдљи ми свѧј љво него туђ анђео, Инѧт лѧш занѧт, Кѧка ме мотѧка заљуљдла онѧка ће ме задуља, Туђе тѧга*; б) клетве и благослови: *Дѧље га бѧло, Ђво га салетѧо, Кумѧла ти вѧду и вѧру, Милѧла на кѧлени, Муѧа те мунѧсала, По сунцу одѧо, Приш га погодѧо, Росѧна те однѧла*.

У Мрчу се може забележити и низ узречица, па и псовки, на пример: *Амѧн (брѧ), Бѧжа мѧјко, Еј весѧла (ти), Еј ердан / ердна, Еј црњи ти, Мѧре, Сачуѧа Бѧже, Што рѧко нѧки; Јебѧм га под лѧво колѧно, Јебѧм ти бѧже говѧдо, Јебѧм ти бѧже створѧње* (и образовања тога типа).

ТЕКСТОВИ

... Па после увати рат. Ми па и несмо баш... По несмо били на путу. Само од ове голамфера смо осећали. Крађу, убиство... ко изађу... Ка^т кошиш ливаду, убије те. А од Немаца несмо ми ту ништа, овај, оштћени, право ти кажем. Је^з да е непријетель био и зауз^о земљу и богаст^о тб. А ту ми, као село, кољко раније тб палено... тб четрдесет од, не види се одавде, четрдесет, овај, Бугари утѣрали у кошара. Ми зовемо кошара овб што пра^вљено за овце. Само, ту додуше и њин војник погинуо. И четрдесет запал^или живе те погорели. И, стражар стојао на врата, онај е тѣрао ки онб овце кад затвараш унутра, у штаљу, и бб. И к^ј је, овај, мање убоде^н, онб како почело да гори она, кошара, она папрад, слама, знаш, кошара... Ми тб само грѣде и покривено сламом, знаш. Не знаш ти шта е кошара, па и нема са^т тб да видиш. Ка^жем ти, само овако рогови, ки онб крѣв на кућу, па покривено сламом и папрадем и... сламом већином, и папрадем. И ту утѣрали тај народ и стражар бб кад улаз^или на врата. И к^ј е био мање убоде^н... кроз онај дим једно_две ђсобе, баш овем што е кућа... Жика, Живота ова што ради доле, овај, Жикина мајка... Она мање била убоде^{на} и побегла и остала жива. Жикина мајка. Животе баба, Животинем оцу мајка. Е, и још једна, ту удата била, она умрла... Па и ова умрла, Жикина мајка. Е, и још једна мање убоде^{на}, овај, била млађ^{га} ђсоба... Овб друго сагорело, сагорело ки онб ка^т туриш нешто у тупин, сагорело нач... Четрдесет и два ту убачено, и сагорело. Од Бугара. А тб било... не знам где год^ине, трин... није тринаесте, тринаесте ваљда било мајку му. Заборавио сам, четрнаесте треба да е.

Дванаесте год^ине помере^{на} гр^аница оданде^к. Е, ово е гр^аница, онај грѣбен и она Пилатовица што е. Ту е... дванаесте год^ине одатле померени Шиптари. И направили границу, ова што е данас. Ови кои су били владари раније, краљеве... владари углавном. Тб тамо шиптарско било раније. Па и сад га већ освају. Имају и наши тамо земљу, ови наши ту и^с села... Да виш ти њине волѣве как^и су, овб мође ништа. Па и онако мршави. Ал код њи је са стѣку специјално... овај, за стѣку. А овако да рођева слабо, компир мало, али питѣмо за стѣку, тб краве говеда, овце... Има пашњак добар, плац, нема трње, питомиња. Јагње негѣво бар^абар с овцом сад, не мож да разликуеш. Ми до сад били смо... нема прѣблема до сад. Само сад не идемо, знаш. Ал до сад није им било лоше ништа. Не

смѣју дни ништа мислим да... поготову овѣ што ѿму ливаде горе. Ништа, ки ти ка^т чуваш говѣда, ки ја, ки он, ки ја, ѿсто, нѣ, ту нѣма. Само тамо даље, праве прбблѣма овѣма... Ту овѣ... нѣше овѣ. Ту ма̀ло ку̀на ѿма, јѣдно пѣ—шѣс ку̀на... Овѣ одѣна, а дол^е овѣ по Лабу, овѣ доле друго су. Овѣ доле ѿмају свѣ, са̀мо... Овѣ узнемираву. Па прѣчо ми, ту из Бабице, каже пу̀штио говѣда негѣва, уишла у купус у бајчу — а знаш у бајчу кад уише говѣдо шта мѡж да направи штѣту. То није ливада, да пасе траву и... и ништа. А у бајчу се то брѡјало, да ти погази купус, час побѣре онѡ. И каже — не смѣм д—истѣрам говѣда из бајчу. Те ме убије! Из мѡе бајче — каже.

Има̀ли смо стоке. Ја сам чув^{ао} ма̀ли, јѡш несам пошо у први разред. Пѣтн^{ас} говѣди сам чув^{ао}, шѣс крава, волѡви то обавезно има̀ли, ел ту вѣлика, мислим, услуга трѣбало — да се довучѣ сѣно за стоку, за пѣтн^{ас} говѣди и за бвце. Оваца ѿмало ѡко четрдѣсет брава. То има̀о мѡј стрѣц, то чув^{ао}, полагао је ѿѿма и преко зимѣ, а лѣти по̀сле чув^{али} смо ми дѣца, а ја сам веѿином говѣда чув^{ао}. Пѣтн^{ас} говѣди, бѡгами ја сам чув^{ао}. Има̀ло и јунадија и стара говѣда и краве. По шѣс крава се отѣле, волѡви веѿ ѿмали обавезно, за раѣ. Зимѣ, цѣлу зиму вучу дрва, ѿубре, онѡ што сѣ сабѣре лѣти за у ѿѿву. Ако не поѿубраш ѿѿву, ца̀бе што са̀диш и компѣри... Ко не поѿубреш, ко не ста̀виш онѡ стѡчно ѿубре, у ѿѿву. Ту ла̀дна зѣмља, није ки у Банат. Поѿубраш ѿѿву, мислим, преко зимѣ, па поугариш ра̀но с прѡлеће за кукуруз. Па по̀ново по̀се кад бу̀де да сѣеш, ова̀ј, по̀реш. Преко зимѣ, кад је снѣг извѣчѣш ѿубре у ту ѿѿву и чѣм окопни поугариш онѡ ѿубре и заѡреш. Е, кад бидне да сѣеш око првог ма̀ја, веѿином такѡ, ѡко првог ма̀ја... по̀сле пѣ—ше³ дана, седам—ѡсам, сѣјеш кукуруз, по̀ново дреш. Па да ти роди Е, на онѡ курузиште, ту се сѣје по̀сле с прѡлеће ел јѣчам ел пченица са̀ди. А друкше не мѡже. Дѣ овѡ кукуру^с са̀д, ѣво видиш он^амо она̀ј кукуруз. Са̀д кад скине он онѡ, пу̀шти стоку да ма̀ло ону траву по̀пасѣ стока и ондек, ако не сѣе пченицу јесѣнас, у прѡлеће јѣчам обавезно јѣчам, бѣло жито. Па по̀се се то мѣна, бѡље и роди. Не сѣје се двапут. Мѡже и двапу^т да се сѣје јѣдно жито у кукуруз, ел јѣчам, али веѿином такѡ ра̀димо. Јѣчам се сѣје с прѡлеће. Пченица са̀д. По правилу да смо стѣгли са̀ се ѡна сѣе. Нѣ рок шѣсн^{ас}ести, девѣтн^{ас}ести... Томѣн дан, Јѡван дан. Са̀д, са̀ трѣба се сѣје пченица. И ѡна обникне, ел знаш, по̀сле ув^{ате} голомра̀з^ице, ѿспред снѣга, и ѡна ако, ако је у клијању, у ницању орѣди је, уништи је на̀чисто. А кад ѡна никне, тек ма̀ло избѣје... Нек бу̀де Је^с снѣга цѣлу зиму ѡна не ма̀ри, ка̀ се по̀сѣје са̀д на врѐме, те ѡна обникне. А дешавало се по̀сѣјеш касниѣ, нѣ мѡж да стѣгнеш, ув^{ати} је мра̀з, па она̀ј стрѣс, голомра̀з^ица и дѣгне знаш колико, сигурно за дѣсет санѣина ону зѣмљу издѣгне она̀ мра̀з. Онѡ ора̀ње, ѡно мѣко, то зѡвѣмо ми стрѣс. И онѡ жито издѣгне на̀чисто, одѡѡи га од зѣмље и смрзне и вољно. Нѣмаш зрно ѡпште. Веѿином то, затѡ се сѣје ра̀но. Трѣба ма̀ло да се... От прѣ те^рали бвце да нагази ма̀ло стока онѡ ора̀ње, ма̀ло, да не мѡш та̀ј стрѣс да издѣгне жито.

Са̀ тек ма̀ло се смѣр^{ило}. Нѣ знам, лѣтос неки пут се јавља̀ло. Ма̀ли

степени били, два—три, до четири—пет, а онај пре једно... па то... Како су остале куће ја... Доста и поврћени. Мене скинуло с куће цреп ки онб да си бацао, да се попео па да бацаш, једну... пе—шес реди скинуто с куће било. Ки онб да си се попо па да скидаш. Тб... ја се потрвио у куће, радио рађаше. Ка—ко дрмну, свѣгло прѣкину, радио угаси се, тамнија... Брзо се... не могу да потрвим на врата. Оно из себе, већ знаш, једна врата, па друга, па трећа на терасу... Оно дрма, ма... чапара она цреп, онај покривач са оцака, она цигла, тб пуца, обалује се она сѣга, онб с оцака.

Дали нам кредит најпре. Само овај са^т што дају, он требало се да пре четири годне. Само ови наши покркали, сад га дају кад... Овај кредит што одобрен ту на... оштете мислим. Комисија изађе и толико предвиђу за кућу, да прaviш другу. И сад са осамсто милијона, шта мѡж д—урадиш ту, само, ѡво темељ смо ставили... Само темељ, и зидано и ту цреп узет и ѡто. А те пारे да су дате... то предвиђено пре четири годне, да се даду. Ал куј е тб кѡчио, тб... Зна се! Е, да су дате пारे те пре четири годне кућа би завршена свѣ била. За те пारे. Ал сад за милијарду шта мѡж да... Добро, не смо добиѡли милијарду, него мање. Само темељ и да се зида и плѡча и вољно. Мисим дѡни кат. Темељ појѡо негде... Цимѡнт и онб, пѣсак кѡб, пет милијона кубик. Купујемо га. Па дѡле приземље и горе један кат... Такѡ по проѡкту онѡм. Не мѡж да прaviш ти веће него кѡлко ти у плану. Према кредиту. Само тај кредит само... да ти почне кућу, иначе ту нема вајде... Даѡ за камиѡн пѣска тријес пет милијона. Тѡ отишло у стѡбѡве, у онѡ на^т прозор, међу врата, отидне тѡ. Шта е метар дубина овај темељ, па пѡсе онај циклaш, овај шѡлован. Па свѣ тѡ скупо, мајстори скупи. Свѣ тѡ скупо претѡрано. Једна цигла стѡ иљада. А отишло негде, овај, хильаду и, иљаду и седамсто комада... Само за циглу. А цимѡнт, а беомaл?

Имам ја двѡ двоѡцѡвке ко^т куће. Идем ја... од детѡта, поред ѡца, бѡгами. Поред ѡца. Отац ми био лѡвац. Ја сам се учио уз неѡга ки онб куче за старѡга пѡца. Од детинства. Али тѡ мене интересѡвало. Ја прaтим кериће, опраљам траг дѡ керићи залу^ту, он чека. Убије по два—три зѡца донѡсемо кући, лисицу. А и имаѡ пре дивљач, сад и нема. Иму зѡчеви, ал, овај, угинули. Ваљда овѡ што кропимо жита и, шта ти ја знам. Не знам, ел бѡлес нека, нема зѡчеви слаѡо. Лисице па имају, по онѡм кршу, у онѡ Бање, ту. Зимус сам уватио три комада. А—а. Тѡ је ту мајсторѡја... Па ѡна уиђе тамо у јаму у камен. Има тамо шупљине дѡ она уиђе, преко дана склони се и ја зашнем тамо, има нека мајсторѡја и увати се. Тѡ се зѡве тулак, од брѡста се направи, од дасака... Ништа, ништа ју не стављам ја да једе, да се намами, само тѡ е шупље и ѡна глѡа да прође. Ал тѡ зашето на илазу, ѡна мрдне онб и прљ увати је за шиу, заврат. Па тѡ прѡста ствар, али за њу мајсторѡја велика. Тѡ ови стари, овај, такѡ тѡ однекуд видѡли, набавили. А вагамо тѡ, преко зиме ми. Кад је ладно ѡна уиђе, знаш, уиђе унутра, тамо у ону јаму, у рупу. И... дању борави тамо, а пѡсле нѡћу изађе, скита. И, видиш траг дѡ уишла... ја тѡ поштaвим и

увати се... Па нека жива, нека и ние, липцала. Убие је онај прљ. Одерем кожу. Онб баџим, месо, кожу одерем, проџам... Обавезно се увати. Само де, де не мож да прокопа, знаш, да изађе. А ако има места да копа де е мѣко, де е зѣмља, неће д—уйђе... на тај тулак. Па осѣћа, тб е... лисѣца опасан, овај, мајстор, дивљина. Опасна лисѣца, тб се чува, што кажу, ки лисѣца. То никакo д—ије пѣтѣм онако као обична животиња. Тб свѣ по крају, пѣзи да нешто нема приметљиво да се увати. Поготову за у кљусу. Чик ти у кљусу... Тб одвише ови стари ловци кои су мајстори кад запну ту кљусу, тб гвџје, она згѣзи, онб ђп — с једне стране и с друге и увати је за нџгу. Ал тб она осѣћа тб гвџје! Тб одвише да маскираш и да е тб чисто стрџо гвџје ако мало се осѣћа да е нешто вѣтано па да ниси опрао, овај, водџм и тб... Осѣћа, дође, овако само тек такла на снѣг. И тб маскирано, снѣг пао, и врне се назад, заобиђе. Ааа, за гвџје лисѣца опасан... чувѣр, да се не увати.

Па продо сам зимѣс, овако... Једна ми била у другу класу. Па џо сам шѣс милиџна за три. Двѣ биле по три милиџна, а једна... била у другу класу, ние имѣла рѣп. Па ние скупо било. Па ту слабо плаћу у Друштву. Слабо. Само, мѣсим, да нађеш некога шпекулѣнта што нџси овѣма крзнѣрѣма за Бѣград... Јѣ мџгу, јѣ д—уштаѣим, мџгу. Јѣ сѣшим лепо. Осѣшим је јѣ, па осѣшим... Јѣ је посџлим са пѣпѣо и осѣшим на дѣску. А, сѣва е, сѣва е, оргинал. Мџж да стој колко ђеш. Осѣшим је јѣ. Јѣ џдма осѣшим. Ако е не сѣшим она усмрѣи се, подуспѣри се, опѣдне дѣака. А, џдма сѣшим чѣм је одерем, посџлим пѣпѣлем да упиѣ онѣ маснѣу с кожѣ, онб... што има и... овај, на дѣску разѣпнем. Прѣврнута, дѣака унутра. И навучѣм дѣску. Оргинал напѣрим за њу, ширѣну и дужѣну, па истѣглим дѣле, дѣле на дѣно дѣске закѣвем... А рѣп расѣчем, онб... извѣдим јџ онај дѣмар, онб, онѣ жѣлу. А, извѣдим и расѣчем плѣс. Ел ако се не расѣче остане крв и опѣдне, опѣдне рѣп.

Добросав Милановић,
рођ. 1926

Мѣ смо брѣ млџго гѣру имѣли и тб такѣ несмо мџгли себѣт гѣрѣ да ѣдемо. Дрѣва млџго, знаш, ѣмамо мѣ млџго гѣру, бѣкве. Па тб, тб млџго кошта та наша гѣра. Себѣт гѣрѣ, а онако дрѣго, себѣт нѣива, себѣт лѣвада, ој побѣгла би јѣ тб сѣм да несам џвде. Страна, брѣ, навек страна. Па дѣца џвако дѣца овѣдѣк мџжу д—ѣду по овѣ страна, мѣ стари не мџжемо. Јѣс, сѣмо гѣру нама жѣо, јѣли бѣиѣе сѣупша дрѣва неџо лѣба. Стари кѣтѣо но се разболѣо па нѣје мџго. Он тб имѣње глѣдо и тб, допѣло му се тб имѣње. Тб у Кастрат тѣмо дѣле у низѣну. И тб му се имѣње допѣло нему и сѣла. Има, каже, и кѣчар за свѣње и за кокѣшке, и штѣла за говѣда и кѣћа и свѣ намештај нѣѣути у кѣнѣе. Оѣсѣлио се јѣдан тѣмо, сѣл старѣц бѣо па се оѣсѣлио код сѣнова неџде и тб. И тб имѣње нѣје било млџго скупо. Онѣа биле сѣупе пѣре, јџпет нѣје било скупо, мѣ смо тб мџгли да снаѣденемо да ѣзнемо. Продај стѣку, продај свѣ и мџгли смо, ал џн се пѣсле разболе... Ови напѣштише тб. А нѣје бѣо дѣо кѣпару јџш, нѣшта нѣје бѣо дѣо. Па

сид ја понегде вѣљу. . . видиш да смо, реко, отишли Милинко! — Па добро чика — чика звали оца — па добро чика, каже, решава, добро он решава, али ми, каже, не умедомо да га послушамо.

Оно јес, о^вденаке чис ваздук и свѣ тѣ чисто, ваздук и вода има лепа, ладна и не купујеш, воду не купујеш. . . Свѣ тѣ овако добро свѣ, имаш, па тиш стѣку, имаш млѣка, имаш сира, имаш кајмака — тѣ не купујеш. Рѣди ти компир, рѣди ти пасуљ, рѣди ти кукуруз, рѣди ти бело жито. Мѣж да држиш свињу, мѣш кокѣшку, мѣш краву, мѣш вола, мѣш свѣ, али мучан живот код нас. Млѣго се мучимо ми. Видиш како је дерлетѣја, ту кѣсе, кѣсема кѣсе. Такѣ тѣ кѣсе и кѣсе, па се тѣ осуши онам, па пѣсле навале па бѣру. Видиш како је живот ђд наниже кад га вучѣ и кад га бѣре. Брѣ, мучан живот о^вденаке код нас, мучан живот. Додуше, њиве им^амо по рѣка прилично, им^амо по рѣка њиве, али, бр^ате, мучан живот код нас ђд па нек прича куј ђне.

А зими, у низину снѣг паѣ с опроштењем дѣвде, нѣ мож да прѣгазиш зими како снѣг. . . Па ме^тава, вѣтар, пуши, пуши, нѣ мош ис куће д^а искѣчиш. Али, ипак, ми зими довучемо сѣно за лепотѣ. Скупе се данас пѣт пари вѣлова, на примѣр, једнѣме довучу сѣно. Разумеш ти тѣ. Е, дрѣги дан онѣме другѣме, па пѣсле пијанка, па пију, па пѣву, па лѣмпују, тѣ ѣј, нѣ умѣм да ти кажем како је. Никад овако ми по јѣдни сами да вучемо сѣно, јѣк, бр^ате, но све такѣ скупи^{мо} тѣ рабаѣије. Тѣ рабаѣије зѣвемо волѣве, волѣве и домаћине који. . . каже — пошо ми она, каже, да ми вуче сѣно, каже, имам толико и толико рабаѣије. Ко су пѣт, имам пѣт рабаѣије, ко су четѣри, четѣри. Тѣ такѣ се скупе, довучу сѣно, па и дрѣва спрѣме, па и бр^ашно, бѣгами, купе. Седиш, бр^ате, зими. Полѣжи стѣке. . . Лѣпо ми си им^амо де зѣвемо т^аван, дѣ ни рана борави. Сал озгѣр смѣстимо тѣ у сувотѣ, полѣжимо стѣке, пуштимо на реку напѣјмо. Рѣка ни. . . вѣдо си да ни је рѣка до штале. Напѣјмо, седимо, бр^ате, седимо, нѣма, тѣ седимо. А лѣти је мучан живот, брѣ. И жњѣш га и дрѣш га, па га сѣљеш, па га влачиш. Пѣсле, брѣ, ка^т стѣгне па га прскаш о^т тр^авѣ. Мука вѣлика, мука о^вденаке, мука. Мука што страна, што незгодација, онако, онако чис ваздук. И кад му година, бѣгами, рѣди берѣшет. Кад му година.

А овѣ млађѣги грѣе куку нѣг овѣ старѣј. Па тѣ свѣ пѣбеже народ, па нѣма куј млађѣги. Свѣ тѣ пѣбеже народ, брѣ, на пѣсо. Па нѣма, с^амо жѣна и чѣвек, б^аба и стар^ац, б^аба и стар^ац, рѣтко ти нѣшто од млађѣге, омладине да нађѣш, брѣ, ко^т куће. Свѣ тѣ иде на пѣсо. Ёто овѣ мѣи! П^асторак ни на пѣсо, Зѣбран на пѣсо, овај и ђн нѣгде ѣе по Куршумлије се запѣсли. Она жѣна му раѣи у Бању, и ђна ѣе отић у Куршумлију, сал ми дѣве остајемо. А оста^{ну} свиње, оста^{ну} говѣда, оста^{ну}. . . А падне вѣлик снѣг. Мбраш да полѣжиш, мѣраш да рѣнеш. Л^ани дѣвде је снѣг бѣо код нас. Мѣја сн^а дѣва д^ана по цѣо дан рѣнула. От куће дѣле до говѣди рѣни, рѣни, рѣни, па пѣсле от куће па навѣше ка свињама, рѣни, рѣни, рѣни. Снѣг дѣвде, па тѣ намет оволики тѣ. Пѣсле ка^т прѣђѣш међу ѣнѣга што рѣнеш, оволико тѣ висѣна. Па дѣва мѣтра има висѣне што е тѣ рѣнула. А у низину нѣма ѣнаки снѣг да пада. У низину нѣма онолики да падне, по м^ало падне,

по мајло. Ја сам била у Прџкупље у бблињцу, и у Нйш. Мјли снѣг, тек онако попрљушило помјло. Тџ мџ да га вјдиш увече попрљушио, ујутру га нѣма. Код нас јџк. Плинињско мѣсто.

Па тџ, како да ти прјчам... Код нас овако: доведу девојку, накупе свираче, онџ, свираче накупе, ѣрманике. Знаш штџ су ѣрманике? Јѣсте. Па она бѣс. Знаш бѣс штџ е? Знаш онџ што говџри, не говџри него... онџ, како се звѣше. Јѣсте, бѣс. Јѣдан бѣе у бѣс, двојца свѣрѣ. Јѣдан бѣе у бѣс, бѣмбе, бѣмбе, бѣмбе, и она свѣра, свѣра. Тѣшке пѣре узну, по дѣсет, по петнаѣс милијџна џни узну за тџ. Тѣшке пѣре узну. И свѣдба такџ, снѣша... Посѣде снѣшу код младожѣње, дѣ е кѣм, дѣ е стѣри свѣт, тџ посѣде снѣшу код ѣј. И такџ тџ седѣ. Е, пѣсле, дѣвер ѣма пѣсле. Дѣне се онѣнде снѣша, и дѣвер. Па се прѣво дѣвер здравѣ, па снѣша. Стѣре пољуби ѣруку, с младема се рѣкује. Такџ код нас снѣша. Тџ такџ. Игрѣнка, пѣсма, закџљу свѣнѣу, закџљу џвцу, закџљу... Тџ печѣње ки дрѣва. Пѣво, сѣк, ракију. Узну вѣлику чѣшу оваку. Оволику чѣшу вѣлику узну, пѣју. Пѣју ракију, тџ попиѣ сваки. Тџ сваки мѣра да попиѣ, мѣра да попиѣ. Увѣте вѣрата, не даду, мѣра да попиѣ. Ако не пиѣ! Мѣра да попиѣ. Нѣшта тџ. Кџ те тџ пѣта. Увѣте... Шипѣари не пиѣју ракију, џни увѣте Шипѣаре, па увѣте вѣрата па не даду — мѣра да попиѣ па нека цѣркне. Код нас мѣгџ тѣру с ракију. Мѣгџ с ракију тѣру, е. И такџ свѣдба по двѣ дѣна, по... по дѣн и нѣн. И такџ тџ тѣра се тѣ талбуѣна. Она... нѣ знам онџ како звѣђу што онџ говџри јѣко... Не мѣгу да погѣдим... Тџ све ти што прјчаш џно тџ е сѣ на онџ чѣје. И такџ код нас свѣдба. Лѣпо, лѣпо код нас свѣдба, џбгами.

Јѣ сам краџом отѣшла. Нѣсам смѣла кѣжем родѣтелима. Пѣсле долѣзе прјјатељи на мѣр, џни нѣт да се помѣре... Еј, тѣ ти је вѣлика заврзлѣма тџ. А сѣд јџк, сѣдѣк... От прѣ тџ бегенѣсали се прјјатељи и тџ девојка... даду је. А сѣд јџк. Мѣмак и девојка се бегенѣшу и више тџ гѣтово. К џтѣ онѣ да се мѣре, нек се мѣре, ко нѣте џни се узели па бѣш нѣј брига. Мѣ смо... мѣј Слѣва џву краџом ѣзо, из Бѣње је ѣзо, из Фѣбрике. Али ѣшли тѣмо... џдма прјјатељ се помѣриџо. Па кѣже, кад је нѣ дѣбро, кѣже, штѣ ја... мѣу вѣду да пиѣјем па да је мѣтим. Лѣпо се џдма помѣриџи. И ѣвече јѣ догѣра говѣда. Снѣ ми велѣ, мѣма, џвѣц се ти мѣло. Штџ? Ђе Слѣва довѣ девојку! Е, рѣко, немѣ да лѣжеш. Јѣ сѣл тџ рѣко и свлѣчи онѣ цѣпиле како сам бѣла за говѣдѣма дѣну и стѣгоше прѣ куѣу. Чѣтвѣре кѣла бѣло. Он тџ кѣзѣо у Бѣњу. Свѣ тџ нѣша свѣјта. Ума мѣј ѣнук што је у Крушумлију, џн ѣма кѣла, нѣгѣва кѣла, па зѣт што мѣ отѣшла унѣка ѣма кѣла, па јѣш џнденѣкс јѣдан из нѣшега сѣла, што ми дѣверѣчиѣ, и џн ѣма кѣла. Чѣтвѣре кѣла бѣли. Свѣ тџ џви мѣи с Фѣмилијама џдѣле из Бѣње, и дѣца и жѣне и пѣсторак и снѣ ми што је за пѣсторкем и нѣгѣв сѣн и нѣгѣва ѣѣрѣка и нѣгѣв зѣт и снѣ мѣем пѣсторку што е за тѣм сѣнем нѣгѣвем и дѣца и свѣ тџ.

Умѣли смо мѣ пѣт џстѣла, пѣнѣ она сѣба што ни е дѣња. Пѣна врѣна бѣла нѣрѣда. Пѣсе звѣше по сѣло онџ вѣче. Умѣли смо, сѣдрѣ бѣло печѣње. Двѣ браѣва бѣли клѣли мѣем старѣу за гѣдину, па тџ џстѣло печѣње. Умамо... она замрзѣч, па смо тѣрили у нѣга, па тџ имѣло печѣња ки

дрва. Час жене тѡ спрѣмйше, докле она други дан. Дан и нѡћ свадба. Па сад кад долѣзе пријатељи јѡпет ћемо ма̀ло да правимо. Са^т те пријатељи долѣзе у поудење. Знаш ти тѡ како је код нас. Па дѡђу у поуде... Па видиш како. Они донѣсу прѣсе, донѣсу њине ћерке и гле, донѣсу дѣр, донѣсу судове, донѣсу... е, пѡсле ми кад идемо код њи та̀мо исто ми пѡсле идемо код њи и ми тако исто. И ми тако исто. Домаћин кой је, ѡн тѡ заповѣди. Одма, чим посађује ѡн тѡ — лепо да пијете, да седите, да се веселите, да пијете, да једете. Све тѡ, са̀мо свађга нема. Свађга и туча и бића нема. Тѡ биће — свађга, туча исто свађга. Тѡ ти је једнако код нас. Неки велѣ тучѣ се, неки велѣ бије се. Е, тѡ прво домаћин заповѣди кад посађује и пѡсле нема, кѡј неће лѡцки напоље. Одма напоље, нема тѡ. И ако и рѡд, са̀мо ко неће лѡцки. Па нема тѡ. Накѡпиш ти наро̀д, на прѣмер, пѡну сѡбу, што реко неки... па један ти тѡ мѡже загалѣми да ти тѡ, учини смѣтку. Па нема тѡ. Н^а ова крај свѡт ти је тѡ тако. Не смѣ нико да смѣта, не смѣ и готово. Одма домаћин истѣра, нема ту. На прѣмер, дошли му пѡна кућа па једна рѣа д—учини па да му све тѡ разјури. Не мѡже тѡ. Тѡ са̀м помисли како је.

И видиш како! Све тѡ редом. Да ти ја кажем како је. Најпре шићер и вода се да, па кафа, па пѡсле лѡта ракија, по три онѣ чашице ма̀ле. Знаш како су? Јѣсте. Па се пѡсле ѡзне врућарка једна ова̀ко. Ја сам једну попила кад ми ова ѡнук довѣо снау. Ја сам једну увече попила. И ништа ни ниѣ било. Весѣла сам била, милијѡн сам у тањир тѡрила. Е пѡсл^е, тѡ да ти кажем, кад је свадба тѡ тако провѣду, пѡсле купе пѣре. Један ѡва̀ко, на прѣмер, ѡва̀ко јел кѡмшиа, или на прѣмер деверйчић тѡ тако ѡзне тањир и на тањир пешкир и пѡсле пред сва̀кога принѣсе тѡ и колико кѡј тѡри, на прѣмер, стѡ танке да тѡриш, стѡ иљада. Тѡ тако накѡпе пѣре, накѡпе бѡгами...

Е, војник кад иде у војску исто тако купе пѣре. Пѣре тѡ купе, тѡ са̀ми турѡу. Дѣра тѡ не умѣм да ти кажем, и јѡргѣне и... шта ти нема дѣр војнику код нас. Нема тѡ, не умѣм да ти напричам. Са̀мо, ми смо били рѡшни, мѡј стѣрац ѡмро, те з^а овѡга несмо правили испратницу, а з^а онѡга првога смо правили испратницу. Еј, тѡ имѣло брѣ, тѡ пѡно било и ниѣ мѡгло с^{вѣ} да стѣне да се тѡ посади. Тѡ имѣло наро̀да страбба. Ал јѡпе све ми то по сѡба. А ови поједини лѣтос што су правили испратнице, свадбе, ѡни по напоље. Напоље. Купе онѣј, не знам како се зѡше... тѡ све покривено, и на̀около и озѡр и све тѡ ки ода̀вде чак дѡнде дѡле, па тѡ колѣк^о ѡнеш наро̀да йма. Јѣс, бѡгами, јѣс. Да ми је нека̀д са̀мо да се обрѣтнеш на̀ко, на прѣмер, кад је свадба. Да се обрѣтнеш ту, знаш, на тѡј мѣсто... Тѡ ти ја и велѡу. Тѡ ти ја баш и кажем.

Па видиш како. Неки донѣсе јѡрган, неки донѣсе чѣршав, неки донѣсе кошуљу, неки донѣсе пешкир, неки донѣсе сервѣзе овѣ брѣ... Тѡ знаш како је тѡ? Јѣс, шѡље, тањѣри, шерпе, тѡ тако донѣсе, донѣсе тѡ тако. Е, за пѡклон донѣсу по кило ракиѣ, тепсију пиѣте. Тѡ се донѡси на тепсију грѡда, јели, на прѣмер, шићер, јели нешто. Грѡда се то зѡве што се... мѡзу се кра̀ве па се потсиꝑље... И тѡ тако. Што се тѡри пред мѡмка тѡ неѡво,

на пример, а и дар нама својта донесе. Мене, на пример, дар, и мене и мѣма фамилије целе тѣ донесе дар. А комшије сваки донесе тепсију пиће и тѣ што ти причам, кило ракије... Тѣ зову паклад. Газда печење углавном мѣра д^а спреми, ракије и пиво и сѣк и тѣ такд. Тѣ народ не дондси. Донесе кило зѣјтина... Јес, дондси се тѣ. Не умем да ти напричам како се тѣ дондси. Тѣ се дондси, тѣ сила брѣ код нас се дондси. Јесте, бѣгами. То нема.

Код нас млого лѣпо, ја ти кажем, млого лѣпо свадба кад је и кад иде војник тѣ свирачи, тѣ пѣсма, тѣ талбуѣна. Испрате га до у Бању пѣсле свѣ с ту свирку. А ми пѣсле плачемо, жао не што иде ни војник и жао не, плачемо... Дешѣва се свашта. Чујеш по народу како. Дешѣва се. Мѣжда си чуо ... Троица ђали к^а кѣће да дѣју војника и улѣго у сѣбу те и с^{вѣ} побіо Шиптар. Шѣс ранио и три на мѣсто убио. А кроз три дана да се пуште к^а кѣће. Њине мајке се радују за к^а кѣће ки... ја сад ђдма мѣгу да плачем, ја сам тѣ мѣка на суза. Њине се мајке радују ка кѣће д—отидну. Они дѣ су? Пѣсе тѣ Шиптар ђао да побегне, па и њѣга увѣтили те убили. Ја га нѣ би убила, него би га пѣкла и свакојако би га мѣчила. Како тѣ мѣже да се накѣни?! Не дај бѣже. Тѣ е брѣ жалосно. Тѣ е брѣ страшно.

Свакојаке ја зунѣрине знам. Тѣру мене кад је нѣгде слава, на пример, тѣ ме тѣру да пѣвам. Ама не мѣгу, рѣко, и гѣтово. Па ја кад ми е Слава довѣо овѣ снашицу трипут сам свѣга запѣвала сѣма. Свѣ тѣ ђути ки онѣ укѣпано, нема тѣ, вѣде да слѣшају, ђуће свѣ тѣ. Слава каже — А, запѣва тѣ ки мѣја стрѣна, свѣ милиѣн да ти дам — једнѣме чѣвѣку велиј, Рѣдовану, — запѣва тѣ, каже, такѣ милиѣн свѣ сад да ти дам, запѣва као мѣја стрѣна.

Ја сад не мѣгу да пѣвам. Ја сам сад брѣ остѣрела... брѣге и тѣрет, не мѣгу. А ја сам мѣгла да пѣвам. Сад не мѣгу. Сад ме мѣзи тѣ, сад ме не интересује тѣ. И јѣпет, јѣпет мѣгу да пѣвам, ал ме не интересује. Свѣ до врѣме. Чѣвек на мѣке. Нѣвек овако чѣбѣнин. Киша бѣје, мѣраш да си чѣбѣнин. Нѣма кѣ. Бе^с стѣке нѣ мож да се живѣ. Сѣљак бе^с стѣке не мѣже да живѣ. Бѣз двѣ говедѣта нѣ мож да живѣш. Ваља ти да побрѣш, ваља ти да довучѣш дрво, ваља ти да довучѣш стѣке рѣну... По четрѣнес, по петѣнес сам ја чѣвала. Такѣ.

Тамо горе ој, маглита планина, маглита планина

тамо горе ој, ој девојко моја

Ју планине ој, зелена ливада, зелена ливада,

ју планине ој, ој девојко моја

Ту ми пасу ој, Радулове овце, Радулове овце,

ту ми пасу ој, ој девојко моја

И код њима ој, Радуле чобанче, Радуле чобанче,
 и код њима ој, ој девојко моја
 Ју рука му ој, сребрано свирајче, сребрано свирајче,
 ју рука му ој, ој девојко моја
 Кад засвири ој, долеко се чује, долеко се чује,
 кад засвири ој, ој девојко моја
 Чак су чули ој, из горе ајдуци, из горе ајдуци,
 чак су чули ој, ој девојко моја
 Чим су чули ој, одма дотрчали, одма дотрчали,
 чим су чули ој, ој девојко моја
 Везаше му ој, руке наопако, руке наопако,
 везаше му ој, ој девојко моја
 Љуто писну ој, Радуле чобанче, Радуле чобанче,
 љуто писну ој, ој девојко моја
 Чак је чула ој, љуба Радулова, љуба Радулова,
 чак је чула ој, ој девојко моја
 Чим је чула ој, одма дотрчала, одма дотрчала,
 чим је чула ој, ој девојко моја
 Љуто моли ој, из горе ајдуце, из горе ајдуце,
 љуто моли ој, ој девојко моја
 Пуштите ми ој, Радуле чобанче, Радуле чобанче,
 пуштите ми ој, ој девојко моја
 Ал кајдуци то несу веровали, несу веровали,
 ал кајдуци то несу веровали
 Не пуштише ој, Радуле чобанче, Радуле чобанче,
 не пуштише ој, ој девојко моја
 Ухватише ој, ту његову љубу, ту његову љубу,
 ухватише ој, ој девојко моја
 Ухватише ој, па је обесише, па је обесише,
 ухватише ој, ој девојко моја

Султана Савић — Сутка
 рођ. 1903.

Првослав Радич

ОЧЕРКИ О ГОВОРЕ СЕЛА МРЧЕ В ОКРЕСТНОСТИ КУРШУМЛИИ

Резюме

Село Мрче находится в окрестности города Куршумлия, на скатах горы Копаоник. Этот край Куршумлии перетерпел в течении прошедших веков много миграционных движений что особенно проявилось в новое время, особенно в конце девятнадцатого века. Такое положение манифестируется и в сегодняшнее время, до наших дней процесс языковой унификации показал заметный прогресс.

По своим элементарным языковым характеристикам село Мрче принадлежит косовско—ресавскому речевому типу. На это прежде всего указывает легко не переменяющаяся трёхударная система (*пѣток, девѣтка, дѣте*, — которая бережёт предударные длины: *брѣди, дѣѣмо, ѣутѣт*), точное екавское отражение ята (*нѣсам, згоднѣје, дѣо ѣерке, пѣсу по ливѣде, секѣра, додејѣла ми*), потеря, то есть супституция согласных *х* (*ѣлада, лѣдан, грѣови, стрѣ, прикѣтѣио, мѣковина, трѣје, смѣј*), уподобления формы родительного и предложного падежей множественного числа во всех родах (*приѣам о коња, стрѣпсали по рѣка, пѣсли по брѣда*), окончание *—иѣи* в множественном числе существительных среднего рода (*гурѣиѣи, пилѣиѣи, грѣиѣи, ѣбѣиѣи*), усиленная продуктивность окончания *—ши* в сравнении (*бѣлши, здрѣвши, нѣвши, прѣвши*), продуктивности общего уменьшительного суффикса *—че* (*вѣче, глѣвче, јѣглѣче, магѣриче, чобѣнче*) — итд.

С другой стороны, говор села Мрче конечно характеризует ряд языковых особенностей которых невозможно подвести под характерными чертами косовско—ресавского речевого типа. Здесь можно, на пример, внести факультативное явление специфичного акута (*рѣдим, приѣча, лѣсје, корѣње, девѣта, стѣри, јунѣчки*), неметатезираной группы согласных *сј, зј*, (*лѣсје, пѣсје, гѣвзје*), окончание *—ема* в дательном, творительном и предложном падеже множественного числа существительных *а*—парадигме (*дѣј гѣскема, ѣди ѣѣвѣма, прѣтрѣсѣ вѣлема, рѣде по смѣнема*) — итд. Такие явления иногда открывают и некоторое число архаических языковых

черт, явившихся в результате некоторых миграционных влияний, хотя невозможно вполне отказать их аутохтонное происхождение.

Наблюдая са стороны миграции в том смысле можно узнать связь мрчкогo говора с говором Жупы, Бруса и Трстеника, но и са соседним говором Косова и Метохии. С другой стороны, в этом говору можно узнать особенности призренско-тимочкогo речевогo типа, которые особенно можно выделить в отдельных явлениях Балкана (аналитичность в склонении и в сравнении, обновленна префиксация, балканские образовательные морфемы итд). Отдельные языковые элементы указывают на связь с черногорскими типами речи (нпр. лексический план). Потому само по себе понятно, что и степень компактности языковых особенностей в отдельных языковых планах различная (уп. *причамо о дпанака, разговбрамо о пднина* : *прича о кдъима, било му у рудма / и : било у фидшема / : стёгло ме у кдсте, има бомбону у уста*).

Этот вклад о мрчком говоре представляет попытку представить основные характеристики языковой системы села Мрче в области Копаоника. Имея в виду что область Копаоника представляет пространство как более новых, так и старых этнических и междуязыковых смещении, все дальнейшие исследования этих типов говора будут иметь значительно большее значение для нашей филологии.

СОФИЈА РАКИЋ—МИЛОЈКОВИЋ

ОСНОВЕ МОРФОЛОШКОГ СИСТЕМА ГОВОРА ДОЊЕ МУТНИЦЕ
(КОД ПАРАЋИНА)

САДРЖАЈ

	Страна
УВОД	79
ОСНОВЕ ДЕКЛИНАЦИОНОГ СИСТЕМА	81
ИМЕНИЦЕ	81
ЗАМЕНИЦЕ	92
ПРИДЕВИ	96
БРОЈЕВИ	98
ОСНОВЕ КОНЈУТАЦИОНОГ СИСТЕМА	99
ГЛАГОЛИ	99
РЕЗЈУМЕ	118

УВОД*

Подаци за овај рад прикупљани су током лета 1987. године.¹ Преглед основа морфолошког система говора Доње Мутнице, који се овде даје, углавном је рађен према нацрту упитника који је проф. Павле Ивић израдио за потребе *Српскохрватског дијалектолошког атласа*.

---

* Ради боље обавештености читалаца овде дајемо и неколике напомене о основним фонетским особинама говора Доње Мутнице.

На неколико појединости у вези са инвентаром и дистрибуцијом прозодема треба посебно обратити пажњу: (1) кратки акценат може се срести и на затвореној и на отвореној ултим: *овдм, дандс, брдовит, једвд, ја мовд*. У првом лицу сингулара аориста неких глагола овај се акценат може срести на слогу који је отворен губљењем /-х/, те бележимо дублетни изговор; (2) неакцентовани квантитет испред акцента изгледа да је још увек доследније сачуван) *авлија, људима, бедена, изиђомо, развијала, познавела, вучите*, али се несумњиво назначује и тенденција његовог уклањања, или бар свођења на тзв. "полудужину"; (3) у овом говору срећемо појаву / ' / иза неакцентоване дужине: *живимо, живите, трпимо, крдѣмо, кумчићи*, али је нејасно да ли је и *живеба, живоме*. Ова појава би представљала изненађење, будући да је тај типолошки занимљив феномен досад забележен само у нашим (југо)западнијим говорима. Број граматичких категорија у којима се јавља / ' / иза неакцентоване дужине веома је ограничен, а и број забележених примера је невелик. Може бити да ће будућа истраживања проширити овај списак; (4) преношење акцента на проклитике прилично је ограничено; (5) честа су у овом говору дужења вокала пред сонантима, нарочито пред сонантима у финалној позицији: *сламка, здравље, зље, Милан, пијан, зелн плетѣн, каље, метиље*.

Када је реч о вокализму, говор Доње Мутнице показује се као типичан косовско-ресавски, пре свега због изразитијег отварања средњих кратких вокала, али и незнатног затварања одговарајућих других.

Замена јата је екавска без обзира на квантитетске вредности: *цвѣће, жљѣб, дѣлим, снѣгови, дѣца, мѣсеци, сѣкура*. Облик *нѣсам* уступа пред фреквентнијим *нѣсам*. Рефлекс кратког јата испред / j / у компаративима неких придева је икавски: *здравији, простији, чистији*.

Елизиде вокала веома су честе: *тбрник, номд, потрците, јѣте, ондлци, дѣл, д-идем, д-одиграм, н-умѣм*.

Сонат / j / чува се у иницијалном положају: *јорговин, јаје*, често има ослабљену

ОСНОВЕ ДЕКЛИНАЦИОНОГ СИСТЕМА

На испитиваном су се терену сукобила два деклинациона система: призренско—тимочки, чије је основно обележје употреба општег падежа с предлозима и основни, косовско—ресавски деклинациони систем — са свим падежним облицима.⁵ Из тог сукобљавања изашла је стара косовско—ресавска деклинација знатно нарушена. У овом говору доследно се облички издвајају: номинатив, акузатив, вокатив и датив. Иначе, у употреби је општи падеж (по облику је то акузатив у једнини, а номинатив у множини) са предлозима у служби појединих зависних падежа (генитива, инструментала и локатива), а готово сасвим су напуштени синтетички облици инструментала и локатива, док се за исказивање једнинских генитивних значења употребљава и општи падежни облик, поред употребе одговарајућег синтетичког падежног облика. Деклинациони систем у говору Доње Мутнице у још неколико праваца је нарушен: ликвидацијом III именичке врсте, делимичним затирањем видских разлика код придева и делимичним напуштањем променљивости бројева. У ограниченом броју могу се срести и облици аналитичке компарације придева. Аналитички принцип компарације омогућио је да се у извесним случајевима поредице и именице, глаголи и прилози: *пџ—ме стра од—њџга, ђн нај мџ да—тџ урџди, ђн пџ учџ од—њџга, нај вџлим џ—оглџђем кџске, пџ близо*.

ИМЕНИЦЕ

Код именица у говору Доње Мутнице разликују се род и број, затим падежни облици у мери и по систему падежних облика, који могу бити карактеристични за прелазне говоре на међи косовско—ресавског и призренско—тимочког дијалекта. Има колебања и померања у роду. Именска флексија сведена је у једнини, осим независних падежа — номинатива, акузатива и вокатива, на генитив, датив и делимично локатив код именица II деклинације, с тим да се у служби генитива јавља и општи падежни облик. На основу забележеног материјала може се утврдити дистинкција: синтетички генитив углавном долази у комбинацији *предлог + падеж*, аналитички генитив углавном долази у комбинацији са *количинском одредбом* или *егзистенцијалним глаголом*. И у овом говору важи

Симић, *Левачки говор*. — СДЗБ, Београд, књ. XIX, 1972, 221, наводи "но у Ј. се чују, код речи са деклинацијом, паралелно с облицима једног и другог типа, и конструкције о општим падежом".

⁵ О аналитизму именичких система у балканским језицима вид. детаљније код Петја Асенова, *Балканско езикознание. Основни проблеми на балканския съюз*. — Софија, 1989, 54—67.

О систему деклинације у призренско—тимочким говорима уп. Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*. — СДЗБ, Београд, књ. I, 1905, 301—304.

правило о синкретизму номинатива и акузатива именице мушког рода која значи нешто неживо, и генитива и акузатива код оне која означава нешто живо. У множини је именска флексија сведена на *susus generalis* (акузатив је изједначен са номинативом у сва три рода) и на посебан облик за датив. Треба напоменути да се облици за датив највише користе код именица које значе жива бића, док се код осталих именица говорници углавном испомажу различитим предлошким конструкцијама како би избегли праву усмереност, нпр. *пришо сам уз буре* уместо *пришо сам бурету*. Поред старијих морфолошких структура, које постоје као репрезентанти основног штокавског деklinационог система, у говору Доње Мутнице имамо аналитичке конструкције као еквиваленте осталих падежних облика (делимично јединског генитива, множинског генитива, инструментала и локатива). Забележени су још и остаци синтетичког инструментала у прилошкој функцији, а има и нешто примера синтетичких падежних облика инструментала и локатива, који су или остаци старе деklinације, или су усвојени као резултат снажне експанзије стандардних језичких форми у новијем времену.

Именице I и In деklinације. а/ Једнина. 1. *Генитив*. Именице оба деklinациона типа имају у генитиву јединине падежни завршетак *-а*, као што је то и у стандардном језику: *кад—остане човек без—живота, бдље од—благога дана, из—кукурџа, после—рата, из—потдка, па—у—сред—дња, около—плота, од—вампира—не било стрја, да—лечиш тд дете од—засипа, из—једнога гроба, преко—прага, код—чобра позади, од—тога дња, рипи од—тавина,*⁶ *без—домаћина, до—Велигдана, од—качамка одвјено, докотрлд—се до—потдка, од—краја па—до—краја, из—мјјега цџа да—дам, од—Божјћа до—Ускрса, дшио из—рата, код—једнога мјјега стрјца; из—мјста преврнуо, запдј—га ис—црпчета, ујутру прџ Сунца, преко—врела, тд—ти од—срца, на—вр села.* У овом говору се, не ретко, за исказивање генитивног значења употребљава и облик акузатива / општег падежа, не само у случајевима када је падежно генитивно значење обележено предлозима *из, од* и *до*, већ и онда када се оно исказује обликом без предлога (уз егзистенцијалне глаголе или количинске одредбе): *одма други, дан, из—први сажци рат, из—Попдвац, до—крај месеца, и—сјра пола чданак;*⁷ *чдк из—треће село, из—Бдшњане, нема сјрење, прдшло мјло време, човек из—Буљане, имдо двста имање, гџ има мјсто, из—једно оделјење у—дрџо.*

2. *Датив*. Нормалан је посебан облик датива за именице I и In деklinације, са двама специфичним функцијама — наменском и посесивном. У овом је облику доследан наставак — *у: дцу нема гдина, сјмо једна бјла дцу, дјла онџм човеку, примјкла—се мјмку, мдем зџту—се родило унџче,*

⁶ Предлог *од* је овде преузео и аблативно значење које се у књижевном језику изражава предлогом *с*. У нашем материјалу налази се још један такав пример: *кдса—ми сџ опдла од—гдџе.*

⁷ Петрифицирани су генитиви у заклетвама: *Бдга—ми, детџта—ми.*

примакло—се сѣлу, окрѣнула—се према—сѣвем дрвету, према—обрѣзу; у—Милдратовем сину кѹћу, мѣм брѣту шурѣк.⁸

3. *Вокатив*. Наставци су за овај падеж у говору Доње Мутнице -е и -у, при чему је први резервисан углавном за именице са тврдим консонантом у основи: *чѣвече, брѣте, зѣте, нѣрѣде, сине*, а други за оне са палаталним: *прѣјатељу, родитељу, кѣжу јѣдан*.

У доњомутничком говору приметно је колебање у употреби наставка -е / -у код именица које се завршавају старим палаталним сугласницима, при чему је чешћи други наставак: *овѣаре / овѣару, кокошаре / кокошару, коваѣцу / коваѣче*. Забележено је и *коваѣч, овѣар*, дакле вокатив изједначен са номинативом.

Именица *ѣдр* има доследно наставак -е: *ѣдре*, а тако је и *Тѣдоре*.

Према *Милош* вокатив је *Милоша*. Тако је и *Уроше*.

4. *Акузатив / општи падеж*. Код именица I деklinације акузатив се облички, као и у стандардном језику, подудара са номинативом код именица које значе нешто неживо и са генитивом код именица које означавају нешто живо: *завѣше—ми нѣкат, дѣжи гѣре нѣс, па—све—дѣље у—луѣ, Цѣгани прѣђше низ—дрѣм, вѣдо крѣв, поглѣдни човѣка у—дѣчи, вѣкни кѣма, тѣре на—кѣња, уловѣо зѣјца јучѣр, поглѣј јунѣка*.

Код именица II деklinације акузатив је, као и у стандардном језику, увек изједначен са номинативом: *запѣј дѣте, послѣжи кѣмче, увѣтим—ти јѣ пѣле, исѣчи стѣкло, низ—пѣље ѣдеш, вѣдиш сѣло, ољѣскала—сам лѣнче, д—оградѣ крѣло, тѣрили—смо—га нѣ—дно ѣѣве*.

5. *Инструментал*. Услед специфичног морфолошког развоја у овом говору срећемо се са аналитичким типом инструментала. Овде дајемо потврде за употребу општег падежног облика, тј. акузатива са инструменталним предлозима *с / сѣс, под и пред*: *дѣђе сас—јѣднога човѣка, дрѣги сас—дрѣгога кѣња, сес—Жѣвка—се разговѣру, не—говѣри с—мѣжа, рѣди с—камиѣн, с—бѣч—га удѣрио, дѣни—се вѣнѣдѣли под—шѣливѣр, пред—главни улаз ѣма звѣндра; зар—да—се—грѣшиш сас—пѣле, долазио с—ѣвѣдѣо дѣте, не—смѣш—га помѣнеш с—ѣвѣдѣо прѣво ѣме, олѣпено с—бѣѣто, исѣко—се са—стѣкло, са—цѣло сѣло посѣдѣжан*.

Осим инструментала са прилошком функцијом: *нѣсе рѣдом, сѣлом долазио, дѣвѣли шѣком и—кѣпом*, чули смо свега три примера синтетичког инструментала: *с—дрѣвѣтом, с—дѣтѣтом, ѣшо пѣтем* (чешће *ѣшо низ—пѣт*).

6. *Локатив*. У служби локатива је облик општег падежа (акузатива) са предлозима *у, на* и *о(д)*: *жѣвѣо мѣло у—град, и—ми прѣкѣдноѣ лежѣмо у—пѣток, прѣвѣдомо вѣк, сѣѣ у—нѣки стрѣ, пѣно сѣриѣѣ у—ѣѣбар*,

⁸ У једном забележеном примеру функцију датива преузима генитив: *кѣѣдо код—Рѣдѣвоја*.

наплаћујемо на—врата, причекај на—пут, ће—да—нађеи на—гроб, ге—дна остала на—кби, на—длан—му ст(о)јју, о(д)—зета нешто разговарамо, причу нешто од—ондога мбмка; тражио у—село панталоне, има у—језеро пастрмке, снег био у—пдље, купљаше—га у—корито, дете—га нема бнде на—дно њиве, само о—тб дете причу.

Једини забележени пример синтетичког локатива је *и—на—крају*.

У прави прилог прешао је локатив *јутре*.

б) Множина. 7. Множински формант —ов—/—ев—. У говору Доње Мутнице од именица прве деklinације дужу множину имају једносложнице: *клинови, вукови, рдгови, гробови, волдови, попови, трагови, језеви, градови, синови, ддрови, стричеви, брдрави*.⁹ Увек је проширена основа у речи *ддрови*. Краћа множина обичнија је у следећим речима: *миши, пдсти, кдџи*, такође и у речима: *дблаци, дбручи, мџури, барјдци, бдгаљи, дџеври, прсти*, као и код неких именица с непостојаним *а* у основи: *јарци, стрднци, ндкти, мџци*, (ређе *меткови*), али: *очџви, лдктови, кдџеви* (збирно *кдље*). Именице *гдврани* и *гдлуб* имају у овом говору паралелне форме: *гдврани / гдвранови* и *гдлуби / гдлубови*, при чему треба напоменути да је краћа множина знатно фреквентнија. Именице *кдмени* и *кдрен* имају само збирну множину *камџе, коџе*.

8. Генитив. У функцији генитива множине у говору Доње Мутнице увек се јавља облик основног падежа (*casus generalis*), тј. номинатива множине са предлозима: *од, до, из, са, испод, преко, око*, или без предлога (уз егзистенцијалне глаголе или количинске одредбе): *задужила—сам—се од—мдји сељдни, од—Немци не—мдго било стра, од—стдрци не—ма паметнији, бежл од—ћдкавци, до—мдмци—се едћа д—йгра, тб долдзи из—градови, не—скиду—се са—стабла по—цдо дан, испод—ндкти—ме болл, бџгам преко—пдтгови, нешто око—зуби—му ради, сдд има бйоскопи, кдца гдсти ддшло, мдло гдсти ддшло; из—мдго села долдзе*. Тако је и код именица *pluralia tantum*: *мдкни—се од—врата, преко—лећа, из—недра*.

Уз бројеве и неодређене количинске заменице неке од наведених именица добијају облике једнаке генитиву јединице: *шџс гдста, свџ пџт ндкта—ми поплдвели, неколко прста, неколко мџсеца, дџсет пџта имдо и—отйшо на—невалдтан*.¹⁰

9. Датив. Именице мушког и средњег рода увек имају наставак —*има*, као и у књижевном језику: *волдвима—сам дала, мишима бацу дтров, пџвйце пџву мдмцима, јвйте Немцима, шйла гдће тџжене лудйма; говџдима—сам дала, примдкла—сам очйма, приближйву—се дни сељима*.

Може се у овом говору спорадично чути и *дала—сам на—кдџи, дала—сам на—волдв*, али једино када је у питању значење *нахранити стоку*.

⁹ Уместо *зец* увек је *зйјац* и према томе Нпш *зйјци*.

¹⁰ Петрифциран је генитив у заклетви *очйју—ми*.

10. *Акузатив*. Функцију множинског акузатива у овом говору врши општи падежни облик (casus generalis) — номинатив множине: *рани бикови, средили и—свдбу и—гдсти, нисам синови имдла, да—проведем кихени свдтови, прѣзала дна волдѣи, учила ти страни језици, рибу судови, огради ја колачи, он грдѣио грѣбени, разбио—му зуби, пожуни камење, пѣњемо—се у—вагоњи; добѣли—смо унѣчићи, нарѣни пилѣћи, не—мдѣу да—побѣрем јаја, иде на—прѣла, ндси свѣ стѣра одѣла.*

11. *Инструментал*. Функцију инструментала врши множински облик општег падежа с предлозима с / свс, *пред* и *под*: *долѣзили с—кѣњи, ел—сес—волдѣи долѣзили, нек—иде с—њѣјни другови, грѣѣ с—ндкти, с—ти дѣаци, бѣјемо с—камење, са—српови—се нѣпре радѣло, под—пѣсти осѣћа; сѣм с—прѣци да—се—бѣриш, да—се—мѣж глађу с—јаја, са—друга сѣла—се такмѣче; стѣојѣи пред—врѣта, идѣу с—рѣзна кѣла.*

Облици синтетичког инструментала забележени су у свега три примера: *ишли с—кѣлима, с—мѣјема очѣма—сам видѣла, с—говѣдима.*

12. *Локатив*. У говору Доње Мутнице место облика синтетичког локатива употребљава се множински облик општег падежа са предлозима *о(д)* и *по*: *сѣмо о—мѣмци разговѣру, причѣ нѣшто од—њѣни стрѣчѣи, лѣтѣо по—брѣгови; пѣше тѣм о—рѣзна сѣла, смѣца—се по—брѣда, а тако и pluralia tantum бѣли—су на—кѣла зѣјно.*

13. Хипокористичне форме именица типа *Ђура (Сѣва, Љубѣ, Тѣма)* у овом говору увек имају промену по II деκлинацији *јзѣла од—Ђуре, јзѣни од—Ђуру — дѣла—сам онѣм Ђуре — видѣо Ђуру — ѣј Ђуро — сес—Ђуру—се разговѣрѣла — разговѣру о—Ђуру.*

14. Мушка имена типа *Рѣде (Мѣле, Дѣне)* имају промену: *бѣла код—Рѣдѣта — дѣла Рѣдѣту — вѣкни Рѣдѣта — ѣј Рѣде — иде нѣд—руку с—Рѣдѣта — о—Рѣдѣта причѣ.*

15. Код хипокористика на -и као *Зѣки, Мѣки* у акузативу се јављају облици на -ита: *вѣкни Зѣкита, видѣо Мѣкита*¹¹ (датив *Зѣкиту, Мѣкиту*), аналогичном према *Рѣдѣта, Рѣдѣту.*

16. Имена типа *Данѣло (Гавѣило)* и *Благѣје (Вићѣнтије, Димѣтрије)* имају деκлинациону шему мушког рода: *од—Данѣла — примѣко—се Данѣлу — вѣдѣи и—Данѣла — ѣј Данѣло.*

17. Јединско проширење -ин познато је код именица: *Срѣбин, чѣбѣнин, Цѣганин, грѣђанин, бѣрбѣрин, Мутнѣчанин, Крушѣвѣљанин*. Номинатив множине гласи: *Срѣби, чѣбѣни, Цѣгани, грѣђани, бѣрбѣри, Мутнѣчани, Крушѣвѣљани.*

¹¹ Уп. Недељко Јогдановић, *Гѣвор Алексиначког Поморѣва*. — СДЗБ, Београд, књ. XXXIII, 1987, 151.

Појединачне појаве. 18. Именице *леба*, *лука* и *сира* увек имају такве форме и не показују променљивост: *бели леба — д—йде да—ми—украде од—онај леба — днели његдеи јечмен леба, несмо имали кјсо леба да—јемо — тјурим нешто с—леба, спреимим леба и—с—леба; црни лука — од—лука—ми удариле сјзе на—дчи — вдим да—јем лука — зачйниш с—лука; стари сира — од—млад сира—се прдви — днела сира на—пйјац.*

19. Именица *деда* у овом говору увек има облике: *од—мдјега деду, нйје—се растйјала од—деде — у—мдјем деде кјућу — чјеа деду — еј дедо — живела с—тдеа деду*, дакле деклинациону шему женског рода.

20. Именица *дан* увек има деклинациону шему мушког рода: *бдла од—благога дана, од—та дан — у—та дан ддошо — пред—онај дан — у—један дан—се свд тд десило*. Номинатив множине гласи *данови*, а у генитиву множине је *мдго дднови прдшли*, али и *шесндес дана*.

Ако стоји уз име неког празника, именица *дан* има следеће облике: *Петрвдан — око—Петрвдана — на—Петрвдан, Велигдан — до—Велигдана*.

21. Именица *посао* у јединици има фонетизам *пдсо*: *сдм неки пдсо — сдтрела—се од—пдсо — не—мдж пдслу да—станеш на—крај — йма мдго пдсо — замајд—се с—неки пдсо — на—пдсо—је*. Плуралски облик *пдслови* мало је фреквентан.

22. Именица *мдзак* има деклинациони тип мушког рода: *из—мдзак — мйсли с—та мдзак*.

23. Именица *камен* има само збирну множину (уп. т. 7): *сдм летй камдње — од—камдње — мй отјд бйјемо с—камдње — скдчу по—онд камдње*.¹²

Напомене о роду неких именица. 24. Именице *рдт* и *пуж* увек су у овом говору мушког рода као и у књижевном језику: *тд било после—рдта, он био у—први свдцки рат*.

25. Именица *пйјаца* мења се у овом говору по I именичкој врсти: *пйјац — йде од—пйјаца — пдошо неки чдвек на—пйјац, да—се—йде за—пйјац*.

26. Старе именице на консонант женског рода појављују се са мушким конгруенцијским индикатором и прилазе I деклинацији: *глад—га сдтро, звер—га напдо, ддошо јдсен, тј га смрт ндошо, с—уждго мас, пдошо—му крв, дрјги ндћ прдошо, увдтиш по—неки рдч, пропдо ствар, родйо—се у—вдрош, дуги бдлес/т/ био, у—његдв стдрос/т/, мдго пропдтио у—његдв мддос/т/, послди с—та сд*. Ове именице углавном имају једино облик *номинатива* и *општег надежа*, који је изједначен са номинативом. Датив није уобичајен код ових именица, пошто су оне претежно апстрактне или

¹² Уместо именице *шав* редовно је *рјв*, а уместо *пас* — *пцето*.

градивне. Овде наводимо и облике: *из—вѣроша долѣзи — пришо вѣрошу, од—тѣга ствѣра нѣма ништа (поред од—тѣ ствѣр) — тѣм ствѣру придѣва значај — кад—пришо ствѣрѣма, ђн вѣдо.*

Напомене о неким именицама средњег рода. 27. Именице средњег рода типа *прѣсе* у сингулару имају посебне облике једино за датив и делимично генитив јединице, сви остали падежни облици замењени су општим падежом (акузатив у јединици, номинатив у множини): *од—прѣсета — прѣсету, од—тѣлета — тѣлету, од—пѣлета — пѣлету, од—гѣчета — гѣчету, од—дѣгета — дѣгету, од—бурета — бурету.* У множини се срећу колективне форме: *прѣци — прѣцима, телѣћи — телѣћима, пилѣћи — пилѣћима, гѣчићи — гѣчићима, дугмѣћи — дугмѣћима, бурѣћи — бурѣћима.* Колективна образовања типа *јагњад, телад* не егзистирају у говору Доње Мутнице.

28. Именица *џоке* чује се са значењем “конопац којим се везује сноплѣ, када се жање”: *од—џокета, од—џоке — џокету — везује сас—џоке — ст/ојѣ на—џоке.*

29. Именица *пѣто* — *од—онѢ пѣто—се бојѣм, од—пѣта — баѣи онѣм пѣту — с—тѢ пѣто—се дружиш* у номинативу множине гласи *пѣта.*¹³

30. У овом говору веома се ретко чује лексема *детѣнце*, а никако се не чује *детѣшце*. Чује се најчешће *миѣко дѣте*.

31. Именица *дѣбо* средњег је рода и непроменљива је: *лѣтѣе дѣбо, зимѣе дѣбо, које—ли дѣбо — прѣдѣмо до—нѣко дѣбо — у—овѢ дѣбо.*

32. Именица *јајѣ* изгубила је у овом говору деминутивно значење. Друга форма *јаје* ретко је у употреби. Примери: *од—јајѣта, од—јајѣ — јајѣту — дај—ју једно јајѣ — кѣѣни—се с—тѢ дрвено јајѣ — сѢд—сам збрѣла седамдѣсет јајѣта; јајѣа—се не—ндсе свѣку субѢту на—пѣјаѣ — од—јајѣа напѣвим тѢрту — зѢру јајѣа, разѢје јајѣа — било да—се—гађѣмо с—јајѣа — ки—да—ст/ој/ ѣ на—јајѣа, а забележено је и разѢјѣем по—дѣѢ три јајѣта — тѢже јаја.*

33. Именица *дѣте* има следеће облике: *од—дѣтѣта / од—дѣте — дѣѣа дѣтѣту — зѢѣѣи дѣте — гѣ дѣте — с—дѣте ѣшла у—вѣрош — приѣу нѣшто од—онѢ бѢлесно дѣте — имѣли—смо три дѣтѣта — с—дѣѢ мѢји дѣтѣта, а у множини: дѣѣа—су тѢ — код—мѢу дѣѣу—сам — шѣла гѣће тѣжене људѣма и—дѣѣѣма — бѣгам с—мѢу дѣѣу — а—Ѣн кѣже: дѣѣа, немѢ—да—се сѣгрѣте.*

34. Именице *дрѣво* и *зрѣно* у дативу јединице имају облике *дрѣвету* и *зрѣнету*, а у генитиву јединице срећемо дублетне ликове: *од—дрѣѣта / од—дрѣво, од—зрѣнѣти / од—зрѣно.* Забележено је и *пѣт дрѣѣта, нѣколко зрѣнѣта.*

¹³ Придев изведен од именице *пѣто* гласи *пѣшки*.

Збирна множина је једина коју има именица *дрво* — *дрвѣће* док други облици нису забележени. Множину именице *зрно* нисам чула. Од именице *крило* номинатив множине је *крила*.

35. Именице *око* и *уво* имају деклинацију: *до—ока, испод—око — кад—примакнем дѣснем оку — видим сам на—једно око — с—једно око гледа — ст[о]ји—ми у—око неки рус; испод—уво / испод—увета — увету — чује на—лево уво — с—уво — у—уво—ми има нешто, а у множини су мушког рода: маји дчи — испред—дчи — кад—примакне очима — гледај с—дчи — магла—ми на—дчи; уши—ти прлави — из—уши — пѣри уши — слушаши с—уши — у—уши—ми неко зупање.*

36. Именица *челаде* својим јединским облицима понаша се као и друге именице средњег рода с проширеном основом, али се веома ретко чује: *од—челадета / од—челаде — дала челадету*, док је у множини мушког рода: *дѣбар—му чѣлад — од—вѣдв чѣлад — чѣладу дѣва.*

37. Именице *раме* и *сѣме* имају деклинацију средњег рода: *скинуо са—раме, са— рамена баџио — по—рамену— га ударио — подбаџио на—раме — мрда с—једно раме — виси—му на—раме; од— сѣмена / од—сѣме — сѣмену — вади сѣме. У множини је болѣ—ме рамена.*

38. Именица *теме* у овом говору гласи *тѣмељ* и мушког је рода.

39. Именица *јетра* у говору Доње Мутнице није позната. Место ње говори се *цигѣрица / цигѣрка*.

40. Именица *плећа* у овом говору није *pluralia tantum*, већ има лик *плѣћка*, множина *плѣћке*, те промену женског рода.

41. Именица *прса* у говору Доње Мутнице није позната, чује се *грудн: из—грудн—му рче нешто — прѣма—грудима — тѣри на—грудн — боли—ме пѣд—грудн — лежи—ми на—грудн цѣо нѣћ.*

42. Уместо именице *пазухо* у овом говору нормално је *мишка: тѣрио под—мишку и—ндси, а у множини мишке: држи—га под—мишке.*

43. Именица *вѣче* најчешће се чује у том лику и онда је средњег рода: *добро—вѣче, на—Бадње вѣче, от—пршло вѣче дѣвѣче*, али се чује и са ликом *вѣчер* и тада је женског рода: *и—дѣђеш дрѣгу вѣчер, па—идемо и—ми свѣку вѣчер, кад—бидне увѣчер.*

44. Именица *говѣдо* најчешће се у говору Доње Мутнице чује у форми *говѣче* (једино пеј. *говѣдо једно*): *од—говѣчета / од—говѣче — говѣчету—сам дала — продао говѣче.* Лексема *говѣда* осећа се као збирна именица која има множинску промену. Поред облика множине, забележен је у акузативу и облик са падежним завршетком *-у*, тј. облик именице женског рода на *-а*: *од—говѣда — говѣдима—сам дала — ја вѣдим говѣду — сас—говѣду.*

Именице II дефлекције. а) Једнина. 45. Генитив. Именице женског рода имају у генитиву наставак *-е* као што је то и у стандардном језику: *од—кџе, од—кџе, стрџ—не од—мџке, вџлику мџку вџдели од—тџ Мџрице, крџло од—лисџце, остџла—сам без—мџке, од—вџдџе жџне, тџ—му од—дрџге жџне, вџдо око—кџће, дџста—ј зџмље, код—кџће, преко—вџде, из—кџће да—не—џдеш, код—вџ струџдре, наџили—се вџде, дџшла—сам из—планџне, до—стџнице—га прџтио, измџлџло из—постџље, нџ—дно њџве, дџђемо из—њџве, у—лџд код—рџке, око—гџше, џмрели од—гџшобџље, кџса—ми свџ опџла од—глаџве, ја—га пџштим више—глаџве преко—љџљке, из—бџлнџце, од—зџмље напџрџлено, од—нџднџце—сам жџвџла, до—тамнџне, кџј до—кџловоџе, седџ код—рџдџбина. Поред оваквог синтетичког облика генитива, употребљава се и облик општег падежа / акузатива у значењу партитивног генитива уз обавезно присуство квантификатора и без предлога: *комџт сланџну у—тџрџбу, донџо кџло ракџју, пџну крџшџу мџсо донџла, џзнеш комџт прџју, да—накџсимо јџдна дџбра кџла дџтелину, и—џбрик ракџју, д—џзнеш пџрџе бџмџбџну. Забележен је и један пример општег падежа м. генитива уз егзистенцијални глагол — *ниџде прџска нџма.***

46. Датив. Именице женског рода у овом падежу увек имају завршетак *-е*: *дџбро—ми њџрке, мџње—би мџје снаџе бџо тџрет, рџко мџје снаџе, пџвамо пџсме младџжџње, сџстре—сам дџла, дџдо онџ жџнџ, штџ—си тџ тџ кџће, предџмо бџквицу тџмо старџшине, мџем дџде мџјка наслџдила то имаџе. Наводимо и један пример за посесивни датив: *такџ и—мџј дџда рџдџо, мџје свџкрџе свџкар.**

47. Вокатив. Основни наставак вокатива код именица II дефлекције је јесте: *-а: сџстро, мџјко, жџно, Брџно, Рџжо, Дџсо, гџско, срџно, кџћо, зџмља.* Овај наставак забележен је и код неких именица, код којих се облик вокатива једначи са номинативном, па имамо паралелне ликове: *Мџријо / Мџрија, тџтко / тџтка, стрџнко / стрџнка.* Увек је: *мџмо, тџто, бџбо, дџдо, чџчо.*

Вокатив је једнак са номинативом код следећих именица: *Мџлка, Жџвка, Рџдџјка, Брџнка, Бџздџнка, Дџринка, Јџванка.*

Женска имена: *Мџлица, Рџжица, Вџрица* и сл. имају у вокативу редовно наставак *-е.* Једини забележени изузетак је женско име *Дџница,* чији вокатив гласи *Данџцо.*

Остале именице на *-ица* забележене су са паралелним наставцима *-ицо / -ице: кџкавицо / кџкавице, невџрнџцо / невџрнџце, другарџцо / другарџце, несрџтњџцо / несрџтњџце, голубџцо / голубџце.*

48. Акузатив / општи падеж. Акузатив или општи падеж у овом говору код именице II дефлекције има само наставак *-у: њеш—да—ми—дџш тџ девџјку, вџдо сџстру, слџшај кџкавицу, вџдо кџћу, срџдџли свџдџбу, пџгодио мџжику, рџну џмам, пџломи грџну, дџгни нџгу, џшо у—вџду, у—нџку вџну—сам—се са рџла.*

49. Инструментал. Значења овог падежа исказују се у говору Доње

Мутнице општим падежним обликом — акузативом са пред јозима *с / сњс*, *пред* и *под*: *сас—учитељку—се познавам*, *с—ту ћерку*, *с—мду мајку*, *са—стѡку*, *чека тѡмо с—батину*, *мајка—га задојила с—леву сису*, *бијеш сес—машку*, *пред—сестру—си*, *стајала под—грану*, *лежѡмо под—јѡбуку вѡлику*.

50. У служби локатива у употреби је облик општег падежа — акузатива са предјозима *у*, *на* и *о(д)*: *у—кућу—ми дрѡва крѡтили*, *три ѡпо месеца у—бѡлницу*, *прекѡноћ не—сѡмо да—лежѡмо у—кућу*, *и—ајѡуци—ни седѡли у—кућу*, *раѡе у—продавницу*, *испеѡ—се леѡа у—црепѡљу*, *тѡ тѡм бѡло у—вѡ малу*, *спѡву у—сѡбу*, *ми бѡремо сѡно тѡм на—ливѡду*, *самѡлеш на—машину*, *о—његѡву жѡну нѡшто причу*.

У испитиваном говору за локативна значења забележени су и облици са падежним завршетком *е < ѡ* (као и у дативу), увек у вези са предлогом *по*: *пѡшли—сѡ тѡм по—Баѡе да—бѡгамо*, *ѡде по—шѡме*, *глеѡам по—цркѡе*, *да—се—не—трѡћа вѡше по—шкѡле*.

б/ Множина. 51. *Номинатив — Акузатив*. У говору Доње Мутнице функцију акузатива множине код именица женског рода врши општи падежни облик (*casus generalis*) — номинатив множине. Именички наставак за номинатив — акузатив множине увек је, као и у књижевном језику *-е*: *рѡним ѡсам јунѡце*, *да—вѡдим другарѡце*, *имѡла—сам ћерке*, *сѡм тѡ две сестре имѡ*, *да—вѡдим њѡве*, *отѡдне у—њѡве*, *тѡ гѡдине—сѡ дѡбро провѡли*.

Синтетички облици генитива — локатива множине са значењем акузатива јављају се код именица *рука* и овакви примери: *котлѡјку у—рука* и *ајѡе на—њѡву*, *бакрѡче у—рука* *гвоздењѡче* и *бѡгамо уз—брѡ*.

52. *Датив*. У дативу множине именица II врсте обичан је скоро увек завршетак *—ама*, као и у књижевном језику: *сѡстрадама*, *женѡма*, *другарѡцама*, *мајкама*, *шѡмама*, *цркѡама*, *пѡсмама*. Поред овог завршетка, јавља се спорадично и завршетак *—ема*, па имамо: *кокѡшкама / кокѡшкема*, *ѡѡа крѡвама / ѡѡа крѡвѡма*, *лѡткама / кѡт—ће да—прѡвѡмо лѡткѡма*.

53. *Генитив*. Општи падежни облик јавља се у служби генитива без предлога и са предјозима *око*, *до*, *од* и *из*: *кѡѡа гѡдине ѡма*, *ако—нѡма нѡре тѡмо*, *кѡлко мѡшке — тѡлко бѡбе*, *по—шеснѡес шѡтке код—колѡбе—сам имѡла*, *око—вртнице*, *ѡс—сеѡамнѡес ѡ—по гѡдине*, *и—от—шѡлѡве* и *од—грѡје*.

У генитиву множине код именице *рука* и *нѡга*, поред облика општег падежа, јавља се и облик: *сѡѡ—ми—се кѡѡа лѡушѡила од—рука* и *од—нѡга*.

54. *Инструментал*. У инструменталу се употребљава множински облик општег падежа са предлогом *с / сњс*: *ѡде са—жѡне*, *с—ѡѡске оргѡѡио*, *ел—сѡлѡци живе сас—њѡве*, *такѡ—се с—грѡне учѡни*, *сѡм лѡпу с—котлѡјке*, *с—тѡице—се разговѡра*.

Забележена су и два примера синтетичког инструментала: *с—рукѡма*, *виљѡшкема—ће да—јѡду*.

55. *Локатив*. У локативу је у употреби множински облик општег падежа са предлозима *у*, *на* и *о(д)*: *у—шуме мдоу—да—се нађу те гљиве, сам у—кошуљке копу, држи у—руке, држи—ју на—ндге, да—испричам сад од—седљике*.

Забележен је само један пример типичног косовско—ресаавског локатива: по *ливада*.

56. *Именице*: *молба, брзда, рука, нога, слуга* и *страна* потпуно се уклапају у наведене једнинске и множинске деклинационе обрасце именица II врсте: *поломио руку — с—ову руку мдоу по—мдо — држим—га на—руку — свѣ—ми— испада из—руке — радим у—руке, ст/ојју—ми на—ндгу — од—ндге свѣки бдлес почиње — мрда и—с—руке и—с—ндге — јдш—се држи на—ндге, ће—ми—видиш молбу — сам с—јѣдну молбу—сам дошо — из—свѣ те молбе—се види, неколико брзде, имали слугу — тб били слуге — слугама—се давало, са—свѣ стране*.

57. Уз све бројеве веће од један именица *гдина* гласи: *дѣг гдине, пѣт гдине*, а тако је и: *пѣ шѣс гдине, дѣс гдине живео, био у—робљу петдес гдине, педѣсет и—пѣт гдине—сам живеа*.

58. Двосложна хипокористична женска имена увек имају номинативну форму типа: *Мара, Ката, Стана, Рука*. О вокативу ових имена уп. т. 47 на стр. 15.

59. *Именица свиња* мења се у множини по наведеном деклинационом обрасцу именица II врсте: *тб јдш од—онѣ свиње јѣмо — заклѣмо свињу чдс — лежи под—свињу — дава свињама — чујеу свиње*.

60. *Именица браћа* мења се попут именице *дѣца* (уп. т. 33) : *кот—браћу остала — браћама праћам — има браћу*.

61. *Именице јасла* и *нађва* су *pluralia tantum* средњег рода и непроменљиве су: *одмакни—се од—јасла — пришо уз—јасла — вѣздо—сам за—јасла, очисти тб из—нађва — јзни нађва*.

62. *Именица гребуља*, у множини *гребуље*, има деклинациону шему именица II врсте: *јзни гребуљу — с—гребуљу—се гребуља*. Таква је и именица *вила*.

63. *Именица мати* у говору Доње Мутнице није уобичајена. Место ње говори се *мајка* и *мама* (хип.) и обе ове именице имају деклинациони образац II врсте: *од—мајке / од—мајку — мѣје мајке била година — поздравѣ мајку — ждлим јдш за—мајку и—дѣ—века—ћу да—ждлим, од—маме / од—маму — тб—сам купила мѣе маме — зѣвни маму — ѣј मामо*.

64. *Именице кост, кокош, кћи* и *ваш* срећу се у овом говору проширене суфиксо *—ка*: *кѣска, кокошка, ћѣрка* и *вашка* те отуд све имају деклинациону шему II именичке врсте: *скида мѣсо од—кѣске — оглождо кѣску — сам кѣске остале од—ѣб, д—уѣдтим јѣдну кокошку — остдо пѣвац*.

с—једну кокошку — кокошкема давам да—једу, код—ћерку сам, стареји од—маје ћерке — добро—ми ћерке — вратили—смо ћерку после—три месеца — добро—сам с—ћерку — имала—сам две ћерке — с—обадећ ћерке сам задовољна.

ЗАМЕНИЦЕ

Личне заменица 65. Личне заменице у говору Доње Мутнице разликују номинатив, општи падеж — акузатив и датив, уз обавезну напомену да за личну заменицу 1. лица једнине *ја* редовно бележимо синтетички инструментал *мдном*, док се код личне заменице за 3. лице једнине *она* у служби генитива јавља, поред облика општег падежа, облик *њџи*. Општи падеж и датив имају пуне и енклитичке облике.

66. Деклинациони образац личних заменица у овом говору изгледа овако:

Н	<i>ја</i>	<i>та</i>	<i>он оно</i>
ОП	мѐн(е), ме	тѐб(е), те	њџга, га
Д	мѐн(е), ми	тѐб(е), ти	њџму, му
И	мѐном		
Н	<i>она</i>		
ОП	њџ, њџу, ју		
Д	њџ(јзе), ју		
(Г	њџји / њџ) ¹⁴		
Н	<i>ми</i>	<i>ви</i>	<i>они оне она</i>
ОП	нџс, не	вџс, ве	њџи, и[х]
Д	нџм(а), ни	вџм(а), ви	њџма, и(м)

67. Енклитичким дативским формама често се изражава посесивност: *муж—ми отиђе у—рат, деца—ни отиђе у—рџпта.*

68. На основу забележеног материјала не може се утврдити да ли се дужи или краћи облици типа *мен(е), теб(е)* чешће употребљавају, нити се може поставити правило у којим се случајевима употребљава дужи, а у којима краћи облик.

Примери: *ти код—мене; мађи од—тебе, ја код—тебе; код—њџга, нџма—ју, од—њџ—сам узела, трџмо код—њџ; нџшта нџмамо лџше међу—нџс, бџш—је тџ било код—нџс, бџга од—нџс; оградџше сџндук од—њџи; но—ми—га—јџо, мене биле три гџдине, а—мене жџо; штџ—ти—се гџ нџђе; а—деца—ју свџ вџкџо, па—ће—му—и—сџд даду, ми—се придрџжимо нџму; маџго—ни—је, дао—ни—га Бџг, отџд—ни кџњи џду глџдни, а—штџ—ће—ни даске; кџко—ви тџ мџсо; сџшџј—и[м] по—јџдне гџђе; што—ти—мене нџси*

¹⁴ О овом облику вид. П. Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, 103.

пiтала, Брива—ме ддведе, куј мѣн обдржава; сѣм—те вiди, имѣло за—тѣб, нѣћу тѣб да—питај, дн—те не—пита; стрѣ—ју, што—и—дн—ју вdли, вiдиш—ју, и—њд пдсле ожѣнимо, вiче на—њд, не—смѣш—га помѣнеш с—његдво прѣво ѣме, кат—сам—ја њѣга носила; а—сѣд—не пѣ стрѣ, истѣра—не нѣполе, ѣе—не—вампири подѣве, дни да—не—убију нѣће, остѣвио—не четири детѣта; вiдо—ве тѣм у—варош; за—њд мѣра да—ѣма, нiсмо—и[х] ни—спѣкували, ко—ћу—и[х]—ја вdдим, ел—не—вѣла кад—и[х]—прдстрем, глѣдам у—њд; да—ѣду сас—мdном, да—те—днi гdне с—мdном, сѣт—ће днi да—пукну за—мdном; мdго лѣпо с—тѣбе жiвѣла; ѣшла—сам с—њѣга у—шкdлу, и—днѣ с—њу ѣшла, с—њу—се тју и—завршило; с—вѣс—се не—друже; с—њд—се разговѣра; једнѣко пiше на—њд.

69. Забележено је и неколико примера књижевних облика инструментала: *немд да—пiје дѣте вdду с—тdбом; отиdе с—њдм, жiвѣде с—њдм, нѣмам нiкакву мешѣвину с—њдм; а—и—ја—сам с—њдма, ѣшла сес—њдма.*

70. Овај говор не познаје краће облике личних заменица у употреби с предлозима: *за ме, за њ* и сл.

71. Рефлексивна заменица сваког лица ретко се чује у говору Доње Мутнице, а и када се чује, онда је то увек исти облик општег падежа — *сѣб(е)* и увек у вези са *сѣм*: *сѣм сѣбе направѣо нѣко злd, сѣмо по—сѣбе—се ѣзлечи, сѣм са—сѣбе разговѣра*.¹⁵ Енклитички облик *се* нормалан је у овом говору.

72. Нису познате конструкције *у се, преда се* и сл.

73. Заменице *ко, нико, шта, ништа* имају у овом говору следећу деklinацију:

Н	куј	нико	шта	ништа
ОП	кdг(а)	нiког(а)	штѣ / чѣга	нiштѣ / нiчег(а)
Д	кdм(е)	нiкем	чѣму	нiчему

Примери: *штѣ куј знѣ д—угдѣви, нѣма куј да—кdга, нiко нiје мdго да—помдгне, кdга вdли, отишо да—кdже нiкем, куј с—кdга дѣе, код—никога нѣма; а—штѣ—су тѣ дѣске, у—шта провѣдомо нdш вѣк, дт—шта направљено, дно нѣма нiшта од—нiшта, дdшла—сам до—нiшта. О употреби дужих / краћих облика заменица уп. т. 68.*

74. Речца *ни* не одѣја се од заменице *ко, шта*, тако да немамо конструкције типа: *ни за кога, ни за шта*, већ: *од—никога не—бѣга, не—секирд—се за—н шта.*

¹⁵ У испитиваном говору забележен је и пример *сѣди сѣбе глѣа*.

Заменичко—придевска промена. 75. Придевске замећ ице, придеви, основни број један и редни бројеви мењају се по заменичко—придевској деклинацији.

76. У деклинацији заменичко—придевских речи остварује се следећи систем наставака:

м. род		ср. род		ж. род	
једнина	множина	једнина	множина	једнина	множина
Н — <i>о</i> , — <i>и</i>	— <i>и</i>	Н — <i>о</i> , — <i>е</i>	— <i>а</i>	Н — <i>а</i>	— <i>е</i>
Г — <i>ог(а)</i> , — <i>ег(а)</i>		Г — <i>ог(а)</i> , — <i>ег(а)</i>		Г — <i>е</i>	
= ОП		= ОП		= ОП	
ОП — <i>ог(а)</i> , — <i>ег(а)</i>	= Н	ОП = Н	— <i>у</i>	ОП — <i>у</i>	= Н
= Н (за неживо)					
Д — <i>ем</i>	— <i>ема</i>	Д <i>ем</i>	— <i>ема</i>	Д — <i>е</i>	— <i>ема</i>

77. Облици заменица на *-ем*, *-ема* карактеристични су за косовско—ресавске говоре.

78. Из забележеног материјала не може се поставити чврсто правило када се употребљава пуни, а када краћи облик, али се свакако може утврдити да су дуже форме генитива (са покретним вокалима) чешће од краћих.

Пример: *од—свѣ је—млого, Брѣва—ме дѣведе кот—тѣга човѣка, кот—тѣга дѣвера, код—јѣднога мѣјега стрѣца, из—јѣднога грѣба, од—његѣве жѣне, из—јѣдно оделѣње у—друго; мѣјем дѣде мѣјка наследѣла, такѣ и—мѣј дѣда радѣо — мѣје свекрѣе свѣкар, рѣко мѣје снајје, онѣм Сѣкулицѣм мѣјку, шта—си ти тѣ кѣће, тѣ бѣла тѣм и—тѣм мѣјка, овѣм два кѣѣгу, вѣдио—сам зѣби свѣкем, свѣкем нѣдничѣм, ноћѣске код—овѣм кѣће, јѣтре код—онѣм кѣће, јѣдно другѣм да—помѣгнемо, ѣн прѣдаде мѣјем човѣку, ел—се—номѣд јѣдном облизѣла крѣва; мѣема децѣма дваѣм, тѣ онѣма вѣликѣма спрѣмено, такѣ свѣма, жѣвѣло—се по—старѣјѣма командѣ; ћеш—да—ми—дѣш тѣ дѣвѣјку, не—смѣш—га помѣнеш, јѣ—сам тѣга излѣчила и—овѣга, на—Светога—Сѣву, ѣна на—Светога—Ѕѣрѣја отѣшла, нѣс јѣзѣла другога јѣднога, кад—сам—јѣ ѣѣга носѣла мѣлого, и—овѣга сѣна и—јѣш јѣднога; да—провѣдем кѣћени свѣтови, учѣла ти стрѣни јѣзѣци, сѣм тѣ двѣ сѣстре имѣла; дѣје сѣс—јѣднога човѣка, други сѣс—другога кѣѣна, не—смѣш—га помѣнеш с—његѣво прѣво ѣме, не—вѣла сѣс—тѣѣ ћѣрку ништа, с—тѣвѣјега дѣду, прѣд—главни јѣлаз ѣма звѣнѣра, лежѣмо под—вѣлику јѣбуку; бѣгам с—мѣу дѣцу.*

Присвојне заменице. 79. Присвојна заменица *њен* у овом говору осећа се књишком, те се појављује у ликовима *њѣан*, *-јна*, *-јно* и *њѣјин*, *-а*, *-о*: *од—њѣјну ћѣрку / од—њѣјне ћѣрке — два љѣјне сѣстре — вѣдела—сам љѣјну мѣјку јучѣр — с—њѣјну дѣцу, од—њѣјнога мѣјка — љѣјнем брѣту жѣна; љѣјзине другарѣце—сам прѣнѣла, спрѣма—се да—понѣсе љѣјзинѣм дѣтѣту — љѣјзинѣјѣма децѣма.*

80. Присвојног генитива *ње* место заменице *њен* у говору Доње Мутнице нема.

81. У овом говору присвојна заменица *њихов* има лик *њин* и следеће облике: *од—њиног(а) / од—њин — њинем, њина мајка — од—њине / од—њину — њине мајке—сам—се ждљила, с—њино дете*; а у множини: *њини родитељи — њинема родитељима сдпшти, њине њиве, њина деца*.

82. Присвојног генитива *њих* место заменице *њихов* у говору Доње Мутнице нема.

83. Упитна заменица *чији* има следеће облике: *чији / чи — од—чијег(а) / од—чији — чијем, чија — од—чије / од—чију — чије*, а у множини: *чији — чијема, чије, чија*.

84. Нису познате форме *чигов, тогов*.

85. Присвојна заменица *мдј, мдја, мдје* у зависним падежима има облике: *од—мдјега / од—мдг / од—мдј — мдјем / мдм, од—мдје / од—мдју — рџко мдје снаје — у—мдју / мју авџју*, а у множини: *мдји родитељи, мдје другарице, мдја деца — мдјема децјама — бџгам с—мдју децу*.

86. Општа присвојна заменица *свдј* веома се ретко чује у говору Доње Мутнице: *свдј свдјега чџеа, свдки свдјега гура*.

Показне заменице. 87. Заменице *тај, овај и онај* у номинативу јединице мушког рода увек су без финалног *—ј*.

Заменица *та[ј]*, *та*, *та* има облике: *код—таџа дџвера, испод—та — астџл — то била тџм и—тџм мајка — ја—сам таџа излџчила; од—таџе жџне, из—ту рџку — штџ—си тџ тџ куће — џеш—да—ми—даш ту дџвдјку*; множина: *тџ људи — тџма људима — учџла тџ стрџни јџзџци, тџ дџе сџестре — у—таџ тџлке мџје гџдине, та дџца — ту дџцу не—мџж д умириш*.

Заменице *ова[ј]*, *[о]ва*, *[о]вд* и *она[ј]*, *[о]на*, *[о]нд* мењају се попут заменице *та[ј]*, *та*, *та*: *гџ иде ова наџрод — ноџдске код—овџм куће, код—вџ струџаре; јџтре код—онџм куће, да—вџдиш нџ жџну, гџ треба за—нд*. Забележено је и: *дн—те не—пита од—овд*.

88. Односно—упитна заменица *који* једначи се са заменицом непознатог лица *куј*: *мџмак куј вџли дџвдјку нџку, куј та чџвек Брџва вџћ знџ*. Заменица *куј, ко[ј]а, коџе* својим облицима не одступа од већ наведених облика у заменичко—придевској деклинацији: *кџа кџга вџли*.

89. Мушки род заменице за каквоћу у говору Доње Мутнице гласи: *кџки — од—кџкога — кџк(џ)џем, овџки — од—овџкога — овџк(џ)џем, такџ — од—таџкога — т к(џ)џем*, а исти су облици и у множини: *кџки, овџки, такџ*. У женском и ср џњем роду имамо облике: *кџка, кџко; овџка, овџко; такџ, такџ*, и у множини: *кџке, кџка; овџке, овџка; такџ, такџ*.

90. Заменице: *овдлки, овдлка, овдлко; тдлки, тдлка, тдлко; ондлки, ондлка, ондлко* мењају се по наведеној шеми заменичко—придевске промене.

91. Када су ове количинске показне заменице са деминутивним наставцима, онда оне имају облике са —и—: *овољички, тољички, онољички*.

92. Неодређена заменица *неколико* среће се овде увек са гласовним ликом *неколко*: *неколко човѐка били, неколко жѐне биле, неколко детѐта били*.

93. Не постоје облици *неколика* и *неколике*, али је забележен прилог *неколицмйна* са значењем “неколико”: *били неколицмйна*.

94. Заменица *сав* има у овом говору једино непроменљиву форму *свѐ* (једнина): *свѐ—сам мдкар, свѐ—се ицѐпдла, дѐте свѐ калѐво*.

95. У множини и уз зб. именице заменица *сав* има ове облике: *свѐ књѐге а—ја шдче — бдѐли од—свѐи — такѐ свѐма, свѐ жѐне, свѐ дѐца — од—свѐу дѐцу*.

96. Непроменљиво *све* у овом се говору не употребљава у функцији заменичког придева уз именице средњег рода (*све небо, све поље је бело* и сл.).

ПРИДЕВИ

97. Једна од најважнијих особина придева јесте разликовање одређене од неодређене форме, од чега зависи и њихова промена. У испитиваном говору осећање за придевски вид је несигурно. У употреби су форме и одређеног (за мушки род знатно ређе) и неодређеног вида, али без посебних законитости. Видску разлику у наставку налазимо једино у номинативу јединине мушког рода: *нѐје—се садѐо жути кукѐруз но—свѐ бѐли, дѐуги бдлес бѐа*.

98. Само у одређеном виду јављају се следећи придеви у неким сталним синтагмама: *бѐли лѐба, црѐни лѐка, прѐзи лѐка, средѐви прѐс, Вѐлики пѐтак, Свети—Илѐја*, а тако и: *гврѐи, дѐѐи, прѐдѐи, задѐи, лѐви, дѐсни*.

99. Доњомутнички говор зна само за заменичко—придевску (одређену) деклинацију присвојних придева. Облици именичке (неодређене) деклинације придева овом су говору непознати.

100. Присвојни придев *Ђорђев* у овом говору има облике: *Ђорђетов — од—Ђорђетовег — Ђорђетовем*, а тако је и *Радетов — од—Радетовег — Радетовем*. Увек је *Брѐвин — од—Брѐвиног — Брѐвинем, Сѐмѐн — од—Сѐмѐног — Сѐмѐнем*. Генитив јединине од имена *Ђорђе* је *Ђорђета*.

Увек је *Ђурђевдан, од—Ђурђевдана*.

101. Присвојни придев *Мари́н* има у зависним падежима једине облике: *од—Мари́ног — Мари́нем — Мари́но*.

102. Синтагме *бели леба* и *црни лука* увек се срећу у таквом гласовном лику.

103. Алтернација по II палатализацији непозната је код придева *једнак*, *јак*, као и код осталих придева с основом на веларни консонант: *једна́ки — једна́кем, јачи, великема*.

104. У говору Доње Мутнице имамо:

а) компаративе са формантима истим као и у књижевном језику (*—иј—, —ј—, —ш—*): *поштењѝји, прошћѝји, новѝји, светлѝји, здравѝји, веселѝји; млађи, грђи, јачи, дужки; лакши, лепши*. Извесна је експанзија компаратива са формантом *—ш—*, што је уобичајено у косовско—ресавским говорима: *сјвши, глупши, здравши, црнши*.

б) компаратив на *—еј—* једино код придева *стар*: *старѝји, старѝи од—њб, девѝјке ѝма и—старѝје, живељо—се по—старѝјема команду*;

в) ређе облике аналитичке компарације типа *по + позитив*, при чему је често то тип *по + компаратив*: *пб нде, пб лепа, пб бдлесно, пб здравши, пб старѝа од—њб*.

105. Придеве: *чи́с, прѝс, поштѝн* и *здрѝв* забележили смо са паралелним формама компаратива: *чистѝји / чишћѝји, простиѝј / прошћѝји, поштѝнѝји / поштењѝји, здравѝји / здрављѝји*. У овим компаративима на *—иј—* где се јотује претходни консонант, може доћи и до контракције: *чишћи, прдши, поштењѝ и здравѝи*.

106. Тако поједини придеви могу градити компаратив на више начина, па имамо нпр. *здрѝв — здравѝји, здрављѝји, здравѝи, здравши, пб здравѝ; прѝс—простѝји, прошћѝји, прдши, пб прѝс; леп — лепши, пб леп*.

107. Забележен је у једном примеру и компаратив *бѝље поштѝн*.

108. Прилог *рдѝо* (не постоји *рад, рада*) у компаративу гласи *рдѝе, најрдѝе*.

109. Прилог *долѝко* увек има компаратив *дѝље*.

110. Први начин грађења суперлатива се у овом говору не разликује од онога што је уобичајено у нашем књижевном језику: *најлепши, најновѝји, најглупши, најпоштењѝји, најгрђи*. Други, знатно ређи начин, јесте комбинација из аналитичке компарације — *нај + позитив*: *нај леп, нај срећан од—сви ѝи*.

111. Понекв *т* се могу срести у овом говору одвојене речи саставнице, вероватно због *т* тицања изузетности компарираниог појма: *нај—си лепши*.

БРОЈЕВИ

112. Бројеви *један*, *два* и *два* имају посебне облике за родове: *један* — *једна* — *једно*, *два* — *две* — *два*, *два* / *обадва* — *две* / *обадве* — *два* / *обадва*.

113. Број *један* деклинира се нормално по наведеним обрасцима заменичко—придевске промене: *из—једнога гроба*, *из—једно оделње у—друго* — *ел—се—номад једнем облизнула крва* — *пос узеле другога једнога* — *одђе сес—једнога човека*, *једна жена била* — *од—једне жене* / *од—једну жену* — *једне жене*.

114. За деклинацију броја *два* забележени су само облици: *двѡма људѡма*, *двѡма женѡма*, *двѡма децѡма*, премда се чује и *подѡвила—сам на—два детѡта* (“уделила сам”).

115. Остали прости бројеви подједнако гласе за сва три рода и индеклинабилни су: *три*, *четѡри*, *пет*, *шѡс* ...

За деклинацију броја *оба* немам из овог говора никаквих потврда.

116. Увек је: *на—две мѡсте*, *немѡ свѡ на—једну мѡсту*, *па—се—преуда на—другу мѡсту*, али *седѡ на његѡво мѡсто*.

117. Основни бројеви *двадѡсет*, *тридѡсет* и даље обично имају гласовни лик: *дѡдѡс*, *трѡдѡс*, *четѡрѡс*, *пѡдѡсет*, *шѡсѡт* / *шѡсет*, *седамдѡсет*, *осамдѡсет*, *дѡведѡсет*.

118. Редовно је *дѡдѡс (ѡ) јѡдан*, *дѡдѡс (ѡ) двѡ*, *трѡдѡс (ѡ) пет*.

119. Увек је: *стѡ*, *дѡѡста*, *трѡста*, *четѡристо*, *петсто*.

120. Увек је: *ѡѡда*, *дѡѡ ѡѡде*, *ѡѡду ѡѡдине—ће да—прѡђу*.

121. Редни бројеви нормална су појава у овом говору и деклинирају се по заменичко—придевској промени: *прѡи*, *другѡи*, *трѡѡи*, *петндѡести*, *дѡдѡс прѡи*, *пѡдѡсѡти*, *стѡти*, *дѡѡстѡти*, *ѡѡдитѡи*.

122. Редовно је *пѡла мѡтра*.

123. У говору Доње Мутнице за скупине од различитих родова два су типа бројних именица, међу којима је јасно утврђен однос: *обојѡца бѡли* (муж и жена), *мѡ двојѡца* — *од—њѡ двојѡцу* — *њѡма двојѡцама*, *тројѡца*, *четѡройѡца*, али: *петѡина*, *шѡстѡина* ... *дѡсетѡина* и даље. Облик *дѡје* непознат је овом говору.

124. Поред неразликовања броја за означавање особа истог пола, или различитих полова, не разликују се ни облици бројева за количине од четири и преко пет: *дѡѡ човека*, *пет човека*, *петндѡс човека*.

125. У говору Доње Мутнице не употребљавају се облици “двадесетак, тридесетак”, већ се приближне количине изражавају следећим облицима: *два̀три, пѣшес, дваестѣну човѣка бѣли, триестѣну гддине ѿма*.

126. Мултипликативни број *јѣдан* у овом говору има форме *јѣдѣмпут* (обичније) и *јѣдѣред*, али је увек само: *два̀пут, трѝпут, шѣс пута* и даље: *па-јутре по-јѣдѣмпут, сад ми бѣремо јѣдѣмпут кукѣруз такѣ, трѝпут—се наврѣнала*.

127. Збирни бројеви се у овом говору ретко употребљавају. Њихову функцију преузели су углавном основни бројеви. Каже се *с—дѣда кдла дѣшли, чѣтворѣ волѣви, али с—пѣт кдла, са—шѣс кдла* и даље.

ОСНОВЕ КОНЈУГАЦИОНОГ СИСТЕМА

ГЛАГОЛИ

Систем глаголских облика у испитиваном говору није у свему идентичан према другим говорима косовско—ресавског дијалекта. Он је настао као последица укрштања и мешања говорних карактеристика косовско—ресавског и призренско—тимочког дијалекта. У извесној мери очувана је физиономија старог ресавског конјугационог система, иако, заправо, ниједан од конјугацијских система који су се нашли у додиру није сачувао своје првобитно стање. Може се рећи да већина облика које познаје књижевни језик егзистира и у нашем говору. Изузетак чине глаголски прилог прошли и инфинитив, којих у овом говору уопште нема. Губљењем инфинитива овај се говор приближава стању у призренско—тимочком дијалекту. Треба навести да се на испитиваном терену јављају: специфичан футур I (футур с непроменљивим *ће* за готово сва лица, при том много пута и без *да*), разноликост форми овог футура, измене у глаголским основама и уопштавања неких облика за сва лица, углавном код помоћних глагола или глагола који имају несамосталну помоћну функцију (*треба, може, мора*). И на плану појединих облика треба истаћи низ специфичности:

- 3. л. мн. презента код неких глагола VII и VIII врсте има и наставак *-ду*, поред уобичајеног наставка *-е*;
- у 3. л. мн. презента глагола VI врсте раширени су облици са контрахованим личним наставком *-у* према књижевном *-ају*;
- врло је чест крњи перфекат;
- уобичајен је наставак *-(х)мо* у 1. л. мн. аориста;
- одсуство 2. л. јд. и мн. аориста;
- одсуство 1. т. мн. императива;
- формацији I неуједначен трпни придев (облици са старим и поновљеним јотовањем, облици са аналошким јотовањем и без јотовања).

Сужавање фреквенције евидентно је код имперфекта, п. усquamперфекта и глаголског прилога садашњег, што је почетак процеса одумирања тих облика.

Због непостојања инфинитива, као основни глаголски облик наводићемо даље у раду 1. лице јединине презента.

1. *Инфинитив*. У новијој дијалектолошкој литератури истиче се постојање овог глаголског облика и у косовско—ресасвским говорима, иако је фреквенција инфинитива у овим говорима данас доста мала.¹⁶ У говору Доње Мутнице дошло је до потпуног елиминисања инфинитива, што је сасвим у складу са струјањима која долазе с југоистока. Непостојање инфинитива је карактеристичан балканизам призренско—тимочких говора.¹⁷ Празнину која је настала губљењем инфинитива попунила је конструкција *да + презент*.

2. *Презент*. Основни наставак првог лица јединине презента у говору Доње Мутнице је —м: *и—ја јѐм мрсно, шта—да—радим, имама дрџа, и—да—се—врнем, има да—биднем, отиднем, ја бџам с—му дџу, да—видим шта—раде, плетѐм цџо дџн, познавам—га дџбо*.

Наставак —у за 1. л. јд., осим у облицима глагола *оћу, могу* (дћу *да—дџѐм, не—мдџу (да) се—сџџам*), не среће се ни код једног другог глагола. Увек је: *ја прићо код—џџа па—велѐм, велѐм: да—ти—је—мајка ту*.

У 3.л. мн. презента код правилних глагола (полазећи од Белићеве класификације) долази до извесних одступања од стандардних презентских облика:

а) Глаголи VI врсте на —ати имају контраховани лични наставак —у према књижевном —ају: *ваћу, глџду, спрѐму, ништа не—тџуру у—џста, рџбу сџдови, лџсно чуџу дџу, кат—тџли да—џму, нџ—зну шта џму, џе—људи да—полџу, крџку, обџу куџе, кџпу сџм у—кошџџке, дџни бџгу тџмо, тџру, кад—ме—закџпу, пџту—ме, дџни—се кџду дџ—сџџ, па—да—џгру, испрџћу—ме, зџиру тџлџске, нџма тџ да—стџџу вџчџру, пџсле посџду, испрџћу, јџдни кџку, ако—пџџску нџшто; али се чује и зџџду, читџду, чџшџџду*.

Међутим, неки глаголи на —ава— у 3. л. мн. имају следеће ликове: *дџву, продџву, обџву куџе, добџву, разџву, познаџву, кад—не—ослоба—џџву*, према облицима осталих лица: *дџвам, џродџвам, обџвам*, али је и: *венџџву, задрџџву, обеџџву*.

б) Код неких глагола VI врсте на —ети наставак —џу додат је на облик 3. л. јд. и тако је изграђен облик 3. л. мн.: *умџду, смџду*. Уколико се у

¹⁶ Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, 104.

¹⁷ Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, 113.

3. л. мн. ових глагола јави стандардни презентски наставак *умеју, смеју*, то је под утицајем књижевног језика.

Глагол разумем гласи у 3. л. мн. презента *разуму*.

в) Код неких глагола VII врсте на -*ети* наставак -*ду* додаје се на пуни облик 3. л. мн.: *жѣне седѣду, летѣду, ндге—ме болѣду, дни велѣду*, поред новијег *седѣ, летѣ, болѣ, велѣ*. Ова морфолошка појава заступљена је у говору Доње Мутнице бројније него што би се то очекивало.¹⁸ Глаголи типа *молити* увек имају -*е*, никада -*у*.

г) Код неких глагола VIII врсте такође се наставак -*ду* додаје на готов облик 3. л. мн.: *трѣду*, поред у новије време уобичајеног *трѣ*.

Од глагола *бегам* забележен је облик 3. л. мн. *бѣгу*, јер се овај глагол у говору Доње Мутнице мења у презенту попут глагола VI врсте: *бѣгам, бѣгаш*.

д) Код глагола са задњонепчаним сугласником у основи у 3. л. мн. презента аналошки се јавља палатализован сугласник из облика осталих лица: *вѣчу / вѣчу, свѣчу / свѣчу, печу, тѣчу*, али је увек *мѣгу*.

3. Аорист. Аорист је чест. Немамо у нашој грађи забележених облика за 2. л. јд. и мн. аориста.¹⁹

У 1. л. јд. аориста не јавља се -*х*: *ја идѣ у—цркву, ја окрѣто, ја—му заклѣ кокошку, спрѣмѣ—му нѣшто, ја—с уплаши, те—се—ја најѣдо, нѣкако—се ја докотрѣѣ до—потѣка и—остаѣо тѣмо, једѣ отидѣ, ја тѣмо кѣцну, вѣко—се ја, ја оградѣ колѣчи*. Код неких глагола у аористу, углавном у 1. л. јд., среће се кратки акценат на последњем слогу отвореном губљењем наставка -*х*.²⁰

За 3. л. јд. аориста бележимо следеће примере: *ѣн пѣседе петндес дѣна, и—седе ѣн тѣна, дѣде—му ѣтац пѣдесѣт бѣнке, Љуба отидѣ на—пѣсо, ѣна—ме ѣведе, имѣде ѣѣ синчѣѣ, нѣ—те да—ѣѣѣ, ѣн—ме ѣстави, ѣведе—ју Нѣѣда, ѣна прѣвали, кат—пѣпи лѣцка онѣ вѣду, он мѣѣа там, ѣн—ми дѣде вѣду, кад—бѣ ѣѣндес сѣти прѣѣ—ноѣ, ѣн не—разумѣде*.

Прво лице мн. аориста има у овом говору, као усталом на већини косовско—ресавске територије, наставак -(*х*)*мо*.²¹ *бројѣмо ми, разлетѣ—мо—се ми, дѣѣмо ми љѣлку, сѣмо ми остаѣдомо*.

За 3. л. мн. аориста бележимо следеће примере: *ѣни ѣѣѣше, Цѣгани прѣѣѣше низ—дрѣм, дѣл—га Цѣгани не—узѣше, ѣѣма пѣле заклѣше, спрѣ—*

¹⁸ Ову појаву као мало фреквентну у косовско—ресавским говорима бележе Асим Пецо и Бранислав Милановић, *Ресавски говор*, 348 и Душан Јовић, *Трстенички говор*. — СДЗБ, Београд, књ. XVII, 1968, 134—135.

¹⁹ Вид. о овој појави код Недељка Богдановића, *Говор Алексиначког Поморавља*, 195.

²⁰ Софија Ракић—Милојковић, *Основне фонетске особине говора Доње Мутнице (код Параћина)*. — Прилози проучавању језика, Нови Сад, књ. 23, 1987, 31.

²¹ Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, 103—104.

мише вечѐру, ндге—ме издѐдоше, дѐца помрѐше, тѐ мѐје мајке умрѐше два детѐта, отдѐше дни тѐм, дне рѐпише, дни погледдѐше, побрдѐше—ми, дни—се збрѐше, уѐдтише—га и—однѐше, кѐпѐише нѐку кѐћицу.

У овом говору обична је употреба аориста и од имперфективних глагола, мада и овај говор потврђује чешћу употребу аориста од глагола свршеног вида:²² *ја идѐ у—цркву, вуко—се ја, ја тражи, ђн мѐза тѐм, ђн живеде, бројѐмо ми, кѐпѐише га, штѐ—му радѐше.*

Овде бележимо и облик аориста од деноминативног глагола *има*, створеног према именици *име* са значењем “зове се”: *како—ју имѐде — онѐ Ружѐјца?*

4. *Имперфекат.* Употреба имперфекта у говору Доње Мутнице сведена је на минимум.²³ И у том минималном броју прибележених примера уочава се највише облика од глагола *бити* (*esse*) и *хтѐти* (“за исказивање неизвршених прошлих радњи у перифрастичним конструкцијама иреалног кондиционала”):²⁴ *ја бѐ тѐмо, каки бѐше онѐ, и—овѐм—ми дѐвер ѐсто бѐше момчић, ѐдше и—ђн ђ—ѐмре, ѐдше—ми смѐкне шѐмѐју, затим: ђѐл ђѐѐ сѐна имѐше, но—кѐѐа мѐгаше да—пѐје, такѐ сеђѐше у—јѐдно оделѐње, како—се викуу ђни.*

Овде наводимо и пример за облик имперфекта насталог од деноминативног глагола *има*:²⁵ *ако—нѐје из—Гѐрње Мутнице — онѐм, како—му имѐше.*

5. *Перфекат.* У погледу творбе перфекта говор Доње Мутнице показује одступања од оног што се сматра обичним у стандардном језику утолико, што се овај облик чешће исказује самим радним глаголским придевом без помоћног глагола. Крњи перфекат најчешће обухвата 3. л. јд. и мн.:²⁶ *ђндак бѐло ђђђ, јѐдна ђђила и—ђђнела, такѐ и—мѐј дѐѐа радѐо, пђсле ђђшо тѐча, ђн тѐм јѐвио ѐгѐђѐм детѐту, прђшло мѐло време, ђно измѐлѐло, кат—под—љѐлку змѐја бѐла, мѐа свекрѐа трѐ такѐ очѐѐѐла, брѐт—ми бѐо богѐт, сеѐ побѐгло у—Скѐрицу, знам ге—ѐгѐѐн викуо овѐ стѐри, кѐса—ми сеѐ опѐла, сеѐ—га онѐ иштѐпѐло; али—сѐѐ обрѐнули, такѐ—се огрѐѐѐли, дни пѐтѐли ге—ѐма мѐсто, обѐкли—не у—нѐѐо, у—кѐћу—ми дрѐва крѐѐили.*

Осим наведеног, у овом говору у грађењу перфекта нема нарочитих момената на које би требало указивати: *како—сам ја уѐшла, како—си пѐштила тѐ, ми пђсле—смо мрѐѐили.*

²² Уп. о овоме Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, 250 и Љубисав Ђирић, *Говор Лужнице*, СДЗБ, Београд, књ. XXIX, 1983, 85.

²³ Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско нарѐчје*, 103.

²⁴ Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, 251.

²⁵ Ову појаву бележе и Душан Јовић, *Трстенички говор*, 145 и Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, 197.

²⁶ Детаљније о овом типу перфекта уп. код Душана Јовића, *Трстенички говор*, 186—194.

6. *Плусквамперфекат*. Ово глаголско време врло је ретко у употреби у испитиваном говору, а место њега употребљава се перфекат: *тад—сам пдцела била да—причам, остдо и—дн било там у—Шалудовац у—бобрбу*. Као што се из наведених примера види, плусквамперфекат у говору Доње Мутнице твори се као и у стандардном језику — помоћу перфекта глагола *бити* и радног придева глагола који мењамо.

7. *Футур I*. У говору Доње Мутнице футур I јавља се као сложено глаголско време, и то у виду конструкције: *енклитички облик помоћног глагола хтѣти + (везник да) + презент глагола чије се значење изражава футуром*.

Енклитички облик помоћног глагола *хоћу* за 3. л. јд. *ће* употребљава се код свих лица оба броја, осим кад 1. л. јед. Уз то, наведена футурска конструкција је често са губитком везника *да*: *како—ћу, мајко, сдд д—идем, па—ћу—и(х)—ја еддим, па—ћу—и(х)—упишем, свѣ—ћу—те убјјем, и—онд мотиће ћу—ти—излдим, ћу—се—врѣтим, ја—ћу да—пдђем, ћу—да—ддђем ја, ћу—да—купим, ћу—се—осврнем, нећу—ти јонем; гѣ—ће д—идеш, неће д—идеш нигде, неће да—јеш; ће—д—иде, ће—да—повине, ће—ме—води, ће—те—Милан одеѣзе; ће—изаткамо пдмук; ел—ће—ддђу јутре*.

Забележили смо и један пример одричног облика футура, где се и у 1. л. јд. јавља механизовано *ће*: *неће д—имам ни—књѣгу*. Чест је, међутим, у овом говору одрични облик футура I без помоћног глагола: *не да—еддим рачун, не да—рди*.

Као сложено глаголско време футур I се у испитиваном говору јавља у још једном виду: 3. л. јд. презент глагола *имати + везник да + презент глагола чије се значење изражава футуром*:²⁷ *има да—ддђеш, има да—бидне и—да—идем и—да—се—врнем*.

У овом говору познат је и футур дубитативни: *биће ддшо*, као и сложена футурска конструкција са *биће* у значењу претпоставке: *ти биће и—Живка знѣш, ти биће имаш пдре*.²⁸

8. *Футур II*. Футур II (предбудуће време) није неуобичајен у испитиваном говору, а твори се као и у стандардном језику, уз специфичност облика помоћног глагола *бити*: *ако—биднеш ддшо, кат—се—бидне женио*.

9. *Потенцијал*. Потенцијал је у говору Доње Мутнице у нормалној употреби. Обличка разлика између потенцијала у овом говору и у стандардном језику је у уопштавању облика *би* (3. л. јд. аориста помоћног глагола *бити*) као помоћног глагола за сва лица тзв. могућног начина, што је уобичајено и у многим другим народним говорима: *ја—би ишо у—Пулу, ја—би нашо, ја мѣје не—би прѣтио толѣко далѣко; ћутѣла—би*,

²⁷ Овај тип футура бележи и Јован С. Михајловић, *Лесковачки говор*. — Библиотека Народног музеја у Лесковцу, Лесковац, књ. 24, 1977. 51.

²⁸ Ову појаву бележе Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, 199 и Радоје Симић, *Левачки говор*, 403.

док—би—ме—неки одвео, душу—би—ти дао; ми—би ушли; запантили—би—га во; дни—би мдгли.

У широкој је употреби иреални потенцијал са имперфектом или перфектом помоћног глагола (*x*)оћу уз који се употребљава конструкција да + презент: *ћа у—ја д—умрем, ћаше—ми она смакне шајју; ћао да—дође* (в. тачку 4).

10. *Императив*. У говору Доње Мутнице облици императива познати су само у 2. л. јд. и мн. (овај облик једнак је облику за једнину + *те*): *брђји тв, тјри бвде, скувај тдмо млеко, изнџси свџру, увдти—га, руби, прџди, прскај лјка, зџни, вџду—му дај; јџдни стдјте тдм, одвдјте дџте од—љб, јџните, подрџте, избрђјте*.

Из појединих примера се може видети да у случајевима када —ј долази после —и из основе оно има знатно ослабљену артикулацију: *сашџј, сакрџј, попиџј, омџј се*. Облик *намој* такође је обичнији без —ј: *немб да—везџјеш, немб д—испџштиш, немб д—џдете*.

Пошто облици императива настају од презентске основе, у њима се огледају све гласовне промене које се јављају и у презенту истих глагола. Отуда је у императивима: *вџчи, сџчи, пџчи, тџчи* уопштавање резултата прве палатализације из облика презента ових глагола. Отуда и облици императива са различитим гласовним изменама преузетим из презента, али непостојећим у облицима презента и императива истих глагола у стандардном језику: *јџни, кџви, жџвјте, сипџј, питџј, пушџај, стџзај, обџвај, бџгај, пџшти, устџдај, бџдни*.

Глагол *јџдем* има стару императивну форму *јџђи*, а за 2. л. мн. уобичајена је форма *јџте*, поред ређег *јџђите*.

Прибележено је и неколико примера за облике императива без наставка: *дрџ—га, врн—се, дџк—се*.

Према презенту гледам императив је *глџј, глџјте*.²⁹ Синкопа је овде и иначе честа у 2. л. мн. императива: *џте, јџте, сџте, дрџте, потрџте*.

Не постоји у овом говору облик 1. л. мн. императива; заповест или жеља за ово лице исказују се конструкцијом *ајде да* + глагол у презенту: *ајде да—опрџшимо*.

Такође, заповест за 3. л. јд. и мн. (за неприсутна лица) исказује се као и у стандардном језику — описно, обликом 3. л. презента с речцом *нека*: *нека—дџђе, нека—се—одџле*.

Овде наводимо и неколико примера приповедачког императива: *ја истрџши онб, ја ајд дај пџт џладе, и—отџдни он тдмо*.

11. *Радни глаголски придев*. Радни глаголски придев у овом говору готово не одступа од прилика познатих у стандардном језику: *остарџо—је*;

²⁹ Јован С. Михаиловић, *Лесковачки говор*, 44 говори о овоме типу императива којим се изражава трајност посебним формирањем.

ослабела—је, дошла—је, пуштила—је, узела—је; иштупило—га—је, мрзело—је; обукли—су, побегли—су, очували—су, били—су тма.

Вокалске групе -ао, -ео и -уо (у облику мушког рода јединине) у овом говору се сажимају, кад њихов први члан није под акцентом: *пдзео—га, исцпо млéко, почéко; мдго, лдго, дйго—се, рéко, ддшо, пдшо; и—тш кáфш ддно, јзо, вйдо, пдчо; скйно, заврно—се ндкат, погйно још—у—први рдт; тако је и спáсо—се, али: позéдо, почекáо; донéо; скинјо, погинјо; спáсйо—се.*³⁰

У неким облицима радног придева глагола типа *умрем, прострем* и сл. р најчешће се девокализује по моделу: *умрело—ју дéте,*³¹ *пдмрели—су, прдстрела—му да—лэгне, здрела—му кућу, подáпрео врата,* премда се среће и: *јумро* поред *умрéo, подáпро* поред *подáпрео.*

Помоћни глагол (*х*)оћу има двојакe облике радног глаголског придева: *ћао*, што је знатно чешће и *тео*, што је ређе:³² *ћдо—сам да—ддћем, ћали—сте да—идете, ћали да—ме—удáре; тéо да—га—довéде, тéла д(а)—остáне.*

12. Трпни глаголски придев. Овај глаголски облик у великом броју случајева гласи као и у књижевном језику, а има два наставка -н и -т: *извáђен—му бубрег, пресéчен ндкат, жéђен, нáзван, нéсам ја била рдђена, искйдана пруга, пра́на кошуља, замéрено—му, свé тб обучéно, и—тб од—качамáка одвдјено, непрáшено, сáт свé изгрáђено, некóпано, звáни, свé измењени; при́знат, прдклет, дйгнут, узето.*

Увек је: *дáн, прддан.*

Навешћемо нека одступања од стандардног облика трпног глаголског придева:

а) У облику трпног глаголског придева код глагола I врсте чија се инфинитивна основа завршава на један од фрикативних сугласника с или з, јавља се аналошка алтернација по старом јотовању: *дондшен, отрéшен, истрéшено поњáвче, спáшен, изгрйжен, довéжен, помјужена.*

б) Код глагола *крадем* и *доведем* у трпном придеву се бележи измењен сугласник основе, односно анолошки успостављен палатални консонант: *укрáђен, довéђен.*

в) У трпном придеву глагола VII врсте са лабијалом у основи аналогизом су уклоњени трагови јотовања: *зардбен, спрэмен, полдмен, купен, олэпено, свé тб излэпено.*

³⁰ Детаљније о овоме код Софије Ракић—Милојковић, *Основне фонетске особине говора Доње Мутнице (код Параћина)*, 38—39.

³¹ У вези са овим бележимо и пример *јумрели дáн.*

³² Душан Јовић у *Трстеничком говору* не одређује фреквенцију облика *тео* и *ћао*, док Асим Пецо и Бранислав Милановић у *Ресавском говору*, 356—357, као и Радоје Симић у *Левачком говору*, 458 бележе ситуацију супротну од ове у доњемутничком говору.

г) Код глагола VII врсте који у својој основи имају сугласничку групу —ст— долази у облику трпног придева до подновљеног јотовања: *кршићен, пјушићен, намџићен*.

13. *Глаголски прилог времена прошлог*. У нашем материјалу нема ниједне потврде за овај глаголски облик.

14. *Глаголски прилог времена садашњег*. Фреквенција овог глаголског облика у говору Доње Мутнице веома је ниска.

Суштинских разлика према стандардном језику у једном делу при-бележених примера нема. На 3. л. мн. презента додаје се наставак *-ћи*: *идући, силдзехи, лежехи, седехи*.

У говору Доње Мутнице на ову презентску основу додаје се и наставак *-ући*: *радџући, носџући, трчџући, читџући, сигрџући—се, пџџући дџшо кот—куће*. Овај наставак додат је на инфинитивну основу у примерима *плџкачући и познџџући*.³³

У говору Доње Мутнице постоје и облици глаголског прилога садашњег који означавају начин на који се врши радња глагола у личном глаголском облику,³⁴ односно врше у реченици функцију прилога за начин. Овај прилог времена садашњег гради се на тај начин што се окрњеном наставку *-ћи* додаје суфикс *-ки*: *сџ ради седехки, лежехки, ћу—д—џмрем стојечки*.³⁵

Напомене о појединим глаголима и групама глагола. 15. У говору Доње Мутнице глагол *јџдем* има краће облике презента: *јџм, јџш, јџ, јџмо, јџте, јџду*;³⁶ остале су му форме следеће: аор. *ја јџдо, џн јџде, ми јџдомо, џни јџдоше*; импер. *јџћи, јџте / јџтите*; рд. придев *јџо, јџли*.

Слична је овој и промена глагола *изџем*: през. *изџм, изџмо, изџду*; аор. *изџдо, изџдомо, изџдоше*; импер. (*појџћи*); рд. придев *изџо, изџли*.

16. Глагол *идџем* има следећу промену: през. *џ(д)џм / џм, џде, џду*; аор. *идџ, идџ, идџмо, идџше*; импер. *џди, џ(ди)те*; рд. придев *џшо, џшла, џшли*; прил. садашњи *идући*.

Од следећих глагола наводимо само неке интересантније форме:

д о џ е м: аор. *џџо / џџџ, џџе, џџџмо, џџџше*;

³³ Оваква два нестандардна начина градње глаголског прилога садашњег бележе Душан Јовић, *Трстенички говор*, 149, Радоје Симић, *Левачки говор*, 397—398 и Недељко Богдановић, *Гвор Алексиначког Поморавља*, 204.

³⁴ Милка Ивић, *Лингвистички огледи* — Београд, 1983, 164.

³⁵ О облицима глаголског прилога садашњег који асоцирају на прилоге за начин уп. и Асим Пецо — Бранислав Милановић, *Ресавски говор*, 358—359, као и Јован С. Михајловић, *Лесковачки говор*, 46.

³⁶ О облицима презента овог глагола вид. Недељко Богдановић, *Гвор Алексиначког Поморавља*, 205. О акценту облика *јџду* вид. Асим Пецо и Бранислав Милановић, *Ресавски говор*, 350.

о т и д н е м: през. *отиднем, отидну*; аор. *одо / отидо, отидомо, отидше / отидоше*; импер. *(о)тидни, (о)тидните*;

у и ђ е м: през. *уйђем, уйђу*; аор. *уйђо, уйђе, уйђомо, уйђоше*; импер. *уйђи, уйђите*; рд. придев *уйшо, уйшла, уйшли*;

и з и ђ е м: през. *изиђем, изиђу*; аор. *изиђо, изиђоше*; импер. — *изиђи, изиђите*; рд. придев *изйшо, изйшла, изйшли*.

Глагол *сићи* овде је обичан у конструкцијама: *ђу—да—сиђем с—Бдбе, сйшло с—планине, али је редовно: ђу—се—скинем од—кдш, скинула—се на—здрђу стдницу*.

17. О аналошкој алтернацији по старом јотовању у трпном придеву глагола I врсте на дентални шловив, затим с и з в. тачку 12а) и б).

18. Од инфинитивне основе глагола *донесем* облици су следећи: аор. *донесо, дднесе, донесомо, донеше*; рд. придев *доншо, доншла, доншли*; трп. придев *доншешн, доншешна*.

19. О алтернацији по I палатализацији у 3. л. мн. презента и 2. л. јд. и мн. императива глагола I врсте на к в. тачку 2 д и тачку 10.

20. Глагол *стрићи* не егзистира у говору Доње Мутнице. Уместо њега чује се: *шишам бџе, шишу—се*.

21. Глагол *оврием* у овом говору има следеће специфичније облике: аор. *овр, оврше, овромом, овроше жито и—отдше*; рд. придев *овро, оврла, оврли*; трп. придев *овришно*.

22. Аналогијом према *пдчнем* имамо у овом говору *јзнем* и *дтнем*, а према томе и императиве: *јзни, јзните; дтни, дтните*. Остали облици су: аор. *јзе, јзеше; отџ, отџеше*; рд. придев *јзо, јзела; дто, дтела*; трп. придев *јзето; дтето*.

23. Глагол *кунем* у презенту има гласовни лик: *кунџм, кунџмо, кунџу*, а радни придев је увек: *клџо, клџела, клџели*.

24. Глагол *надујем* се има облике презента по IV врсти: *надујем—се, надује—се, надују—се*; трп. придев *надушешн, надушешна*.

25. Облици глагола *трети* не чују се, али познато је: *да—ндтрем погдчу* у презенту; рд. придев *ндтрео, ндтрела*. И други глаголи овог типа могу имати све облике радног придева са ступњем *е*; о томе в. тачку 11.

26. Глагол *задрџети* није познат.³⁷

³⁷ У овом говору забележена је и форма *здрџет* са правим придевским значењем "тврдоглав, недоказан".

27. Глагол *умрем* има следећу промену: през. *умрем, умре, умру*; аор. *умрѣ, умрѣде, умрѣдомо, умрѣдоше*; импер. *умри, умрите*; рд. придев *умро / умрѣо, умрела, умрели* (в. тачку 11).

28. По својим облицима глагол *гребем* припада у овом говору II глаголкој врсти: през. *гребѣм, гребѣ, гребу*; аор. *гребѣ, гребѣмо, гребѣше*; рд. придев *гребѣо / гребѣо, (ку)—се венча, па—му—пѣдне кѣша, огребѣо свѣрки бакрѣч), гребѣла, гребѣли*; трп. придев (*из*)*гребан*.

29. Међу глаголима I врсте има неких који по правилу имају презентске форме по III врсти: през. *утнем, рѣкнем, помѣгнем, лѣгнем*; импер. *утни, рѣкни, помѣгни, лѣгни*, док у аористу и радном глаголкој врсти имају форме I врсте: аор. *уте ја кѣнац у—ѣгу, рѣко, помѣго, лѣго*; радни придев *утео, утела*; *рѣко, рѣкла*; *помѣго, помѣгла; лѣго, лѣгла*; а тако и трп. придев *утет*.

У вези с глаголом *легнем* помињемо да је обична и императивна форма: *лѣгам, дни лѣгу / лѣгѣју, полегали*. Тако је и *помѣгам* и *утѣгем*.

30. Глагол *спасим* прешао је у овом говору у VII глаголку врсту: през. *спѣсим, спѣси, спѣсимо, спѣсу*; аор. *спѣсѣ—га ја, спѣсѣмо, спѣсѣше*; импер. *спѣси, спѣсите*; рд. придев *спѣсѣо / спѣсо, спѣсла, спѣсли*; трп. придев *спѣшено / спѣшено*.

Слично је стање и с глаголима *живим* и *плевим*: през. *живѣм, плѣвѣм*; аор. *живѣ, живѣде*; импер. *живи, плѣви*; рд. придев *живѣо, плѣвѣо, плѣвѣло—се и—жито*; трп. придев *исплѣвѣно*.

31. Од глагола *жњем* познати су у овом говору облици: през. *жњѣм, жњѣ, жњѣмо, жњѣду*; импер. *жњѣј, жњѣјте*; рд. придев *жњѣо, жњѣла, жњѣли*; трп. придев (*по*)*жњѣвѣно*.

32. У I. л. јд. презента стандардног глагола *моћи* обично је *мѣгу*, премда се често чује, посебно када се ради о одричном облику, *мѣг*: *ел—мѣг да—ти—помѣгнем, не—мѣг да—седѣм више, не—мѣг да—спѣвам*.

За остала лица чује се *мѣж*³⁸ *сѣм мѣж да—јѣш, дн мѣж да—дѣје, мѣж—да—се вратѣм, мѣж да—дѣјете*. Пуни облици веома су ретки.

Остали облици од глагола *моћи* су: импф. *дн кѣца могѣше да—пѣје*; аор. *докле—могѣ / ја могѣ д—отиднем, дн могѣде, могѣдомо, могѣдоше*; рд. придев *мѣго, мѣгла, мѣгли*.

33. Неки глаголи имају у презенту специфичне облике: *стадам, устѣдам, остѣдам кот—куће*.

³⁸ Више о овом облику вид. код Александра Белића, *Дијалекти источне и јужне Србије*, 511–512. Млађи испитивачи су мишљења да је код облика *мож* у питању редукција *е* из 3. л. јд.; детаљније вид. Радоје Симић, *Левачки говор*, 387–389. О моменту објективне ситуације у значењу која омогућује безличну употребу овог глагола вид. Павле Ивић, *О говору Галипољских Срба*. — СДЗБ, Београд, књ. XII, 1957, 266–267.

34. Конјугациона шема II врсте у говору Доње Мутнице у основи је подударна с приликама у нашем стандардном језику: през. *дрем, дремо, дру*; аор. (*из*)ора, (*из*)орџше; импер. *дри, дрите*; рд. придев *орџо, орџа, орџи*; трп. придев (*из*)џран, (*из*)џрана.

35. Глагол *рвати се* у овом говору није познат; место њега обично је *обаљујем—се, ређе обџрам—се*.

36. Од глагола *ткџм* у овом говору забележени су само облици презенте по VI врсти: *ткџм, ткџ, ткџмо, џни ткџу*; аор. *изаткџ, (иза)-ткџмо, (иза)ткџше*; импер. *џђе ткџј, ткџјте*; рд. придев *ткџо, ткџла на—рџзбој, ткџли*; трп. придев (*из*)ткџан.

37. Глагол *из(а)гнати* у овом говору није познат, а место њега говори се: *истџрам, истџрала стџку*.

38. Глагол *бријџм (се)* има облике по VI врсти: през. *бријџ (се), ел—се—бријџте, бријџу (се)*; аор. (*о*)бријџ, (*о*)бријџше (*се*); импер. *бријџј (се), бријџјте (се)*; рд. придев *бријџо (се), бријџли (се)*; трп. придев (*о*)бријџан.

39. У овом говору постоји и једна група глагола која по правилу има презентске форме по III врсти, а инфинитивне по I врсти: през. *џгнем, џкнем, покџнем* (тако је и *ускџне купус*); аор. *џго, џже, џгомо, џгоше; џче, џкоше; покџо јџ* (али: *џн пџкисну*), *покџоше*; импер. *џгни (џк—се), џкни, покџни*; рд. придев *џго, џгла; џко—ми шебој, џкла; покџо, покџла*.

Трпни придев од глагола *џгнем* увек је по III врсти — *џгнут*. О итеративној форми овог глагола в. тачку 50.

Наведени тип промене имају још и глаголи: *стџгнем, стџго, стџгла; мџкнем, мџко, мџкла; цркнем, црко, цркла; пџкнем, пџко, пџкла; затџкнем, затџко, затџкла; срџтнем, срџо, срџла; пџднем, пџо, пџла*.

Уместо глагола *сагнути се* у овом говору користи се *савџјем—се, савџо—се до—зџмље*.

40. У говору Доње Мутнице глагол *мет(н)ем* није чест и стога има различите алтернативне форме, ако се и употреби: през. *мџтнем*; аор. *мџтну / мџто*; импер. *мџт(н)и*; рд. придев *метнџо / мџто, мџтнула* и сл. Са значењем “ставити” у овом говору обичан је глагол *тџрим*.

41. Место глагола *пролити* у говору Доње Мутнице употребљава се *просџнем, односно исџнем* (в. тачку 50).

42. Следећи глаголи увек имају облике по IV врсти.

д о б и ј е м: през. *добџјем, добџје, добџју*; аор. *добџ, џн дџби, добџше*; импер. *добџј, добџјте*; рд. придев *добџо, добџла*; трп. придев *добџвен, добџвена*.

о м и ј е м (с е): през. *омљем (се), омљју (се)*; аор. *омљ (се), омљше (се)*; импер. *омљј (се), омљјте (се)*; рд. придев *омљо (се), омљла (се)*; трп. придев *омљвен, омљвена*.

с (а) к р и ј е м: през. *сакрљем, сакрљју*; аор. *сакрљ, сакрљше*; импер. *сакрљј, сакрљјте*; рд. придев *сакрљо, сакрљла*; трп. придев *сакрљвен, сакрљвена*.

з а в и ј е м: през. *зављем, зављју*; аор. *зављ, зављше*; импер. *зављј, зављјте*; рд. придев. *зављо, зављла*; трп. придев *зављјен, зављјена*.

п и ј е м: през. *пљем, пљју (опљу—се)*; аор. *(по)пљ, (по)пљше*; импер. *пљј, пљјте*; рд. придев *пљо, пљла*; трп. придев *(по)пљвен*.

ч у ј е м: през. *чуљем, чуљју*; аор. *чуљ, чуљше*; рд. придев *чуљо, чуљла*.

Од глагола *избијем* трпни придев је аналошки према трпним придевима других глагола исте врсте *избљвен, а тако и бљвен, убљвен, разбљвен*.

43. У говору Доње Мутнице забележени су и глаголи на —ова— који имају и у основи презента испред личних наставака -ов: *ковљм, ковљ; тровљм, тровљ; сновљм, сновљ*; аор. *ковљ, ковљше; (о)тровљ, (о)тровљше; сновљ, сновљше*; импер. *квљч, сндвч*; рд. придев *ковљо, (о)тровљо, сновљла нити*; трп. придев *(ис)квљан, (о)тровљан, сндвано*.

44. Остали глаголи типа на —ова— имају облике по IV врсти и не разликују се битније од онога што је познато у другим штокавским говорима.³⁹

в е р у ј е м: през. *вѣрујем, вѣрују*; аор. *вѣрова, вѣроваше*; импер. *вѣрујј, вѣрујјте*; рад. придев *вѣровао, вѣровала*.

к у п у ј е м: през. *купљјем, купљјју*; аор. *куповљ, куповљше*; импер. *купљјј, купљјјте*; рд. придев *куповљо, куповљла*; трп. придев *(по)купован*.

Исту промену имају и глаголи: *питујем, тргујем, дарујем, поштујем, кумујем*. Изузетак представља глагол *пцујем* који према —у— из презентске основе има —уџ— у аористу, радном придеву и трпном придеву: *јџ—га (ис)пцувљ, пцувљо, (ис)пцувљан*, уз паралелне форме са —ов—.

Глагол *свљчим (се)* има у овом говору облике по IV врсти: през. *свукљјем (се), свукљјју (се)*; импер. *свукљјј (се), свукљјјте (се)*; рд. придев *свуквљо (се)*; трп. придев *свљчен, свљчна*.⁴⁰

45. Облици од глагола *царевати* нису прибележени у испитиваном говору.

³⁹ У косовско—ресавским говорима, за разлику од призренско—тимочких, глаголи на —ујем имају аналошко —у— у инфинитивној основи сразмерно ретко. Уп. Душан Јовић, *Трстенички говор*, 132 и Радоје Симић, *Левачки говор*, 426.

⁴⁰ Итеративно образовање од *питајем* је: през. *питљјем, питљјју*; рд. придев *питувљо, питувљла*, од *сипјем*: през. *сипљјем, сипљјју*; рд. придев *сипувљо, сипувљла*, од *спјкујем*: през. *спјкујем, спјкују*; рд. придев *спјкували*.

46. Облици глагола *слати* у говору Доње Мутнице врло су ретки. Место њих обичнији су они од глагола *праћам* (некоме нешто): през. *праћу—нам пакети*; импер. *праћај—му пјсма, праћајте*; рд. придев *праћао, праћала*, али је познато и: през. *шљам / шљем*; импер. *шљај / шљи*.

47. Глагол *мељем* има облике као и у стандардном језику: през. *мељем, мељу*; аор. (са)мле, (са)млеше; импер. *мељи, мељите*; рд. придев *млео, млела*; трп. придев (са)млеен.

48. Једна група глагола V врсте има у овом говору облике по II врсти: *врћем—се, врћала—се*; ⁴¹ *преврћем, преврћала; обрћем; обрћала; огрћем, огрћала; шапућем, шапућала; глђем, глђала; скрћем, скрћала; крпљем, крпљала*; и глагол из VI врсте: *презивљем—се, презивљала—се*. Међутим, може доћи и до двојства облика у презенту наведених глагола, па тако имамо и: *врћам—се, преврћам, шапућам, презивљам—се*. Ови облици су по VI врсти са измењеним сугласником основе.

49. Глагол *дрктим* има презентске облике по VIII врсти: през. *дрктим, дркtimo, дни дрктеду*; рд. придев *дркtdо, дркtdла*.

50. Нормалну конјугациону шему V врсте имају глаголи: *вицем, вичу*; импер. *вици, виците*; рд. придев *вицдо, вицдла*; импф. *дни вицдо и сйшем, сйшу*; импер. *сйши, сйшите*; рд. придев *сйсао, сйсала*.

Глаголи типа *дремати, купати, отимати, штипати, узимати* имају обичније презент по V него по VI врсти: *дремљем, купљем, отимљем, штипљем, узимљем*.

Следећи глаголи у овом говору увек иду по VI врсти:

д у в а м: през. *двем, дведју*; импер. *дввај, дввајте*; рд. придев *дведо, дведла*;

с т и з а м: през. *стйзам, стйзају*; импер. *стйзај, стйзајте*; рд. придев *стйзао, стйзала*;

д и з а м: през. *дйзам, ће—се—подйзамо*; импер. *дйзај, дйзајте*; рд. придев *дйзао, дйзала*;

с р и ћ а м: през. *срйћам, срйћу*; импер. *срйћај, срйћајте*; рд. придев *срйћао, срйћала*.

Међутим, од глагола *сипем* имамо следеће облике по II врсти: през. *сипем, сипемо, сипу*, аор. *ја сипа, сипаше*; импер. *сипи, сипите*; рд. придев *сипдо, сипдла, сипдли*. О итеративној форми в. напомену 25.

51. Глагол *миришем* има, као и у стандардном језику, конјугациону шему V врсте: през. *мирйшем, мирйшу*; импер. *мирйши, мирйшите*; рд. придев *мирисдо, мирисдла*.

⁴¹ Према овом глаголу обично је перфективно *врћем—се* по III глогалској врсти: през. *врће—се и он*; рд. придев — *врнуо—се, врнула—се*.

52. Глагол *узјанем* у говору Доње Мутнице иде по III врсти: през. *узјанем, узјану они на—кдњи*; аор. *узјану, узјануше*; импер. *узјани, узјаните*; рд. придев *узјануо, узјанули*.

53. Глагол *дам* у овом говору увек припада VI врсти: през. *ћу—ми—дам, дамо, тб што—ми—даду*; аор. *дадо, дадоше*; импер. *дај, дајте*; рд. придев *дао, дала*; трп. придев *(прд)дан*.

Обична је и итеративна форма: през. *давам, даву—ни нешто мало*; импер. *двај, двајте*; рд. придев *давао, давала* — такође по VI врсти.

54. По VI врсти нормалне облике има и глагол *знам*: през. *знам, ђни знаду (ђни не—зну)*; аор. *знадо, знадоше*; рд. придев *знао, знала*; (трп. придев — *пдзнат*).

55. Такав је и глагол *имам*: през. *имам, имамо, не—зну шта иму*; аор. *имадо, имаде два синчића, имадоше*; импф. *дал два сина имаше*; рд. придев *имао, није имала свекрву*.

56. Глагол *треба* у значењу “потребно је да” у испитиваном говору нема у употреби личне глаголске облике у презенту, већ за сва лица само безлично 3. л. јд.: *треба д—отиднем, треба—ми позјмиш, треба да—дбђемо, не—треба да—иду*. Међутим, у формама радног придева овог глагола разликује се одговарајући род: *требао, требала, требало*, а у формама аориста одговарајуће лице: *ја треба да—дбђем, требамо, требаше*.

57. Стандардни глагол *морати* нема у презенту у употреби личне глаголске облике, већ се за сва лица чује једино *мора*: *мора д—однесем свећу, мора да—се—скйнеш, мора д—идемо, не—мора да—се—јавите, мора да—одвђе*.

58. У овом говору је уобичајено: *сйграм—се, сйгру—се*. Прилог времена садашњег гласи *сйграући—се*.⁴²

59. Глагол *читам* припада VI врсти као и у стандардном језику: през. *читам, чита, читамо, читаду*; аор. *(про)чита, прочитамо, (про)читаше*; импер. *читај*; рд. придев *читао, читала*; трп. придев *(про)читан*; гл. прил. садашњи *читаући*.

60. Глагол *чешљам (се)* у говору Доње Мутнице увек припада VI глаголској врсти: през. *чешљам (се) / чешљам (се), чешља (се), чешљу (се) / чешљаду (се)*; аор. *(о)чешља (се), (о)чешљаше (се)*; импер. *чешљај (се)*; рд. придев *чешљао (се), чешљала (се)*; трп. придев *(о)чешљан, —а*. Тако је и са глаголима:

ш е т а м (се): през. *шџтам (се), шџту (се)*; импер. *шџтај, шџтајте*; рд. придев *шџтао (се), шџтала (се)*;

⁴² О почетном *с—* код глагола *сйграм се* вид. Павле Ивић, *О говору Галипољских Срба*, 285.

м љ е с к а м: през. *мљескам, мљеску*; импер. *мљескај, мљескајте*;
рд. придев *мљескдо, мљескдла*;

г л е д а м: през. *глѣ(д)ам свѣј пдсо, они глѣ(д)у*; импер. *глѣј, глѣјте*;
рд. придев *глѣддо, глѣдла*.

61. Глагол *свирам* има облике по VII врсти: през. *свирим, свирим*
на—свирајку, свиримо, дни свиру; импер. *свѣри, свѣријте*; рд. придев
свѣридо, свѣрила.

62. Глагол *разумем* у овом говору има нормалне облике по VI врсти:
през. *разумем / разумѣм, разуму*; аор. *разумѣдо, разумѣде, разумѣдоше*;
импер. *разуми, разумите*; рд. придев *разумѣдо, разумѣла*.

Двојство облика налазимо у 3. л. мн. глагола *смам* и *умем*: *смѣу /*
смѣду и *умѣу / умѣду*. У аористу, међутим, ови глаголи имају облике са
—д—: *умѣдо, умѣде, умѣдоше* и *смѣдо, смѣде, смѣдоше*.

63. Обична је појава аналошког *шт* код глагола *пустим*: през.
пуштим, пушти, пуште; аор. *пуштѣ, пуштѣше*; импер. *пушти,*
пуштите; рд. придев *пуштидо, како—си пуштила тд*; трп. придев
пушћен, пушћена (в. тачку 12 г).

Према наведеним облицима итеративне форме се граде са групом
шћ: през. *пушћам, дни пушћу*; импер. *пушћај, пушћајте*; рд. придев
пушћдо, пушћла; трп. придев *пушћан, —а*.

64. У трпном придеву глагола *прекрстим* долази до подновљеног
јтовања: *прекршћен, прекршћена, прекршћене руже* (в. тачку 12 г).

65. Глагол *баџим* у овом говору увек има облике по VII врсти: през.
баџим, баџи, баџе; аор. *баџѣ, баџѣмо, баџѣше*; импер. *баџи, баџите*;
рд. придев *баџдо, баџла*; трп. придев *баџен*.

Нормалне облике по овој врсти има и глагол *ударим*: през. *удѣрим,*
удѣри, удѣримо, удѣре; рд. придев *удѣридо, удѣрила*; трп. придев *удѣрен,*
удѣрена.

66. Глагол *учиним* у говору Доње Мутнице није тако чест, али када
се употребљава има нормалне облике по VII врсти као и у стандардном
језику. Трпни придев гласи *учићен, учићена ми штѣта*.

Такав је случај и с глаголом *говорим*: *говѣрим, говѣри, дни говѣре*;
говѣрено—ми—је.

Глагол *висим* има следлеће облике: през. *вѣсим, вѣси, вѣсите*; им-
пер. *вѣси, вѣсите*. Треба издвојити свакако облик рд. придева типа *вѣсео,*
вѣсела.

Такви су и аналошки облици радног придева: *мислѣо, мислѣла* према
мѣслим.

67. Глагол *волим* има облике по VII врсти: през. *вѣлим, вѣлимо, дни*
вѣле; импер. *вѣли, вѣлите*; рд. придев *вѣлѣо, вѣлѣла*. Исту слику у овом
говору пружају и глаголи:

г о р и м: през. *горѝм*, *дни горѝ* / *горѝду*; аор. (*ѝз*)*горе*, (*из*)*горѝмо*, (*из*)*горѝше*; рд. придев *горѝо*, *горѝла*;

о с т а р и м: през. *остѝрим*, *остѝре*, рд. придев *остѝрео*, *остѝрела*; *сѝд—се остѝрело* и *—ослѝбело*;

в р и: през. *врѝ млѝко*; рд. придев (*про*)*врѝо*, (*про*)*врѝла*;

з р и: през. *зрѝ пасуљ*; рд. придев (*у*)*зрѝо*, (*у*)*зрѝла*.

68. Глаголи *променим* и *сломим* увек су у овом говору у VII врсти, премда је место *сломити* далеко чешће *поломити*: през. *промѝним*, *промѝни*, *дни—ће промѝне*; аор. *прѝмени*, *промѝнѝмо*, *промѝнѝше*; импер. *промѝни*, *промѝнѝте*; рд. придев. *промѝнѝо*, *промѝнѝла*; трп. придев *промѝњен*, *—а*; през. *полѝмим*, *полѝме*; аор. *пѝломи*, *поломѝше*; импер. *полѝми*, *полѝмите*; рд. придев *поломѝо*, *поломѝла*; трп. придев *полѝмен* (в.тачку 12 в).

69. Од глагола *грѝшим* јављају се облици по VI глаголској врсти: през. *грѝшам*, *грѝша*, *грѝшамо*, *грѝшу*; импер. *грѝшај*, *грѝшајте*; рд. придев *грѝшѝо*, *грѝшѝла*; трп. придев (*из*)*грѝшан*.

70. Фреквенција облика од глагола *бројати* у овом говору готово је једнака фреквенцији облика изведених од глагола *бројити* и због тога није лако утврдити праве односе међу облицима по VII или VIII врсти.⁴³ У презенту је само *брѝјим*, *брѝји*, *дни брѝје*; импер. *брѝј* / *брѝји*, *брѝјте* / *брѝјте*; аор. *бројѝ* / *бројѝ*, *бројѝмо* / *бројѝмо*, *бројѝше* / *бројѝше*; *бројѝо—сам* / *бројѝо—сам*, *бројѝла—сам* / *бројѝла—сам*; трп. придев *избрѝјен* / *избрѝјан*.

71. Глагол *спати* у говору Доње Мутнице није обичан, али од *заспим* увек је: през. *заспѝм*, *заспѝ*; аор. *заспѝ*, *заспѝше*; импер. *зѝспи*, *зѝспите*; рд. придев *заспѝо*, *зѝспала*.

72. Следећи глаголи из VIII глаголске врсте имају редовно аналошке облике са — е— у радном глаголском придеву према VII врсти:

п и ш т и м: през. *пѝштѝм*, *пѝштѝ*, *пѝштѝ пѝлићи*; рд. придев *пѝштѝо*, *пѝштѝла*, *пѝштѝло* *цѝо нѝћ*;

в р и ш т и м: през. *врѝштѝм*, *врѝштѝ*, *врѝштѝ*; рд. придев. *врѝштѝо*, *врѝштѝла*;

ћ у т и м: през. *ћутѝм*, *ћутѝмо*,⁴⁴ *ћутѝ*; аор. (*у*)*ћутѝмо—се ми*; рд. придев *ћутѝо*, *ћутѝла*;

р е ж и м: през. *рѝжѝ*, *рѝжѝ*; рд. придев *рѝжѝо*, *рѝжѝла*;

⁴³ Сличну ситуацију бележи и Драгољуб Петровић, *Морфолошке особине у говору Врачана*. — Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, књ. XVII/1, 1973, 225.

⁴⁴ О акценту овог облика вид. Софија Ракић—Милојковић, *Основне фонетске особине говора Доње Мутнице (код Параћина)*, 32.

ж в и з д и м: през. *жвѝздѝм, жвѝзди, жвѝздѝ*; рд. придев *жвѝздѝо—му пот—прѝзор, жвѝздѝла*.

73. Глагол *бегам* у овом говору има увек облике по VI глаголској врсти: през. *ја бѝгам с—му дѝцу, бѝга, дни бѝгу тѝмо*; импер. *бѝгај, бѝгајте*; рд. придев *бегдо сам, бегдла—сам*.

Помоћни глаголи. 74. Глагол *јесам* у говору Доње Мутнице има презентски лик који се слаже са стандардним: *јѝсам / сам, јѝси / си, јѝсте / је, јѝсмо / смо, јѝсте / сте, јѝсу / су*. За 3. л. јд. најчешће се чује облик *јѝс*⁴⁵ са значењем речце за потврђивање, премда се јавља и облик *јѝсје*.

У новије време делимично је нарушена доследност екавизама одричних облика помоћног глагола *јесам*: *нѝсам ја бѝла рѝђена, нѝсмо—се кѝрѝле, нѝсмо имѝли кѝсо лѝба да—јѝмо, нѝсу мѝгли да—бѝдну зај(ед)но; нѝсам одвојѝла дѝте од—њѝ, нѝшта нѝсмо плѝћѝли*. У 3. л. јд. увек је само *нѝје*.

75. Облици презента помоћног глагола *бити* (*esse*) имају у основи самогласник *и* из инфитивне основе и секвенцу *—не—* испред личних наставака: *ја да—бѝднем учѝтељ, ѝма да—бѝдне и—да—ѝдем и—да—се—ѝрнем, бѝдну*; тако је и императив: *бѝдни, бѝдните кот—куће*.

Имперфекат од овог глагола гласи: *ја бѝ тѝмо, ти бѝше, кѝки онѝ бѝше, ми бѝмо, ви бѝсте, дни бѝу*; а аорист: *ја бѝ, ти нѝ—би тѝмо, кад—бѝ двѝндѝс сѝти прекѝ—ноћ, ми бѝмо, ви бѝсте, дни бѝше*.

Облици радног глаголског придева су стандардни: *нѝрод бѝо мѝдо жѝљан седѝшта, тѝ—сам пѝчала бѝла да—причам*.

Уместо конструкције *било је / није било нечега* са значењем “постојало је / није постојало нешто” често се користи конструкција са глаголом *имати*.⁴⁶ *нѝје имѝло лекѝри, нѝје имѝло бѝлнѝца, тѝ нѝсу имѝле тѝзге ки—сѝд, прѝ педесѝт гѝдине ја знѝм ге—кѝлем имѝо, от—прѝ нѝје имѝла ни—вѝгета, али и: имѝла одѝде из—нѝше сѝло нѝка Рѝдѝјка—се звѝла, тѝ имѝли двѝ дѝвера, пѝно имѝли другови с—мѝном кѝји трѝба д—ѝду, јѝш нѝје имѝла гѝдина — а—спѝмен гѝтѝа*.

76. Глагол (*х*)оћу у говору Доње Мутнице има следеће форме: през. *ѝћу / ћу, ѝћеш / ћеш, ѝће / ће, ѝћемо / ћемо, ѝћете / ћете, ѝће / ће*; импф. *ћѝ и—ја да—ѝрѝем, ти ћѝше, ћѝше—ми дѝна смѝкне шѝмѝју, ћѝмо, ћѝсте, ћѝше* (в. тачку 9); аор. *тѝдо, дѝ тѝде (нѝ—те да—дѝће), тѝдомо, тѝдоше*.

Користе се у овом говору и опште форме глагола (*х*)оћу за сва лица: потврдно *ѝтурско ће* и одрично *нѝ < неће* испред *да*.

Овај глагол има двојаке форме у радном глаголском придеву: *ћѝо да—прѝђе низ—друѝм, ћѝла да—закѝље кокѝшку, ћѝла д—огради колѝчи, ћѝли*

⁴⁵ У овом говору забележена је упитна конструкција *нѝл—јѝс* са значењем “зар не”.

⁴⁶ Према казивању проф. др Слободана Реметића ова конструкција честа је у говорима Шумадије.

да—ми—крѝте дрѝва у—кућу, нѝсу ћдли да—се—збѝру; нѝје тѝо д—ѝма на—врѝме дѝцу, кат—тѝли д—ѝму (в. тачку 11).

Још неке напомене о глаголским основама и итеративна образовања.
77. Глаголи VI врсте с фoрмантом —ава у инафинитиву готово обавезно имају исти фoрмант и у презенту: *венчавам, обећавам, вечеравам, закопчавам, раскопчавам, издржавам, задржавам, завршавам, закључавам*.

Тако је и као *дѝвам — познавам и продавам*.

Свега је неколико прибележених примера са фoрмантом —аје— који се паралелно са фoрмантом —ава— јавља испред личних наставака у презенту већ навођених глагола VI врсте: *венчајем, задржајем—га, обећајем*.⁴⁷

78. Глаголи који у стандардном језику имају инфинитив на—овати, —ивати, —авати готово никада у овом говору немају, према —у— из презентске основе, у облицима изведеним од инфинитивне основе —уѝ— (в. тачку 44).

79. У овом говору нема примера за фoрмирање односа основа —ова/—ује или —ева—/—ује— према стандардном —ива—/—ује—: *записујем, записивао, записиван*.⁴⁸

80. Глаголи типа *заграђивати* увек у презенту имају —ује—: *заграђујем, записујем, казујем, дарујем, дочекујем, истерујем*, а облици радног глаголског придева су: *заграђивдо, записивдо, казивдо, даривдо, дочекивдо, истеривдо*.

Међутим, тако је и: *обукујем, провукујем, развукујем*; рд. придев *обукивао, провукивао, развукивао*.

81. Глагол *сагињати се / сагибати се* није обичан у овом говору; место њега говори се *савијам—се* (в. тачку 39).

82. Глагол *свитати* у говору Доње Мутнице има гласовни лик *сам-њује—се*, а тако и рд. придев *самнуло—се*, футур *ће—се—самне*.

83. Презентска основа глагола *умирем* гласи као и у стандардном језику: *уми́ре*.

⁴⁷ Код Павла Ивића, *Дијалектологија српскохрватског језика*, 104—105 наводи се презент на —ајем од глагола типа *венчавати* као елемент смедеревско—вршачког дијалекатског типа, који се, са још неколиким елементима, јавља “у долини Велике Мораве и у суседним областима”, где је тешко повући дијалекатску границу између смедеревско—вршачког и косовско—ресавског дијалекта. Невелик број примера овог типа наводе и Душан Јовић, *Трстенички говор*, 132 и Радоје Симић, *Левачки говор*, 424—425, док Асим Пецо и Бранислав Милановић у *Ресавском говору* на стр. 349, наводе нешто већи борј оваквих примера.

⁴⁸ Однос —ова—/—ује— место стандардног —ива—/—ује— бележе Душан Јовић, *Трстенички говор*, 131 и Радоје Симић, *Левачки говор*, 425.

84. О глаголу *свачити* /*свукивати*/ се в. тачку 44.

85. У овом говору увек је *дондсе*, *доносили*; *уџде*, *уџдили*.

86. У императиву глагола III врсте *намигујем* увек се јавља —н—: *намйгни*, *намйгните*.

87. Глагол *распљћем* у овом говору има облике по V врсти: през. *распљћем*, *распљћје*; рд. придев *распљћћао*, *распљћћала*.

Исти је случај и са глаголима:

п р е т и ч е м: през. *претйчем*, *претйче*; рд. придев *претйцао*, *претйцала*;

и с т р и ш е м: през. *истрйшем*, *истрйше*; аор. *ја истрйши онб*; рд. придев *истрйсао*, *истрйсала*.

88. У овом говору увек је: *дни добиџу*, *добиџли—су*; *дни—се опйџу*, *опйџли—су—се*; *дни убиџу*, *убиџли су* (в. тачку 2д).

89. О облицима глагола *пуштати* /*пушћати* в. тачку 63.

София Ракич—Милойкович

Основы морфологической системы говора
села Доня Мутница (близ Парачина)
Резюме

Данная работа является попыткой освещения структуры морфологической системы говора села Доня Мутница. Это говор поморавского типа, на косовско—ресавскую основу которого наложился говор по соседству к юго—востоку. Поэтому говор села Доня Мутница некоторыми своими отличительными морфологическими особенностями выходит за пределы косовско—ресавского диалекта, к которому, по своему происхождению, принадлежит. На исследованной местности пришли в столкновение две системы склонения: призренско—тимокская, характерной чертой которой является употребление общего падежа с предлогами, и косовско—ресавская, отличающаяся употреблением всех падежных форм. Вследствие того, в этом говоре последовательно выделяются только формы: именительного, винительного, звательного и дательного падежей. Система склонения говора Доней Мутницы нарушается и следующими явлениями: ликвидацией существительных III склонения, частичным стиранием разниц между прилагательными определенного и неопределенного типа, частичной утратой склоняемости числительных и возникновением ограниченного числа форм аналитического сравнения прилагательных. Можно сказать, что большинство глагольных форм, являющихся в литературном языке, существует и в исследованном говоре, за исключением деепричастия совершенного вида и инфинитива, которых в этом говоре вообще нет. В говоре Доней Мутницы встречаются: специфический футур I, разнообразие его форм, изменения в глагольных основах и обобщение некоторых форм для всех лиц, в основном у вспомогательных глаголов или глаголов, имеющих несамостоятельную вспомогательную функцию. И на плане единичных форм отмечен в данной работе ряд специфических черт.

РАДА СТИЈОВИЋ
ИЗ ЛЕКСИКЕ ВАСОЈЕВИЋА

УВОД

О Васојевићима, племену и области на североистоку Црне Горе, постоји обимна етнографска и историјска литература.¹ Говор овога краја, међутим, до данас није описан, али су науци о језику познате његове основне црте.² Што се, пак, лексике Васојевића тиче, може се рећи да, за сада, не постоје радови овакве врсте, ако се изузму три прилога Љубише Рајковића, са око триста неакцентованих и без примера датих, а понекад и погрешно забележених или дефинисаних речи (од *абет* до *лучац*).³

Лексику Васојевића почела сам да бележим 1983. године, тј. од почетка сарадње на изради *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* Српске академије наука и уметности (РСАНУ),⁴ у који је она, донекле, нпр. из дела Богдана Лалевића — Ивана Протића, Михаила Јалића и Чеда Вуковића и збирке речи Миодрага Лалевића, и досад уношена.⁵ Бележила сам, наиме, само оне речи којих није било у објављеним књигама

¹ Уп., нпр., следеће монографије: Богдан Лалевић и Иван Протић, *Васојевићи у црногорској граници*, Српски етнографски зборник, Београд (Српска краљевска академија. Насеља српских земаља. Расправе и грађа, књ. II), 1903, књ. V, 513–610; исти, *Васојевићи у турској граници*, Српски етнографски зборник, Београд (Српска краљевска академија. Насеља српских земаља. Расправе и грађа, књ. III), 1905, књ. VI, 693–733; Р–Ј. В. Вешовић, *Плеће Васојевићи у вези са историјом Црне Горе и племенским животом суседних брда*, Сарајево, 1935, стр. 463 + две карте Васојевића; Миомир Дашкић, *Васојевићи од помена до 1860. године*, Београд (Народна књига), 1986, стр. 602 + карта Васојевића.

² Уп. Павле Илић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*. Друго издање, Нови Сад (Матица Српска), 1985, 157–168 (одељак: Зетско-сјенички дијалекат). Уп. и одговарајућу литературу уз овај одељак (168–174).

³ Уп. Љубиша Рајковић, *Прилог познавању горњовасојевићког говора. Лексика из Коњуха*, Расковник, Београд (Народна књига), пролеће 1981, књ. 27, 132–134; исти, *Прилог познавању горњовасојевићког говора (II)*, Расковник, Београд (Народна књига), лето 1981, књ. 28, 93–94; исти, *Прилог познавању горњовасојевићког говора (III)*, Расковник, Београд (Народна књига), јесен 1981, књ. 29, 68.

⁴ Изашло је тринаест књига – прва 1959, а тринаеста, с последњом речју *наклапуша*, 1988. године

⁵ Уп. РСАНУ, књ. I, Београд, 1959, LXX (за Михаила Јалића, Миодрага Лалевића

овог речника или су у њему биле недовољно потврђене, а такође и значења појединих лексема незаступљена или недовољним бројем примера посведочена у овом најисцрпнијем речнику српскохрватског језика. Остале речи, тј. оне до чије обраде није стигао РСАНУ, узимала сам према слободној личној процени, одбацујући, нпр., као обичну и у књижевном језику и у дијалектима реч *трбушић* у значењу “деминутив и хипокористик од трбух”, а узимајући је у значењу “грана побочног породичног стабла”. Добро засведочену реч, једноставно, без обзира на то што није потврђена из Васојевића, као и слабо посведочену с потврдом из овога краја, нисам узимала. Ипак, у веома ретким случајевима одступила сам од овог принципа, како бих, у неколико конкретних случајева, одређене групе речи дала целовитије. Тако сам, нпр., узела реч *љукач* у основном значењу, иако га има РСАНУ, и то са две (од укупно четири) потврде из Васојевића. Ово сам урадила да бих учинила комплетнијом слику групе лексема недовољно потврђених и без посведочених неких значења у овом речнику, а такође без примера из краја чија је лексика предмет овога рада. Ради се, наиме, о именици *љукач* у фигуративном значењу (без потврда у РСАНУ), глаголима *љукат*, у три значења (РСАНУ бележи једно), и *љукнут*, у четири значења (РСАНУ бележи два), и узвику *љук*. Узела сам, исто тако, и глагол *кефтат*, довољно засведочен у РСАНУ у ликовима *кевтати* и *кефтати* (ово друго и с Лалићевим примером), пре свега због разлике у значењима. Глагол *кевтати/кефтати* у РСАНУ, наиме, значи “лајати танким, испрекиданим гласом (о штенету, ловачкоме псу)” и фигуративно “блебетати, брбљати; говорити љутито, пакосно”, а у мојој грађи, тј. у Васојевићима, “лајати танким, испрекиданим гласом (о псу, лисици и јазавцу)” и фигуративно “оговарати, олајавати”. Нешто блажег критеријума одбира лексема држала сам се и код бележења назива и имена домаћих животиња и назива воћа, сматрајући да је потребно дати што комплетнију слику ових делова сточарске и воћарске лексике. С друге стране, понекад нисам узимала речи слабо посведочене у РСАНУ, као нпр. *врећетина*, аугм. и пеј. од врећа (три потврде), и *врећица*, дем. од врећа (две потврде), сматрајући да су ове лексеме, као и именица од које су изведене, обичне не само у књижевном језику него и у разним дијалектима, а да њихова недовољна заступљеност у нашем великом речнику није последица недостатка примера у речничкој грађи него резултат штедне речничког простора код приказивања изведеница овога типа. Код речи које у Васојевићима имају значење као у књижевном језику, али и посебно, дијалекатско, дала сам ово друго, али и скренула пажњу на оно прво. Понекад сам, међутим, одступила и од овог поступка и дала само дијалекатска значења, сматрајући да је непотребно, нпр., за глагол *броит* и именице *баба* и *бука* давати основну семантику — добро познату и књижевном језику и дијалектима. Исто тако сам, и из истих разлога, поступила и при обради неких израза (нпр. о в ђ е уз ми, о н ђ е по

и Богдана Лалевевића — Ивана Протића) и књ. VIII, Београд, 1973, 12 (за Чеда Вуковића).

т у р и), сматрајући обичним све њихове елементе у основном значењу и у књижевном језику и у Васојевиха. Изузетно ретко сам, због специфичног фонетизма, давала широко познате речи, као нпр. облик *јагуља* према књижевном *јегуља*.

Свесна сам мањкавости овог метода, којим се углавном излаже диференцијална лексика, пре свега у односу на РСАНУ, знајући да би прави прилог науци био комплетан дијалекатски речник. Такво дело, међутим, захтева и дуже време и јаче снаге, па се задовољавам и оваквим радом, надајући се да ће и он значити користан прилог упознавању лексике Васојевиха и грађи за израду *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* Српске академије наука и уметности.

Лако је приметити да су у овом раду далеко гушће одреднице од А до Н него даље. То је и нормално, с обзиром на то да сам сваку лексему поредила са стањем у РСАНУ. Од заступљености одређене речи, односно њеног значења, у том речнику зависило је да ли ћу је уврстити у збирку. Остале речи, тј. оне од *наковања*, узимала сам према личној процени, с обзиром на то да су за овај посао *Речник српскохрватског књижевног језика* Матице српске и *Рјечник хрватскога или српскога језика* Југославенске академије знаности и умјетности неадекватни — први због незаступљености, а други због недовољне заступљености речи из разних народних говора. Немајући, значи, адекватног мерила, приликом уврштавања речи у други део збирке држала сам се строжег критеријума. Важно је, међутим, да сам речи које сам записала, а које из поменутих разлога нисам уврстила у збирку, обрадила и предала Академији, што значи да ће и оне бити увршене у грађу за израду великог Академијиног речника.

Пишући овај рад држала сам се, што се и из досадашњих речи могло видети, методологије примењене у изради РСАНУ, али то није било увек могуће, с обзиром на то да је реч о речнику књижевног и народног језика, с једне, и диференцијалном дијалекатском речнику, с друге стране. Немајовна су, значи, била методолошка одступања, која се огледају и у поступку излагања одредница неких типова глагола и неколико придева. Постоји, наиме, извештан број глагола који у инфинитиву имају узлазни акценат на претпоследњем слогу (*звиздат*, *вџат*), с тим да се у њиховој повратној форми јавља кратки силазни испред *се*. Пошто се повратна форма по правилу уводи тилдом, то је тако учињено и код ових глагола зато што се облици са кратким силазним акцентом на последњем слогу јављају у реченици само онда кад енклитика *се* следи иза глагола (*Звиздат се* мџеш колико гџ бј, нџ ти неће пџмој, *Вџат се* неј ниј с кџм, тџ ти ја тврдџм), а не и онда кад она претходи глаголу, што се у говору много чешће догађа (Немџ се, брџ, звиздат за свџкџ ситнџицу, Пџчџла сџ, изгледџ, вџат с некџм будалџм). Из истих разлога давале су и одреднице као *забџичит (се)*, а не *забџичит, забџичит се*. Међутим, кад се глагол јавља само у повратној форми стављан је акценат какав он има у споју са повратном речцом *се*, која следи иза њега (*Јетрџат се* умџје свџкоџе, ал приврџјџдит за кућу не умџје нијџдно, *Профџлџт се* неј док је шарџвал),

РЕЧНИК

А

а́баз м *неспретна, несналажљива, приглупа особа*. — Какџв је онџ абаз, грџм га убиџ!

а́бер м у изр. н и а б е р а *каже се кад неко не мари, не хаје, не обазире се на нешто (на позив, упозорење, претњу и сл.)*. — Ђни му пријетџ, а та́та ни а́бера.

а́бет, **а́бџта** м *женска хаљина*. — Купила сам поркџта да ти сашијџем а́бет.

а́бит се, **а́бим** се несвр. *ишчуђавати се*. — Шта се а́биш, ка́ да се нијџсмо здоговџрили да дођџеш?

абронџша м *особа која злонамерно преноси лоше вести, сплетке и сл., сплеткарош, смутљивац, смутљивица*. — Јанџ е вељџ абронџша ка́ јџј мајка. Он је вељики абронџша.

абула́нта ж *амбуланта*. — Лџни су ни отвориџли абула́нту.

аве́тат, **аве́там** несвр. 1. *говорити глупости, блџбетати*. — Вџзда нешто аве́та, ни́кад ништа па́мџтно да ка́же. 2. *ићи без циља, лутати, базати*. — Куд аве́таш по циџо да́н, што не беџиш кот куће?

аве́тан, -тна, -тно *будаласт, луцкаст*; исп. аветиња́с. — Ни паметнијџе ђеце, ни аветнијџџа оца!

аве́тиња ж *аветна, будаласта особа*. — Бџже дра́ги, какве су онџ Јџкове аве́тиње! Нијџдно се не же́ни ни удае, но се бијју и брукају свакога свога.

аве́тиња́с, -ста, -сто *в. аветан*. — Сва Ма́ркова ђџца су аве́тиња́ста, нијџдно се не на́је па́мџтно.

аве́тињица ж *дем. и ир. од аветиња*. — Не дру́жи се, си́не, с то́м аве́тињицо́м, да ти се не спрџају ђџца.

авѣтнѣк, -ѣка м *авѣтна, будаласта мушка особа*. — Ко би се наѡао злу да од онакога чоѣка не останаѣ пѡмѣтнога чељаѡета, но свѣ авѣтнѣци и авѣтнѣце.

авѣтнѣца ж *авѣтна, будаласта женска особа*; исп. *авѣтуља*. — Немѡ никога без ону авѣтнѣцу, што не умѣје ни говѣда причуваѣ.

авѣтуља ж *авѣтнѣца*. — Двос пѡмѣтнѣ ѣцеѡ му умрије, а остаѡе она авѣтуља што није каѡра ни да се обуѣ.

ѡвијес, -сти ж *утвара, привиђење*. — Фиг. Дѣжите се, ѣце, дѣгле су се и кума-Мѣлѡве ѡвијести [ситна деѡа].

аврѡула ж *будаласта, луцкаста особа*. — Он је прѡва аврѡула. Ѧд њи осташе само аврѡуле.

аврѡулас, -ста, -сто *будалист, луцкаст*. — Задѡвијек је био аврѡулас, ни каѡ пѡмѣти ни је ни имѡо.

аврѣк, -ѣка м *брѡовито, стрмо, врлетно земљиште, гудура*. — Тѣшко е изѣс уз овѣ аврѣке. И, какви блѣу аврѣци по Рѡваѡца.

ѡѡаљ м *лакомислена, приглупа особа ружног изглеѡа*. — Блѣжи, ѡѡаљу јѡдан, не препѡѡа ѣцу. Цѣ је она ѡѡаљ, куд је одблѣјао?

ѡзгим приѡ. *непром. силовит, обѡстан, пуст*; исп. *ѡзгимѡн*. — Учинѣо се ѡзгим пред вѣљѡм ѡлѡм.

ѡзгимѡн, -мна, -мно *в. ѡзгим*. — Ова е коњ ѡзгимѡн.

ѡир м *корист, добит*. — Од овѣ ливѡѡе немѡм ѡира, сву ми поѡрају туђѡ говѡѡа.

ѡирли прил. *са срећом, на срећу*. — Каѡ найѣмо на љуђе што нешто раѡе велѣмо “ѡирли ви рад”, а ѡни наѡа “свѣ ви ѡирли било”.

ѡјкарѣт, -ѣм несвр. 1. *шалити се*. — Мѣло вѡлѣ да ѡјкарѣ. 2. (с неким) *подсмевати се, спрѡати се (некоме)*. — Немѡ да ѡјкарѣ с тѡѡм.

ѡјтар, ѡјтѡра и ѡјтер, ѡјтѡра м 1. *љубав, воља*. — Учини тѡ за мѡј ѡјтар. Помѣрите се за мѡј ѡјтер. 2. *добрѡчинство, услуга*. — За шта гѡј сам се загнаѡ, учинѣо ми је ѡјтар. Та ѣе ти вѡѡѡа учѣњет ѡјтер.

ѡјтарѡѡѡја и **ѡјтерѡѡѡја** м *особа која радо чини добрѡчинства, услуге и сл.* — Брат му е велѣки ѡјтарѡѡѡја, а ѡн не би ѡѡо Бѡгу тамљѡна. Мѡрко е био велѣки ѡјтерѡѡѡја и вѡѡѡа е више вољо да учѣни ѡјтар сирѡмау но гаѡѡи.

ѡкарѣт, **ѡкарѣта** м *јѡко ружна особа, ругѡба*. — Каква му е она ѣѡѡѡа — прѡви ѡкарѣт.

ѡкарѣтан, -тна, -тно *вѡома ружан*. — Бѡже, што е онѡ Јѡѡѡво дијѣте ѡкарѣтно — да га чељаѡе не поглѡѡѡ!

ѡкат, ѡкаѡ несвр. *јурити тамо-ѡмо, без циља*. — Куд ѡкаш, сѡви се, јѡднѡм, кот куѣѣ.

акнут, акнѐм, свр. 1. *јакo се разљути*. — Ка му ја то рѐко, акну — ймаде ме убит. Не јавља се двас дѝна, нешто е акнуо на мене. 2. *тргнути се, поскочити од страха*. — Ја ви́кну, а он акну и утече. 3. *појурити, јурнути*. — Мајка и сѐстра акни да га тражѐ, а он право у планину. 4. *изгубити разум, полудети*. — Те му годинѐ акну брат, те су га водили по љекарѝ.

аковрља ж *погрдан назив за неугледну, ружну особу*. — Очи ми досад нијесу глѐдале онѝквѐ бѝжѐ аковрљѐ.

ал м 1. *велика беда, немаштина, сиромаштво*. — Да видиш како јадно живѐ — прѝви ал! Уби га ал. 2. *јакo мршава особа*. — Бѝжѐ, како е Мйлан измршѝо — прѝви је ал.

ала ж 1. *јак ветар*. — Пуѝче ала, пѝ ми прѐврну сйјено. 2. *грамзивост*. — Уљѐгла му е ала у срце. 3. *грамзива особа*. — Он је велѝа ала — свега му е ма̀ло.

ала̀ прил. *ипак*. — Ёно какѝв је чѝек, али је ала̀ бѝљи од Вйдоја.

ала̀в, -а, -о в. *алобитан*. — Ала̀ви Јѝко вѝзда мйсли на свој дрѝб. Бйдни чѝек, не велѝа бит ала̀в.

ала̀јка ж *неморална женска особа*; исп. ошишаница (1). — Некѐ су се наше ала̀јке вѝкле с Талијѝниѝма.

ала̀јчетйна ж *аугм. од ала̀јка*. — Нйшта не учи, нѝ трчи за ала̀јчетйна̀ма.

ала̀к м 1. *вика, галама*. — Шта му е, те га стои ала̀к? 2. *спрдња, исмевање*. — Нѐма ти живѝта ако те дру̀ство у̀зме на ала̀к.

ала̀лит, ала̀лим свр. I. *опростити (дуг, уреду и сл.)*. — Позѝјмио сам му милион дйнарѝ, али сам му то ала̀лио. Марйја ме брезйљи, ал сам јѝ ала̀лио. II ~ *се поздравити се на растанку*. — Ајде да се ала̀лимо, вријѐме ми је да йдѐм.

алама̀ковина ж 1. *ничйја имовина, нешто што свако може узети*. — Не дыра то, ма̀ли, нйје то алама̀ковина. 2. *особа безначајна за некога, до које некоме није стало*. — Нијесй ми тй алама̀ковина нѝ најмилиий рѝѝак.

аламу̀ња, аламу̀њѐ ж *лакомислена, непромишљена особа, ветропир*. — Дѝѝе она̀ аламу̀ња Стѝнка, те се тудйје исту̀тѝе и испрйча, ѝвѝе у̀зми, ѝнѝе потури, пѝ ѝјде ка вљѝтар — тамѝн ка што е и доша̀.

алан, ална, ално 1. *јакo сиромашан, бедан*. — Откад и зѝнам, нѐмају нйшта — вѝзда су ални. 2. а. *јакo мршав*. — Онѝ кума-Милѝново дијѐте ѝста ално — ка да ѝи деветй дѝн нйшта не тура [у] уста. б. *ситан, закржѝао (о плоду, семѝци)*. — Пшѝнйцу е убила ма̀на, пѝ е зрѝно ѝстѝло ално.

ала̀т м *ковь риѝе боје*. — Појѝшѐ ала̀та, пѝ низ Вѝсѝвиѝел

алачу́га ж у изр. ди ј а л а ч у г у н а м а ч у г у о д а т и с е неморалу. — А јој умрије човек, она диже алачу́гу на мачу́гу.

алобита́н, -тна, -тно; исп. алав 1. халапљиве, прождрљиве. — Како е алабита́н, изио би вола. 2. похлепан, лаком. — Алобита́н је откад га знам — свега му е ма́ло.

алобитни́к м исп. алобитња́к 1. халапљива, прождрљива мушка особа. — Седне за софру и не устае, алобитни́к, док и пото́њу трошицу лљба не покупи. 2. похлепна, лакома мушка особа. — Не могу да живим од онога алобитни́ка — ва́зда нешто тражи и ва́зда му се чини да ја више има́м.

алобитница́ ж 1. халапљива, прождрљива женска особа. — Изљла би, алобитница, све што нађе, а бљци не би ништа оставила. 2. похлепна, лакома женска особа. — Она алобитница ми све узе!

алобитња́к м е. алобитник. — Алобитња́к је то, не да ми да оставим нимало сира, но све појје чим усирим. Свега му е, алобитња́ку, ма́ло.

аловит, аловита, аловито коју има натприродне особине. — Велљ да е Вукић био аловит и да се био са здувачима.

алоти́ња ж е. лотиња. — Чим уђеш у кућу осљтићеш алоти́њу.

аљидат, аљидам несвр. скитати, лутати. — Куд аљидаш по цио дан ка глљва кучка?

а́мпа ж група људи, гомила. — Ојдоше некуд онако у а́мпу.

анабљта м необразована, неписмена особа, аналфабета; исп. анабетлија. — Прљседник је био анабљта.

анабетли́ја м е. анабета. — Узели су анабетли́ју за прљседника општинљ.

андаврљ́љ м у изр. у а н д а в р љ 1. онако како не треба, погрешно. — Читавога свљга вијека радио е у андаврљ. Задвијек је био у андаврљ. 2. укриво, укосо. — Исправи ту чивију, бјде ти у андаврљ.

андаврљ́лит, -рљим, несвр. кривити, искривљавати. — Не йта, полако, не андаврљли то. II. ~ се кривити се, искривљавати се. — Не могу овомљ сйјену ништа, све се нешто андаврљли.

а́нђа ж е. анђибула. — Кат се Урош женио била сам а́нђа.

анђибула́ ж деверуша; исп. анђа. — На Милошеву сва́дбу е кума Ма́ра била анђибула.

а́нов, а́нова, а́ново у изр. о д а н о в а д о б а о д д а в н и х в р е м е н а , о д д а в н и н а . — Причао ми је све још од а́нова доба.

а́нтика ж успомена на старије време. — Ове ствари ис старљ кљће држим ради а́нтике.

а́па ж непријатан мирис, запах. — Кат прође порљт тебе, убије некаква а́па од нељга. Кад им улазиш у кућу, чим отвориш врата, убије отуд некаква а́па — дрбб да истљриш.

аперат, -ата м *апарат*. — Дџнио некакав аперат, па свакџга по сџлу слика.

аператор м *хирург, оператор*. — Булатовић је дџбар аператор.

аперација ж *хирушка интервенција, операција*. — Лежи у бџлницу и чека аперацију.

аперисат, -ишџм свр. и несвр. I. (*из*)вршити *хирушку операцију, оперисати*. — Булатовић дџбро аперисџ, па вџлим што ће ми аперисат стрица. II. ~ се *подврђи се хирушкој интервенцији, оперисати се*. — Аперисала сам се од бџбрџга, па не смџјем ништа да пијџм.

апрчина ж *веома крупан, развијен, снажан човек*. — Мијајле бџеше права апрчина — мџгаше понџјет сто бџка сџјена и џбес јагње за рџчак.

ар м I. *стид, зазор, срамота*. — Билџ му е ар да трајџи лџба. 2. *понос, достојанство, част*. — Учинџо би бџн тџ, нџ му не дџ ар.

ара-дџра *узвик за завађање овнова (увек поновљено два пута и у комбинацији са тук, поновљеним три пута)*. — Ара-дџра, ара-дџра, тџк, тџк, тџк!

арат, -ам несвр. *чинити штету (о стоци)*. — Бџџве краве ми арају колџмбоџ и ливџду.

арачџге ж мн. в. *тарачуге (1)*. — Пуџн ми је таван некаквија арачџга.

арда *узвик за терање овна*. — Арда тџмо, рџџна!

арнисат (се), -ишџм (се) свр. *оставити, баталити, оканити се*. — Не-мџш кџд на сџд, изгубићџш пџрницу, нџ арниши свџ. Арниши се ти мене, не дирџ ме кџ те не дирџм.

арција м *поносан човек*. — Кџм-Мџло е арција — не би трајџо од другџга, па макар пропџо.

асал прил. *добро, ваљано, како треба*. — Уради, сџне, једнџм нешто асал, не штџти свџ што тџкнџш рукџм. 2. *прид. непрџм. добар, ваљан*. — Га̀ра е асал чџладе.

асџлан, -лна, -лно *добар, ваљан, онакав какав треба*. — Кџм-Бџџо џма асџлану џџцу.

асџлит, -џм несвр. *доводити у ред, чинити послушним*. — Мајку није слџшаџ, ал га тџмо, изгледа, свџјски асџлџ. 2. *јаловити, шкопити*. — Покџјни Мџловџн је асџлиџо крмџче.

ата у изр. *п а н у т н а а т а доспети у невољу, неприлику*. — Бџџм се да не пџнџм на ата.

аџкосам *узвик за одобравање, подстицање: браво, честитам, тако треба*. — Аџкосам ти га, бџш си јуначџна!

аце у изр. *з а д а т а ц е жалити се, јадиковати.* — Пётар је задоа аце што му нијесу јавили кад му е умро кум Јоко.

ашат, ашам несвр. 1. *погрешно рачунати на нечију штету, варати, закидати при обрачу.* — Он поштено тргуе, не аша ка неки. 2. *варати у игри.* — Кад не би ашао, никад не би победио.

ашкула ж *особа ружног и приглупог изгледа.* — Дбје она ашкула, те ме бмете да свб покдсйм.

Б

баба ж 1. *воденични уређај за подизање или спуштање "горњака", горњег воденичног камена.* — Спушти мао бабу, вођеница ти крупни брашно. 2. *посађени кромпир који се одржао нераспаднут иако је из века никла биљка, односно родио плод.* — Одваја те бабе од компијера.

бабак, бапка м *крива дршка на косишту.* — Ја влйм да кдсйм косом на два бапка.

бабовина ж 1. *очевина.* — Подијелише бабовину на три једнака йсета. 2. *постојбина.* — Ђедови су им одавле отишли прије сто година, ал они не заборављају бабовину — доде кад гдј неко умрѣ.

баврк м *дечачић, шипарац; исп. ождрмак, пафрк.* — Онб дијете е порасло, велики баврк.

баврља ж 1. *мало дете које још није сигурно проходило, које басрља.* — Дбји, баврльо, да те баба пољуби. 2. *фиг. детињаста особа.* — Јбкд е вас вијек био и остао баврља.

баврљат, -рљам несвр. 1. *несигурно ходати (о малом детету које још није добро проходило).* — Никдла е стао на ноге кад је напунио три године, а свѣ дотлѣ е баврљао. 2. *ићи без циља, лутати, базати.* — Он не зна ни куд баврља, а вжда некуд йдѣ.

баганче, -анчѣта с *балавче.* — Није владица баганче, нб личнос, па трѣба да га дочѣкамо како дољкуе.

багљив, багљива, багљиво (о коњима) *који има хронично обољење зглобова.* — Вучѣ се ка багљиво кљуе.

бадијава прил. *бадава, узалуд.* — Свѣ што мдогу чиним за нега, нб бадијава.

балавурдија и балафурдија ж зб. *неозбиљни млади људи, дечурлија.* — Уфатио се з балавурдијом ваошкбм, па не долазй ка кући до поноћи. Не мбже се заспат од овѣ балафурдијѣ.

балат, -ам несвр. *пуштати бале, балавити.* — Балат тб дијете, ўзми крпицу, па га отри.

балаћан, балаћана м 1. *бара која слабо отиче*. — Ова се балаћан убазди на врућину. 2. *извор лоше, неквалитетне воде*. — Пй, овб е обични балаћан.

бале м само у облику вокатива као узречица: брале. — Јеси ли видио, бале, овдга чуда.

балдњат, -ам несвр. *обилно јести (о стоци)*. — Има овђе краве да ни добро балдњају.

балтџа ж *женина сестра, свастика*. — Лијџа му е жена, ал му е балтџа још лџпша.

балушат, -ушам несвр. *пенити се, пенушати се*. — Балушало, не балушало, ођу те фукнут, пџ да ћу пукнут — рекао је неки несрећник кад је гладан почео да једе сапун.

баља ж 1. *бела белега спреда на глави стоке*. — Галдња е имџо на чџло вџлику баљу. 2. *овца која има баљу, белу белегу спреда на глави и име таквој овци*; исп. баљуша. — Имали смо двије овце — баљу и зрњу.

баља, баљџ ж *крава која има баљу, белу белегу спреда на глави и име таквој крави*; исп. баљуша. — Баља и зџка су орале бдљџ нб џкакви волдџи.

баљамез, баљамџа 1. *старински топ*. — Отџли су Турцима два баљамџа. 2. *велики јунак, уопште чувен човек*. — На овб грббље лежџ вџљџ баљамџџи васџвички, пџ нџма мџнџ да и тџ ту начџнџш спдменџк.

баљас, -ста, -сто који има баљу, белу белегу спреда на глави (о стоци); исп. баљушас. — Галдња е био баљџс.

баљџга ж 1. *говџђџ, свињски и коњски измет*. — Штџле смо лијџџили жџткдм говџђдм баљџгдм. 2. *фџг. лоша особа, рђа*. — Онџ Милџнова баљџга дџкиде нбс цијџлбме брџству.

баљџгат, -џгџм несвр. *в. баљџзгат*. — Рџкџ сам му да не баљџга, е ћу му рџзбит нбс.

баљџжит (се), -џ (се) несвр. *вршити нуждџ, избаџивати измет (о кравама, свињама и коњима)*. — Краве чџшћџ баљџжџ кад џју млџду дџтелину. Крава се нџкад не баљџжџ онџџ џе лежџ, нб вџзда мало дџљџ.

баљџзгат, -џзгџм несвр. *говорити којџшта*; исп. баљџгат. — Вбјо вџзда нешто баљџзгџ, нб га нџко не слџша.

баљџин, -ина, -ино који припада баљџи, баљџстој овци. — За Ђурђевдџн смо зџклџли баљџино јџгње.

баљџин, -џна, -џно који припада баљџи, баљџстој крави. — Сџћџм се кад је вџк зџклџо баљџино тџле.

баљдџв, -дџва и баљдџов, баљдџва м *пас беле џушке*. — Кат пас џма бџјџлу ћушу зовџмд га баљдџв, а кџт џма шџру по грлу — гџљџв.

баљдња м во који има баљу, белу белегу спреда на глави и име таквом волу. — Његоња и баљдња су се вјзда били.

баљуша ж в. *баља*. — Никад нијесмо имали такв кравѣ ка баљуша.

баљшан, **баљшана** м *ован који има баљу, белу белегу спреда на глави и име таквом овцу*. — Пр. види под гарушан.

баљшас, -ста, -сто в. *баљас*. — Ће ви је она баљшаста овца?

баљшин, -ина, -ино који припада баљуши. — Баљшина вареника е вјзда била густа.

бамбурит, -урим свр. *сручити се, пасти од умора*. — Пошто вечерѣ, бамбури на постѣљу и заспа ка заклан. 2. *изнемоћи, ослабити од старости*. — Стјрчеви су ми бамбурили, не могу никуд до испрет кѹће.

банда ж *страна*. — Прѣђите на другу банду.

баректѣр, -ѣра м *барјактар*. — Милѣ му е био баректѣр у свѣтове.

барит, -им несвр. 1. *бити подводан, влажан*. — Она ливѣда порет потѣка вјзда барит. 2. *правити бару проливајући воду*. — Не просиплите, ђецо, воду по соби, не барите.

басмарит, -ѣрим несвр. 1. *бајати, врачати*; исп. басмат. — Она жена зна да басмарит, те јѣ се стѣка добро мѹзе. 2. *ружити, псовати*. — Млѣге е она басмарила.

басмѣт, -ѣм несвр. в. *басмарит (1)*. — Не знам ја да басмѣм ка она и не ѣму да знам.

бастадѹр, -ѹра м 1. *одважна, храбра особа*. — Росѣ е велики бастадѹр, самѣ е прелѣзила преко Чѣкора. 2. *умешна, спретна особа*. — Бѣже, Бѣже, онѣга бастадѹра — што видит, тѣ и начинит.

бастат, бастѣ несвр. безл. (некоме) 1. *усуђивати се, сметити*. — Сви га бѣју, а ѹему не бастѣ да се бранит. 2. *полазити од руке*. — Све му бастѣ — и да учѣ, и да кѣси, и најљепшу ђевѣјку да ѣмѣ.

бастѣшан, -шна, -шно 1. *одважан, храбар*. — Влѣдѣ е бастѣшан, а браћа су му страшљѣва ка зѣчеви. 2. *умешан, спретан*. — Никѣла е бастѣшан, за свѣшта га е Бѣг дѣо.

батлак, батлѣка м *подбарно, мочварно земљѣште*. — Сѹтра ѣмо да јѣвимо стѣку у батлѣке, сѣ су се мѣло просѹшили.

бауљат, -уљѣм несвр. 1. *ићи опѣрући се на колена и ослањајући се на дланове*. — Ћѣца вјздѣн бауљѣју по соби. 2. *погрд. ићи споро, тромо, лењо*. — Идѣ ли Дѹшан? Идѣ, ѣно бауљѣ за нама.

бауљина ж *животиња која мили, гмиже (буба, змија и сл.)*. — Изѣла га некаква бауљина, пѣ му е отѣкла рѹка.

баун, -ѹна м *путнички ковчег, већи путнички кофер*. — Из вѣјске сѣ вѣрѹѣ без бауна.

баца ж бела овца без белега на глави и име таквој овци. — Баца е била мiрна и добрo сe мyзла.

бацан, бацана м бели ован без белега на глави и име таквом овну. — Пр. в. под гарушан.

бацџин, -ина, -ино који потиче од баце, који припада баци. — Добрo смо се најели бацџинoга јардyма.

башкат (се), башкaм (се) несвр. в. башурит (се). — Немo тo пашче да башкaш тудџе. Шта се тa мачка Шпирова башкa овудџе?

башурит, —урџм несвр. I. (обично о животињама) припитомљавати, мазити; исп. башкат. — Не башури тo пашче, остаће ти да га ти држиш. II. ~ се умљавати се, мазити се; исп. башкат се. — Чије се онo пашче башури окo ђецe?

ба м у изр. б и т б a о в е а бит бафту (под бафта изр.). — Бије баoве. Нешто му, изгледа, трeба, пa ме страши.

бабушка ж пeчурка. — Народ је овoга лeта добро зарaдио на бабушке. Овце млого вoлe бабушке.

базда, базде ж смрад. — Тудџе се не мoже прoј од некаквe базде.

баздуа, баздyе ж зeљаста биљка јаког мириса, татума. — Свyј рaстe баздуа.

бандат, бандaм и бeндат, бeндaм несвр. уважавати, зарезивати. — Не бандa ме колико да нијeсам жив. Не бандa тa ни цара ни ћeсара.

бап узвик оном. бул, туп. — Јa спaвaм, докле нешто бап, и прoбуди ме.

бапит, -џм свр. исп. бапнут, брепит и брефит 1. јако ударити, млатнути. — Бапио гa у лeђа. 2. пасти, треснути на тло. — Бапио е с тавана и вaс се разбио. 3. лупити, треснути. — Јако е бапило кад је пao с тавана.

бапнут, -нeм свр. в. бапит. — Добрo гa бапнуo, eно му се нeс модри. Бапнуo сам с крушке и сломиo нoгу. Нешто бапну, кад oн пao с крушке.

батарaц узвик за изражавање изненађења због нечијег изненадног доласка. — Тамaн ми збрџимо о њeму, а oн — батарац на врата.

бафта ж у изр. б и т б a ф т у плашити, застрашивати некога (обично дижући велику буку) с циљем да се извуче нека корист. — Не бoј се, oн тo бије бафту.

бeгaр м врста крушке опорoг укуса. — Овy крушку нeко зовe бeгaр, а нeко бeгарyша.

бeгарyша ж деф. и пр. в. под бeгар.

бeдeрнџа ж заразна стoчна болест слична црнoме пришту. — Бeдeрнџа те шињула! Приш те надуo!

бедно прил. *јадно, бедно; тешко*. — Бџме бљеше бедно обучен. Нешто ми је бедно без њега.

божђетка ж *жена која не може да има децу, нероткиња*. — Онакав чџек а држи божђетку.

без предл. с ген. у изр. бес те без ове без икаквог разлога, ни због чега, ни за шта. — Не йди, дијете, по овоме снйјегу бес те без ове. Умрије здрав, бес те без ове.

бџайран, -рна, -рно *бескористан*. — Радосава држи све некаку бџайрну ождрмчац, а ништа да се помузе.

безвадан, -дна, -дно *који се не наводњава, који нема воде и канала за наводњавање*. — Једна њива ми је безвадна, а двије ймају воду.

безвадница ж *љива или ливада која се не наводњава*. — Њива у брдо ми је безвадница, а онџ двије крај потџка се ваде.

безмилет ж (у нешто појачаном значењу) *милет*. — Радџкове безмилети се свакоме спрџају, а себе не виде.

безмилџетка ж 1. (у нешто појачаном значењу) *милетка*. — Укrade ми Мишџова безмилџетка нџжице. 2. у бројаници у игри *коза (прстена)*. — Шута-мала, шута-вџља, шута-лоња, машалоња, божђетка, безмилџетка, кулуз — йзеде купус.

безмџгилаш м *глупа мушка особа, незналица*. — Задџвијек је био безмџгилаш, ниџкад ништа није ни знао.

бџка, бџке ж *крмача беле боје и име таквој крмачи*. — Бџку ћемо заклат за Аранђеловдан.

бџркаилџ прил. *без бриге, безбрижно*. — Ојде ти он бџркаилџ у Беране, йма мало парџ, па онџ данас да и утринта.

бџтат, бџтам *несвр. само у успаванци, без одређеног значења*. — Шџта, бџта, Уби Радун зџца, Прџдаде га Вукйћу да закрпй торбйцу.

беут, -ута и бџут м *бесвесно стање, несвест*. — Три неђџље лежи у бџут. Ниџкако да изйћџ из беута.

бйбат (се), -ам (се) 1. *мућкати се*. — Бйба ми вода у желџдец. Бйба ми се млијџко у мйје. 2. *њихати се, мрдати се*. — Онџ женџтини бйбају бйгови кад йде. Поглџ како се онџ жџни бйба месйште кад йде.

бйг м *половина задњице, гуз*. — Бџгами, ова йма добре бйгове!

бйга, бйгџ ж *дрво које повезује плуг или предње тоџкове кола са јармом, руда, гредџ*. — Сломйше ми бйгу от кџла.

бйза ж *кучка*. — Пр. в. под бизин.

бизин, -йна м *пас*. — Ёно се нечија бйза ћџра, па се окупили бизини, нска се ћџца причувају.

бијелā ж мрена, катаракта. — Навукла јој се бијелā на око, морāће да ју аперийшū.

бијелце с 1. *беланце*. — Никад не изије цијело јājце: изије жујце, а остави бијелце. 2. *беоњача*. — Закрвāвило ти се нешто бијелце на лијевō око.

бијел м *ћебе, дека*. — Покри се овијем бијелем.

бијкота м *снажна, робусна особа*. — Жена му блēше прāви бијкота.

билегйја ж *камена алатка за брушење косе, брус*. — Цāба ти добра коса ако немāш добру билегйју.

билензўка ж *наруквица, бразлетна*. — Купио ми је тата билензўку.

било с *предњи дрвени део "бране" односно "вљаче" који разбија бусење*. — Најбољē е цервō било, тврдо е.

бин-гаиретилē прил. 1. *на правди бога, ни крив ни дужан*. — Настрада јутрс от пōгани на бин-гаиретилē. 2. *без страха*. — Ојде он бин-гаиретилē, око му се не мрдй ни от кога.

бираник м *виђен, угледан човек у братству, селу, племену*. — Пршлōга рата изгйбоше бираници из нашēга мālōга брāства.

бит, биднēm у служби пом. глагола у конструкцији било + инфинитив неког глагола кад се казује радња коју је у сопственом интересу требало да врши или изврши субјекат (односно у негативним реченицама радња коју није требало вршити односно извршити). — Ти било пāзит, пā се не би удāрио. Ти не било одит бдса, пā се не би убдла.

бит се, бијем се несвр. *борити се, трудити се*. — Бијем се да оставим дувāн.

биће с *туца, тучњава*. — Какво вāше биће, ви трēбā да живјете кā браћа, а не да се бијете.

бицйкло с *бицикл*. — Шāбо иде у Андријевицу на бицйкло.

бицōња м 1. *хип. име за бика*. — Бдлēга бицōње од моēга није било. 2. *фиг. момчић*. — Момд е веј бицōња, глāди се и иде на игранке.

биштек, биштēка м *једра, снажна, здрава особа (обично женска)*. — Какāв је онā биштек, блāго нōј за нēно здравље и лепоту. Мōја жена е спицогўза, а овā твōј биштек би ону мōју носио у зубе и цијели дāн косио.

благолāжат, -āжам несвр. *ласкати*; исп. лацкат. — Не вōлим јā никōме да благолāжам.

блāзнит, блāзним несвр. *мамити овце на со*. — Не блāзни овце, пўшти и да пāсу.

блēјат, блēйм несвр. 1. *пуштати глас (о овци)*. — Овце су блēјале глāдне. 2. *фиг. ићи без циља, луњати, базати*. — Јōко вāздāн некуд

главѹту, па да му насипеш. Ама и това нѣма да му помѳгне, цабе свѣ.
Гра.

Њуњаво! Не умѣје ни да проорати сас човека. Рас.

Оболѣло, а нигде ништа нѣма. Ништа не стѣкло, немало памет, само друђи
служио. Брц.

Облѣкло се, па се на алу напрајило, па га не мѳж познѣјеш. Онѳ си је и
ала сас мѳзак. Да нејѣ ала, народ би га поштувал, а и не бѣ се текѣ
облачио. Изв.

Образио се, брѣ, текѣ, па га не мѳж врнеш. Вој.

Овај Вѣска асли бутниѳрн. ПРж.

ОД —врѣме си је текѳв, а текѳв че си и остѣне. Текѣ се памет не мѳж
промѣни. Сук.

— говѣдата га нѣ мож различии ако га ѳбаво позагледаш (па) да видиш
(и) да иде на две—нође. Рс.

— нѣга нѣма вајда, од нѣга нѣма “БѳЖЕ ПОМОЗИ” Цуцаво, глѳпаво,
сакѣто и сас снагу и сас памет. Држ.

— памет нѣма ништа. А онака је Лѣнко све човек?! Нш.

Одбѣвај му на дѣру, видиш сам какѳв—је. А ѳн нејѣ крѣв што га текѣ бѳг
здѣл. Км.

ѳН ЈЕ —лѳд за три сѣла, а будѣла за триѣта. Рс.

— како малко замлатен, асли траповѳн. Дој.

— кудѣ—кудѣ попамѣтан ка иде сас магарѣто, нѣго да појде сам у Видлич.
Магарѣто бар пѳтат знаје, па не мѳра да лѳта. Рс.

ѳН ЈЕ МАЉКО —ѣтѣв у мѳзакат (БЧ); — залѳпен (Сре); — заѳиѳтен (Км);

— шѳкнут (МЈ)

ѳН је на тупѣн брѣнсало. Залитѣч, сам се не смѣје навѣти нѣшта да урабѳти,
све сака да га ѳчиш. Пк.

ѳН ЈЕ (САМО) —на брѳј човек; —човек на брѳј. Вој.

ѳН—ЈЕ ЦЕПЛѣНКА —и тѳва бѳкова. Сук.

— отсѣчена за дрѣѣље, а недељана. Бла.

Он малко дѳјде како зашашѣвен. А и мајѣна си—му бѣше текѣва, текѣва ѳѳј
сѣмка, ѳн—се на ѳѳѣвето мѣтнул.Сук.

ѳН НЕЈѣ —будѣла. ѳН је пѣмѣтан за три коѣѣ и за јѣдно магарѣ. Рс.

— мѳло го загѳбен. Ама само за пѳчуѣње и за лѣнѣње. А у дрѳто јѳш
несѣм видѣл да се разбѣира. Пет.

— сас свѳту. Вој/Јал/Сук.

ѳН НЕМА —ѳч оди мѳзак; —мѳзак; — ништа оди мѳзак. Држ/Вој.

главѹту, па да му насипеш. Ама и това нѣма да му помѳгне, цабе свѣ.
Гра.

Њунавѳ! Не умѣје ни да проорати сас чѳвѣка. Рас.

Оболѣло, а нигде ништа нѣма. Ништа не стѣкло, немало памет, само друђи
служило. Бриц.

Облѣкло се, па се на алу напрајило, па га не мѳж познајеш. Онѳ си је и
ала сас мѳзак. Да неје ала, народ би га поштувал, а и не би се текa
облачило. Изв.

Образио се, брѣ, текa, па га не мѳж врнеш. Вој.

Овај Вaска асли бутниѳтрн. ПРЖ.

ОД —врѣме си је текѳв, а текѳв че си и остaне. Текѳа се памет не мѳж
промѣни. Сук.

— говѣдата га нѣ мож различиш ако га ѳбаво позагледаш (па) да видиш
(и) да иде на две—нође. Рс.

— нѣга нѣма вајда, од нѣга нѣма “БОЖЕ ПОМОЗИ!” Цуцаво, глѳпаво,
сакато и сас снагу и сас памет. Држ.

— памет нѣма ништа. А онака је Ленко све чѳвѣк?! Нш.

Одбивај му на дaру, видиш сам какѳв—је. А он неје крив што га текa бѳг
здaл. Км.

ОН ЈЕ —луд за три сѣла, а будала за триста. Рс.

— како малко замлатен, асли траповѳн. Дој.

— кудѣ—кудѣ попаметан ка иде сас магарето, нѣго да појде сам у Видлич.
Магарето бар пѳтат знаје, па не мѳра да лѳта. Рс.

ОН ЈЕ МАЛКО —aлтав у мѳзакат (БЧ); — залѳпен (Сре); —заћитен (Км);
— шѳкнут (МЈ)

Он је на тупан брѣнсало. Залитач, сам се не смѣје навати нѣшта да урабѳти,
све сака да га ѳчиш. Пк.

ОН ЈЕ (САМО) —на брѳј чѳвѣк; —чѳвѣк на брѳј. Вој.

ОН—ЈЕ ЦЕПЛѢНКА —и това бѳкова. Сук.

— отсѣчена за држаље, а недѣљана. Бла.

Он малко дојде како зашашавен. А и мајна си—му бѣше текѳа, текѳа ѳј
сѣмка, он—се на ућѣвето мѣтнул.Сук.

ОН НЕЈѢ —будала. Он је паметан за три коња и за једно магаре. Рс.

— мѳго загѳбен. Ама само за пцување и за лѣнсѣње. А у друго јѳш
несѳм видѣл да се разѳира. Пет.

— сас свѳту. Вој/Јал/Сук.

ОН НѢМА —ич оди мѳзак; —мѳзак; — ништа оди мѳзак. Држ/Вој.

бошњачкй, -а, -џ који се односи на Бошњаке, који припада Бошњацима. — Јавили смо ђвце у бошњачкѣ ливаде.

брабоњит (се), -йм (се) несвр. *избацити балегу у облику брабоњка*. — Одби те ђвце од гўвна, да не брабоњѣ тудйје. Кџзе се брабоњѣ сваки час.

бравек, -вка м 1. дем. од брав. — Нѣмамо чїме изїмит овџ мало бравѣка. 2. *приглупа, наивна, али добродушна особа*. — Ђе онаѣав чџек нађе онога бравка женѣ!

бравѣтат, -ѣтам несвр. в. *бравит*. — Вѣзда нѣкуд бравѣта, а нїкомѣ не кажуе куд идѣ.

бравит, бравйм несвр. *ићи, лутати без циља, као брав*; исп. бравѣтат. — Знаш ли, јаџан, куд бравймш?

брана, бранѣ ж примитивна направа за ситњење и поравњавање земље после орања која се састоји од греде (била) и прућа; исп. влача. — Позѣј-мїо сам брану, да повлѣчйм једно рѣло орања.

бранџос, бранџџса м траг који оставља за собом неко или нешто при кретању по површини нечега. — Нијѣсу шћѣли да вуку дрва низ возник, нџ низ ливаду, па остѣли бранџџси. Извршљѣли су ми ливаду, свѣ бранџџси по њџ.

братственйк, -йка м припадник једног братства. — Нијѣдан наш братственйк се није стїо оженит џд њи.

брѣат, -ам несвр. *дирати у нешто, чачкати*. — Немџ ту нїшта да брѣаш, е мџжеш нѣшто покварит.

брѣнут, -нѣм свр. *дирнути, чачнути*. — Брѣну Саво некаквијем испитивачем у утїчницу, а џно пуче и џби мџдри пламен, рѣко — пџгибе.

брвњаџа ж кућа од дрвета, брвнара. — Начинїо е нџву кућу, а брвњаџу е оставїо раџи антикѣ.

брѣак, -ѣка м дрвени суд за воду, барџак. — Саџувѣо сам брѣак што е још ѣѣд граџїо. Изр. вулг. п р н у т у б р џ а к бити на самрти. — Прнџо е џн, изглеџа, у брѣак.

брѣзовача ж *брезова метла*. — Ёзми брѣзовачу, па обрїши гўвно.

брѣмце, -а и брѣмџѣта с тучак у звону. — Испѣло е нѣђе брѣмце из звџна, а ђвце без звџна мџгу лѣко да се изгўбѣ.

брѣновѣт, -нуѣм свр. и несвр. I. 1. *(у)коврчати (косу) нарџитом угрѣјаном направом*. — Дѣнас и сељѣнке брѣнују кџсу. Јучѣ сам брѣновѣла кџсу. 2. несвр. фїг. (некога или нешто, обично у одричном облику) *обзирати се (на некога или нешто), водити рачуна (џ некоме или нечему)*. — Он нїкога не брѣнуе. II. ~ се *(у)коврчати, (на)правити себи коврџе (код фризера)*. — Вѣсѣвке се ранїје нијѣсу брѣновѣле.

брѣпїт, -йм свр. в. *бѣпит (1, 2)*. — Брѣпїо сам га кѣменом у лѣџа. Брѣпїо сам и слѣмїо нџгу.

брѣфит, -им свр. в. *бапит* (1). — Брѣфй ме, ајван, жестоко.

брижит, -им несвр. 1. *водити бригу, бринути, старати се*. — Косабашино е да брижи о одмору и ручку. 2. *бити забринут, брижан, бринути*. — Отишла су ми ђеца на седник, па брижим што и немā.

бријебрѣнит, -им несвр. *гунђајући одговарати на нечије наредбе, речи и сл.* — Никад ме не послушаш а да не бријебрѣниш.

брикѣвице ж мн. у изр. *узет брикѣвице проскитати се*. — Узела ђева брикѣвице, па се не савијā, но идѣ по игранкā.

бритва ж *нож за бријање, бријач*. — Тупā ми е бритва, немām се чѣме обрѣтвѣит.

брѣтвѣит, -им I. *бријати*. — Јā брѣтвѣим и сѣбе и оца — нијѣдан не идѣмо код бѣрбѣра. II. ~ се *бријати се*. — Јā се сām брѣтвѣим, никад не идѣм код бѣрбѣра.

бркат, бркām несвр. *мешати бркачем за време кувања*. — Мајка сѣди крај огња и бркā качамак.

бркāч, -āча м *ваљкасто дрво за бркање, мешање качамака*. — Сломѣо ми сѣ бркāч, па немām чѣме избркат качамак.

бркāча ж *брката жена*; исп. бркуља. — Опāsна му е она бркāча.

бркља ж *лока, барица*. — Паде у бркљу и вāс се изглиба.

бркљайца ж *врста направе за мешање јѣла (скрѣба) направљена од рачвастог дрвета*. — Направио сām снаи лијѣпу бркљайцу.

бркуља ж в. *бркача*. — Није му лāко с онѣм бркуљѣм.

брња ж *белега на њушци животиња*. — Кобила е имāла брњу на њушу, па смо јѣј дāли ѣме брња.

брњаш м *коњ с "брњом", белегом на њушци и име таквом коњу*. — Пр. в. под дорат.

брња ж в. *брњуша*. — Пр. в. под дорат.

брњуша ж *кобила која има "брњу", белегу на њушци и име такој кобили*; исп. брња. — Пр. в. под дорат.

брњушка ж *брњица за свиње*. — Мбрām турѣит крмāчи брњушку, е свѣ изрѣља.

брѣит, бройм несвр. *непрекидно причати прекоревāјући некога, набрајати*. — Бройла сām му сво јутро, ако штѣ бѣднѣ бѣлѣ.

брѣквица ж *чавао*. — Дā ми чѣтири брѣквице за ову слику.

бронзин, -ѣна м *бокаст, обично бронзани лонац с повразом (в)*. — Прѣсула сām пун бронзин варснѣкѣ.

брѠа, брѠѠе ж *име крави прљавожуте боје*; исп. броћуља. — Кад ни је липсала брѠа ђеца су остала без вареникѠ.

брѠћав, -а, -о *нерасположен, зловољан*. — Што си брѠћав, да нијеси козе изгубио?

брѠћит се, брѠћим се *несвр*. 1. *спремати се за тучу (о говедима)*. — БрѠћ се ћета, оће да се бѠје са ШундѠм. 2. *мрштити се, мргодити се (изражавајући лоше расположење)*. — Шта ти је, шта се брѠћиш?

брѠћѠња м *име волу прљавожуте боје*. — БрѠћѠња и жуѠња мѠгу повуј више нѠ четѠри дрѠга вола.

броћуља ж *в. броћа*. — Ёбоде га броћуља, те јѠдва Ѡстаде жив.

брс, брѠти ж *букове границие с пупољцима које се зими секу да би их стока јела*; исп. брстина. — ВишѠ е гѠвѠда изѠмѠио на брс, нѠ на сѠјено. ТаѠа е отишѠа ѱ брс да донѠсѠ коњу.

брстина ж *в. брс*. — БаѠи коњу брстинѠ нека гризѠ.

брстит, брстим *несвр*. *причати много и којешта, брбљати, блѠбетати*. — ВѠзда нешто брсти, ниѠад од нѠга нѠ мож дѠј до рѠјечи.

брумбулаѠ, -Ѡка м 1. *Ѡбао камен*. — Гађа ме јѠднијем брумбулаѠом. 2. *дебѠа Ѡсоба*. — КакѠв му е онѠ брумбулаѠ женѠ!

брѠмбулас, -ста, -сто 1. *округао, Ѡбао*. — ЁзѠ јѠдан брѠмбуластѠ камѠн, па га гађа. 2. *пун, деѠео*. — Сва су му ђеца брѠмбуласта.

брумбулаѠа ж *дебѠа женска Ѡсоба*. — ЖѠна му блѠше брумбулаѠа от сто Ѡка.

брѠѠат, -Ѡм *несвр*. I. *мусти помало*. — БрѠѠа л што кума-МѠтра? НѠ ништа, Ѡбље су јѠј краѠе запрагле. II. ~ се *помало се мусти, имати помало млека (о стоци)*. — БрѠѠа л ти се која краѠа? НѠ нијѠдна, свѠ су запрагле.

брѠѠѠт, -нѠм *свр*. *помусти мало*. — БрѠѠѠи ту краѠу, па да се вечерѠа.

бубеѠѠак, -Ѡка м *ниска и деѠѠа Ѡсоба*. — Он стѠсит и лијѠп мѠмаѠ, па се ѠѠдим како нађѠ онога бубеѠѠака женѠ.

бубуљ м *мали, обично Ѡбао камен, камениѠа*; исп. бубуљѠица и зунзулица. — ПогодиѠ мѠ бубуљѠем у лѠђа. ВѠца се гађају бубуљѠима, главе тѠ поразѠјјат.

бубуљѠица ж *в. бубуљ*. — ПѠро гађа ђѠцу бубуљѠиѠама, нѠкоѠме ће глаѠу разврѠ.

бугѠјјат, бугѠјјам *несвр*. *дизати прашину*. — ПовѠздѠн бугѠјјју док вршѠ, те не мѠгу Ѡка ѠвѠрит.

будѠлат, -Ѡлам *несвр*. *скитати, проводити време умудо, дангубити*. — Ништа не рѠди, нѠ по Ѡио дѠн будѠла.

будалаш м будаласта мушка особа, блесавко, глупан. — Чуем да су оного Милдвога будалаша добро испробјјали.

букарит се, -й се несвр. парити се, спаривати се (о свињама). — Крмача сѐ букарила, трѣба за два мљесеца да се опраси.

буква ж (код воденице) *шугље буково стабло кроз које тече вода која окреће точак, бадањ.* — Трула ни је ова буква, мбраћемо ју мијењат. 2. *глуп човек, глупан.* — Она Јокова буква не заврши школу.

букерит, -йм 1. димити се. — Ма шта онѐ букерѝ надно ливаде? 2. *пеј. пушити диван.* — Она ђечина Влајкова — свакоѐ букерѝ.

була ж 1. муслиманска жена. — Прѣђоше двије буне. 2. *раскокано, испечено кукурузно зрно, кокица; исп. булавица.* — Сестра ѝзбула мало булавца, па ни пѣдијели буне.

булавац, -вца м врста кукуруза за булање, кокање, кокичар; исп. пуцавац. — Није ми ниџа булавац. Нећемо ѝмат шта булат.

булавица ж в. була (2). — Ја млого вѣлим булавице.

булање с гл. им. од бумат. — Родило ми је доста коломбоћа за булање.

булат, -ам несвр. I. правити буне, кокице. — Ми буламо буне у решето. II. *~ се кокати се (о кукурузу).* — Обични колдмбоћ неће да се була.

булѣга ж трапава, лења, непредузимаива, немарна особа. — Она Радјкова булѣга не умѝје ни нѣс отрѝјет. Она булѣга Вукова ни за што се не скира, благо њему кад може онако.

булѣжина ж аугм. од булога. — Што онолика булѣжина не раѣи онакво имање, но га е запустѝо и упропастѝо.

булумаћ, -аћа м в. бумумбаћ. — Јокова ђеца су јако јѣдра — све неки булумаћи.

булумбаћ, -аћа м особа округлог, пуначког лица, уопште пуначка, дебла особа; исп. булумаћ. — Како се ѣгой Милдова унџка — прави булумбаћ.

бумбаја, бумбаѐ ж кантарско јаје. — Гађао га бумбајѣм от кантара и убио га намљесто.

бупат, бупам несвр. 1. лупати, производити, одавати јаке звуке. — Шта онѐ бупа по тавану? 2. *ударати из све снаге по нечему, желећи да се то сломи, разбије и сл.* — Бупао сам десет минута док сам ово дрво разбио.

бупит, -йм свр. лупити, пасти. — Полако, немѣ бупит на та лѣд.

бурат, бурам несвр. I. испуштати мокраћу, мокрити. — Станите да бурамо. II. *~ се имати навику мокрења, мокрити негде.* — Дијете ми се буря у постѣљу.

бургѝја ж (поред обичног значења "сврѣао") *фиг. млаз дима.* — Погле како му бѝје бургѝја на нѣс.

буришкат, — ишкѧм несвр. 1. *ровити, риљати (о свињи)*. — Гађни онѧ крме, да не буришкѧ окѧ кућѧ. 2. *фиг. роварити, сплеткарити, завађати*. — Та чѧдек буришкѧ по нѧрѧду и прѧви велику смѧтњу.

бурукѧло с в. *бурукач*. — Задѧвијек је био бурукѧло, а от свега нѧ сриједу нѧшта до празнѧ фѧла и галѧма.

бурукѧње с гл. *им. од бурукат*. — Одагнѧ тѧ волѧве, не мѧгу да слѧшѧм бурукѧње.

бурукѧт, буручѧм несвр. 1. *бучући разбацивати, растурати роговима сена, земљу и др. (о говечету)*. — Циѧ дѧн су волѧви бурукѧли на ливѧду. 2. *бучно се хвалити, неосновано претити, лармати и сл.* — Напије се, пѧ буручѧ, нѧ ако ти нешто вијетѧ, не нѧдѧ се, а ако ти пријетѧ, не бѧје се.

бурукѧч, -ѧча м *букач, галамѧија, лармаѧија*; исп. бурукѧло. — Ми једноѧа бурукѧча ѧмѧмо, не трѧбѧ ни другѧ, нѧ чѧдек и радник.

бусѧка ж *комад, грудѧ земље, узоранѧ или ископанѧ, са травом или без ѧе, бусен*. — Брат је ораѧ, а јѧ сам разбијѧо бусѧке.

буѧат, буѧѧм несвр. 1. *в. бучит*. — Шта буѧаш ту кѧрту, виђи шта пише, мѧжеш шѧтѧу начинѧт. 2. *добро, обилно јести*. — Чмѧте дѧнас да буѧѧте колико ѧћете.

бучит, бучѧм несвр. *цепати, дерати*; исп. буѧат (1). — Не турѧ, дијѧте, дѧње у нѧдра, не бучи кошѧљу.

В

вѧвољѧт, -ѧм несвр. *дуго ѧзакати и прѧметати по устима храну; дуго задржавати у устима неку течност да би јѧј се што боље осетио укус*. — Слаби су ми зуби, пѧ овакѧ вѧвољѧм зѧлагѧј докле ге сѧвладѧм. Што вѧвољѧш тѧ ракију?

вѧган, вѧгѧна м *већи дрвени суд из којѧга се једе*. — За вѧгѧном си вѧзда прѧви. Изр. *јес из дубокоѧ вѧгѧна користити се обилато материјалним добрима, имати нечеѧа у изобилју*; исп. *јес из дубокоѧ корита под корито изр.* — Он ѧје из дубѧкоѧ вѧгѧна — прѧвѧдник је ѧштине. *преврнут вѧган и ударит ногом у вѧган непромишљено проиграти неко добро*; исп. *преврнут корито под корито изр.* — Марѧнко е преврнуѧо вѧган, украѧ е пѧре рођѧку кот коѧгѧ е становаѧ. Ударѧо си тѧ ногом у вѧган.

вѧда ж 1. *одређѧна количина воде којѧ се издваја из реке, потока или канала и којом један човек може руководити приликом наводњавања земљишта; уопште количина воде додељѧна сѧлаку за наводњавање земљишта*. — Пет сѧти је дѧста да се вѧдѧм воде навађи ѧктер коломѧђна, а три сѧта да се навађи ѧктер ливѧдѧ. Њѧгѧва вѧда е троструко виша од

моѿ. 2. *време наводњавања*. — Кад је вада, сви други радови престају. 3. *канал којим тече вода за наводњавање*. — Стрико е ископао сам ваду и довео воду.

вадит, -им несвр. *топити водом, наводњавати*. — Каломбоћ вадим једном у петнаѿ дана. Уждила бѿжа муња, коломбоћи отѿ да саѿдрѿ, па и мѿрамо што прије вадит.

вадица ж дем. од *вада* (1). — С овѿм вадицѿм (водѿ) не могу навадит коломбоћ ни за три дана.

вађевина ж *интерес, камата*. — Давѿо е пѿре на вађевину.

вактиле прил. у *давна времена, давно*. — Доселили су се вактиле ис Плава.

валутица ж *обао мањи камен*. — Сеѿди с миром, е ѿу те гађат једном валутицѿм увѿ главе.

ваљат, ваљаѿа, ваљаѿо *в. ваљатан*. — Милица е ваљаѿа жѿна, што виѿи тѿ ствѿри.

ваљат, ваљаѿм несвр. *фиг. и шаљ. тешко се кретати (о дебелој особи)*. — Погле колика е она Миѿосава, једва се ваља. Изр. *кућа ти (му и сл.) га ваља такав си (је и сл.) по пореклу, по роду (кад се говори о врлинама човека)*. — Мѿраш да биднеш чѿек, и кућа ти га ваља да биднеш бѿљи од ове ѿукарије. Није чѿудо што е Мијајло свѿј први — и кућа му га ваља.

ваљаѿан, -тна, -тно *способан, вешт, спретан, окретан, хитар*; исп. ваљат. — Сва су му ѿѿца ваљаѿтна. Дујѿ е бѿо ваљаѿтан, ваљаѿтно е и оѿио, и раѿио, и зѿбѿио, и свѿ.

ваљаѿтно прил. *живо, хитро*. — Поглѿни, сѿмо, како ваљаѿтно ѿдѿ.

вампијер, вампијѿра *в вампир*. — У наше грѿбље су виђѿели вампијѿра.

вар м 1. *крѿч*. — Продаваѿо е вар и тако живѿо. 2. *велике врућине*. — Како ћеш данас на овѿ вар пљешкѿ за Берѿне. Изр. *имат на вар имати на уму, мислити, бринути о нечему*. — Имѿдни на вар да ти у неђѿљу долѿзи ујѿак, треба нешто да припремѿмо.

вараѿат (се), -аѿам (се) несвр. 1. *довијати се, сналазити се*. — Шта ѿу, кад је невѿља, мѿрам оваѿо да вараѿам. Да се неѿако не вараѿам, не би имѿо овѿј ѿѿци ни леба да дам. 2. *шеврѿати, ићи час на једно час на друго место да би се завараѿо траг, избегла каква опасност и сл.* — Гоѿдинама дође комѿти вараѿали по тија планѿна, али и ѿима жандаѿерија дође краја. Дуго се један Куч вараѿао по Кѿмѿва, али је и неѿа жандаѿерија уѿѿтила.

вараѿнут (се), -нѿм (се) свр. 1. *довити се, снаћи се*. — Кад је гѿј неѿа муѿа, умѿје ѿн да вараѿне и исплива што ниједан мајѿин син не би мога. Не даш се ти тако лаѿо, вараѿнеш се ти мајѿторски. 2. *избећи потеру*

или некој опасности, умаћи. — Ћерала га е жандамерија, али га за дуго нијесу могли ни убит ни уфатит, но им варакнѐ и изгубѐ му траг. Нијесу га уфатили, опѐт им сѐ варакнуо.

вараџичит се, -џим се несвр. *одржавати љубавне односе варајући мужа, односно жџну.* — Он глѐдѐ, тобож, туђѐ жѐне, а не види е му се жѐна вараџичи с другџјѐма.

вареника ж *слатко (неукисељено, кувано или некувано) млеко.* — Ћѐца су музала краву и ђдма пила варенику. Скбруп смо остављали за зџиму, а косили смо на лѐб и варенику.

вѐрница ж *наслгани крѐчњак у виду пекаре за печење крѐца, крѐчана.* — Андрија Стѐнић је стѐлно грѐдио вѐрнице.

варѐсѐт, -ѐшѐм несвр. и свр. *крѐчити.* — Бѐро варѐшѐ кућу. Лијѐпо си варѐсѐо ову сѐбу.

вѐсѐт, -ѐм несвр. 1. *надавати, надоносити.* — Не мѐжемо вѐсѐт колико мѐјстор тражи мѐлѐгра. 2. *увати велики физички напор, напрезати се.* — Сѐмо се чуђим колико мѐга вѐсѐт.

Вѐсѐвић м *припадник племена Васојевића, Васојевић.* — Сваки Вѐсѐвић знѐ кѐ е и ђклѐ е.

Вѐсѐвићи м мн. *племе и област у Црној Гори, око реке Таре и Лима, Васојевићи.* — Долѐзили су ђни у Вѐсѐвиће, ал су се нагрѐдни врѐћали.

вѐсѐвички, -ѐ, -ѐ који се односи на племе Васојевића, који припада Васојевићима, који је из племена Васојевића, вѐсѐјевићки. — Вѐсѐвички главѐри су водили бригу о племенѐцима.

Вѐсѐвка ж *припадница племена Васојевића, Васојевка.* — Вѐсѐвке су добре раѐбѐнице.

Вѐсѐвчѐд ж *ѐб. им. од Васевче.* — Млѐга Вѐсѐвчѐд су учѐла шкѐле у Србију.

Вѐсѐвче, -ѐта с (супл. мн. Васевчѐд) *вѐсѐјевићко дете, млади Васојевић.* — Свакѐ Вѐсѐвче знѐ за војводу Миљѐна Вукѐва. Сва Вѐсѐвчѐд иду у шкѐлу.

ватѐн, -ѐна м *стално боравиште, кућа, стан.* — Ѐма ли ђн ђѐ какѐга ватѐна.

ватѐнит се -ѐним се несвр. *кућити се.* — Пѐчѐли су некѐ јѐде да се ватѐнѐ.

ватрѐљ, -ѐља м *комад дрѐвета.* — Ако те гађѐм овијѐм ватрѐљѐм, главу ћу ти разѐбит.

вѐга ж исп. кукѐвага 1. а. *пас који се не веже и који нема домаћина, пас луталица.* — Не знѐм чија е она вѐга те краѐѐ јаја с пѐлѐга. б. *мрша пас.* — Даѐмо му (шарѐву) да рје колко ђне, ал цаѐѐ — вѐга, те вѐга. 2. *ѐиг. а. човек луталица, скитница.* — Којѐ е ђбична вѐга, стѐлно се нѐкуд

вуче. **б.** *мршав човек*. — Марко е прѣва вѣга — изглѣда ка да ни девѣти дан нѣшта не тура [у] уста. **в.** *особа лошег характера, гад*. — Он нѣкад и нѣје био чдек, нѣ вѣга неваљала што е сама знала да фрѣнуши и шпѣја. Шта се вуче она вѣга тудѣје, сѣгурно глѣда кога ће ошпѣјат.

вегарѣт се, -ѣм се несвр. *вући се, лагано, тромо ићи, споро, лењо радити*. — Вегарѣ се по цѣјели дан, умљесто да се прифѣти каквѣга гѣј посла.

вѣл м *део женске ношње, вео*. — Ђевѣке су носиле капу, а невљесте вѣл.

вѣрем, верѣма м 1. *сушица, туберкулоза*. — Ој, ђевѣјко, вѣрем болова-ла, боловала, па се нѣ удала. 2. *брига; невоља, терет*. — Родителѣима су ђеца вљечитѣи вѣрем. Навѣлили сте ми вѣлѣи вѣрем на врат.

вѣснѣт -нѣм свр. 1. *постати весео у припитом стању, ућеиѣити*. — Трѣкнѣо е двије-три, па мѣло вѣснѣо. 2. *мало се орасположити, разведрити*. — Стрѣко блѣше мѣло блѣе, па мѣло чѣсто вѣснѣо.

вечѣрина ж *млеко од вечерње муже*. — Неке планинке састѣвѣ вечѣрину с коѣ су скинѣле скѣрѣп и јѣтрину, па тѣ усѣрѣ, нѣ такав сѣр нѣје најбољѣи.

вѣгањ, -гња м *ковачница*. — Био му е вѣгањ надно вѣроши.

вѣида, вѣиде ж *завртањ*. — Притѣгни тѣ вѣиду. Нѣма ти онѣ другѣ вѣидѣ.

вѣидинка ж *врста дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

вѣјѣлка ж *гранчица, тапушна биљка (у употреби само у фигуративном значењу и поређењима)*. — Нѣма од нѣ нѣшта до самѣ вѣјѣлка.

вѣјѣтат, вѣјѣтам несвр. *говорити, причати планирајући нешто*. — Три гѣдине вѣјѣтам да бѣдем у Пѣћ, нѣ нѣкако да се накѣним. Вѣзда нѣшто вѣјѣтају, ал не чинѣ нѣшта. Изр. *вијѣтат кумство нудити кумство*. — Трѣба ли кумство да ти вѣјѣтам, па да ми тѣ учѣиш?

вѣила ж *оруђе за рад око сена, сламе и сл., виле*. — Направио сам добру вѣилу, имаћу чѣме да ђенѣм сѣјѣно.

вѣињаге ж мн. *употребљава се да означи кретање без циља, скитање, тумарање*. — Најѣ се, па вѣињаге по сѣлу.

вѣињажит, -ѣм свр. *отићи у непознатом правцу, на непознато место, одскитати, одлутати*. — Вѣињажио ти је бн нѣкуд, ко зна ђе.

вѣирет, вѣирѣм несвр. *вирити*. — Немѣ, дѣјѣте, вѣирет проз врата, нѣ се скрѣси.

вѣисокѣљ, -ѣља м шал. *јако висока особа*. — Аѣ, колик је овѣ вѣисокѣљ! Ови данѣшнѣи младићѣи свѣ некакви вѣисокѣљи.

вѣитѣ, вѣитла м 1. *воденичко коло*. — Начињѣли су нѣви вѣитѣ. 2. *јато птица*. — Летѣи чѣтави вѣитѣ некаквијѣ тицѣ по коломѣћѣима, свѣ тѣ позѣбат.

вита̀лац, -лаца м *ковитлац*. — Дижѣ влѣтар прашину у вита̀лац.

вйтка ж *лескова или врбова трака која се савија у круг и умеће у дрвени цилиндар бадња како би водени млаз био ужи и јачи при удару у лопатицу воденичкога кола*. — Мала е вода, па начини вйтку ако ћеш да ти вођеница мѣлѣ.

виш *узвик вољу да иде више приликом орања у страни*. — Виш, жуђна, виш!

виши́й, -а, -ѣ (поред комп. од висок) *комп. од велики*. — Бидград је виши́й нб Загреб.

виши́йна ж 1. *већи број неке целине*. — Отишлѣ и је стѣтину, ал се виши́йна није врнула. 2. *више лица, неколицина*. — Виши́йна и је прбѣло да бачѣ камен више од мене, ал залуду.

влáсец, -ца м *лигамент*. — Ка чељаде ишчáши нѣгу ил руку пукнѣ онѣ влáсец, па боли.

влáча ж *примитивна направа за ситњење и поравнавање земље после орања која се састоји од греде (била) и пружа; исп. брана*. — Слаби су ми волѣви, јѣдва вукѣ влáчу.

влáчег, влáчѣга м *в. влачек*. — Запѣше волѣви ис пѣтнѣја жила, па умлесто да извукѣ — прекидоше влáчег.

влáчек, влáчѣка м *јак гвоздени ланац који служи за вучење тежих предмета и сл.; исп. влачег*. — Донѣси ми од Мѣкаша влáчек, трѣба данас да вучем дрва.

влáчит, влáчим *несвр. влaчом бранати, дрљати земљу*. — Све сам пѣорáо, нѣ нијѣсам јѣш влáчио.

влáша, влáшѣ ж *лења женска особа која се лукаво извaчи од посла, обавеза и сл.* — Сви су њѣни дѣбри, а онѣ е некаква влáша.

влáштáк м *непоуздана особа*. — Јѣкѣв влáштáк све обѣћа, а ништа нѣ учиње.

влѣнчани́ца ж *једна од греда које се постављају на врху зида и праве "вијенац", на који се постављају рогови и кровна конструкција*. — Мајстори су поставили влѣнчани́це, а ѣутра дижѣмо рѣгове.

влѣ́ра ж *в. иња вљера*.

влѣ́са ж *леса, врата од испреплетаног пружа на тору или обору, дворишту и сл.* — Турѣ влѣ́су на стругу и запријѣчи.

влѣ́трáс, -ста, -сто *лакомислен, површан, ветропираст*. — Дѣбар би бѣо да није мáло влѣ́трáс, нѣ дáко се срѣтѣ.

влѣ́тробѣ́јан, -јна, -јно *изложен ветру*. — Овѣ е млѣсто влѣ́тробѣ́јно кат пѣва југ.

вљеш, -шта, -што (поред обичног значења "способан, умешан") *лукав, препреден*. — Чува се ти од њега, ти си поштен и њскрен, а он је вљеш, па мбже да те превари.

вљештина, -инѣ ж (поред обичног значења "способност, умешност") *лукаство, препреденост*. — Њико не зна његбве вљештине, та би дијете из мајке украо. Њико не зна његбве вљештине, млогѣ е та превѣо жѣдне преко девет водѣ.

водењак, -ака м *мокраћна бешика код животиња*. — Кад закљѣмо крме, ѳзмѣмо водењак, па га напувамо.

водит, водѣ несвр. *тражити бика, парити се (о крави)*. — Њѣшто се жујка узнемѣрила, изглѣда водѣ. Зѣка е водѣла о Петрдвднѣ, отелиће се срединѣм априла.

водница ж *вода у којој превру плодови клеке или крушке која се употребљава као пиће, водњика*. — Добро е родѣла клѣка, па ћемо направит дѣста водницѣ.

вођеница ж *воденица*. — Ово е њаша редовничка вођеница.

вѣза, вѣзѣ ж *справа у облику троугла за чишћење снега коју вуку коњи*. — Бѣлѣ су били Гњилопотѣчани с вѣзама нѣ данѣшњи чистачи.

возилка ж *дуже древо повијено на предњем крају које служи за вуцу сена по снегу*. — На возилку ћеш лако довуј сѣјено, њѣј ни осѣтит.

вѣзит, вѣзим несвр. (поред обичних значења) у изр. *вѣзит рачуна бринутѣ, водити рачуна о некоме или нечему*. — Њико не вѣзи рачуна о њама.

возник, -ика м *усечен пут у брду, шуми и сл. за вуцу дрва, сена и сл.* — Не вуци дрва низ ливѣду, нѣо возником.

вѣлат, вѣлта м 1. *свод изнад врата или прозора*. — Сад лѣју бетѣнске грѣде, а њѣкад су зидѣри зидѣли вѣлтове. 2. *засвођена затворска ћелија*. — Бѣо сам под вѣлат двѣнаѣс данѣ, нѣо нијѣсу мѣгли од мѣне извуј ни рѣјѣчи.

вѣлец м у *функцији еокатива у тепању и ваљѣњу вола*. — О, вѣлец, вѣлец! О, кавујс!

воловоѣдек, -тка м *млад бик, јунац (у трећој години)*. — Мѣчка ѳби јѣнога воловоѣтка Урошу.

воловоѣтка ж 1. *младо женско говече, јуница (у трећој години)*. — Шарула се отѣлила воловоѣтком. Ымамо двѣ вола и двѣје воловоѣтке. 2. *женска особа сумњивог морала*. — Њабрука и она воловоѣтка, да су јѣј браћа другѣ, па да јѣј свѣку кѣс пребѣју.

вѣлтѣт, -ѣм несвр. *зидати свод*. — Мајстор вѣлтѣ више вратѣ и прозѣра.

вољка ж у изр. *вољка ти (ви и сл.) ... вољка не ... воља ти (вам и сл.) ...* — Вољка ти ѳзми, вољка не ѳзми!

вџцат, вџцџм несвр. I. 1. *водати обмањујући, не обављајући посао и сл.* — Што вџцџш ти мене цџо дџн по Андријевици, те даће ти пџре овџ, те онџ, нџ пџре нџ сриједу! 2. (џевоку и сл.) *забављати се са девојком дајући јој лажна обећава.* — Вџцџ џевку три године, а нџкако да ју узме. 3. *варати, обмањивати.* — Не мџже он мене вџцат кџ тебе. II. ~ се *одржавати љубавне односе, водати се.* — Вџцају се сво двије године, сад нџ би бџло поштџно да ју оставџ.

вџанец, -нца м *коџ црне боје и име таквом коџу.* — Пр. в. под дорат.

вџањуша ж *кобила црне боје и име таквој кобили.* — Пр. в. под дорат.

вџџт м *врста коровске отровне биљке која расте у житу, љуџ.* — Пше-ниџа е нџкаква: вџше џмџ вџџта нџ нџ.

вџаговџма ж *немирна музна животиња (крава, овца и коза); исп. враго-дрџба, врагозџба, врагосџка, врагосџса, џаволовџма, џаволосџса, удровџма и удросџса.* — Онџ враговџма шаруље сџмо трџи у колџмбоџ. Од овџџџ ми остџше сџмо овџ двије враговџме.

вџагодрџба ж *в. враговџма.* — Опет ми сџ изгубџла онџ врагодрџба краџџ. Овџ врагодрџбе кџџџ сџџ обрџише.

вџагозџб, врагозџба м *в. врагопитџк.* — Нџ роди ми ни сто кџлџ вра-гозџба.

вџагозџба ж *в. враговџма.* — Нџмџ кџ да ми причуџџ овџ врагозџбе.

вџагомаџкат, -џкаџм несвр. *џести преко воље, без апетџта; спџро џести.* — Не мџгу да џјем, сџмо на сџлу врагомаџкаџ. Колико мџжеш врагомаџкат, џџволи ти га изџли!

вџагомиџцат, -џџџам несвр. *в. врагомаџкат.* — Јџдва врагомиџџам овџ качџмаџ. Дџк се иза тџ сџфрџ, не врагомиџџџ цџо дџн!

вџагопитџк, -тџка м *плод, усев коју се с муком подџже;* исп. врагозџб и џаволопитџк. — Душу ми џзе овџ врагопитџк џвса, а нџће га бџт ни за мџџво.

вџагосџт, -џшем свр. *упрџнастити, уништџти;* исп. џаволисџт. — Врагосџџо ми је чџкич. Више му нџкад нџшта нџћу позџјмит.

вџагосџка, -џкџ ж *в. враговџма.* — Поџрџла ми је овџ врагосџка компџ-јџре.

вџагосџса ж *в. враговџма.* — Сџк, врагосџса, вџџи те изџли!

вџџжит, вџџжџм несвр. *чинџти нешто што не ваља, што је штџтно.* — Пџје, вџџжџ, не тријџзни се.

вџргнџт, -нџм свр. 1. *ставџти, метнџти.* — Вџргни ти тџ сџџ на јџдну гџмџлу. 2. *уџргнџти се, уметнџти се (на некога).* — Вџргџ се на уџчевџну, те е дџбар. 3. *пџступџти другџчије него што се очекује, окренџти.* — А штџ нџш ако џн вџргнџ, пџ те ишџџџџ сџ стџна?

врѣвѣит, -им несвр. *лармати, дизати галаму*. — Не врѣвите, ђецо, да прислушнѣмо шта се онѣ чуѣ у село.

врзало с *особа која воли да скита, скитало, тумарало*; исп. врзанче. — Куд ли бјде онѣ врзало?

врзѣнче, врзѣнчѣта с *в. врзало*. — Онѣ сѣн Мијатов је ђично врзѣнче.

врзат, вржѣм несвр. *лутати, скитати*; исп. вртат. — Цѣо вијек је врзѣо по нѣрѣду, нѣкад нѣшта нѣје рѣдио. Не вржи, јѣдо, по нѣрѣду, нѣ се окрѣни својѣј кѣни и родитѣљима, што не видѣш како ти тѣгле и мѣчѣ се.

врѣјѣдан, -дна, -дно *снажан, јак*. — Бѣже тѣбе фѣла, врѣјѣдан ли је бѣо Драго Блѣговѣ, дѣнио е свр Лѣма крѣтѣну неомлѣненѣга јѣчма.

врѣјѣме, врѣмена с 1. *невреме*. — Оѣе вѣлико врѣјѣме. 2. *гром*. — Убѣло му е врѣјѣме дваес овѣцѣ.

врѣлат, врѣлам несвр. *в. вршѣлат*. — По цѣо дѣн ми ђѣца врѣлају ливѣду порѣт потѣка.

врѣлит, врѣлим несвр. *гледати укриво, устрану, зверати*. — Куд врѣлиш, глѣдѣ у мѣне.

врѣтат, врѣтам несвр. *в. врзат*. — Куд врѣташ по цѣо дѣн, нѣ се сѣви кот кѣћѣ, пѣ нешто рѣди кѣ дрѣгѣ чѣљѣд.

врѣтемѣшка ж 1. *лака несвѣстица*. — Свѣ ме фѣтѣ некаква врѣтемѣшка. 2. *брзо крѣтање тамо-амо више лица, врзмање*. — Штѣ е онѣ врѣтемѣшка по ливѣди? Изр. у *врѣтемѣшку јурећи у групи тамо-амо*. — Ёграју се јѣгњѣд у врѣтемѣшку по ливѣди.

врѣтигѣуз м *несташна особа, углавном дете*. — Овакѣвога врѣтигѣуза нѣје нѣмѣ — нѣкад нѣмѣ мѣра.

врѣтијѣлка ж *примитивна справа за забаву која се састоји од стојѣра забодѣног у земљу и попрѣчне гредѣ која се окрѣће, врѣтѣшка*; исп. врѣтилка. — Блѣу начињѣли насрѣд кѣтѣна врѣтијѣлку, пѣ се по цѣјѣли дѣн врѣѣ, нѣка ђѣца, нѣ и ђѣвѣјѣке и невѣљѣсте.

врѣтилка ж *в. врѣтијѣлка*. — Бѣжо би се цѣјѣли дѣн врѣтио на онѣ врѣтилку.

врѣтѣуга ж *особа којѣ се не може веровати, у којѣ се не може имати поверѣња, поуздања, непоуздана особа*; исп. вртѣтла. — Он је вѣлика врѣтѣуга — не мѣже га чѣдек уфѣтит ни зѣ главу ни зѣ рѣп.

врѣтоглават, -ѣвам несвр. *крѣтати се као ошамуѣен*. — Ёво по цѣјѣли дѣн врѣтоглавам за крѣвама, нѣмѣ кѣ дрѣги, пѣ мѣрам јѣ да и чѣвам.

врѣтѣтла ж *в. врѣтѣуга*. — Виђѣ ли ђѣ онѣ врѣтѣтлу Мѣћка? Такѣврѣтѣтлѣ кѣ што е Мѣћко нѣјѣсам глѣдѣо.

врѣшѣлат, врѣшѣлам несвр. 1. *радѣти самовѣлно и неѣдговѣрно*. — Врѣшѣлали су за врѣјѣме рѣта по овѣјѣ нѣшијѣ сѣлѣ и чинѣли што им је дрѣго.

2. *gaziti, gazeћи мрсити*; исп. врљат. — Ћду у рйбе, пā ми вршљају онō мало ливадē. Немōте, ћџцо, да ми вршља́те по ливāди.

вўјо м хил. од вук; исп. вујто. — Изгледа е синōј вўјо остао празнијā вйлийцā.

вўјто м в. еујо. — Причвā да ти вўјто дāнас не удāри у овце.

вукоклāник, -йка м *немиран, ћудљив ео*. — Нйкāко да научим онā двā вукоклāника да брў.

вукоклāница ж *немирна, ћудљива крава*. — Потрчи, дйјете, йз'еде онā вукоклāница колōмбоћ.

вулентār , -āра м *добровољац у албанској фашистичкој војсци у II светском рату*. — Попāлийше ни вулентāри сēла.

Г

габбнāт, -āм свр. *погрешити*. — Габбнāли смо што тō нијесмо ранијје урадили, бойм се да сād нйје доцкāн. Габбнāо си што си му дāо пāре унапријед.

гајдат, гајдāм несвр. *проносити ружне приче о некоме*. — Онā пōгāн врже по сēлу и гајдā о ћевōјкāма — овā овāквā, а онā онāквā.

гајде ж мн. 1. *уводне мелодије које гуслар изводи пре него што почне да пева*. — Нйко нйје љџшē умйо да извџдē гајде нā гусли нō Мйлоња. 2. *неистините приче, измишљотине*. — Не слўшā тй нџга, тō нйје йстина, тō су нџгџве гајде. Изр. *дић и гајде раширити гласине, неистине*. — Нйје лāко кā се ћевōјци дйгнў гајде, тā се тџшко мōже удат.

гајт-раббта ж *крај, престанак приче о некој сензацији, афери и сл.* — Свāшта се причā о нџму, и да е опљачкāо предузџе, и да тџ га затворит, нō сād — гајт-раббта.

гāла, гāлџ ж *крава црне боје и име таквој крави*; исп. галуља. — Гāла и галуља су црне.

галāтан, -тна, -тно *нечист, прљав*. — Рāдосава е галāтна. Нйшта јōј не трџбā узџт из рукџ.

галāтит, -йм несвр. I. 1. *поганити, гадити*. — Узмй овō дијџте да не галāти сōфру. 2. *избацивати измет*. — Ћџца галāте и окō кўћџ и ћџ стйгнў. II. ~ се в. *галатит (I, 2)*. — Не дāте томџ ћетџту да се галāти крај кўћџ.

галāтнйк м *нечист, прљав мушкарац*. — Вўчета е галāтнйк откād га знāм. Нйкāt се не омйјџвā.

галāтница ж *нечиста, прљава женска особа, женска особа која не води рачуна о чистоћи*. — Вйдā е таквā галāтница да јōј се не мōже уј у кўћу.

галаштина ж нечистоћа, прљавштина. — Код њй се не мѡже љљеј у кѡћу од галаштинѣ.

галец м у функцији вокатива у тепању и вабљењу галоче, вола црне боје. — О, кавѡјс, кавѡјс! О, галец, галец!

галиот, галидта м рђав човек, нитков. — Тѡ су ти свѣ галиѡти, свѣшта тѣ челадѣту учинѣт.

галоња м во црне боје и име таквом волу. — Галоњу и крѣсоњу смо уфатили у јарем кат су имали по двије године.

галѡља ж деѣ и пр. в. под гала.

галушас, -ста, -сто в. галас. — Један ѡван је био галушас, а један потпуно бијел. ѡвце су свѣ биле галушасте.

гала ж овца црне длаке и име таквој овци. — Гала се ојагњила на Божић.

галан, галана м ован црне боје и име таквом овцу. — Пр. в. под гарушан.

галас, -ста, -сто који има црне белеге по глави (о овци); исп. галушас. — ѡван је био галас, а ѡвце некѣ бијеле а некѣ галасте.

галак, -љка м клип кукуруза црног зрна. — Ка смо гуљили колѡмбоћ нашлй смо неколико галакѣ.

галица ж дем. од гала. — Галица е мирна, пѣ е ђеца волѣ.

гантат, гантам несвр. претпостављати, нагађати. — Ево гантамо шта е било и како е било. Гантамо да тѣ ни врнут ѡпштину.

гара ж кучка црне боје и име таквој кучки. — Гару ми некѡ отрѡва, а ова вѣга неће ни да ланѣ.

гаревина ж земљиште на којем је искрчена и запаљена шума; исп. палевина. — Пут не наведе преко једнѣ гаревинѣ ђе блѣше сила јабѡдѣ.

гариб, -йба м 1. стара, изнемогла особа. — Шта ћу кад имам два гарйба у кѡћу, не мѡгу један другѡме додат чѣшу воде. 2. телесно неразвијена, мршава, жгољава особа. — Она е силна и лијѣпа жѣна, нѡ јѡј се чѡдим како ѡзѣ оногѣ гарйба — немѣ у њѣга сѣ сламљечѡм триес килѣ.

гарѡв, -ѡва и гаров, гарѡва м пас црне боје и име таквом псу. — Пр. в. под шаров.

гаруша ж бела овца са црном главом и име таквој овци. — Пр. в. под жуја.

гарушан, гарушана м бео ован са црном главом и име таквом овцу. — Знам како се зову свй овнѡви у село: гарушан, баљушан, колѡкан, рѡдан, бацан, шутан, рѡгѡна и галан.

гаскџат, -џам несвр. *гасити угљевље у народном бајању, врачању*. — Ваџда му гаскају некакве Циганке, ал нџкако да оздравџи.

гаснџут, -нџем свр. *угасити мало угљевља у народном бајању, врачању*. — Гасни му, гасни, можда ће оздравџит.

гвџџе с *гвоздени део који се натиче на "ле", осовину на врху воденичнога кола, углаба у удубљење "горњака", горњег воденичног камена, и покреће га при окретању воденичнога кола*. — Купи нџвџ гвџџе, овџ ти је напџкло.

гвџџен, гвџџена, гвџџено *гвозден*. — Васџвићи су граџдили црешнџџе топџве, па су им турали гвџџенџе џбруче да им дџже издрџе.

гвоздџја, -џје ж зб. *гвоздене алатке*. — Пуна ми је поџца некакве гвоздџје.

гевџлат, -слџам несвр. 1. *с муком, јџдва се кретати*. — Остџраџо, сирџма, јџдва гевџла пуџтем. 2. *тџшко живети, животарити*. — Јџдва гевџлам, теке да е више жџивџја.

гџзат, гџзџам несвр. *тџшко, полако ићи (због старости или преморености)*. — Не мџгу сад гџзат до варџоши и наџтраг.

гџмџл м *слабачка, ситна, неразвијена особа*. — Нџће онџ гџмџл мој донџјет брашно из воџенице, нџ му помџзи.

гџрга, гџргџе ж *гомила џуди*. — Видџ се некаква гџрга испрет кџће Миљанџве.

гџрџл м *стара, ороџула особа*. — У сџло е остџло десџтак гџрџла, а младеж је отџшла у граџдове. Не мџгу маџнут от кџће од онџ два гџрџла.

герџљчина ж *аугм. и пеј. од герџл*. — Шџто се онџ герџљчина вџче по сџлу?

гџбет, гџбџети ж *неваљала, рџжава особа, гад, нитков*; исп. згибет. — Онџ Јџџџве гџбџети ми ваџда прекџсџе.

гџбџчаџ ж зб. *им. од гџбече*. — Онџ Јџџџва гџбџчаџ нџшта не раџде, нџ се бџју с кџм стџгну.

гџбџече, -џта с (супл. мн. гџбечаџ) *неваљало дете, мангуп*. — Ако уџџатџм онџ гџбџече шџто ми краџе јџбуке, пребџћу га.

гџгџат, -џам несвр. 1. *гуркати некога лакџом обраџајући му пажњу на нечије речи, поступке и сл., које треба примити са подсмехом, неповерењем и сл.* — Док онџ лаџже, Ђџрко ме гџгџа лакџом у слабџну. 2. *ићи, кретати се у великом броју*. — Лаџко е џџима, гџгају им стџ оваџџа ус планину, а имџју и тоџџко јџгџаџди. Гџгџала е наџша вџјска до аустрџјске граниџџе.

гџзда, гџздџе ж *леп изглед, лепота, гџздавост*. — Вељика е џегџва гџзда. Изр. **б и т на (в е л и к у) г и з д у б и т и в е о м а л е п, г и з д а в.** — Та е џевџка на вељикџ гџзду.

гйла ж кучка са шаром испод врата и име таквој кучки; исп. гйла. — Гйла е била прави чувар кyћe.

гйликат (се), -йчeм (се) несвр. в. *гйлицат (се)*. — Немoте ме, ћeцо, гйликат, не мoгу да издрђим. Повђздан се гйличy у крeвет.

гйликнyт, -нeм свр. в. *гйлицнут*. — Гйликни га мaло, да видйш како ће скoчит.

гйлицат, -йчeм несвр. I. *голицати*; исп. гйликат. — Чйм га почeше гйлицат по прeйма, он йзвади прстeн и даде им га. II. ~ се *голицати један другoга, голицати се*. — Не гйличите се цjo дaн, нo се дйжите ис постeљe!

гйлицнут, -нeм свр. *голицнути, заголицати*; исп. гйликнут. — Гйлицни га мaло, пa га пушти.

гйла ж в. *гйла*. — Гйла се нйје дaла нйкoме прeймај кyћи.

гйлаc, -ста, -сто *који има шару испод врата (о псу)*. — Имaли смо гйлаcтy кyчку, пa смо ју звaли гйла.

гйлoв, -oвa и гйлoв, гйлoвa м *пас са шаром испод врата и име таквом псу*. — Пр. в. под балoв.

гйцат, гйцaм несвр. I. *ударати ногом (ногама), ритати*; исп. звиздат. — Јa жујку мyзeм, а она ме гйцa. II. ~ се *ритати се*; исп. завиздат се (I). — Вђзда се гйцa док ју мyзeм.

гйцнyт, -нeм свр. I. *ударити ногом, ритнути*; исп. звизнут. — Жујка ме гйцнyла y ногу, те јeдвa идeм. II. ~ се *ритнути се*; исп. звизнут се (I). — Нйкад не помyзeм шарyљу а да се не гйцнe.

глaвa, глaвe ж у изр. и з г у б и т г л a в у *намучити се*. — Изгубисмо глaвy дaнaс идyћи уз овo брдо.

глaвйчйт, -йм несвр. *увйјати се у глaвицу (о глaвичастом поврћу)*. — Кyпус ми лйјeпо глaвйчй.

глaвњa, глaвњe ж *велико дрво за огрeв*. — Тури овy глaвњy да држи oгaњ до yјутру.

глaвoблaт, -oблaм несвр. *имати бриге, неприлике, тешкoће, мучити се око нечeга*; исп. бољoглават. — Ддста сaм јa глaвoблaо док сaм бйо у oдбор за увoђeње струјe, нека сaд дрyги грaдe пyт, а yлог ћу дaт кa по јeдан. Свe он нeшто замyти, пa пoслије свй мй мбрaмо да глaвoблaмо и мyчймо се да тo испрaвймо.

глaврњaт, -рњaм несвр. *ићи без циљa, лyњати, базати, тумарати*. — Глaврњa по сeлу, умљесто да нeшто рaдй.

глaднo, -oгa *удубљeње на табану*. — Бoжo ймa глaднo дyбљe нo дрyги мoмци, зaтo е овaкo брз. Он нeмa oнoгa глaднoгa на табaнe.

глачѝт, -ѝм несвр. *гачајући стругати, гачати (даску и сл.)*. — Мѝ штѝце за под глачѝмо шараманом.

глачѝца ж *направа за гачање дрвета, гачалица, гачало*. — Позѝјмио сам глачѝцу да изгачам двије птице.

глѝдан, -дна, -дно *наочит, леп*. — Млађѝ син Петров био е глѝдан момак.

глѝдѝнце с *зеница (очна)*; исп. глѝдеце. — Погодио га каменом у око и оштѝтио му глѝдѝнце.

глѝдеце с *в. глѝденице*. — Болѝ тѝ ка у глѝдеце.

глиб м *прљавштина, нечистоћа*; исп. глибавштина. — Прво очѝсти твој глиб по кѝћи, а онда оговара другѝ жѝне.

глиба, глибѝ ж *прљава, нечиста женска особа, женска особа која не води рачуна о чистоћи*; исп. глибуља. — Онаквѝ глибѝ ја за овѝјѝ мойѝјѝ данѝ нијѝсам видѝо.

глибав, -а, -о *прљав, нечист, који не мари за чистоћу*. — Он је добар домаћин, а жѝна му е глибава.

глибавштина ж *в. глиб*. — Таквѝ глибавштѝне ка у ту кѝћу глѝдао јѝш нијѝсам.

глибат, глибам несвр. I. *чинити глибавим, прљати*. — Немѝ да ме глибаш, е ћу рѝј мами. II. ~ се *прљати се*. — Не глиба се, дијете, е немаш штѝ прѝсвуј.

глибо м *прљава мушка особа*; исп. глибоња. — Треба да си чѝс, а не да бѝднеш глибо.

глибоња м *в. глибо*. — Немѝ бит глибоња. Ко би рѝка да не се онака чѝсница удат за онога глибоњу!

глибуља ж *в. глиба*. — Она му е жѝна вѝља глибуља.

глиша, глишѝ ж *особа која има лишајеве по лицу*. — Каква е она глиша!

глишав, -а, -о *који има лишајеве по лицу*. — Чијѝ е онѝ глишавѝ дијете?

глуваћ, -аћа м *особа која слабо чује, наглува особа*. — Чуеш ли, глуваћу јѝдан, што ти велим?

глупаћ, -аћа м *неука особа*. — Мѝ смо, јѝдан, глупаћи.

гмазнут, гмазнѝм свр. *помаћи се, покренути се*. — Не мѝже гмазнут ни десет корака, но се запѝја, па да рѝчѝш душа му йспаде.

гњав м *в. гњѝев (2)*. — Испѝт сијѝна блѝше бѝжи гњав малијѝ миша.

гњѝев м I. *ситне ствари, ситна бића, ситнеж*. — Цио дан смо фѝтали рѝбе, ал ништа нијѝсмо уфѝтили нако онога гњѝјева — толикѝ е сѝтно, да се не мѝже ни очѝстит. Крупнијѝ компѝјѝсе одвојте, а онѝ гњѝев оставите

грéбо м човек који брзо и гласно прича. — Тутњи грéбо Миланов, ка да се опучила Куцка глава.

грéдом прил. узгред, уснут. — Сврати грéдом код Милоњe, те ми узми ону књигу.

грéзат, грéжeм несвр. гацати кроз дубок снег. — Грeзали смо цјо дaн от куће до потока.

гринут, гринeм несвр. навалити, јурнути. — Гринуо народ да берe бабушке. Гринуше на мене пащад, умало ме искомаћеше.

гринџа ж мољац. — Изеде ми гринџа онe прње. Изела ми гринџа онe вуњeнe покриваче, нагрђила.

гркаја ж врста горке јабуке; исп. фрбовача. — Гркају зовемо и фрбовача, пошто е окалeмљена на фрбу.

гromeждат се, -ам се несвр. мешкољити се. — Шта се гromeждаш, што не заспеш више!

громобитина ж 1. дрво у које је ударао гром. — У овe брјег често бију гробови, поглени шта е громобитина. 2. в. богобитина (2). — Нађе ме јад од онe громобитинe.

грóморатан, -тна, -тно 1. који заузима много простора, гломазан, ка-баст (о стварима). — Није то тешко ни десет кила, но е грóморатно, те никакó не могу да га држим на леђа. Вала ми се чини да е та намљешњај прећерано грóморатан. 2. огроман, крупан, тешко покретан. — Микаило е грóморатан, па не може трчат. Громоратнијега чeљадeта нијесам гледао.

грóнут, -нeм свр. изнемоћи од старости. — Стáрчеви су грóнули, не могу они више да радe.

грóња, грóњe ж коза која има "гроње", ресе испод грла и име такој кози. — Пр. в. под шута.

грóшат се, грóшам се несвр. в. петкат се. — Станија се добро грóша, нико ју не може надиграт.

грóшаци, -шца м в. петкач. — Нађи лeпше грóшце, овј ти не ваљају, па ајде да се грóшамо.

грузат, -а несвр. грувати. — Грузају неђе у даљину топóви.

грузнут, -не свр. грунути. — Грузнуше неђе топóвскe гранате.

грумбуљница ж в. грумуљница. — Скроб је пун грумбуљницe.

грумбуљичав, -а, -о в. грумуљичав. — Ово ми брашно свд грумбуљичаво.

грумуљница ж грумен неке згрудеване масе, грудвица; исп. грумбуљница. — Слабо си избркала качамак, пун је грумуљницe.

грумуљичав, -а, -о пун грумуљница, грумуљичав; исп. грумбуљичав. — Ова е качамак ваc грумуљичав.

гостопримник *м гостопримљив, гостољубив човек*. — Ђед му е био велики гостопримник, нико није знао боље да дочека чоџка нџ би.

гостопримница *ж гостопримљива, гостољубива жена*. — Таквџ стимџниџце и гостопримниџце није било.

гџтџв *м јџло од растопљеног сира и кукурузнога брашна, цицвара*. — Јџ млџго вџлим гџтџв. Косџчиџма за рџчаџ донесџше гџтџв.

гџтџвит, -џм несвр. *правити "готов", цицвару*. — Ми за косиџдбу вџзда гџтџвџмо. Маџма гџтџви гџстиџма.

гџбат, -џм несвр. I. *грабити*. — Граџаџмо да жџнџмо сиџјено приџе нџ удџри кџша. II. ~ се *грабити се*. — Јџло е нас пџторо џџце из јџднога ваџана, пџ смо се граџали ко џе више да изџје.

гџбуџа *ж 1. алатка за скупљање сџна, грабуџе*. — Сломџше ми се двџ зџпца на грабуџу. Маџни се приџџе, нџ узми грабуџу пџ пласти. 2. *фиг. грамзива, незајажљива особа*. — Онџ е велика грабуџа, циџ би свиџет ограбуџаџо и џпџт би му маџло било.

грабуџџште *с држало од грабуџе*. — Сломџо сам грабуџџште, пџ мџрам неџе позџјмит грабуџу.

гџадит, гџадџм несвр. (*дете, деџу*) *бити родитеџ, раџати*. — Бџтриџ свџкџ гоџинџ гџади по јџдно диџџте.

гџациџа *ж радџст, весџље*. — Овога маџлџга уџџтила гџациџа.

гџациџат, -џјџм несвр. *радовати се, бити весџо*. — Ё, што ова џџца гџациџаџу!

гџда *ж 1. гџрна, рџжна женска особа*. — Каква му е она гџда женџ! 2. *џрџчиџа уз блаџу џутџу на некога*. — Ада немџ, гџдо, да ме џврџаџи.

гџда, гџдџе *ж у игри коза: поступак у коме побџдниџи побџџене извр-гавџју разним шалама: ставџају им самаре и јашу их, лепе им брковџ и браду и сл.* — Да се лиџепо договџриџмо џџемо ли џгрџт кџза у раџџу ил у гџду.

гџдџило *с 1. особина онога коџи је гџдан, рџжан, рџжноџа*. — Она му е шџџр неџемџрна, да е џџлаџе не мџже погџџџат од гџдџила. 2. *гџдна, гадна, рџжна особа, рџгоба*. — Онџ му е женџ правџ гџдџило.

гџдна *ж е. гџдуџа*. — Жџна му бџџше некаква гџдна.

гџдџуџа *ж јџко гџдна, рџжна женска особа*; исп. гџдна. — Бџџе тџбе фџла, џе наџџе ону гџдџуџу!

гџџаџиџе *ж мн. загорџли слоџ, остџтак јџла на дну суда; исп. џушта-ниџе*. — Маџма ми је вџзда давџла гџџаџиџе од варџниџкџ.

гџџеџе *ж мн. направа за гџџеџаџе, џџшџаџе вуџе, гџџеџи*. — Нџмаџм гџџеџе, остџ ми вуџна неџогџџеџаџа.

за крмад. 2. *мноштво, сијасет*; исп. гњав. — Ове године бдџи гњџев мџшџ.

гњџила ж *глина*. — Добра е ова гњџила да се од не граде црепуље.

гњџџџште с *место где има глине*. — Ана е отџшла на гњџџџште да извџди гњџџе за црепуљу.

говџџад ж *зб. им од говече*. — Она говџџад данас нџко не пушти, нџ цџо дан остџше гладна у кошџру.

говџит, говџим несвр. *ћутати*. — Шта говџш кџ крме на раскрџницу?

голајбџчић м *в. голобџчић*. — Јован је прави голајбџчић — вџзда иде дрџњав. Тџ су голајбџчићи — ниђе ништа немају.

голетџџа ж *земџиште које није обрасло шумом*. — Пофџтали су не на ону голетџџу. Дуго смо одџли прџз гору, пџ избџсмо на голетџџу. Пџнтџм кџд је свџ онџ бџла голетџџа, а сџд, ѓно, свџ гџра уфџтила.

гџлиниј, -џ, -џ *који је од белог жџта (пшеница, јечам, раж)*. — Немамо више гџлинџга лџба, мџраћемо јџс колобџтџи.

голобџчић м исп. голајбџчић *а. лоше, оскудно одевена особа*. — Нџкџт се, голобџчићи, не обџку кџ лџђи, нџ иду дрџњави. *б. сиромашна особа, беда, голаћ*. — Тџ су обџчни голобџчићи — никад ништа немају.

голострџит се, -џм се несвр. *лако се облачити, бити лако обучен*. — Немџ се голострџит по овџј зџми. Не голострџи се, мџли, нџ се обџци и пушџџџ ѓвце.

голотџт, -отџм несвр. *ићи го или оскудно обучен*. — Не голотџте, џџцо, нџ се обџците, зџмџ е.

голофџштџт се, -џм се несвр. *в. голострџит се*. — Што се голофџштџш кџ о Петрџвудне?

голофџзгџвић м *пуки сиромџ*. — Голофџзгџвићи су јџдва дочџкали задруге, да се дофџте имџвинџ седџкџџџ гџздџ.

гомбџџџат (се), -џџџм (се) несвр. *с муком, јџдва ићи*. — Ѓно га онџ трџбџња, јџдва гомбџџџа по овџј врућџни. Ѓно га џе се гомбџџџа пџтем. Убџ ме ова врућџнџшџина, јџдва се гомбџџџм.

гџрњџк м *гџрџи воденични камен*. — Вџџџло би да е гџрњџк мџло теџи.

горогџџџџџ и горогџџџџџ, -вџџ м *време испуњџно мноштвом хџтних и важних послова*. — Траџџш да ти помџгнем, а јџ сам у нџјвиши горогџџџџџ — не знам џџ ми је гџџа от посла. Све лџто сам имџо некаџв горогџџџџџ, пџ нијџсам имџо кџд дџџ ко тебе.

горџлом, горџлџма м *дрвосџца велике снаге*. — Мџладџн је бџо правџ горџлом.

горџџџџџа ж *сџца гџре, шумџ*. — Тџџрају лџђе на горџџџџџу.

грџат, -ам несвр. I. *подригивати*. — Цйо дџан грџам, не знам шта ми је. II. ~ се безл. *подригивати се, имати нагон за подригивањем*. — Прејо сам се, па ми се вџздџан грџа.

грџнџут, -нџм свр. I. *подригнути*. — Дџвапут је грџнџо, па му е престало. II. ~ се безл. *подригнути се, добити нагон за подригивањем*. — Нйшта ми није гаднйје нџ кџт се нџкџме грџнџе док йјем.

гџца, гџде ж *деф. и пр. в. под гџца*.

гџдач, -ача м *гџдало од гџсала*. — Мйлораџ је дџбар мајстор за гџсли, доћџра и џн и укрџси, а гџдач начйни кџ змйју, рџка би живџ е.

гџде 1. -ста с в. *гџца*. — Онџ гџде ми данџс џста глџдно. 2. *деф. и пр. в. под гџц*.

гџделеџа ж а. *гџца*. — Кут се џеде гџделеџа, да штџ не поџра?

гџдо в. *гџц*. — Чйм кџмету виknџш гџдо, гџдо, гџдо, џно џдма дотрџи.

гџдо м *хип. назив за вџпра*. — Дџбар ти е овџ гџдо, бйће сланине.

гџжњџк, -џка м *завршџтак дебелог црева*. — Болй ме гџжњџк.

гџзат, гџзџта, гџзџто *прождрџие, халапџие, алаџ*; исп. гџзнат. — Што си такџ гџзат, да и мене мало пйтџ.

гџзелеџат, -џлам несвр. *ићи или трчати заносџћи стражџиџом*. — Мџчка гџзелеџа кџт трчи. Ђана гџзелеџа кџ јџј мајка.

гџзнат, гџзнџта, гџзнџто в. *гџзат*. — Сџџ су му џеџа гџзнџта — нџ би кџме џра из руке дџла.

гџјџ *деф. и пр. в. под гџц*.

гџлйџдба ж *скидање комушине с кукурузног клипа, комушање; време у које се комушање обавџа*. — У нећџљу-вџчџ идџмо кот кума-Мйла на гџлйџдбу. Сџџ смо прџраџили и јџдва чџкамо да дџџџ гџлйџдба.

гџлит, гџлйџм несвр. *скидати комушину с кукурузног клипа, комишати*. — Дџџите ми у нећџљу-вџчџ на мџбу, да гџлйџмо колџмџџ.

гџловџн м пеј. *стражџиџа, задџиџа*. — Зйнџо му гџловџн, па му е свџга мџло.

гџмат, гџмам несвр. *халапџиво, брзо јџсти*. — Шта тџ гџмаш вџздџн?

гџнџо м у изр. (у д а р а т) к а п о г у н д у *немилосрдно, жџстоко ударати*. — По мене удџрајџ кџ по гџнду. Уџџтише га, па по нџму кџ по гџнду.

гџндорйџт, -йџм несвр. в. *гџнџорит*. — Не гџндори, нџ раџи што ти се кџже.

гџнџорйџт, -йџм несвр. у дем. значењџ: *гџнџати*; исп. гџндорит. — Нйкаџ ме не послуша бес пџговџра, вџзда нџшто гџнџорйџ.

гунтураћ, -ћа м *јак коњски кашаљ*. — Овај ти коњ има гунтураћ.

гуре 1. -ета с в. *гуца* — Добро си ужирио ово гуре. 2. *деф* и пр. в. под *губ*.

гуреља м в. *гуца* — Фин ти је овај гуреља.

гүру *деф* и пр. в. под *губ*.

гурүкат, -үчём несвр. *грокати, рокати (о свињи)*; исп. гурукат (1). — Вјздан гурүчө крмача у обор.

гурүкнут, -үкнём свр. 1. *грокнути, рокнути (о свињи)*. — Крме гүрукнү и пббљеже у колдмбоћ. 2. *грунути, праснути, експлодирати (о ватреном оружју)*. — Гурукнүше двије ббмбе.

гурүкат, -үкнём несвр. 1. в. *гурукат*. — Гурүкнө неће нечије крме. 2. *грукати (о ватреном оружју)*. — Гурүкнү неће топдвн, опет ће зло да не снађе.

гүсли ж мн. *гусле*. — Пр. в. под гајде.

гүс (обично поновљено неколико пута) *узвик за вабљење свиња*; исп. гуде (2), гүдо, гүје и гуре (2). — Кат *фабнмо крмач мн вичөмо гүс, гүс, гүс* или *гүје, гүје, гүје* или *гуре, гуре, гуре* или *гуде, гуде, гуде* или *гүдо, гүдо, гүдо* или *гүру, гүру, гүру*.

гүса ж хип. *назив за свињу*; исп. гуда, гуде (1), гудеља, гуре (1) и гурөља. — Кат крмету төпамо рөј ћемо *гүса, гүда, гуде, гуре, гудеља* и *гурөља*.

гутөљак, -ака м *ниска и дебела особа*. — Ббгами, онө гутөляк добро радн.

гүтөляс, -ста, -сто *низак а дебоо, здепаст*. — Радөш је некако гүтөляс, а браћа су му високa и стасита.

гутөлят, -өлям несвр. *ићи као гутөляк, ићи брзо правећи покрете целим телом*. — Коө ли онө гутөля *пүтем*?

гүчйт, -йм несвр. 1. *стављати на скривено место, скривати*. — Вјзда гүчн некө јаде, а не знам ни коме ни от кога. 2. *ушушкивати*. — Слөвка по сву нбј гүчн *ћөцу*.

гүца, гүцө ж 1. *врста чобанске игре у којој се штаповима гони комад дрвета да би се убацуо у одређену рупу*. — По цю дән смо играли гүцө. 2. *комадић, парченце дрвета који се штаповима убацује у одређену рупу у истоименој игри*. — Гүца ө ббля од тврћөга и тежөга дрвета.

гүцөлыште с *место, простор на коме се игра гуде*. — Ујесен ливөде прөтвдрымө у гүцөлышта.

гүцөт се, гүцөм се несвр. *играти се гуде*. — Ёно и ће се гүцају на рөпу Сурөвића.

Д

давњи, -а, -ѐ *давнашњи*; *стар*, у годинама. — Давњи сам ја, памтим ја турски рат. Лијепо изгледа иако е давњи, има преко осамдесет годинџа.

даден, -а, -о *који има смисла за нешто, даровит*. — Фала Бџгу, за свџшта ли је онџ чџек даден.

далавѐра ж 1. *непоуздано казивање, ситно лагање, петљање*. — Дџста ми је било твоѐ далавѐрѐ. 2. *в. далаверџија*. — Вѐлика е џн далавѐра.

далавѐрџија м *особа којџ се не може веровати, склона да слаже, превари, петљавина*; исп. далавѐра (2). — Бџрџ е вѐлики далавѐрџија, а џтац му е џио истинит и поштен чџек.

дџлга ж *празна прича; хвалисање*. — Пушти ти тџ што џн прџча — свѐ су тџ дџлге.

дџлгација м *причалица; хвалисавац*. — Вџкота е вѐлики дџлгација.

дџлгит, дџлжим *несвр. ићи далеко, удаљавати се*. — Мићко није дџлжио, нџ се оженио ис сѐла.

дџп оном. *узвик за подражавање потмулог удара, буп*. — Тамџн зџспао, кад нешто дџп — и прџбуди ме.

дџра-вџра *израз кад хоће да се каже да неко много, неумерено прича о безначајним стварима*. — Дџра-вџра, дџра-вџра, по џијели дџн мѐлѐ. Не умџјем ја дџра-вџра кџ џн.

дџтна прид. *која се лако упушта у љубавне односе, податљива, лака*. — Ова е, изгледа, дџтна.

дџждињаќ м *в. дреждињаќ*. — Видио сам дџждињаќа код извора.

дџвџш *два* (само у бројању, у Лијевој Ријеци). — Јџ бројим јџдан, дџвџш, триш, четџри, а џн ми се смијѐ.

дџвојџнец, -ница м *просто ткање (у две нити)*. — Изџтка за џџцу у дџвојџнец.

дџвџрет, дџвџрим *несвр. (некога) 1. џдети над покајником, указујући му тиме почаст*. — Ђемо ли нџџас дџвџрет Мила? 2. *седети код болесника пред смрт, указујући му тиме поштовање, почаст*. — Вџса смо дџвџрѐли мљѐсец дџџџ. 3. *водити бригу, старати се (о некоме), пазити, гледати (некога)*. — Онџ јџ е чоѐка јџдна џбична маџџија, а џна е дџбра жџна, нџ нѐма кога дџвџрет.

дџвџридџба ж *указивање почасти, поштовања, пажње покојнику или болеснику пред смрт седењем и џдењем поред џега*. — Свакоме мџрцу у сѐло сам отишаџ на дворџдџбу, а болеснику — кад гџј сам мџгаџ.

дџѐбе, -ѐта *мања дрвена посуда, чабрић*. — Позџјмио сам пуно дѐбе жџта, нџ брзо џе нџвџ, пџ џу врнут.

дебелица ж *врста јесење шљиве, пожегача, мацарка*. — Дебелице су добре и за ракију и за сушење.

дебелоглавила м 1. *мушка особа велике, крупне главе*. — Виђи онога Славоџа дебелоглавила — виша му е глава но добра тиква. 2. *фиг. умно ограничена, приглупа мушка особа, глупак*. — Онај Цигрин дебелоглавила сваки разред учи по двије године. 3. *фиг. тврдоглава, бандоглава, задрта мушка особа, бандоглавац*. — По стџут му кажем, а он, дебелоглавила, ни да чу!

дебелџак, -џака м *дебело дрво, цепаница, мотка и сл.* — Да нешто тање, не ваља овај дебелџак.

деветко м у изр. *петко и деветко деф и пр. в. под петко*.

деченџ прид. *нејасно значење само у клетви: срце те деченџ погодило! дабогда умро!*

дегенек, дегенџка м 1. *батина, мотка*. — Узџ један дегенек, па потрча за нама. 2. *батине, батинање*. — Смирџ се ти, е ако те повџду у милицију, добитеш дегенџка. 3. *сирова, неотесана и приглупа особа*. — Їма сйнове некакве дегенџке, ниједан му не ваља. 4. *добро израстао, развијен младић*. — Она два Урошева дегенџка расту ка из воде.

дегенџчит, -џим несвр. I. *јакџ туђи, млатити*. — Дегенџчи га ко стџгне, ал џпет дирџ свакога. II. ~ се 1. *јакџ туђи један другог*. — Чџс се дегенџчџ, чџс грлџ и џубџ. 2. *држати се, стајати укочено, круто*. — Што се дегенџчиш ту, маќни се џтоле! 3. *ленчарити, ленствовати*. — Дегенџчџ се ту цијели дџн, а нџтџ да џзмџ косу.

дегмиж м (само у нар. загонџци) *џ пени млека приликом мџже*. — Дегмиж дегмижџ, / кошуљницу подџжџ, / ја свџ нанџже, / џн свџ навџше.

дегмижџт, -џжџм несвр. (само у нар. загонџци) *надизати се, расти (џ пени млека приликом мџже)*. — Дегмиж дегмижџ, / кошуљницу подџжџ, ја свџ нанџже, / џн свџ навџше.

дегџалица ж 1. *причалица*. — Онџ е велика дегџалица — само мџлџ ка вођенџца. 2. *шљивчина*. — Мџло е дегџалица, па се џђђи затџ купџ окџ џџга.

дегџат, дегџам несвр. 1. *неозбиљно причати*. — Не слџша ти џџга, џн само дегџа. 2. *причати шале*. — Бџжо дегџа, а мџ се смијџмо.

дерџвџја ж *црна (памучна или свилена) спољна облога обода црногорске капе*. — Дерџвџја на нашу капу е црна због жалџсти за кџсовскијџма јунацијџма.

дерџћ, -џћа м *врста рибе у Лиму (пре готовџења се дере, скида јџј се кожа)*. — У Лџм смо фџтали дерџће.

дџреж, дџрџжи ж и дџрџжа м *дерџава, дрека*. — Стрџвило се дијџте од међџџџ дџрџжи. Фала Бџгу, тџга дџрџжа од међџџџа. Избџло Мџло онога најџстаријџга, па га стој дџреж — чуџ би га увр Кџма.

дерипат се, -ам се несвр. *бити немиран, скакати, галамити (о детету).* — Седи, мали, не дерипа се, е ћу те свдга у крв учињет.

дерман, -ана м само у изр. без дермана 1) (радити, поступати и сл.) *без поговора, беспоговорно (радити, поступати и сл.).* — Што би му гој отац река, радио е без дермана. 2) (бити) *бити без утехе, неутешан.* — Леле нама без дермана кад остасмо без оваквога брата!

десѣтак, -тка м *деценија.* — Од Ђурђевадне сам заузео девети десѣтак.

деф м у изр. бит деф и отис у деф *пропасти, настрадати.* — Ако овако продужи, све ће бит деф од глади. Како е крѣнуло, изгледа ће све да бјде у деф.

дивина, дивинѣ ж 1. *вук, вукови.* — Ударила му е дивина у овце. Ми за вука велимо дивина. У овѣ планине се не може живљет од дивинѣ. 2. *дивљач, звери.* — У ову нашу планину има сваке дивинѣ.

дијанџа ж *живо биће.* — Не йди през гору, е тамо има сваке дијанџе, па те може нешто препанут.

дијат, дијам несвр. *тешко, једва дисати.* — Има, сирѣма, задуу, па једва дија.

дикло с само у изр. што дикло навикло *како се ко навикне у младости тако поступа и касније.* — Надали смо се е ће се срѣс кат порастѣ, ал цабе — што дикло навикло!

дйла ж *место у катуњу на коме се скупљају деца и омладина.* — Изйдите, ђецо, тамо на дйлу, шта ћете бвђе у овѣ дйм.

диликнут, -нѣм свр. 1. *викнути, зовнути некога из свега гласа.* — Полако, шта си диликнуо! 2. *поћи у скитњу.* — Смир се, кут си диликнуо по сѣлу.

диликтат, диликћѣм несвр. 1. *викати, звати некога из свега гласа.* — Шта ти је, шта диликћѣш! 2. *скитати, лутати.* — Ништа не ради, само диликћѣ по нардуду.

дилчик, дилчика м *човек исправног држања, правога стаса.* — Поглѣни какав је онѣ дилчик.

дилчит се, -йм се несвр. *држати се укочено, круто.* — Не дилчи се ту, нѣ се сагни, па нешто уради својом рукѣм.

димидус (поред обичног дибидус) прил. *потпуно, сасвим, уопште (о нечему негативном, рђавом).* — Завршио е шкѣлу, а димидус ништа не зна. Он димидус не чуе што му причамо!

димизѣке *реч за изражавање наглог одласка, бежања.* — Пѣћерѣ Мйкѣш Бѣжа, а ѣн димизѣке, утече ка муња.

димицана ж *већа стаклена боца (обично оплетена прѣћем), балон.* — Сломйше ми ђеца димицану од десет кйла пуну ракије.

доглавит, -авѣм свр. *доказати некоме нешто, убедити некога у нешто.*
— Томе чоѣку не мѡжеш доглавит ако е нешто уфитиљѣо.

догођај м *догађај*. — Тај догођај се десѣо прије рата.

догомбѣлат (се), -сѣам (се) свр. *с напором, једва доћи.* — Отежао сам, једва сам догомбѣлао уз ову страну. Огладнио сам, не могу се догомбѣлат до куће.

догузѣлат, -сѣам свр. *доћи или дотрчати гузѣлајући, заносећи стражњоном.* — Ено Ђана догузѣла и школе.

додигнут, -нѣм свр. *доселити се.* — Отац му е додигнѣ ис Кучѣ.

додизѣт, -ијѣм несвр. *досѣлавати се.* — Сваки дан додижу избљѣглице из Метѡкије.

допијеват, -ијевѣм несвр. *додиривати, дотицати.* — Трчи кѡ крила да има — чини ми се зѣмљу не додијевѡ.

дозват, дозвѣм свр. (поред обичног књижевног значења) у блажој клетви: *дозвао га јад снашао га, нека га снађе јад, невоља и сл.*
— Каквѡ е она велика поган, дозвао га јад увр мѡга!

дојавит, -авѣм свр. 1. *дотерати стоку.* — Што си дојавио тѣ ѡвце прије времена. 2. а. *доћи, стићи (о стоци).* — ѡвце су сѡме дојавиле, а чѡбани су остѡли да се играју. б. погрд. *доћи, стићи, вратити се;* исп. добравит. — Отишли су јутрѡс на сабор, пѡ нијѡко да дојавѣ кѡ кући.

дојављиват, -љѣм несвр. 1. *дотеривати стоку.* — Што не дојављѣте, ђѣцо, тѣ ѡвце? 2. а. *долазити, стизати (о стоци).* — Краве ми сваку нѡј сѡме дојављјују. б. погрд. *долазити, стизати, враћати се.* — Што ова ђѣца не дојављјују с играњке, да се нијѣсу с неким побѣла?

докапулат, -улам свр. *доћи, стићи с муком, с напором, једва.* — Ево. докапуласмо неѡко.

докѡан, докѡјна, докѡјно докон, беспослен. — Докѡан си, пѡ мѡжеш причат. Докѡан је, пѡ му тѣшко пролази вријеме. Он је докѡан, пѡ једва чека да му неѡ дође.

докобрљат, -рљѡм свр. I. *котрљајући довући, догурати, докотрљати.* — Докобрљѡ ми тѡ бурѣло. II. ~ се I. *котрљајући се стићи, докотрљати се.* — Докобрљѡ се један камен з Баља право у Лѣм. 2. *фиг. с муком стићи, дотерурати се, довући се.* — Мога ли се докобрљат довлѣ? 3. *фиг. догодити се стицајем околности, прилика.* — Таѡко ни се тѡ докобрљѡло.

докѡјштѣйна ж беспослица, доколица. — Неѡкѣ е нагнаѡ живот да ѡјдѣ, а неѡкѣ докѡјштѣйна.

докѡличѣт, -ѣм несвр. *проводити време у доколици, беспосличити, дангубити.* — Повѡздѡн докѡличѣ, ништа не радѣ.

докучит, -уѣм свр. 1. *узети нешто што се налази на неком одстојању, примати, привући.* — Пуна е грана трѣшања, ал не могу да ју

докучѝм. 2. *домоћи се (некога, нечега), достићи, дохватити*. — Ако га ја докучѝм, неће му падати нам да фрѝуши по селу.

дбл *узвик вољу да иде ниже приликом орања у страни*. — Дбл, галбна, дбл, кут си заплео горе!

дбљњак м *доњи воденички камен*. — Напукѝ е дбљњак, морѝће се набавлѝат новѝ.

дољуљат, -уљам свр. *донети или довести много нечега*. — Само се чудѝм како дољуља аутобус оволикѝ народ.

домазлук м 1. *комотнији, шири или дужи одежни предмет или обућа*. — На кѝшу и снѝјег се све скупља, а домазлѝци нѝ. 2. (у прид. служби непром.) *простран, комотан (о одећи или обући)*. — Ово е домазлук кошуља. Ово су ми чарѝпе домазлук.

дбмо м *хипок. од домаћин (односи се на мушко дете у кући, будућег домаћина)*. — Дбѝи, дбмо, да ручѝмо. Ѐма ѝево дбма, кѝ нама двојци шта мѝже!

домодрѝжница ж *добра домаћица, жена стуб куће*. — Милѝна е бѝла вѝликѝ домодрѝжница и жѝна кѝ дѝбар чѝск.

доморѝдан, -дна, -дно *који је рођен у кући, породици, који није доведен у кућу, породицу*. — Она е доморѝдна, пѝ тѝ бѝље знѝ.

дбнлѝ (често с партикулом -к и -н) прил. *донде*. — Не смѝјем га пуштѝти самѝга ни дбнлѝк дбнлѝк. Одонлѝн дбнлѝн је мѝе. Не мѝгу без мачѝге ни дбнлѝ.

дѝрат м *коњ црвеномрке боје и име таквоме коњу*. — Кѝњима дѝемо ѝмена по бѝи: дѝрат, дорѝша и дѝрка — кѝт су црвеномрѝки, зѝкан и зѝчка — кѝт су зѝчкасти, вѝрапец и вѝрањѝша — кѝт су црѝни, ѝѝгат и ѝѝгуша — кѝт су бијѝли и брѝњаш, брѝња и брѝња — кѝт ѝмајѝ брѝњу на ѝѝшу.

дѝрка ж *кобила црвеномрке боје и име таквој кобили*; исп. доруша. — Пр. в. под дѝрат.

дорѝша ж в. *дорка*. — Пр. в. под дѝрат.

достѝна ж *много ѝуди, доста ѝуди*. — Достѝници је бн доѝкаѝо, ко му се гој замлѝѝриѝо — плѝтиѝо му е.

дѝтаван, -вна, -вно *разуман, духовно зрео, разборит*. — Пушти га, није оно дѝтавно.

дѝфѝатан, -тна, -тно 1. *склон ситној крађи*. — Заклѝпѝ ти кѝћу, овѝ су ѝѝца дѝфѝатна. 2. (само у ж. р.) *која је лошег морала, неморална*. — Причајѝ да му е жѝна бѝла дѝфѝатна.

дофѝурит, -урѝм свр. *донети, довући, нешто тешко, велико*. — Дофѝурѝо е сто кѝлѝ сѝјѝена, вѝс је у гѝлѝу вѝду.

дочетура́т, -ура́м свр. I. *котрљајући догурати, докотрљати*. — Дочетура́ли смо ка́цу до врата́ от кача́рѣ. II. ~ се *котрљајући се стићи, докотрљати се*. — Дочетура́ ми се једна велика́ јабука пра́во у крило.

дочика́рит, -йм свр. *доселити се*. — Ево ко́мшије дочика́рише из Бе́ранѣ.

до́шлица ж она која је удајом дошла у кућу, *породицу*. — Снаа — то е до́шлица.

драгови́јетни, -а, -о в. *боговијетни*. — По ци́јелй драгови́јетни да́н не ула́зе у кућу.

драго́ман, драгома́на м *тумач, преводилац*. — Ста́нко е био драго́ман ко Талија́нѣ.

драгома́нит, -йм несвр. *тумачити, преводити*. — Драгома́нио е Талија́нима, но мло́ги се фа́лѣ да им је ва́љао.

дра́нг оном. *узвик за опонашање ударца*. — Тама́н сам за́спао, а оно нешто — дра́нг испрет ку́ће, па ми се ра́зби са́н.

дра́нциџ, -йм свр. *лупити, треснути*. — Се́ди с ми́ром, да те не дра́нциџм ови́јем гво́жђем пра́во по гла́ви!

дрвени́ца ж 1. *бочни делови самара*. — Промијени ове дрвени́це, да ти се не расуче́ самар. 2. ир. *стара особа*. — Није ка́дар да ра́ди, то е више́ дрвени́ца.

дре́ждат, дре́ждим несвр. *упорно стајати на једном месту чекајући некога или нешто*. — Шта дре́ждиш ту ци́о да́н!

дре́ждиња́к м *даждевњак*; исп. да́ждињак. — Па́де ова́ киша, па изми́љѣли дре́ждиња́ци.

дре́ка, дре́кѣ ж в. *дрењина (2)*. — Извади дре́ку да пу́штиш во́ду.

дре́ко м онај који *дречи, виче, дрекавац*. — Удри тога́ дре́ка уривком.

дрѣ́нго м *трома и спора висока и крупна мушка особа*. — Бра́ћа су му си́лни мо́мци, а он испаде некака́в дрѣ́нго. Ви́ђи онога́ дрѣ́нга како сме́јешно йде́.

дренова́к и дре́новѣк, -ѣка м *дренова батина*. — Треба́ не́га добро дре́новѣком, па би био бо́љи. Фа́љи не́му, изгледа́, до́бар дре́новѣк.

дре́ња, дре́ње ж в. *дрењина (2)*. — Покри́ дре́њу, бру́ко једна.

дре́њина ж 1. *плод дрена (црвена, дугуљаста бобица)*. — Испекли смо ракију од дре́њина́. 2. *полни уд мушког детета*; исп. дрека и дрења. — Сакри́ ту дре́њину, бру́ко ба́јина, да ти је не гледа́ју ђевџице.

дрѣ́тва ж 1. *стар, потрајао конопац*. — Дода́ ми ту дрѣ́тву, да све́жем бре́ме дрѣ́вѣ. 2. *фиг. рђава, лоша особа*. — Милѣ е обична дрѣ́тва, ни́ко му у ку́ћу не ула́зи.

дрѣтвѣт, -ѣм несвр. 1. *чући се, ићи полако и без циља*. — Куд дрѣтвѣш повѣздѣн? 2. *напорно радити, диринчити*. — Дѣбар им је док мѣже да им дрѣтвѣ, а питаћу те за њега кад не мѣгнѣ. 3. *тући, млатити некога*. — Пије сваки дѣн и бије се, нѣ га дрѣтвѣју — претукѣше га.

држѣвнѣи, -ѣ, -ѣ (поред обичног значења “који се односи на државу”) *расни (у вези с именицама које означавају стоку)*. — Блѣу Нѣвѣви купи-ли држѣвнѣ волѣве. Више помѣзем од једнѣ држѣвнѣ крѣвѣ нѣ ти от четѣри нашѣ. Наши су коњи брзи, а држѣвнѣи јѣдва йдѣу. Ови се наши коњи мѣгу испѣт на свако брѣдо, а држѣвнѣи не мѣгу никуд с пѣта, ал добро вѣку.

држѣло с *мотка или палица на коју се насаћује или причвршћује нека алатка, оруђе и сл., дршка, држѣла*. — Мѣрам да начинѣм држѣла за матѣке и бекѣре.

дријѣт, дерѣм несвр. 1. *јакѣ тући, млатити некога*. — Ђѣво е вѣлики, пѣ га ѣтац сваки дѣн дерѣ, нѣ ѣзалѣд. 2. *мучити (о горушици)*. — Кад је овако кѣша и студѣно, мѣне дерѣ лѣутѣна.

дрѣкалица ж *бесадржѣјна, празна прича*. — Не прича стално тѣ дрѣкалице, рѣци и нѣшто пѣмѣтно.

дрѣмнѣт се, дрѣмнѣм се свр. *посваћати се*. — Дрѣмнѣше се синој Мѣло и Пѣтар, нѣшто се никуко не мирѣшу.

дрѣнда ж в. *дунда*. — Благо тѣбе кад ймѣш такѣу дрѣнду.

дрѣнда, дрѣндѣ ж *направа за растрѣсање вуне, која се састоји од јакѣг дрвѣног лука и тетивѣ од опутѣ*. — Радѣновићи су имѣли дрѣнду и дрѣндали вѣну, те су и прѣзѣвали Дрѣндари.

дрѣндање гл. им. од *дрѣндат*. — Вѣну смо носѣли на дрѣндање у Бѣре Краљѣкѣ.

дрѣндѣр, -ѣра м *онај који се бави дрѣндањѣм, растрѣсањѣм вуне*. — Радѣновићи су били најбољѣи дрѣндѣри у овѣ краѣве.

дрѣндат, дрѣндам несвр. *дрѣндѣм растрѣсати вуну*. — Пр. в. под дрѣнда.

дрѣндача ж в. *дунда*. — Ова дрѣндача раћѣ ѣѣцу кѣ ис прѣћкѣ.

дрѣндѣк, дрѣндѣка м *крупно, напредно дете*. — Кад је бѣла мѣла, Дѣкица блѣше правѣи дрѣндѣк.

дрѣбѣт, дрѣбѣм несвр. 1. *ломити, растављати у комадиће*. — Мѣма дрѣбѣи лѣб за пѣпару. 2. *ломити, кидати хлѣб или качамак у комадиће и потапати у слатко или кисѣло млеко*. — Дрѣбѣте, ѣѣцо, пѣ се навѣргните дрѣбљѣна.

дрѣбљѣн, дрѣбљѣна м *комадић, парче удробљѣне хранѣ*. — У пѣну шѣрпу мѣунѣ наћу сѣмо двѣ дрѣбљѣна мѣса.

дрѣбљѣње с 1. *јѣло од иситѣѣног хлѣба или качамака у слатком или кисѣлом млѣку*. — Јѣ би и пѣслије најлѣпшѣга рѣчка йѣо дрѣбљѣна.

2. *исецкано у комадиће и испржено месо*. — Појџите овога крмѣһѣга дроблѣња док је вруће, не ваља ка се олади.

дрѣчкав, -а -о који има *громуѣица, громуѣичав (о киселом млеку)*. — Ово ти је млијѣко нешто дрѣчкаво.

другобарственѣк, -ѣка м *припадник другога братства*. — Божо е бранићо рѣђаке од другобратственѣка.

другоплеменѣк, -ѣка м *припадник другога племена*. — Васѣвићи су вазда лијѣпо примали другоплеменѣке.

дрѣц а. дрѣца. — Полако, јадан, а не дрѣц гѣре, дрѣц дѣље.

дрѣца *увек за нагли трзај кад се нешто буче*; исп. дрѣц. — Не ваља тако — дрѣца тамо, дрѣца овамо.

дрѣцна ж в. дунда. — Она твоја дрѣцна оће начин, а ти га немаш.

дрѣцнѣт, -нѣм *тргнути, нагло повући*. — Дрѣцни то мало јачѣ.

дуа ж в. здуа (1). — Рикну бомба крај мене, не уби ме, али ме дуа баћи пет метара.

дубач, -ача м *алатка за дубљење дрвених предмета*. — Овијем дубачем је мѣј стрѣц дуба вагане и жуице.

дуглѣра, -ѣре ж *јакѣ висока особа*. — Чѣек јѣ е једна дуглѣра, не би се у ову сѣбу исправио.

дугѣдлѣит, -ѣим несвр. *одуговлачити, отезати с нечим*. — Немѣте дугѣдлѣит, нѣ свадбу што прије — влѣрену ѣевѣјку не ваља дѣго држат у кѣћу. Никад немѣ неки поса дугѣдлѣит.

дудѣчит се, -ѣим се несвр. *држати се усправно, круто, крутити се*. — Немѣ ми се ту дудѣчит, нѣ ил ради ил ѣди ка кѣћи.

дѣклит, -ѣим несвр. 1. *пити преко мере алкохолна пића*. — Дѣкли по цѣо дѣн, па не зна куд удара. 2. *пити у већој мери неку течност*. — Најѣ се крѣтинѣ, па ваздѣн дѣкли воду.

дѣло с руна, јама. — Потресѣ е зѣмљотрес кѣћу, па су зидѣви испуцали, а на једно млѣсто зинѣло читавѣ дѣло.

думача ж *врста биљке напратњаче, крупних двѣструко пернатих листѣва, која расте по сеновитим шумама*. — Ми крѣмадима простѣрѣмо думачу.

дѣнда ж *пунија женска особа*; исп. дрнда, дрндача, дрѣцна и дѣћка. — Блѣу му довели једну дѣнду о сто кѣла. Ъ, како му се црвени она дѣнда!

дѣндѣр, дундѣра м 1. *густ дим*. — Поглѣднѣм ја, а ѣно избѣо дѣндѣр навр кѣћѣ. Сѣрова дрѣва, па избѣја дѣндѣр навр кѣћѣ. 2. *густа прашина*. — Јури камиѣн, а за ѣим се дѣжѣ дѣндѣр. Удави не прашина покрај овога пута, по цѣо дѣн се дѣжѣ дѣндѣр от камиѣна.

дуп *в. дупа*. — Обалио га па бије — дуп, дуп, дуп!

дупа *узвик за означавање удара и подражавање звука (обично потмулог) који се чује при њему; исп. дуп*. — Уфати га, па по њему — дупа, дупа, дупа!

дуподерина *ж глупа и сирова особа*. — Аксо е био фин чдек, а онџ му сина — обична дуподерина.

дур *узвик за терање коња; исп. дура*. — Дур, вук те изио!

дура *в. дур*. — Дура, доруша, шта си ста́ла!

дургуља *ж врста крупне шарене ране шљиве јајастог облика*. — Нијесу ми родиле дургуље. Ракија од дургуља е мека.

дурнут се, дурнем се *свр. в. здурнут се*. — Жалио е жену двије-три године, нџ сџ дурнуо, пало му нам да се жени. Шта ти је, шта си се дурнула, ка да ћеш да се удаеш?

дућит се, -им се *свр. запалити се; исп. латит (II, 2)*. — Ка се дући дрвџна кућа, не мџже се лако утулит.

дућка *ж в. дунда*. — Тџ блџше једна дућка, ка дунда Акџва.

дућкџт, -џм *несвр. јести с апетитом*. — Имџ ви џвџе дџста да дућкџте.

дуца, дуце *ж 1. висока жена*. — Колика му блџше онџ дуца женџ! Чу да сџ удџла онџ дуца Милџва. 2. *дугачка пушка*. — Заметнуо дуцу преко рамена, па не зарежуе никџга. Јџ сам мџга дуцом талијанскџм поџдит џе погледам.

Ђ

ђаволисџт, -ишем *свр. в. врагосџт*. — Што гџј узме у руке, свџ џаволише.

ђаволовиџа *ж в. враговиџа*. — Уништџше ми џаволовиџе коломџџ.

ђаволопџтак, -тка *м в. врагопџтак*. — Живот ми узџ овџ џаволопџтак коломџџа. Трипут сам га ваџио [наводњаваџ], а неће га бит ни до Божића.

ђаволосџса *ж в. враговиџа*. — Овџ џаволосџса жујкџ често преврне штругљу пуну вареникџ.

ђева, џевџ *ж девојка (обично при упозоравању или блажој претњи)*. Бџг-ме ћеш ми га, џеве, плаџит! Њукнула џева, џе да се удаџ.

ђевџка *ж 1. девојка*. — Ёно нека џевџка иде ка кући. 2. *кћи*. — Сџвџве џевџке су вриједне и памџтне.

ђевџчина *ж аугм. и пеј. од џевока*. — Овџ данџшње џевџчине ништа не радџ, нџ сџмо иду на сџднике. Онџ Јџкџве џевџчине се не поуџаваше.

ђендър, -ара м *ђердан*, *ниска*. — Тата ми је купио лијеп ђендър.

ђетџе, -ета с *детенџе*. — Глџе како е лијџепо овџ џетџе!

ђетџња *трудна*, *гравидна*, *носећа*. — Ђетџња жена не смџје да се псује. Блџше му жена џпет џетџња.

ђетџште, -а с *аугм. од дијете*. — Ђџкам да дџђе онџ џетџште. Онџ џетџште ми задџе вџлџе брџге.

ђџто м *дете* (*обично при упозоравању или блажој претњи*). — Остџви тџ, мој џџто, док нијџси дџбио по гуџици. Не дџра то, џџто, бџлџе ти је! Узврџио џџто, џџе да дџбџје по гуџици. Не сџвџја се џџто кот кџћџ.

ђџчина ж зб. пеј. *дечуриџа*. — Прџђе тудџје некаква џџчина, таквџџџ безобразлукџ дџсад нијџсам џђо до џд џи. Не мџгу заспат од овџ џџчине.

ђџпац, -иџа м *снажан и окретан млад човек*. — Благо тебе кџ тџ запџо такџв џџпац.

ђџгат м *коњ беле боје и име таквоме коњу*. — Пр. в. под дорат.

ђџгуша ж *кобила беле боје и име таквој кобили*. — Пр. в. под дорат.

ђџзина ж *лош дувџн; дивљџ дувџн, крџа*. — Вџзда пџши некакву џџзину, ниџкад нџма дџбра дувџна.

ђџула ж *врста јесење јабукџе слаткога плода*. — Од јџбукџџ највише вџлим џуле.

ђџсџт, -џм несвр. 1. *ићи незграпно, климајући појединим деловима тела*. — Лијџпа е џевџџка, али јџ е мџна што џџсџ кад џдџ. Овџ кљџсе џџсџ џз брдо. 2. *играти у колу, поскакујући и круто, укочено трескајући*. — Колико мџгу џџсџт на овџ игранке, а да и нџге не заболџ! Онџ џколо у црноџдрџко кџло плџвају, а по дџве унутра џџсџју.

ђџстџт се, -џм се несвр. *живети у слози, слагати се*. — Онџ се двоџца дџбро џустџју. Бџжо и јџ се дџбро џустџмо отџад знџмо за себе.

ђџтурџм, џутурџма м 1. *стара изнемогла и оронџла особа; исп. чунгар*. — Онџ дџџ џутурџма напџнише по сто гџдџнџџ, а ниџкако да џмрџ. 2. *особа с телесним недостатком, богаљ*. — Мџрџла е цџјџлџга живџта да дрџи сџна џутурџма. 3. *неумџшна, неспрџтна особа*. — Јџ сџм џутурџм у кџћу, кад жена нијџе тџ, не умџјџем се снџј ни раџџју да нагџћџм.

Е

џкџње с *гл. им. од еџат (се)*. — Мџнте се, џџџо, џкџња, нџ џјмо да плџстџмо.

џкџт, џкџм несвр. I. *улагати велики напор, напрезати се у раду, радити нешто из све снаге*. — Тџ џџек по цџјџлџ дџн џкџ. Не џкџ снагџм,

употријеби мало вљештинѐ. II. ~ *се рвати се*; исп. *обаљиват се*. — Ђкају се по цйо дѧн и не мѧгу један другѧга да обалѐ. Драгѧтин и Влѧдо се ѡкају на ливѧду.

ѡкнѧт, ѡкнѧм свр. 1. (некога) *снажно ударити, лупити, треснути*. — Ђкнѧ га пѡснѧицѧм ѧ нѡс и пѡбљѧже. 2. (нешто) *укуцати, забити снажним ударцем*. — Добрѡ си тѧ кѡлац ѡкнѧо. 3. *пасти у великој количини (о снегу)*. — Знѧ ѡвѧе да ѡкнѧ вѧљи снѧјег.

ѡктер м *хектар*. — Ђмѧ десет ѡктерѧ земљѧ.

ѡлда ж *хельда*. — Пѡтар је посѧјѧо ѡлду у орнѧцу више кѧћѧ.

ѡлдовнѧй, -ѧ, -ѡ *који је од елде, хельде*. — Пѡтар млѧго вѡлѧй ѡлдовнѧй качѧмак.

ѡнга ж *шала*. — Мѧни се, дѧјете, ѡнгѧ, рѡци нешто ѡзбилно.

ѡнгѧт (се), -ѧм (се) несвр. *шалити се*. — Пѧшти га, ѡн ѡнгѧ. Ѣн се вѧзда ѡнгѧ.

ѡнгѧч, -ѧча м *шаливица*. — Бѡшко е вѧлики ѡнгѧч.

ѡндељат, -ѡљам несвр. *споро, пипаво радити*. — По цйо дѧн ѡндељам, а нѧшта се не вѧдѧ.

ѡревѧја ж само у изр. *одит на еревију ићи с главом окренутом у страну (обично у ѡутѧи или из навике)*. — Мѧловѧн кѧт се наљѧти идѧ на еревѧју.

ѡтовѡђе прил. *овде, баш овде*. — Влѧдика е ѡдмѧрѧо ѡтовѡђе.

ѡтонѡђе прил. *онде, баш онде*. — Убѧше га десет кѡрѧкѧ от кѧћѧ, ама ѡтонѡђе.

Ж

жандамѧрија ж *в. цандамерија*. — Жандамѧрија е поѡтѧтѧла лупѧже. Повелѧ су га у жандамѧрију.

жѧпка ж *петља, ѡмча на одевним предметима која служи за закопчавање дугмадима*. — Начѧни ѡвѧе жѧпку.

жѧр м (поред уобичајеног значѧња “жеравица”) у *ливаду или пашѧк претворена пѧлевина*. — Изјѧвио е стѡку ѧза жѧр.

жѧйр м *бистра, проницљива особа*. — Драган је вѧлики жѧйр, свѧј се тѧ мѡже снѧј.

жѡкно с 1. *већа рупа*. — Овѡ овѧкѡ не ваљѧ, начинѧо си чѧтѧвѡ жѡкно. 2. *пеј. задѧица, стражѧица (када се говори о грамзивим особама)*. — Нѧко не знѧ којѧ е то грабуљѧ. Вѧљѧ е жѡкно испѡд ѧга. Зѧнѧло му жѡкно, пѧ му е мѧло и камѧња.

ждрѝака ж *светлост која најављује свитање, зору, праскозорје*. — Ка сам крѝнуо, била е тек сама ждрѝака. У ждрѝаку од зорѝ сијечѝмо бѝдњаке.

ждрѝпац, -пца м *дрѝпац*. — Неки ждрѝпци су га псовѝали.

ждрѝока, ждрѝкѝ ж *она која халапљиво пије воду*; исп. ждрокат. — По цѝо дѝан пије вѝду, пѝ ју затѝ зовѝмо ждрѝока.

ждрѝокат, ждрѝокам несвр. *халапљиво пити*. — По цѝо дѝан ждрѝока вѝду, а ништа не ѝје.

ждрѝѝит, -ѝм свр. *халапљиво, брзо појести*; исп. ждрѝнут. — Ждрѝѝо сам кѝлу смѝчанѝга качамака у пѝ-пѝс зѝлагаѝја.

ждрѝнѝут, -нѝм свр. в. *ждрѝит*. — Шта мрѝѝниѝш, ждрѝни тѝ у два—три зѝлагаѝја.

жѝгар м I. *сирово дрво*. — Набѝчи тијѝ жѝгарѝ на огањ да се угрѝјемо. 2. *крѝвна особа*. — А, какви су они жѝгари Јовѝанови!

жѝгра ж *штап, палица са спољашње страна јарма која служи при упрезању и испрезању волова*. — Пѝмаѝм се жѝјѝња, пѝ слѝмѝ жѝгру.

жѝдѝват, жѝдѝем несвр. *трпети жѝђ дужѝ време*. — Сви смо гладѝвали и жѝдѝвали.

жѝжуњат, -уњѝм несвр. хип. *бити помало жѝдан, трпети жѝђ извесно време*. — Што се не дѝгнѝш да пијѝш, нѝ сву нѝј жѝжуњѝш?

жѝкат, жѝкам несвр. I. *пити много, превише*. — Не жѝка толику вѝду, пѝ да виѝше жѝдѝниѝ. II. ~ се *натапати се водом, упијати воду*. — Нека се овѝ жѝка водѝ. Ы, што се овѝ дрѝва жѝкају водѝ!

жѝљѝзни, -ѝ, -ѝ *тежак, жѝсток, огroman (односи се само на муке које је неко поднео)*. — Таѝ е чѝдек пѝдѝниѝ жѝљѝзнѝ мѝке, свѝшта су од нѝга радѝили, нѝ није ниѝкога ѝдѝо.

жѝтѝика ж *врста дрѝвета*. — У нашу шѝму ѝма највиѝше цѝра и жѝтѝикѝ.

жѝтѝиков, -а, -о *који се односи на жѝстику, који је од жѝстикѝе*. — Жѝтѝиковѝ дрѝво е сѝтно, пѝ е маљѝ кѝрѝс од нѝга.

жѝтѝиковина ж *жѝстикѝово дрво (као грађа, материјал)*. — Дѝбар је плѝт од жѝтѝиковинѝ.

живѝстијѝан, -ѝна (често уз придев божи) *велика количина, мноштво (обично о деци или сѝтним живѝотињѝама)*. — Кум-Мѝло ѝма живѝстијѝан унѝчади. Убили смо динамѝдом живѝстијѝан бѝжи рѝбѝ.

живѝѝца ж *плодна, обрадива земља*. — Код нас се земља не ѝрѝ дубѝко, живѝѝца е тѝнка, пѝ ако дѝубљѝ задрѝш, изѝвѝдиѝ мртѝѝицу.

живѝват, живѝем несвр. *сложно живѝети, слагати се*. — Мѝ смо вѝзда живѝвали ка рѝѝсѝна брађа, ниѝкат се нијѝсмо ни спорѝчкаѝли.

жйж узвик којим се одвраща мало дете од ватре или предмета о које се може опећи, пец; исп. жиш. — Жйж! Сагоре се!

жйжа, жйжѣ ж ватра (у обраћању малом детету). — Нека, нека, то е жйжа!

жйкат, жйкѣм несвр. I. чинити отпорним, јаким, челичити, калити. — Цйгани жйкају ђецу, кад им се ролѣ — умдѣ и и по највишој цйковини у лѣдну вѣду. II. ~ се постајати јачи, отпорнији, издржљивији, челичити се. — Цйганчѣд се жйкају кад је стѣд и цйча.

жйлчйт, -йм несвр. прекомерно пити алкохол. — Величко е у своје вријеме прѣписно жйлчйо. Ђйрко добро жйлчй, нѣмѣ жѣшћѣга пивца од нѣга.

жйми речца са значењем да није онако како се мисли, верује, да је у питању шала или обмана. — Не слѣшѣ тй, жйми, шта ђн прйчѣ, оће ђн да ћѣса с тѣбѣм.

жйто с в. коломбоћ. — Очемуњѣте мало жйта да ѣутра понѣсѣм у во-ћенйцу.

жйш в. жйж — Жйш, жйш! Блѣжи од ђгња!

жйшка ж (поред обичног значења “варница”) фйг. напрасита, љутита особа. — Ако плѣнѣ онѣ жйшка Јѣка, огњѣм ће те садрѣт.

жмѣрйт, -йм несвр. постајати влажан, влажити. — Онѣ ливѣда испод извѣра вѣзда жмѣрй.

жњѣтвѣр м онај који жање жито, жетелац. — Нйје мѣј ђтац жњѣтвѣр кѣ твѣј.

жњѣтварица ж она која жање жито, жетелица. — Прѣпаде ми пшеница, а не мѣгу да наћѣм жњѣтварице. Мйлица е добра жњѣтварица.

жѣља ж комарац. — Свѣга су ме изѣле жѣље.

жѣља, жѣљѣ ж мршава женска особа. — Милѣвѣ е жѣља од роћѣња.

жѣљѣв, -а, -о мршав, жѣљѣв. — Свѣ су ми ђѣца жѣљѣва, кѣ да нйшта не турѣју [у] ўста. Кѣ мѣмек бйо е жѣљѣв, а сѣт сѣ утовйо.

жѣљѣ м мршава мушка особа. — Старйјѣ дијѣте ми је жѣљѣво, пѣ га ђѣца зову жѣљѣ. Онѣ мѣј жѣљѣ нйшта не йје.

жѣћет, жѣћйм несвр. волети (нешто). — Бѣжѣ млѣго жѣћй вѣће.

жѣја ж 1. овца жућкасте главе и име таквој овци. — Ђво како су ни се звѣле ђвце: жѣја, ѣѣца, кѣлѣка, мйлѣка, чйзма, клѣпа, шѣра, рѣга, гѣља, рѣда, црноглава, гаруша, бѣља и бѣљуша. 2. пеј. женска особа жуте, плаве косе. — Он лйјѣп и мйран чѣск, нѣ му е онѣ жѣја женѣ љѣта кѣ гѣја.

жѣјѣн, жѣјѣна м 1. животиња (мужјак) жуте или жућкасте боје (ован, јарац, во). — Ђе набавй овога жѣјѣна, вйдйм да нйје о твојйјѣ овѣцѣ. 2. пеј. човек жуте, плаве косе. — Овй Коњушѣни свѣ некакви жѣјѣни.

жујка ж крава жућкасте длаке и име таквој крави; исп. жука и жукуља. — Жујка се добро музе, а и теле јој је напредно.

жујбв, -два и жујов, жујова м пас жуте боје и име таквом псу; исп. жућко. — Пр. в. под зельов.

жујбња м во жућкасте длаке и име таквом волу. — Жујбња и мркбња дру од друге године. Жујбњу смо мбрали да продамо, па е зекбња орао с кравбм.

жујце, жујцета с жуманце. — Никад не изије цијело јаје: изије жујце, а остави бијелце.

жука, жукѣ ж в жујка. — Жука и жукуља су жућкасте.

жукуља ж в жујка. — Жукуља се никад не обада.

жулит, жулим несвр. жулити, жушити, комити. — У неђељу ћемо жулит колдмбоћ. Немб више да жулиш букве. Ова се јајца слабо жуле.

жућеница ж 1. било која ствар жуте боје, обично хлеб од жутог кукурузног брашна. — Ево ти ове жућенице и мекбга сира те се навргни, другб у кућу неммамо до довече. 2. зеласти биљка чији се дуги, уски, назубљени листови користе као салата. — Јели смо жућеницу ка салату.

жућка ж име кокошки жуте боје. — Пр. в. под пирга.

жућко м в жујов. — Је ли ваш ова жућко? 2. пеј. човек жуте, плаве косе и браде. — Је си ли ти то чо од жућка Миланова?

3

заандоврљит, -рљим свр. тврдоглаво запети, остати при своје мишљењу, ставу, задрети. — Што си заандоврљио, није то такб ка што ти мислиш.

забакдвит, -им свр. јако се запрљати, запустити се, запустити нешто. — Мбрам се купат, забакдвио сам више. Шта ти је ова казан овакб забакдвио?

забалат, -ам свр. почети пуштати бале, забалавити. — Погле онѣ пбгани како е забалала!

забичит (се), забичим (се) свр. 1. а. развити се у бика, постати бик (о јунцу). — Мркбња и галбња су рођени у петнаѣ дана, ал је галбња веј забичио, а мркбња е још правб теле. Жујбња се забичио, па стално трчи за кравамб. б. фиг. развити се у младића. — Божб е забичио, ёно веј иде на седнике. Кат се ћаци забиче, мало горѣ учѣ. 2. фиг. постати осيون, обесан, осилити се. — Она му е син веј забичио, па никбга не слуша. Мишб се забичио чим је напунио петнаѣ годинб, па стално дира ћѣцу.

заблѣјат, заблѣим свр. 1. (за некога, нешто) *одушевити се, занети се (неким или нечим)*; (за неким) *залудети (за неким)*. — Био е заблѣјао за Стаљина. Заблѣјао е за ђевѡкѡм Мјарковѡм, нѡ ѡна га, изглѣда, неће. 2. погрд. *отићи, одлутати*. — Куд је онѡ заблѣјао?

заблѣшит се, -им се свр. *зачудити се, збунити се, смести се*. — Кад му тѡ рѣко, а ѡн се, сирѡма, заблѣши, пѡ нѣ умљѣде проговѡрит.

забогѡтит, -им свр. *постати богат, обогатити се*. — Стриц ми блѣше забогѡтиѡ, но у рат свѣ прѡпаде.

забош прил. *узлуд*. — Свѣ смо прѡбѡли, нѡ забош.

забрава ж *приглупа особа*. — Бистра и спѡсобна жѣна, а онѡ чоѣка јѡ е некаква забрава.

забравѣтат, -ѣтам свр. а. *забравит*. — Кут си забравѣтаѡ по овомѣ кијамѣту?

забрѡвит, -ѡвим свр. *поћи некуда без циља, као брав*; исп. забравѣтат. — Кут си забрѡвиѡ, чѡсти ти?

забрѡсѡт, -ѡшѣм свр. *метући, чистећи метлом дѡтаћи некога или бацити смеће на њѣга*. — Помакни се, дијете, да те не забрѡшѣм.

забрѡкат, забрѡкѡм свр. *замешати кашу или храну за животиње*. — Забрѡка за вечѣру скрѡб или млѡјѣчницу. Забрѡкала сам пѡшѡдима мѣћу.

забрѡит, -ѡим свр. I. *преварити неког при плаћању (узети му више ако купује, односно дати му мање ако продаје)*. — Пѡзи да те онѡ пѡган не забрѡи, ѡне ђѣцу и стару чѣљад. Неј ти мѣнс лѡко забрѡит! II. ~ се *погрешити у бројању*. — Заброј се у продѡвницу, те плати више.

забрѡтит, -рѡтим свр. *распричати се непрестано и брзо говорећи*. — Што си забрѡтиѡ, престѡни да и јѡ нешто кажѣм.

забугијат, -ијѡм свр. *дићи прашину, запрашити*. — Чѡмѣ сте тѡ, ђѣцо, забугијали, те се у сѡбу ништа не види от прашинѣ?

забудѡлет, -ѡлим свр. 1. *занети се, одушевити се; залудети (за неким)*. — Забудѡлиѡ за ону ђевѡчину, нѡ ѡна није за њѣга. 2. погрд. *отићи, одлућати*. — Е, ђѣ ли је забудѡлиѡ те га нѣма!

забукѡрит, -ѡим свр. пеј. *запалити дуван, запушити*. — Кад улѣго у кѡћу, онѡ ђѣчина блѣу забукѡрила, пѡ ка тѡ виђу, ка да ме виђе јѡд.

зѡвала ж *гомила прикупљеног, али још несаденутог сѣна*. — Скупили смо сѡјѣно у зѡвале, а ђѣнућемо га ка се још мѡло просѡши.

зѡвалит, -ѡ, -ѡ *који је дуг и тежак за изговор (о изразима, рѣчима)*. — Ыма овиијѡ стрѡнијѡ рѣчѣи коѣ су зѡвалите и нѣ мож и нијѡко науѣит ни изговѡрит.

завалит, -аџим свр. *оборити некога, повалити*. — Ђкали смо се ја и Вуко, али смо једнаке снаге и не можемо један другога да завалимо. Марко га шчепа и завали.

завалито прил. *тако да се тешко разуме, неразумљиво*. — Прича некако завалито, млогѣ рјечи не разумјемо.

завалица ж дем. од *завала*. — Скупљаће сијено у завалице, да пластови не бидну тешки за ношење.

заваливат, -љуем несвр. *обарати, поваљивати*. — Таџа, рѣци Драгану да ме не завальуе.

завѣзат се, -ѣжем се свр. *престати с растом*. — Онѣ се дијете завѣзало, па не попира.

завѣзек, завѣска м 1. *узао, чвор*. — Одвѣжи ова завѣзек. 2. *дете заостало у расту*. — Кољични му е онѣ завѣзек џетѣта! Онѣ завѣзек не попира. 3. *затворена, уздржана, а лукава особа*. — Ниџко не зна колиџко е у онѣ завѣска завѣзано и запетљано!

завѣс, завѣдем свр. (поред уобичајеног значења “одвести погрешним путем”) *јаџко се исцрпоти, изнемоћи, клонути, доћи до смрти (од болести, глади и сл.)*. — Ђџџџ е завѣо, не мџже дуго. Завѣо сам од глади. Стѣраџц је завѣо, неће дуго чѣм је изгубио рјјеч.

завидат, -идѣм свр. *завити, заврнути*. — Завидѣ тѣ јѣчѣ, џпет ће ти се одвидѣат.

завијат, -ијѣм несвр. *увијати се у главицу, главичити (о главичастом поврђу)*. — Купус ми је пѣчѣо да завија.

завирет, -ириѣм свр. *завирити*. — Завири у каѣану да видиш да ти џтаџ није тѣмо.

завит, завијем свр. *увити се у главицу, заглавичити (о главичастом поврђу)*. — Ниџкад ми купус није рѣно завѣо ка ове годинѣ. Изр. **з а в и т** (**н е к о м е**) **п у п њ а к** у народном лекарству лечити оболели стомак масирањем или бајањем, враџбинама (обично стављањем преврнуте шољице на плитку посуду с водом, коју треба да упије шољица). — Кџја боли трбу. Зџвите стрину Рѣдосаву да му завије пупџак.

завлачит, -аџим свр. *поравнати, побранати, подрљати (земљу)*. — Јучерѣшње орање сам завлачио, а даље немам чѣм — џкраде ми неџко влачу.

завџштит, завџштѣм свр. *кренути некуда у гомили или широко се распорѣвши*. — Завџштѣли Облѣбрђѣни ус те гѣре, па беру бабушке, паѣре зараџише.

заврђнут, -неѣм свр. *отићи некуда на своју руку*. — Не знам џѣ е, заврђѣ е јџш јутрѣс у село.

заврѣвит, -ѣм *почети стварати везу, галаму (више лица)*. — Ћеца по шкбли блѣу заврѣвила.

заврѣтан, -тна, -тно *тежак, компликован за изговор*. — Руководиоци кад држе гѡворе свѣ изговарају некакве заврѣтне рѣјечи, коѣ ми бе шкблѣ ни разумијемо ни и умѣјемо изговѡрит.

заглабат, -абам несвр. *чангеризати, чантрати*. — Марко е права чевр-љуга — повѣздан нѣшто заглаба.

заглаварит, -арѣм свр. *поставити за главара, учинити главарем*. — Заглаварѣше ми оца у најгорѣ вријеме. II. ~ се *постати главар*. — Чѣм сѣ заглаварѣо, дѣгѣ е главу, пѣ никѡга не видѣи.

заглавичѣит, -ѣм свр. *увити се у главицу (о главичастом поврћу)*. — Купус је добро заглавичѣо, а лѣни у овѡ вријеме није био ни посађен.

загнат се, -ам се свр. *поћи код некога ради позајмице нечега*. — Кат сам се гѡј код нѣга загнаѡ за нешто, нијесам се врнуѡ празнијѣ рѣку.

зѡгорѣје м *оно што је загорело (при кувању, печењу), загоретина*. — Ова ти се вареника осѣћа на зѡгорѣје. Остружи тѣ котѣ од зѡгорѣја.

загрѣзѣт, -ѣжем свр. исп. угрезат 1. *загазити у снег, блато и сл.* — Ако ћеш да се размѣнѣш с путником у прѣјну, мѡрѣ јѣдан да загрѣжѣ у снијег. 2. *доспети у неку опасност, невољу или тешкоћу*. — Загрѣзѡо си у вѣљу мѣку.

загрѣпс, загрѣбѣм свр. (поред уобичајеног значења “гребући запарати”) ирон. *почети брзо и узбуђено причати или викати*. — Кад он загрѣбѣ да причѣ, мѣлѣ цѣјели дѣн кѣ вођеница. Виђи шта е онѡ загрѣбѣ свр онога бријѣга. Што ли је Бошко загрѣбѣ сѣ дно долине?

загрљаждѣит, -ѣм свр. *захватити пуну прегрѣт нечега*. — Не штѣди, загрљажди тијѣ брађ.

загузѣлат, -ѣлам свр. *почети гузѣлати, ићи или трчати заносѣћи стражѣницом*. — Нешто пѣче, а Јѣфто загузѣла уѡ брдо. Поглѣ онѣ пѡгани, како е загузѣлаѡ.

загумѣт, -умѣм свр. *ставити много јѣла у уста, напунити уста јѣлом*. — Он одједнѡм загумѣ пѡ лѣба. Загумѡо пѣна уста мѣсѣ.

загучѣит, -ѣм свр. I. *утукати, ушушкати*. — Мама ме тѣри да спѡвам, пѣ ме добро загучѣ да се не откријем. II. ~ се *утукати се, ушушкати се*. — Загучи се добро, да ти не бѣднѣ зѣма.

задедѣлит, -ѣљѣм свр. *ѡ заендељит*. — Задедѣљиле ѡвце к Лѣму, не могу и уставиѣт. Кад он зедедѣљи никѡ га не мѡже уразумѣт. Шта си задедѣљѣо, пѣ свѣ ѣсто цѣјели дѣн! Задедѣљѣо, пѣ цѣо дѣн по ѣстома трагу, досѣдио ми је да га више нијесам мѡгѣ слушѣт.

задијѣт се, -ѣјѣм се свр. *задихати се*. — Шта ти је, шта си се задијѣо?

задијеван, -вна, -вно *који воли да задева, задиркује*. — Добро ми је ово дијете, није задијевно, не дира никога. Никола Миловић је задијеван, све задијева ђецу и бије се ш њима.

задиликтат, -икћем свр. *зазвати, завикати*. — Умукни, шта си задиликтат да ти се спрда село!

задираћ се, -рём се несвр. 1. *загуљивати се, заљушћивати се*. — Задираћ се ова штица испод глацице, не могу е изгладити. 2. *осећати у грлу надражај за кашаљ*. — Задираћ ми се цијели дан, но ништа не могу да искашљем.

задланек, -нка м *шамар*. — Пр. в. под задланчит.

задланчит, -йм свр. *ошамарити*. — Таћа ме двапут задланчио, а браћ није добио ниједан задланак, иако е он крив таман колико ја.

задљанит, -ајм свр. *удаљити се, одступити од теме разговора*. — Кут си задљајо, ја ти о другоме причам, а ти о сасвијем деветоме.

задријет се, задрём се свр. 1. *загулити се, заљуштити се*. — Ова се штица задрла, не да се лијепо изгладити. 2. *осетити у грлу надражај за кашаљ*. — Нешто ми се задрло у грло, но не могу ништа да искашљем.

задробит, -дбим свр. *потопити иситњени хлеб или качамак у млеко*. — Задроби колобоћњице и леба, па се накреси.

задугодљанит, -ајм свр. *одужити, отегнути (о времену)*. — Задугодљаните с том косидбом, могли сте завршит и прије десе дана.

задундерић, -йм свр. 1. *задимити густим димом*. — Задундерило навр овѣ пушњачѣ, па се препало да се није запалила. 2. ирон. *запалити дуван, запушити*. — Ау, што су задундериле жене, пуна соба дима! 3. *дићи се (о прашину)*. — Идѣ камион, видите ли како е задундерило за њим.

заендѣлит, -ѣљим свр. исп. задедељит и заподрцат 1. *кренути, упутити се, упрети, заерети*. — Бљеше Јоко заендѣљио пут Чагора. 2. *заузети упоран, тврдоглав став, задрети*; исп. и заендечит. — Заендѣљио, па ни да чуе шта други мислѣ.

заендѣчит, -йм свр. а. *заендељит (2)*. — Кад Никола Миловић заендѣчи, прије ћеш овај зид убиједит но њега.

зажгѣлат, -ѣљам свр. I. *затиснути (нечим) пукотину, рупу и сл.* — Зажгѣлате, ђецо, те прѣзоре, да не фурј спѣља. II. ~ се 1. *запасти између зуба*. — Нешто ми се зажгѣљало између зуба. 2. *добро се утоплити, утукати се, ушукати се*. — Зажгѣља се добро, да се не смрзнеш по овомѣ вљетру.

заждит, заждим свр. 1. *учинити да нешто почне горети, зажећи, запалити*. — Заждише му сјјено и побљегдше. 2. *снажно бацити*. — Узѣ један камѣн и зажди га у прѣзор. 3. *енергично кренути*. — Ујутро ћу да заждим право на планину.

заживат, -ивам несвр. *причати много, непрестано, обично којешта.*
— Умукни једном, не заживај!

зажијевање с *гл. им. од зажијеват.* — Доста ми је негђвога зажијевања.

зажијеват, зажијевам несвр. 1. *ружно причати о некоме, оговарати, клеветати.* — Не тиче се мене шта погани зажијевају. 2. *зановетати, закерати.* — Не зажијева, дијете, ваздан, умукни једном!

завиздаџ се, -ам се *почети ударати ногама, почети се ритати.* — Шта е онџ крави те се онако завиздаџа, морџ да су е спопаџи ђбади.

завунзарат, -арам свр. *почети зунзарати, зазујати.* — Кат пчџле завунзарџју трџба блџжат.

завучат, -учим свр. *засујати.* — Завучџле су муџе, велика е врућина.

завгалит се, -им се свр. *зауставити се правећи вирове, завирити се (о води).* — Она се вода завгалила, трџба прокопат јџз да одјџви.

зављат, зављам свр. *преварити, обманути.* — Оџе да ме зављџа у карте, ал му јџ не дам.

завнтаџит (се), -џчим (се) свр. *упорно, тврдоглаво остати при неком ставу, мишљењу и сл.; упорно хтџти нешто учинити, заврџти, запџти.* — Ка се џн завнтаџи, мџжеш му главу разбит маљџм, а неџе да попуштџи. Завнтаџио Павле, па оџе, каџџе, да убије Мићка џим га срџте, развалџе му заграду и пушџа коџе у џтаву.

завјџрит се, -им се свр. *заруменџти се.* — Завјџрили му се образи.

зџјад прил. *криво, неправо.* — Кат сам виџио шта чинџ пљџнџ будџле, билџ ми је зџјад да пукнџм, обрукџше ни сџло.

зџјмит, зџјмим свр. 1. *покренути, одагнати (стоку) у одређџном правцу.* — Зџјми џвце у шџму да плџндују. 2. *одагнати, отџрати, најурити.* — Душан је зџјмио жџну. 3. *потџрати, појурити.* — Зџјмио Миџло Рџјка, оџе да га биџе што е поџрџо Крџтов колџмбоџ. Зџјмили смо и џим су уши и сџло и запуџџали. 4. *отпремити, потџрати нешто на товарној живџоти.* — Зџјми овџ товар колџмџџа у вођеницу. 5. *истерати, завршити откос.* — Зџјмисмо по три откџса, па сџдосмо да се одмџрџмо.

закамџшит, -им свр. *погрд. запалити цигарџту.* — Јџрга би црџкла да не закамџши пред џућџма.

закатџнџит, -им свр. I. *затџорити, осигурати катџнџџем.* — Закатџнџчили смо кџћу и отџшли на сџднџк. II. ~ се *затџорити се катџнџџем, забравити се, закључати се.* — Закатџнџчили смо се и слџшџли како завџјају вџци.

закџжмит, -џжми свр. (само безл.) *наступити у дужџм временском периоду (о кишноџ, магловитџм, тмурноџ времену).* — Овџга злџ, закџжмило, па неџе да се проблџне!

закљиснѹт, -нѹм свр. *пропустити кишу у унутрашњост*. — Ако сјјено лијепо привршиш, неће ти закљиснѹт.

закљиса́т се, -а́м се свр. безл. *закупити падати, непрекидно лити (о киши)*. — Овѣ годинѣ сѣ закљисало.

заклѣ́ник, -ѣ́ка м онај који је у највећој мери одан, привржен некој особи, идеји, осећању и сл. — Био е живи заклѣник за Стаљина, нѡ каснијѣ сѣ разочарао и у неѣга.

заклѣ́пат, -а́пѣм несвр. 1. *затворати неки предмет спуштањем поклопа, поклапати*. — Вѣзда заклѣпѣм кутију, да ми ђеца не краду дувѣн. 2. *закључавати, забрављивати*. — Ми кућу не заклѣпѣмо кад идѣмо у комшиљук.

заклѣ́лоп, заклѣ́па м уређај за закључавање куће. — Не ваља ми овѣ заклоп, тако ми Бѡга ће ме неѡ подкрас.

заклѣ́пит, -а́пѣм свр. 1. *затворити неки предмет спуштањем поклопа, поклопити*. — Ил узми, ил ћу заклѣпит кутију. 2. *закључати, забравити*. — Заклѣпи врата, па ајмо.

закома́кат, -а́чѣм свр. *почети комакати, вичући карактеристичним гласом терати еукове*. — Закомакаше чобѣни, сјгурно су им удрили вукови.

закѡ́пина ж место у страни у које се укопа кућа са три стране. — Драган зовѣ за сѹтра мѡбу, грађи закѡпину за кућу.

закора́ћит, -а́ћѣм свр. 1. *савити, повити*. — Закораћи ту чивѣју, да се неѡ не набѡде. 2. *померити уназад, забацити*. — Лѣгни наузнак и закораћи главу, па ће ти стѣт крв ѣз носа.

за́кос, за́коса м део ливаде који више косача покоси терајући с врха до дна по један откос. — Овѡ е трећи за́кос отка́т смо се зако́сили.

за́косит, -а́сѣм свр. I. *поправити оно што је кошено, довршити непокошени крајчак*. — За́коси још ма́ло та́ крајчак. II. ~ се *почети косити*. — Косачи се бљѣу јѹтрѡс рѣно зако́сили.

закрвоме́тит, -е́тѣм свр. *тешко завадити, закрвити*. — Ђе е стѣгла, ту е закрвоме́тила.

закрѣ́дит, -рѣ́дѣм свр. I. *стећи, запатити (стоку, пчеле и сл.)*. — Откако сам пчѣле закрѣдио, живот сам поврѣтио. Уочи рѣта сѣ бѣла закрѣдила ве́лика стѡка. II. ~ се *намножити се, запатити се*. — Бљѣу се увр Баља закрѣдиле пчѣле, тре́ба и пофѣтѣт.

закрѣ́пије́љит се, -ѣ́љељѣм се свр. в. *прикрѣпијељит се*. — Што си се закрѣпијељио за мене, ѣди ма́ло с Никѡлѡм.

закубу́рит, -ѣм свр. пеј. *почети пушити (цигарету, лулу и сл.)*. — Закубурио ка́ прави чѡек: свѣ му дѣм иде из носа.

закујекат, -ска̄м свр. *почети кујекати, викаати, запомагати тражећи помоћ.* — Спава̄ли смо док Јбко не закујекá.

закуријеват, -йјсв̄ам несвр. *неоправдано приговарати, тражити замерке; зановетати, извољевати, закерати.* — Тако ти Бѣга, не закуријевá, нѣ нѣшто пáмѣтно збѣри.

закурит, закурим свр. *шаљ. запалити цигару, запушити.* — Јеси ли закурйо, јеси?

закурња̄вйт, -йм свр. 1. *почети јако димити, испуштати дим.* — Кад запáлийш гѹму, она засмрдй и закурња̄вй. 2. а. *подићи се, усковитлати се (о прашини).* — Глѣ како е закурња̄вйло за онијема камиѡнйма. б. *подићи, усковитлати прашину.* — Камиѡни закурња̄вйше да се не мѡже прбј пѹтем. 3. *запалити дуван, почети пушити испуштајући много дима.* — Чйм изйдѹ и шкблѣ, закурња̄вѣ. Закурња̄вйше некака̄в крцо, пá усмрђѣше сѡбу.

закуснут, закуснѣм свр. *запахнути непријатним мирисом.* — Остáвй сйр чйм ме закуснѹ на мају. Она се пѡгáн нйкад не купá, пá кат прѡђе покрај тебе, закуснѣ те некаква фѡња.

закучáлка ж *сигурносна игла, зижернадла;* исп. запучáлка, заспучáлка и спуча. — Заспучи тѹ фáнѣлу закучáлкѡм.

закучит, закучим свр. 1. *закачити, запети (за нешто).* — Зáкучы ми чарáпа за трн, те се врáгосá. 2. *тешко ожалостити.* — Добрѡ мѣ закучыла смрт Љубйшина.

залагáј м *залогај.* — Не брѡј ми залагáс, нйјеси тй овѡ зарáдйѡ!

залагáт се, залажѣм се несвр. *наизменично јести истом кашиком (о више особа).* — Имáли смо сáмо јѣдну ужйцу, пá смо се залагáли.

заладак, -тка м 1. *залазак, заход сунца.* — Дѡђйте прије залáтка сунца. 2. *сеновито место, место у хладовини.* — Мáкните тѹ ѡтаву из залáтка. Мáкни се сá сунца, бѣдни у онá заладак иза кѹћѣ.

заладит, заладй свр. 1. *безл. настати, наступити (о хладноћи, хладном периоду).* — Овѣ годинѣ зáладй ранйјѣ нѡ йкад. 2. *приклонити се западу, заћи (о Сунцу).* — Матйке бачáмо чйм Сунце заладй. Чйм Сунце заладй, јáви ѡвце у катѹн.

заледѹшит, -йм свр. 1. *окрепити.* — Нѡсйш ли штѡ да заледѹшймо дѹшу? 2. *смирити некога.* — Нѣшто е лѹт, заледѹши га мáло.

залива̄дйт, -йм свр. *претворити у ливаду (живу и сл.).* — Нѣмá кѡ да ми радй, пá сáм свѣ нйве залива̄дйѡ.

зализак, -ска м *глатко зачешљан део косе.* — Нѡсй кѡсу на зализак.

залијѣвйт, -йјсв̄йм свр. *одступити од утврђених принципа, прекорачити утврђене норме, застранити.* — Бѡгами е Бѡжо залијѣвйѡ, нѡ нѣће далѣко ѡтйс. Кут си, јáдан, залијѣвйѡ, зáр не видйш да е тѡ будалáштйна!

залишћват, -шћем несвр. *изузимати некога од клетве и при нарицању*. — Кунѣ, ни ћѣцу му не залишћуѣ. Кукѣ црнѣ мајка за делићом сином, онога живѣга и не залишћуѣ.

залишћит, -йшћим свр. *изузети некога при клетви или нарицању*. — Залишћи бар ћѣцу, нијѣсу она кривѣ. Залишћи брата, ако си овѣга изгубила, остѣо ти је још јѣдан.

залудњий и залудњий, -ѣ, -ѣ, *залудан, узалудан*; исп. узалудњий. — Најжалијѣ ми је залудњий рад и мѣку. Бѣже, Бѣже, колико е овѣ залуднѣ мѣмчади!

залужит, -ужим свр. *скувати цеђ*. — Мѣбраћемо да залужимо, йма дѣста тијѣ прѣѣ да се перѣ.

залашћит, -йм свр. *ошамарити*. — Залашћи ћу те, док се тѣмо превр-неш!

зѣмај, зѣмаћнѣм свр. (аор. зѣмче и зѣмаче) *зѣмаћи*. — Зѣмче Мило прекѣ бријѣга. Зѣмаћѣше говѣда у гору.

зѣмаћнут, -ѣкнѣм свр. I. *удавити омчѣм*. — Да сѣм знѣла каквѣ ћѣш бѣт, зѣмаћнула би те. II. ~ се *обесити се*. — Да сѣм знѣла што ћу доживљѣт, зѣмаћнула би се!

зѣмаслајсѣт, -ишћѣм свр. 1. *мажући изравнати неравнине, замазати, изгладити*. — Узми мѣлтера, пѣ тѣ лијѣпо зѣмаслајши. 2. *фиг. загладити неку неугѣдну ситуацију*. — Не бѣј се тѣ нѣму, свѣ ће тѣ онѣ лисѣц да зѣмаслајшѣ, пѣ кѣ да ништа није бѣло.

зѣмашћит, -ѣ, -ѣ *који је знѣтне величине, знѣтних размера, димензија, замашан*. — Тѣ брѣме е зѣмашћито, нѣј га мѣј ни подигнут.

зѣмашћито прил. у *великој мѣри, вѣома много, јако*. — Волио е да лѣжѣ зѣмашћито.

зѣмашћрѣѣѣт, -ѣм свр. *заварати, обманути*. — Нѣмаш кѣд к нѣму, зѣмашћрѣѣѣ те: врнѣћеш се зѣдовољѣн, а нѣће ти ништа пѣмој.

зѣмирѣтѣт, -итѣм свр. *створити незгодну, непријѣтну ситуацију, "зѣкувати"*. — Он је овѣ зѣмирѣтѣо, пѣ побљѣга.

зѣмлѣта ж *приглупѣ, ограничѣна особѣ*; исп. смлѣта. — Бѣјѣ е вѣликарѣ зѣмлѣта. Нијѣкад ништа пѣмѣтно од нѣга нѣј чѣт. Тѣмо Никѣлин је обичнѣ зѣмлѣта, али му мѣже бѣт, йма дѣбро зѣплѣће, пѣ кад нѣшто уради да не валѣѣ, брѣћа тѣ затѣшкају. Зѣмлѣте га не учѣ шкѣлу, учѣ дѣбрѣй ћѣѣци.

зѣмлатѣрат, -арѣм свр. 1. (нѣчим) *почѣти млатарѣти, живо, брзо покрѣтѣти нешто тамѣ-ѣмо*. — Шѣта си зѣмлатѣрѣо тѣм тојѣгѣм, оћѣш ли нѣкѣме главу да разбѣјѣш? 2. *почѣти лупѣти, ударѣти, трѣскѣти*. — Чѣм кѣла крѣну, нѣшто у мѣтѣр зѣмлатѣрѣѣ.

зѣмогућѣт, -ућѣм свр. *стећи богатство, постѣти имућѣн*; исп. зѣмогућѣит. — Послије рѣта нијѣсѣмо ништа имѣли, а сѣт сѣмо зѣмогућѣли.

замогућит (се), -ућим (се) свр. *в. замогућат*. — Јоко е замогућио прије десѣтак гѡдинѣ, а дѡтлѣ није имао ни краву. Народ сѣ послѣје колективѣа замогућио.

замѡзѡлит, -им свр. *изгубити моћ говора због дугог причања*. — Причаѡ е док није замѡзѡлио.

замрѣат, -рѣѣм несвр. *затицати се негде (обично ван своје куће) кад пада мрак*. — Купи чѡкле, па ѡјмо у Метѡкију! Ја ти ѡвђе више нећу замрѣати!

замуѣак, -ска м 1. *закрѣјало младунче домаће животиње*. — Ова замуѣак не мѡже ни да пѡсѣ, а не да пѡсѣ. 2. *а. закрѣјало, неразвијено дете*. — Иде ли она Милѡв замуѣак у школу? *б. дете ограничених умних способности, приглупо дете*. — Три гѡдине иде у пѣти рѣзред, но замуѣак па замуѣак, никакѡ да га заврши.

замуѣен, -а, -о 1. *глуп, туп, ограничен*. — То е замуѣено створѣње, ништа му не иде у главу. 2. *који се тѣжѡ усмено изражава, неспретан, сметен у говору*. — Умије лијепо да напише, ал ѣат прича замуѣен је, па не умије ни двије унакрс.

замуклогрлат, -рлат свр. *почети дозивати, тражити нешто, жалити се и сл. плачливим, муклим, неразговетним гласом*. — Замуклогрлатѡ с онога брѣјега, а ништа га не разумијем.

занеобрѣјанит, -анѣм свр. *запустити браду, зарастати у браду*. — Нећѣљу данѣ се нијѣсам брѣјаѡ, добро сам занеобрѣјаниѡ.

зѣнога ж део неког земљишта (*ливаде, љиве и сл.*) *који залази у шуму или између неких географских објеката*. — Мѡја е цијѣла ова ливѡда и она зѣнога између потѡка и дубраве.

зањирѣт се, -ирѣм се свр. *загледати се пажљиво у нешто на малој раздалјини*. — Ја се зањирѣо у ове нѡвине, нијѣсам ни опѡзиѡ ка си улѣга.

задѣит, задѣим несвр. *заобилазити, обилазити*. — Удупчила се на врата, па мѡрамо да ју задѣимо. Сврати, јѡдан, немѡ ми задѣит кућу.

заѡловит се, -и се свр. у изр. *за о л о в и л е т и (м у, в и и сл.) с е (д а б о г д а) у к л е т в и: занемѡ (занемели и сл.) (дабогда)*. — Лаже, заѡловиѣ му се, дабѡгда!

заѡслит, заѡслим свр. 1. *проговорити, заустити*. — Оће нешто да каже, но му не дамо заѡслит. 2. *запети, задрети, заврети (причати, мољакати и сл.)*. — Кат Стефан заѡсли да прича, више никѡга не запада ни рѣјеч да проговори. Заослио цијѣли дан — да пѡре да купим фѣрмерице, па, да пѡре, а ја, сирѡма, немѡм осим дѡговѣ ништа.

запѡзно прил. *тако да се дуго памти (кад је реч о некој казни)*. — Ако те једном рѣпим, биће ти запѡзно док си жив.

запијѡт се, запијѡм се свр. *задахтати се, задихати се (од умора)*. — Не мѡгу ја узбрдо, ѡдма се запијѡм.

запират, -рѐм несвр. I. 1. застајати, запињати у грлу (о залогају). — Запиру ми нешто залагај. 2. чинити (прекорима, приговарањем и сл.) да некоме застају залогају у грлу. — Не запире ти мене сваки залагај. II. ~ се в. запираат (I). — Не знам шта е, ево неко дба све ми се запире кад њем.

заподинит, -ѝм свр. 1. направити “подину”, основицу стога сена. — Љјепо си то заподинио. 2. стећи имовину, заимати, обогатити се. — Заподинио е тај и мисли да му више нико не трѐба.

заподират, -рѐм несвр. започињати, заподевати (непријатан разговор, свађу и сл.). — Не заподире то, боље ти је.

заподријет, -дѐрѐм свр. започети, заподети (непријатан разговор, свађу и сл.). — Ја нијесам стго о томе да збрим, нѐ си ти заподро.

заподрцат, -рѝам свр. в. заендељит. — Заподрцао уза страну, а мѐже путем. Заподрцао преко ливада, а оно наврнута вода, па смо изгзйли, а пут је био сѳв и фѝн. Кут си заподрцао ус ту страну? Заподрцао једно те ѝстѐ, па га нѐ мош уразумит. Заподрцао ту па ми прича како се то дијете родило у рат.

заповрѝет, -рѝѝм свр. в. затовитлит. — Пуно ѝма прѳву руку, кад га заповрѝи каменом, погодѝи говѐче ѝтпрѳе.

запријенут, -ѝјенѐм свр. прионут, прикачити се, залепити се. — Шта ти је то запријенуло за рукав?

запријет (се), запрѐ (се) свр. застати, запети у грлу (о залогају). — Не ѝта кад ѝјеш, да ти не запрѐ залагај. Запрло му се, да му брзо чашу воде.

запрцарат, -арѝам свр. в. заприцарат. — Кад бѳчим сѐ у огањ, она запрцара — ѝчи да ти избѝје.

запрцарат, -арѝам свр. запуцкати; исп. запрцарат и запуцкарат. — Ако ѝгањ запрцара ка трѝаш, знадни да ће вријѐме.

запрѝит, -ѝм свр. кренути, упутити се некуда без много размишљања. — Запрѝио е на планину прет саму нѝј, бойм се е ће омрѝнут преко кѝмскѝјѝ гѝра.

запузнѳт, -нѐм свр. засести, остати дуго у гостима. — Дѝѝе и запузнѐ, па нѝкако да дѝдѐ.

запуцкарат, -арѝам свр. в. заприцарат. — Чѝм бѳчи гране у огањ, ѝне запуцкараше.

запучаљка ж в. закучаљка. — Да нѐмѝш јѝдну запучаљку?

запучит, -ѝм свр. в. заспучит. — Што си запучио тај ѝѝмпер на ову врућину?

запушит, -ѝм свр. 1. почети пушити. — Запуши цигѳр крѝа и закашља се чѝм пѳвуче прѳви дѝм. 2. попушити, испушити. — Баѝи матѝку, па

сѣдни да запушимо по цигар дувана док ни донѣсу ручак. 3. *испунити, напунити димом (какову просторију).* — Чим сте овако запушили кућу?

зѣрок, зѣрка м *опклада*. — Дѣбио сам чарапе на зѣрок да ће за Никѣлдан панут снѣјег. Оћеш ли у зѣрок да с њн млађи од мене?

зѣрѣчит се, -ѣм се свр. и несвр. 1. *заветовати се, зарећи се, зарицати се.* — Зѣрѣчили смо се да ѡјдемо на Острог. Три гѣдине се зѣрѣче да ѡјду у Метѣкију. 2. *опкладити се, кладити се.* — Зѣрѣчио сам се с ѡцем да ћу покѣсит ливаду за два дѣна. Вѣзда се зѣрѣчи, а никуда не изгуби.

заслѣчак, -чка м *најлепши део (комад, кашичица и сл.) јела који се остави за крај да се ѡјме заслади.* — Срце од лубенице вѣзда оставио за заслѣчак.

заслѣчит, -ѣчим свр. 1. *учинити слатким, засладити.* — Заслѣчи ми мало варенике. 2. *појести нешто слатко (или упиште нешто пријатније, лепше) после осталог јела.* — Прво сам попио варенику, а скѣруп сам оставио да заслѣчим.

засѣвница ж в. *пријеворница.* — Не заборѣви да завучеш засѣвницу.

засѣпит се, засѣпим се свр. *добити оболење дисајних органа.* — Засѣпиле ми се ѡвце, па не мѣгу да пасу, нѣ само шмрклају. Засѣпио сам се, не мѣгу дѣнут.

заспучѣлка ж в. *закучаљка.* — Изгубила сам заспучѣлку, па ми да ону твоју да ми не пѣне рѣша.

заспучат, -учам несвр. *закопчавати дугмацима, копчима и сл.* — Мѣрѣш заспучат цѣмпер, не ваљѣ да ти је отпучен. Не заспучам капѣт нић мѣгу, велики ми с трбу.

заспучит, -ѣм свр. *закопчати дугмадима, копчима и сл.* — Заспучи те панталѣне. Што не заспучиш цѣмпер на ову зиму?

засрам, засрама м исп. *застѣћа и застиће* 1. *брука, срамота.* — Не мѣгу поднѣсит засрам, убићу га ка пѣшче. 2. *особа која наноси некоме бруку, срамоту.* — Он је засрам цѣјелѣга брѣства. Он је засрам наше куће.

застѣћа ж (у Лијевој Ријеци) в. *засрам.* — Снађе не ова застића ни крѣве ни дѣжне. Ти си, јадо, застића свѣкога свѣга.

застѣће с в. *засрам.* — Толикѣ застиће нећемо више да поднѣсимо без ѣкакве своѣ крѣвице. Он је наш црн ѡбраз, застиће наше куће.

засун, засуна м в. *пријевор.* — Тѣ ти засун није сигуран.

засут, заспѣм свр. *јесути жито у воденични кош ради млевења.* — Јѣ ћу да заспѣм послѣје тебе, мѣј је рѣд.

затѣлица ж *потѣљак.* — Удѣрѣо га задлѣнком по затѣлици.

затѣлит, -ѣим свр. *задремати, дремнути;* исп затѣљат и затѣланут. — Ја затѣли, па ме ти прѣбуди.

затљајат, -ајм свр. *в. затљаит*. — Добо умбран и таман мало затљаја, кад они дођоше.

затљанут, -анем свр. *в. затљаит*. — Не да ми дијете ни затљанут, по сву ној плаче.

затовитлит, -им свр. *завитлати, замахнути усмеривши према некоме циљу*. — Ако ти га Пуно затовитли левайном, главу ће ти разбит.

затоп, затопа м *јело од животинских изнутрица затопљено у лоју*. — Нете ћеца да ми ију затоп.

затракарат, -арам свр. *почети тракарати, непрекидано лупати, ударати*. — Судија ме нешто пита, а чим ја почнем да причам, она ћевока затракара на ону машину.

затрапутлат, -утлам свр. *почети трапутлати, неспретно, трапаво ићи или радити*. — Стани, шта си затрапутлао. Ено га одонуд ће е затрапутлао.

затркѐ прил. *из затрке, залета, залећући се*; исп. изатрке. — Добро скаче затркѐ, а слабије трупачкѐ.

затрупарат, -арам свр. *в. затрупат*. — Затрупарате, ћецо, мало ногама, стресије та снѝјег.

затрупкарат, -арам свр. *у дем. значењу: затрупарат*; исп. затрупкат. — Чим се он замисли и затрупкара ногом, знам да се нешто бекира.

затрупкѐт, -ам свр. *в. затрупкарат*. — Ето е неко затрупкѐо испред вратѐ.

затруптат, -упћем свр. *залупати ногама*; исп. затрупарат. — Ја затрупта ногама за њим, а он помисли да га ћерам, па побљеже колико гдј може.

затужет, -ужим свр. *почети тужити, нарицати за покојником*. — Јулка, затужи мало да се, барем, исплачемо. За њим нико неће затужет.

затуј се, затучѐм се свр. *застати у расту*. — Оно им се дијете затукло, па не растѐ.

затулит се, -улим се свр. *пригушити се, скоро се сасвим угасити*. — Ова се бгањ затулио, неће да пирне.

затутѐљат, -сљам свр. *почети тутѐљати, шепртљати, радити невестито, спора*. — Затутѐљао ту, цијело јутро тобож ради, а ништа се не познае.

заћ м *место заклоњено од сунца*. — Ће е заћ, снѝјег доцкан копни.

заћакулат, -улам свр. *загаламити, залармати, заграјати*. — Станите, шта сте заћакулали.

заћапарат, -арам свр. *почети много и брзо говорити неким страним језиком (који слушалац не разуме)*. — Кад заћапарāju Талијани — не умјју прѣстат.

заћљив, заћљива, заћљиво *заклоњен од сунца, мало изложен сунцу*. — Сућеска е заћљива, тѣшкѣ е ђвѣ зими, а лѣти је лјјєпо.

заумйт се, -йм се свр. *занети се у мислима, замислити се*. — Нѣшто сам се заумйла, пѣ те нѣ чу.

заунут, -нѣм свр. *добро затворити, заптити*. — Ова кутйја е добро заунута. Цјо дѣн стој у воду и ни кап не пропуштй.

заутинйт, -йм свр. *зачупавити, постати чунав*. — Вала сам добро заутинйо, а нѣмѣ ко да ме очупѣ.

зафѣтка ж *сипаћа кашика, кутлача*. — Нйкад не изйје више нѣ зафѣтку пасуља.

зафйрак, -рка м *мали вур, вурчић*. — Направйли смо у пѣток зафйрак, пѣ се купѣмо.

зафйрит, -йрим свр. I. *преградити, зајазити поток, речицу да се направи фйр, вур*. — Зафйрили би пѣток, пѣ се по цјо дѣн купѣли. II. ~ се I. *зауоставити се правећи фйрове, вирове, локве, зајазити се (о води)*. — Пѣток сѣ зафйрио, пѣ мѣжемо да се купѣмо. 2. *напунити се сузама, засузити*. — Зафйрише му се пуне ђчи сузѣ.

зафрйгѣнит, -ѣнйм свр. *заврискати, гласно заплакати, закукати (о више особа)*. — Ћутйте, ђѣцо, шта сте зафрйгѣнйла. Зафрйгѣнйле жѣне, престрѣвитѣ се онѣ црнѣ ђѣца.

зафрљѣчит, -ѣчйм свр. *бацити, хитнути јако замахнувши; исп. фрљѣчит*. — Драго зафрљѣчи плѣчу ђовлѣ чѣк долѣ до воћеницѣ. Узѣо Мирко капу Мѣнѣву, пѣ ју зафрљѣчио у пѣток.

зафрцунйт се, -унйм се свр. *замомчити се*. — Поглѣ како сѣ ђн зафрцунйо.

зафучат, -учйм свр. *почети фучати, испуштати звук сличан звуку "фу" (о мачки)*. — Зафуча мѣчѣк на пса, а ђн пѣбљѣже.

зацевѣлйт, -ѣлйм свр. I. *завикати љутитим и пискавим гласом, засиктати*. — Чѣете ли ону штригу како е зацевѣлйла сѣсрѣд сѣла? II. ~ се *развикуати се љутитим и пискавим гласом*. — Шта си се зацевѣлйо, стѣни мѣло да се разговѣрймо кѣ љуђи.

зацекѣлйт се, -ѣлйм се свр. *направити се важан, уобразити се*. — Ђно колийцо е, а зацекѣлйло се, пѣ му се чинй нйко ђљй од нѣга.

зацйкнут, -нѣм свр. *јако спустити горњи воденични камен и тако учинити да воденица меље сувише ситно брашно*. — Зацйкнуо си воћеницу, пѣ ти мѣлго сйтнй брѣшно.

зацркљив, зацркљива, зацркљиво *заједљив, пакостан*. — Зацркљив је, пукнуће ако ти се не освети.

зацрњет, -рњим свр. *ожалостити, завити у црно*. — Чедо не зацрњио, млад размину.

зацуфљит, -уљим свр. *зашилити, заоштрити*. — Што си зацуфљило те бркове?

зачапарат, -арам свр. 1. *почети ситно, учестано ударати о нешто стварајући потмуле звукове, задобовати*. — Зачапарала кйша по штицама, нџас ћу лијепо да спавам. 2. *почети ситно газити стварајући слабији звук (обично о стоци)*. — Зачапарале ђвце преко моста.

зачагрљат, -рљам свр. *почети производити непријатне звукове приликом премења разних предмета; исп. зачангарат и зачангрљат*. — Шта онџ зачагрља по тавану?

зачангарат, -арам свр. *в. зацгрљат*. — Шта си зачангараџ тијем алатом, те ми прџбуди дијете?

зачангрљат, -рљам свр. *в. зацгрљат*. — Зачангрљаџ стрико некаквијем алатом по тавану, те ме прџбуди.

зачџпит, -џпим свр. *почети нешто упорно тражити, молити*. — Дошџ Гавро па зачџпио — позајми ми пара, па позајми, не вљџруе ми да немам.

зачкрчат, -рчим свр. *в. зашкрчат*. — Не мож отворит врата а да не зачкрче. Не могу га слушат кад зачкрчи зубима.

зачупат, -ам свр. *в. зачупит*. — Зачупаџ си, мџраћеш да се пошйшкаш.

зачупит, -упим свр. *постати чунав, зачупавити; исп. зачупат*. — Што си зачупио, што се не пошйшкаш?

зацгелат, -елам свр. *в. зацгелат*. — Узми овога мџа, па зацгелџ између пџдница да не џурџ вљџтер.

зашатулат, -улам свр. *поћи тетурати се*. — Ено га џе е џпџт зашатулаџ, напио се — враг му га пџпио.

зашкрчат, -рчим свр. *зашкрипати; зашкргутати; исп. зачкрчат*. — Зашкрча јџла и паде. Ка се назути, издрљџ џчи а зашкрчи зубима, стра те уџати.

зашламит, -амим свр. *укинути нешто неуредним набацивши разне отпатке*. — Што сте зашламили ту сџбу, шта сте то рајили?

зашлапарат, -арам свр. 1. *почети газити по води или блату прскајући и производџћи бучан шум, зашљапати*. — Зашлапараџ ногама по бари, свџга ме испрска. 2. *почети ударати, пљескати по води*. — Мирно мај ногама и рукама, шта си зашлапараџ!

зашлапат, -апам свр. *почети пљескати, аплаудирати, запљескати*. — Кад ја реко шта мислим о свџму томџ, сви ми зашлапаше, а прџседник само сџже главу. Чим проговџри, нард му зашлапа ка да се помами.

зашлапџит, -џм свр. ударити плуску, шамар, ошамарити. — Добро сам га зашлапџио с обље стране по једном.

зашмуктат, -укџем свр. почети шмуктати, шмркати, зашмркати. — Чџм просуемо дуван по поду, зашмукташе и почеше да блеџе напоље.

заштџивит, -џвим свр. наићи у веџем броју и заузимајући шири простор. — Заштџивили Талијани, па претресају горе и планине. Виџи како су онџ овце заштџивиле уз онџ платно.

заштракарат, -арџм свр. в. заштрактат. — Чџм заштракара затварач, онџ поблеџше.

заштрактат, -акџем свр. зашклоцати; исп. заштракарат. — Заштракташе затварачи, умало да изгџнемо.

заштџукџт, -џм свр. 1. почети штукати, штуцати. — Только е лџута паприка да е заштџукао од мџке. 2. безл. са "се" (са логичким субјектом у дативу) добити наступ штуцава. — Заштџукало ми се усред рџчка.

заштџукнџт (се), -нџ (се) свр. уклештити се, заглавити се. — Опџт ми је заштџукнџло у крсти. Сеџо да подигнем камен, па ми се нешто заштџукнџ, те падо на постџљу.

збакрџит, -џм свр. (некоме) подвалити. — Овоџа рџта си ми га добро збакрџио.

зблџзнит, -џзним свр. I. намамити овце на со. — Ёно онџ малџ зблџзнио овце. II. ~ се окупити се, збити се у голџу (о овцама). — Јџ фабну овце, а оне се зблџзнише окб мене.

збџџак, -џка м омаџи а снаџан човек. — Оноџа Јџковџга збџџка ниџко не мџже обџлит ни пребџчит му камена с рамена.

збџрџит, -џм несвр. одржавати нормалне, пријатељске односе, општи-ти (говором). — Он је велика пџган, ни с кџм у село не збџри.

звџт се у изр. шта се зове (овоме, овој и сл.) шта је (овоме, овој и сл.), шта му (јој и сл.) то треба, шта му (јој и сл.) то хоџе. — Шта му се онџ зовџ те сваџо јутро рџни без нџџе. В. и пр. под чошпит.

звџк м 1. брука, скандал. — Кад је Јџна родиџла кџпиле, пџџџ е звџк по циџелој наџи. 2. галама, вика, гласна ердџа. — Што си пуштџио говџда у ливџду Миљџнову, долџзио е ко тџтџ да те давиџа, звџк је ствџраџо.

звџџит, -џм свр. 1. лупити, ударити у нешто произведеши звџк. — Нешто е звџџило испрет кџџе. 2. снаџно ударити, млатнџти. — Немџ тџ да те јџ једном звџџим право по главџи!

звџџџит, -џм 1. јако ударити; исп. звичит. — Звџџџило га е зрџно право прос плеџе. 2. уџести (о змиџи). — Звџџџила га е змиџа у прс, али се спаса пџсуџи крв.

звиздат, звиздам несвр. I. 1. *а. гицат (I)*. — Кад јој се примакнем она звизда ногама. 2. *а. звиздат (II, 2)*. — Нешто жена звизда на мене, не знам шта јој је. 3. *громко, јако пуцати, тутњати, праштати, грукати*. — Звиздају зрна око мене. Звиздају неће топлови. Звизда свијећа од Лисе, кйша ће до јутру. II. ~ се 1. *а. гицат (II)*. — Ниједна ми се крава не звизда. Свака е мирна ка јагне. 2. *дурити се, љутити се*. — Што се звиздаш, јадна, нијесам ти ништа учинио.

звизнут, -нем свр. I. *а. гицнут (I)*. — Не примљчи се жујки, е ће те звизнут. II. ~ се 1. *а. гицнут (II)*. — Кад јој се гдј примакнем звизне се. 2. *дурнути се, љутнути се*. — Реко јој да ми дода чашу воде, а она се звизну.

звйјук м *лакомислена, непромишљена, нестална особа, ветропир*. — Он је обични звйјук.

звирет, звирим несвр. 1. *гледати кроз какав узан отвор (обично кријући се)*. — Звирио е проз рупу од браве да види шта радимо. 2. *видети се*. — Наћи ма, па затисни свјј ће ти звирй, да се не смрзнемо кат почне да фурй кроз оволикэ звирине.

звирйна, звиринэ ж *пукотина између брвана, дасака и сл., рупа на њима*. — Затисни нечим ову звирйну, да ти не фурй проз њу.

звйчйт, -йм свр. *а. звиждит (I)*. — Чува се ти да те на ову успар нешто не звйчи.

зврцат, зврцам несвр. *скитати, лутати, тумарати, потуцати се*. — Зврца по играњка, а књигу неће да узме. Само да му е да зврца, па макар и гладан био!

зврцкат, -ям несвр. *ударати палцем одапетим о неки други прст и обрнуто*. — Ђеца пљулице зврцкају палцем и убачују у рупицу.

зврцнут, -нем свр. *ударити палцем одапетим о неки други прст или обрнуто*. — Зврцну пљулицу и отпрве убачй у рупу.

зврчйт, -йм свр. *ударити*. — Зврчио га е каменом у главу.

згепйт, -йм свр. 1. *брзим покретом узети, зграбити, шчепати*. — Згепй му капу и утече. 2. *кришом узети нешто туђе, украсти, дићи, здипити*. — Згепй ми нека поган такулин пун пара.

згйбет, згйбети ж *а. гйбет*. — Она Маркова згйбет заврши школу, ал остаде поган ка му отац.

згйбечад ж *зб. им. од згйбече*. — Она Миланова згйбечад краду ће што стйгну.

згйбече, -ета с (супл. мн. згйбечад) *а. гйбече*. — Оно Миладиново згйбече ми вада пушћа овце у ливаду.

згигиват се, -гүем се несвр. *гуркати се, подгуркивати се лактовима скрећући један другоме пажњу на некога коме се жели подсмежнути*. — Божо лаже, а љући се згигују.

зглоба, зглобѐ ж *злоба*. — Бѓже драгй, што е она женетйна пуна зглобѐ!
зглобан, -бна, -бно *злобан, завидан*; исп. зглобљив и позглобан. —
Милѧ е зглобна, смѧта јѓј што су моја ђѧца бѓља од нѧнѧ.

зглобљив, -а, -о в. *зглобан*. — Сва су она зглобљива, далекоѓ им кућа!

згргљат, згргљам свр. I. 1. *скупити у великом броју (о људима, животињама)*. — Ко згргља овољикй народ? 2. в. *згргљат се*. — У понеђѧљник ѧе згргљат велики народ у Андријевицу. II. ~ се *скупити се у великом броју (о људима, животињама)*. — Згргљаѓ се велики народ на сабор кот црквѧ. Нѧшто пљйјенй ѓвце, па се згргљаше у тѓр.

згрмљет, згрмйм свр. 1. у клетви *убити, погодити (о грому)*. — Какѧв је згрмйо му га свети Илија увр главѧ! 2. *подвикнути, рећи оштро и љутито*. — Згрмйо сам му га сйнѓј, нѧне му више падѧт нам да доцкан долази ка кући. 3. *одлично и одједном одговорити на постављена питања (о ђаку, студенту)*. — Згрмйо сам му на сва трий питања.

згрѓбница ж *грѓбница*. — Начинйо е згрѓбницу и у ну е прѓво укопаѓ сйна.

здѧкат, здѧкам свр. *направити нешто незешто, лоше, рђаво*; исп. здепат. — Здѧкала некакав љѧб, ја нијѧсам мѓга пѓјес ни два залагаја, иѧко сам бйо гладан. Запѧљйше ми Турци кућу, па здѧкасмо на брзину овѓ мало колибѧ.

здепат, здепам свр. в. *здекат*. — Како си овѓ здепала, опѧле ти руке.

здыг м 1. *силазак стоке и сточара с планине после летње испаше у село ради зимовања; време када се обавља сеѓба с планине у село после летње испаше*. — Ништа не мрзйм више нѓ здыг. Биѓ сам све љѧто на планину, свѧ до здыга.

здыгнут, -нѧм свр. *напустити у јесен планину и сићи са стоком у село ради зимовања*. — Здыгли смо уочи Арѧнђеловаднѧ.

здызѧт, здыжѧм несвр. *напустити у јесен планину и силазити у јесен са стоком у село ради зимовања*. — Ми никад не здыжѧмо прије нѓ што панѧ снйјег.

здравйк, -йка м *изразито здрав човек*. — Цѧѧто бљѧше јѧдан здравйк и глѧдан чѧек, а зѓби му се бијѧлѧ ка крѧмѧн.

здравйца ж *здрава, јѧдра и лепа женска особа*. — Нѧма ништа без здравйце са сѧла, та мѓже да поднѧсѧ сваку мѓку, и да рађѧ, и да радй, нѓси и свѧ.

здрйгнут, -йгнѧм свр. I. *усирити*. — Трѧба здрйгнут тољикѓ варенйку, да се не иштѧтй. II. ~ се 1. *згуснути се (о млеку), усирити се*. — Изла-
дйло ми сѧ сйрйште, те ми сѧ варенйка јѧдва здрйгла. 2. *јѧдва се зачѧти (о малом, закржљалом детету)*. — Онѓ сѧ дијѧте јѧдва здрйгло, нѧма од нѧга до самѧ душица.

здрйо, здрѧла, здрѧло зреѧ. — Пасуљ ми је здрйо за Свету Гѓспођу.

здрпѣит се, -ѣм се свр. 1. *ухватити се укоштац у тучи, дохватити се, дочепати се.* — Здрпѣше се Јоко и Пѣро, једва и развадѣсмо. 2. *посваћати се, завадити се.* — Не збрѣ, изглѣдѣ су се здрпѣили.

здѣа ж 1. *јак вадушни притисак при експлозији;* исп. дуа. — Бачѣла гѣ е здѣа, пѣ е прѣска у себе, а ниђе рѣнѣ на њѣга. 2. *фиг. особа која на велику журбу дође и оде обавивши неки посао.* — Дође она здѣа Милоша те ми ѣзвргутли пѣре и бѣде.

здѣмѣт се, -ѣм се *спанћати се, спетљати се.* — Изглѣдѣ су се Вѣјо и Бѣса здѣмѣли.

здѣрнѣт се, здѣрнѣм се свр. *заинтересовати се за супротни пол; осетити потребу за супротним полом;* исп. дурнут се.— Тако ми Бѣга, он сѣ здѣрнѣо, пѣло му нѣм да се жѣни.

зѣка, зѣкѣ ж *крава зеленкасте боје и име такој крави;* исп. зекуља. — Зѣка и зекуља су зеленкасте, а мѣрка и мѣкуља мѣрке.

зѣкан, зѣкана м *коњ зеленкасте боје и име такоом коњу.* — Пр. в. под дорат.

зѣкѣња м *во зеленкасте боје и име такоом волу.* — Зѣкѣња и сѣвѣња дру цијѣлѣме сѣлу.

зѣкуља ж *деф и пр. в. под зека.*

зѣлѣв, -ѣва и зѣлѣв, зѣлѣва м *пас зеленкасте боје и име такоом псу.* — Зѣлѣв и сурѣв нѣтѣ ни да лѣну. Да нѣмѣ жујѣва лупѣжи би ни свѣ пѣнијѣли.

земенѣ, -ѣ, -ѣ *који је од земље, земљани.* — Земнѣијѣ фурунѣ вишѣ ниђе нѣмѣ.

земенѣак, -ѣка м *хрчак.* — Блѣше Пѣтру земенѣак нагрѣо компијѣре.

земљѣш, -ѣша м *човек који поседује много земље.* — Дмитѣр Вукѣћев бѣо е прије рѣта највиши земљѣш у срѣз андрѣјевички.

зѣћѣит, -ѣм свр. *јакѣ пасти, треснути.* — Пођујѣ се на трѣву, пѣ зѣћѣи колико сѣм дѣг и шѣрок.

зѣчка ж *кобила зеленкасте боје и име такој кобили.* — Пр. в. под дорат.

зѣчкас, -ста, -сто 1. *који је боје зеца, зеленкастосив.* — Прѣђе овудѣје нѣчѣ зѣчкастѣ пѣс. 2. *који има зелене очи.* — Чијѣ је овѣ зѣчкастѣ дијѣте?

зијѣн, -ѣна м *штета.* — Од њѣга ѣмѣм вишѣ зијѣна нѣ ѣира.

зијѣнит, -ѣним свр. и несвр. *бити на штети, штетовати.* — За вријѣме рѣта смо зијѣнили свѣ што смо имѣли. Вѣзда нѣшто препродѣс и вѣзда зијѣни.

зијѣт, зијѣм несвр. в. *зиљат (1).* — Поглѣни оногѣ звѣјѣка како зијѣ кѣ лѣдо.

зивјевалац, -лица м *врста цвећа*. — Лијепо е проћетао зијевалац.

зиљат, зиљам несвр. 1. *осертати се на све стране, зверати*; исп. зијат. — Шта зиљаш окб себе, нб мџни тџм грабуљџм. 2. *звати, викати из свег гласа*; исп. зипат. — Кџ ли онџ зиља свр. Лџкве? Шта е онџ пџгани те зиља?

зиндџн, -џна м *пространа и хладна просторија или зграда*; исп. зинданија. — Зинџо овџ зиндџн кџћџ, пџ оће да ме проџнџ.

зиндџнија ж в. *зиндан*. — Шкџла е џбичнџ зиндџнија, посмрџџе се зимус џџца.

зипат, зипџм несвр. в. *зиљат (2)*. — Е коџ ли онџ зипџ с оногџ бријџга?

зловрџменица ж *жуна*. — Чуе се нџџе зловрџменица, оће вријџме.

зложџтро с *особа незгодне нарави: прџава, напрасита, џудљива*. — Ако џџџе онџ зложџтро настрџџали смо џба.

злџпџшџн, -шџна, -шџно *који пробира храну, зложџшџн (џ стоџи)*. — Пџбра крава, али злџпџшџна.

знџвен, знџвена, знџвџно *памџтан*. — Знџвџно овџ дијџте, кџ да е старџло пџ се млџџило.

знџшица ж *бистро, памџтно дете*. — Онџ Милџва знџшица зџврши шкџлу.

зџра, зџрџ ж *крава која се родила у зору и име такџој крави*; исп. зоруља. — Зџра и Зоруља зџвџмо краве коџ су се родиле џ зору.

зорџмшијџ прил. *кџмп. од зорџм, ујџтро раније*. — Пџџи код мџне зорџмшијџ ако џџш да идџмо на Кџмове.

зџрџња м *во који се родио у зору и име такџџм волу*. — Пџлџ смо му џме Зџрџња што сџ родио џ зору.

зџруља ж *деџ* и пр. в. *под зора*.

зрџња ж *бџла овџа која има црне пџге по џушџи и око очију и име такџој овџи*. — Имџли смо сџмо двџје џвџе — бџљу и зрџњу.

зрџџс, -ста, -сто *који има црне пџге по џушџи и око очију (џ овџи и овџу)*. — Имџли смо јџднџга зрџџстаџга џвна.

зрџџн, -џ, -џ *који припада зрџџи*. — Јџш чуџвџмо зрџџину пуџтаџију.

зџбат се, -џм се несвр. *бити склон ујџдању, ујџдати се (џ кожу и магарџу)*. — Чуџвџ се од тогџ кџња, зџба се и праџџ.

зџква ж *дивља, некалемљџна јабука*. — Зџкве тџрџмо у сџјџно, пџ џјџмо од Бџџџџа.

зунџр, -џра м *бумбар*. — Слаџџ е мџд од зунџрџ нџ от пџџџџџ.

зунзџрат, -арџм несвр. *крупно, јако зујати*. — Зунзарџју ми зунзџри окџ главџ.

зунзаруша ж 1. *легло зунзара*. — Нашџ сам једну зунзарушу, бљџше дџста мџда. 2. *крупна мува*. — Шта ми сџ ова зунзаруша усонтџла!

зунзулицџа ж в. *бубула* — Гађџ ме Пџро једнџм зунзулицџм, замџло ми главу рџзби.

зучат, зучџм несвр. *зујати*. — Зучџ пчџле.

S

срџсе, -ета с у *хипокористичном обрађању: ситно и симпатично мало дете*. — Благо џџду за њџдво срџсе мџлџ!

И

џбрет, џбрџта м 1. *брука*. — Родџла си се за џбрет! 2. *љута, свадљива особа*. — Имџо е Мџкаш некакав џбрет женџ, а и Вурђџа е бџла џбрет — пџ готџва свџђџа.

џбрџтница ж *рђава, зла, неваљала женска особа*. — Она Дџнџилова џбрџтница џкиде нџс и дџму и рџду.

џвалиџа ж *новчана потпора коју џнвалид, односно чланови њџгове породице примају од државе, џнвалиднина*. — Изгубџо е рџку, пџ прџмџ џнвалиџду.

џгало с 1. *блато, муљ*. — Фџтџли смо рџбе и гџзџили у џгало до колџџна. 2. *локва или маџи вир са мутном, блатњавом водом*. — Вџда е у ону долину начинџла џгало.

џгбџл, -џла м *сређа*. — Имџо сам џгбџл, те ми свџ џџца претекџше.

џгбџлан, -лна, -лно *сређан*. — Нашџ су свџ у женџдбу џгбџлни.

џгбџлџја м *сређна, успешна особа; исп. џгбџлџџја*. — Нџвџ е џгбџлџја, свџ му иџџ од руке.

џгбџлџџја м в. *џгбџлџџја*. — Био сам џгбџлџџја, џикад ме џџџсу уфџтџили у град без дџзволџ.

џжљџј, џжљџжџм и џзљџј, џзљџжџм свр. *џзађи*. — Не смџјемо џжљџј ис кџћџ от погџни. Ова џџца нџмају џџ џзљџј.

џзавџтџт, -џтџм свр. в. *поавџтџт*. — Изавџтџла сам од вџљџ брџгџ за џџцџм.

изавѣгит, -ѣтим свр. *в. поаветит*. — Ова ђеца су изавѣгтила, па не знају шта чинѣ.

изандаврљит, -рљим свр. *I. искривити, искосити*. — Кут си изандраврљило тѣ ѡткос, врати се па коси за мнѡм. Лијепо ђени, изандаврљилеш ми тѡ сѣјено. *II. ~ се I. искривити се, искосити се*. — Шта су ти се изандаврљиле тѣ црѣвље? Изандаврљило ми се сѣјено, сѡмо што не пѡнѣ. *2. покварити се, изопачити се*. — Био е нѣкад добар чѡек, нѡ откад је доббио пѡложѡј — посвѣ сѣ изандаврљило.

изасѡб прил. *узастопно, узастопице*; исп. изасѡбице. — Долѡзѡ е три дѡна изасѡб.

изасѡбице прил. *в. изасѡб*. — Треба неђѣљу дѡнѡ сваки дѡн изасѡбице пѡт линцуру нашѣ срце.

изѡтркѣ прил. *в. затрке*. — Скочѡ сам изѡтркѣ сѣдам мѣтѡра. Ја би Крашгѡцу прескочѡ изѡтркѣ.

изагѡнит, -ѡним несвр. *1. истеривати, изгонити*. — Ођете л ме нѡђас изагѡнит ис кѡђе? *2. истеривати, пуштати, изводити стоку (из штале, тѡра и сл.) на пашу и сл.* — Што не изагѡните тѣ крѡве да пѡсу? *3. терати на виши предео (свакодневно) или у планину на сезонску (летњу) испашу*. — Изагѡнѡмо ѡвце на ону зѡраван гѡре нѣ би л нашле неку црквицу. Свакѣ гѡдинѣ зѡедно с Јѡкѡвићима изагѡнѡмо ѡвце у Баљ.

избаврчит, -рчим свр. *I. исколачити, разрогачити (очи у чуђењу, ѡутњи и сл.)*. — Што си избаврчѡ дѡчи на мѣне! *II. ~ се погледати широко ѡтворених ѡцију, избечити се*. — Што си се, јѡдан, избаврчѡ на мѣне, шта сам ти ја крѡв!

избалѣѡит се, -ѣним се свр. *в. избаѡит се*. — Нѡврже се добро, па се ѡбалѣѡи под јѡбуку и зѡспа.

избѡљежит, -ѡим свр. (ѡ стоци) *I. посути балегом*. — Гѡвѣда су избѡљежила свѡ ѡвљѡју. *II. ~ се избаѡити измет*. — Жѡјка сѣ избѡљежила испред врати.

избаѡѡит се, -ѡним се свр. *извалити се, изврнути се, опружити се*. — Дѡжи се, шта си се тѡ избаѡѡи!

избраѡѡѡит, -ѡим свр. (ѡ овцама и козама) исп. избраѡѡѡит *I. посути браѡѡѡима*. — Веца су увѣла јѡре у кѡћу, па е избраѡѡѡило свѡ сѡбу. *II. ~ се избаѡити браѡѡѡе*. — Шѡта сѣ избраѡѡѡила у штрѡгљу.

избраѡѡѡѡит (се) -ѡим (се) свр. *в. избраѡѡѡит (се)*. — Што пѡштѡисте ѡвце да избраѡѡѡѡѣ ѡбор? Не дѡте овцама да се избраѡѡѡѡѣ по гѡвну.

избрѡзан, -зна, -зно *напрасит, ѡутит*. — Бѡѡ е млѡго дѡбар, мѡнѡ му е сѡмо што е избрѡзан.

избркат, -рѡам свр. *в. разбркат*. — Дѡј ѡу чѡим избрѡам качѡмак.

избулат, -ам свр. 1. *направити буле, кокице*. — Избулали смо пуно решето була. 2. *испуцати, испрскати*. — Ова су ти зрна добро избулала. Фиг. Очи ми избулаше по овој врућини. Очи ти избулале, дабодга!

избурат, -урам свр. I. 1. *избацити мокраћу, измокрити*. — Гле колико ова кћ избура. 2. *мокрећи избацити нешто са мокраћом*. — Избурао е камен колко лешник. II. ~ се *избацити мокраћу, измокрити се*. — Избура се, па легни да спаваш.

избучит, -учим свр. *исцепати, похапати*. — Избучио е ново одијело за мљесец дана.

извањй, -а, -е *даћи по сродству*. — Милета ми је рођени, а Бодгић извањй стрйц.

извёс, извёсем свр. фиг. *истући прutom*. — Био е неваљао, па сам му добро извёсла гузйцу.

извёзат, -ёжем свр. I. 1. *одвезати терет и ослободити га се*. — Извёжи то време, па ћу ја убачит сйјено на таван от кошарё. 2. *изустити, проговорити*. — Смрзеше му се вилице о стра, па не могаде ни рйјеч извёзат. II. ~ се *ослободити се терета одвезивањем, испртити се*. — Извёжи се, па да запалимо по цигар дувана.

изводњет, -одним свр. *изгубити мирис, јачину, изветрити*. — Затйсите ту бйцу, да не изводни ракија. Изр. *изводње ми (му и сл.) мозак полудех, распаметих се*. — Помамйла се ова ћеца, изводње ми мозак од њине виќе и галамё.

изврз, -рзём свр. *извући, извадити (нешто што је било уучено, проучено, заденуто и сл.)*. — Изврзла су ми ћеца игле, па ми је побљёгла жйца. Изврзи ремник ис тија панталонја, па га уврзи у новё.

изврзат се, -ржем се несвр. *в. наврзат се*. — Дёста си се изврзао, сад нешто уради својом рукём.

изврлётит, -ётим свр. I. 1. *искривити*. — Како то ёненш, јадан, изврлётй то сйјено. 2. *искварити лошим васпитањем*. — Билд би то добро дијете, да га родитељи нијесу изврлётйли. II. ~ се 1. *искривити се*. — Изврлётйло ми се сйјено, само што није пало. 2. *искварити се, изменити се на горе*. — Био е то добар момак, но се посвё изврлётйо.

изврљат, -рљам свр. *в. изершљат*. — Изврљаше ми погани ливаду поред Лйма идући у рйбе.

изврљит, -рљым свр. *погледати у страну, укриво*. — Кут си изврљйла, јадна, погледа у мене!

извртутлит, -йм свр. *измамити, искамчити*. — С мукём сам извртутлио онё паре што ми је дуговао. Једва сам за сйна извртутлио мало стипендије.

извршљат, -ршљам свр. *изгазити, газећи замрсити*; исп изврљат. — Бљёу ми говёда извршљала пшеницу. Нёчија говёда извршљала сву ливаду.

изгалати́т (се), -ѝм (се) свр. *избацити измет (о човеку)*. — Изгалати́ли су око́ кѹћѣ, па им се не мѡже приј. Нѣчијѣ дијѣте се изгалати́ло на́ пѹт.

изгевѣ́лат, -елѡм свр. *јѣдва, с муком изаћи*. — Јѣдва е изгевѣ́лао до на́ бријег. Не мѡгу изгевѣ́лат ис кѹћѣ.

изгла́вит, -ѡвим свр. 1. *избити, померити из лежишта*. — Немѡ изгла́вит ѣтетѹ врѡт! 2. *изаћи на крај, споразумети се*. — С онѡм бѹдалѡм не мѡжеш нијѡко изгла́вит.

изгла́чит, -ѝм свр. *учинити да нешто буде глатко, равно*. — Позѡјмѡ сам глачи́цу да изгла́чим двије штѝце.

изгле́дан, -дна, -дно *лепог изгледа, леп*. — Ова́ ми је капѡт тѡпал, нѡ није изгле́дан, па не мѡгу ш њѝм ѡжљеј у нѡрод.

изгли́бат, -ѡбѡм свр. I. *испрљати, упрљати, укаљати*. — Што ме изглиба овакѡ, погѡни пѡса! II. ~ се *испрљати се, упрљати се, укаљати се*. — Бљеше се вѡс изглибаѡ ка крмак.

изгомбе́лат, -елѡм свр. I. *тешко, с муком изаћи*. — Јѣдва изгомбе́ла ис кѹћѣ. Јѣдва сам изгомбе́лао уз ову́ страну. II. ~ се *извођи се, ишчупати се, искобељати се*. — Упаѡо у некакву рѹпу, јѣдва сам се изгомбе́лао. Не мѡгу се изгомбе́лат из дѹгова.

ѡзгорѝ́је м *опекотина*; исп сагорије. — На ѡзгорѝ́је трѣба ѡдмѡ при́вит мѣлем. Болѝ ме ова́ ѡзгорѝ́је, не мѡгу више да трпѝм.

изгрѣ́лат, -ргѡм свр. *изаћи у великом броју*. — Лијѣпо вријѣме, па ѣѡци изгрѣ́лали на́поље.

ѡзгрепс, изгрѣ́ем свр. I. *направити огреботине неким оштрим предметом, повредити, оштетити гребући*. — Изгрѣ́ла мѣ ма́чка. II. ~ се *направити сам себи огреботине*. — Умро јѡј бра́т, па се свѡ изгрѣ́ла по обра́зима. 2. *потпуно, до краја извадити (брашно, жито и сл.)*. — Оти́ћи у вођеницу, те изгрѣ́би жѝто и донѣси, неће се вођеница попра́вљѡт ни ѡсад неђељу данѡ.

издевенѡ́т, -енѡм свр. *добро истући, испребијати, издеветати (некога)*. — Трѣба не́га издевенѡ́т, па ће бит уљѹдан.

издегенѡ́чит, -ѝм свр. I. *добро истући (некога)*. — Раѡвана су сѝнѡј на игранку издегенѡ́чили ка́ коња. II. ~ се *стаѡи непомично, круто, укрутити се, укипити се*; исп. издилчит се и удегенечит се. — Што си се издегенѡ́чио, помакни се!

ѡзди́г, изди́га м *летње изгоњење стоке у планину ради испаше; време када се обања изгоњење стоке у планину ради испаше*. — Изди́г је те́жак, ал му се свѝ раѡују. Краљѡни су за ѡзди́г одрѣдили Виѡвѡдан. Од изди́га до зди́га се удало десе ѣвѡјѡка.

изди́гнут, -нѣм свр. *отићи са стоком у планину на летњу испашу*. — Ове годинѣ ни не́ма ко́ изди́гнут ѹ Баљ.

издизаџ, -џѣм несвр. *одлазити са стоком у планину на летњу испашу*. — Ми никад не издизѣмо до Видовацнѣ.

издйльчйт се, -џм се свр. *в. издегенечит (II)*. — Издйльчйо се пѧ посмѧтрѧ како рѧдймо, а не бй се превѧрйо да ни помѧгнѣ.

издрѣтвѧт, -ѧм свр. ирон. *истући, измлатити, испребијати*. — Посвѧо у кафѧну некакве мѧмке, пѧ га е јѣдан ѡд њи добро издрѣтвѧо.

издрмѣсат, -усѧм свр. *дрмусајући протрести, продрмати*. — Уфѧтйо мѣ за рѧмена, па мѣ добро издрмѣсѧо.

издрнѧт, -рнѧм свр. *дрнѧом растрести вуну*. — Лйјѣпо ти је ову вуну издрнѧо.

издѣпат, -ѣпѧм свр. *лупајући истрести, излупати*. — Облѣси поњѧву на лѣнгу, пѧ ју добро издѣпѧ овѧм мѧткѧм да изидѣ прѧшина.

изендевѣльит, -ѣльѧм свр. I. *поставити у кос положај, искосити, накривити*. — Држи косйјер прѧво, што си га изендевѣльйо. II. ~ се *поставити се, доћи у кос положај, искосити се, накривити се*. — Вйћй како сѣ изендевѣльйо онѧ стѧг, преврнѣ се.

изистйнскй, -ѧ, -ѡ *истински, прави*. — Је л тѡ изистйнскѧ пушка?

изистйнски прил. *истински, збиљски, збиља, одиста, заиста*. — Отѣ л ѡни изистйнски да се бйју, ил се шѧлѣ?

изјѧв, изјѧва м *в. изјѧвѧк*. — Што тѣ ѡвце не чѣвѧш да не йдѣ лѣућйма у штѣту, зѧ ти изјѧв бйо јѣтрѡс.

изјѧвѧк, -вѧ м *изгон стоке*; исп. изјѧв. — Дйк се, сйне, вријѣмѣ е за изјѧвѧк.

изјѧвит, -ѧвѧм свр. 1. *отићи са стоком на издиг, издићи*. — Овѣ гѡдинѣ су изјѧвили на Спѧсовдѧн. 2. *истерати, изагнати (стоку)*. — Изјѧви, јѧдан, тѣ крѧве да не крепѧју ѡ глѧди. 3. *напустити неки простор, изаћи (о стоци)*. — Што пуштйсте, ѣѣцо, ѡвце да изјѧвѣ ис кошѧрѣ, те ми поѧрѧше пшеницу. 4. *отерати стоку на виши предео*. — Изјѧви крѧве на онѡ брѡдо, ймѧ дѡбрѣ травѣ. 5. *отићи у виши предео (о стоци)*. — Изјѧвише ти ѡвце гѡре, мѡже вѣк ѡднекуд пѣкнѣт. 6. *исцурети; излити се, истећи*. — Изјѧвило му е пѡ кйла крѧви йз носа. Йзјѧвй свѧ вѡда из ѣставѣ.

изјѧвльѧват, -лѣѣм несвр. 1. *ићи са стоком на издиг, издизати*. — Од рѧта не изјѧвљѣмо ѣ планину. 2. *изгонити, истеривати (стоку)*. — Овѧ ѣѣца дѡцкѧн изјѧвљѣју ѡвце. 3. *напустати неки простор, излазити (о стоци)*. — Не затѧрѧју дѡбро крѧве, пѧ изјѧвљѣју и ѧрѧју кѡмшйнскѣ ливѧде. 4. *терати стоку у виши предео*. — Свѧкй дѧн изјѧвљѣе ѡвце на онѡ брѡдо, нйје му тѣшко. 5. *одлазити у виши предео (о стоци)*. — Овѣ крѧве нйко не чѣвѧ, нѡ сѧме изјѧвљѣју до у врѣ оногѧ брѡда.

изјѧрйчат, -ичѧм свр. I. *појавити се, изаћи (о осѧма)*. — Тѣк му е дѧнас изјѧрйчѧо ѣрус по прйѧма и стѧмѧку. II. ~ се *осути се ситним*

оспама. — Ако се само три дана не обрђем, вас се изјаричам. Бљеше се вас изјаричао по образу.

изјарца̄т се, -ам се свр. *изјурити се, искакати се*. — Добро су се ћеца изјарца̄ла, па су легла да спавају.

изла̄жат, изла̄жем свр. I. 1. *измислити лаж* — Ништа о тога нема, све е он то изла̄жао. Бљеше изла̄жао да се Мара удавала још за вријеме рата. 2. *в. налажат*. — Ти ноћас изла̄жа за тројцу. II. ~ се *в. налажат се*. — А, што се Марко ноћас изла̄жа! Изла̄жаше се, па се посвадише.

излита̄т, -ита̄м свр. исп. ишлитат (се) I. *у великој количини избацити жидак измет (о говедима)*. — Излита̄ле су ми краве цјо обор. II. ~ се *умазати се житком балегом (о говедима)*. — Шаруља е пасла младу ћетелину, па се сва излита̄ла.

излукавѣйт, -ѣм свр. *лукавством измамити, искамчити*. — Мијѣ ме излукавѣио и ђнио ми све орае.

изљеј *в. ижљеј*.

излемезат, -езам свр. I. *истући, измлатити*. — Узврѣио си ти, да те ја добро излемезам. II. ~ се *истући један другог, међусобно се истући*. — Сян Јоков и она Драгѣва авѣтиња сѣној су се прчевито излемезали.

изљуцкѣт, -ѣм свр. *пљускајући избацити течност*. — Пресушили смо потоц и изљуцкѣли воду из фѣра, па смо покупили рѣбе.

измѣтѣфѣт, -ѣм свр. *посенилити, исхлупети*; исп. поматуфѣт. — Старац је посвѣ измѣтѣфѣо.

измѣрат, -ѣм свр. исп. умерат I. *изгвечити*. — Измѣра добро ту гњилу ако ћеш да начиниш добру црепуљу. 2. *јак, жестоко истући*. — Добро су га измѣрали сѣној на игранку, те се једва довука̄ до куће. Бљеше Горана ђтац добро измѣрао.

измѣцкѣт, -ѣм свр. 1. *измасирати (некога) стежући, гвечећи*. — Измѣцка̄ га такѣ, бѣће му бѣље. 2. *в. измечкат*. — Бљеу га на Петровдан добро измѣцкѣли Слатињани.

измѣчкѣт, -ѣм свр. *добро истући, пребити*; исп. измечкат (2). — Измѣчкѣо га е, не ваља му га више!

измишља̄нт м онај који стално нешто зановета, изволева, зановетало. — Јѣѣ е велики измишља̄нт, свашта му панѣ на памѣт.

измѣдат, -ѣдам свр. *изаћи из моде*. — Ја више никуме не пишем чѣститке. То е одавно измѣдало.

измрша̄т, -ѣм свр. *ослабити, измршавити, омршавити*. — Секира се, па е измрша̄о.

измӯзак, -ска м *в. истресак*. — То е мајчин измӯзак.

изназађит, -им свр. I. *учинити некога горим, искварити*. — Изназађили сте овб дијете, па ћете сад имат мјке ш њим. Не позајмљуј волдвe нѣрадницима, е тѣ ти и изназађит. II. ~ се *искварити се*. — Био е тб добар радник, нб сѣ сад нѣшто изназађио, па ништа не ради ни трага. Волдвe се изназађѣ кад мијењају гѣзду.

изназађиват, -ђуем несвр. I. *чинити некога горим, кварити*. — Немб ми ђѣцу изназађиват, кајаћеш се ка ти ништа не завршѣ, нб ти остану да надничѣ по сѣлу. II. ~ се *постајати гори, кварити се*. — Данђшња млáдеж се све више изназађуѣ.

изнаодит, изнаодим несвр. *измишљати, зановетати, извољевати*; исп. *изнемагат*. — Вáзда нѣшто изнаоди, а ја не могу да му угађѣм. Не изнаоди цијелб јутро, нб ако си гладан примáкни се па јѣђи шта и ми други.

изнемагат, -ађѣм и -ађам *в. изнаодит*. — Слуша, мали, ти млбго изнемађеш, а ми нѣмамо парá. Не изнемага цијели дан, нб јѣђи шта има.

изнифтит, -им свр. *измислити, испричати неистину, слагати*. — Ништа от тбга нѣма, свѣ је изнифтио и ис прѣта испосáо.

изрезилит, -илѣм свр. *в. орезилит*. — Изрезилѣо мѣ на пáсá кола.

изрикљат, -икљам свр. I. *много исповраћати*. — Изрикљала е и онб што е ланѣ појѣла. II. ~ се *исповраћати се*. — Нека се добро изрикља, лáкшѣ ће јбј бит.

изриљат, -илѣм свр. *изрити, изровати (о свињи, кртици и сл.)*; исп. *изришкат*. — Изриљаше ми крмáд сву комперину. Бљѣу крмáд изриљала сву ливáду Милошеву.

изринут, -нѣм свр. *ишчистити, избацити ђубре из штале*. — Јутрбс смо изринули кошáру, билб е крвáма млбго глибáво.

изришкáт, -áм свр. (у нешто ублаженом значењу) *изрити, изровати, изриљати (о свињи, кртици и сл.)*. — Крме ми је изришкáло цио дбор.

изубá прил. *изненада, изнебуха*. — Тб ми, нѣкако, бѣ зубá, ко се нада тбмѣ?

изудит, -им свр. *исећи на комаде, искомадати*. — Изуди овб мѣсо и испѣни га на таван да се суши. Турци су га свбга изудили на комáте.

йја *узвик за терађе говеда*. — Йја, вѣкови ве изѣли!

йјук м I. *грохотан, необуздан смех*. — Вѣсела ђѣца, па и стоѣ йјук.
2. *поруга, подсмех, изругивање*. — Не радѣте тб такб, да не биднѣ йјук.

йла ж *в. ила (1)*. — Код нѣга нѣмáш нимáло йлѣ.

йлáв, -а, -о *в. илав*. — Задбвијек је бѣо йлáв.

йлијек прил. *имало*. — Дá ли онб дијете попѣра йлијек или се онáко затúкло?

илињача ж *врста слатке и сочне јабуке која сазрева о Илинудне*. — Йма̄м двије јабуке илињаче и мало шљива̄.

Йло с мӯл. — Ако ти говеда бјду у шевар, мѡгу да се уштрѡпѣ у онѡ йло да и нѣко више не мѡгне извѡдит.

Йља, йлѣ ж 1. *подлост, лукаство*; исп. ила. — Они не мѡгу без йлѣ, вѡзда йљају. 2. *она која иља, вара, обмањује у игри*. — Нѣкад не йгра поштѣно, нѡ вѡзда йља, пѡ ју зѡвѣмо йља.

Йља̄в, -а, -о *лукав, подао*; исп. илав. — Он је йља̄в, пѡ ђѣца нѣтѣ ш нѣм да се йграју.

Йљат, йља̄м несвр. *варати, обмањивати*. — Он не мѡже йгра а да не йља̄.

Йльо м *онај који вара, обмањује у игри*. — Йља̄ кат се йграмо, пѡ га зѡвѣмо йльо.

Йнглѣз м *Енглез*. — Колико вѣдѣм по зѡдру, тѡ е некакав Йнглѣз.

инглѣзин, -йна м *метална направа за причершћивање врата, прозорских крила и сл., шарка*. — Не блѣша се, дѣјете, на та врата, е неш оштѣтит инглѣзин!

Йнглѣшка ж *Енглеска*. — Брат му живѣ у Йнглѣшку још од рѡта.

Йнтѡлија ж *Италија*. — Дѡго су остѡли у Интѡлију.

интѡпат, -опѡм свр. I. *шчепати, зграбити*. — Ту ме Вѡсѣл интѡпа, не мѡга му се одбранил. II. ~ се *зграбити, шчепати један другѡга*. — Интѡпаше се онѣ двојца, да и не развѡдѣсмо, ѡнѡју се побит.

Йнѡ влѣра *лоша, рѡва особа*. — Онѡквѣ поганскѣ, йнѣ влѣрѣ мѡе ѡчи досад нијѣсу виђеле.

Йпѡлька ж *љувашка*. — Начинѣла ђѣца йпѡлку, пѡ се по цѣјели дѡн йпају.

Йпѡт се, йпѡм се несвр. *љувати се*. — Ёно га Драган ђе се йпѡ.

Йпѣт, -ѣм свр. I. *скопати, дохватити, зграбити*. — Йпѣ Мѣкаш и кѡња и тѡвар, пѡ и йнесе из ријекѣ. II. ~ се *јакѡ се посѡаѡати, сукѡбити се*. — Йпѣсмо се јучѣ ја и Мѣшо, али му барем рѣко што ме одѡвно тиштѣ.

Йра ж 1. *кисела сурутка; сурутка уопште*. — Сѣр йјемо, а йру дѡѣмо крѡадима. Вечѣрали смо йрѣ и лѣба.

ира̄м, ира̄ма м 1. *врста еуненог ћилима, простирка, прекривач за постељу, под, зид и сл.*; исп. ирамче. — Овѡ ира̄м је ткѡла још мѡја бѡба. 2. *ткана шарена кецеља*. — Нѣкат су жѣне носиле ира̄м или прегљѡчу, слику данѡшњѣ кецељѣ.

ира̄мче, ира̄мчѣта с в. *ирам (1)*. — Сѣдните, ђѣцо, на тѡ ира̄мче.

йрйт, -йм несвр. *киселити уру, сурутку*. — Овѣ годинѣ нйт сйрймо нйт йрймо.

йсе, -ста с *део*. — Подијелише бѣбѣвину на три једнака йсета.

исичијат, -ијам свр. I. *задати бриге, насекирати*. — Исичијала су ме ђеца. II. ~ се *насекирати се*. — Исичијао сам се због његовѣ блести.

искайшат, -ишам свр. 1. *изрезати у траке*. — Узми овѣ табак, па га искайша маказицама да начинимо омѣте за писма. 2. *истући, изударати, измлатити*. — Искайшао сам сина, неће му падѣт нам да задйјевѣ народ путем.

искалушат, -ушам свр. I. *јако запрљати, умазати*. — Шта си искалушао те прње на себе? II. ~ се *јако се испрљати, умазати*. — Овѣ ђеца се свѣ искалушала, мѣраће да се перѣ овѣ са њи.

искапулат, -улам свр. *тешко, с муком изаћи*. — Не мѣгу искапулат у обор, а не да кѣсим. Једва сам искапулао уз овѣ брѣдо.

искарат, -арам свр. *избити, истерати*. — Мйчи ми тѣ шипку, искараћеш ми бчи њѣме.

искаџит се, -йм се свр. *изгубити право бацања клиса у игри клиса и машке*. — Да ми клис и мау, искаџио си се.

искекѣйт се, -йм се свр. 1. *опружити се, извалити се*. — Дйжи се, шта си се тѣ искекѣйио! 2. *в. искокечит се (2)*. — Не дам ти парѣ, па да ћеш се сѣ тѣ искекѣйт!

искицкѣт, -ам свр. *искидати, исецкати на ситне делиће*. — Што, ђецо, скицкѣсте овѣ кѣрту?

исклапат, -апам свр. *изударати по глави*. — Изгледа да су га сйној дѣбро исклапали!

йскоб, искѣба м *велика несрећа, зло, пропаст, уништење*; исп. искоблук. — Не видй е му е бйи йскоб његовѣ кѣћѣ чйм је остао без онаквога сйна. Помѣмйио сѣ бйи уочи искоба.

искоблук, искоблѣка м *в. искоб*. — Зовѣ некакав искоблук.

искобрљат, -рљам свр. I. *изгурати кобрљајући, котрљајући*. — Искобрљате кѣцу наполе. II. ~ се *појавити се кобрљајући се, котрљајући се*. — Шта се онѣ искобрља ис подрума?

искокѣйт се, -ѣйм се исп. ископечит се 1. *искривити се*. — Искокѣйио сѣ од рамагйза, па јѣдва йдѣ. Причао е некакве будалаштйне, па смо се искокѣйили ъ смија. 2. *пеј. нагло умрети, црћи*; исп. и искокечит се (2) и укпечит се. — Не дам ти парѣ ни дйнарѣ, па да ћеш се сѣд искокѣйт.

искомѣтат, -атам свр. *изломити, исећи у комаде, искомадати*. — Искомѣтали су цйо лѣб и пѣ њѣга оставйли.

искоматит, -аџим свр. 1. *унаказити и озледити уједајући, искасапити, измасакрирати*. — Искоматили су га пси, па се не диже двије неђеље. 2. *изуједати, изгрести*. — Искоматилише ме кимци нџас.

ископаник, -џка м исп. ископник 1. *онај који нема мушкога потомства, онај чијом се смрћу затире лоза*. — Јован је ископаник, имао е сџдам шџери и имање ће му отис по миразу. 2. *пакостан, зао човек*. — Ова џ наш ископаник до подне мисли зло себе, а от подне свџкоме.

ископечит се, -џчим се свр. в. *искокечит се*. — Шта си се ту ископечило! Не дам па да ћеш се сџ ту ископечит. Ископечила се она поган, један шпјјун мање.

ископник м в. *ископаник*. — У наше село е погинуло неколико момџка ископника, нежењенија јединика. Какџв је она ископник — траг му се, дабгдџа, ископао.

искочит, -џчим свр. (поред уобичајеног значења “скочивши изаћи”) *отити на кратко, за мало*. — Оћу да искочим мао у село, да видим шта се чини.

искрџат, -џм свр. I. *истући, измлатити*. — Добрџ га е џтац сџној искрџао. II. ~ се *истући један другога*. — Сџној су се онџ плџанице добро искрџале.

искџис, -убџм свр. *ишчупати*. — Немџм чџм искџис мало сџјена из овога стџга. Мџлан ми је искџџа прџмџн косџ.

искџчит, -џчим свр. I. *успети изући, измамити (нешто од некога)*. — Нџкат пџре да ми дџа, јџдва сам и искџчио навр гџдинџ дџнџа. II. ~ се *изући се из неугодног друштва или непријатне ситуације*. — Јџдва се сџној искџчи, џџџју онџ плџанице да ме напџју.

испџлизит, -џџим свр. I. *искварити, размазити, распустити*. — Што сте овџ дијете овџко испџлизили, посвџ сте га иштџтили. II. ~ се *постати размажен, размазити се*. — Нџшта гџрџ нџ дијете кџ се испџлизџ.

испџљак, -џка м в. *испушџк*. — Испушџо е цџгар и бџчио испџљџк прос прџзор.

испамџтит, -џџим свр. 1. *изгубити памет, способност нормалног, мирног расуџивања, понашања, реаговања, распаметити се*. — Ови што су бџли на Гџли џток, скџро е свџки испамџтио. 2. *учинити да неко изгуби способност нормалног, мирног расуџивања, понашања, реаговања, распаметити*. — Нџко е јџче испамџтио чџбанчџд, рокџо кџ мџџед из гџре.

испарандџсат, -усџм свр. 1. *истући, измлатити*. — Не дирџ Коњушџне, е те мџгу добро испарандџсат. 2. *изгџдити, изружити*. — Бљџше га џџџк добро испарандџсао што сџ напџо онџвечери.

испаринџикат, -икџм свр. I. *искидати на паринџике, комадиће, ищепати, пощепати*. — Испаринџикао е одијџло за неџљџу дџнџа. II. ~ се

поцепати, исцепати своју одећу (од ношења, непажње и сл.). — Обукла сам га од главе до пете, а он се испаринчикао за мљесец дана.

испаруџит, -им свр. одстранити садржину из нечега, испразнити. — Испаруџите ми те кошеве, да турим у њи колџмбоћ.

исперчинаџ се, -ам се свр. 1. узајамно се истући, истући један другог. — Онџ су се погани јучџ добро исперчинаџле, но није им првина.
2. исваџати се, насваџати се. — Исперчинаџше се, паџ с маџлом не би изио што једна другџј рекоџше.

испијенут, -ијенџм свр. издахнути, умрети (обично о детету или старијој, изнемоглој особи). — Дџбрици Дуџановџј испијену дијџте чим се рџдџ.

испиџлат, -илџм свр. изрезати пиџом. — Испилџли смо свџ штиџце колџко ни трџба за кућу.

исповрџет, -рџим свр. 1. извадити изненада. — Исповрџе онџ живина левџр, џмаде не побит. *2. пронаџи, створити на било који начин.* — Исповрџти ти мене паџре и сврџшена приџча.

испогџнит се, -џм се свр. 1. избаџити измет. — Испогџнио се нечџ паџ испред вратџ, узми посиџфку па тџ очџсти. *2. постати гори него пре (у погледу морала), искварити се.* — Вукаџин је најприје био миџран и послуџан, али сџ сад испогџнио, друџи се с улиџарима, па га иштџтише.

исподмџкла прил. потајно, подмџкло, мучки. — Ударџо га с мачџгом по глави исподмџкла.

испоџјат, -џџм свр. 1. отпевати. — Испџјте још ту плџџсму, па да крџнемо једно коџло. II. ~ се напевати се, испевати се. — Добро смо се испџјали на свџдбу Велиџброву.

исполијџват, -џјџџм свр. I. избаџити из себе житки измет на нешто, загадити, испрџати изметом. — Исполијџвале крџве џбор, узми брезџвачу, па онџ обрџши. II. ~ се 1. *в. исполијџват (I).* — Исполијџвала се џџца по ливџди, немџ да угџзиш. *2. избаџити измет по себи, испрџати се житким изметом, унерџдити се.* — Пресвџци овџ дијџте, свџ сџ исполијџвало.

испоџрче, -џта с 1. најслабије, закрџљало прасе. — Напрџднџ крџмаџ смо проџдали, а наџма смо оставџили онџ испџрче. *2. ситно, закрџљало дете.* — Јџдно ли је онџ Миџкино испџрче, ка да ништа ни деветџ дан не тура [у] уста.

испоџрџит, -рџим свр. 1. изнети на видело, извуџи, извадити, потегнути. — Прџво рџче да нема ни цигџр, а потџље испоџрџит из џџџџрџ пуну муџџму дуџана. *2. фиг. изреџи, потегнути изненада неке нове чиџвенице, аргуменџте.* — Тамџн да и умџрџмо, кад он испоџрџит проџају ливџдџ.

испофучат, -учим свр. у експр. говору: *извадити*. — Он испофуча левбр и шћѣ да ме убйје.

испошијеват, -йјевам свр. *ишибати, истући*. — Смирй се, дйјете, е ћу те испошијеват кѣ коња.

испрѣтѣт, -ѣћем свр. *извадити из жара*. — Испрѣтѣла е компијере.

испрйгѣт, -ѣм свр. *испржити, испећи (само о приганицама, уштинцима)*; исп. исфригат. — За доручак ћу ви испрйгѣт прйганицѣ.

испршгйт, -йм свр. 1. *измревити*. — Испршгити мало љѣба, пѣ бѣчи пй-лѣдима. 2. *изгњечити*. — Што си испршгито тѣ јѣгоде, сад и јѣћи, нијѣсу за слѣткѣ. 3. *измасирати стежући, гњечѣћи*. — Да ме нѣ испршгити, нѣ би се мѣгѣ дйгнут.

испуљит, -уљим свр. исп. напуљит (се) I. *истурити, напућити (усне)*. — Што си, јѣдна, такѣ испуљила рйла? II. ~ се скупити и истурити напред (усне), обично у љутѣи, напућити се. — Јѣ му рѣко да пуштити крѣве, а он се йспуљит.

йспус, испуста м *пашѣак близу куће*. — Нѣмају ни испуста ни своѣ планинѣ, а отѣ да држѣ стѣку.

испушѣк, -шка м *престали део испушене цигаре, цигарете, опушѣк, пикавац*; исп. испашѣк. — Пушѣ у сѣбу и бачѣју испушѣке по пѣду.

истѣтрйт, йм свр. 1. *изгубити квалитет (о сену, намирницама и сл.)*; исп. прѣтатрит. — Сйјѣмо е веј трогодишнѣ, те е истѣтрйло. Овѣ колѣмбоћ је истѣтрйло. 2. *посенилити, исхлѣпити*. — Сирѣма ђѣдо е истѣтрйло ъ старости. Ђѣко е истѣтрйло од ракијѣ.

истѣнтат, -ѣнтѣм свр. 1. *истући, испребијати*. — Трѣбало би те добро истѣнтат. 2. *излупати, лупајући истрѣсти*. — Истѣнтѣ тѣ поњѣве мѣчугѣм, пѣне су прашинѣ.

истйнит, истинйта, истинйто *који говори истину, истинѣлюбив*. — Ра-дйсав је истйнит — онакѣ е како ти рѣчѣ. В. и пр. под џѣсѣв (2).

истирйнтат, -интѣм свр. *разбити или скидати на ситне комаде, у парампарѣд*. — Не дѣјте ђѣци тестйју у руке, е су јѣдну истиринтѣла.

йстом прил. *ипак*. — Йстом би јѣ размйслио о тѣмѣ, бѣлѣ нѣ да пѣтљѣ ймѣш главобѣљу. Йстом се тй привйћу да нѣмѣ нѣко бѣлй о тѣбе.

истрѣсѣк, -сѣка м *дете које се последнѣ роди (у породици с много деце)*; исп. истрѣсина и истрѣшѣ. — Драгйша е сѣдмѣ дйјете, мѣјтин истрѣсѣк.

истрѣсина ж *в. истрѣсѣк*. — Нијѣсам знѣо да си тй истрѣсина. Мљѣо сѣм да е Јѣна мљѣѣ.

истрѣшѣд ж *зб. им. од истрѣшѣ*. — Кума-Мѣра и Драгйша су истрѣшѣд.

истрешче, -ета с (супл. мн. истрешчад) в. *истресак*. — Кума-Мара е истрешче, девѣто кума-Митрино дијете.

истријескат, -ијескѣм свр. *иситнити у "тријеске", ивере, ситно ицепати*. — Истријескао сам једну дашчицу, па смо наложили ђгањ.

истрицкѣт, -ѣм свр. *исећи на ситне комадиће, исецкати*. — Ђѣца су истрицкѣла некакве новине, мѣрам ђпѣт обрисѣт сѣбу.

истрлѣт, -ѣм свр. *изломити трлицом стабљике лана или конопље да би се издојила употребљива влакна*. — За дѣн сам истрлѣла цѣо лѣн.

истрлѣт, -рлѣм свр. *измасирати*. — Откад ме истрлѣа Вѣдак млого ми е бѣлѣ.

исфѣтит, -ѣм свр. *испразнити нешто (посуду и сл.)*. — Исфѣти ми онѣ бурѣло, оѣу да печѣм ракију, па ју нѣмам у што.

исфилијат, -ијѣм свр. *исећи на филије, кришке; исп. нафилијат*. — Дѣста си тијѣ крушѣкѣ исфилијала, сад и нижи на кѣнац.

исфѣскѣт, -ѣм свр. *изударати прutom*. — Мајка гѣ исфѣскѣла фрѣвѣјем прutom по ногѣма, па му се повр кѣлѣнѣ шаренѣ од мѣсурѣвѣ. Дерѣ се Бѣгић, исфѣскѣла га Мѣлица лѣскѣвѣком.

исфрангѣјат, -ијѣм свр. *истући, избити*. — Блѣше Вујо добро исфрангѣјѣо Горѣна.

исфрѣгѣт, -ѣм свр. в. *испригати*. — Исфрѣгѣла сам ѣѣци приганицѣ за предрѣчак.

исфрндѣт, -рндѣм свр. *јакѣ истрлѣати, трлѣњем очистити; исп. исфундат*. — Пѣд сам добро исфрндѣла чѣткѣм, нѣ не мѣже да се ѡпѣрѣ онѣ ѣе смо прѣсули зѣјтин.

исфрскѣт, -ѣм свр. в. *исфискати*. — Исфрскѣ га добро тијем прutom, да му вишѣ не падѣ нѣм да се помамлѣје.

исфѣлѣт се, -улѣм се свр. *ишуњати се, искрасти се, извући се*. — Влѣшто ми се исфѣла ис кѣћѣ и ѣзгубѣ се. Ђ, којѣ е тѣ лѣна!

исфундат, -ундѣм свр. в. *исфрндати*. — Ђво ти чѣтка, па тѣ добро исфундѣ.

исциганић се, -ѣм се свр. *постати неваспитан, неваљаѣ, искварити се*. — Ђѣци кој свѣки дѣн путѣју ѣутобусима тѣко се исциганѣ да се ш нѣма не мѣже путѣват.

исцилибѣстрѣт се, -ѣм се свр. *потпуно се изведрити (о небу)*. — Ђ, како сѣ нѣѣас исцилибѣстрѣло — нијѣ ѣблака.

ѣцѣра ж стара, чаѣваа кѣћа брѣнара. — Ако удѣри вѣлики снѣјѣг, склѣкѣће се ѡвѣ ѣцѣрѣ.

ѣш узвѣк за терање, гоњѣње кокошака. — Кѣд ѣћемо да ѡћѣрамѣ кѣкошке, мѣ вѣчѣмо ѣш. Ўш, врѣг ве позѣѣѣ!

ишкѧт, -ѧм несвр. *узвикујући "иш" терати кокошке*. — Што ишкѧш тѧ кѧкошке, што ти чинѧ?

ишлитѧт (се), -ѧм (се) свр. *в. излитат (се)*. — Ишлитѧле су ми крѧве ѧбор. Сѧ ће ти се тѧ крѧва ишлитат испрет кѧћѧ.

ишнѧт, -нѧм свр. *викнувши "иш" отерати кокошке*. — Ѐшни тѧ кѧкошке, да не улазѧ у кѧћу.

ишћѧфит, -ѧфим свр. **I. 1.** *насладити, издовољити некога јелом или пићем*. — Лйла мѧ на Бжиић свѧћим ишћѧфила. **2.** *добро, много истући*. — Ишћѧфйћу те мѧткѧм ако не доћѧш на вријѧме. **II.** *~ се насладити се, издовољити се јела или пића*. — Овѧ гѧдинѧ смо се ишћѧфйли јѧбукѧ — роѧиле су кѧ нйкѧд.

ишћил м *претпоставка, мишљење под којим се предметом (капом, чарапом и сл.) налази прстен у игри коза; претпоставка уопште*. — Мѧј ишћил је да е прѧтен под ову кѧпу. Кој је твѧј ишћил, ћѧ ли је дѧнас онѧ пѧгѧн Мйла? Какѧв је твѧј ишћил, кој ѧд ѧи двоицѧ зѧбрй истину?

ишћйлит, -йм свр. и несвр. *погодити, погађати под којим се предметом налази прстен у игри коза; погодити, погађати, предвидети, предвиђати уопште*. — Нйко га нйје ишћйлио кѧ јѧ. Добро си ти ишћйлио шта ће се дѧсит.

ишћйм прил. *посве, сасвим*. — Ишћйм је ишћурйо, поћетйњйо пѧ свѧшта причѧ.

ишћйфрит, -йм свр. **I. 1.** *размазити, распустити*. — Што ишћйфрите ову ћѧцу, те нйшта ѧд ѧи нѧће бйт! **2. в.** *ишћифрит (II)*. — Овѧ дијѧте посвѧ ишћйфрило, ѧво сѧд нѧће да спѧва. **II.** *~ се постати размажен, расмазити се, распустити се*. — Ако ти се ишћйфри, имѧћѧш мѧке с тијѧм ћѧтѧтом.

ишћѧсѧт (се), -ѧм (се) свр. *наживати се, издовољити се ћосѧјући, шегачећи се, шалећи се*. — Ишћѧсѧли сте ѧ младѧс, не мѧже се довијѧка. Доћѧ кѧм-Мйло, вѧлики шѧлцијѧ, пѧ се добро ишћѧсѧсмо.

ишћѧфркат, -фкѧм свр. *изјурити, истерати*. — Нѧј на ту рѧку, нѧ ћу те ишћѧфркат ис кѧћѧ, пѧ йди куд гѧј ѧј!

ишћѧрет, -фрим свр. *посенилити; исхлѧпити, изгубити памет*. — ѐн ће ишћѧрет прије педесѧтѧ, кѧ му ѧѧц. Пѧшти ти нѧга, ѧн је ишћѧрйо, пѧ не знѧ ни како се зовѧ. Посвѧ е ишћѧрѧло од ракијѧ, не знѧ више ни шта причѧ ни шта радй.

ишчѧвит, -ѧвим свр. *јако ослабити, смршати*. — Бљѧше ишчѧвиѧ, ѧтѧла сѧмѧ вијѧљка од нѧга. **2.** *исхлѧпити, посенилити*. — Не чѧди му се, дубѧкѧ е тѧ стѧрѧс, пѧ е ишчѧвиѧ.

ишчѧит, -ѧйм свр. *в. ишчиљет (2)*. — Ћѧдо бљѧше посвѧ ишчѧйо, нѧмѧше се штѧ од нѧга вићѧт.

ишчаш, ишчаша м *ишчашење*. — Тб мбрѧ да е ишчаш чим тѧкб боли.

ишчеврљит, -рљѧм свр. 1. *расцепати и делимично одвалити грану тако да се још мало држи уз дрво*. — Испео се на црешњу и ишчеврљѧо грану. Ишчеврљѧо снѧјег гране, нагрдѧо ни је шљѧве. 2. *исколачити, разрогачити (очи)*. — Ишчеврљѧи очи на мене, једна глава — девет јѧзикѧ, тако ми Бѧга — ѧћаше и да се бѧје.

ишћегрљат, -рљѧм свр. *извадити до краја остатке нечега*. — Ишћегрљѧ тѧ и шѧрпѧ. Ишћегрљѧо сам зѧмљу из јѧза.

ишћепѧрит се, -ѧрим се свр. *испентрати се*. — Ено се ѧѧца ишћепѧрила навѧр јѧбуке.

ишћегурат, -урѧм свр. I. *изгурати котрљѧјући, искотрљати*. — Ишћегурѧли смо кѧцу пред врата. II. ~ се *откотрљати се*. — Ишћегурѧ ми се бурѧло из рѧку, али се зѧустави зѧ плѧт.

ишћикѧрит, -ѧм свр. *истерати, изјурити*. — Оногѧ срѧћа ишћикѧрише и шкблѧ.

ишћѧљет, -ѧљѧм свр. (поред добро потврђеног значења “престати постојати, нестати”) 1. *изгубити се из вида*. — Куд онѧ дијете ишћѧље, сѧд је бѧло код овѧца! 2. *измршавити, ослабити, ископнети (од болести или старости)*; исп. ишчаит. — Лѧлѧ е бѧла ишћѧљѧла, да се од нѧ нѧје имѧло штѧ укѧпат.

J

јѧбец, јѧпца м *грло; грлени резонатор*. — Колико мѧж виѧнут, вѧк ти у јѧбец! Колик му е јѧбец, ѧвѧ му у нѧга!

јѧблѧн м *жути, миришљави планински цвет*. — Ѧј, Љубѧне племенѧтѧ, / тебе цвијет јѧблѧн кѧтѧ. Пѧд јѧј се жути кѧ јѧблѧн.

јѧвит, јѧвим несвр. 1. *водити, гонити стоку*. — Не јѧвите ѧвце далѧко от куће. 2. *ићи, кретати се (о стоци)*. — Ено нѧчијѧ ѧвце јѧве кѧ коломбѧћу. 3. *тећи, кретати се (о води)*. — Вељѧ вода јѧви нис пѧток. 4. *цурити, лити*. — Јѧви ѧѧѧту кѧв нѧ нѧс.

јѧга, јѧгѧ ж *хип. за јѧње и овцу*. — Виђѧ лијепѧ ли су овѧ јѧге.

јѧгњеце с *мало јѧње, јѧгњешце*. — Разрѧбила ѧѧца овѧ јѧгњеце, по цѧјѧсли дѧн се ѧграјѧ ш ѧљѧм.

јѧгѧља ж *јегуља*. — Кѧ смо бѧли у Метѧкију свѧку нѧј смо одѧли да ѧѧтѧмо јѧгѧље.

јѧѧа, јѧѧѧ ж *јѧѧа, несрећна женска особа, јѧѧница, несрећница, невольница*; исп. јѧдуља, мрѧа, мрѧеница, мрѧка, мрѧуља, ојѧдуља, омрѧеница,

омрчуља, ошишуља, шиша, шишуља. — Није, јада, шћела ни да чје да се уда, па е остала за уклѣтву, да без иђе њкога свбга плетѣ сијецѣ.

јаде у изр. живети под јаде (некоме) *живети од нечије милостиње*. — Нѣћу ја да живим њкоме под јаде, ја сам капац још нѣки дѣн да зарадим парче лѣба.

јадец, јаца м 1. *ракљасти део грудног скелета код кокошке који се састоји од сраслих кључних, кобиличних костију*. — Да ми тѣ јадец да се ујадѣчимо. 2. *опклада учињена ломљењем кости зване "јадец"*. — Прије нѣ узмѣш нѣшто од њѣга рѣчѣш "знам за јадец". 3. *презара, подеала*. — Знам ја за јадец, нѣј ме преварит. Оѣш мене да подвалѣш — нѣј, знам ја за јадец.

јадѣчит се, -йм се несвр. *кладити се лемећи "јадец"*. — Немѣ се сѣ мнѣм јадѣчит, преварѣћу те.

јадит, -йм несвр. *проводити живот у јаду, невољи, беди*. — Ђво како ти живѣмо и јадимѣ ође.

јадит, јадем несвр. *радити (у емотивном говору, у сажалењу, иронији, често о негештом раду)*. — Јадили су по цѣо дѣн за кѣло лѣба.

јадо м *јадник, невољник, несрећник*; исп. јадов, мрчан, мрченик, мрчко, мрчо, мрчов, омрченик. — Он, јадо, цѣо вијек проживље без иђе њкога.

јадѣв, -ѣва и јадов, јаѣва м в. *јадо*. — Она два јаѣва Мѣлорѣдова ништа не научѣше.

јаѣѣс, -ости ж (обично у вези с рѣчју младѣс) *јадна, несрећна младѣст*. — Моја е младѣс и јаѣѣс прошла у мѣке, у рат и немаштину по рату. Ој, младѣсти, ѣ јаѣѣсти, / туго моја и жалѣсти! Ками ти, сине, у јаѣѣс, а што се не манѣш онѣ курвѣ!

јаѣуља ж в. *јада*. — Она јаѣуља е имала добрѣга чоѣка, нѣ није умљѣла да га пѣштуе. Оѣрѣо ју е послѣје три неѣље и више се није удавала.

јаѣбавец, -вца м *јазавац*. — Ђзде ми јаѣбавец колѣмбоћ.

јаићак, -ака м 1. *коњ пастух*. — Адрија е имѣо коња јаићака. 2. *јахаћи коњ*. — Јаићак је коњ, пасту или устрѣден, сѣмо за јашање. Он се не товари нѣт упрѣжѣ у кола. Обука златно црногѣрско одијело, а пѣјао јаићака, па мѣслиш е сѣ дѣга Бѣшко Југовић.

јаићѣи, -ѣ, -ѣ *који служи за јахање, јахаћи*. — Мѣлан Мѣјов је вѣзда имѣо коња јаићѣга.

јака ж *бројчана или физичка надмоћ, сила, снага*. — Лијевѣ Ријѣка е колијѣвка Вѣсѣвићѣ, али је јака у двије нѣјје. У ту кѣћу е јака лућѣи.

јаловѣња, -ињѣ ж зб. *овце, козе и говеда који се не музу*. — Рѣдѣсава вѣзда држи неку јаловѣњу, нијкад јѣј се ништа не музѣ.

јампарјсаџ, -јшѣм несвр. *јурити тамо-амо, јурцати (обично о деци и младунчади ситне стоке)*; исп. јампарос. — Ова ђеца ништа не раде, но по цјо дан јампарјшу.

јампарбс м скакање, јурцање, трчање. — Ђецо, шта е та јампарбс по кући? Изр. у ј а м п а р о с (о т и ј) *отрчати, одјурити (обично о деци или младунчади ситне стоке)*. — Чјм чү ђецу, бјде у јампарбс.

јаракнүт се, јаракнѣм се свр. *отети се болести или потиштености, живнути*. — Нешто сам слабуњав, нјкако да се мајс јаракнѣм.

јар узвик при вабљењу коза. — Јарррр! Ој, јар, јар, јар! Тјке — тјке, шүлесе!

јардум, јардүма свр. *густо и масно овчије млеко које се таквим прави кувањем на тихој ватри уз стално мешање и уз сољење*. — Ми от Петроваднѣ пā свѣ док ни овце запрагну сваки дан правимо јардум. Прије Илинаднѣ јардум није гүс и укусѣн.

јардүмит, -им несвр. *припремати јардум*. — Три гдине не јардүмимо — овце запрагну прије Петроваднѣ. Мајка јардүми, дошли су ни гбсти.

јарјч ж *осуост по лицу у виду ситних оспица изазваних услед небријања*; исп. оспина. — Чјм ми маю порасте брада изиђѣ ми јарјч.

јармењак, -ака м *сврдло којим се пробија рупа у средини јарма кроз коју пролази клин за учвршћивање јарма за руду*. — Имао сам добар јармењак, пā ми га йзгуби дијете Гаврѣво.

јаро м *деф* и *пр. в. под јароња*.

јарѣња м *хип. име за јарца*. — Једнога јарца зовемо јаро, а другѣга јарѣња.

јарцат, јарцам несвр. *јурцати, скакати*. — Ђеца јарцају по цјо дан, нѣмају мјра ни пет мјнүта.

јастек, јастѣка м *јастук*. — У јастек сам түрила крпе, е нѣмам ништа другѣ.

јат, јашѣм несвр. *јакати*; исп. јашат. — Јеси ли кад јала на кѣња?

јатка ж *несрећна, ојаћена мајка*; исп. мрчка. — Шта му ради мајка и јатка, с мукѣм је ту ђецу подњивила, а сад ѣста без најбољѣга.

јатѣран, -рна, -рно *живахан, окретан; јак, снажан*. — Она е мртвица, а ђеца су јѣ свā јатѣрна. И ако се побјјемо, ја сам јаторни од нѣга, ништа ми не мѣже.

јатѣрнут, -брнѣм свр. *окрепити се, живнути*. — Пожнѣше се пшенице, пā се грѣшни нароѣ најѣде и јатѣрну. Нјкако да ми јатѣрну ова крмѣд.

јѣц (обично оновљено) *узвик којим се изазива завист код некога при показивању неча што он нема, а желео би да има*. — Јѣц, јѣц — ймам бритву, а ти нѣмаш!

јацкāt се, -ām се несвр. (некоме) *изазвати завист код некога показујући му нешто што он нема, а желео би да има*. — Чим добије нешто, он ми се јацкā.

јацнūt се, -нēm се свр. (обично са допуном некоме) *изазвати завист код некога показујући му нешто што он нема, а желео би да има*. — Не може а да се не јацнē кад нешто ймā. Јацни му се мāло, јацни, нек види да и ти ймāш нешто лијепо.

јачйца ж в. јака. — Мйлошевићи су јачйца у наше браство.

јашāt, -шēm несвр. *в. јат*. — Оћеш ли мāло јашāt?

јеверица ж ееверица. — Не мōгу сачуват орае од јеверицā.

јеверичйн, -чина, -чино *еверичин*. — Јеверичйн рѣп је виши нō ђна цијѣла.

јѣгра, јѣгрѣ ж *семенка у коштунци (ораха, лешника, шљива и сл.) и уопште биљака са тврдом љуском, језгра*. — Какви су ти овй коштилји, ни из једнога не мōгу извāдит јѣгру.

јѣда речца (најчешће са речцом ли) *у питању о неком или нечем што није присутно, што се очекује, тражи и сл.: има ли? где је?* — Јѣда ли ћѣ Драгана с овцама? Јѣда ћѣ Драга?

јѣдамāн прил. јѣданпут, јѣдном. — Дōдио е ђн јѣдамāн код нас. Јѣдамāн ћеш мōрат да се помйриш ш нйм, пā бōљѣ прйје нō потōље.

јѣдамāн прил. стално, непрекидно. — Јѣдамāн пйје, вичѣ и псуе фамйлију. Јѣдамāн кукā и наричѣ, не мōже ју нйко ућѣшит.

јѣдвāчек, јѣдвāчѣка м. жѣлно очекиван син. — Тō е јѣдвāчек, пā затō и рāди што ђнс.

јѣдинйк, -йка м *јѣдинац*. — Тō ми е син јѣдинйк.

јѣднолōкaц, -кца м 1. *свиња или пас, вршњац од исте мајке, који лочу из истог корита*. — Ови крмци су јѣднолōкци, а ђпѣт је овā мāло виши. 2. *фиг. пеј. истомйшљеници*. — Мйро и Мйло су јѣднолōкци, не мōгу прѣжалит Дōброслава.

јѣдноўман, -мна, -мно *тврдоглав, задрт*. — Немō, јадан, да си тākō јѣдноўман, послушā што ти пāмѣтнй љући сављѣтују. Задвијек је био јѣдноўман и нијѣси мōгā ш нйм изглāвит.

јѣђа ж јѣло, храна. — Каква јѣђа, тākāв и рāд. Зимус смо имāли дōста јѣђа.

јѣйкоша ж пеј. женска особа која узредљиво и пакосно говори о другима, лажавица, јѣзичара. — Влāдѡва јѣйкоша зāвāди двā плѣмена.

јѣктат, јѣкћем и јѣктйм несвр. *јѣцати*. — Цйо нāрод јѣкћѣ, нйје чудо, вѣликā е онō фгаса лйше ћѣтѣта што е остāло.

јѣље с зб. *им. од јела*. — То е јѣље Драгојевића.

јетрвање с гл. *им. од јетрват се*. — Умукните једном, досадило ми је то ваше јетрвање.

јетрвѣт се, -ѣм се несвр. *ложити се међусобно, препирати се, свађати се као јетрвѣ*. — Јетрвѣју се откад знају за себе.

југнут, -нѣм свр. у нешто блажем значењу *ојужити*. — Југнуло е ноћас, па стрѣе капљу, може панут снѣјег с кѣће — чѣвате се да кога не притиснѣ.

јудрисат, -ѣшѣм свр. и несвр. *јурнути, јуришати, насрнути, насрпати, кидисати*. — Јурдисѣ она будала на мене, мало ми је фѣљило да извѣдим левѣр, па да сѣспѣм у њѣга осѣм путѣ. Онѣ погани сваки дан јурдишу на нѣкога.

јутрина м *млеко од јутарње мужѣ*. — Пр. в. под вечерина.

јучерањи, -ѣ, -ѣ *сасвим млад, недорастао*. — Нѣћете ме ви јучерањи учит како ћу да радим.

јучерањчад ж зб. *им. од јучерањча*. — Мене да учѣ јучерањчад!

јучерањче, -ѣнѣѣта с (супл. мн. јучерањчад) *сасвим млада, недорасла особа, балавче*. — Најгорѣ ми је што овѣ јучерањче мисли да е паметније од мене.

јучѣшњи, -ѣ, -ѣ *јучерашњи*. — Нијѣсам ја јучѣшњи, доста ја памтим.

К

кабул прид. непр. *сагласан, спреман за прихватање нечега*. — Јеси л' кабул да се спријатељимо?

кавѣје *узвик за вабљење говеда*. — О, волец, волец, волец! О кавѣје, кавѣје!

казан, казѣна м (поред обичног значења "метални суд") *рупа у земљи у коју се убацује гуца (2) у игри гуца*. — Отпрвѣ сам убѣаио гуцу у казан.

кайшат, кайшѣм несвр. 1. *резати нешто у траке*. — Ево ја ћу да кайшѣм табѣке. 2. *тући, млатити*. — Кайшѣ га ѣтац пѣчешѣ, па е сѣд мало омирњао.

кајѣсит се, -ѣм се несвр. (обично у одричном облику) *намеравати, хтѣти, марити, трудити се*; исп. *квартат се*. — Он се, бѣгами, не кајѣси да што уради својѣм рукѣм, сѣмо чѣкѣ на готѣво.

какариѣѣт, -ѣ кѣм несвр. *испуштати гласове карактеристичне за кокош (обично к. д. снесе јаје), кокодакати*. — Кокошка снѣјѣла јаје, па какариѣѣ.

калаба ж *гомила, мноштво (људи)*. — Вáсо нѝкад нѝје сáм. Код његá е вáзда калаба.

калац, -лица м *прва пролећна трава*. — Кат се овце дофáтѣ калца, не мбрá им се млого полагат.

калѹмпѣр м *врста колективне игре са певањем*. — Наложѝсмо сѝнбј огањ у Стáнину долину, пá плѣвá и йгрá калѹмпѣра до прѣд зору.

калѹшат, -ушáм несвр. I. *прљати*. — Она љечѝна гáђу једно дрѹгб глѝбом и калѹшáју онѣ прѣе на себе. II. ~ се *прљати се*. — Немб, Слáвко, да се калѹшáш тијем ѹлем, е се тб пдслије тѣшко мѹже опрат.

каменѝт, -ѝм несвр. *тешко, с муком и мало говорити (у тузи, јадѹ, невољи)*. — Кáменѝ ли му црнѝ родѝтели што гбј или онáкб љтѣ и цркавају у себе?

камењáча ж *врста веома тврде дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

камѝшит, -ѝм несвр. погрд. *пушити*. — Ниједнб му дијѣте нѣмá петнáс гбдѝнá, а свáкб камѝшѝ.

каница ж *кривина, окука на путу*. — Сачѣкáо га е на каницу више сѣла.

кáпавица ж 1. *вода која капље са стрехе при падању кише*. — Кáпавица с његбвѣ стрѣѣ пáдá на мбју зѣмљу. 2. (у атрибутокој служби) *која прокапљује, прокишњава*. — Сачѹвá ме Ббже од женѣ лáјавице и кѹћѣ кáпавице.

капѹлат, -улáм несвр. *кретати се, ићи тешко*. — Јѣдва капѹлáм, а зовѹ ме да кбсѝм.

капѹра ж *кожа на врату пса*. — Ни нáјјачѝ пáс ти не мѹже нѝшта ако га уфáтиш за капѹру.

караббјáт, -áм несвр. *бојити у црно*. — Они карабббјају и чарáпе.

караббкол, карабббла м *обруч, окрѹжење, круг људи, војске и сл.* — Сáмо једáн караббкол да направѣ пофáтали би не.

карамáнка ж *врста слатке сочне крушке жуте коре и издѹженог облика*. — Добрб су ми родѝле крѹшке карамáнке.

карастѝсáт се, -ѝшѣм се свр. *схватити, разабрати се, снаћи се у нечему*. — Ни сá се не мбгу карастѝсáт шта бѝ и како бѝ.

карашѝк, карашѝка м *метеж, гѹжва, гунгула*. — Сѝнбј су на игранку начињѣли карашѝк.

каривблице ж мн. *ручна колица с једним точком за превоз разнбг материјала; исп. криволице*. — Не гѹрá пѹне каривблице, опѹчићѣш се.

каријѣга ж *столица с наклоном*. — Лáкшѣ ми је сѣћѣт на карѝјѣгу, нб да се завáлим на кáуч.

картуљина ж *ауг. и пеј. од карта*. — Прије рѣта е дѣнар бѣо тѣжак, а сѣд од овијѣ картуљинѣ ништа.

касѣвет, касѣвета м *мука, невоља, зло; грдња, прекор*. — Нађе ме касѣвет од судијѣ за прѣкршас. Нај хете касѣвет од оца што си му тѣ поштѣтио. Ту се без некѣга касѣвета неће прѣј.

кастом прил. *намерно, хотимице*. — Отиди кастом да га видиш, изишѣ е јучѣ из болницѣ.

кастриѣт, -ѣм несвр. *сећи, кресати ситницѣ гране са стабла или веће гране*. — Кат кастриш врлику, пѣчни од дѣблѣгѣ краја.

кѣтал м у изр. *бит кѣтал пропасти, настрадаати*. — Бѣше свѣ кѣтал од глади. Она тѣ ѣца бит кѣтал од зѣмѣ.

каталѣсѣт, -ѣшѣм свр. *изнемоћи, малаксати (од напорног рада, зиме и др.)*. — Каталѣсѣо сам дѣнас цѣо дѣн радѣћи. Каталѣсѣ дѣнас од зѣмѣ.

катаѣфа, -ѣѣѣ ж *три снопа кукуруза везана у облику купе*. — Тѣри снопове у катаѣфе, пѣ и да кѣснѣ — ништа им неће бѣт.

катѣнит, -унѣм несвр. I. 1. *настаѣивати на катуну*. — Катѣни зѣта ѣво веј другѣ гѣдина у наш катѣн. 2. *кућити*. — Катѣни Мѣлош једнога по једнога сѣна, свѣкоме е кућу начинѣо. II. ~ се I. *настаѣивати се на катуну*. — Неће се више зѣт Богѣнев катѣнит у Мојѣнску рѣјѣку. 2. *кућити се*. — Катѣнѣ се јѣдан по јѣдан, чѣтѣв рѣд кућѣ е ѣин.

каѣун м *врста јесењег цвета, мразовац; исп. каѣуница (1)*. — У рѣнѣ јѣсѣн свѣ ливѣде покрѣје каѣун.

каѣуницѣ ж I. *в каѣун*. — Ливѣда сѣ свѣ зашарѣнѣла од лијѣпѣ каѣуницѣ. 2. *планинска биљка чији се корен једе, сиров или куван (има облик главице црног лука, али је нешто маѣи од лешника)*. — Начинѣо сам прѣљ, ѣдѣм да копѣм каѣуницѣ.

качамѣжѣи м *палица за мешање качамака при кувању; исп. бркат*. — Додѣ ми тѣ качамѣжѣи да разбрѣам качѣмак.

качамѣрка ж *врста дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

каше, -ѣта с *дрвено сандуче, дрвено коѣерче*. — Тѣри тѣ у каше.

кашлѣковѣт, -куем несвр. исп. кашлѣчит I. *добро, доста јѣсти и пити, уживати у јѣлу и пићу*. — Спрѣмљено је дѣста јѣла и пићѣ, ѣмѣ дѣнас да кашлѣкуемо до мѣлѣ вољѣ. 2. *трошити преко мере*. — Јѣко е тѣбе кашлѣковѣт по Биограду на мѣј рѣчѣн, а кѣ ѣеш завршит ѣакултѣт — није те ни брѣга.

кашлѣчит, -ѣн несвр. *в. кашлаковат*. — Ума дѣнас да кашлѣчѣмо, дѣста су ни јѣстѣва спрѣмили. Тѣ порѣдица кашлѣчѣ док ѣмѣ, за сѣтра не мѣслѣ.

каштиг м 1. *брука, срамота, скандал*. — Направили су каштиг, да се сви стидимо. 2. *мука, невоља*. — Нај ће те каштиг ако тата дозна да пушиш.

каштигуља ж *жена рђавог владања, неморална жена*. — Радјкоза каштигуља јзѣ образ плѣмену. 2. *љута, опасна жена*. — Нај ће те чѣдо кад она каштигуља вѣдѣ да си јѣ поарѣо ливѣду.

каџ *узвик кад неко у игри клиса и машке изгуби право да баџа клис*. — Каџ! Готѣво, да овамо клис и мау.

квѣртѣт се, -ѣм се несвр. в. *кајасит се*. — Тѣ се чѣк не квѣртѣ да што приврѣједи за кућу, нѣ чѣкѣ да му радѣ жѣна и грѣшнѣ ђѣца.

квѣка ж *скичање, квичање*. — Стој квѣка крѣмѣдѣ, нијѣсам им давѣла ништа од јѣтрѣс.

квѣнт прид. непр. (у прил. служби) (с везницима "и", "па") у *узвичном значењу, кад се истиче да је нешто апсолутно тако, да не трпи приговор: готово, свршено, крај, квѣнт*. — Уради тѣ што ти рѣко и квѣнт!

квѣчат, квѣчим несвр. 1. *скичати, цвичати, цвилети (о свињи и псу)*. — Квѣчѣ крѣмѣд, огладњѣла су. 2. *вриштати*. — Умѣкни, мѣлѣ, не квѣчи.

кврчат кврчим, несвр. 1. *слабо цвилети, кмечати (о малом детету)*. — Кврчи ова маѣња, подѣј ју. 2. *крчати*. — Прѣладѣо сам, па ми кврчи љ грло.

кевѣљѣт се, -ѣљѣм се несвр. *крѣвѣљѣти се*. — Штѣ е, шта се кевѣљѣш?

кекѣчѣт се, -ѣм се несвр. *изѣвѣљѣвати се и лѣшкарѣти*. — Ништа не радѣј, нѣ се по цѣјѣлѣј дѣн кекѣчѣ по кѣучѣма.

кѣљѣт се, кѣљѣм се несвр. *иронично се смежкѣти; исп. кѣљкат се*. — Јѣ прѣчѣм, а ѣн ми се кѣљѣј кѣ да јѣ лѣжѣм.

кѣљкѣт се, -ѣм се несвр. в. *кѣљѣт се*. — Ништа се тѣ не кѣљкѣ, овѣ е овѣкѣ како јѣ кѣжѣм.

кѣљнѣт се, -нѣм се свр. *иронично се осмежнѣти*. — Ништа ми на тѣ нѣ рѣче, сѣмо се мѣло кѣљнѣ.

кесѣрѣт се, -ѣм се несвр. погрд. *смејѣти се искезивѣши зубѣ, цѣрити се*. — По цѣо дѣн се кесѣри без ѣкакѣѣга рѣзлѣѣга.

кѣсо м *онај којѣ се кѣси, кѣзи; исп. кѣштро*. — Милѣнов кѣсо се вѣзда нѣчѣму кесѣри.

кѣш *узвик за терање коза*. — Кѣш, шѣта, помѣмѣла се!

кѣшѣв, -ѣ, -ѣ 1. *слабуѣѣв, болѣшљѣв*. — Сѣу зѣму сѣм нѣшто кѣшѣв, нѣт лѣжѣм, нѣт сѣм здрѣв. 2. *невѣсеѣо, нерасположѣн*. — Што си ми нѣшто кѣшѣв, насмѣј се, јѣдан нѣ бѣо!

кѣшкѣт, -ѣм несвр. *узѣкујући "кѣш" терѣти, гонѣти козе*. — Дѣсѣдѣи ми по цѣо дѣн кѣшкѣт козе, нѣмају мѣра ни трѣн.

кећнѹт, -нѹм свр. *потерати, одагнати козе узвиком "кећ"*. — Кећни тѹ козе, малѹ, да не брстѹ шљиву.

кећгѹт, кећћѹм несвр. 1. *лајати танким испрекиданим гласом (о псу, лисици, јазавцу)*. — Сву нѹј је кећгѹо јѹзбѹвац. 2. *фиг. оговарати, олајавати*. — Бѹш ме брѹга што ѹн кећћѹ по сѹлу, сѹмо нек ми се не помѹлѹ нѹ очи.

кещтро м в. *кеса*. — Склѹпи вилице, кещтро, не смий се кѹ будѹла свѹчему!

киц м *снег који остаје на гранама дрвећа, китина*. — Опѹт ће снѹјег чѹм овѹ кѹц не пѹдѹ.

киља ж 1. *брух, hernia*. — Не дижи тѹшко, да не добѹјеш кѹлу. 2. *грба*. — Ймѹ, сирѹма, кѹлу на рѹѹт, пѹо е сѹ шљивѹ кад је бѹо малѹ. 3. *болесни израштај на телу човека или животиње*. — Ймѹо е некакву велику кѹлу нѹ врѹт. 4. *израштај на оболелој биљци*. — Не ваљѹ ти тѹ дрво што ймѹ тѹ кѹле, нѹ посијѹци онѹ глѹткѹ. 5. *већа громуљѹца, грудѹа (качамака)*. — Свѹко е изѹо по тѹи кѹле качамѹка.

киљѹш м *надимак добијен по кили, израслини на врату*. — Нѹко га не зѹвѹ друкчѹјѹ нѹ Кѹљѹш, а кѹлу с врѹта су му обѹкли прије тѹиес гѹдѹнѹ.

киљѹш¹ м *онај који има килу, израслину*. — За чоѹка с кѹлѹм на глѹву или неѹе другѹ велимо кѹљѹш.

киљѹш² м *хлеб од килограма*. — Андѹија за рѹчѹк изѹје цѹо кѹљѹш.

киљѹца ж *дем. од кила*. — Скрѹила му е некаква кѹлици изѹ ѹва. За рѹчѹк су ми дѹли кѹлици сѹва качамѹка.

кило с 1. *килограм*. — Мѹрко за рѹчѹк изѹје кѹло лѹба. 2. *литар*. — Пѹбио е кѹло ракијѹ.

киљѹња м *онај који има килу, брух*. — У сѹло ймѹ неѹколико кѹљѹнѹ, а нијѹдан неће да се аперѹше.

киљѹн, кѹљѹна м 1. *камен међѹш*. — Овѹ су кѹљѹне постѹвили јѹш нѹши ѹѹдови. 2. *камен или дрво који у игри пловкања служе као мета*. — Јѹ сѹм ти обѹлио кѹљѹн неѹколико пѹтѹ.

кимѹц, -мѹца м *стеница*. — Спрѹшти сѹм јѹднога кѹмѹца, пѹ смрѹи.

кипѹн, -ѹна м *јако стрма узбрѹцица*. — Јѹдѹва изѹдо уз овѹ кипѹн.

кирѹјѹија м *онај који се бѹви превозом тѹђе рѹбе, обично својим коњѹма; исп. кираш*. — У Васѹвиће е ранѹје бѹло дѹста кирѹјѹијѹ, пѹ не затѹ зѹву кирѹши.

кирѹш м *деф. и пр. в. под кирѹјѹија*.

киро м *не зн. се значење ове речи, а употребљѹва се само у вокативу као узрѹчица*. — Е, мѹј кѹро, дѹј неш ти на овѹ мѹе рѹјѹчи.

киселница ж *врста киселе траве коју деца радо једу*. — По цио дан њју киселицу, а нѣтѣ онѣ што им се да.

кѣтѣш м *четник с китом на шубари*. — У мѣ сѣло е било дѣста кѣтѣшѣ.

кѣц *узык за нагло киданѣ, прекид, престанак*. — Кѣц! Прѣкиде кѣ на трупѣну [преста да прича].

кѣца, кѣцѣ ж 1. *инсект који улази у уво, ухоложа*. — Велѣ да кѣца може уљеј у уво. 2. *безначајан, безвредан човек, који свуда забада нос*. — Онѣ кѣцу трѣба стѣј, е е свѣкомѣ дозлогрѣдио.

кѣцнѣт, -нѣм свр. I. *прекинути*. — Кѣцни тѣ конач. II. ~ се *прекинути се* — Немѣ да ти се кѣцнѣ тѣ конач.

кѣш *узык за терање, гоњење свиња*. — Кад оѣш да оѣрѣш крѣме рѣкнѣш му кѣш. Кѣш, ѣволи ве изѣли, свѣ прерѣљѣсте!

кѣшкѣт, -ѣм несвр. *узвикујући “киш” терати, гонити свиње*. — По цио дан и кѣшкѣмо, ал ѣпѣт долѣзе прет кѣћу.

кѣшнѣт, -нѣм *отерати, одагнати свиње узвиком “киш”*. — Кѣшни тѣ крѣмѣд, да не ѣју мѣрве.

кѣмѣшит, -ѣшѣм несвр. 1. *цѣпати, тумарати по кући тражећи храну*. — Не кѣмѣши по кући, нѣ чѣкѣ пѣ ручѣ ш чѣљадима. Дѣбѣ кѣмѣшѣш, нѣмѣ ништа, готѣво да се изѣје. 2. *пеј. јести*. — Вѣзда кѣмѣшѣш свѣ што наѣѣш, ниѣкомѣ ништа не остѣнѣ.

кѣпат, кѣпѣм несвр. *ударати, бити*. — Кѣпају ѣе стѣгну.

кѣпѣкѣр м *врста биљке чија зељаста стабљика кад се преломи испушта белу течност*. — Брѣли смо кѣпѣкѣр и мѣзѣли се.

кѣпѣт¹, -ѣм свр. в. *оклапит*. — Добрѣ мѣ кѣпѣо, ал сам му врѣо.

кѣпѣт², -ѣм несвр. *изазивати на слузѣкожи или кожи осѣћај нарочите врсте бола, штѣпати, пећи, дражити*. — Турѣо сам смѣкве у ѣѣдра, пѣ ме кѣпѣ онѣ мѣјѣко. Кѣпѣ ме овѣ папрѣка, ѣчи ми испѣдоше.

кѣпит, кѣпѣм несвр. 1. *бунцати, булазнити, тѣпити (у сну, бунѣлу, грозницѣ)*. — Бѣлесно ми је дијѣте, пѣ по сву нѣј кѣпѣи и буди другѣ ѣѣцу. 2. *причати којѣшта, трабуѣвати*. — Немѣ да кѣпѣш, нѣ кѣ ѣш нѣшто да прѣчѣш, мѣћни глѣвѣм.

кѣпѣња, кѣпѣњѣ ж *бунцање, булажњење (у сну, бунѣлу, грозницѣ)*. — Кад је бѣо бѣлесан свѣшта е прѣчѣо у кѣпѣњу.

кѣпоѣѣсина ж *особа која може много да појѣде; исп. оклапуша*. — За онѣ кѣпоѣѣсину мѣло е и двѣ кѣла мѣса. Колико пѣјѣде онѣ кѣпоѣѣсина!

кѣпатѣт, кѣпѣѣм несвр. *јести, жѣкати стѣрајући при том гласан зѣук*. — Ыју по цио дан, кѣпѣћу колико гѣј мѣгу.

кѣпѣња, кѣпѣњѣ ж *дроѣва, поѣпана, неурѣдна жѣнска особа, дроѣа*. — Бѣже, како изглѣдѣ онѣ кѣпѣња Кѣјѣва, свѣ на ѣѣ вѣсѣ.

клатшњав, -а, -о који је сав у дроњцима, ритама, поцепан, дроњав. — Вјзда иде по селу клатшњав, нџкат се не обуче ка чельаде.

клатшњат, клатшњам несвр. ићи у подераној одећи и обући. — Вјзда клатшња у иштo одијело.

клатшњo м дроњава, поцепана, неуредна мушка особа, дроњo. — Не иди такџв, клатшњo, нo купи одијело, па се обуци ка чельаде.

клетпит, -им свр. мало ударити; исп. клепнут. — Клепи га, да му ја не дођем, е ћу му извјуј уши!

клетпнут, -нем свр. в. клепит. — Само сам га клетпнуo, а оно се заплака.

клитјет ж остава. — Смoк држимо у долњу клијет, ту му е леднијe.

клик м јако велика стрмен. — Ојде војска некуд уз онe кликoве.

климпа ж ударац по уву кажипрстом. — Кат су докојни један другoме ударају климпе док им не поцрвенe уши.

клицкџт, -џм несвр. брзо пролазити, промицати; брзо прелазити, пребацити се. — Гледџм како онџ ђеца клицкају порет прoђoна — куд ли те, ђала Богу! Вити онe ђецe како клицкају једно по једно преко шлота, иду на јџбуке Вџсильеве.

клицнџт, -нем свр. брзо проћи, промаћи; брзо прећи, пребацити се. — Ко онo клицнџ иза куће. Клицнџ преко потoка и пoбљеже.

клопа, клопe ж ова која има “клопаве”, клемпаве уши и име такој ови. — Пр. в. под жуја (1).

клопайца ж девојчица у доба пубертета. — Поглe клопайце, још мало па чџтава ђевoка.

клопит, -им свр. 1. пасти. — Са ђе то озoр да ти клопит. 2. клонити, сручити се (од умора, исцрпљености и сл.). — Пошто сам вечерџо, клопит онџко умoрен на постeљу и заспа ка заклан.

клетчкалица ж кашаст снег помешан с водом у време топљења; исп. блузгавица и шлота. — Обуте гумeнe чџзме, клетчкалица е.

клетoра ж трошна кућица. — Немџм ти ни џивe ни ливаде, до овo мало клетoре, те ђе е неђе влетар преврнут.

клетoрица ж колибица. — Начинџо е мало клетoрице да затвџра козе.

кљуверџна ж сувџше висока и незграпна особа. — То е једна кљуверџна, не бит се у ову сoбу испрџвио.

кљуџнца ж погрдан назив за жену великог носа. — Каква му е онџ кљуџнца женe — грoм је г џгодџо.

кључџница ж 1 дрвена пречка за затварање врата. — Повуци ту кључџницу, да уђем. 2. фиг. висок и незграпан човек. — Поглe онe кључџницице, како се вуче.

кмѣтовѣт, -туем несвр. *процењивати польску штету*. — Крсто е кмѣтовѣо седамдесѣт кѣлѣ ђвса што су ми јучѣ говѣда Мѣлѣва поѣрѣла.

књѣга ж зоол. анат. *трећи предстомак код преживара, листавац, књѣжавец*. — Књѣга е фѣна кад ју тѣрѣмо у зѣтоп.

кѣба, кѣбѣ ж 1. *ауг. од кобила*. — Свѣжи кѣбу, пѣ нека пѣсѣ, ѣмѣ тѣ дѣста трѣвѣ. 2. *ирон. обесна женска особа*. — Ы, што су се кѣбе помѣмѣле!

кобѣла ж *полуга у воденичком систему помоћу које се спушта или подиже горњак, горњи воденички камен*. — Подѣгни мѣло кобѣлу, е си га мѣлѣо зацѣкнѣо.

кобилѣнда ж *крупна, незграпно грађена женска особа*. — Кољѣка е онѣ кобилѣнда Рѣсѣ — ѣмѣ двѣ мѣтра!

кобрѣлат, -рѣлам несвр. I. *котрѣлати, ваѣлати*. — На Васкрс се прѣво тѣцамо, а ђндѣ кобрѣламо јѣја низ бриѣжѣк. II. ~ се 1. *котрѣлати се, ваѣлати се*. — Кад нѣмѣмо чѣга да се ѣграмо, кобрѣламо се нѣза стѣрѣну. 2. *играти се јѣјѣма на Ускрс котрѣлајући их и тако погађући јѣдно другим*. — Прѣво смо се тѣцѣли, а ђндѣ кобрѣлали.

кобрѣлѣнут, -нѣм свр. 1. *котрѣлѣнути, закотрѣлати*. — Ђјмо да кобрѣлѣнѣмо онѣ велики кѣмѣн нис прѣло, да видѣмо како ће да тѣтѣѣ. 2. *оборити, савладати*. — Ка сам ослѣжио војни стѣн, чѣнѣшѣ ми се да нѣмѣ тѣга чѣсѣка што га нѣ би кобрѣлѣно.

кѣв м *алат за клепање косе, наковањ и чекић*. — Донѣсите ми, ѣѣцо, кѣв, да оклѣпѣѣм кѣсу.

кѣжѣѣ, -ѣ, -ѣ *козѣ*. — Мѣја ѣѣца нѣтѣ кѣжѣу варѣнѣку.

кожмѣра ж *махуна*. — Вѣдѣ зѣрна пасѣља и бачѣју кожмѣре.

кѣза, кѣзѣ ж 1. (у облику ген. мн.) *врста друштвене игре у којој се прѣтен скрива под десѣт предмета (капа, чѣрапа и сл.) и погађа под којим је скривѣн*. — Сву нѣј смо се игрѣли кѣза. 2. *поѣн у истоимѣној игри*. — До пѣдѣсѣт кѣза сѣ у цѣгане.

козѣчѣник, -ѣка м *доњи дѣо рѣла који клизи браздом*. — Прѣмиѣнѣно сам козѣчѣник, бѣо ми сѣ слѣмѣо.

козѣт се, кѣзим се несвр. (осим обѣчних значѣња: “донѣсити на свѣт младунѣе” и “долѣзити на свѣт — о младунѣѣту”) *кењкати, поплакивати*. — Не мѣгу слѣшѣт тѣ дијѣте ѣе се кѣзи.

кѣка, кѣкѣ ж *хип. за кокошку*. — Ђѣк, кѣка, ѣѣк кѣка!

кѣко м *хип. за кокота, петла*. — Ыш, кѣко, кѣ ѣеш свѣмо.

кѣкора ж *храстова глатка шишѣрка у облику лопѣе*. — Брѣли смо кѣкоре и игрѣли се.

кѣкорица ж *дем. од кокора*. — Ми се ѣграмо кѣкорицама мѣесто кли-кѣрѣ.

кокошар, -ара м (поред добро потврђених значења: “кокошињац” и “лопов који краде кокошке, ситан лопов”) *орао који напада кокошке*. — Увадио се овај кокошар, све ће кокошке да појупи.

кокошињак м 1. *кокошији измет*. — Обрйши брџовачом те кокошињаке испрет куће. 2. *врста кожне инфекције с пливовима, која се јавља по рукама*. — Искочио ми је ђегету кокошињак на десну руку, огријешћ сво неки дан.

колај у изр. 1) *колај-работа безуспешан посао, напор, никаква корист*. — Писао сам неколико пута молбе за стан, али колај-работа, нико ништа ни да одговори. 2) *то е колај-работа то је све у реду, како треба*. — Не брйжи, то е колај-работа.

колдар, -ара м *пожртвован рођак спреман на помоћ, бригу и сваку жртву за братство*. — Милисав је велики колдар — дао би живот за свакога свбга.

колдарит се, -арим се несвр. *бринути један о другоме, помагати, пазити, штитити један другог (о рођацима и племеницима)*. — Васевићи ка су на страну, добро се колдаре. Срџа е била док смо се колдарили, таман ни нико ништа није мога.

колџ, колџа м *кукњава, нарицање, лелек*. — Кад је умро Ново, био е велики колџ.

колетат, -етам несвр. I. *љувати, расклимавати*. — Не колета те колац, једва сам га забдо. II. *се љувати се, расклимавати се*. — Колета ми се зуб, мбрам га вадић.

колобџни, -а, -џ *кукурузни*. — За славу, Бџић и Васкрс йјемо пше-нични љџ, а преко цијелџ годинџ колобџни.

колобџница ж *хлеб од колобџњег, кукурузног брашна, проја, кукуруз-ница*. — Та моџе појес цијелу колобџницу.

колџка ж *овца са црним круговима око очију и име таквој овци*. — Пр. в. под жуја.

колџкан, колџкана м *ован са црним круговима око очију и име таквом овну*. — Пр. в. под гарушан.

колџмоћ, колџмоћа м *кукуруз; исп. жито*. — Чим очемуњамо мало коломџћа, Вуксан га однесџ у вођеницу.

комакат, -ачџм несвр. *вичући карактеристичним гласом терати вукове; исп. кујекат (2)*. — Ја истрча, комачи, а комачи, онџ се ојупи окџ мене кату. Комачу чобани, боџ се од вуковџ.

комакнџт, -нџм свр. *викнути карактеристичним гласом да се заплаше вукови*. — Комакни једном, моџу се привуј вукови.

коматат, -атам несвр. *ломити, сећи у комаде, комадати*. — Не коматате, ђџцо, толики љџ, с га нећете мој појес.

комендија ж 1. шала, виц. — Он задвѣјек прича некакве комендије. 2. оно што служи за подсмех, исмејавање. — Направили су ми велику комендију.

комендијат, -ијам несвр. 1. шалити се, причати шаљиве доживљаје. — Нико не умје ка Мило комендијат. 2. исмевати, подсмевати се. — Комендија ти с оцем, а не са мном.

комендијаш м шаљивчина. — Кум-Мило е био вељи комендијаш.

комѣн, комиѣна м димњак. — Блеше комѣн пун чађе, једва га е димничар из Бѣранѣ очистио.

комињат, -ињам несвр. I. одвајати, откидати зрна са кукурузног клипа, крунити; исп. комишат (2), чемињат и чемуњат. — Сву нѣј смо комињали колѣмбоѣ. II. ~ се крунити се (о кукурузу). — Сув колѣмбоѣ се лакше комиња.

комишанац, -нца м орах или лешник који је почео да се комиша, тј. којему је почела да опада зелена љуска. — Не бѣри те ораѣ, нијесу јѣш комишанци. Убрао сам с ове лијеске кило комишанаца.

комишат, -ишам несвр. 1. вадити орах из зелене љуске. — Комишао сам ораѣ, па су ми поцрњеле руке. 2. в. комишат. — По сву нѣј бедимо и комишамо колѣмбоѣ.

компераш, -аша м 1. качамак од кукурузног брашна и кромпира; исп. тучењак. — Ништа није слађе нѣ компераш са скорупом. 2. онај који воли кромпир. — Ја сам велики компераш. Љворѣчане зовемо компераша, пошто сви вѣле компијере.

комперѣна ж в. компијерѣште. — Скачу ђеца нис комперѣну, сва те се испрашит.

комперуша ж ерста ране, крупне шљиве округлог облика и брашнава као кромпир. — От комперуша е никаква ракија.

компијер, компијѣра м кромпир. — Родили су ми компијѣри бѣље нѣ йкад.

компијѣрѣште с земљиште на коме је био посејан компијер, кромпир, кромпириште; исп. компѣрина. — Крмѣд ми прерѣљаше свѣ компијѣрѣште.

кондуктор м кондуктер. — Син му е кондуктор на жељѣзницу.

коњѣн м дрвени подметач за струне на гулама. — Изгубио сам коњѣн, па не мѣже да се гусла.

коњо м 1. ауг. за коња. — Оне коњо да снађе жѣну, дијете и свѣкога ко се бой. 2. погрдан назив за млађу особу. — Неће коњо да учи, нѣ не чудо снађе од њѣга.

коњѣв, -ѣва м погрдан назив за одраслијег дечака, момчиѣна. — Не чуђим се малѣј ђѣци што чинѣ, нѣ вељијѣма коњѣвѣма, они барем нешто разумију.

копилић се, -илић се несвр. 1. *доносити на свет младунче (о младим, привремено спареним женкама животиња).* — Јунице се копилић ако се добро држе. 2. *пуштати из стабљике ситне изданке (о кукурузу, овсу, пшеници и сл.).* — Ове године ми се колџмбоћ млого копилић — изгледају су га прашивоци ударили матиљом.

копилића ж *сасвим млада, привремено спарена женка животиња (јуница, овца и др.).* — Жујка е копилића — отелила се кад је напунила двије године.

копиљак, -ака м *изданак који изникне из стабљике кукуруза, овса, пшенице и др.* — Данас ћемо пилијевит колџмбоћ и тријџбит копиљаке.

копиљача ж 1. *жена која је родила ванбрачно дете.* — Она копиљача се свакоме спрда, мисли да не знамо да га е родила. 2. *женско ванбрачно дете.* — Рбса е копиљача, не зна се ни чија е.

копљачит, -ачић свр. *пасти, лупити о тло, љоснути.* — Немб да те млатић да копљачиш тамо!

копорнџт, -нџм свр. I. 1. *помаћи се, мрднути, кренути.* — Нијесу ни копорнџли с мљџста. 2. *почети расти после дугог времена.* — Онб дијете дуго не расте, а сад је бџгами копорнџло. 3. *почети прездрављати, опорављати се после дуже болести.* — Мљадосте е не баба умрџјет, а она, ѓво, копорнџла. II. ~ се в. *копорнџт (I, I).* — Ајде, копорни се с мљџста.

копрцаћ се, -ам се несвр. (поред уобичајеног значења “бацакати се, праћакати се”) 1. *љутити се, бунити се, противити се.* — Копрцаћ се Миљан што идџ на прџгу, нб није му помџгло. 2. *тешко живети, борити се да се преживи, кобељати се.* — Није ни лџко, ал се некако копрцамо.

копрцнџт се, -нџм се свр. *учинити брз покрет руком, ногом или целим телом, бацакнути се.* — Тџле се копрцнџ и липса.

кџра, кџре ж *ватра коју деца ложе у пролеће на љиви пре орача при спаљивању остатака кукурузних стабљика, грана од брсти и др.* — Ы, колика е наша кџра, а Влајкова и Нађина мала.

кџрбат, -ам несвр. *хватати, ловити.* — Дџбра ова мџчка, кџрба мџше, није мџгло џд њи да се жџви.

кџрета ж 1. *ношење црнине, уздржавање од певања, весеља и др. у знак жалости, корота.* — Умро им је џтац, па су у кџрету. 2. *црна ознака код мушкараца (на реверу одела или око рукава) у знак жалости за неким.* — Пришџо е кџрету за џцем и неће е скидат прије годишњице.

кџретан, -тна, -тно *који је у корети, короти, у жалости за покојником, који носи црнину, коротан.* — Умрла им је мајка, па су кџретни.

кџретовџт, -туем несвр. *бити у корети, короти, жалити.* — Пца смо кџретовџли годину дџна.

корито с у изр. ј е с из дубокога корита в јес из дубокога вагана (под ваган). — Мајо, откад га знам, ње из дубокога корита — вјзда е нека влас. преврнут корито в преврнут ваган (под ваган). — Мирку би друге тице плевале да није преврнуо корито — да се није огријешо о ондга што му е дао љоб.

коровиш, -иша м *неред, прљавштина, брлог*. — Не тешите ту, ћецо, не правите коровиш у сџбу.

коруба ж *кора (ораха, лешника и сл.); љуска јајета*; исп. корубина. — Крцају орае и бачају корубе по поду. Покупи ове корубе од јајџ, да се не гџзе.

корубина ж в. *коруба*. — Што не покупите ове корубине од браџ? На Васкрс се шарене ливаде от корубина од јајџ.

косач, -ача м 1. *онај који коси, косац*. — Немам чиме платит косаче. 2. *народна мера за површину ливада и сенокоса, површина ливаде коју један косац може покосити у току једног дана*. — Ова ливада нема ни пет косачџ.

кдсец м 1. *љут, напрасит човек*. — Ђ, који је онд кдсец! 2. *људлива домаћа животиња*. — Ова ти је крмак некакав кдсец.

косибаша м в. *кособаша*. — Косибаша не смџје да џта, да се не умџре косачи.

косибашин, -а, -о в. *кособашин*. — Косибашина се рџјеч мџра слџшат.

косидба ж *кошење траве, жита и сл.; време у које се кошење обавља*. — Косидба е теџа от свџкџга рада. Прџје Петрџвдан и дџје косидба.

косиште с *дрвена држаља на коју се причершџује метални део косе*. — Цџба ти дџбра кџса, кад не ваља косиште.

косџбаша м *најџољи косац који за време косидбе коси испред других косаца*; исп. косибаша. — Вџксан је вџзда бџо косџбаша. Косачи мџрају слџшат косџбашу. Косџбаша каџе да сагнамо још један закос, па да ручамо.

косџбашин, -ина, -ино *који припада кособаши, који се односи на кособашу*; исп. косибашин. — Косџбашино е да брџжџ о одмџру и ручку. Косџбашин џткос мџра бџт шџрок.

кџструт ж *козја длака*. — Ниџко данас не правџ вреће от кџструти.

кострутни, -џ, -џ *који је од козје длаке*. — Правџо е кострутне вреће.

костџра ж *лоша, обично тупа бритџа*. — Тџм костџрџм чџек нџ би мџга ни кџрви нџс окџнут.

котџло с 1. *место где се коте животиње*. — Лисџци мџра да е котџло неџе гџре, у онџ крше. 2. *пеј. пород, род, сој*. — Накџтило се некакџџга котџла поганскџга, трџба им траг утријет.

котленица ж дрвена гредица која стоји изнад огњишта, те се о њу веша котао или други суд. — Немб да ти се истгне котленица и да ти се прѣспѣ вареника.

котлењаџ, -аџа м дрвени стуб с више рупа који се забада крај огњишта и у који се утише котленица о коју се веша котао; исп. котлењаџа. — Гѣлуб је начинио нѣви котлењаџ и котленицу.

котлењаџа ж в. котлењаџ. — Мѣрам убрат један блелѣшум за котлењаџу.

котробан, -ана м дуван изрезан и припремљен за савијање цигарета. — Ја више вѣлим котробан, нѣ купвнѣ цигаре.

кѣћа, кѣћѣ ж хип. за козу. — Виђи како су се кѣће најѣле, набрѣкли им трѣси.

кофѣрта ж коверат. — Купи ми једну кофѣрту, да напишем сину писмо.

кофистаџ се, -ам се несвр. 1. копрцати се, баџакати се, отимати се. — Кад уфатиш овѣ крме, толикѣ се кофиста и квичи док ти се истргне из рѣку и поблѣгне. 2. бунити се, љутити се, опирати се. — Ништа се не кофиста, крив си.

кофрљат, -рљам несвр. ирон. рађати. — Они ништа друго и не знаду, нѣ само да кофрљају рѣцу.

кофрљнѣт, -нем свр. лако родити. — Онолика жѣна кофрљнѣ дијете кѣ ис прѣкѣ.

кѣчаџ м преграда у штали односно шталица за младунчад стоке. — Мѣрам начинѣт мало кѣчаџа, нѣмам рѣ затвѣрат тѣлад.

кѣчѣник м у мн.: два дужа коџа који се подмеђу испод гласта сена да би се пренео (у јд.: такав колаџ). — Позѣјмио сам кѣчѣнике да пренѣсемо плѣстове с ливѣдѣ у кѣтар.

кѣчѣт ж говеђа длака. — Ако говѣда зѣми лежѣ напоље, порѣстѣ им вѣља кѣчѣт и не осѣћају зѣму, нѣ се ужикају. Правѣли смо лѣпте от кѣчѣти.

коштиљ, -иља м орах тврде коре из кога је тешко извадити језгру; исп. коштиљаваџ. — Какви су ти овѣ коштиљи, ни из једнога не мѣгу извадит јѣгру.

коштиљаџ, коштиљаџа, коштиљаџо који има тврду кору, љуску, из којег се тешко вади језгера, коштуљаџ (о ораху). — Послаше ми коштиљаџе орѣе, ни из једнога се не мѣже извадит ни трећина јѣгрѣ.

коштиљаџаџ, -џа м в. коштиљ. — Онаѣ орѣа у шѣму с коштиљаџаџ — нѣтѣ га ни јѣверице.

крѣва ж у изр. д р ж а в н а к р а в а крупна, расна крѣва. — Рајко ймаше вѣљу, државнѣ крѣву, а нѣ овѣ нашкѣ.

крѣса, крѣсѣ ж крѣва тамно-црвене боје и име такој крѣви; исп. красуља. — Црвѣнијѣма крѣвама даѣмо ймена крѣса и красуља.

красоња м во тамно-црвене боје и име таквом волу. — Пр. в. под галоња.

красуља ж деџ и пр. в. под краса.

краца, крацџ ж (у експресивном говору) крава. — Неће краца талу и погрџе сијено, но се навадила на бтаву, па оће само њу.

кромџтит, -џтим несвр. завађати. — Не мџже издрђат да не кромџти.

кромџтник, -џка м онај који завађа, смутљивац. — Милорад је велики кромџтник.

кромџтница ж она која завађа, смутљивица. — Такџ кромџтнице нема у најју.

крџнџсање с поносно, гордо држање. — Дџста е њџнџга џевџјачкога крџнџсања, ваќет је и вријеме и да се уда, ко мџдџо бџра — не избџра.

крџнџсат се, -џшем се несвр. гордо, поносно се држати, гордити се. — Лијџпа џевџка и од дџбџрџја, па се крџнџшџ.

крџса, крџсџ ж упаљач (за цигарете). — Дџда ми, џевџјко, јџдан жџр, да припџлим цигџр, е сам изгубџо крџсу.

крџцнут се, -нџм се свр. поносито се прошетати. — Дџвно ли нџкад блџше поглџдат наше дџчеве кад обуку црногџрску рџбу, па се на Васкрс крџцну по Књџжџвцу, а свџ висџки и лијџпи ка што е бџо Мџлан Тџплица, но таквџјџ више нема, бџло па прџшло.

крџв, -а, -о хром. — Бџо е крџв од дџснџ ногџ.

крџван, крџвана м погрд. хрома мушка особа; исп. крџваћ. — Што е долџзџо крџван?

крџват, крџвам несвр. (поред добро потврђџног значџња “храмати”) немати равџомерну тежџну са другџм делом нечега што је натоварџно, што виси и сл. на другџј страни, претезати на јџдну страну; исп. прекретат (1). — Крџва ти на дџснџ страну, но е мџло приподџгни.

крџваћ, -џћа м в. крџван. — Нџко не зна пакџс онога крџваћа.

крџвџтат, -џтам несвр. храмати, џопати. — Коџ онџ крџвџта уз ливџду.

крџвна ж хрома женска особа. — Не знате ви крџвну пуна ли је мудрџнџ.

крџвџлице ж мн. в. кариволице. — Купџо сам новџ крџвџлице, ваљџће за кот кџћџ.

крџла, крџлџ ж крава која са стране има шару налик на крила и име такџој крави; исп. крилуља. — Крџвама коџ имају са странџ по шару налик на крило даџмо џмена крџла и крилуља, а вџлу крџлоња.

крџлас, -ста, -сто који има шару налик на крила (о говџдима). — Дџбра ти је овџ крџласта крџва.

крилоња м во који са стране има шару налик на крило и име таквом волу; исп. крилуља. — Пр. в. под крила.

крилуља ж деф и пр. в. под крила.

кркмаш м крупна, здрава и снажна особа. — Благо тебе за онаквога кркмаша — може волу реп ишчупат.

крља ж 1. *задебљали део стабла, односно корена непосредно испод земље.* — Церове крље смо крчили трнокодпом. 2. *трупац на којем се цепају дрва;* исп. трупина. — Дрва цијепамо на крљу. Днио сам из горе добру крљу, са ће бит лакше кратит дрва. 3. *побочно породично стабло;* исп. трбу. — Његово браство се дијели на три крље. Изр. држ а т (н о с и т и с л .) у к р љ у (у клетви) бити непокретан, парализован. — Дабогда га држали у крљу.

крљат, -ата м *омања крља (1).* — Бачи два-три крљата у огањ.

крљатак, -тка м 1. *дем. од крљат (1);* исп. крљатић и крљица. — Та крљатак је силов, па неће да горј. 2. *одсечени, одломљени део, парче крље (1).* — Оцијепи два-три крљатка о те крље, да бачим на огањ.

крљатић, крљатића м *дем. од крљат (1);* исп. крљатак и крљица. — Бачите два-три крљатића на огањ.

крљица ж *дем. од крља (1);* исп. крљатак и крљатић. — Донеси мало крљица да налђжимо огањ.

крмењак м 1. *свињски измет.* — Пун је обор крмењак. 2. *в. крмењар.* — Начинио сам добар крмењак.

крмењар, -ара м *свињца;* исп. крмењак (2). — Палили су и крмењаре и кокошаре.

крмлијекат, крмлијечем несвр. *пригушено, дуго плакати.* — Што крмлијечеш, мали, умукни једном!

крндуљак, -ака м *ниска а дебела, здепаста особа; мала и дебела животиња.* — Но се само чудим како она крндуљак Милеве онако брзо иде. Залеће се на мене некакав крндуљак пашчета, умало ме изеде.

крндуљас, -ста, -сто мали а дебео, *дежмекаст (о особи или животињи).* — Не гледајте ви што е онако крндуљас, прије би изиша на Рудо брдо но макој од нас.

крњачит, -ачим свр. *навалити, јурнути.* — Полако, јуначе божј, кут си крњачио!

крдит, кройм несвр. 1. *резати секући округ (о опути).* — Мбрām крдит опуте, да учиним ђеци опанке. 2. *много и гласно испуштати ветрове, пувати.* — Најо се, па крој ка коњ.

крмид, кромйда м *црни лук.* — Посадили смо мало кромйда и мало пасуља.

кротит се, -им се несвр. *заузимати широк простор, ширити се (о стаду оваца)*. — Немб ђвце да ти се млдго кротѣ, мѡже вук ђднекуд да удари.

крѡшњаѡв, -а, -о *преширок (о одећи)*. — Тѡ ти је одијѣло крѡшњаѡво, не ваља ти, тѣ си мршаѡв, пѡ ти не пристѡй.

крпа ж *марама*. — Вѡзда е носйла шарѣнѡ крпу.

крпа̀ра ж *простирка изаткана од старих крпа*. — По цијѣломе пѡду су прѡстрли крпа̀ре.

крпат, крпѡм несвр. I. *слати, упућивати некога на дуѡ и напоран пут*. — Немб ме, јаѡан, крпат ца̀бѣ преко Ча̀кора. II. *~ се ићи далеко, преваљивати дуѡ и напоран пут*. — Нѣћу да се крпѡм без нѡјѡде.

крпѣљйца ж *в. крпијѣљ*. — Пријенѣ ка крпѣљйца, пѡ се не да̀ отпучѣйт.

крпијѣљ, крпијѣља м *крпѣљ*; исп. крпѣљйца и кршијѣљ. — Што си ми се прилијепѣо ка крпијѣљ!

крстит, крстѣм несвр. у изр. *крстит земљу јѣдва ићи*. — Нијѣсам више кувѣтан ни да крстѣм земљу.

крѡвѡвача ж *врста јесење јабуке која сазрева о Крѡвеоудне*. — Пр. в. под петровѡча.

кртѣња̀к м I. *кртица*. — Кртѣња̀ци по сву нѡј рѣљају ливѡду.

2. *гомѣлица земље коју кртица ријући избаѡи на повѣршину, кртичња̀к*. — По ливѡди је кртѣња̀к до кртѣња̀ка, пѡ не мѡгу да кѡсим.

крупа, крупѣ ж *ситнији град, али нешто крупнији од шипраге (в.)*. — Удари јучѣ плѡсѡк и некаква крупа, нѡ добрѡ е кад нѣ бѣ граѡа.

крупња̀ја ж *врста дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

крѡѡт, -ѡм несвр. *ломити (орахе, лешнике и сл.); ломити и јести (орахе, лешнике и сл.)*. — Крѡѡм ораѣ ѣѡци. Ништа не радѣ, нѡ вѡздѡн крѡѡју ораѣ.

крѡѡѡт, -ѡм несвр. у дем. значењу: *крѡѡт*. — Ђѡна крѡѡѡ ѣѡци лѣшнике. Сѣдим крај ѡгња и крѡѡѡм ораѣ.

крѡѡѡт, -нѣм свр. у дем. значењу: *скрѡѡт*. — Крѡѡѡ ми два̀-три ораѡ.

крѡѣле ж мн. *напраѡа помоћу које волоѡи ѡуку балване, греде и сл.* — Сѡѡ е граћу за кућу превука̀ на крѡѣле.

крѡѡ м *врста дѡвана лошијѣг кѡалитета, округлог и дебелог листа*. — Менѣ е крѡѡ милѣ од сва̀кога дѡѡана зато̀ што е ја̀к.

крш м (поред обичног и добро потврѣсног значења “гола, каменита, стрма узвишица”) *камен*. — Она ѣѡѡ Станишиѡна не да̀ду ко̀ме прѡј пѡтем, нѡ се свр брѣјега гаћу кршиѡа.

кршијѣљ, кршијѣља м *в. крпијѣљ*. — Кршијѣљ оѣе да пријенѣ и на чељаѡе.

крширѣп м само у пародији нар. песме “у јавора високога” *нејасно значење*. — У јавора крширѣпа / доста листа зелѣнога.

кршла, кршлѣ ж *турска касарна сазидана од камена*. — Турци су послије бѣја на Рудеш начинѣли кршлу у Беране.

кубаџат (се), кубаџам (се) несвр. *брзо пролазити, промицати, јурити*. — Кубаџа нешто између бубава, не видим је ли човек или дивина. Нешто се кубаџа прос шуму.

кубаџнут (се), -нем (се) свр. *брзо промаћи, пројурити, клиснути*. — Нешто кубаџну преко оне прдструге, бойм се да није вук. Кубаџни се прекд бријега да те не виде.

кубник м *кубик*. — Купио сам два кубника штациа.

кубурѣње с *гл. им. од кубурит*. — Какво е то кубурѣње у сѣбу! Баците цигаре!

кубурит, -им несвр. погрд. *пушити (дуван)*. — Немају шта јес, а свакоѣ кубурѣ — не вадѣ цигаре из уста.

кувет, кувѣти ж *снага, јачина*; исп. скопос. — Немам кувѣти ни да стоим, а не да што радим.

куветан, -тна, -тно *јак, снажан*. — Нијесам више кувѣтан ни да крстим зѣмљу.

кудра ж 1. *дуга животињска длака (пса, вука, медведа и сл.)*. — Глѣ, колика е кудра овомѣ псу! 2. пеј. *велика коса*. — Немб ти да ти ја искубѣм ту кудру!

кудра, кудре ж пеј. *женска особа са дугом косом*. — Бѣже, Бѣже, грдна је она кудра Бѣжова!

кудро м пеј. *мушка особа са другом косом*. — Оне кудро Миланов неѣоме да суди. Дошло врејеме да цијеломе сѣлу суди кудро са Расоѣ.

кужина, кужинѣ ж *кухиња, обично летња, у помоћној зградици или колиби*. — Пр. в. под станаџ.

кујекат, -екам несвр. 1. *викати тражећи помоћ, запомагати*. — Кујекали су сву нѣј, али им нико није притрчао. 2. *в. комакат*. — Кујѣчу неђе чобани.

кујекнут, -ѣкнем свр. *викнути тражећи помоћ*. — Кујекну Влајко савр Стражничѣ, изгледа се бой од вубова.

кујто м (у експресивном говору) *пас*. — Неѣи ми је кујто покупио јаја с полѣга.

кукањ, -кња м *кукњава, јук*. — Кат чуше е им је умрла мајка, стаде и кукањ.

кукач, -ача м *метална шипка с куком за подизање врућих предмета (сача и сл.)*. — Дода ми кукач, да скинем сач са црепуљѣ.

куквѣга ж а вега. — Кум-Мило не вежѣ ону куквѣгу шарова, па чини штѣту цијеломе сѣлу. Она куквѣга шарова се једва вучѣ ђ глади. Бѣо нѣшта не радѣ, нѣ куквѣга идѣ од игранкѣ до игранкѣ. Бѣже, каквѣ е она Јѣлѣва ожѣњенѣ куквѣга — самѣ кѣс и кѣжа!

куквежѣт се, -ѣм се несвр. *проводити време у нераду и досађивању, излежавати се досађујући се.* — Шта се куквежаш у тѣ лѣд, нѣ се дѣгни пѣ начѣни једну лазбѣру и убѣри коју јѣгоду.

куквѣжит се, -ѣм се несвр. *тешко, с муком се кретати, вући се као куквега, мршав пас.* — Јѣко се куквѣжи за крѣвама, а синови му скѣтају.

кукљѣвац, -вца м узао, чвор. — Завѣжи тѣ на кукљѣвац. Изр. ж и - в и к у к љ и в а ц *једноструко везана петља, машина, која се повлачењем једнога краја лако дреши.* — Завѣжи ми врѣћу на живѣ кукљѣвац. м р т - в и к у к љ и в а ц *двоструко везан чвор, који се тешко дреши, мртвоузица.* — Што си свѣзао мртвѣ кукљѣвац, пѣ не мѣгу да одрѣјшим врѣћу?

кукувија ж кривина, окука. — Одѣли смо ўза страну некакѣјема кукувијама. Изр. и ћ и н а к у к у в и ј е *простирати се или ићи кривудао.* — Пут уз Црѣшњевѣк идѣ на кукувије. Пљѣн је, идѣ на кукувије.

кукуља ж дрвени прстен на коноцу који служи за везање сена. — Тури ову кукуљу на конѣпац.

кукуљаќ, -ѣка м 1. *оболели плод шљиве који се, још зелен, искриви.* — Не јѣћите, ћѣцо, тѣ кукуљаќе, разболѣћете се! Овѣ гѣдинѣ пѣла шљивѣ — кукуљаќи. 2. *погрбљен, згурен човек.* — Поглѣ оногѣ старѣга кукуљаќа како сѣ скучѣо

кукуљат, кукуљата, кукуљато *погрбљен, згурен (о старој особи).* — Једна баба кукуљатѣ / намигѣ на Мурѣта: / Бљѣж, Мурѣте, побурѣ те!

кукуљача ж *чворновати штап домаће израде за поштапање.* — Причува се тѣ да не добѣјеш кукуљачу по мѣзгу.

кукумаќат, -ѣћѣм несвр. *упорно досађивати молбама, ситним потраживањима испољавајући незадовољство (због нечега), жалећи се (на некога, на нешто), кукумавчити.* — Кукумаќи колико гѣј ѣј, ал те нећу пѣштѣт на ѣднѣк.

кукуњѣж, -ѣжа и кукуњѣш, -ѣша м *врста народног кола врло брзог ритма.* — Јѣ ћѣвѣјќама не дам да играју ѣкрѣте, нѣ самѣ морѣвац и кукуњѣж. Кукуњѣш игра младеж, а мѣ самѣ црногѣрскѣ кѣло.

кукуријѣкат, -ѣјѣћѣм несвр. *оглашавати се кукурекањем, кукурекати (о петлу).* — Сву нѣј је кукуријѣкаѣо Божѣнин кѣкѣт.

кукуријѣкнут, -ѣјѣкнѣм свр. *огласити се кукурекањем, кукурекнути (о петлу).* — Нѣ би се пробудѣо да нѣ кукуријѣкнѣ кѣкѣт.

кукуријјекѹ оном. *узвик којим се подржавају гласови карактеристични за петла*. — Окѡ поноћи почѣ да кукуријјечѣ кѡкѡт: кукуријјекѹ, кукуријјекѹ.

кѹла ж 1. *кучка*. — Нѣчијѧ кѹла ми свѧки дѧн кѹпй јѧја. Разбйћу му главу, да му га кѹле полѡчу. 2. *лоша особа*. — Прѡспијѧ ме кѹла Радѹнова, те ме оћѣрѧше у зѧтвор. Не бѡј се тй от чоѣка, нѡ се бѡј от кѹлѣ којѧ ти ѹ очи лијѣпо причѧ, а иза очй ти о глави рѧди.

кѹлуз м у бројаници у игри коза, прстена: Шута-мѧлѧ, шута-вѣлѧ, / шута-лѡна, машалѡна, / кѹлуз - йѣде кѹпус.

кѹмбул м 1. *гомилѧ, хрпа*. — Скупйћемо свѣ ствари у кѹмбул, пѧ ћемо и полѧко дијѣлит. Дијѣлићемо овѧкѡ из кумбѹла. 2. *скупина, група (људи)*. — Да се скупймо сви у кѹмбул, пѧ ћемо вићѣт кут ће кѡ да йдѣ.

кѹнац, -нца м 1. *мушјак куне*. — Уловио Бѧтрић вѣликога кѹнца. 2. *полни орган кунца, којим, кад се осуши, старе жене лече оболеле уши код деце*. — Ишчѧчкѧ му ѹво овијем кѹнцем и прѡј ће му кѧ да рукѡм мѧкнѣш.

купѹсит, -им несвр. *растрзати, комадати*. — Не остављѧ ѡвце ни једнога трѣна, да ти и не купѹсѣ вѹци.

курѧда, -ѧдѣ ж *запуштен радни коњ*. — Нѣкѧт су Рајѡвићи и Нѡвѡвићи с курѧдѧма и вѡзѧма брѧнили Црѣшњевйк да не запѧне, а сѧд не мѡже тѣхника да га одржавѧ.

курѧт, курѧм несвр. *хајати, марити*. — Не курѧ ѡн, зѡбри — не зѡбри — не помажѣ. Зѡбри му да изјављѹе стѡку, а ѡн не курѧ.

курѡбаба ж *мушкобањаста жена*. — Како се овѧ курѡбаба прѧви мѧѧда и пѧмѣтна.

курѡвѧс, -ста, -сто вулг. *склон курѡвѡу*. — Тѧ ни је одйва била йзрод, бйлѧ е курѡвѧста, пѧ ју очйма нијѣсмо мѡгли глѣдѧт.

курѣтѧт, -ѣтѧм несвр. *говорити глупости, брѡљати, блѣбетати*. — Не курѣтѧ, нѡ рѣци нѣшто љѹцки.

курйт, курйм несвр. *шѧљ пушити дувѧн*. — Ѣн ти увѣлико курй.

курњѧвйт, -йм несвр. 1. *димити густим димом*. — Бѧчише нѧ огањ некакве сйровѧке, пѧ кад је почѣло да курњѧви, мѡрѧо сѧм да блѣжим нѧпоље. 2. а. *дизати прѧшину*. — Камйѡни тудйје курњѧвѣ по цйѡ дѧн, не мѡже се живљѣт от прѧшйнѣ. б. *дизати се (о прѧшйни)*. — Вѣликѧ е прѧшйна, пѧ кад йдѹ камйѡни, курњѧви за ѧйма. 3. *пушити испуштајући много дима*. — Курњѧвѣ некакав смрдљйвй дувѧн, не видй се ништа у кѹћу. Онѧ му ћѣца свѧ курњѧвѣ и лѡчу.

кусѧча ж (у нар. успаванци) *она којѧ је без репа, она којѧ је кусѧ*. — Нѣмѧ врѧнѣ кусѧчѣ, / изѣле е репѧче.

күскун, күскүна м исп. подрепница, подрепњак 1. *каши који се ставља товарним животињама испод репа ради придржавања самара, подрепник.* — Намљести тōј кобили күскун како трѣба. 2. *фиг. погрд. улизица, удворица, подрепаш.* — Милō е велики күскун, зна т̄а како с ким трѣба.

күсōна м *куса животиња, животиња без репа.* — Күсōни су ђеца откйнүла рѣп кад је бйо малō штене.

күтњик м *онај који је вредан, способен у домаћинству, добар домаћин.* — Отац му е бйо велики күтњик, нō што е бōље кад му е син распйкућа.

күтњица ж *добра, вредна домаћица.* — Стојана е бйла күтњица и радница, да е таквѣ нйје бйло осим Дмитрѣ Радошевѣ.

күто м *хип. за пса.* — Күто лежи на праг и неће ни да ланѣ.

күто (увек поновљено више пута) *узвик за вабљење паса.* — Кат се п̄асзовѣ да йје, вичѣ се: күто, күто, күто.

күћа ж (поред уобичајеног значења “зграда за становање”) *оделење у кући у ком се налази огњиште.* — Имали смо двије сōбе и күћу, п̄а е у вйшү сōбу бйла земена фурүна, а налагала сѣ ис күћѣ.

кућара, кућарѣ ж *кућица за пса.* — Направйли смо шарову кућару от штйц̄а.

куцкōв, -ова и күцков, куцкōва м *хип. за пса.* — Шт̄а ли күцков шнүѣ онудйје?

кучѣле ж мн. *даске које затварају “стан”, летњу сточарску колибу, са предње и задње стране.* — Провалио е з̄днѣ кучѣле и побљѣг̄а.

күчйт се, күчйм се несвр. *савијати се, сагињати се.* — По цйо д̄ан се күчйм да набѣрѣм шерпу боровниц̄а.

кучкосйса ж *зла женска особа.* — Оћѣрала е, кучкосйса, ђѣцу ў свијет.

күштра ж *права, љутита жена.* — Свѣкер је дōбар, а свѣкрва е вел̄а күштра.

Л

лабүра ж *посудица од букове коре у коју се ставља шумско воће; исп. лазбура и лазбурак.* — Набр̄ао сам лабүру ј̄агōд̄а, да понѣсѣм малōме бр̄агу.

лагодйт, -йм несвр. *чинити по вољи, угађати (некоме).* — Научйо е он да му цйо вйјек лагодѣ. Свй су му лагодйли, цйјел̄а ф̄амилија и сѣло, али је и он, трѣба му признат, св̄акога присв̄ај̄ао и помōг̄а ако е трѣбало.

лазбүра ж *в. лабура.* — Прōд̄ао сам лазбүру ј̄агōд̄а за пет стōтин̄а дйнар̄а.

лазбӯрак, -рка м в. лабура. — Ћепа Рајџовића граде лазбӯрке од бӯковѣ кѣре, берӯ у њи јагоде и продају крај пӯта.

лазџнак, -нка м мали лаз. — Одморџнемо се гѣре на онџ лазџнак.

лајавица ж погрд. женска особа зла, лајава језика, брбљивица, торокуша. — Чувѣ се од онѣ Милѣвѣ лајавицѣ — свѣкога е олајала, а њѣ за кога немѣ лијепѣ ријечи. Немѣ гѣрега зла нѣ имат жену лајавицу.

лајпис, лајписа м оловка. — Изгубѣо сам лајпис, пѣ немѣм чѣм писат.

лама ж в. ламба. — Покупѣла сам јутрѣс пет ламѣ шљивѣ.

ламандат, -андѣм несвр. причати којешта, брбљати. — Немѣ тѣ да ламандѣш, е си лѣпши.

ламба ж суд од танког лима (обично за ношење или држање, остављање, а не за кување) за воду, уље и сл., кофа, канта; исп. лама и лампа. — Напунѣо сам три ламбе масти и оставѣо за зѣму.

лампа ж в. ламба. — Далѣ смо им лампу жѣта. Покупѣли смо двѣдес лампа шљивѣ.

ландат, ландѣм несвр. халапљиво пѣти воду. — Што ландѣш толѣку вѣду, те да се још више пожегнѣш.

лапарат, -арѣм несвр. пѣј. много и бесмислено говорѣти, блебѣтати; исп. лапардат. — Вѣзда нешто лапара, а никад њѣшта не каже.

лапардат, -ардѣм несвр. пѣј. в. лапарат. — Шта тѣ лажѣш, шта лапардѣш!

лапур м в. лопур. — Окѣ извѣра рѣстѣ вељѣ лапур.

ларге ж мн. само у изр. д а т л а р г е отерати, најурѣти. — Дају ја тебе ларге, пѣ врѣжи куд гѣј ѣј.

ласпањек, -њка м мали део неке целѣне, комадић. — Ка су се подѣјѣли, запаѣо га е ласпањек њѣвѣ, њи пѣ рѣла. Ёво ти овѣ ласпањек бѣза, пѣ закрѣпи томѣ малѣме гање.

латѣт, -ѣм свр. I. 1. узѣти брзо, мужевѣто, шчѣпати. — Латѣ ми, погѣн, капу з главѣ и побљѣже. 2. украсти. — Латѣ ми неѣо сѣнѣј бѣкиру испрѣт кӯћѣ. II. ~ се 1. почетѣ лутати, скѣтати. — Пѣло му њѣм за ѣвѣјке, пѣ се латѣо по њѣрѣду. Шта тѣ је, шта сѣ се латѣо по њѣрѣду. 2. в. дућѣт се. — Латѣ се сѣјѣно, те мѣ потрѣчи да утѣлѣмо, ал не могѣсмо њѣшта. 3. успалѣти се. — Јѣ, ѣн сѣ увѣликѣ латѣо, трѣбѣ га женѣт.

лацкѣт, -ѣм несвр. в. благолажат. — Вѣлѣ да лацкѣ женѣма. Он вѣзда лацка онѣјѣма из влѣсти.

лажа ж лаж, неистѣна. — Изнѣјѣтѣо е неѣаку лажу, пѣ су се налѣтѣли на њѣга.

лажѣв, -а, -о склон лагању, лажљѣв. — Бѣже драгѣ, како су овѣ данѣшњѣ ѣсѣ лажѣва!

лајжат, лајџем и лајџем несвр. I *говорити неистину, лагати*. — Обећао е да више неће лајжат. Лајџе чим зинџе. Лајџеш ка пјас да сам то рекла. II. ~ се *говорити једно другом лажи, служити се лажима у међусобним односима, лагати се*. — Вајзда су се мржљели, ал су се лајжали, па смо мислили да се воле.

лајжо м *лажов*. — Ђе, кой си ти лајжо!

лајжуњат, -уња м несвр. експр. *лагати*. — Јоко лајжуња, грање не држи!

лакопаметас, -ста, -сто *лакомислен, непромишљен*. — Задџвијек је био лакопаметас.

лакобџен, лакобџена, лакобџено *доброћудан, пријатан, који не зановета, не изволева и сл.* — Лакобџенџега радника од Милорада нијесам имао.

лашњџе прил. *лакше, боље*. — Је л ти лашњџе, мџ ли попит мало варенџке?

лашњџи, -а, -џ 1. *лакши*. — Ја сам од Милана лашњџи пет килџа, иако сам виши од њега. 2. *у повољнијем здравственом стању, здравији, крепкији*. — Јеси ли данас што гџј лашњџи?

ле, леа м *гвоздена осовина која спаја воденично коло с два воденична камена*. — Ако се стајкне гвожђе с леа, мџже да се слџми вођеница. Изр. *скинут се с леа поћи рђавим путем, почети рђаво се понашати*. — Он се, кџку му мајци, давно скинуо с леа, па не зна шта чини.

лебџат, -џџем несвр. 1. *једва се одржавати на ногама, једва ићи због болести или исцрпљености*. — Пропао, па лебџе док џјде од кревџа до купатџла. 2. *трести се, дрхтати од исцрпљености*. — Лебџу му нџге кад џде.

леџит, леџим несвр. *бојати се, стрепити*. — Леџим од џегџвијџа кџла ка џвца од нџжа и све му зџбрим да не воји брзо.

ледник, -џка м 1. *хладан ветар*. — Ђе, како е пунџо некакав ледник, до кости пробџја. 2. *хладан извор, вода*. — Црни извор је испод самџга Кџма, а то е такав ледник да нико не мџже трџћи пџт изасџбице прогџнут воде ш њега.

леђен, леђена м *лавор*. — Омива нџге у леђен.

лежџак, -џка м 1. *е лежоња*. — Нијат проз мџј живот нијесам био лежџак. 2. *во који се не користи у раду*. — Ђмам два вола лежџака, мџраћу и прџдат.

лежњик м *одмор, одмарање, предах*. — Мџрам да радим, немџ ми лежњика.

лежџна м *нерадник, ленштина*; исп. лежак (1). — Мџљан је три мџе-сеца дрџтвао на пџгу, нека сџд џду ове лежџне ка Бџшко.

лектѣћи прил. в. *нектећи*. — Ударио мѣ лектѣћи кат смо млѣтили пасуљ.

ленцун, -уна м *чаршав*. — Купила сам два бѣјелѣ ленцуна.

лѣтњаѿ м *једњаѿ*. — Ако га уфѣтим ишчупаћу му лѣтњаѿ.

ливер м *справа, инструмент за утврђивање водоравности (односно окомитости) неке површине, либела*. — Не мѣже се зидаѿ без ливера.

лигавица ж *клизавица*. — Бѣдо, не излѣзи данас, вѣлика е лигавица, пѣ да не пѣнѣш.

лигѣт се, -ѣм се несвр. *клизати се*. — Лигѣју ми се овѣ црѣвље, оћу врѣт да слѣмѣм.

лија, лијѣ ж *леја*. — Посѣдѣла сам три лије лѣѿка.

лијевка ж *левак*. — Донесѣте ми лијевку, да напунѣм бѣѿу ракијѣ.

лијѣмат, лијѣмѣм несвр. (поред добро потврђеног значѣња “тући, млѣтити”) *много, неумерно пити*. — Не лијѣмѣте, ћѣѿѿ, толику вѣду, нѣћете мѣј спѣват.

лијѣп м *малтер, блато или неки други материјал којим је облепљен зид*. — Влажѣ нѣз дувѣр, пѣ због тогѣ опѣдѣ лијѣп.

лијѣпит, лијѣпѣм несвр. *облепљивати, облагати, прекривати (блатом, малтером, балегом и сл.)*. — Кошѣре смо лијѣпили бѣљеѿм.

лијѣс м *заједничко име за дрвене алатке за сакупљање сена, виле и грабуље*. — Донѣсите от кућѣ онѣ лијѣс, трѣбѣ овѣ сѣјѣно да се пластѣ.

лијѣѿѿак, -ѿѿка м *непром. у прилошкој служби: мало, врло мало, малчице (као за лек, као лека ради)*. — Дѣде ми лијѣѿѿак лѣба и бјѣде.

лиѣла, лиѣлѣ ж *назив одмила за бабу или стару жену уопште*. — На Бѣжић сам вѣзда одѣо код лиѣлѣ.

лиѣма ж *турпија за оштрење разног алата*. — Излѣзѣла ми сѣ лиѣма, пѣ нѣмѣм чѣм надстрит нѣж.

лиѣпсо м *тром, неспособан, непредузимљив ѿвѣк*. — Ономѣ лиѣпсу нѣје ни трѣбала порѣдица, трѣбѣ ћѣѿѿ држат, а ѿн нѣје нѣ за каѿѿв рад.

лиснѣѿѿка ж *посечена лисната грана*. — Ако лѣтим овѣ лиснѣѿѿку, свѣга ћу те исфрангѣјѣт.

лиѣсо м *луѿѿав ѿвѣк*. — Бѣлѣ е бѣт и лиѣсо нѣ лиѣпсо.

лиѣстѣсек, лиѣстѣсѣѿка м *парѿѣла на којој се секу лиснате гране*. — За шѿѿѣловање ћѣѿѿѿ нијѣсам прѣдѣо ни лиѣстѣсек дубрѣвѣ.

лиѣстра ж *висоѿка, стрѿма стена, литица*. — Немѣћѣ да се примѣѿѿ лиѣстри да се на посѣтѣрѣју.

лит ж једна страна куће или друге грађевине. — Ако пунџ вљетар може лако обалит ову лит, овб ти је ка врџин мбзак док се гбј не избетонирају стубови.

литат, литѧ несвр. о говедима I. 1. *избацивати жидак измет.* — Ова крава пџјелџ дѧн литѧ. 2. *прљати житким изметом.* — Шаруља е литѧла и себе и теле. II. ~ се 1. в. *литат (I, I).* — Ёно се она крава литѧ по обдру. 2. *прљати се житком балегом.* — Жујка се литѧ, пѧ мбрѧм да јбј омивѧм вѧме.

лито м в. *литѧ.* — Тб е једѧн обични лито, поред њѧга би стбпѧт погѧнѧо.

литѧња м *јадна, бедна, плашљива мушка особа, слабић;* исп. лито. — Он је велики литѧња — бой се и своѧ бѧнкѧ. Чѧѧем да су сѧнбј испребѧјѧли оногѧ Јбвбвбга литѧњу.

литро с *литар.* — Ова шѧрпа фѧтѧ једно литро.

лбга, лбгѧ ж *повучена, несигурна особа.* — У ову лбгу Милѧна нѧмѧ нѧда.

лозѧр, -ѧра м *врста билке пузавице.* — Проз пѧток ѧмѧ дбста лозѧрѧ, пушти кбзе нека ѧјѧ.

лбкѧциѧ м *онај ко неумерено пије алкохол, пијаница;* исп. локмациѧ. — Пуна е кафѧна лбкѧциѧ.

лбкмациѧ м в. *локациѧ.* — Чѧрко ти је велики лбкмациѧ.

лбм, лбма (мн. лбмови) 1. *гомѧла посеченог дрвећа које се пали да би се побољшао квалитет земљишта.* — Начињѧли смо лбмове да и запѧлимо прије зѧмѧ. 2. *место где је паљено то дрвеће.* — Одјѧвио е бвце у лбмове више кѧћѧ.

лбња, лбњѧ ж у бројаници у игри коза, прстена: Шута-мѧлѧ, шута-вѧљѧ, / шута-лбња, машалбња, / кѧлуз — ѧѧеде кѧпус.

лопарѧца ж *лопатица.* — Дѧ ми тѧ лопарѧцу да ѧспѧм брѧшно у врѧћу.

лбпѧр м *зелѧста билка великих листова, расте на влажним местима;* исп. лагур. — Нѧјвише вѧлим колѧбѧтѧњ ѧѧб кѧт се умѧјесѧ и тѧрѧ на плбчу, пѧ се покрѧје лбпѧром и нагрѧнѧ жаром и лѧпелом — кѧд га извѧдиш, а бн се жути, очѧма да га изѧјесѧ.

лбтѧња ж *задах од устајале прљавштине, нечистоће; таква прљавштина, нечистоћа, запуштѧност;* исп. алѧтиња и улѧтиња. — Валѧ ме удари лбтѧња кѧд улѧго у кѧћу. Кѧт се примѧкнѧ, од њѧга удѧрѧ лбтѧња. Не кѧпѧ се, пѧ заудѧрѧ на лбтѧњу.

лѧб м *спољашњи омотѧч дрвета, кора, коѧ се користи за покривѧње кућа, станѧва и сл.* — Одѧри јѧш двѧ-трѧ лѧба, бѧћѧе дбста да покрѧјѧмо стѧн.

лубйна ж 1. *део животињског тела који обухвата грудну дупљу.* — Закласмо гаљу и подијелисмо месо на два дијела — мене дадоше лубйну.
 2. *заклана и одрана животиња без изнутрице, главе и доњих делова ногу.* — Лубйну сушимо, а дрб, главу, шигерице, срце, бубреге и паче турамо у затоп.
 3. *снажна, развијена мушка особа.* — Мйрко ће бит лубйна љуцка.
 4. *храбар, честит, добар човек, људина.* — Мйлоња е бйо лубйна љуцка — и јунак, и чдек, и паметар, и шта гдј ој.

лубодер, лубодера м 1. *онај који скида луб (в.) с дрвета.* — Бљеу ми лубодери огулили двије најљепше јеле.
 2. *развијен и снажан планинац.* — А, кољки су ови лубодери горњоселски!

луг¹ м *ливада покрај воде.* — Ове године ти је луг добро родйо.

луг² м *цељ.* — То ће у луг најбоље да се опере.

лужит, лужим несвр. *кувати цељ.* — Отишле су жене на поток и пднйеле казан да луже док је лијепо вријеме.

лукавешан, -шна, -шно *помало, донекле лукав.* — Нијесам знао да он умйје понекад бит и лукавешан.

луковит, -йм несвр. I. *бити, тући.* — Крава Петрова луковит сваки дан оне краве Радоњине. II. ~ *се бити се, тући се.* — Ай, што се она говеда луковит!

лула ж (поред добро потврђених значења: “направа за пушење” и “цев на казану за печење ракије”) погрд. *велики нос.* — Откйни ми ову лулу нбса ако није овако.

лулаш м погрд. *човек великог носа, носоња.* — Што е долазйо лулаш јутрбс кот тебе?

лулеша ж погрд. *женска особа која пуши.* — Јорга е права лулеша, пуши ка Турчин.

лунтор м *ленштина, нерадник;* исп. лутор. — Онб е један обични лунтор.

луња, луње ж *подмукла особа.* — Нйко не зна која е то луња.

лупеж, лупежа м *крадљивац, лопов.* — Мйлић је бйо чувени лупеж, крао е све от кокошака, па до коња и вблбв.

лупежање с *крађа, лоповлук.* — Чйм панб нбј, йду у лупежање по туђйјв вбћак.

лупежат, -ежам *красти.* — Вољели су да лупежју, нб сад су се, изгледа, мало смирили и опаметили.

лупештво с *крађа, лоповлук.* — Због лупештва су га и шибљикали, нб није помагало.

лутор м *в. лунтор.* — Шта јбј шће да се уда за оног лутора!

луфтер м *бадаваџија, беспосличар, готован*. — Ја радим, па љмам, нијесам луфтер ка ти.

луфтират, -љрам несвр. *готовански, олако живети, беспосличарити*. — Ја сам вљечито радио и тељлио, нијесам луфтирао ка ти.

луџац, -џца м 1. *дрвени обруч око врата овна, овце, на којем виси звоно*. — Промијени та џац, изгубиће ти овај џактар. 2. *дрвени лук на колевци више главе детета*. — Дијете се џата за џац и оће да се дијгне.

луџит, луџим несвр. *раздвајати стоку разних власника или малу од велике*. — Чобани луџе овце, оте да и јаве својема кућама.

Љ

љвайна, -инџ ж в. *љваица*. — Љџше пише љваинџм нџ дџснџм рукџм.

љваица ж *лева рука, левица*; исп. љваина и љвајка. — Мџга е љваиџџм поџдит каменом ка ис пушке.

љвајка ж в. *љваица*. — Зџран пише пџдједнаџо љвајџџм ка дџснџм рукџм.

љемџџе с зб. *им. од љемез*. — Таџа е отиша љ гору да посијџче љемџџе.

љемџ м *мотка којом се учершџује стџг да ветар не разноси сџно или сламу*. — Ако не тџриш љемџе, враџџсаће ти вљџтар сџјџно.

љемџзат, -џџам несвр. I. *јаџо туђи, млатити, лемати*. — Љемџџам га и дџн и нџј, ал не помаџе. II. *~ се туђи јџдан другџг, млатити се, лемати се*. — Онџ се бџдале свџки дџн љемџџџу.

љйга ж *љигава, бесџарактерна особа*. — Пушти га, тџ е јџдна џбична љйга.

љџсаџ, љџска м *општи џромогласан, необуџдан смџх*. — Каџ ја овџ исприџа, стаџе љџсаџ мобарџ.

љџско м *неозџиљан џовек*. — Јџси ли виџдио џе оноџа љџска Милџџџга?

љџштиџ, -џм свр. (неџога) *поџодити инфарџџом, усмртити*. — Каџ би те сџце љџштило, нџ би бџла ниџаква штџта. Изр. *с р ц е т е љ о ш т и л о даџоџда умра*. — Сџце те, даџџџда, љџштило!

љџга ж *долиница*. — Медњџк је онџе порџд онџ љџге.

љџђџрина ж 1. *снаџан, крупан џовек*. — Е бџџме е љџђџрина и на очи и љ љџџе. 2. *џобар, џестит џовек*. — Раџџе е бџо љџђџрина, па га е и кнаџ призџваџ.

љџзга ж *особа која љузџта, приџа којџшта, што не приџичи*. — Онџ е јџдна џбична љџзга и не трџба му бџт друг.

љузгѣтат, -ѣтам несвр. *говорити којешта, што не приличи, баљезгати.* — Дошло ту па љузгѣта, а да има што у главу радјило би нешто ка другј љуђи, не би блѣјало по нарѣду.

љуќ узвик за терање, гоњење телета (обично да не смета док се крава музе). — Тѣле блѣжй кад му викнѣш љуќ.

љуќа ж рачваст, у земљу пободен дрвени стуб за везивање и држање телета да не прилази крави за време муже. — Тури сад тѣле у љуќу, одојло е.

љуќат, -ам несвр. 1. а. *говорити телету љуќ, терајући га од краве, да не смета за време муже.* — Цабѣ га љуќаш, не чѣе те оно. б. *ударати тѣле љуќачем по њушци терајући га од краве, да не смета за време муже.* — Љуќала сам га док му е отѣкла љуша, ал не помажѣ. 2. а. *тући, млатити, ударати (некога).* — Мярка љуќа ко стјгнѣ, ал цабѣ — он не мѣже да мируе. б. *одбијати некога од себе.* — Оно Бѣјѣво дијѣте свако љуќа от себе.

љуќач, -ача м 1. *штап којим се за време муже тера тѣле од краве.* — Љуќач је дрво дугачко окѣ по метра и дебело ка оклагйја. Њиме домаћйца љуќа тѣле док музѣ краву. Нѣма мужѣ без љуќача. 2. *мотка, батина.* — Радѣван не би насртѣо на свакога кад би га неко једном дочѣкао љуќачем.

љуќнѣт, -нѣм свр. 1. а. *рећи телету љуќ терајући га од краве за време муже.* — Љуќни, јадна, тѣ тѣле, нијеси нијема! б. *ударити тѣле љуќачем по њушци да не смета за време муже.* — Мѣжеш тй тѣле цйо дѣн љуќат устима — оно не чѣе доклѣ га не љуќнѣш љуќачем. 2. а. *ударити некога по носу, лицу.* — Мярко сѣ спрдѣо Васу свѣ док га он нијѣ љуќнуо пред љуђима. б. *одбити некога од себе.* — Ја сам Јѣка давно љуќнуо от себе. в. *шаљ. одбити мало дете од дојења.* — Љуќнула га е мајка, па сѣ због тога ускосйо.

љуќкат, -ам несвр. *пљускајући избацити воду.* — Љуќкају цйо дѣн, а не мѣгу да пресушѣ фйр.

љуќкѣтина ж 1. а. *ваљан, честит, поштен човек.* — Најстарй Радѣнов сйн йспаде љуќкѣтина. б. *честитост, поштење, особине које одликују љуќкотину.* — Код нѣга има дѣста љуќкѣтинѣ. На очи мали и употен, а пун љуќкѣтинѣ. 2. *погрд. лош човек.* — Дошло врйјеме да се питѣ она Мйловѣнова љуќкѣтина из ѣпштинѣ.

љуќцнѣт, -нѣм свр. 1. *пљуснувши избацити воду.* — Љуќцни ту вѣду иш чѣшѣ. 2. *фиг. подмитивши дати некоме нешто.* — Изгледѣ му е влас нешто љуќцнула, па ју затѣ фѣлий.

љуштѣнице ж мн. а. *гребанице.* — Ја мѣго вѣлим љуштѣнице.

љуштйт, -йм свр. 1. *јако ударити.* — Љуштйо га е шѣком прѣво по носу. 2. *јако пљуснути (о киши).* — Љуштй кйша, а ја без огртѣча, па сам покйса до гѣлѣ кѣжѣ. 3. *јако потећи, шикнути (крв).* — Љуштйла му оједном крв на нос, јѣдва му е љѣкар заустѣвйо.

М

ма́ узвик за означавање неке брзе радње, брзог кретања, јуриша. — Крѣну ја да га уфатим, нѡ ѡн — ма! — пѡбљеже ка муња небѣска.

маа ж штап, палица којом се у игри клиса одбацује клис, машка. — Начинио сам нѡви клис и мау, дођите да играмо.

маго м 1. хип. од магарац. — Ајде, маго, мрдни, шта си запео. 2. хип. од мачак. — Мац, маго, мац, ѡди да ти дам да играш. Маго неће да лови, научио е на готѡво.

магрѣва ж ерста крушке опорог укуса, оскоруша. — Поред Дрцкѣ расту магрѣве.

мајја ж 1. особа чудног и необичног изгледа, страшило, чудовиште. — Онаквѣ мајјѣ нијесам глѣдао. 2. досетљива, домишљата особа; вешта, спретна, способна особа. — Она се мајја ѡдма дошѣти шта ти ѡј, не мѡжеш га преварит. Онѡј маји не мѡже ништа да промакне, види и што не види. Цркли смо ѡ смија онѡј маји, нѣма чѣљадѣта у сѣло што га не умије преставит.

мајјат, маѣм несвр. махати. — Ђно ти Вуко маѣ рукѡм, зовѣ те да идѣте у бабушке.

мајјц узвик којим се дозивају мачке; исп. мис. — Мајјц, мајјц — ѡди да ти дам вареникѣ.

мајчѣра ж дете привржено мајци. — Та́та ме звао мајчѣра, затѡ што сам вѣзда одио за мајкѡм.

макарѣт, -ѣм несвр. ометати остварење нечега, супротстављати се нечему. — Не макарѣ ни посѣ. Што ѡн рѣчѣ, ни књаз му не макарѣ.

ма́ква ж речни рукавац или речица која извесно време тече упоредо с реком у коју ће се улисти. — У ову ма́кву долазе вѣље рибе из Лѣма.

макиња, макињѣ ж шиваћа машина. — Милѣва е још прије рѣта имѣла макињу.

малина ж 1. мањи број неке целине. — Из Банѣта сѣ малина врну́ла — нико не блѣжи од добра. 2. мали број људи. — Малина данас мѡгу да живѣ от платѣ, поготѡву ко школуе љѣцу.

ма́лит, -ѣм несвр. I чинити мањим, смањивати, умањивати. — Не узима́ тѡ, јадан, не мали љѣци. II. ~ се постајати мањи, смањивати се. — Мали се наро́д ис сѣла, млади учѣ школе и иду, а стари умиру.

малукѣн, -ѣна м свети́на, руѣа. — Мѣнс се не тичѣ шта малукѣн причѣ, ѡбраз ми је чѣс.

ма́нѡт, -нѣм свр. брзо отићи. — Нѣмаше га кот кућѣ, нѣкуд је ма́нѡ.

марифет, марифета м *обичај, навика*. — Њма лијеп марифет да свако вѣче уочи лијегња омије ноге.

мармулада, -аде ж *мармелада*. — Добро смо се најели лѣба и мармуладѣ.

масаница ж (поред добро потврђеног значења “попара добро зачињена кајмаком или другом масноћом”) *јело које се прави пржењем уситњеног кукурузног хлеба на масти*. — За ручак смо јели масаницѣ.

маслайсат, -йшѣм несвр. 1. *мазати, премазивати нечим ради пости-зања сјаја*. — Чѣме си тѣ маслайсѣо те ти тѣко цкпй? 2. *фиг. лагати, обмазивати; лепо причати да би се изгладила нека неугодна ситуација*. — Умије тѣ добро да маслайшѣ. Били су љути на њѣга, нѣ бн лијепо маслайшѣ, пѣ су га сѣд ђпѣт прибрѣли.

матраљ, -аља м *омања мотка, батина*. — Требала си га матраљем по носу, пѣ би пѣзйо шта причѣ.

матуф, матуфа м *исхлапо, сенилан човек*. — Нијесам ја јѣш матуф, иѣко ми је осѣмдесѣт гѣдинѣ.

мафѣја ж 1. *олош, багра*. — Све ће ти тѣ покрас мафѣја. 2. *лоша, рђава особа*. — Онѣ јѣ е чоѣка једна ђбичнѣ мафѣја, а ѣна е добра жѣна, нѣ нѣма кѣга двѣрет.

мац *узвик којим се терају мачке*. — Мац, ѣѣво те ѣднио, блѣжи ми с крѣвѣта!

маца ж *тешки гѣоздени чекић*. — Три мѣсеца сам ја на прѣгу бѣо мацѣм по двѣнѣс сѣти нѣ дѣн док су ми бубрѣзи опѣли.

мацѣњѣк м *в. мачињѣк*. — Ништа ми није гаднијѣ от пасѣњѣкѣ и мацѣњѣкѣ.

мачињѣк м *мачји измет*; исп. мацињѣк. — Пуна е пшеница мачињѣкѣ.

мачѣга ж *мочуга, штап*. — Ыдѣ на мачѣгу. Изр. вулг. д и ј а л а ч у г у н а м а ч у г у *в. алачуга*.

машалѣња, -лѣнѣ ж у бројаници у игри коза, прстена: *Шута-мѣлѣ, шута-вѣлѣ, / шута-лѣња, машалѣња, / кѣлуз — йзеде кѣпус*.

машѣна, машѣнѣ ж *шибица; кутија шибица*. — Што фршкѣте, ѣѣцо, тѣ машѣне? Нѣћемо бѣтра ѣмат чѣм ѣждит лѣмпу.

мѣшиѣ се, мѣшим се свр. *узѣхати, поѣхати (коња, магарѣа)*. — Мѣшиѣ се на кѣња, пѣ свѣј јѣши до у катѣн. Изр. *машит се за врат (не-к о м е) малтретирати, кињити (некога); ускориштавати (некога)*. — Мѣшиѣ сѣ бн поштѣнијѣма љѣђѣма зѣ врат, нѣ нѣтѣ га дѣго трѣплет.

мѣшња, мѣшнѣ ж *машна*. — Привѣжѣ мѣшњу и упрѣти тѣшњу, пѣ ниѣкога не види.

маштрафѣт, -ѣм несвр. *лагати*. — Мѣрко маштрафѣт чѣм зѣнѣ.

маштрѡнѡт, -ѡм несвр. *обмањивати лепим речима, ласкајући*. — Не знам ја маштрѡнѡт ка ти.

мѡ м *маховина*; исп. машина. — Некаква старѡ бѡква, свѡ е спопао мѡ.

машйна ж 1. *в. ма.* — Која е машйна по овоме дрвету. 2. *фиг. пеј. коса.* — Вѡс је зарастѡ у некакву машйну.

меднйца ж *врста ране, слатке шљиве.* — Ове године ми га немају ни меднйце ни дебелйце.

меднйк, -йка м *међаш.* — Јасно се виђе меднйци што су ни још ђедови поставйли.

међудњевица ж *дани између двадесетосмог августа и двадесетпрвог септембра, између Велике и Мале Госпође, Госпоине.* — Не клима главѡм ка коњ у међудњевицу!

мезга, мезге ж *в. мезгра.* — Мезге йма до Преобрађења, а по Преобрађењу не мош кору отпуцит ѡ дрвета.

мезгат, мезгам несвр. 1. *полако говорити, отезати у говору.* — Како онѡ мезга кад зборй. 2. *причати којешта, баљезгати.* — Шта мезгам повѡздѡн, умѡкни! 3. *полако јести.* — Йје полако, мезга два сага докле ручѡ.

мезгра, мезгре ж *сочни слој између коре и дрвета*; исп. мезга. — Кад је био Швабо у Васевиће, јели смо мезгру.

мејо м *хип. од медвед.* — Бљеше мејо сйној отресе ону крушку порет потѡка.

мекофѡк м *храна која је мека (обично хлеб).* — Немам зѡба, па ми да тога мекофѡка да пойјем.

мелемнйк м *онај који помаже, који теши, саосећа, који олакшава, ублажава (душевне патње, осећања и сл.).* — Божйна Ђолев је био мелемнйк, свакоме да учинй и свакога да сажали.

менђуша ж (обично у мн.) *минђуша, наушница.* — Нйкад нијесам вољела да носйм менђуше.

мерѡт, -ѡм свр. 1. *гњечити чинећи меким.* — Ёво мерѡм ову гњйлу да начйним препѡљу. 2. *тући, бити, млатити.* — Смйри се, мѡлй, да те ја не мерѡм. Мерѡм га сваки дѡн, ал нйшта не помаже.

метѡт, мѡће I. *сезати (о муђи).* — Мѡће свијећа, оће кйша. II. ~ се *надметати се бацајући камена с рамена.* — Мѡмчад се мѡћу горе на равнйну.

материз, метерйза м (поред добро потврђеног значења “утврђење, шапац, ров”) *храбар човек, храбар, добар ратник.* — Леле мене, Гѡлѡбе, тврди матерйзу свѡј и на свако мљесто проз све рѡтове и бѡјеве!

мѣтнѹт, -нѣм свр. I. 1. *блеснѹти, севнѹти (о муџи)*. — Мѣтнѹ свијѣћа и загрмѣ, а коњ ми се стрѣви, пѣ ме умѣло сѣтрије. 2. *брзо, муџевито појурити, јурнѹти*. — Кад запуцаше на њѣга, мѣтнѹ кѣ свијѣћа, те га ниџе нѣ дофати ни по длѣци. 3. *проћи јурећи, пројурити*. — Мѣтнѹ порѣд мене кѣ мѹња с небѣса. II. ~ се *бацити се, хитнѹти се (каменом)*. — Ка се Миливое мѣтнѹ, свијема га ѡтпрвѣ прѣбачи.

мѣћа мѣћѣ ж *сплачина, помије*. — Крмѣд се не мѡгу угѡит мѣћом.

мѣцкѣт, -ѣм несвр. 1. *масирати (некога) стежући, гњечећи*. — Ћѣрѣ ме да га мѣцкѣм кад га гѡј болѣ лѣџа. 2. *тући, млатити*. — Чѣсто га ѡтац мѣцкѣ, нѡ ѡно ѡпѣт у ѣндаврљ.

мѣчат, мѣчим несвр. *пуштати глас мее (о кози)*. — Кѡзе су мѣчѣле гладне.

мѣчкѡња м *јакѡ развијен и снажан човек*. — Онѣ мѣчкѡња опѹваѡ свѡ ѡнѡ печѣње што е претѣкло.

мѣши речца *по свој прилици, вероватно*. — Он сѣ, мѣши, врнѹ из Биограда.

мива, мивѣ ж в. *милетка*. — Не мѡгу да живим он онѣ мивѣ Мијайловѣ.

мивет, мивѣти ж в. *милетка*. — Онѣквѣ поганскѣ мивѣти јѡш нијѣсам глѣдаѡ.

миѣда ж *зла, пакосна жена*. — Нѣмѣ кѹд дѡј кѣ кѹћи од онѣ миѣѣ.

миѣла, миѣлѣ ж *име крави од мила*. — Миѣла и милѹља су ораѣе бѡлѣ нѡ волови.

милет, милѣти ж *рџава, зла особа*. — Вѣликѣ е милет ѡнѡ дијѣте Милѣново.

милетисѣт (се), -ишѣм (се) несвр. *додворавати се, улагивати се, улизувати се*. — Не милетиши тѹ повѣздѣн. Немѡ се милетисѣт.

милѣтка ж *рџава, зла женска особа*; исп. мива и мивет. — Рѡсѣ е прѣвѣ милѣтка.

милѣтлук, милѣтлѹка м *претварање ради улагивања, ради додворавања*. — Остѣви се ти твойјѣ милѣтлѹкѣ!

миѣлѡка ж *име овци од мила*. — Пр. в. под жуја.

милокрѣван, -вна, -вно *пријатне нарави, мио, драг*. — Сѣстра му е милокрѣвна, а ѡн је, бѡгме, дѡста ѡдбѣшѣн. Слѡбо е милокрѣван, привиѡ би га кѣ мѣлем на рѣну.

милѹља ж *име крави*. — Пр. в. под мила.

миѣнац, -нца м *пас ситне расе*. — Вољѡ би да набѣвим јѣднога миѣнца кѣ онѣ кума-Милѡв.

минчад и минчад ж зб. *им од минче*. — Вагда им око кѹћѣ лају некаква минчад. Штѣ те ви, ако Бѣга занате, талјка минчад!

минче, минчѣта с (супл. мн. минчад) *пас ситне расе*. — Да не побљѣго у кѹћу, йзеде ме онѣ минче.

миѣ а мајц. — Миѣ, миѣ, маца, ђди у крило.

митролѣз, -ѣза м митралѣз. — Вѹксан је кат сѣ заратило дѣнио митролѣз.

мишињак м мишији измет. — Пуна е воѹеница мишињакѣ.

мишињи, -а, -ѣ мишији. — Да се зарати, ђни би се сакрили у мишињу рѹпу, а поштѣни нароѢ би крв лиѣо.

младина, младинѣ ж 1. *младост, младо доба*. — Кѹку за њѣгѣвѣм младинѣм! Нѣјцрѣѣ е што њѣгѣва младина гѣйје под земљѣм, а живи те живљет. 2. *омладина, млади*. — Младина оѣе свѣс, а ми смо старји заборавили да смо били млади. Младина се борй, а ѣѣ не стра но у стару гузицу.

младунче, младунчѣта с *јагѣе које се касно, тек у пролеће роди*. — Овѣ су младунче разрабйла ѣѣца.

младуњикав, -а, -о 1. *младолук*. — Йма ђна барем педесѣт гѣѢинѣ, али је некако младуњикава пѣ изглеѢа кѣ ѣевѣјка. 2. (само ж. р.) *која се касно ојагѣила (о овци)*. — Та е ђвица младуњикава, ѣво јѣј га младунче.

млатарат, -арѣм несвр. (поред добро потврѣѣеног значѣња “живо, брзо покретати нешто тамо-амо”) 1. *учестано лупати, ударати*. — Шта ти тѣ млатарѣ позаѢи кѢлѣ, да ти се ѣйје откѣчиѣ ѣуспух? 2. *говорити бесмислице, лупетати, блебетати*. — Тиро кат се напијје не зна куд му рйјѣчи йѢу, нѣ свѣшта млатарѣ.

млатнѹт, -нѣм свр. 1. *млатѣћи одвојити мало зрневља из класја*. — Млатни мало пшеницѣ, да понѣсѣм у воѹеницу. 2. *треснути, лупити, распалити (некога, нешто)*. — Млатни га по нѣсу, пѣ те нѣѣе заѢијѣват.

млатуњат, -уњѣм несвр. *причати којѣшта, брблати, блебетати*. — Не млатуњѣ свѣшта, нѣ рѣци нѣшто пѣмѣтно.

млетѣк, -тка, -тко 1. *танак (о тканини)*. — Тѣ ти е штѣѢ млоѢо млетѣк. 2. *фиг. који је без неких веѣих моралних кваѢитета, без врлина*. — Тѣ е млетѣко чѣлѣѢе.

млијѣко с *укисѣљено, кисело млеко*. — Јѣ вйшѣ вѢлим варенику нѣ млијѣко.

млијѣчница ж *каша од кукурузног, рѣѣе пшеничног, брашна, куѢана “на варенику”*. — Тѣца су ми вољѣла млијѣчницу.

мљѣт, млйѣм несвр. *мислити*; исп мљѣт. — Јѣ млйѣм да сѣ веј вратиѣо из Биограда. Ти си мљѣо да те ѣијѣсам виѢиѣо.

мнѣт, мнѣм несвр. *мислити*; исп. мнѣт. — Ка те види, би ће мнѣт да се нешто десило.

мобилѣ с *покућство*. — Имао е велико мобилѣ, нѣ му у рат свѣ пропаде.

мѣјски прил. *на мој начин, како ја знам*. — Ако те ја мѣјски удѣрим, нѣј се дѣзѣт. Јѣ ћу ти овѣ урадит по мѣјски, ти знаш мѣне, ја што радѣм, мѣра бит како веѣа.

момчѣце, -ста с *дем. и хил. од момче*. — Тѣ блѣше добро и памѣтно момчѣце.

мѣсур м *траг на телу од ударца прutom, бичем и сл.* — Јѣко сам га исѣискаѣо фрѣбѣваком и начинѣю му мѣсурове по ногѣма.

мотавило с *дрво на које се намотава пређа*. — Отѣди код Јѣлѣ, те ми донѣси мотавило да намотѣм пређу.

мѣтрит, мѣтрѣм несвр. *нишанити (пушком)*; исп. смѣтрит. — Цѣбе матриш, далекѣ е, нѣј га погѣдит.

мравѣњѣк м *мрав*. — Улѣгли мравѣњѣци у кућу, не знам шта да чинѣм ш ѣјма.

мравѣњѣча ж *мравињѣк*. — Блѣше мѣђед раскопѣо свѣ мравѣњѣче по Лѣзѣ.

мрѣка ж *сићушна особа (обично дете)*. — Како пуштѣше двије мрѣке сѣме поред водѣ да им се потѣпѣ!

мрѣмор м *камен на месту нечије погибије; надгробни камен*. — И сѣд стој мрѣмор ѣе е погѣнуѣ. У планину сѣмо бѣрје, / по Полимљу свѣ мрамбрје.

мрѣчица ж *дем. од мрѣка*. — Како остављѣш оволикѣ мрѣчицу сѣму кот кућѣ!

мрѣга ж *вѣома крупна особа*. — Чѣк јѣј блѣше једна мрѣга, нѣ би на овѣ врата улѣгѣ.

мрѣйт се, -ѣм се несвр. 1. *набирати обрѣе, мрѣтити се*. — Мрѣј се чѣм види млијѣко. 2. *љутити се*. — Јѣкѣ се нешто мрѣј на мѣне, не знам шта му е.

мрѣзан, мрѣзѣна м *онај који се не воли, којег мрѣе, који је омрѣжен*. — Оста кућа на мрѣзѣна.

мрѣка, мрѣкѣ ж *крава мрѣке боје и име таквој крави*; исп. мркуља. — Кравама мрѣкѣ бѣје дѣемо ѣмена мрѣка и мркуља.

мрѣкало с *време кад се мрѣкају, паре овце*. — Лѣпсѣ ми ѣван у мрѣкало, пѣ ми остѣше ѣвце немрѣканѣ.

мрѣкнут, -не свр. безл. *помрѣчити се, изгубити (о свѣсти)*. — Удѣрио гѣ у главу, пѣ му е мрѣкла свѣјес.

мр̀кѡња м во мрке длаке и име таквом волу. — Жујѡња и мр̀кѡња ѡру од другѣ гѡдинѣ.

мр̀кѡља ж деѡ и пр. в. под мрка.

мр̀снѡт, -нѣм свр. *нагло отићи, изгубити се из вида, нестати.* — Мр̀снѡ ми нѣкуд крава, бойм се отис ѣе у нѣчи колѡмбоѡ.

мр̀тав, -тва, -тво лењ. — Благота е јак кѡ мѣђед, али нѣкако мр̀тав.

мр̀тац, мр̀ца м *мр̀таца.* — Мр̀тац се двѡри и дѡн и нѡј. Ђе е мр̀тац у кѡћу, врата се не затвѡрају.

мр̀тва, мр̀твѣ ж в. *мр̀твица (3).* — Три сѡта чѣкасмо док ни мр̀тва Милѡнова нѣ донесе да нѣшто изијемо.

мр̀твиѡк, -ѡка м *лења мушка особа.* — Онаквѡга мр̀твиѡка јѡш не виђѡ.

мр̀твило с 1. *лења особа.* — Онѡ мр̀твило лежи по цѡјелѡј дѡн, ништа не рѡди. 2. *лењост, трѡмост, поспаност.* — Уѡатило мѣ некакво мр̀твило, сѡмо би спѡваѡ.

мр̀твица ж 1. *слој тврде, неплодне земље испод обрадивог слоја.* — Немѡ ѡрат дубѡко, извадићеш мр̀твицу. 2. *вода која не отиче, устајала вода.* — Поред ријекѣ блѣше некаква мр̀твица пуна жабокрѣчинѣ. 3. *лења женска особа.* — Жѣна му е, бѡгме, вѣља мр̀твица.

мр̀твѡља ж в. *мр̀твица (3).* — Бѡже милѡи, каквѡ е мр̀твѡља Милѡва — вѡчѣ се по кѡћѡи кѡ помѣтина.

мр̀тољѡит, -ѡим несвр. *тихо и неразговетно говорити, мр̀мљати.* — Некѣ јаде мр̀тољѡи, а нѣће глѡсно да кажѣ штѡ му е.

мр̀циѡнит, -ѡим несвр. I *споро, трѡмо радити, гњавити.* — Не мр̀циѡни тѡ, нѡ пушти да ти ми опрашѡмо. Не мр̀циѡни тѡ цѡјо дѡн, нѡ да да ти тѡ урадим за пет минѡтѡ. II. ~ *се липсавати.* — Мр̀циѡнѣ му се ѡвце у прољѣће, слабо и је изиѡмиѡ.

мр̀ча, мр̀чѣ ж в. *јада.* — Онѡ кума-Милѡнова мр̀ча ништа не чинѡи, нѡ и дѡн и нѡј кѡкѡ за брѡтом.

мр̀чѡвина ж *црни, тмурни облаци, црњавина.* — Вѣлика е мр̀чѡвина од Лѡсѣ, пѡ се бойм града.

мр̀чан, мр̀чѡна м в. *јадо.* — Ђѡти, мр̀чѡне, да те нѣко не чѡе.

мр̀чат, мр̀чѡи несвр. безл. *мрачитѡ се, мркнѡти, губитѡ (о свѡсти).* — Не мѡгу да стоим на сунце, е ми мр̀чѡи свѡјѣс.

мр̀чениѡк м в. *јадо.* — Онѡ Бѡјѡв мр̀чениѡк изгубѡ здравље ѡ војску.

мр̀ченица ж в. *јада.* — Штѡ ѡу, мр̀ченица, без иѣе ѡкога!

мр̀чѡит, -ѡим несвр. 1. в. *јадитѡ.* — Мр̀чѡили су по цѡјо дѡн за кѡило лѣба. Стѡрѣви га не мр̀чѣ и не држѣ стѡку, а младѡи бѡјѡше. 2. *чинитѡ јадним*

несрећним, ојађивати. — Мрче ме јади, те ми није до живота. Та е професор опасен, па мрчи ђаке сваке године.

мрчка ж *в. јада.* — Што пбарā комшијере, мрчка моја, настрадала си двечетē од оца.

мрчка ж *в. јатка.* — Шта доживље мрчка, да испрати јединика сина!

мрчко м *в. јадо.* — Што си одио на Милькине црешње, казала те тати, мрчко црни, немаш га куд ка кући.

мрчо м *в. јадо.* — Кут си кренуо, мрчо, врни се ка кући, да не цркнеш од зиме. Сави се, мрчо, узми књигу па учи, е ћеш остат у овē прљаге да се мучиш ка ја. Шта ће да ради сад онā мрчо без йкога свбга!

мрчѓв, -ѓва и мрчѓв, мрчѓва м *в. јадо.* — Не дира тѓ, мрчѓве! Ако те уфатē нагрдан ћеш се врнут ка кући!

мрчуља ж *в. јада.* — Викāо сам јѓј да не йде на воду по нѓни, а ѓна, мрчуља, не слуша.

мрштат, мрштѓм свр. *бити слабуѓав, не осећати се добро.* — Дијете е два-три дāна мрштало, а ѓнда му е одједнѓм мркла свѓјес и од јуче није дошло себе.

муанат, муаната, муанато 1. *ћудлив, напрасит, плаховит, пргав.* — Мийѓ е задѓвијек бѓи муанат и никад нијеси знаѓ шта те мѓже од нега снај. 2. *ћудлив, јѓгунаст (о домаћим животињама).* — Шарѓна е муанат, не примичи му се.

мудра ж *бистра али лукава женска особа.* — Мара е веља мудра.

мудрет, мудрим несвр. 1. *правити се мудрим, мудровати.* — Откад га знам, ваѓда е мудројо. 2. *држати се смерно, ћутке за време свадбе (о млади).* — Код нас је ѓбичај да невѓста кад ју доведу мудрој док се пресвадбуе. Раније бѓеше ѓбичај да млада мудрој.

мудрина, -инѓ ж *лукавство, довитљивост, препреденост.* — Пушти ѓна нене мудрине, па кѓ ју не зна, мѓсли — ѓто сāмо таква жѓна.

музикат, -икам несвр. *свирати.* — Драгутин Мѓлошев фѓно музика, да није нега, не би ни имаѓ кѓ свѓрат по ѓдникā.

мујакат, -акам несвр. I *промицати;* исп. мујкат. — Нѓшто мујакā прѓз гору. II. ~ се *смуцати се.* — Не мујакā се тудије, нѓ нѓшто ради.

мујакнут, -нѓм свр. *брзо проћи, промаћи;* исп. мујнут. — Шта онѓ мујакну преко лазѓнка?

мујкат, -ам несвр. *в. мујакат.* — Нѓко мујкā од бѓквѓ до бѓквѓ.

мујнут, -нѓм свр. *в. мујакнут.* — Нѓшто мујну преко онога лазѓнка.

муклогрла ж *женска особа која мукло говори, која има мукао глас.* — Не мѓгу слушат ону муклогрлу ће по цѓјели дāн зѓвѓ и дозива чѓбане.

муклогрлат, -рлām несвр. *дозвати, тражити нешто, жалити се и сл. плачљивим, муклим, неразговорним гласом.* — Не муклогрлā, дијете, вāздāн.

мули́на, -инē ж *врста меког камена;* исп. мулиновац. — Изгубио сам сунђер и мули́ну, пā мē избио учитељ.

мули́нѡвац, -вца м в. *мулина.* — За вријеме рата нијесмо имали креде, пā смо писали мули́нѡвцем по табљи.

му́раш м *назив одмила за мушко дете (често у шали);* исп. муро (2) и муроња (2). — Бѡгме ћеш ми га, му́рашу, плāтит!

му́ро м 1. в. *муроња (1).* — 2. в. *мураш.* — Помāкни се, му́ро, да те не посијјечем.

му́рѡња м 1. *во мрке длаке и име таквом вољу;* исп. муро (1). — 2. в. *мураш.* — Кут си тѡ крѣнуо, му́рѡња?

му́се, -ета с шалъ. *магара.* — Штѡ ли је му́се окебѣсило уши, нѣшто е нѣвесело.

мутиву́к м *особа која мутити, смутљивац.* — Дође онај мутиву́к, пā ни смутити село.

мучња́к м *сандук у којем се чува брашно.* — Мучња́к ти је давњи, начини нѡви.

мушѣма, мушемѣ ж *кеса у којој се држи дуван, дуванкеса.* — Да ту мушѣму да запāлимо по јѣдну.

Н

набасма́рит, -а́рим свр. *изружити, испсовати.* — Она ме кучка наба-сма́рила ни криву ни дужну.

наби́гуз м *онај који воли да једе и пије мукте, мукташ, готован;* исп. набигузица. — Мбрā да рани оноликѣ набигузе, а ниједно нѣће да му помѡгне.

наби́гузица ж в. *набигуз.* — Ко ће најес оноликѣ набигузице, појѣли би Вѡјвѡдину.

наби́јат, -ијам несвр. 1. *обилато јести, ждѣрати.* — Наби́јā, пā ћути! II. ~ се *најѣдати се, прејѣдати се.* — Не радѣ ништа, нѡ се наби́јају кā коњи и лежѣ.

наби́т, наби́јем свр. I. (гузицу) *напунити (гузицу) храном, најѣсти се.* — Добрѡ сте набили гузицу, пā сјад узмите кѡсе да још овѡ докѡсите. II. ~ се *најѣсти се, прејѣсти се.* — Наби́о си се, пā сјад мѡжеш причат.

набѡ́ћат, -оћа *надоћи, нарасти.* — Набѡ́ћало тијѣсто, немѡ да ти пре-кйпй.

набрѡћит се, -бћим се свр. I. *спремити се за тучу (о говедима)*. — Ова се вѡ набрѡћно, оће да се бйје. 2. *намрштити се, намргодити се*. — Ы, како се Мйшо набрѡћно!

набучит, -учћим свр. I. *пробушити оштрим предметом*. — Набучио сам на нешто гумѡни опанак, са ће ту да ми улази вода. II. *~ се набости се*. — Немб се набучит на та шпар.

навадит, -йм свр. *залити, натопити водом*; исп. наплавити. — Прије три дана сам навадио колѡмбоћ, нѡ се ѡпет увија.

навасат, -ам свр. *надоносити, надодавати*. — Дѡбрѡме зидару не мѡгу три аргата навасат мѡлтера.

навѡден, навѡдена, навѡдено чудан, на своју руку. — Немб га дират, мѡло е навѡден.

навѡден-делија м *чудак, особењак*. — Задѡвијек је био навѡден-делија.

навес, навѡдем свр. I. 1. *накривити, накренути*. — Пуну вљетрина, па ми навѡде сйјено. 2. *попити, понапити се*. — Мѡло бљѡше навѡ. II. *~ се накривити се, накренути се*. — Онѡ се сйјено навѡло, па га мѡрам подувријет.

навидат, -идѡм свр. I. *заврнути, зашрафити*. — Навидѡ ту рѡчку на машину. 2. *наговорити, подговорити, потпалити (некога)*. — Видим ја да те нѡко навидѡо.

навидѡко прил. *јавно, пред светом*. — Навидѡко га дѡбро пѡзи, а ка су сѡми ѡни знадѡ.

навйћет, навйћим несвр. *осећати и показивати нетрпељивост, мржњу (према некоме), причињавати непријатности, тешкоће (некоме)*. — Навйћй ѡн мене јѡш ѡдавно.

нависѡко прил. у изр. гледат (држат се) *нависоко бити уображен, држати се на висини*. — Дѡбра ѡвѡјка, али глѡда нависѡко. Сви се ѡни држе нависѡко.

навйтлит, -йм свр. 1. *в. натовитлит (1)*. — Мѡга е Радйсав Пѡшов навйтлит и ѡбит чоѡка на дѡн ѡда. 2. *в. увитлит*. — Навйтлий Пунѡ лѡвайнѡм и пѡгодй Милутйна каменом увр главѡ.

навйшица ж *узвишица, узвишење, узбрдица*. — Уморио сам се док изидѡ уз ову навйшицу.

навѡдит, -ѡћим несвр. I. 1. *кривити, искривљавати*. — Не навѡди тѡ сйјено, нѡ га мѡло исправи — ѡјени како се ѡјенѡ. 2. *пити алкохолна пића*. — Ти, мѡжда, попијеш јѡдну-двйје, а ѡн — навѡди ли навѡдй. II. *~ се кривити се, искривљавати се*. — Навѡдй ми се сйјено, преврнѡће се.

навѡјштит, -ѡјштйм свр. *кренути некуда у гомили или колони*. — Куд је навѡјштио оноликй нѡрод?

навра́мит, -а́мѣм свр. I. *навадити, навикнути некога на нешто*. — Навра́мила сам га на ракију, па ми се не ми́чѣ ис ку́ћѣ. II. ~ се *навадити се, навикнути се на нешто*. — Навра́мио се на ракију, па долáзи сва́ки дáн.

навр́гнут, -нѣм свр. I. *најести*. — Валá мѣ стрйна дáнас добро навр́гла. II. ~ се *најести се*. — Ыма́ ти бвѣ да се добро навр́гнеш. Навр́гну ти се они качамáка и сира, па бјду́ бпѣт у гору.

навр́зат се, -рѣм се свр. *налутати се, наскитати се*. — Навр́засмо се цѣо дáн по Андри́јевици.

навр́љит, -рљѣм свр. *погледати укриво, устрану*. — Кут си навр́љио, што не глѣдáш у мѣне!

навр́ндат, -рндáм свр. 1. *набацити, навалити*. — Навр́ндáо сам двѣје вѣлѣ главње на огањ, не мѣже се уту́лит до б́утра. 2. *насложити*. — Навр́ндáо сам вѣлѣ дрвљаник испрет ку́ће, има́ћу дрвá до Ђурђеваднѣ.

на́вћи ж мн. *дрвена посуда у којој се меси хлеб, наѣве*. — Три мљѣсеца су ми биле суве на́вћи.

нагѣргит (се), -ѣргѣм (се) свр. *поћи, кренути у гомили*. — Кут су онѣ нагѣргѣли Станишићи? Дáнас је сла́ва, па су се нагѣргѣли от ку́ће до ку́ће.

нагла́вак, -вка м *врста плетене вунене чарапе која покрива стопало до глезња*; исп. назубáк. — Обу гла́вке, дáнас је цѣковина.

нагр́глат, -рглáм свр. I. *навалити, нагрнути*. — Нагр́глáо náрод у продавнице, гра́би док бпѣт свѣ не поскуплá. II. ~ се *напунити се, испунити се (људима у гомили, гужви)*. — Нагр́глáла се пúна продавница náрѣда, не мѣже се улеј.

нагр́дан, -дна, -дно *унакажен, нагрђен*. — Долáзѣли су они у Вáсѣвиће, нѣ су се нагр́дни вр́ћали.

нагр́ња́т, -áм свр. *добро, обилато родити*. — Шлѣве нагр́ња́ле, ако се одр́жи и пѣла — бѣће дѣста.

нагр́т, нагр́та м *друго окопавање (кукуруза, кромпира, пасуља и сл.)*. — Нагр́т је млѣго лáкши нѣ прашѣдба.

нагр́тáт, -рћѣм несвр. *окопавати по други пут (кукуруз, кромпир, пасуљ и сл.)*. — Цѣо дáн смо кума-Милáну нагр́тáли компѣјѣре.

нагузѣчкѣ прил. *у седећем ставу померајући стражњицу (напред или назад) и служећи се при томе ногама*. — Мáрта е до трѣће гѣдинѣ одѣла нагузѣчкѣ.

нагу́цáт се, -уцáм се свр. *наиграти се гуце*. — Дѣста сте се нагу́цáли, виђуите сáд ћѣ ви је стѣка.

над м *нада*, *вера*, *поуздање у некога*. — Ва̀зда сам у њега имао над и бoгами ме ни́кад ни́је изневље́рио. На тога́ чо́ека не́ мож има́т на́да ни́зашто на́ свијет би́јели.

на́да ж *гвозђе* за *клепање излизаног гвозденог оруђа*. — Понеси некаквѣ старѣ гвоздије за на́ду.

нада́вак, -вка м *оно што је на нешто накнадно дограђено, додато, што је на нечему накнадно израсло*; исп. *придавак*. — Кућа им је била тијесна, па су начинѣли нада́вак уз њу са двије сoбе. Глѣ коли́к је нада́вак израста́ на ова́ компи́јер.

нади́ндат се, -и́ндам се свр. *наспавати се*. — Нади́ндао се́ и са́д мо́же да пу́шти сто́ку на попа́сек.

надла́жат, -а́жем свр. *надмашити у лагању, надлагати*. — Ма́рка ни́ко ни́је надлажа́о откад ја́ па́мти́м.

надлажива́т се, -жу́ем се несвр. *такмичити се у лагању, надлагивати се*. — Сву но́ј су се Ма́рко и Бо́жо надлажива́ли.

надосты́т се, -о́стым се свр. *натрпети се, доста подносити неку те́гoбу*. — Надосты́о сам се косѣ сво лѣто, не мо́гу више́, но́ ћу ма́ло да се одмoри́м.

надрвѣн, надрвѣна, надрвѣно *задрт, тврдоглав, упоран*; исп. *надрт*. — Вла́јко е надрвѣн, ка́д он не́што на́дрѣ, ни Бо́г га не може с то́га свр́гну́т.

надрвѣнко м *задрт, тврдоглав човек, тврдоглавка*. — Па́вле е надрвѣнко и ја́ једноумни́јѣга ствoра ни́јесам срѣта́о.

надрѣжда́т се, —ѣ́ждим се свр. *провести много времена дреждећи, чекајући, чекати се*. — Бо́гме не́ш се да́нас надрѣждат. Надрѣжда́о сам се да́нас на ста́ницу, но́ аутобуса́ не́ би́.

надрѣтва́т се, -а́м се свр. *нарадити се тешког посла, надиринчити се, наринтати се*. — Надрѣтва́о се́ свoга ви́јека, но́ ко́ му за то́ зафа́љуе.

надрѣ́јет, надрѣ́м свр. 1. *навалити у великом броју*. — Ка́д на́дру Не́мци, те́шко и је заустави́т. 2. *постати задрт, тврдоглав, устврдоглавити се*. — Ако е са́мо на́дро — немб га ди́рат, мoра́ би́т по негoвoме.

надрло́ват, надрло́уем свр. *настрадати, награбусити, надрљати*. — Ово́га́ пу́та си надрло́ваo.

надрѣ́т, -а, -о, в. *надрвѣн*. — Па́вле е надрѣ́т чо́ек и што он уфити́љь у гла́ву, ни́ко му то́ не мо́же изби́т.

надуби́рожит, -и́м свр. I. *испунчити, подићи, надићи у виду дубирога*. — Надуби́рожи та́ пла́с. II. ~ се *надигнути се, испунчити се*. — Шта ти се́ ово́ ови́је надуби́рожи́ло?

наду́клит се, -и́м се свр. *добро се напити неке течности*. — Поже́га́ сам се, па́ сам се на извор добро наду́клиo. Вели́чко се блѣше сѣнoј добро наду́клиo.

надџт се, надџем се свр. (поред добро засведоченог значења “увешати се због нагомиланања унутарњих гасова”) *наџтити се, расрдити се*. — Влајко се надџо на мене и не збџри сџ мнџм, а неће да каже због чега.

надџћкџт се, -џм се свр. *најести се*. — Добро смо се надџћкали, пџ крџнџли нџ пџт.

наждрџкџт се, -џкџм се свр. *халапљиво се напити (воде)*. — Изџо е кџло лџба и наждрџкао се воде.

нажедовџт се, -џем се свр. *провести дуже време трпећи жеђ*. — Вала се нагладовџсмо и нажедовџсмо.

нажекат, -џкџм свр. I. *дати некоме да пије, напојити*. — Нажекала сџм крџву сплџчинџ, немџ е пџит. II. ~ се I. *напити се, препити се*. — Нажекао сџм се воде, пџче ми стамџк. 2. *упити (воду или неку другу текућину), натопити се*. — Дрва су се нажекала воде, пџ неће да пџрну.

нажџлчџт, -џм свр. I. *опити, напити*. — Мџрка су добро сџнџј нажџлчџли. II. ~ се *опити се, напити се*. — Блџше се Ћџро сџнџј добро нажџлчџо.

назадгџз прил. *уназад*. — Не џди назадгџз, удџрићеш се.

називџло с само у изр. мое (твое, његово и сл.) наживџло — ту же (твое, његово и сл.) раздџрало оно што некоме припада формално, а други се њиме користи. — Ту кошџљу нџкад нијесџм обџкџ. Она е мџе називџло, а Мџшџво раздџрџло.

назџрџт, -рџм несвр. 1. *стрепети без разлога, умишљати, ображава-ти*. — Не назџри, тако ти Бџга, нџко нџје против тебе. 2. *осећати страх, плашити се, бојати се*. — Не смџјем га јџт цџдџм, е назџре от камиџнџ.

назорљив, назорљџва, назорљџво в. *призорљив*. — Нџшта није гџре од назорљџва кџна.

назрџт, назрџм свр. *осетити, предосетити, наслутити; наџушити*. — Одџли смо к Сеџцу и кџњ стџде: назрџо е вука.

назџбак, -пка в. *наглавак*. — Обџ, дџјете, те назџпке, да не назџбџш.

наџлџт, наџлџм свр. *упутити се, крџнути негде не базирући се око себе, заћорити*. — Кут си наџлџо, што не глџдџш куд џдџш? Наџлџла она пџган, пџ не видџ нџкџга прџ собџм.

најџвит, -џвџм свр. *наџи у већем броју (о стоци)*. — Најџвише нечије џвце, те ми поџрџше пшеницу.

најџвљџват, -лџем несвр. *наџазити у већем броју (о стоци)*. — Сџвџкџ дџн најџвљџју нечијџ говџда, нагрџдџте ми овџ мало усџва.

најџт, најџшџм свр. *најџхати*. — Пџмрчина, пџ најџ на некакав пењџт, струнџо сџм се.

најмит, најмйм свр. I. *узети у најм*. — Најмйо сам једно дијете да ми причува ђвце до Дмитроваднѣ. II. ~ се (некоме) *спонасти, салетети, сколити (некога), окомити се (на некога)*. — Остаџи тѣ мене, шта си ми се најмйо! Најмйо ми се, пѣ ми не да живота.

наканица ж *недостатак жеље и воље за нешто*. — Отишѣ е наканицом за стокѡм, воли је да радѣ нешто кот кѹћѣ.

накимчѣт се, -ѣм се свр. *испунити се мноштвом стеница*; исп. укимчѣт се. — Накимчѣла се кѹћа, свѣ по брвнѣма милѣ кѣмци.

накладњѣј м *неколико руковети пшенице, овса, ражи и сл.* — У сноп вѣжи по пѣт накладњѣјѣ. Жѣто е свѡ у накладњѣѣ, сѣд га трѣбѣ што прије вѣзат и турат у крстине. Док жѣне жѣу, љѹђи за њѣма сѣстављају накладњѣѣ и вѣжу у сноповѣ.

наклѣчѣт се, -ѣм се свр. 1. *накупити се, нагомилати се претежи својом тежином да падне*. — Наклѣчѣо се снѣјег, сѣмо што не пѣнѣ с кѹћѣ, пѣ се причуваѣте да некѡга не притѣснѣ. 2. *надвити се, наднети се*. — Наклѣчили се сви на бријег да глѣдају како се онѣ бруке инѣте.

наковѣн, -а, -о *начитан, пун знања*. — Ис тѣ кѹћѣ е свѣкоѣ наковѣно, пѣ и ѣца.

наковања ж *гвоздени подметач за оно што се кује, наковањ*. — Забѡди наковању у лѣдину, наслѡни се на лѣјевѣ лѣкат и полѣко клѣпљи кѡсу.

наковѣт, накуѣм свр. *поговорити, наговорити*. — Видѣм јѣ да тѣ некѡ наковѣо. Наковѣн је ѡн ѡд некѡга, нѣ би ѡн сѣм од своѣ онѣко збѡрио.

наковрља ж *лакомислена и приглупа особа која је уз то и ружна*. — Онѣквѣ бѡжѣ наковрлѣ за ѡвѡ мѡѣ дѣнѣ нијѣсам видѣо.

наколѣнчѣт се, -ѣм се свр. *сести или чучнути истуривши колена*. — Што си се наколѣнчѣо, сѣди кѣ чѣљѣде!

накомѣњѣт, -ињѣм свр. *одвојити у довољној мери зрна са кукурузног клипа, накрунити*. — Накомѣњѣте, ѣцо, мало коломѡдѣна, пѣ однѣсите у вођѣнѣцу.

накомршѣт се, -ѣм се свр. *в. накофршѣт се*. — Што си се накомршѣтѣо, што ти фѣљѣ?

накофрљѣт, -рљѣм свр. ирон. *родити доста деце, нарађати*. — Накофрљѣла е дѣсеторо ѣцѣѣ, а како ѣе и рѣнит и шкѡловѣт, нијѣсу мѣслили ни ѡна, ни чѡек јѡј.

накофршѣт се, -ѣм се *дати лицу љутит изглед, намршѣтити се, намргодити се*; исп. накомршѣт се и нѣтомршѣт се. — Кѣ тѡ чѹ, накофршѣтѣи се и бѣдѣ му жѣла уш чѣло, али ништа не проговѣра.

накрѣсит, -ѣсѣм свр. I. 1. *вѣома лепо нешто урадити, направити*. — Валѣ блѣше кѹћу накрѣсѣо. 2. *учинити лепшим, бољим и сл. (у благослову)*. — Накрѣсѣо те Бѡг, сѣне! II. ~ се *постати лепши, бољи и сл. (као благослов)*. — Какѣв си ми, накрѣсѣо се, дабѡгѣдѣ!

накрѣт се, -ѣм се свр. *добро се најести*. — Јутрѣс смо се добро накрѣли, пѣ ни не трѣба рѣчак.

накресѣт се, -ѣшѣм се свр. 1. *напити се, опити се*. — Те си се тѣ накресѣо? 2. *добро и обилато се најести*. — Јѣ се прѣвѣ добро накрѣшѣм, пѣ крѣнѣм нѣ пѣт.

накрѣкат, -рѣкѣм свр. I. 1. *напунити нешто нечим*. — Накрѣкали смо му пѣн камибн дрѣвѣ. 2. *најести некога преко мере*. — Гладовѣо е три дѣна, пѣ сам га накрѣкао кѣ коња. 3. *достиги одређен (обично већи) број, количину и сл. нечега (година, килограма и сл.)*. — Накрѣкао е доста гѣдинѣ, ал се нѣје научио пѣмѣти. II. ~ се *најести се преко мере, наждерати се*. — Добро смо се накрѣкали крѣмѣтинѣ, пѣ отишли да ѣнѣмо сѣјено.

накрѣцѣт, -ѣм свр. I. *наломити (ораха, лешника и сл.)*. — Накрѣцѣте ми, ѣцо, мало дрѣвѣ. II. ~ се 1. *наломити се (ораха, лешника и сл.)*. — Накрѣцѣо сам се дѣнас ѣци дрѣвѣ, зѣби су ме забѣљели. 2. *наломити се и најести (ораха, лешника и сл.)*. — Накрѣцѣо сам се дрѣвѣ, пѣ пуко ѣ жеђи.

накрѣцѣкат, -ѣм свр. I. у дем. значѣњу: *накрѣцат*. — Накрѣцѣте ми мало дрѣвѣ, и јѣ ѣмам ѣста. II. ~ се у дем. значѣњу: *накрѣцат се (1)*. — Накрѣцѣка се лѣшникѣ док назѣба ову ѣчѣйну.

накс м *млада особа која понашањем, поступцима одудара од своје средине, која изазива свађе, сукобе и сл.* — Мѣмѣ е велики накс. Сваки дѣн се бѣје с нѣким.

налађат, -ѣжѣм свр. I. *напричати много лажѣ, налагати*; исп. *излађат* (I, 2). — Ти налађа да коњ нѣ би пѣнио. II. ~ се исп. *излађат се* 1. *напричати много лажѣ, налагати се*. — Вала се Јѣко нѣнес налађа! 2. *напричати један другоме много лажѣ*. — Налађаше се и свѣ један другѣме повлѣровѣше.

налѣт м само у изр. *налѣт га (те, ве, и) било проклет био, нека је (си, сте, су) проклет(и)*. — Што прѣспијѣ стрица, нѣлѣт га било!

налѣтѣсѣт, -ѣшѣм свр. и несвр. 1. *проклетѣ, проклињати*. — Налѣтѣшѣм нѣкад свѣ, ѣца, мѣјку, брађу, пѣ ми ѣпѣт жѣо. Долѣзи ми нѣкад да свѣ налѣтѣшѣм и да блѣжѣм ѣ свијет.

налијѣмѣт се, налијѣмѣм се свр. *напити се преко мере, препити се*. — Налијѣмѣо сам се водѣ, пѣ не мѣгу мрѣнѣт.

наљеј, наљежѣм и налѣгнѣм свр. 1. *изненада наићи, набасати*. — Чѣва се, немѣ наљеј на мѣчку, ѣмѣ мѣчѣд, пѣ е ѣпѣсна. 2. *свратити, навратити, доћи*. — Испѣци лѣба, мѣже наљеј нѣко.

наметѣтан, -тна, -тно *који се намеће умиљатим, нежним, питомим понашањем, умиљат, симпатичан*. — Мѣра е наметѣтна, свѣко е вѣли и мѣзи. А и жѣнскѣ е наметѣнѣ нѣ мѣшкѣ.

намилат, намилѧм несвр. *гомилати, скупљати, нагомилавати (новиц, материјална добра)*. — Док се народ мучио, дни су свде намилѧли и уживѧли. 2. *зановетати, закерати, изволевати*. — Немб ту намилат, нб се прифѧти посла кѧ другѧ љуђи.

намишљѧнт м е. *измишљѧнт*. — Тб е велики намишљѧнт, вѧзда му нѧшто трѧба.

намишљѧт, -ишљѧм несвр. *стално нешто тражити, изволевати*. — Пушти га, бн стално намишљѧ. Нйко не мѧже ствѧрит што ће њему пас нѧ памѧт.

намљет, намљѧм свр. (поред у РМС потврђеног значења “самлети у довољној количини”) *постити циљ, добити што се хоће*. — Намљѧли су дни свде, сад и мѧжемо смљѧњиват и критиковѧт колико бѧемо.

намотрит, -ѧтрѧм свр. *нанишанити*; исп. насмотрит. — Добро си тб намотрио на оволикѧ даљину.

намрђѧт се, -ѧм се свр. 1. *набрати обрве, чело у нерасположењу, незадовољству, љутњи, од бола и сл., намргодити се*. — Кад је чѧо да му е ѧмро брѧт, сѧмо се намрђѧо. 2. *стиснути се (о очним капцима)*. — Пуцѧ, нѧће ми се ни ѧко намрђѧт.

намѧлица жу изр. одит (некоме) на намѧлицу и чињет (некоме) на мѧлицу *удовољавати нечијим прохтевима, бити попустљив, необјективан према некоме идући му наруку*. — Збѧри како е право, не йди нйкоме на намѧлицу. Немб ѧетѧту чињет намѧлицу, е ће те снај, а дијѧте је кѧ пѧшче.

намчица ж *омча*. — Нагнањеш ме да турѧм намчицу нѧ грло.

наокѧсо прил. *помало укусо*. — Мѧлѧ, не ѧѧрѧ се ѧткос право нанйже, нб мѧло наокѧсо.

наопѧсло прил. *како треба, супротно од наопако*. — Виђи га, турѧо кѧпу наопако. Турѧ то, брѧ, наопѧсло!

напѧљат, -ѧљѧм свр. *учинити пуним, напунити*. — Шта си напѧљѧо пѧна уста, узѧмѧ мањѧ зѧлагѧс.

напиљѧгат, -уѧѧм свр. I. *једва скупити, напѧбирчити*. — Напиљѧгѧла сам по гѧри једно брѧме сѧвѧјѧ дрѧвѧ. II. ~ се добро се снабѧти нечим, *накупити се*. — Онѧ се нйкоговина напиљѧгѧла свѧга, пѧ му се чинѧ да му нйко нйје рѧваѧ, а толѧкѧ е неболѧћ да нѧ би дѧо ни Бѧгу тамљѧна.

напйштѧт, -ѧм свр. I. *добро најѧсти некога*. — Крѧве сам напйштѧла, пѧ кренѧла у Андријѧвѧцу. II. ~ се добро се најѧсти. — Данѧс сам се напйштѧо јѧгњѧњѧга печѧња.

наплѧвѧт, -ѧм свр. е. *навадит*. — Јѧ наплѧвѧ мѧј колѧмбоћ, ѧво ти вѧда пѧ ти плѧви.

наплáмит, -áмйм свр. *добро наоштрити*. — Наплáмйо сам нбж, мбгá би нйме брйтвйт.

наповèљат, -слáм свр. *наговорити, подговорити*. — Је ли те тб Гòран наповèљáо да йдèш у Бидград на утáкмицу?

напрáскáт се, -áскáм се свр. *добро се најести*. — Напрáскáсмо се качамака и млијéка и бјдóсмо да фáтáмо рибe.

напрèдáк, -тка м (поред, у РМС, забележеног значења “напредовање у кући, породици и сл.”) *приплод (о стоци)*. — Овогá вòла држим за напрèдáк.

напрèдйт, -йм несвр. *напредовати*. — Дијéте ти, мáшала, лијéпо напрèди. Југослáвија e лијéпо напрèдила, да нè бй злá и йздаe билб би дббро кá нáјболè.

напржйт, -йм свр. *испржити у довољној количини*. — Напржйла сам компијерá за цијели дáн.

напрйгáт, -áм свр. *у довољној мери испржити, напржити (само о приганицама)*. — Сестрá e напрйгáла пуну шерпу прыганицá.

напрскáт се, -рскáм се свр. *испрскати се, попрскати се*. — Вáс сè напрскáо док је залијевáо папрыке.

напрцáт, -рцáм свр. I. *навалити, нагрнути*. — Кад напрцáју Нèмци, тèшко блèше стáт испрèд нй. II. ~ се *јáко се набости на оштар предмет*. — Напрцáо се на трску от коломбòћа, пá не мбже стáт нá ногу.

напўват, -увáм свр. I. *напунити, испунити ваздухом*. — Јáко сам напўвáо пўвало, пá пўче. II. ~ се *наљутити се, расрдити се*. — Напўвáо сè на мèне, а нйкад му нйшта нйјесáм учинйо.

напўлыт (се), -уљйм (се) свр. *в. испулыт (се)*. — Напўлыо уста и нèшто мйсли. Чйм му учитељ окрèнè лèђа, бн се напўлы на нèга.

напўнáт се, -унáм се несвр. *љутити се, испуњавати се срдбом, скупљати гнев на некога*. — Напўнá се бн на тèбе одавнó, пá кáт пўкнè једнбга дáна, нèће ти бйт дббро. Й, што се овб дијéте напўнá, сáмо што нйје окйнўло да плáчè.

напўтно прил. *успут, успутно*. — Не мбгу чèшћè сврáтит ко тèбе, нйје ми нèкáко нáпўтно.

напўцкáт, -áм свр. *напўдати, подстаћи пса на уједáње*. — Напўцкáше псá на мèне, нб јá утèко у кућу.

нарèдан, -дна, -дно (поред, у РМС, забележеног значења “приправан, спреман”) *који има склоности, склон*. — Нйјесу му свè нá брбј, нарèдан је да скрèнè с пáмèги.

нарезйлыт, -йлым свр. *в. орезйлит*. — Рбса блèше нèшто лўта, пá ме нáрезйлы.

нарештит, -им свр. I. *ставити у ред, наређати; постројити*. — Што си нарештила онѣ јабуке на ормѣр? Ено е пѣручник нарештио војнике да и води на вљѣцбу. II. ~ се *заузети место један до другог, наређати се, постројити се*. — Шта су се онѣ ђѣца нарештила навр бријега?

нариљаџ се, -иљаџ се свр. *добро се најести, накркати се*. — Њѣму е главнѣ да се нариља, пѣ свѣ другѣ нека ђавѣ понѣсѣ.

нарогѣшит се, -ѣшим се свр. *подићи се, накострешити се*. — Ако е мѣло не наквѣси и не истрља, коса му се нарогѣши. 2. *фиг. заузети љутит став, наоштрили се*. — Шта си се нарогѣшио, није ме страѣ о тебѣ!

нарубит, -убим свр. I. *насећи*. — Наруби јѣш тогѣ купѣса. II. ~ се *шаљ. најести се*. — Дѣбро се ти наруби, пѣ крѣни на планину.

насатицѣ прил. *боком, бочно*. — Он вѣзда јѣше коња насатицѣ.

насијѣцат, **насијѣцаџ несвр.** у изр. **на си је ц а т во ђ е н и ц у** *оспособљавати воденичке каменове за млевѣње жита назубљујући их ударањем неким оштрим предметом*. — Стрико Мѣрко насијѣцаџ вођеницу.

насиротѣват (се) -тѣем (се) свр. 1. *провести дуго време као сироче, намучити се сиротујући*. — Насиротѣвала су се тѣ ђѣца без мајкѣ, а мађа им је зла била, пѣ су се била жѣлна и најес. 2. *провести дуго време у оскудици, беди, проживети дуго период као сиротиња*. — Насиротѣвали смо од рѣта пѣ до одласка у Њѣмачку. Дѣста смо се насиротѣвали, сад мѣжемо и ми да живимо кѣ љѣђи.

насихијат, -ијѣм свр. I. *изнервирати, насекирати*. — Насихијала су ме ђѣца, пѣ не могу да спѣвам. II. ~ се *изнервирати се, насекирати се*. — Насихијѣо сам се због негѣвѣ бѣлести.

насладит, -ѣдим свр. I. (душу, срце) *в. насладит (II)*. — Насладили смо душу кѣ смо виђѣли да е и њима дошѣ црни пѣтак. II. ~ се (некоме) *порадовати се нечијој невољи*. — Никѣме се нијѣсам насладио, а њѣму јѣсам, е мѣ цѣо вијѣк мрѣио и пакостио ми.

насмѣтрит, -ѣтрим свр. *в. намотрит*. — Насмѣтрио га на ону страну Лѣма.

настање с 1. *рођење*. — Мучио се од настања до нестана. 2. *постанак*. — Тѣгѣ јада није било од настања свијѣта.

настат, -ѣнѣм свр. *родити се*. — Бѣжу е тѣ годинѣ настѣло мѣшко дијѣте. Откѣт сам настѣо нијѣсам био радосни нѣ тѣгѣ даѣна кѣт сам чуѣ да му сѣ син родио.

настор, **настѣра м** *простирка од папрати и сувог лишѣа или сламе која се зими простире испод стоке*. 2. *подлога од грања која се ставља испод стога да сѣно не би влажило и трулило*. — Ако тѣриш дѣбар настѣр, порѣпинѣ нѣма ни сламкѣ.

насулит, -џм свр. I. *довести до нагодбе, нагодити*. — Јако би ја њџ насулио — поћерао и ка кџћи. Оћете ли да ве ја насулим? II. ~ се *нагодити се, споразумети се*. — Мило и Милош су се насулили да подијеле све попола.

насеј, **насијечем** свр. у изр. *насеј воћеницу оспособити воденичне каменове за млевече жита назубљујући их ударањем неким оштрим предметом*. — Ојде таа да насијече воћеницу.

наталарит, -арџм свр. ирон. *ставити, наместити, упртити правећи се важан*. — Сретосмо прдо гору некакву ћечину, а она наталарила некакве пушке и један пушкомитролез, Боже један — каквија јунака и ратника! Наталарили пушке, опасаче, фишеклије, а да пукне, утекли би ка зечеви.

навојтлит, -џм свр. исп. *натоцилат* 1. *нанишанити*; исп. и *навитлит* (1). — Кад ја навојтлим москџвкџм, не вљеруем да ћу промашит. 2. *усмерити се, упутити се*. — Навојтлио Јоко право к нама, неће ни да да кџймо.

натоврљаџ се, -ам се свр. *добро се најести, прејести се*. — Натоврљаџ се, па оће да пукне џ жећи.

натоврњаџ се, -ам се свр. *навући много одеће, напронтати се*. — Ова цџча, па сам се натоврњаџла некаквија трања, но џпет ми је зџма.

наџомник м *ђаво, нечастиви*. — Доће му тако лијепа жеа, а џн види да није чџс поса, па се све шали да се она насмије и ако су јџ црни зџби, џнда е то наџомник, а ако су бијели, џнда е вила.

наџомршит се, -џм се свр. в. *накофритит се*. — Наџомршила се и фучџ по кџћи.

натоцилит, -џлим свр. в. *навоитлит*. — Кома га Радџсав натоцили москџвкџм, та га више лџба не џје. Кут си то натоцилио, сеџи кот кџће!

натрапат, -апам свр. I. *најести, нахранити*. — Не могу вечерат, данас ме тетка добро натрапала. II. ~ се *најести се, прејести се*. — Натрапа се овија крушака, док се вџс уталаћи.

наџрутан, -тна, -тно *неотпоран, осетљив, склон болести*. — Не чувџ се, а ти знаш да е џн наџрутан, па ако се џпет разџли, нико му више неће помој.

нађушит се, -ушим се свр. *јако се нађутити*. — Нађушила се нешто, па ми се не јавља.

нађумит, -а, -о *тердоглав, задрт*. — Павле е био нађумит и кад би нешто надро, силе нема да га с тога правца свргнеш.

нађака ж срећа у животу. — Свако џде за својџм нађакџм. Нека ћџца џду за својџм нађакџм. 2. *род, летина*. — Ове године нађака није добра, а нађгорџ е што га шљиве немају.

нафанцат, -анца̄м свр. у изр. *не да ни нафанцат* 1) *не дозвољава никоме ни да га се дотакне, ни да му се примакне*. — Не да Милорад ни нафанцат на себе. 2) *не дозвољава ни да се помене нешто*. — Збррио сам му да се ожени онаквом ђевјком, но он не да ни нафанцат.

нафатит се, -им се *подузети се, обавезати се*. — Нико неће да се нафати да га чува.

нафачен, -чна, -чно *срећан*. — Та е чдек ваџда био нафачен проз свој живот.

нафачит, -им несвр. *користити, искоришћавати*. — Од имања скоро ништа не нафачим. Поштен је и најван, па га свако нафачи.

нафилијат, -ија̄м свр. *в. исфилијат*. — Нафилија тија̄ компијера, па тури у пекару.

нафрѣснут, -нѣм свр. *напући, напрснути*. — Видиш да е ова котѣ мало нафрѣска̄? Нафрѣснуло ми је цкло на једно окно.

нафукат, -ука̄м свр. I. *добро најести некога*. — Нафукѣ га, па сад може куд ђе. II. *~ се добро се најести*. — Добро смо се нафукѣли јагњѣћа печѣња.

напријевит се, -ијевим се свр. *наљутити се*. — Шта е томѣ ђетѣту, што се напријевило?

начѣтит се, -им се свр. *наређати се, стајати (већи број људи) лицем окренутим ка некоме или нечему*. — Шта сте се начѣтили, па посматрајте, што ни не помѡгнете? Шта су се начѣтили онолики љуђи уж њиву Милѣнову?

начечвѣрит, -им свр. I. *дићи, надићи тако да штрчи увис*. — Што си начечвѣрила такѡ кѡсу, па личиш на страшило. Немѣше у кафѣну нико до чистачица, начечвѣрила стoлице и брише̄ пѡд. II. *~ се надићи се штрчећи увис*. — Начечвѣрила ми се кѡса од вљѣтра.

начин, *начина м услов, могућност*. — Немѣм ја начина кѡћу да градим. Кот кѡћѣ немѣ никаквога начина за живот. Ђѣци трѣба ствѣрат начин.

начинка ж в. склечка. — Нај ће ти ѡн начинку да ти се освѣти.

наѡјат се, -ѡим се свр. *начекати се*. — Наѡјаѡ сам се, више̄ не могу.

нашлѣпѣт се, -ѣпѣм се свр. 1. *провести дуго времена шлапајући, плѣскајући, наплѣскати се*. — Нашлѣпѣо се нароѡ млогијѣма, а сад се опамѣтио, но доцкан, ѡни су свѡе намљѣли. 2. *награбити се, наплѣчкати се, накрасти се*. — Нашлѣпѣли су се, па сад мѡгу ѡдит у пензију.

нашпѣрат, -ѣрѣм свр. I. *набости на оштар предмет*; исп. нашпорит. — Мѣкни се да те не нашпѣрам на иглу. II. *~ се набости се на оштар предмет*; исп. нашпорит се. — Нашпѣрѣла сам се на чивију. Нашпѣрѣо сам се на шпѣр и набучио гумѣни опѣна̄к.

нашпóрит, -òрим свр. I. в. *нашпарат*. — Чувá, немб ме нашпóрит тóм ви́лбм. II. ~ се в. *нашпарат се*. — Блèше се Мйлош нашпорио на гвожђену вилу, пá не мðже да се ðпрè нá ногу.

неáрица ж у изр. д а т н е а р и ц у *радити, ићи некоме на штету, радити против некога*. — Дòста е ðн мèне давáо неáрицу, нèше више — ја ти јèмец.

небйшине ж мн. *земљиште велике површине лошега квалитета*. — Ймáм некаквијá небйшинá дòста, нò тò трèбá рáдит, а нèмá кò.

неболећ, -а, -е *који нема саосећања за друге, неболећив*. — Пр. в. под напиљугат.

неборе речца *по свој прилици, вероватно*. — Òн је, неборе, нèшто лут те не долáзи. Бóро е, неборе, још сйнòј дошá.

невйђелица ж *мркли мрак*. — Главу ће нòнас изгубит по овòј невиђелици. Немб ðдит по овòј невиђелици, нò остáни да ноћйш.

невòља ж (поред книжевног значења “неприлика, несрећа”) у изр. н е в о л њ а м и (м у и сл.) *је у праву сам (је и сл.)*. — Невòља му е што се лутй, слáбо га посећуєте, а ðн је жељен лутй. В. и пр. под прегнат се.

неврáтак, -тка м *неповрат*. — Отишá е нèкуд — на неврáтак нèгов дабòгда!

неврèмно дијèте с *недоношче*. — Родйла е неврèмно дијèте, али дáко га лèкáри спáсе.

недòдер, недòдèра м *оно што је неподериво, неуништиво*. — Овò е прáво сукно, недòдер! Овè су ми црèвље биле недòдер. Овáкви камијóни су недòдер.

недотáван, -вна, -вно. 1. *умно ограничен*. — Онá му е ђевбка недотáвна. 2. *безвољан, утучен*; исп. нечемуран (2). — Нèшто сáм дáнас недотáван.

незафáлица ж *незахвалност*. — Цйò вијек сáм чинйò лутйима и нáрдуду, нò нáјчешћè ми је тò одйло у незафáлицу.

незнáвен, незнавèна, незнавèно *који мало зна, незрео, недорастао; непаметан*; исп. незнаветан. — Не лутй се, јáдан, на тò дијèте, онò е незнавèно.

незнавèнòс, -ости ж *незнање, глупост*. — Не чинй ðн тò из пáкости, нò од незнавèности.

незнáветан, -тна, -тно (само у Доњим Васојевйћима: са а уместо а) в. *незнавен*. — Нијèсам знáо да е онáкò незнáветан.

нектèћи прил. *нехотице*; исп. лектећи и неотке. — Удáрио сáм га нектèћи, нијèсам нáмльèрно.

немрчипушка ж *слаб војник, онај који није испалио ниједан метак.* — Стари су ти били јунаци, а ти си у овај рат био немрчипушка и о тебе нијесу имали користи ни четници ни партизани, а био си и тамо и тамо.

нењад м *особа од које се ничему не надаш, од које се не може очекивати ништа ваљано, озбиљно.* — Немања да у нењада. Од онога нењада немаш шта очекиват.

ненб *везн. не него.* — Тамо сам био три године, четри ненб.

неоткѣ прил. *в. нектећи.* — Ударѣо мѣ неоткѣ ка смо сѣкли дрва.

непреврт, -а, -о *коме се не може доказати, недоказив.* — Петар је чѣк непреврт и кад он нешто уфитиљѣ у мѣзак, чинѣ му се да свѣ најбољѣ зна.

непретворан, -рна, -рно *који никога не слуша, непослушан.* — Ово дијете е постало непретворно, вичѣ на њѣга, мѣли, ништа ти не помаже, претворит неће па да би пукѣ.

нерод, нерѣда м *особа која се из своје средине издваја негативним особинама, лошим поступцима и сл., изрод.* — Војвода Милан је рѣкѣ да у Васѣвиће мѣже да се рѣди нерод, а несој никако, е су свѣ браства васѣвичкѣ сѣјна.

несавѣтак, -тка м 1. *немир.* — Смирѣ се, шта те уфѣтѣо несавѣтак! 2. *одсуствовање од куће;* исп. несмирак. — Не мѣгу од некаквога несавѣтка ништа привриједит кот своѣ куће.

несклѣтан, -тна, -тно *незграпан, трапав, неспретан;* исп. несмаен. — Вѣсок и згѣдан чѣк, али некако несклѣтан.

несмаен, -ѣјна, -ѣјно *в. несклатан.* — Она жѣна му е у лице лијѣпа, нѣ некако несмајна и грѣморѣтна. Вујо е несмаен ка државни кѣн.

несмирѣк, -рка м *в. несавѣтак (2).* — Најтежи ми е несмирѣк и путовѣње.

несѣј, несѣја м *лоша особа и од лошег рода, поган.* — Таквога лѣцкѣга несѣја нијѣсам чуѣ ни видѣо.

несрѣтан, -тна, -тно *несрећан.*

несрѣтно прил. *несрећно.* — Несрѣтно су прѣшли у рат — сви су изгѣнѣли. Обукѣ е одијѣло с мртвога чѣка, несрѣтно му било!

нестање с 1. *нестанак, крај.* — То ће тако бит до нестања свијѣта. 2. *смрт.* — Мѣчићу се за свѣју ѣцу до нестања, а да Бѣже да закѣпим ѣчи прије нѣ им некакво зѣл видѣм.

неудрен, неудрѣна, неудрѣно *који је без дара, смисла за нешто, необдарен.* — Зна дѣбро да запљѣва, а за кѣла е некако неудрен.

неушѣван, -вна, -вно 1. *неучтив, невоспитан;* исп. неуштиван. — Пушти га, јадан, не слѣша шта причѣ, он је неушѣван. 2. *који је ограничених*

интелектуалних способности. — Пушти онѣ неушавнѣ погани — ни за што и Бог није дао!

неуштиван, -вна, -вно *в. неушаван (1).* — Ова су ђеца неуштивна, да Бок сачува!

нечемуран, -рна, -рно 1. *неугледан, ружан.* — Она му е ђевка нечемурна дозлабѣга, да е челяде не може погледат од грдила. 2. *в. недотаан (2).* — Нешто сам данас нечемуран, никако да се јаракнем.

нимет, нимѣта *м људска храна.* — Тако ми овога нимѣта те љјем у твоју кућу, овд е било овако ка што ти исприча.

нитко заменица *нико.* — Ево двије године нитко не сијече лис.

ништароба *ж рђава, лоша особа.* — Вала му е син ништароба.

новина *ж земља која се обрађује први пут или после дужег одмарања;* исп. поновак. — Ово е новина, родите добро компијери.

ноктуљница *ж заноктица.* — Излази ми некаква ноктуљница на палац.

ноћа, ноће *ж крава која се родила ноћу и име таквој крави;* исп. ноћуља. — Ноћа и ноћуља су се родиле по ноћи, па и затв такв зовемо.

ноћуља *ж деџ и пр. в. под ноћа.*

нурѣја *ж пароксија.* — Нема попа, отишѣ по нурѣји. Изр. *б и т, о д и т п о н у р и ј и с к и т а т и, б а з а т и п о н а с е љ у.* — Никад га нема кот куће, вѣзда е по нурѣи.

Њ

њемѣца *ж глузонема женска особа.* — У ту колибу живи једна њемѣца.

њински, -а, -б *њихов.* — Шта сам мога, коѣ јаде, кад нијесам разумио њински језик.

њински прил. *на њихов начин.* — Талијани су нешто дуго по њински ћапарали и инатили се.

њинут, њинѣм свр. *јурнути, навалити, насрнути.* — Полѣко, кут си њинѣо! Она будѣла њинѣ на мене, да не би љуђи — оћасмо се побит.

њирет, њирѣм несвр. *гледати нетремице у нешто.* — Досѣдѣло ми е по сву ној њирет да би ђеци оплѣла бљелѣче. Ајде, спава, доста си њирѣо у ту књигу. Не њири цијели дан у ту књигу, одмори се мало и поразговара ш чѣљадима.

њујат, њујѣм несвр. *држати се клонуло, немоћно, изнемогло од старости.* — Сирѣма старец не може њикуд, но по цио дан њуј крај фуруне.

њуќнут, њуќнѣм свр. 1. *пустити глас сличан гласу њуу (о говечету).* — Кат крава њуќнѣ вријемѣ јѣ е да се мѣзе. 2. *осетити се стасалим*

односно стасалом за девојку односно момка. — Њукнуо, па се латио по селу. Њукнула ћева, оће да се удае.

њуња ж повучена, ћутљива особа, понекад и лукава. — Проговара ли што она њуња?

њутро м повучена, ћутљива мушка особа. — Ћути њутро, не проговара, а шта мисли — нека га њему.

њуцаџ, -ам несвр. муцати, замуцквати. — Не њуца, но збори ка чбек.

њуцо м мушка особа која замуцкује или говори неразговорно. — Шта ти онб, њуцо, причаше?

њучат, њучим несвр. 1. пуштати глас сличан гласу њуу (о говечету). — Што њучи то теле? 2. фиг. погрд. плакати (о детету). — Не њучи, мали, но йди пушћа краве. 3. осећати се стасалим, односно стасалом за девојку односно момка. — Ћето Миланов одавно њучи, изгледа му е пало на памет. И Радјка ти увелико њучи, боим се ћавб ће е одијет.

О

оазгймйт, -йм свр. постати азгиман, јак, обестан. — Оазгймило дијете, ујапрачило се, гледа увелико ћевбјке.

обалит, обалим свр. I. оборити, победити некога у рвању. — Ћкали смо се вадан и ја сам нега обалио петнас пуга, а он мене само једном. II. ~ се порвати се. — Ајмо да се обалимо, да видимо ко е јачи. 2. пасти. — Слаб она зидар, обалила се једна лит от куће.

обалежйт, -йм свр. I. упрљати некога или нешто балегом. — Шаруља ме обалежила док сам ју музла. II. ~ се избацити измет (о животинцама). — Жујка се вадза обалежи у варенику ил ногом преврне штругљу.

обалыват, -љуем несвр. I. обарати, побеђивати некога у рвању. — Обалывао е све редом, док није најшао на Ђока. II. ~ се рвати се. — Болје би било да учите, но што се обалвете.

обашкат (се), обашкам (се) свр. в. обашурит (се). — Обашкао Мило нечијег а пса, не миче се испрет куће.

обашурит, -урим свр. (обично о животињама) I. припитомити, размазити; исп. обашкат. — Обашурио Божо некакве мајке. II. ~ се припитомити се, навићи се на људе; исп. обашкат се. — Ова е мајка йспрве била дивља, а сја се обашурила.

обезвдлйт, -йм свр. изгубити вољу, постати безвољан. — Изгубио е три мушка ћетета, па е обезвдлио и клднуо.

обејанит -анйм, свр. објавити, огласити, обнародовати. — Вљеридбу су веј обејанили, сигурно ће убрзо и свадба. Ка се вљеридба обејани, не ваља ни свадбу дуго одлагат.

обис, обидѐм свр. *окусити, пробати*. — Обиди тѐ мѐсо, виђи је ли варено. фиг. Обидѐ сам ја свакојакѐ мѹке и прѐмукѐ проз овѐ мало живѐта што сам дѐсад преживиѐ.

објѐт, објѐшѐм свр. *сести као при јахању, објахати*. — Шта си објѐо тѐ бѐлван, мѐже да крѐнѐ, пѐ да настрадаш.

облѐдит, -ѐди свр. безл. *настати, наступити (о хладноћи, хладнијѐм времену), захладити*. — Саѐд је облѐдило, те стѐка мѐже да пасѐ, дѹго е дѐнас по овѐј мѹњи плѐндовѐла.

ѐблич, обљича м *љута, прѐава, напрасита особа (углавном жена)*; исп. обличѐ. — Немѐ е дѐрат, тѐ е ѐблич, пѐ те мѐже нагрѐдит.

обљичѐ, -ѐта с а. *облич*. — Ѐмѐ некакво обљичѐ женѐ, ниѐко ш ѐѐм у сѐло не зѐбри.

обљичѐит се, -ѐм се несвр. *подсмѐвати се, изругивати се, подспрдивати се*. — Ако те чѹнѐ онѐ штриѐга, обљичѐиѐ се дѐнас с тѐѐѐм.

обљичница ж *љута, прѐава, напрасита жена*. — Таквѐ се обљичнициѐ није доводило у наше сѐло.

облѐжит, -а, -о *благо стрм*. — Ђе је гѐј облѐжито зѐмљѐиште, тѹ ѐѐе гѐра.

ѐбјѐт, -ѐм свр. *ѐбојити*. — Објѐјала сам рѐшу.

ѐбор, ѐѐра м *кућно двориште*. — Дѐсад сам брѐсѐла ѐбор.

ѐбраѐѐѹѹит се, -ѐм се свр. *ѐзбацити балегу у облику браѐѐѹѹака*; исп. ѐбраѐѐѹѹит се и ѐбраѐѐѹѹит се. — Ништа ми није мрзније нѐ кад ми се ѐвца ѐраѐѐѹѹи у варенику.

ѐбраѐѐѹѹит се, -ѐм се свр. а. *ѐбраѐѹѹит се*. — ѐбраѐѹѹѹила ти се ѐвца испред вратѐ.

ѐбрѐвница и ѐбрѐвница ж *ткана шарѐна торба украшена "повразом"*. — Тѐтка долѐзѐше с ѐбрѐвнициѐм о рѐмену, а ми гѹѐца полѐти да ју срѐтѐмо, знамо да ни нѐси колѐче. Дѐнијѐла ни је пѹну ѐбрѐвницу лѐшникаѐ.

ѐбраѐѐѹѹѹит се, -ѐм се свр. а. *ѐбраѐѹѹит се*. — Овѐ ѐвца е бѐла нѐшто бѐна, али ѐткат сѐ ѐбраѐѹѹѹѹила много е бѐљѐ.

ѐбрѹт, ѐбрѹѐм свр. 1. *отићи, поћи*. — Вријѐме е вѐј да ѐбрѹѐте, шта се тѹ роѐте. 2. *ѐспособити за рад после квара (о воденици)*. — ѐбрѹѹо сам вођеницу, нѐ сам се намѹчиѐ и вѐс омокриѐ.

ѐбрѹит, ѐбрѹѐм свр. *лоше се провѐсти, лоше проћи*. — Ако ме не послушѐш, ѐбрѹѐиѐш кѐ ниѐко тѐѐј.

ѐбувѐча ж *ѐзѹица (за ѐзѹивање ѐпанка)*. — Прѐкиде ми се ѐбувѐча, пѐ ми ѐста ѐпанѐк у глиѐ.

ѐбуѐка ж *ѐдећа*. — Слаба е ѐбуѐка на ѹѐга, смрѹзѹѹе се дѐнас по овѐј стѹди.

обуриват, -ивам несвр. *обуравати*. — Обуривају ђеца камење нис прло.
оварисат, -ишѐм свр. *снаћи се у неком послу, схватити*. — Чим сам му показао како се то ради, ђдма е оварисао.

овардсат, -ђшѐм несвр. *окречити*. — Овардсао сам двије сђбе. Бђро е овардсао кђћу, остао му е јђш вађа, па му тражи, биће и за тебе.

оватанит се, -анђм се свр. *скућити се*. — Бљеу се прилично оватанђли.

овршина ж слојевђ сена на врху стога који су изложени киши и трулежу; исп. површина. — Ко лијепђ жђенђ сђјено, овршинђ нѐма ни једно нађрђче, нђ ђдма наступђ лијепђ и зеленђ сђјено.

огалатит, -ђм свр. I. *учинити гадним, одератним, огадити*. — Брат му е само така ђѐб, а ђн вели да га е огалатђо. II. ~ се I. *огадити се, загадити се*. — Узми то у руку, јађан, не бђј се, нѐј се огалатђит. 2. *избацити измет, упрљати се изметом*. — Очиђти овђ дијђте, огалатђило сѐ.

огарат, -ђм свр. I. *упрљати чађу, гарју, огаравити*. — Чува, не огара кошђљу. II. ~ се *упрљати се чађу, гарју, огаравити се*. — Огарао си се нѐчим по образу.

огаглат, -ђм свр. *оуглати*. — Огаглао е ђн, виђи не виђи — ништа не помађѐ.

ђгањ и ђган, ђгна м (поред уобичајених значења: “ватра”, “велика врућина, жега” и “висока телесна температура”) *акутно запаљење коже у виду плика на уснама, грозница*. — Бљѐше му искочио велики ђгањ по уђтђма.

оглавина ж одрана кожа са главе неке животиње. — Ову оглавину ти нѐтѐ примит, ђу посијђку, па мљѐрѐ без нѐ.

оглибат, -ђбађм свр. *упрљати*. — Ёто си оглибао капђт. Пао сам и оглибао књђгу. II. ~ се *упрљати се*. — Чимѐ си се то оглибао? Оглибао сам се ка сам ђѐрао крђмађ.

ђђан, -јна, -јно пун, *угојен*. — Радун је вађда био ђђан, а сестра му е мрђшава ка грана.

огђит, огђђм свр. I. *угојити*. — Огођла сам двоѐ крђмађђ. II. ~ се *угојити се*. — Огођо сѐ послђје аперђцијѐ.

ограбуљат, -уљађм свр. 1. *покупити грабуљама*. — Ограбуљала сам сђјено из занођѐ. 2. *награбити што више новца или материјалних добара*. — Та е нама свђ дрђаву ограбуљао.

огрђит, огрђђм свр. *ојадит*. — Јѐдва смо огрђђли и покосђли ливађу, нијѐсмо више кађри.

огрђђет, огрђђђм свр. *постати грдан*. — Веља е то мђка ка чђек остђра, па опрђђи и огрђђђи.

огриз, огризем свр. *искусити много мука, невоља, јада, пропатити*. — Ја сам за вријеме рата огризао и ками и дрво, само што ме нијесу тенкови газили и не могу се доштити јаду како остадо жив.

оргизавит, -авим свр. *упрљати садржајем из црева (приликом клања стоке)*. — Прекиде се пријево и оргизави месо.

огријешит, огријешим свр. *намучити се*. — Дијетѐ ми огријеши босо. Огријешише ми брѐца ваздан гладна.

огустит, огустићим свр. *учинити нешто густим*. — Ожидио си ова качамак, боље да си га огустио

ода, одѐ ж *скитница, луталица, доколчар*. — То е, велѐ, била некаква ода свијецка, само што е врзало и лајало љуђе, а никад ништа није радило.

одавлѐ (често с партикулама -н и -к) прил. *одавде*; исп. одовле. — Ја им наредим да урадѐ одављен довлѐн, а они не урадѐ ништа.

оданлѐ (често с партикулама -н и -к) прил. *оданде*; исп. одонле. — Оданлѐ често лае лисица.

одавират, -рѐм несвр. *одгонити, терати*. — Шпиро Радоњин одавире говѐда, али му увече свакѐ пријави. Наши стари су непослушне жене одавирали.

одавријет, одаврѐм свр. *отерати, одагнати*. — Треба тебе одавријет от кућѐ, па би морао радит. Нема кѐ да чува говѐда, па и ујутру одаврѐмо у Баљ, а увече идѐмо за њи.

одбашан, -шна, -шно *који није присан, одбојан*. — Старий ми је син мало одбашан, а млађий трчи окѐ свакѐга свѐга. Сѐстра му е милосрѐвна, а он је, бѐгме, некако доста одбашан.

одбучит, -учим свр. *отцепити, цепањем одвојити*. — Одбучи ми мало новинѐ, да савијем цигар дувана.

одвидат, -идам свр. *одврнути*. — Одвидао сам ову виду, нѐ овѐј не могу ништа.

одговорит се, -брим се свр. *наћи изговор, изговорити се*. — Морао сам му учињет, добромѐ чоѐку сѐ тѐшко одговорит. Не могу му се одговорит никакѐ.

одгомбѐљат (се) -сљам (се), свр. *једеа, с муком отићи*. — Идѐм на Андријевицу ако биднѐм кадар одгомбѐљат. Ојдо на ливаду да видим шта радѐ косачи — ако се мѐгнѐм одгомбѐљат.

одгузѐљат, -сљам свр. *отићи или отрчати гузѐљајући, заносећи стражњацим*. — Куд онѐ Јѐвто одгузѐља?

одељак, -ака м 1. *ближи рођак који се одвојио из кућне заједнице*. — То е кућа нашѐга брата одељака. Овѐ е ливада Јѐкѐвога сина одељака.

2. *рођак који је променио презиме*. — Фатићи и Нбџовићи су оделяци Губеринића.

одер, одѣра м *неки тежак, напоран рад*. — Ово е данас био одер. Ко-сидба е, јадан, одер.

одигнут, -нем свр. *одселити се*. — Ђед му е одигн у Меткију.

одизат, -ижем несвр. *одселавати се*. — Из Меткије наши сиромаси одижу сваки дан.

одјавит, -авим свр. 1. *отерати, одвести стоку на пашу*. — Одјавили су краве на попасак, па никако да дојавѣ да и помуземо. 2. *отићи (о стоци)*. — Одјавише ђвце преко горе, потрчи да и врнеш. 3. погрд. *отићи*. — Одјавише ми ђеца на ђедник, па никако да дојавѣ.

одједаман прил. 1. *у исти мах, одједном, одједанпут*. — Он одједаман може ђес јагње. 2. *изненада, неочекивано*. — Ми вечѣрамо, кад одједаман пуче пушка.

одник м *одлазак*. — Нема ми одника за Беране док не спремим нешто ђеци да понесем.

одовлѣ (често с партикулама -н и -к) прим. *в. одавле*. — Одовлѣ се оселило млого народа.

одовушњи, -а, -ѣ прил. *с ове стране*. — Из Андријевице би се лажње одило у Пећ да није одовушње Ругово.

одонлѣ (често с партикулама -н и -к) прил. *в. оданле*. — Не смѣјем га пуштит самога ни донлѣ донлѣ.

одонушњи, -а, -ѣ прил. *с оне стране*. — Наш Ком је одовушњи, а кучки одонушњи.

одреавит, -авим свр. *искрзати се, похабати се*. — Бљеше ми капот одреави око рукава.

одрѣвѣт, -ам свр. *одрадити неки тежак, напоран посао*. — Одрѣвѣо сам ја три мљесѣца у тунел Будош код Никшића, а сваки дан сам брѣфо мацом.

одртѣ бѣудала ж *потпуна будала*. — Онакѣ одртѣ бѣудалѣ ми нијесу очи виђеле.

одумит, -им свр. 1. *избацити из главе, заборавити*. — Откако сам отиша из Андријевице, одумио сам свађе. Одуми тѣ, ђето, док нијеси добио што тражиш! 2. *преболети, прежалити*. — Имѣо сам брата, али сам га давно одумио — сатарио се за вријеме раѣта, убили га неђе.

одусек, -ска м *в. подртина*. — Виђи колико одусек мѣса поједе.

ождрмак и ождрмек -мка м 1. *в. баврк*. — Душан бљеше ождрмак, мдогаше пушку да нѣси. 2. *крупно, једро мушко дете*. — Кад је био бѣба,

Горан бљеше ождрмек, а румен ка јабука. 3. *младунче домаће животиње*. — Тэле йма дџста да пџсџ, па е тџ, маџала, вељй ождрмек.

ождрмчад ж зб. *им од ождрмче*. — Мйлџва ождрмчад ништа не уче, цабе йду у шкџлу. Радосава држй све некаку бџзайрну ождрмчад, а ништа да се помузе.

ождрмче, -ета с (супл. мн. ождрмчад) 1. *дете од петнаестак година*. — Онџ Јџкџво ождрмче дџбро учй. 2. *напредно, крупно дете*. — Нџма јџш гџдину, нџ тџ е, маџала, ождрмче. 3. *подрасло младунче стоке*. — Йма јџдну краву и јџдно ождрмче.

ожиџит, ожиџйм свр. *учинити нешто житким*. — Ожиџйо си овџ качамак, бџље да си га огуџйо.

ожијџват, ожијџвам несвр. *много, превише, сисати (о телету, шаљиво и о детету)*. — Мйчи тџ теле да не ожијџва више. Дџста ти је маљй ожијџваџ, препосаће се, па ће повратит.

ожулит, жуљйм свр. I. *огулити, џуштити*. — Нџко ми је жуљйо дџије бџкве за мџзгу. II. ~ се *огулити се, џуштити се*. — Сагорйџ сам от сунца, па ми сџ жуљйла кџжа по раменџ.

озглијџдит, -йјџйм свр. I. *озледити*; исп. *позглијџдит*. — Ударйџ га мачуџџм и дџбро озглијџдйџ. II. ~ се *озледити се*; исп. *позглијџдит се*. — Игрџо сџ некакџм талијџнскџм бџмбџм, па сџ озглијџдйџ.

озймак, -мка м 1. *мушко теле у другој години живота*. — Дџбар ти је овџ озймак, биће тџ сйлан вџ. 2. *шаљ. мушко дете које сиса 2-3 године*. — Што овога озймка не одбйјџеш от сйсџ?

озимаџа ж *врста вџома касне дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

озимаџна која *остане јалова за годину дана па се и зими музе (о крави)*. — Дџбрџ е што е овџ крава озимаџна, да џџца ймају капљу варџнке.

озимаџница и озймџница ж *крава која остане јалова за годину дана па се и зими музе*. — Шта џуџйш ка озймџница! Ймам дџије озимаџнице.

озймка ж *е. озимкуља*. — Продадо јџдну озймку да му купйм одијџло.

озимкуља ж *женско теле у другој години живота*; исп. озймка. — Ову озимкуљу остаџи за напредџак, а стару краву мйчи.

озймче, -ста с *теле (било мушко било женско) у другој години живота*. — Овџ озймче ти је прџгйло. 2. *шаљ. дете које сиса иако има 2-3 године*. — Вама овџ озймче јџш пџсџ.

озуђуриџ, — йм свр. *ослабити, измршавити, оронити*. — Озуђуриџ е џво некџ дџба, ништа од џџга нџма.

ојавџшит, -йм свр. *постати слабију, јеџати*. — Кйша е ојавџшила.

ојадит, ојадим свр. *урадити* (у емотивном говору, у сажалењу, иронији, често о невестини раду). — Могу ли они старчеви што урадит и ојадит?

ојадуља ж а јада. — Негде, ојадуље, да уче, па те чуваат туђа говеда.

ојужит, -им свр. 1. *отоплити* (под дејством јужног ветра). — Ојужило е, па не морамо млого налагат. 2. *омекшати* (о снегу и леду). — Ојужило е снијег, па е мудар и тежак — може лако да кренѐ усав низ ова точила. 3. *фиг. постати блажи, попустљивији*. — Био е некад бпасан професор, а сад је и бн ојужило.

окарабојат, -ам свр. *обојити у црна*. — Окарабојали смо сукно и продали га.

окастрит, -им свр. *окресати*. — Окастрио сам све врлике, можемо да и искидамо за кбце.

окатунит, -уним несвр. I. 1. *настанити на катуњу*. — Блѐше Бдгић окатунило зѐта, иако му зѐт немѐ право да издижѐ у нашу планину. 2. *окућити*. — Милош окатунило сйнове у Беране, сваки има кћу. II. ~ се 1. *настанити се на катуњу*. — Блѐу се неки Коњушани окатунили у Мојанску рјјеку. 2. *окућити се*. — Начинѐли новѐ кће, окатунили се — бблѐ бит не може.

окалит се, окалим се свр. *напасти се младе траве (о овцама)*. — Овѐ су се бвце окалили, па негѐ да йју сйјено.

оквасит, -им свр. у изр. *оквасит уста а отријет*. — По цио дан йје јабукѐ, а мене не да ни да оквасим уста.

окебѐсит, -им свр. I. *опустити, отромбољити*. — Нѐшто блѐше окебѐсийо рйла. II. ~ се *обесити се, опустити се, отромбољити се*. — Пропао млого, она се рбѐа окебѐсила ниж њѐга.

окѐљит се, окѐљим се свр. *иронично се осмехнути*. — Што се тѐ бкѐљй, тй кѐ да не влѐрујеш у овѐ што ти причѐм.

окинут, -нем свр. 1. *изазвати на слузкожи или кожи осѐћај нарочите врсте бола, надражити*; исп. *оклапит*². — Окинуо га сапун док сѐ купао, па плачѐ. Не отвѐра бчи, да те не окинѐ сапун. Посѐкла сам прѐ, па не смйјем да перѐм, да ме не окинѐ сапун. 2. *нагло почети, ударити* (обично у плач). — Пр. в. под напуњат.

окламишит, -ишим свр. *пеј. појести до краја*; исп. *покламишит*. — Окламиши онѐ мало лѐба и сйра и бјде.

оклапит¹, -им свр. *јако ударити, треснути, клепити, ошинути* (некога нечим); исп. *клапит*¹ — Пуштио сам га да ми се примѐкнѐ, па сам га дѐбро оклапио.

оклапит², -им свр. *а. окинут* (1). — Држао сам ораѐ у њѐдра, па мѐ оклапила кѐра.

оклапуша ж *в. клопоћесина*. — Андрија е био таква оклапуша да е мога јагне за ручак да изије.

оковат се, окуем се свр. *доживети дубоку старост*. — Оковао сам се, сине, није шала — веј стб гдинѧ, а неће душа да испада, оћу да досадим свакоме своме.

околдарић се, -арим се свр. *в. потколдарит се*. — Са су се они околдарили, бчи би ти извадили један за другога.

околийш м *брашно које остане око воденичног камена*. — Покупѧ околийш, ваљаће ти за кокошке.

окомињат, -ињам свр. *одвојити зрна са кукурузног клипа, окрунити*; исп. окомишат (2) — Ајмо да окомињамо мало коломбѧ, треба самљет мало више, е ни је нестало мливо.

окомишат, — ишам свр. 1. *извадити орахе из зелене љуске*. — Окомишао сам орае и изнио да се суше. 2. *в. окомињат*. — Ајте, ћецо, окомишаће мало коломбѧ, да однесем у воћеницу.

окомѧљит, -им свр. *снуждити се, сневеселити се*; исп. омуздрит. — Шта ти је, што си тако окомѧљйо, не смијеш се подат никаквој мѧци, но бидни јунак ка што ти прилйчи. Нешто е окомѧљйо ево неки дан.

окопијерит се, -ијерим се свр. *опоравити се, придићи се, живути*; исп. окопијернут се. — Сви смо мислили да ће умријет, а он се окопијерѧ. Колдмбоћ се био вѧс усѧкао, ал се окопијерѧ чим смо га навадили.

окопијернут се, -ијернем се свр. *в. окопијерит се*. — Тетка Рѧжа се послије блести окопијернула.

окопиљит (се), -илйм (се) свр. *донети на свет младунче (о младим превремено спареним женкама животиња)*. — Баља е окопиљила лијепо јагне. Ове гдине су ми се окопиљиле двије јунце.

окосит се, окѧсим се свр. *оштро рећи, обрецнути се*. — Ја му лијепо причам да му се ѳевѧка здумала са сином Миљановијем, а он ти се окосѧ на мене.

окрашеница ж *недела (у клетви)*. — Тако ми светѧ окрашенице — ја за то знала нијесам.

окрѧт м *окретна игра*. — Ја ѳевѧкама не дам да играју окрѧте, но само морѧвац и кукуњѧж. Раније се за окрѧте није ни знало.

окријек м *врста зелене алге која густо расте по устајалим водама и камењу поред тих вода*. — Окријек је добар за ѧзорије, кат се привије извукѧ огањ. 2. *преа зелена трава кад снег у пролеће окопни*. — Дофѧтиле се ѧвце овога окријѧка пѧ им се не ѧје сѧјено.

окрѧк, -љка м *део, парче крље (1)*. — Баците два-три окрѧка у огањ.

окрѧит, -ѧим свр. 1. *изрезати секући округ (о опути)*. — Нико не умије ѧѧпше окрѧит опуте но Рада Станишина. 2. *одсећи већи комад*. — Окрѧј

му тога лѣба, гладан је. 3. *много појести*. — Мѡже Гѡлуб Аѡсов да окрѡи мѣса за тройцу. 4. *гласно пустити ветар, пунути*. — Мѡже Владо да окрѡи кѡ ѡкакво клѡусе.

окрѡни, -ѡ, -ѡ *в. окрѡи*. — То не постѡи на вѡс окрѡни свѡјет.

окрѡнѡи, -ѡ, -ѡ *васцели, цео*; исп. окрени. — Такѡ будалѡ нѡмѡ у вѡс окрѡнѡи свѡјет.

окѡлит, -им свр. *ослабити, измршавити*. — Видѡи сѡм Радѡна, блѡше нѡшто окѡлио.

олијѡпит, олијѡпим свр. *облепити, обложити, прекрити (блатом, малтером, балегом и сл.)*. — Кошѡру смо олијѡпили балѡгом.

омѡват, омѡвам несвр. исп. омѡјеват I. *умивати*. — Мѡма омѡвѡ Бѡрку. II. ~ се *умивати се*. — Ђно и на тѡчек ѡе се омѡвајѡ.

омѡјеват (се), омѡјевѡм (се) несвр. *в. омиват (се)*. — Нѡтѡ ѡѡца ѡјутру да се омѡјсвајѡ, пѡ и јѡ омѡјевѡм.

омѡрѡнат, омѡрѡнам свр. *постати миран, смирити се*. — Дијѡте Мѡлѡво бѡло е ѡѡвѡ, а сѡт сѡ срѡло и омѡрѡнѡло.

ѡмит, омѡјем свр. I. *умити*. — Омѡ, јѡдна, овѡ ѡѡцу, глибѡва су. II. ~ се *умити се*. — Ђе ѡу се ѡмит?

ѡмрѡза ж *мржња; завада*. — Ѣн је створѡи ѡмрѡзу у сѡло.

ѡмрѡзан, -зна, -зно *омрзнут, омражен*. — Остѡ е ѡмрѡзан код нѡрѡда. Кѡми ѡмрѡзнѡме.

омрѡциѡит, -им свр. I. *урадити нешто с тешком муком, једва*. — Десе дѡнѡ е косѡо онѡ мало ливѡдѡ, једвѡ е ѡмрѡциѡи. II. ~ се *липсати*. — Прикѡлѡи тѡ ѡвцу, да се не омрѡциѡи.

омрѡченик м. *в. јадо*. — Остѡ е, омрѡченик, без ногѡ.

омрѡченица ж *в. јада*. — Нѡ удѡдѡ се, омрѡченица, нѡ ѡста сѡма у овѡ шуму.

омрѡчит, -им свр. I. 1. *урадити (у емотивном говору, у сажѡљењу, ирониѡно, често о негештом раду)*. — Цѡо дѡн кѡси, а није омрѡчио ни тѡи откѡса. 2. *учинити несрећним, унесрећити*. — Убѡише ми дијѡте и омрѡчише ме за цѡо вијѡк. 3. *казнити или укорити некога*. — Шта си овѡ учинѡи, омрѡчише те тѡта кад дѡђѡ. Омрѡчио мѡ, свѡшта ми је рѡкѡ. II. ~ се 1. *нанети себи невољу, неугодност*. — Побѡкѡ сѡ сѡкѡрѡм по нѡзи — омрѡчио сѡ. 2. *изложити се неугодности, невољи*. — Немѡ се омрѡчит да му позѡјмиш пѡре, Бѡг знѡ кад би ти и врѡѡ.

омрѡчѡља ж *в. јада*. — Идѡ, омрѡчѡља, свѡкѡ јутро у Андѡрѡјевицу и нѡси варенику низ онѡ крѡше.

омѡздрѡит, -им свр. *в. окомѡлит*. — Не знѡм штѡ му е, теке овѡјѡ дѡнѡ е нѡшто омѡздрѡио. Мѡило блѡше нѡшто омѡздрѡио, нѡмѡ онѡ шѡлѡ и ѡнгѡ кѡ што е научѡи.

омуњит, **омуњим** свр. ир. *лоше урадити*. — Бѣгме си овѣ добро омуњило! Бойм се да тѣ не омуњиш.

омутак, -тка м *шумица насред ливаде*. — Чија е онѣ ливада тѣ е онѣ омутак јелѣвинѣ навр њѣ?

онекѣдрит, -ѣдрим свр. *изгубити снагу, онемоћати*. — Онекѣдрио сам, пѣ не мѣгу да радим.

онѣвечери прил. *прексиноћ*. — Врнули су се онѣвечери.

онѣдит, **онѣдим** свр. и несвр. 1. *обавити, обављати неки посао*. — Раде е Борйки онодио ишчаш, те сѣ сирѣга ѣпрла на ногу. Раде добро онѣди овѣ ишчаше. 2. вулг. *обљубити, обљубљивати*. — Бой се да му нѣко не онѣди жѣну. Онѣди је ко стигнѣ.

ономѣдне прил. *прекјуче*. — Отишли су ономѣдне у Бидград.

ѣпара ж погодак у игри гуде; *узвик којим се оглашава тај погодак*. — Ѣпара е ако гудѣ удари у нѣчију мачугу. Кад убѣчи гуду у казан, сви вичу ѣпара.

опанчѣр, -ѣра м *калуп за прављење опанѣка*. — Имѣо е Марко опанчѣр, нѣ му га нѣко ѣкраде.

опеѣрит, -ѣм свр. 1. *изружити, испсовати, извѣштати*. — Не дѣра каштигѣуље е те мѣже опеѣрит. 2. *казнити, оглобити*. — Добро га е опеѣрио судија за прѣкршѣе. 3. *покрасти*. — Силно мѣ нѣко опеѣрио.

опепѣлит, -ѣм свр. у изр. *не да ни опепелит неће ни да чује, не да ни реч о томе да се проговори*. — Покушаѣо сам да се измѣримо, али ѣн није дѣо ни опепѣлит. *ни опепелит ни начети, ни почети (кад је реч о обаѣлажу неког посла)*. — Прѣбаѣо сам да разбѣјем овѣ дрво, али тврѣдо, пѣ ни опепѣлит.

опилѣгат, -угѣм свр. 1. (некога или некоме) *украсти више или много ствари, опељешити*. — Немѣ да те нѣко кад заспѣш ѣ вѣз опилѣга. Опилѣгѣли су му свѣ што су нашли у кућу. 2. *покупити, однети*. — Опилѣгѣли смо свѣѣку јѣбуку, нѣмѣ испѣд њѣ ни јѣдна.

ѣплаза ж в. оплазѣк. — Мѣкни лопѣтицѣм тѣ ѣплазу. Не остављѣ тѣ ѣплазу, нѣ узѣри и ѣѣ.

оплазѣк м исп. **оплаза** и **оплазина** 1. *велика грудѣа земље која остаје иза плугѣ при орању или се задржи на ралу*. — Влажна е земљѣа, пѣ остају вѣлики оплазѣци. 2. *уски појас непооране земље*. — Добри још овѣ оплазѣк.

оплазина ж в. оплазѣк. — Слабо ѣрѣ, свѣ остају оплазѣине за ѣим.

опластѣит, **опластѣим** свр. 1. *покупити сѣно и зденути у пластѣе*. — Опластѣиле смо свѣ онѣ што е јучѣ покѣшено. 2. *скупити много материјалних добара, опљачкати*. — Нѣки су ни свѣ државу опластѣили, затѣ смо свѣѣко осирѣмашили и пропѣли.

опљени́т, -им свр. *скинути кашиком и појести пену с тек помуженог или узаврелог млека*. — Ко чува варенику да не прекипи, он ју последије опљени.

опогани́т се -им се свр. *избацити измет*. — Опоганила се некаква пдган усред пртине.

опорина ж *трбушни и слабински мишићи брва*. — Опорине су никакво месо, но добре су и дне кад нема болѣга.

опороди́т се, -дѣм се свр. *родити дете, породити се*. — Снаа јој се опородила. За три неђеље трѣба да се опорди.

оправѣ́т, -им свр. *послати, упутити*. — Оправѣо сам дијете у дућан да купи мало гаса.

опрѣ́т, опрѣ́м свр. (само уз огрѣт) *не моћи се, због старости, уздржати од пуштања гасова*. — Остарѣо, па опрѣо и огрѣо.

опрѣ́га́т, -ѣћем свр. *много појести*. — Виђе ли колико она мѣчкѣна дпрѣга, колико другѣја тројца.

опрѣ́зит, опрѣ́ним свр. *в. распрѣзит*. — Један војник блѣше опрѣжен од бацачке мѣне, али га аперѣсаше и спѣсише. Опрѣзила ми је крѣва Петрѣву крѣву, те смо е мѣрали заклат.

опрѣ́лит, опрѣ́лим свр. *прекрити у танком слоју (о снегу)*. — Ају, ѣво нѣас опрѣлио снѣјег, а ја видѣм — сву нѣј ми зѣма.

опрѣ́љу́га́т, -уља́м свр. *заскочити при парењу (о петлу)*. — Опрѣљугао кѣкѣт кѣкошку. фиг. Јѣко е, изгледа, опрѣљугао Милѣву.

ѣпрѣ́т, -а, -о *тврдоглав, крут, несавитљив*. — Пѣтар је ѣпрѣт чѣек и кад он нешто заинтачи, узалуд је ш ѣним зѣрит.

опрѣ́чит, -им 1. *распалити, ѣжећи (о ватреном оружју)*. — Таман се помѣисмо из горѣ, а ѣно дпрчи митролѣз по нама. 2. *снажно ударити, одаламити*. — Опрчи ме она бѣдала по глави. Вала га е добро опрчио.

опу́ват, опу́вам свр. 1. *одувати*. — Ако пѣкне вљетрина, опуваће ти откѣсе ка онѣ годинѣ. 2. *фиг. појести до краја, све, смазати*. — Он, кад огладни, мѣже опуват качамак за два мѣнута. Што блѣше остало од вечѣрѣ, дође Драго гладан па свѣ опува. 3. *фиг. покупити све, покрасти, опљачкати*. — Најѣ војска и опува свѣ што нађе. Нѣ остави ѣикѣме ни поња́ву. Кат стѣгосмо на Андријевицу, народ веј блѣше разоружао Талијане, а из магазинѣ свѣ опувао.

опу́чит, -им свр. 1. *изазвати килу, раздирање трбушних мишића*. — Тукѣ га е по трѣу док га опучио. 2. *јако заморити, сатрти радом*. — Опучи ме Мѣлета ѣѣрајући ме да кѣсим по цѣо да́н. II. ~ се 1. *добити килу, искилавити се*. — Опучио сам се уочи Божѣна, а аперѣсали су ме по Васкрѣсу. 2. *јако се уморити, сатрти се радом*. — Опучио сам се док сам покѣсио ѣѣтелину.

опшáпит, опшáпим свр. *обухватити рукама; обухватити прстима једне руке*. — Мòж ли опшáпит ову б'укву? — Мòгу и прешáпит. Тàнка ли ти је рúка, ёво, лáко ју мòгу опшáпит.

брá (обично поновљено) *узвик за вабљење коза*. — Сáмо им вíкни брá, брá и онè тè ти ðмá дбј.

орáпотíњáт се, -áм се свр. *добити јаку кијавицу*; исп. оропотíњáт се и орофíјáт се. — Одмáкни се од мéне, да се и тí не орапотíњáш.

орезíљит, -íљим свр. *обасути погрáма, изгрдити, испсовати, наружати*; исп. изрезíљит, нарезíљит. — Бóсá ме ни крíва ни д'ужна ðрезíљí пред л'уђíма.

орíн'ут, -нэм свр. *очистити лопатом*. — Орíн'уо сáм кошáру ће лежè ðвце. Орíните зéмљу окò к'ућè док се нíје сáбíла.

орјáт, орјáта м *насилник, дивлáк, зао човек*; исп. орјáтин. — Ѐмá сирòта чòека некаквòга орјáта — крв јòј пòпí.

орјáтин м в. *орјат*. — Од оногá орјáтина не мòжемо жíвљет.

брло м *орао*. — Ѐш, брлò те завр'гá! (Лијева Ријека; иначе, око Андријевице је брá: Пòнесе ми брá кòкота).

оролíја ж *крупна ствар или биће*. — У т'у гòру дòсад нíје т'урáна бекíра, т'у су јèле некакве оролíје, ёмá у по јèдну десет к'убнíкá. Овè нáшкè крáве су мálè, а овè држáвнè оролíје нíјесу за овè нáше стрмендáће.

оропотíњáт се, -áм се свр. в. *оропотињат се*. — Не ёди бóс, да се не оропотíњáш.

орофíјáт се, -áм се свр. в. *оропотињат се*. — Ѐ, пá тí си се, јáдан, дòбро орофíјáо!

осáмнут, осáмнè свр. *осванути*. — Јучè е осáмн'ула слáна. Дошá е прíје нò што е осáмн'уло.

осв'етлèћí, -á, -è *светлећи*. — Ђèрáли су и осв'етлèћíјема мèктòвима.

осèбит, -а, -ò 1. *чудан, на своју руку*. — Вòјо е осèбит чòок, нíкaд му не знáш кáко ће да окрèнè, наопòсло или унáопáко. 2. *себичан*. Тò е некаквa осèбитá фáмилíја, ðни знáд'у сáмо за сèбе.

осíњáк м *оса*. — Пèчише ме јучè двá осíњáка, закáчи им косòм осíњачу.

осíњача ж *осиње гнездо*. — Не дирá т'у осíњачу, испèцáтè те осíњáци. В. и пр. под ршкáт (1).

оскор'упит, -упíм свр. *скинути скоруп са млека*. — Свáкí дáн оскор'упíм пò к'ило скòр'упа.

оск'упњáт, -упшáм свр. *постати скупљí, поскупети*. — За мљèсèц дáнá е свè оск'упшáло.

осмица ж *мера за течност: осмина литра*. — Донеси љуђима по осмицу ракије.

осмочџат, -џам свр. *зачинити јело растопљеним сиром, кајмаком и сл.* — Осмочџали су качамак и однијели на њиву прашиоцима.

осмудит, -удим свр. *опалити, опрљити*. — Осмуди ми пламен кдсу, вљеђе и трѣпавице, али ми очи остадоше здраве.

особина, особинѣ ж *онај који се особи, посебно воли, издваја од других*. — Млађи му е син вџда био особина.

осббит, -им несвр. *издвајати од других, посебно волети, пазити и сл.* — Ја ниједно од ђецѣ не осббим — сва су ми једнака. Отац је Мџмира осббио од све ђецѣ.

осббник м *онај који се посебно воли, издваја од других*. — Средњи син му е био осббник, нџ пџгибе овџга рџта, пџ га не мџже прежџлит.

осббница ж *она која се посебно воли, издваја од других*. — Оља е баби осббница, њу више воли нџ остџлу унџџад.

џсока ж *в. осочина*. — Из рџнициѣ му јџви некаква бџстра џсока.

осџпџџад ж *зб. им. од осопџе*. — Осџпџџад се развџку, пџ ниџкога не слџшају.

осџпџе, -џта с (супл. мн. осопџад) *мезимџе, миљенџе*. — Мџлан је мџе осџпџе, мџе нџјмилије унџџе.

осџчина ж *течност која се излучује, џеди из неџега; исп. осока*. — Нека ти добро изјџви осџчина џз мџса, пџ га осџли и испѣњи на тџван.

џспина ж *в. јџрич*. — Изџшла ми е џспина по обрџзу, пџ не мџгу да се обрџтџим.

осрѣћит се, -џм се свр. *усрѣћити се*. — Осрѣћио си се што си џзѣо стрџну.

остаџат, -џџам несвр. *плаћати, испџштати*. — Прећѣрџно сам рџдиџ џиџо вијџек, пџ га џ старџс остаџам. Зџдџжили су не руковџџици и сџџд нѣдџужни нџрод остаџџа.

остџже с *дирек око кога се садеџа у стџг сџно, слама и сл., стџжина*. — Ојџо џ гору да посијѣџем јџдно остџже за слџму. Нѣмам остџжа, џјџо да га посијѣџем.

џстрџа ж *посџечено дрџво са шпџровима (исп. шпџр 2) забџдено у земљу ради сушења пасуља, џтаџе и сл.* — Остаџи на џстрџе пџдџжѣ шпџрове, да ти стџнѣ више џтаџѣ.

осџџит се, осџџим се свр. *запасти у апџтију, безвољност зџог неке невоље или несрѣће*. — Рџџитељи му се осџџили, ништа не проговџрају, нџ се кџменѣ по кџћи. Кџд му рекџше да му е дијѣте пџло на матџру, џсџџи се чџџек, пџ не мџже ни рџјџеч проговџрит.

о^сѣтѣйт се, -ѣм се свр. *осетити потребу за супротним полом*. — Обѣтѣио се, п^а вржѣ по сѣлу.

отѣп^ат, -^ам свр. *укочити се од хладноће, утрнути*. — Отѣп^але су ми руке, п^а не м^огу да засп^учим п^уљице на кап^от.

отер^асѣйт се, -ѣм се свр. *отарасити се*. — Д^ођѣ и зап^узнѣ, п^а не м^ожемо да се отер^асѣймо од нѣга.

откап^улат, -у^лам свр. *отићи с муком, напором, једва отићи*. — Ћедо откап^ула низ лив^аду.

откобр^лят, -р^лам свр. I. *удаљити кобр^лајући, котр^лајући, откопр^лати*. — Откобр^ляте бур^лило до вр^лат^л, п^а ћемо га ун^лјет. II. ~ се удаљити се кобр^лајући се, котр^лајући се, откопр^лати се. — Октобр^ля ми се бур^лило, да нѣ би пл^лота, б^лјде у ком^лате.

отк^оват, отк^уем свр. (поред уобичајеног значења у књиж. језику "расковати оно што је било заковано"). 1. *скинути коњу потковице*. — Ст^ор^ога к^оња отк^уј^у, п^а га од^вр^у у планину. 2. *фиг. напустити, занемарити некога као непоправљив, безнадежан случај, дићи руке од некога*. — Њег^а су од^авно отк^овали, п^а вишѣ н^ико не траг^а шта ђн пр^лч^а. Изр. о т к о в а н а б у д а л а в е л и к а б у д а л а , г л у п а к . — Т^о е б^удала ђтков^ан^а, н^ико не в^ол^лй ни да га в^ид^ли.

отовр^з, -р^зѣм и -р^зем свр. 1. *привремено се сместити, настанити*. — Отовр^з е на Себце. Блѣж^лм из Мет^окије и ћер^ам п^уна к^ола некак^лј^а тарач^уг^а, а р^ођ^аци ми се преп^али да не отовр^зем к^од њи. 2. *в. ототалит*. — Зани^јем^ло, п^а н^ика^ко да отовр^зѣ. Остав^ли т^л тр^лтара-вр^лтара, ћев^ере В^укота, н^о отовр^зи јед^нм. Отовр^зи веј јед^нм, ч^ѣк^а те в^ѣлик^лй пос^а.

отот^алит, -^ал^лм свр. 1. *проговорити (после ћутања и напрезања да се нешто каже)*. — ^Ај, отот^али, р^ѣци веј јед^нм. 2. *р^ѣчи праву ствар, без околишања*. — Отот^али, бр^ѣ, јед^нм, р^ѣци он^о што тр^ѣб^а. 3. *отпочети неки посао*. — Шта ч^ѣк^аш, отот^али веј јед^нм. Јед^ва е отот^ал^ло да к^ос^л. Т^ѣшк^о е м^ѣне отот^алит, а к^ад отот^ал^лм — бр^зо р^ад^лм.

отрбу^лят^лт, -ѣм свр. *постати трбу^лят, трбушаст, добити велики трбух*. — Б^ло си н^ѣкад мр^шав, а с^ат си отрбу^лят^ло, п^а ми т^ѣ н^ѣобично в^лћет так^вога. Ст^ѣв^ова ж^ѣна отрбу^лят^лила, још м^ало п^а ће у пород^ллйште.

отр^лјет, ђтр^ѣм свр. у изр. о т р и ј е т у с т а . *окусити нешто течно или сочно; исп. оквасит, сквасит*. — Н^лј^ѣ ми р^одил^а н^лј^ѣдна в^оћка, н^ѣмамо ч^лме отр^лјет уста.

отф^ркн^ут, -н^ѣм свр. *поодрасти*. — Ћ^ѣца су ми с^ад отф^ркн^ула, п^а т^ѣ н^ѣка^ко исп^лл^лв^ат.

отф^урит, -у^рл^лм свр. *брзо отићи, одјурити*. — В^лк^асмо му да прич^ѣк^а док ст^анѣ сн^лј^ѣг, ал ђн н^ѣ посл^уш^а, н^о ђф^ур^ли по овом^ѣ к^лјам^ѣту.

оћастрит, -им свр. I. *отворити широм*. — Шта си оћастрио та врата, те улази зима. II. *се раскречити се при седењу (о женској особи)*. — Оћастрила се према селу, ка да ће да га слика.

оџајдосат (се), — **ошџем (се)** свр. *окористити се*. — Нијесам о тебе никад ништа оџајдосао. Нијеси се овдга пута оџајдосао.

оџерчит, -им свр. 1. *запазити, уочити*. — Оџерчили смо једну лијепу ђевџку, оћемо да ју прџсимо за Вџа. 2. *открити нечије намере, прозрети*. — Мислио е да ми подвџли, али сам га одмџ оџерчио.

оџоит, оџита м *закуп, најам; закупнина, најамнина*. — Дао сам све ливџе под оџит.

оџиџак и **оџиџек**, -џка м *комадиџ, делиџ*. — Не дам ти ни макар оџиџак печџна. Нџма за нџга ту до оџиџек.

оџишџак, -џка м *таџи прут*. — Са џу узџт оџишџак, пџ те добро исџискџт по тиџема гџлиџема ногџама.

оџоит, оџоим свр. *ударити (прутом или граном)*. — Узми једну грџну, па оџои тоџа вола, џпџт ће да провџли котџр.

оџрџнит, оџрџним свр. *јџдва приметно се појавити, испољити и сл.* — Те нџни џџрџни мало снџџега, нџ за нас дџста, џбука на нас ниџаква, пџ смо се уџаџили. Овџ пџтиџа мџло наџџкла, видџш џвџе — сџмо што е оџрџнило.

оџрџкат, оџрџкџм свр. 1. *сасвим, потпуно обрати*. — Сџнџј смо оџрџкали Бџшкове црџшње. 2. *јџдним потџезом руке скинути, сџушити све лишџе с грџне*. — Слџмим јџ једну грџну, оџрџкџм лишџе, пџ сџна добро исџискџм. 3. *снаџним потџезима скинути, џљушити*. — Оџрџкџ добро ту старџу џџрбу.

оџрџнат, оџрџндам свр. 1. *огрџсти*. — Оџрџндао сам руџу кџ сам онџ умџло пџо са шџљџвџ. 2. *пасџџем поџести, опасти*. — Оџрџндала ми је стџка свиџџџка ливџе, нџће се џ ни косџ тџрат.

оџрџнат се, оџрџнаџм се свр. *очџшати се*. — Колико е безобрџзен, оџрџна се о мџне, а ништа не проговџра.

оџрџнушит, -ушим свр. *украсти веџу количину неџега*. — Оџрџнушили су све што су нашли.

оџрутиџт, -им свр. *искористити*. — Добрџ мџ оџрутиџ, узџо ми је пџџоро кџлџ дрџвџ за врџџу џџта.

џџџк м *овеџи прут*. — Умирџте се, џџџо, да не долџзим с џџџком!

оџџкаџ, -џча м *халапљива особа*; исп. оџџклиџа и оџџклиш. — Ниџко не знџ кой је то оџџкаџ, вџс би свиџџет поџџо и мџло би му бџло.

оџџклиџа м в. *оџџкаџ*. — Вељики је то оџџклиџа, вџс би свиџџет ограбуљџо.

оџџклиш, -џша м в. *оџџкаџ*. — Најџдоше ли се они оџџклиши?

офундат, офунда̄м свр. *пасењем појести, опасности*. — Нечија ми је стока сву орницу офундала.

офурсатит, -атим свр. *оптеретити наметљивошћу, спопадањем различитим захтевима*. — Офурсатио ме, па чини сја̄ мном шта му е драго.

очабулит, -им свр. *изеући корист, окористити се*. — Кад је гдј мѡга, очабулио е нешто от свакога.

очакмит, -им свр. *обложити чакмом, летвама*. — Очакмили смо двије сѡбе, а једну и олијепили.

очеврлит, -рљим свр. *одвојити грану од дрвета, одвалити*. — Очеврљило сам грану пуну прешања̄ и побљег̄а. Очеврљило снѡјег једну велику грану с јабуке.

очетура̄т, -урам свр. I. *откопрати*. — Очетура̄ овѡ бурило до врат̄а. II. ~ се *откопрати се*. — Ако те млатим, очетура̄неш се низ овѡ брѡјег. Немѡ тѡ бурило да ти се очетура̄.

очешагѡјат, -ијам свр. *чешагијом очистити осушено блато и прљавшину с коже и длаке крупне стока*. — Изгубили смо чешагѡје, па немѡмо чѡме очешагѡјат кобилу.

очика̄рит, -им свр. донекле погрдно 1. *отићи, одселити се*. — Кошѡје јутрѡс очика̄рише за Берѡне. 2. *одселити некога*. — Издѡг̄а у туђу плѡнину, па су га очика̄рили.

очѡплӣт, очѡплӣм свр. *изоткидати, изодваљивати ситне делове на нечему*. — Очѡплила ђеца некакѡијема чивѡјама малтер сја̄ зѡда, свѡ су рупе начињѡла.

очуп̄ат, -ам свр. 1. *ошишати било како*. — Ва̄с сам зараст̄а, нѡ немѡ ко да ме очуп̄а. Очуп̄а тѡ дијете нуларицѡм. II. ~ се *ошишати се било како*. — Очуп̄ао сам се код Богѡћевѡја̄.

очурӯчит, -им свр. I. *преморити напорним радом*. — Јѡтѡс су га очурӯчили у косѡдбу кѡ свѡкѡ гѡдинѡ. II. ~ се 1. *преморити се од тешког, напорног рада*. — Очурӯчили смо се данѡс радѡћи, а ништа се не познаѡ. 2. *прејести се*. — Очурӯчио сам се јагњѡћѡга печѡња. 3. *потући се*. — Ђиро и Стрѡдо су се ту скѡро добро очурӯчили.

ѡшац, ѡшца м *направа која се састоји од граца и више за њу привезаних замки од коњске длаке за хватање птица*; исп. ошца. — Бѡжу се уѡѡтила крѡштаница у ѡшац.

ошишѡнӣца и ошишанӣца ж. 1. *в. алајка*. — С онѡм ошишѡнӣцѡм ни сѡло не мѡже изѡйс на кра̄ј. Она̄ ошишанӣца ѡсрамотѡ поштѡнѡ брѡство. 2. *љута и зла женска особа*. — Какѡа е она̄ ошишанӣца Ива̄нова — на јад јѡј свѡнуло.

ошишк̄ат, -ам свр. I. *ошишати до главе*. — Ошишк̄ала ме грдно, па су остѡле брѡзде од мака̄зѡца̄. II. ~ се *ошишати се до главе (код фризера*,

бербера). — Учитељ ни је рѣкѣ да сви дођемо ошишкѣни. Ошишкѣо сам се код брица.

ошишуљѣ ж *в. јада*. — Не мѡжемо живљет од Јѡкѡвѣ ошишуљѣ.

ошѡгѣт се, -ѣм се свр. *ошугати се*. — Ошѡгѣла су ми се ѣца, пѣ мѡрам да и лијѣчим.

ошѡњѣт, -ѣм свр. *нагрдити, казнити (у клетви)*. — Какви сте — Бѡг ве ошѡњѣо!

ѡшца, ѡшѣца с мн. *в. ошци*. — Милѣан мајсторски градѣ ѡшца.

II

падалѣште с *место изнад села где се у пролеће прео издиже стока, а одатле тек иде на планину, односно где се здиже стока пре повратка кући на “зимовник”, у позну јесен*. — Ми мѣло раније здигнѣмо на падалѣште навр села, ѣмамо тѣмо велику пѣшу.

паламѣр, -ѣра м 1. *комад дрвета*. — Доѣати тѣ паламѣр, пѣ проргѣ тѣ жар. 2. *већи трн, бодѣа*. — Извѣдите ми овѣ паламѣр из ногѣ.

паљѣвина ж (поред обичног значѣња “паљѣње, изазивање пожара”) 1. *в. гаревина*. — На паљѣвину рѡди пшеница за гѡдину-двѣје кѣ у Метѡкију. 2. *жива, динамична, али површина особа*. — Дѡђе онѣ паљѣвина те се истандѣра, пѣ ѡјде на брѣйну кѣ што е и дошѣ.

пѣметѣр м *траг, остатак нечега*; исп. патариште. — Нѣстаде ми лѣтѡс кѡѣ с планинѣ, није од нѣга ни пѣметѣра.

памплек, памплѣка м *крупан и развијен дечак, већ готово младић*. — Онѣ двѣ Бѡжѡва памплѣка нијѡга не слѣшају!

панѣзан, -зна, -зно *лоше, скромно обучен*. — Ыдѣ панѣзан, нѣмѣ за што да купѣ нѡвѡ одијѣло.

парандѣс, -ѣса м изр. *у чинит (нагрдит) у парандѣс е в. отиј у тиринте (под тиринта)*. — Учинѣћу те свѡга у парандѣсе. Нагрѣио га свѡга у парандѣсе.

парѣнцик, паринѣйка м *комадић тканине; дроѡак, рита*. — Обукѣ сам га од главѣ до пѣтѣ, а он се за неѣљѣу дѣнѣ учинио вѣс у паринѣйке.

партѣљ, -ѣља м *најнеопходније кућне ствари*. — Нијѣсмо стѣгли ни партѣљ да ѣзмѣмо, јѣдва смо спѣсили гѡлѣ дѣше да не вулентѣри не покѡљу.

пѣрука ж само у изр. *на парук у под руком, на дохват руке*. — Тѣри тѣ алѣт на полицу, нека ти је вѣзда на пѣруку.

пѣс, пѣнѣм свр. *пасти* у изр. *п а с (ка п а с) на ша пе* 1. *изгубити моћ, утицај*. — Сѣд је пѣо на шапе, а нѣкад је судѣио и

млоѓе у црно завио. 2. *молити за помоћ*. — Пањућеш ти мене на шапе.
3. *изнемоћи, оронут*. — Пао е ка пџс на шапе, не мџже више никуд.

паџалук, паџалука м *пакост, злоба*. — Осушио се од гџлџга паџалука, ако нџма кџме другџме, мисли зџо сџмџме себе.

паџан, -џна м зб. *опак, лош, пасји сој, врста људи*; исп. паџанија. — Паџан је тџ, јџдан, главу би чељадџту обџкли. Не мџже поштен чџек да опстџне међу овијем паџаном.

паџанија ж в. *паџан*. — Бандџрани су велика паџанија.

паџињаќ м *пасји измет*. — Пушњају пашчад, па се не мџже ка кући приј от паџињаќџ. Ништа ми није гадније от паџињаќџ и маџињаќџ.

паџарица ж ирон. *онај који има неку малу власт*. — Сломи му рџгове Гџли џток, а био е велика паџарица, нијџсмо смљџли пџснут од нџга.

паџарџште с в. *паметир*. — Појјо међед крџву Драгџћеву, није остџло од нџ ни паџарџшта. Траг им сџ одавно џтро, није остџло џд ни ни паџарџшта.

паџан, -тна, -тно *тежак за живот, у коме се злопати*. — Наше е село паџтно — далџко от пџта, а зџми удџрају велики шњџгови, па никџт прољџе да дџђе.

паџисџт, -џшем свр. *посустати, клонут*. — Он ради и дџн и нџј — никџд не паџише.

паџтно прил. *паћенички*. — ѐвђе се паџтно живџи, село планинско, зџма дџга, а чџек мџра свџ својџм снагџм да ради, кџњ му е јџдина џдмљена.

паџрљџца ж *паџрљак*. — Удџрио га Владо онџм паџрљџџм.

паџ прид. *непром. који води рачуна о чистоћи, чист, уредан*; исп. паџан. — Тџ е бџла паџ жена.

паџан и паџан, -ћна, -ћно в. *паћ*. — Кат купџем сџр, вџзда глџдам да га купџм кџт паћне женџ. Жџна му е вџзда бџла паћна.

паћниџца ж *чиста жена, чистуница*. — Милџна е бџла велика паћниџца.

пафџрк м в. *баерк*. — Милутџинов сџн бљџше пафџрк ка се зџрати.

пафџрљко м *љут, напрасит човек*. — ѐпасен ли је онџ пафџрљко!

пафџрљнут, -нем свр. *јакџ се наљутити, скочити од џутине*. — Кџд Мџлан пафџрљне, бљџжи му с џчи.

паџнте ж мн. *грџде на тавану на које се вџша мџсо ради сушења*. — Ёспџо сџм свџ мџсо на паџнте па нек се суши.

пџда, пџдџ ж *пџдал*. — Чџек јџј није виши џд двије пџде. Колицко е онџ дијџте, нџма у нџга ни три пџде.

педарџ се, -џм се несвр. 1. *скакутати, поскакивати*. — Коџ се онџ педарџ преко ливџдџ? 2. *љутити се*. — Шта тџ је, шта се педарџм?

пџка ж у изр. остала ми (му и сл.) је пџка *криво ми је, жоао ми је*. — Остала ми је пџка на тебе што ме не пџзва на свџдбу ка си жениџ сџна, а јџ сам тебе увијек звџо на весџља.

пџкара ж (поред уобичајеног значења “радионица за печење хлеба и продавница хлеба”) *рерна*. — Тури мало компијерџ у пџкару.

пексијџн, -џна м *немирно, несташно дете*; исп. пексимет. Овџ дијџте Рџдошево вџликиј је пексијџн.

пексимет, -имџта м в. *пексијџн*. — ѐ, шта ће да се рџди од овијџ пексиметџ, по цџо дџн и стој тутањ и вика.

пџњџт, -џта м 1. *натруџ пањ*. — По цџо дџн бџди на јџдан пџњџт. 2. *фиг. стара особа*. — Не мџгу оставџт овџ два пџњџта, а отишџ би у свијџт.

пџпелџуша ж *име кокошки пџпелџасте боје*. — Пџнесе ми лисиџца пџпелџушу.

перџе с (поред обичног “орган за пливање код рибе”) *лопатица на воденичном колу*. — Нџјтеже с начинџет перџџа.

пџрчин, пџрчиџна м 1. *пеј. коса*. — Пошишкџ се, јџдан, скиџни тџ пџрчин. 2. у експресивном говору: *глава*. — Погодиџ е Турчиџна прџвијџм мџтком увџ пџрчиџна. Мџжеш тџ сџ својџем злџм и цџара у пџрчин.

перчинџт се, -џм се несвр. 1. *свађати се*. — Ништа не рџдџ, нџ се перчинџју — џчи повџдише. 2. *туђи се*. — Ёно се онџ пџгџни перчинџју, стој и кџкањ и вика.

пџткџт се, -џм се несвр. *играти се петкача*; исп. грошат се. — ѐјмо да се пџткџмо.

пџткџч м 1. *јџдан од пет каменчиђа у децџој игри “петкача”, пиљак*. — Бџчи тџ пџткџч, пџ узми некџ лџпшиј. Оставџ те пџткџче, дџста си се игрџла. 2. *ген. мн. игра такџм каменчиђима (пет каменчиђа), у којој се они разбаџују по подлози, а затим јџдан баџа увис, а други каменчиђ хвата у шаку зајџдно с оним баченим увис, а затим се опет баџа јџдан каменчиђ увис, а хватају два са њим, затим три, па сва чџетири зајџдно*. — ѐјде да се игрџмо пџткџчџ.

пџтко м у изр. *петко и деветко свако, разни џуди*. — Не трагџ тџ шта ти кџжу пџтко и деветко, свџчију слџшџ — а свџју свџђџ.

пџтљџ ж *храбра, одвајџна особа*. — Мџљџн је бџо употџн прџд очи, али је кџ рџтџник бџо пџтљџ.

петогџшкиј, -џ, -џ у изр. *виша петогџшка школа виша педагошка школа*. — Мџлиџца е завршиџла вишу петогџшку школџ.

петрѠвача ж *врста ране летње јабукe*. — ОвѠ годинѠ су ми добро родиле и петрѠваче и крстѠваче.

пѠча ж *снажна, јака, черста мушка особа*. — Марко е пѠча, није лјакo ударит на нѠга.

пѠчен, пѠчена, пѠчено у изр. *печено чело храбар, неустрашив човек*. — Мирко е кѠ војник био пѠчено чело.

пѠвец, -вца м *особа која може да попије много алкохола*. — Ђирко е Ѡпасан пѠвец, једном је попио димицѠну от пет килѠ ракије за нѠј.

пѠждрит, -им несвр. *пиљити*. — Шта пѠждриш у мене! Виђи како онѠ поган пѠждри у нас. Дође ми тѠ пѠ пѠждри шта кѠ ради, а послѠје плетѠ и лѠжѠ.

пѠјат, пѠјам несвр. *тешко дисати*. — Чим нѠкуд кренѠ, пѠчне да пѠјѠ, душа му у нос дође.

пијенут, пијенѠм свр. *е испијенут*. — Баба-МѠрица е пијенѠла от старости. Ни дан није боловала.

пѠјѠт м *кикот*. — Шта ли је онијема ѡвѠјкама те и стои пѠјѠт?

пѠјѠтѠт се, пијѠћѠм се несвр. *кикотати се*. — Шта е, ѡцо, шта се пијѠћѠте?

пѠл (поновљено више пута) *узвик за вабљѠње пилића*. — Чим пѠладаима вићнѠш пѠл, пѠл, пѠл, она дотрчѠ и чѠкају да им нѠшто бѠчиш.

пѠљак, -љка м у изр. *забос пиљак у нос учинити некоме зло, непријатност*. — Вала ми је забѠо пѠљак у нос.

пѠпунѠца ж *јѠдра и здрава млада жена*. — Й, што је лијѠна онѠ ЈѠкова пѠпунѠца!

пѠргѠ ж *име кокошки сиве боје*. — НѠмамо нѠ двије кѠкошке — пѠргу и жућку.

пѠринат, -инѠм несвр. *лепршати (о коси)*. — Што не тѠриш кѠсу пот крѠу, нѠ ти пѠрина кѠ лѠдѠј.

пѠскавица ж *врста ране ситне шљиве*. — НѠшто су ми лѠше родиле пѠскавице.

пѠскор м *већи број, много (ситне деце)*. — ИзродѠли су пѠскор ѡце. Кад је Владо погѠнуѠ, Ѡстаде му пѠскор, свѠ једно другѠме дѠ ува.

пѠсмѠлет, пѠсмѠлѠти ж у *појачаном значењу: милет*. — БѠшко е великѠ пѠсмѠлет: сѠмо Ѡ злу мѠсли.

пѠсмѠлѠтка ж у *појачаном значењу: милетка*. — ОнѠ ДушѠнова пѠсмѠлѠтка завадѠ по сѠла.

питѠмѠча ж *врста дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

пишунит се, -уним се несвр. *кинђурити се, гиздати се*. — Ваџда е волио да се пишунї.

пїшга ж добра храна. — Бїлѝ е на свадбу свакѝ пїшгѝ што ти душа ишгѝ.

пїштат, -ам несвр. *добро хранити*. — Пїштају га и дѧн и нѝј.

плавїт, -им несвр. *наводњавати*. — Та̀та и стрїко плавѝ коломбоћ, йта-ју, са̀про и Мїльан — оће дн вѝду. Ако е сушна година, плавїмо коломбоће и по трийпут.

плазец, пласца м део рала на који се натиче раоник. — Немѝ да ти се нагомїлава зѝмља на плазец, нѝ ју мїчи лопатицѝм.

плана, планѝ ж *буба-мара*. — Лѝти, плана, у планину, / пѧ донѝси љетелину.

планинка ж *домаћица на планини током лета која брине о стоци, музе, прави сир и сл.* — Овѝ годинѝ бїће планинка мѝја млађа сѝстра.

планиноват, -нѝем несвр. *бити планинка, обављати послове планинке*. — Док сам бїла невљѝста, планиновѧла сам свѧкога лѝта.

платица ж *стасита, лепо грађена жена*. — Благо тебе кад ймѧш онакву платицу.

плѧтно с *пашѝак у страни*. — Одјавїо е ѝвце уз Јѝлића плѧтно.

плекѧт се, -ам се *мешати се, петљати се*. — Ђуро оће у свѝ да се плекѧ, и у онѝ што не разумїје.

плетивѧча ж *торбица за плетиво*. — Облѝсїла плетивѧчу ѝ руку, йде полѧко за овцама и плетѝ.

плетїћїй, -ѧ, -ѝ *којим се плете (о игли)*. — Купїли смо плетїћѝ йгле.

плијѝнит, плијѝнїм свр. и несвр. I. *јакѝ уплашити и растерати, плашити и растеривати стоку (обично овце)*. — Ёво дојурїше ѝвце, нѝшто и је плијѝнїло. Убїћу му онѝ пѧшче, да ми не плијѝнї ѝвце по цїо дѧн. II. ~ се *јакѝ се уплашити и разбећи, јакѝ се плашити и бежати (о стоци, обично овцама)*. — Мї пѧшче немѧмо, пѧ овѝ наше ѝвце не знају штѧ е, те су се плијѝнїле, једва сам и окупила. Мѧкни тѝ страшило с ливадѝ, е ми се од нѝга плијѝнѝ ѝвце.

плима, плимѝ ж *мноштво нечега*. — Нѝкад је по Комѝва лѝти бїла плима овѧца, а сѧд да и избрѝиш, нѝ би набрѝйјо ни трийста.

плиска ж *исплѝвак угрушане крви*. — Исплѝваѝ плиске крви, свѝ ће крв тѧко да исплѝје.

плѝвка ж *камена плочица која служи за пловкање*. — Бѝла е овѧ плѝвка од твоѝ.

плѡвкѡње с 1. *игра у којој се "пловком" (в.) покушава да се, са извесне даљине, обори мета — камен или дрво забодено у земљу. — Ојдѡсмо кот црквѡ на плѡвкѡње.* 2. *игра у којој се мањи плѡснати камен баца у воду тако да што већи број пута одскочи од њене површине. — Овај е фир дѡбар за плѡвкѡње.*

плѡвкѡт се, -ѡм се *играти се пловкања.* — Дѡђите да се плѡвкѡмо.

плѡштѡит, -ѡм свр. 1. *ударити већом површином о нешто, плѡснути.* — Плѡштѡо сам по води стамѡком, и сѡд ме боли. 2. *лупити, ударити (обично шаком).* — Ако те једнѡм плѡштѡим, изврѡнућеш се тѡмо! Немѡ да те плѡштѡим прѡво по глави.

плѡенѡч, -ѡча м *кашика од букове коре којом се плѡени, скида пена са тек помузеног или узаврелог млека. — Пошто ѡмѡш плѡенѡч, ѡди пѡ оплѡени, а Никѡла ће дѡвечѡ.*

плѡенѡит, -ѡм свр. *скидати кашиком и јести пену с тек помузеног или узаврелог млека. — Јѡ плѡенѡим чѡим сѡстра помузе, а брѡт кад варенѡка узаври.*

плѡѡран, -рна, -рно в. *поарљив.* — Ове ѡвољѡе кѡзе су плѡѡрне.

плѡѡрѡт, -ѡм свр. *учинити пољску штету (о стоци).* — Плѡѡрѡла ми је тѡѡја крѡва колѡмбоѡ.

плѡѡрљив, поарљивѡ, поарљиво *који ара, чини штету (о стоци); исп. поарѡн.* — Ништа није теже нѡ чуѡват поарљиву крѡву.

плѡѡруша ж *овца, коза, крава и сл. која трчи у поару, која чини штету.* — Зрѡна е плѡѡруша, пѡ ју е тешко чуѡват.

плѡѡурѡт, -ѡрам свр. I. *помокрити, поквасити мокраћом некога или нешто.* — Плѡѡурѡло мѡ дијете нѡѡѡс. II. *~ се испустити мокраћу, помокрити се.* — Стѡни да се плѡѡурѡм.

плѡвале ж мн. у изр. *на повале у изобиљу.* — Да ѡмѡм свега на плѡвале, јѡ му ништа не би дѡо.

плѡвечѡрак, -рка м *јело после вечере.* — Спрѡмѡше ни Мѡлета и Бѡжо плѡвечѡрак, те смо се дѡбро навргли.

плѡвлѡчит, -ѡчим свр. *влачом поравнати, подрљати земљу.* — Што плѡврѡм за дѡн, плѡвлѡчим за сѡт.

плѡврѡз м *гаѡтан којим се обрубљују торбе, ѡдносно који служи за носење торбе о рамену.* — Дѡла ми је бѡба цѡкљу сѡ шарѡнијем плѡврѡзом.

плѡврѡш ж *највише насеље у планинском крају.* — Ови у жупу пеку слабу ракију, а ми ис плѡврѡши вѡзда ѡмѡмо дѡбру.

плѡврѡшина ж в. *свршина.* — На овѡ сѡјјено бѡ мѡло плѡврѡшинѡ.

плѡврѡшица ж *смрзнут површински слој снега, по коме се може ићи.* — Иди док је плѡврѡшица, кад угрије и снѡјег се раскрѡви, погрѡзѡваће ти се. Одили смо у шкѡлу по плѡврѡшици.

погнат, погна̄м и пождѣнѣм свр. I. *појурити, јурнути*. — Полáко, куд си погнао! Пождѣни што бржѣ мѡжеш! Како ћу да пождѣнѣм кад ме боли нѡга! II. ~ се I. (безл. или са логичким субјектом у дативу) *поћи, кренути (некоме) нагоре, потерати (некога)*. — Тáко ми се нешто погнало да ми је проз мѡј живот падало у дио свѣ онѡ тежѣ и гѡрѣ. 2. *потрајати*. — Причувáте жито, нека ви се погна до Ђурђеваднѣ.

погреживат, -жуем несвр. *пропадати ногама кроз "површицу"*. — Крѣни прије сунца, да не погрежѣш.

погрѣзнѣт, -нѣм свр. *пропасти кроз "површицу"*. — Дѡбро мѣ држáла површица, сáмо сáм на једно мљѣсто погрѣзнуо до у кук.

погрцкиват, -куем несвр. *подригивати*. — Немѡ, мáли, нáсрамоту погрцкиват, е ћу те одѡвуд нечáм прáштáт прáво по глáви.

подбáйт се, -áјем се свр. *добити жуљеве на табанима*. — Подбáо сáм се, пá ме боли кá у очи.

пѡдбѡј, пѡдбѡја м *жуљ на табану*. — Јѡш ми није прошá онá пѡдбѡј на дѣснѣ нѡгу.

пѡдвала ж *део пода који из собе иде у одељење с огњиштем*. — Узми пáк жáта сá пѡдвалѣ, пá га понѣси у вођеницу.

пѡдвирѣп м *страшливац, кукавица, улицица*. — Подвирѣпи су овѡмѣ нáрѡду нáјвише штѣтѣ и невѡљѣ нáнијели.

пѡдвѡит, -ѡйм свр. у изр. *не моћи подвѡит не моћи бити сложан, не моћи се сложити*. — Не мѡгу га јѣтрве подвѡит, завáдитѣ и брáћу и нагна̄т и да се подáјелѣ. Никад га ѡни двојца нијѣсу мѡгли подвѡит, свѣ су се нешто чáркáли и горнáли.

пѡдгүшӣт се, -гүшим се свр. *засмејати се пригушујући смех*. — Шта су се овá ђѣца подгүшила, пá отѣ да прѣсну?

пѡдина ж *основица стога сена*. — Грѣје сунце кá усрѣд лѣта, а Микáш се изврнуо на пѡдину пá диндá.

пѡдлит, подлијем свр. у изр. *п о д л и т в о д у п о д а л и т и*. — Пѡдлит ми је неко вѡду, пријáвио ме код милицијѣ да сáм швѣрцовáо дувáн из Љешáнскѣ нáјје.

пѡдмѡрат, -брáм свр. *натерати, приморати*. — Није стáо да предá пүшку, пá су га подмѡрáли.

пѡднáполи прил. *по систему наполице, у наполицу*. — Дáо сáм ливáде да се кѡсѣ поднáполи.

пѡдница ж 1. *даска у поду*. — Расүшиле се овѣ пѡднице, мѡбрáмо и збáјат. 2. *в. срчаница*. — Од овѣ јѣлѣ би се истесáла дѡбра пѡдница. Нека смо за пѡднице бѣрáли нáјболѣ јѣле.

пѡднѡже ж мн. *направа, папушица која се притискује ногама да се покрене разбѡј*. — Ѐмáш ли поднѡже, онѣ мѡс нешто нијѣсу да ваљá.

подрәмйт, -йм свр. I. *ставити подметач испод неког терета који се носи на рамену*. — Нбси Вучић велики трупац, па га подрәмйо бекиром. II. ~ се *подупрети болесну или изнемоглу особу помажући јој да иде*. — Подрәми му се, па га полако вџди.

подрѣпит, -ѣпйм свр. *опсовати*. — Свѣшта ми је рѣкѣ, подрѣпио ми је и оца и мајку.

подрѣпница ж в. *кусун*. — Прѣкиде се подрѣпница и пале самар с товѣром. Он је вѣља подрѣпница — вѣзда е окѣ јачѣга и окѣ власти.

подрѣпњак м в. *кусун*. — Отац му е прѣвио подрѣпњакѣ, а он дѣгѣ главу ка да му е био министар. Урош је Милорадов подрѣпњак — вѣзда му се улажуѣ.

подрѣјет, подѣрѣм свр. (некога) *споласти задајући муку (о горушици)*. — Подѣрла ме љутина, желуѣц ми сагоре.

подргѣна ж *комадина*; исп. одусек. — Пойјо сам двѣје великѣ подргѣне мѣса.

подрѣжит, -ѣжйм свр. *проћи лоше као што је неко већ прошао*. — Бѣгдан је због шѣра дѣбио по телевизѣи, па се и ти припази да га не подрѣжѣш.

подувѣрѣт, -рѣм несвр. I. 1. *подметати подупирач, ослонац под нешто, подупирати*. — Не узѣма ми тѣ колац, њѣм подувѣрѣм сѣјѣно. 2. *својим телом подупирати (нешто)*. — Мѣ подувѣрѣмо тѣлу да не пѣнѣ, дѣша ни ѣспаде, а он глѣдѣ и смије се. 3. *обраћати се некоме молећи за нешто (помоћ и сл.)*. — Не мѣгу га јѣ цѣо вијек подувѣрѣт — није дѣжан да ми вѣзда чинѣ, досѣдио сам му. Не подувѣрѣм јѣ ни бѣље, а нѣ онакву фѣкару. 4. *наваливати на некога досађујући, спападати*. — Она пѣган вѣзда подувѣрѣ нѣкѣга. II. ~ се 1. *запињати свом снагом подижући, подупирући (нешто)*. — Подувѣрите се колико дѣете, не мѣжете тѣ кѣмѣн ни покрѣнут с мѣста. 2. *окомљавати се на некога*. — Подувѣрѣ ми се он сво десет гѣдѣнѣ, да мѣже — бѣстрага би ме оѣрѣо.

подувѣрѣјет, -ѣврѣм свр. I. 1. *подметнути подупирач, ослонац под нешто, подупрети*. — Подувѣрите нѣчим тѣ сѣјѣно, да се не преврѣнѣ. 2. *својим телом подупрети (нешто)*. — Подувѣри тѣ кѣцу, да подвѣчѣм колац. 3. *продрети (о води)*. — Пѣла великѣ кѣша, па ми пѣдувѣрла вѣда у пѣдрум. 4. *обратити се некоме молећи за нешто (помоћ и сл.)*. — Нѣжда мѣ наѣрѣрала, па га мѣрам ѣпѣт подувѣрѣјет, а знам да сам му досѣдио. 5. *навалити на некога досађујући му, споласти*. — Кѣга ли ѣе подувѣрѣјет нѣѣс она пѣландѣра? II. ~ се 1. *свом снагом подупрети (нешто)*. — Што си се пѣдувѣро такѣ, кѣ да ѣш да преврѣнѣш тѣ сѣјѣно? Да се мѣй двоѣца подувѣрѣмо, преврѣнѣли бисмо овѣ кѣмѣн. 2. *окомити се на некога*. — Пѣдувѣро му сѣ, валѣ, да му сѣме ѣтрѣ. Пѣдувѣрла ми се она гѣба, да мѣже, би ми кѣћу ископѣо, а знам да ме шпѣја и у ѣдбу и у милиѣију.

подурјѣсит се, -ѣсйм се свр. 1. *окомити се (на некога), споласти (некога)*. — Што си се ти мѣне подурјѣсио, јѣнѣче бѣжи, шта сам ти јѣ учинѣо!

Подурјасиле су се свѣкрва и зѣва, па ми не даду живота. 2. (некоме) *обузети, спонасти (некога) (о горушици)*. — Подурјасила ми се лутина, уби ме.

поѣкѣт се, -ѣм се свр. *порвати се*. — Смјјеш ли да се поѣкамо?

пожегнут се, пожегнем се свр. 1. *јако ожеднети*. — Пожега сам се, пијем велику воду, не могу се напит. 2. *обоleti од упале плућа (о коњу)*. — Ако ти се коњ озниђ па га не отреш, може да ти се пожегне. Коњ ти се, изгледа, пожега, видиш како кашља.

пожежен, пожежена, пожежено *болестан од упале плућа (о коњу)*. — Овај коњ је био добар, но е сад пожежен.

позамйцаѣт, -йчѣм свр. I. *вешањем усмртити (више њих заредом), повешати*. — Не могу ја позамйцаѣт родитеље због женѣ. II. ~ се *одузети себи живот вешањем (о већем броју особа), повешати се*. — Ис те куће су се трѣе позамйцаѣла, тѣ е њима наслѣдно да самйјема себе узимају живот.

позглијѣдит (се), -йјѣдим (се) свр. в. *озглијѣдит (се)*. — Позглијѣдио мѣ брат ка смо сѣкли дрва. Позглијѣдио сѣ кад је пао с ораа.

позгљѣбан, -бна, -бно в. *зглобан*. — Он је позгљѣбан откад га знам.

позбрйѣт се, -брйѣм се 1. свр. *заузети поносан став, подичити се*. — Позбрйѣ се маѣло, па свуци одијѣло, чува га. 2. несвр. *поносити се, дичити се*. — Радуле се позбрйѣ школѣванијема синовима и рѣђаѣцима.

поинѣтйѣт се, -ѣтйѣм се свр. *посвађати се*. — Поинѣтйѣле се поцкѣ жѣне, цйѣо Пѣд одлйјѣжѣ.

појѣвит, -ѣвйѣм свр. *потећи*. — Пѣјѣвйѣ му крѣв йѣз носа.

покалабѣсйѣт, -йѣм I. 1. *поқварити, пореметити нешто*. — Свѣ си ми овѣ покалабѣсйѣо. 2. *поқварити нечије односе, посвађати, завадити некога*. — Добро су се слагѣли, но и покалабѣсйѣше жѣне. II. ~ се 1. *поқварити се, пореметити се*. — Свѣ ми сѣ овѣ покалабѣсйѣло. 2. *поқварити међусѣбне односе, завадити се*. — Бйѣли су добри пријѣтељи, но су се сад нешто покалабѣсйѣли.

пѣкара ж *морална (пре свега) и физичка ругѣба, ништарија*. — Јесте ли виђѣли шта ўради онѣ бѣжѣ пѣкара, онѣ цкврѣна безѣбразнѣ и лѣуцкѣ ништавйѣло!

покламйѣшит, -йѣшйѣм свр. в. *окламишит*. — Немѣм шта пѣјѣс, свѣ ѣѣца покламйѣшйѣла.

поқѣрбѣт, -ѣм свр. *поқватати, уловити*. — Поқѣрбѣла маѣца мйѣше, немѣ вишѣ ниђе нијѣднога. Поқѣрбѣла е сад милиѣија некакве лупѣже што су крѣли по вѣроши.

поқрѣсит, -ѣсйѣм свр. 1. *подарити нечим лепим, добрим и сл.* — Бѣг ми е поқрѣсйѣо свѣ ѣѣцу — свѣ су лијѣпа и добри ѣѣци. II. ~ се у изр. *поқрѣсйѣо се, да бѣгда каже се кад се неко благѣсйѣла, кад се некоме жѣгли сѣе најѣље*. — Бйѣстра му е онѣ ѣѣвѣка, поқрѣсйѣла се, дабѣгѣдѣ!

покренисат се, -ишѐм се свр. *подичити се, узгордити се*. — Покрениши се ма̀ло кад њмаш ова̀кву кѣту бѣцѣ.

покрклиш, -иша м *остатак јела (обично удробљеног) у таѣиру после оброка*. — Не оставља та̀ покрклиш, нико неће иза тебе, а штѣта е то ба́чат.

покупѣлат, -елѣм свр. *покупити*. — Синови покупѣлају свѣ што на̀ћу у кѣћу и понѣсу у Биоград.

полага́т се, -ага́м се и -аже́м се несвр. *јести с неким једном кашиком наизменице (један после другога)*. — Мбра́мо се полага́т, нѣмамо до јѣдну ужѣцу, здра́ви смо дба па́ не ма́ри.

полагодѣт, -ѣм свр. *угодити, учинити по вољи*. — Ако му ма̀ло полагодѣш, днда́ се ш њѣме мо́же ли́јѣпо.

по̀лапа́н, -пна, -пно *халаплив (у јелу); похлепан, грамзив*. — Не смѣјеш бѣт по̀лапа́н, замљѣра́ народ. Онѡј по̀лапно́ј по̀га́ни ма̀ло је и камења.

поливу́ља ж 1. *особа која има пролив, дијареју*. — О́јде она́ поливу́ља у гору да полијѣва́, заболѣо га́ дрѣв. 2. *плашљива особа, слабић, кукавица*. — У ону́ поливу́љу немо́ ѣмат на́да ни́ какво́га ослѡнца.

полига́т се, -ѣм се свр. *мало се оклизнути, поклизати се*. — Полига́о сам се, умало́ сам па́о.

полијѣват, -ѣјѣвам несвр. *вршити нужду, обично добивши пролив*. — Пр. в. под поливу́ља.

по̀лит, полијѣм свр. 1. *вулг. упрљати, умазати својим житким изметом*. — Кака́в је, да га полијѣм с крѣва дрѣвета! II. ~ се добити пролив, дијареју. — Ово́ се дијѣте по̀лило, свѣ му цѣри́ низ ноге.

полѣковѣт, -ѣм свр. I. (најчѣше о говедима, а погрдно и о људима) *побити, потући*. — Полѣковиће ни кра́ве Радоњине овѣ на́ше. II. ~ се побити се, потући се. — Немо́ говѣда да ни се полѣковѣ. Онѣ будѣле су се сѣно́ј полѣковѣле.

помака́рит, -ѣм свр. 1. *порећи*. — Ово́ што сам река́, не мо́же ми ни́ко помака́рит. 2. *покеарити, омести*. — Свѣ су ни ово́ помака́рили.

помамы́ло с 1. *помама, јарост, бес*. — Кад њѣга уфа́ти помамы́ло, би се за́кљѣо е је лѣд. 2. *напрасита, помамна, махнита особа која се лако разбесни*. — До́ђе јутрѣс онѡ помамы́ло, свѣшта ми рѣче, нѡ оста́до жѣв.

пома́мљеник м в. *помамник*. — Ако те чу́е онѡ́ пома́мљеник, злѡ ће те на́ј.

пома́мљеница ж в. *помамница*. — Не мо́гу жѣвљѣт од онѣ пома́мљеницѣ.

пома́мњѣк, -ѣка м *љут, напрасит, пргае човек, човек који се лако разбесни*; исп. пома́мљѣник. — Сва́кое су она́ у кѣћу некакѣ пома́мњѣци.

помамниџа ж *љута, напрасита, помамна женска особа*; исп. помамљениџа. — Свекер јо е био добар и миран чбек, а свекрва једна помамниџа.

поматуџит, -им свр. в. *изматуџит*. — Нијесам ја поматуџио још кой дан, но знам шта радим.

помеџаш, -аша м *особа са којом се неко меџи, сусед (као власник суседног имања)*. — Ми смо били помеџаши у село и у планину.

помес се, пометем се свр. 1. *смрзнати се, умрети од зиме*. — Млдоги су се помели преко овѣ планинѣ. Млдого сѣ љуџи помело преко Чакора. 2. *претрпети велику хладноћу, јако озепти*. — Цио дан пада киша, поместе ми се ђеца за стокм. Поместе се она ђеца данас, слабо су се и обукла.

пометина ж 1. *животињска постељица*. — Виџи је ли крава избачила пометину. 2. *особа без карактера, без цврстог става, љигава особа*. — Онџе чоѣка нѣма, онѣ е обична пометина.

пѣмир, помйра м *помирење*. — Кад је био пѣмир измеџу Лѣкићѣ и Барјактарѣвићѣ, пало е још девет кумстѣвѣ у Васѣвиће.

помѣлак, -лка м *место одакле се пружа добар видик, одакле се далеко види*. — Изйди до на помѣлак, виџи шта се радй у Чуку.

понáвиш прил. *навише, уз благу узбрдицу*. — Йди свѣ понáвиш дог доџеш на ону пресѣдлину.

понáниж прил. *ниниже, низ благу низбрдицу*. — Одовлѣ ти је свѣ понáниж и брзо ћеш сйс на пѣт.

понеáри прил. *без своје воље, силом, на силу*. — Мбраћеш ти радит и понеáри, оће да се йје, а лѣба ти нико не да док не зарадйш. Узѣће он ону ђевѣјку и понеáри, йма она рѣд, а он се нѣ било воцат ш нѣм.

пониџет се, понесем се свр. (поред уобичајеног значења “порвати се”), *појавити се, покренути се у великој количини или броју*. — Пѣнијели су се ѣпѣт ѣблаџи, удáриће најдалѣ до доведѣ.

понѣвак, -вка м в. *новина*. — Ка се компйјер посйје на понѣвак, прѣвѣ гѣдинѣ га не напада златиџа.

попáмтйт, -йм свр. *добро упамтити, запамтити*. — Попáмти, сйне, нѣће овѣ на добро изйс. Попáмтите, љуџи, што ви данас реко — плáтићемо овѣ што сѣ дозволило да ни свакојакй блѣш по дрџави копа и развалѣе с.

попáсак и попáсек, -ска м *јутарња паша*. — Пуштите онѣ краве на попáсак. Оѣбраѣ е краве на попáсек, пá га нѣма.

попáша и пѣпаша ж *накнада која се плаћа за пашу стоке*. — Ёво доџе вријеме да Краљани плаћају пѣпашу Морáчанима у Колáшин за своју плáнину, а нѣкад нијесу плаћали ни Турцима. Они мѣгу да живѣ от пѣпашѣ.

поперчинат се, -нам се свр. *понући се*. — Ка се луђи побйју, па и ајде дѣ, а ка се жѣне поперчинāju — то е да чѣк цркнѣ ђ смија.

попйрат (се), попйрам (се) и попйрат (се), -ѣм (се) несвр. 1. *кретати се полагано, мицати се*. — Ми се одријѣсмо радѣћи, а ђн не попйра с мљѣста. ђн не попйрѣ с мљѣста. Она се стока дѣнас не попйра с пландишта. Они се косачи нѣшто слабо попйру с мљѣста, вишѣ острѣ нѣ што кѣсѣ. 2. *расти, напредовати*. — Онђ дијѣте не попйра, бойм се остаѣне мали. Шта е оно те се она мѣли не попйрѣ?

пђповишѣ прил. *мало више, доста*. — Немђ се ти стйђет, нђ узми пђповишѣ. Пђповишѣ си ми мукѣ заѡа проз овђ мало вијѣка, млђго вишѣ нѣ што мйслиш.

пђпрат (се), пђпрѣм (се) и попйрйет (се), попѣрѣм (се) свр. *мрднути, кренути, помаћи се*. — Узѣшѣ ми се нђге, пђпрат нијѣсам мђгѣ ни макар с мљѣста. Нѣће ти ђн ни пђпрат с прага, а нѣ да ти дђђѣ и нѣшто помђгнѣ. Толйкђ сам ѣмбран да не мђгу попйрйет ни кђрака. Нѣћу ти јѣ ђдовлѣ ни попйрйет док ми не донѣсѣш пѣре. Зђбри, не зђбри — нѣће ни да се попѣрѣ с мљѣста. Нѣ блѣше се ни пђпрађ с оногѣ мљѣста ѣе смо га остаѡили. Оѣете ли се ви попйрйет ђглѣ? Нѣће се ђн ни попйрйет док се дђбро не найје.

попрѡѡача ж у изр. *репа по прѡѡача в репа прѡѡача (под прѡѡача)*. — Појѣдѡше ѣѡца зимус свѣ рѣпе попрѡѡаче.

попрѡѡља ж 1. *особа која пушта гасове, ветрове*. — Не йди за старђм попрѡѡљђм. 2. *млашљива и некарактерна особа*. — Знађ сам да е ђбична попрѡѡља, нђ да е толйкѣ — нијѣсам знађ.

попрѡѡнит, -рѡѡним свр. I. *повредити, избѡсти у стомак (сѣе зарѡдом)*. — Попрѡѡниѣе ми она манйтѣ краѡа говѣда. Бойм се да ми она плѡна пђган не попрѡѡни ѣѡцу. II. ~ се *изѡсти, повредити јѣдно другѡме стомак*. — Попрѡѡнитѣ ни се онѣ краѡе. Да и не разѡѡдисмо, ђѡјѡ се попрѡѡнит.

попривйкнут, -йкнѣм свр. (некоме, на некога) *мало поѡвйкнути*. — Попривйкни ти на ѡѣга, па не брйжи. Попривйкни му ако мйслиш да йшта бйдне од оногѣ.

попрйѡат, -идѡам свр. *мало додати*. — Мѣло е ѣѡци, попрйѡѣ им јѡш по мѣло тогѣ пасуља.

порѡѡѡтит се, -йм се свр. *наслонити се јѣдно на другѡ леђима ради одмараѡа*. — Ајмо да се порѡѡѡтймо, забѡйѡ ме рѡѡт сеѡѣћи без наслѡна.

порѡѡштйт, -йм свр. I. *ставити у ред, порѡѡѡти*. — Кат сѡѡѡш вѡѡке мѡраш и порѡѡштйт, па да ймѡш рѣд сѡ свѡкѣ странѣ. Ёно учйтель порѡѡштйѡ ѣѡке да и вѡѡѡ у шѣтњу. II. ~ се *разместити се у редѡве, порѡѡѡти се*. — Ајде, ѣѡцо, порѡѡштйте се двѣ по двѣ, па да йѡѡмо у шѣтњу.

порѡѡшкат се, -ѡам се свр. у нешто блажем значѣњу: *посѡѡѡти се, заѡѡѡити се*. — Чѣстѡ се ђни двѣ порѡѡшкѡју, нђ ђпѣт не мѡгу јѣдан без

другбга.

пóртик, портíка м *ходник*. — Начинíо е кућу на два бóја; у дољњíм бóј íмá портíк и двије вељé сòбе, а на гóрњíм — вељí портíк и четири помањé сòбе.

порупина ж *влажни, натрули слој сена на дну стога*. — Кад íмáш дòбар нáстор, порупинé скòро и да нéмá.

пòсигур прил. *сигурно*. — Јá ћу сòтра дòј да ти помòгнéм, тò ти е пòсигур, а дáко дòђе и Нòво.

посíлит се, -íм се свр. *обрадовати се*. — Да си отишá кòд њи, би ти се дòбро посíлили.

посíфка ж 1. *лопатица за преношење жара, пепела, посипка, ватраљ*. — Узми посíфку и избáчи пéпco. 2. *гвоздена лопата*. — Не заборáвите посíфке да утовáримо Милу један трáктор пржинé.

поскрáјнут, -áјнéм свр. I. *помаћи, склонити у страну*; исп. *скрајнут*. — Поскрáјните ћéпу, да и воловòдница не згáзи. II. ~ се 1. *помаћи се, склонити се у страну*. — Поскрáјните се, ћéцо, док прòђу камиòни. 2. *повући се од убицајеног посла, обавеза, престати се мешати*. — Поскрáјнуò се у задњé вријеме, не íдé нí на какве сáстáнке, али ако се купé самодопринòси, првí дáс.

посмíрит, -íрим свр. в. *смирит*. — Кат посмíриш, дòђи до победíмо. Посмíрили смо òвце, јòш крáве, пá да глèдáмо днeвник.

посмòчит, -òчим свр. *погледати испод ока, подмукло и непријатељски*. — Нíкад не глèдá чòчка у очи, нò посмòчи испòдмукла кá пáс.

пòстáт ж *особина, одлика*. — Бòгме е Рáдое вишé жéнскé нò мушкé пòстáти. Мушкò е, али некаквé жéнскé пòстáти.

пòстата ж *појас, део виве, земљишта који обрађује један радник (ако их има више)*. — Да опрáшíмо јòш по једну пòстату, пá ћемо рúчат.

посујмáт, -ујмáм свр. *посумњати*. — Посујмáо е у нéно поштéње.

посукáт се, -учéм се свр. *учестати с појављивањем*. — Турци се посукáли да купују жíто. Посукáли су се вóкови по тијá планинá, поклáше лóђуима стòку.

посукíвáт се, -кúем се несвр. *појављивати се*. — Да íмá штò од овијá лòвáцá, нé би се вóкови вишé посукíвáли.

посумицé прил. в. *тилутице*. — Задòвијек је рáдио посумицé. Посумице сáм погодíо је е сáкривен прстéн.

посусéкат, -áм свр. I. *спотаћи, саплести*. — Посусекá ме нéкоé, умáло рáзби нòс. II. ~ се *спотаћи се, саплести се*. — Мíљан се зáврзе ногòм у лòзаре, посусекá се и пáде.

посећела -ћелѣ ж ир. *стара, неудата девојка, уседелица*. — Научила е посећела да старуши. Никѡга не слуша посећела посећела.

посећели, -а, -ѡ *који (која) је дуго остао (остала) неосењен (неудата)*. — У ту кућу су остале три посећеле ђевѡјке. Посећелѡме мѡмку све смѣта.

посећелица ж *стара, неудата девојка, уседелица*. — Ђѣца ѡјдѡше у градове, а ђевѡке осташе посећелице.

посећело м *стар, неосењен момак*. — Викѡо сам ја мѡме посећелу да се жѣни на вријеме, нѡ ме ѡн нѣ послуша. Сад га нѣтѣ ни удовице.

посећѣљак, -љка м *посело*. — Дођите дѡвечѣ на посећѣљак.

пѡбек, пѡбѣка м 1. *велика хладноћа, мраз*. — Данас је такѡв пѡбек да се не мѡже ис куће изйс. 2. *јако љута, срдита особа*. — Такѡѡга пѡбѣка од женѣ није се доводило у наше село.

пѡбѣчит, -а, -ѡ 1. *који добро сече, оштар*. — Ова ти је бекира пѡбѣчита. 2. *који је оштар у говору*. — Мѡмир је и рѣчит и пѡбѣчит.

пѡтакѡв, -ква, -кво *нешто гори, слабијих квалитета у односу на друге*. — Синови су сви дѡбри, увргли се на ђѣда, а ѡтац им је био пѡтакѡв.

потемѣљу прил. *сасвим, потпуно*. — Пострадали смо овѣ зимѣ потемѣљу.

потижѣрит, потижѣрим свр. I. *узнемирити, узбунити*. — Што пѡтијѣри, јадан, та пилад, те се разблѣгоше по шуми. Са њеш ту ђѣцу потижѣрит, а била су се мало примирила. Потижѣрио осѣњаке, пѡ су га два пѣчила. II. ~ се *узнемирити се, узбунити се*. — Нѣшто су се потижѣрили граничѣри на караулу. Најѣђе камијѡн, пѡ ми се потижѣрише ѡвце.

потиковѡт, -куем несвр. *споминѡвати са жаљењем*. — Ѡтац је чѣсто потиковѡо што није шкѡловѡо и нас ђевѡјке, нѡ сѡмо синове. Вала е циѡ вијек због тѡга потиковѡо.

потит се, потим се свр. *знојити се*. — Врућина, пѡ се потимо.

поткайтит, -им свр. I. *довести некога у неприлику, невољу, удесити*. — Нѣко мѣ дѡбро поткайтиѡ. Нѣко мѣ јучѣ на плацу дѡбро поткайтиѡ, извукѡ ми такулин с тѡ мало парѡ што сам имѡо. II. ~ се *поразнати се, намирити рачун, поткусурити се*. — Јѣдва су се поткайтили.

потколѡарит се, -ѡрим се свр. *добити самопоздање, сигурност у присуству рођака, братственика*; исп. околдарит се. — Дошли су му браћа и рѡђаци, пѡ се потколѡариѡ уѡ њи.

поткѡчит, -ѡчим свр. I. *подупрети, подбѡчити*. — Поткѡчите нѣчим тѡ сѣјѣно, да се не преврнѣ. II. ~ се *подбѡчити се припремајући се за тучу, заузети борбен став*. — Што си се поткѡчиѡ, мислиш да ти се бойм! Виђи онѣ волѡве, поткѡчили се — ѡтѣ да се бију.

поткркљушит се, -ушим се свр. *с муком суздржати наступ смеха*. — Кад Милѡан нѣшто причѡ, Ѡцо и Бѡжо се поткркљушѣ ѡ смија.

поткўтњица ж *жива испод куће*. — Њмам добру поткўтњицу, а осталбга имања ма̀ло ѡмам.

пѳтље прил. *после*; исп. *потоле*. — Чека сад, пѳтље ѡу ти рѳј шта е бѳло. Виѳи шта ѡеш и како ѡеш, немѳ пѳтље да се каеш.

потѳље прил. а *потље*. — Поједѳсмо онѳ мало лѳба, а потѳље ѳна тўри мало качамака, те придѳдасмо. Сѳди да ручамо, па ѡемо потѳље да виѳимо кума-Пѳтра.

потѳлњи, -а, -ѳ *последњи*. — Потѳлњи ти пўт вељу да о тѳмѳ ништа не знам и немѳ ме више испитиват.

потпѳтит, -ѳтим свр. *покеарити ципелу искрививши петом ѡен задњи деѳ*. — Не умиѳе да ѳде у прѳвље, нѳ и ѳдма потпѳти.

потпѳинут, -ѳнем свр. *пети се у већем броју и на широком простору*. — Потпѳинуле ѳвце ўз гору за бабушкѳм.

пѳтра ж *штета коју стока учини на усевима и ливади*. — Коју су ми пѳтру учињѳла кума-Мѳлѳва говѳда!

потрагљив, потрагљива, потрагљиво *који искаче из стада и иде у штету (о овци, овцу)*. — Није лако чўват потрагљиву ѳвцу.

потрагўља ж 1. *потрагљива овца, овца која искаче из стада и иде у штету*. — Мѳрам заклат овў потрагўљу, не мѳжемо трчат за ѡѳм. 2. *особа која нема мира у кући већ стално лута по селу*. — Којѳ е потрагўља ка му и мајка — нишат се не смируе кот кўћѳ.

потрагўија м а *потрација*. — Баља е вељѳ потрагўија — ваѳда блѳжи из буљука.

пѳтраѳ ж *шашава, луцкаста, блесава особа*. — Виѳи шта учини онѳ пѳтраѳ.

пѳтрација м *говедо или брав коју искаче из стада и иде у потру, штету*; исп. *потрација*. — Такѳѳга пѳтрациѳѳ ка што е бѳла јѳдна крѳва Раѳѳвина сѳло не памти.

потрѳушина ж *месо с трбуха*. — Сѳари овѳе потрѳушинѳ да ѳју ѳѳца.

потрѳпачкѳ прил. *из места, без залета*. — Ајмо сад да скачѳмо потрѳпачкѳ.

потрѳсит, -ѳсим свр. *овлаш, мало посути нечим ситним*. — Потрѳси тога прѳшка по компијѳриѳма, ѳма по ѳѳкоја златица. Потрѳси мало брашна, да ти не пријѳсѳа за оклагѳју. Потрѳсило е мало снѳјѳга.

потуѳара ж а *фрѳушара*. — Нико не зна која е онѳ потуѳара, свѳ нешто фрѳушиѳ и јѳди за у зѳчас за ѳѳѳѳву глѳѳу.

потуѳжет, -ѳжим свр. *тужећи мало оглакати покојника*. — Ајде, Рѳсе, ако си каѳра, потуѳжи ма̀ло.

потурат, -урам несвр. 1. *стављати, остављати, спуштати*. — Не потура то на земљу да се на глиба. 2. *подбацивати (о ватреном оружју)*. — Моја пушка потура, па треба нишанит мало више.

потурит, -им свр. *ставити, оставити, спустити*. — Потури ту косу, па узми грабуљу те пласти.

потфишкават, -авам несвр. *подговарати, подстрекивати*. — Неко нега потфишкава, не би он био онако тврдоглав.

потфишкџт, -ам свр. *подговорити, подстаћи*. — Потфишкаћу Милана да искрџка онога гада женџ.

пофџта ж у прил. изр. на пофџту 1. *на дохват руке*. — Додџ ми горужду, ако ти је на пофџту. 2. *на видно, згодно место*. — Остави то на пофџту, да не заборавиш.

пофрњушит, -ушим свр. *покрасти*; исп. пошњуат. — Мбра нџнас да е нешто пофрњушио по сџлу.

пофузџт се, -џм се свр. в. *фујнут (II)*. — Пофузџла сџ и озглијџдила кољџно.

пофујџт (се), -ујџм (се) в. *фујнут (се)*. — Пофујџ мало ту врећу, да ми не смета. Дџнило се пофујџа и паде. Пофујџ ми се опџнаџ, те рџзби нџс.

почивџло с *место где се почивџа, одмара*. — Кат стџгнџмо на почивџло, мало ћемо се одморит, а џнда није далџко до кџће. Кућа Богџћева вџзда е бџла џуцџко почивџло, мало е кџ прошџ путем а да га нијџсу збвнџли и частџли.

почкрџивџт се, -кџем се несвр. *спрдати се, подсмевати се, изругивати се некоме*. — Не мџжете се ви сџ мнџм почкрџивџт, нијџсам јџ тџко прџс кџ што мџслиџте.

почуруџџт, -џм свр. I. 1. *преморити напорним радом*. — Почуруџџше не овџ годинџ косџдџбџм. 2. *претући, премлатити све одреда, помлатити*. — Немџте дџрат Коњушџне, е тџ ве почуруџџт. II. ~ се 1. *преморити се*. — Дџнас се прџпџсно почуруџџсмо по овџ бџжџ мџњи. 2. *истући јџдан другџ, међусџбно се истући, потући се*. — Онџ се двије будале дџнас почуруџџше, мбра да су свџ у модриџце. Почуруџџше се онџ говџда. 3. *прејести се*. — Почуруџџсмо се овога гџтова.

пошџнут, -џнџм свр. I. *покрџнути, померити*. — Пошџни мало тога кџња. II. ~ се *покрџнути се, померити се*. — Пошџнџли су се накрџ ливџдџ.

пошџшкџт, -џм свр. I. *подшџшати*. — Пошџшкџо мџ бџрбер у Андријџвџпу. II. ~ се *подшџшати се (код фризџера, бџрбера)*. — Прџви пут сџм се пошџшкџо кџ сџм се оженџо.

пошмуљџт, -уљџм свр. *појџсти кришом*. — Кџ ми е пошмуљџо онџ шџйџве те су бџле џвџе?

пошњуара ж в. *фрњушара*. — Ено опет она пошњуара ће шњуа по селу.
пошњуат, -ам свр. в. *пофрњушит*. — Нешто е ноџас пошњуао, па се јутрџс није не појављуе.

поштѣтит, -им свр. I. *покварити*. — Поштѣтиће дијете та сат. II. ~ се *покварити се*. — Поштѣти ни се аутобус те смо сву ној провѣли покрај огња навр Турјака.

пошушњара ж в. *фрњушара*. — Не да тој пошушњари да ти у све нос замаче. Не даду пошушњаре поштѣнијема љуђима живота.

пшпррс *узвик за вабљење оваца*. — Ој, пшпррс, сѣка, пшпррс, сѣка!

пшпрц(а) *узвик за терање оваца*. — Пшпрц! Пшпрц — де! Пшпрц тамо! Пшпрца вук те изио!

празнијк, -ѣка м *пуки сирмах*; исп. празнов. — То е била туга, празнијк без ѣје ѣчега, но бјде у партизане, те пџтаде официр и сјд кџ ка бн.

празнов, -џва м в. *празник*. — Вљечито е био празнов, но сџм је крив, више вџли да цјо дџн глџдан лежѣ, но да нешто зарџди.

прање с I. *рубље које се пере, односно које је тек опрано и мокро*. — Мама е разгрнула прање на конџпац да се суши. 2. *нечистоћа, прљавишина*. — Кџд јџ се уљѣжѣ у кџћу, то е једно прање.

прџтит, -им свр. *послати*. — Ви сте ми прџтили пџзив. Прџтила е дијете да јџ донѣсѣ дувџна.

праџат (се), праџам (се) несвр. *замахивати ногама, ритати се (о коџу, магарџу и говечету)*. — Зѣкан праџа ногама кџд гџј му прџѣм. Ђџрка се нијкад не праџа.

праџе ж мн. *коноџи који служе као узенџије на самару*. — Спуштѣте ми маџо праџе, висџко су ми.

праџит, -им свр. I. *ударити ногом, ритнути (о коџу, магарџу и говечету)*. — Праџио га кџв ѣ главу. II. ~ се I. *замахнути ногом, ритнути се (о коџу)*. — Не мџгу прџј поред ѣџрке, а да се не праџи на мене. 2. *одџпети се*. — Ако се та грана праџи, мџже те нагрџит.

праша ж в. *прашиџба*. — Нема кџ да ми рџди, па плаџам и прашу и нагрџт.

прашиџба ж *прво окопавање кукуруза, кромџира, пасуџа и сл.*; исп. пра-ша. — Нагрџт је мџџго лџкши но прашиџба.

прашиџц, -џџца м *радник који праши, окопава кукуруз, кромџир, пасуџ и сл.* — Нијкат се прашиџц није равњаџо с косџчем.

прашит, прашим несвр. (поред уобичџјеног “дизати прашину”) I. *први пут окопавати кукуруз, кромџир, пасуџ и сл.* — Јучѣ смо прашиџли колџмџџ, а уџбрзо ћемо и компџјере. 2. *фиг. и ир. узнемиравати некога*

причом. — Ђш, не праши! Не дирам те, не дирā ме! Не праши без нѹжде ка те нико не дирā.

праштит, -ѡм свр. 1. *праснути* (о ватреном оружју мањег калибра). — Праштѡ неђе пушка. 2. *ударити, млатнути*. — Немб да те праштѡм право по глави!

прѡвљеска ж оѡца или краѡа која је прѡи пут донела на свет младунче. — Прѡвљеске се ма̀ло мѹзу, нб како која година — свѡ су блѡе.

прѡвљешче, -ета с хип. *прѡвљеска*. — Од овога прѡвљешчета не мѹзе се ни двā кѡла вареникѡ.

прѡга ж качамак од оѡсенога брашна. — За вријеме рāта да блѡше прѡге — добрб би бѡло.

прѡдкāна и прѡдкāна ж затѡор, тамница. — Немб се тѡ шāлит, можеш тѡ отѡс у прѡдкāну.

прѡдѡвѡла ж погрд. умишљена, неосновано уображена особа. — Он је вѡлика прѡдѡвѡла.

прѡдѡвѡлит се, -ѡлим се несвр. *погрд. разметати се уображеном снагом или памѡћу, правити се важан, бити умишљен*. — Милѡсав сѡ задѡвијек прѡдѡвѡлио и бурукѡо кā бѡк преко катѹна. Чѡдо се м̀лого прѡдѡвѡљѡ, чинѡ му се — нико кā бн.

прѡдѡвача ж у синтагми р е п а прѡдѡвача *врста јестиве репе*; исп. репа попрѡдѡвача (под попрѡдѡвача). — Оѡђе добрб успѡјѡвају репе прѡдѡваче.

превегāрит, -ѡм свр. *пребити као вегу, пса луталицу*. — Ако га уѡѡтитѡм, превегāрићу га! Не скѡтā понѡћи, е те мѡже нѡко превегāрит.

прѡвеза ж 1. *два или више предмета повезаних зајѡдно*. — Изгубѡ нѡко прѡвезу кљѡчевā. 2. *место где је нешто везано, чѡор, узѡ, заѡезак*. — Вāс ми је конѡпец у прѡвезе. 3. *однос двоје или више људи везаних међусѡбном наклоношћу, љубављу, зајѡдничким интересима и сл., веза*. — Дѹго е трајала тā њѡна прѡвеза, нб су се сѡд нѡшто спорѡчкали.

преврѡјѡет се, преврѡрем се свр. 1. *пожурити, навалити да се прихвати неки посаѡ*. — Кā дѡђе косѡјдба, неће ти се нико преврѡјѡет да ѹзме кѡсу, нб свѡ мѡрāш сѡм. 2. *претренути се, преморити се од тешког посла*. — Нијѡси се лѡтѡс преврѡ радѡћи.

преврѡљѡжит, -ѡм свр. *урадити немарно и поѡршно*. — Тā ти посѡ ништа не вāљā, тѡ си тѡ сѡмо преврѡљѡжѡ с пѡт нā дѡвѡт, нб ако мѡне пѡтāш — уради тѡ тѡ љѡцки, да те пѡслије нико не корѡ.

прѡгнат, прѡгнāм свр. I. (порѡд уѡбичајеног значѡња “прегерати, отѡрати преко нечега”) *преоптерѡтити тешким радѡм*. — Нѡмāм више рѹку, прѡгнāла сѡм и радѡм и по сву нѡј ме болѡ. II. ~ *се мало се посѡвѡјати, спорѡчкати се*. — Мѡло и Мѡлош се ма̀ло прѡгнāше окѡ водѡ, нб невѡља е Мѡлу, негѡѡ е водā јѡш дāнас.

прегнато прил. *одвише, сувише, претерано*. — Дође синој Вукашин, нò бљеше пљан прегнато.

прегон, прегòна м 1. *премор од претераног, тешког рада*. — Рёкѧ ми је лёкар да ме руке болё от прегòна. 2. *препирка*. — Шта ће ви сад тѧ прёгон, но живујте кѧ досад што сте.

прегрепис, прегрёбём свр. *препрецити пут, онемогућити пролаз, приступ и сл.* — Ако ме прегрёбё снйјег, нёћу мòј преко Црешњевика до прољёна. Четрес и четвртё прегрёбли су балисте на Чакор и покомѧтили и.

предријет, предрём свр. I. *исцрпсти, претерано уморити*. — Предријешё ме послом. II. ~ се *сувише се исцрпсти, истрошити у раду, давању и сл.* — Вала се нијёсу предрили да не дочёкају.

предругојачит се, -ачйм се свр. *постати друкици, променити се (обично нагоре)*. — Раније је био млого бòљй, али сё у зѧдње вријёме нёшто предругојачио.

предручак, -чка м *доручак*. — Мòмò е отишѧ да донёсё предручак.

предручковѧт, -кѧем свр. *доручковати*. — Ајте, лѧђи, да предручкуемо.

прёжат, прёжйм несвр. *вребати згодну прилику*. — Овѧ пѧс прёжй да нёшто угрѧбй. Онѧ пòгѧн вѧзда прёжй да нёшто украдё. Сву нòј сам прёжѧо, али јазбавац нё дòје.

прежијеват, -йјёвѧм несвр. *преживати*. — Говёда лежё и прежијевају.

презлогрдит, -рдйм свр. *дозлогрдити*. — Презлогрдила су ћёца кума-Јòкова, вѧзда ми чинё штёту.

прекѧпит, -ѧпйм свр. 1. *пресушити, пресахнути*. — Од овё жёгё млоги извòри прекѧпише. Изйò Андријѧ пòла јѧгњета, ймѧ дѧнас тòчак да прекѧпй. 2. *престати имати млеко, запрагнути*. — Овце су ми прекѧпиле прије Крстòвадне.

прекоономѧдне прил. *дан пре прекјуче*. — Прекоономѧдне смо сйшли с планинё.

прекосёлица ж *терен другогѧ села*. — Мòрѧо сам да узймѧм ливѧде поднѧполи и да йдём на прекосёлицу да и смируём.

прекòсит, -òсйм свр. 1. *кошењем заћи у туђу ливѧду*. — Онё Миркове гйбёти ми вѧзда прекòсё. 2. *завршити косидбу*. — Сѧ смо прекосйли, пѧ се мòжемо мѧло одмòрит док не стѧшу другй радови.

прёкотѧн прил. *наксутра*. — Мòрѧм òдит за Берѧне и прёкотѧтра и прёкотѧн.

прёкрёнут, -ёнём свр. *претегнути*. — Чйм натовѧри коња, прёкрёну ми тòвар на дёсну стрѧну.

прекрѣтат, -ѣћем несвр. 1. *в. криват*. — Прекрѣћē кōњу тōвар на дѣснѹ странѹ. 2. *ићи тетѹрајући се*. — Нāпио се Бāно пā прекрѣћē пѹтем, сāмо што не пāнē.

прекуквѣжит се, -йм се свр. *пресавити се од слабости, изнурености, мршавости*. — Бљѣше се прекуквѣжио, пā не мōгāше ни да се вѹче.

прелāдит, -āдйм свр. *постати хладније, захладити*. — Кат прелāдй, ђвце ће се сāме крѣнут ис плāндйшга.

прелāжат, -āжѣм свр. *слагати*. — Прелāжā ме онā пōгāн, пā нē дōђе.

прелйвода ж *особа која лако међа мишљења, политичка уверења, превртљивац, непоуздан човек*. — Нāјгорѣ су овѣ прелйводе, пристāлице свāкē влāдѣ. Не мōжеш се на онѹ прелйводу нй за шта ослднит.

прелѣтак, -тка м *стог сена сачуван из раније године*. — Ймāм три овогодйшнā сйјена и један прелѣтак.

прелѣтит, -йм свр. *остати, задржати се преко лета*. — Овā су ми двā сйјена прелѣтила.

премѣђит, -ѣђйм свр. *прећи преко међе, прећи у туђе приликом кошења, орања и сл.* — Тō су пōгāни. Отē и да украдѹ и да премѣђе.

прембрштйна ж *в. уморитина*. — Вртоглавāм од некаквѣ прембрштйнē, једвā се ндгѹ држйм.

премудрйват, -рѹем несвр. *лукаво причати*. — Умйје онā мѹдра от свāкē рукѣ премудрйват.

прѣмука ж (увек у вези с речјѹ мука) *тешка, велика мука*. — Пōднйо е на Гōлий ђток свакојāкē мѹке и прѣмуке.

прѣмчица ж *превој, прелаз преко брда*. — Ту е једна прѣмчица преко коѣ се прелāзй у Коњуе.

преображѣње с погрд. *срамота, срам, брука*. — Преображѣње свāкѡме дбдй једнѡм годйшње, а мēне о тѣбе свāкй дāн!

прѣплит, преплйје свр. 1. *прећи ивицу суда, прелити*. — Пāзи како сйплѣш, да не преплйје. 2. *прећи преко ивице, руба нечега услед отока*. — Отеклѣ му нѡге, пā му прѣплило преко опāнāкā.

препричѹша ж *жена која слеткари, сплеткашица, смутљивица*. — Да тѹ препричѹшу вишē нијесам видйо у кѹћѹ!

прерйлат, -йлāм свр. *прерити, преровати (о свињи, кртици и сл.)*. — Крмāд прерйлāше свѹ комперйну.

прерйшкāt, -āм свр. (у нешто ублаженом значењу) *прерити, преровати (о свињи, кртици и сл.)*. — Прерйшкāше ми крмāд ђбор.

пресвāдбовāt, -уем свр. *обавити свадбѹ*. — Нēнемо прендсит сйјена с лйвāдā док не пресвāдбуемо, тѡ е сāt прѣчѣ.

преседлина ж превој — Пут води право преко оне преседлине што се види горе.

пресеђит, -им свр. 1. *изгубити из памћења, заборавити*. — Ја сам то пресеђио, па се не могу сетити да ме убијеш. 2. *не сетити се добро, јасно нечега, погрешити присећајући се нечега*. — Није то такв, ти си то пресеђио.

престава ж 1. смешна сцена, догађај — Е па то е сјиној била једна престава, сви смо се кидали ђ смија. 2. *шалив, духовит човек*. — Она престава е сву ној изводила спрдњу са свијема нама, но нико му се не љути, свак зна да нема злу намљеру.

преставит, им свр. I. *представити, имитирати*. — Умије он скоро свакога да престави. II. ~ се 1. *умрети*. — Она се мученик ндонас преставио, ослободио га Бог жестокија мукџ. 2. *онесвестити се*. — Престави се Драга сјиној, умало џмрије.

престављат, -ам несвр. *имитирати, опонашати*. — Божо умије да преставља млоге наше селџане, да га не гледаш очима, рекај би да зборџ Мјрко, Мјлоња или Батрић.

пресукат, -учџм свр. *од истога материјала поново направити*. — Новва кућа е остџрџла, па смо ју пресукџли.

пресукиват, -куџм несвр. *од истога материјала поново правити*. — Ми смо Новову кућу пресукивали.

пресеверит, -им свр. *променити се, захладити под утицајем северца (о времену)*. — Билџ е топло до јутрџс, а сад је пресеверило, те те се она ђеца смрзнут.

претарџшит, -иџим свр. *претрести, пребрати, претражити*. — Све смо претарџшили, но ништа нијџсмо могли нај.

претџрит, -им свр. *а истатрит (1)*. — Сјџено ми је от киџџ претџрило. Ова пшеница је претџрила, није ни за крџмад.

претвџрат, -ам несвр. I. 1. *мењати, преобраћати у нешто друго*. — Не велџ претвџрат пријатеља у неприятеља. 2. *кварити се, мењати се нагоре*. — Претвџра гџра, није зелџна ка што е била до скџро. 3. *бити послушан, слушати*. — Не претвџра та пџган, па да би пџка. II. ~ се 1. *мењати, преобраћати у нешто друго*. — Претвџра му се крџв џ воду, рекли су дџктори да му нема спаса. 2. *причињати се, привиђати се*. — Иџџем ја прџз гору, ништа се не види, а џно ми се претвџрају зџвна, чекџари, цингаре, мека кџџџ и јџраџи, кџса ми се диџџ навр глаџџ.

претвџрит, -џрим свр. I. 1. *променити, преобратити у нешто друго*. — Свети Саџво е претвџрио чоџка у међџда, е се та чџџек сџкрио у вџну да не би дџо вџне калуђџеру. 2. *покварити се, променити се нагоре*. — Ово е мџсо мало претвџрило. 3. *послушати*. — Узалџд му зџџриш, неће да претвџри да би пџка. II. ~ се 1. *променити се, постати нешто друго*.

— Сам си крив што ти се најбољи пријатељ претворио у непријатеља.
2. *причинити се, привидети се*. — Пред очима ми се претворише свакојакѣ животине, а најгорѣ ми бљѣу змије.

префиган, -а, -о *префриган*. — Ова данашња ђеца су префигана.

пречавине ж (само мн.) *опанци од нештављене или примитивно уштављене коже*. — Покибелйле ми се пречавине, па врат ш њи да слѣдѣм!

пречагорит се, -ѣм се *превише се осушити, пресушити се*. — Ово се месо пречагорило, па га не мѣгу јѣс.

пречеправац, -вца м *онај који има право првенства при куповини и сл.* — Рајко е пречеправац и немѣ се преварит да купѣш имање Милѣво прије нѣ га питаш.

прѣчкѣт се, -ѣм се *несвр.* (у нешто ублаженом значењу) *свађати се*. — Нѣшто се снаѣ и зава прѣчкају, а не причају шта им је.

прешапит, -ѣпѣм *свр.* *обухватити рукама више него што је обим нечега*. — Мѣж ли опшапит ову бѣкву? — Мѣгу и прешапит.

прешлањат, -ањѣм *свр.* *немарно, офрље обавити неки посао, отаљати неки посао*. — Њѣву ми нѣје заградѣо кѣ што смо се погодѣли, сѣмо што е прешлањѣо, сваки би му колац извађило дијете од двије године.

прештѣлит, -уѣлим *свр.* I. *приштинити, пригњечити*. — Прештѣлио сам прѣс, боли ме кѣ у очи. II. ~ *се* *приштинити се, пригњечити се*. — Приштѣлио сам се вратѣма.

пржулин, -ѣна м *пржун за кафу, у виду шупљез ваљка на дужој дршци*. — Однесе кѣма пржулин, па не мѣгу испрѣжит кѣфу.

прибират, -ѣрѣм *несвр.* *прихватити некога, указујући му пажњу, поштовање*. — Мирѣш је био велики јунак и поштењѣк, па га е и господѣр прибирѣо и призивѣо.

прибит, *прибијем* *свр.* 1. *задати последње ударце, усмртити, дотући*. — Њѣмци су прибијѣли наше рањенике. 2. *пријати*. — Јѣ се најѣдо. — Нѣка си, прибило ти, дабѣгда. Пушти га да с миром рѣчѣ, овѣко му нѣће прибит.

прибрат, *прибѣрѣм* *свр.* *прихватити некога, примити га као свога*. — Најприје га нијѣсу млѣго вољѣли, а сѣ су га прибрѣли.

прибрѣат, -ѣм *свр.* *приспети за нешто*. — Крава е прибрѣала да се тѣли.

привиђа ж сабласт, привиђење, утвара. — Ыдѣм јѣ, кад одједнѣм се прѣда мнѣм стѣдри вѣк, јѣ се уфѣти за левѣр, а ѣн одједнѣм нѣстаде. По тѣмѣ сам видѣо да е тѣ бѣла привиђа.

привиђеније с оно што се привиђа, тј. *причињава* (обично нешто страшно, вампир и сл.) *на одређеним местима, привиђење, утвара,*

авет. — Кат сам се врћао из вођенице, привиђеније ми је скочило на леђа и јашало ме до куће.

привиђет се, -йдим се свр. *размислити, промислити*. — Привиђите се ви добро ваља ли ви рабџа и шта ће ви нароц рџј.

привикиват, -кѹем несвр. (некоме, на некога) *подвикивати (некоме, на некога)*. — Ти нѣ мож да не привикѹеш!

привикнут, -йкнѣм свр. (некоме, на некога) *подвикнути (некоме, на некога)*. — Нѣће да мрѣднѣ док му не привикнѣш.

привирет, -йрим свр. *привирити*. — Не да Вѹкман шћѣри ни привирет у кућу ѓткад се ѹдала бес пѣтања.

привршиват, -шѹем несвр. *завршавати изводећи врх (о стогу сена, сламе и сл.)*. — Шта ширѣш тѣ сѣјено, мѣслиш ли га привршиват?

привршит, -ршѣм свр. *завршити направивши врх (о стогу сена, сламе и сл.)*. — Ако сѣјено лијѣпо привршил, нѣће ти закѣснут.

придавак, -вка м е. *надавак*. — Ова ти придавак ус кућу мѣлго ваља, нијѣсте мѣгли од тљескобѣ живљет. Ево придавак порѣстѣ скѣро колико компѣјер.

придѣт се, -ѣм се свр. (поред обичног значења “додати као допуну”) *родити се*. — Бѣру се придѣло мѹшкѣ дијѣте.

призѣјмит, -ѣјѣм свр. *почети гонити, појурити*. — Бљѣше те дѣбро призѣјмио, нѣ ти бѣ брѣји, пѣ му ѹтече.

призѣрљив, *призорљива*, *призорљиво* *склон да се трза у страху, да штреца (о коњу)*; исп. *назорљив*. — Тѣ е бѣо дѣбар кѣњ, сѣмо призѣрљив.

призрѣт, *призрѣм* свр. *учинити се, причинити се (о коњу)*. — Чѣм тѣца полѣтѣи, ѣдгат призрѣи и скѣчи ѹстрану.

пријѣвит, -ѣѣм свр. 1. *дотерати, догнати (стоку)*. — Пријѣвите ѣвце чѣм угрѣје сѹнце. 2. а. *доћи, стићи (о стоци)*. — Краѣе сѣме пријѣвѣ чѣм упѣчѣ сѹнце. б. погрд. *доћи, стићи, вратити се*. — Знѣо сам јѣ да ѣте пријѣвит чѣм огладните.

пријѣвљиват, -љѹем несвр. 1. *дотеривати, догонити (стоку)*. — Не пријѣвљѹју ѣвце до пѣнѣћи, нѣ налажу огѣѣве и сѣдѣ окѣ ѣи. 2. *долазити, стизати (о стоци)*. — Краѣе не пријѣвљѹју сѣме, не смѣју преко пѹта. 3. погрд. *долазити, стизати, вратити се*. — Заклапѣ кућу чѣм мрѣкнѣ, пѣ тѣ ѣѣца пријѣвљиват на врѣјѣме.

пријѣвор, *пријѣвѣра* м *направа (обично дрѣвна) за закљѹчавање врата*; исп. *засун*. — Нијѣдна кућа нѣмѣ вишѣ пријѣвор, сѣ су свѣј брѣве.

пријѣвѣрница ж *дрѣвна полуга за утѣрђивање затѣорених врата*; исп. *засѣвница*. — Завѹци тѹ пријѣвѣрницу и закѣлѣпи врѣта, пѣ да крѣћѣмо.

пријѣмор, *пријѣмѣра* м *перут*. — Пѹна ми је кѣса пријѣмѣра.

пријенут, пријенџм свр. 1. *прионути, причврстити се, прилепити се*. — Пријенуо ми је гљиб за опанке, па не могу да га одлијепим. 2. *прећи, пренети се од једнога другога*. — Не идите код њега, да ви не пријенџ шџга.

пријењат, пријењам несвр. 1. *пријањати, лепити се, качити се*. — Слабо овај малтер пријењџ, бојим се да није довољно масан. 2. *прелазити, преносити се*. — Сраб лако пријењџ.

пријероц, пријерџда м *претерано велики род*. — Боље е кат шљиве рџде и џсредње, па су крупне, а овај пријероц је гџтџво иштџ што и нерџдица.

пријесџлац, -лца м *слани раствор воде којим се прска стџчна храна*. — Нџтџ да брџте лис бес пријесџлца.

пријџтран, пријџтранџ, пријџтранџо 1. *јако масан, премасан*. — Не могу ни да виђим пријџтранџу сланину. 2. *који садржи превише карактеристичних састојака, прејак*. — Не могу да појјем више од ужице мџда, мџд је за мене мџгџо пријџтран.

пријџша, пријџшла, пријџшло *натруо*; исп. прозука. — Овџ е дрво пријџшло, не ваљџ ни за грџјање.

прикрџнут, -џнџм свр. 1. *непотпуно, мало затворити, притворити*. — Прикрџни та врата, да не улазе кџкошке. 2. *одвести у затвор, ухапсити*. — Напио се Миња и побџо се са Забрџћанима, те га е милиџија прикрџнула.

прикрџијељит се, -ијељим се свр. *чврсто се припојити уз нешто као крпељ*; исп. закрџијељит се. — Прикрџијељџо се за онџ дијџте, па му не да да мрџне од њега.

припрџјет, припрџјџм свр. *натерати, притегнути*. — Припрџру га влаџсти и џн све призна.

припрџт, -а, -џ стрм. — Од Лиџма до навр Баља е вџдма припрџто.

припучџт, -учџм несвр. 1. *закопчавати*. — Припучџам блџзу испџд грла закучџљком, изгубџла сам пџљицу. 2. *пришивати*. — Тџтка ми саплџла цџмпер, џво сџд припучџџ пџљице, па да га обџчем.

припучџит, -им свр. 1. *закопчати*. — Припучџи дџгме испџд грла, биће ти топлије. 2. *пришити*. — Припучџила ми је тџтка пџљице што су ми се биле прекинџле.

прирџпак, -пка м погрџ *особа која је стално везана за некога, која је стално уз некога*; исп. пришупак. — Мџлораџ је Мџлџнов прирџпак — прџти га кџ џенка.

прирџда ж *јџдноставност у опхођењу, приступачност*. — Такве прирџде на чџска није сам глџдаџ.

прирџдан, -дна, -дно *приступачан, јџдноставан у опхођењу*. — Лџксо Јџгошев блџше мџгџо прирџдан и својџтљив, пријмиџ ме кџ да смо се стџ гџдина познаваџли.

прирѡжак, -шка м *помоћни рог на кући*. — Срѣћни ви рѡгови и прирѡшци.

прирѡшчић м *израслина на кромпиру, репи и сл.* — На репу сам наша десѣтак прирѡшчића.

присисак, -ска м *израслина, израштај*. — Подслије кишѣ компијери расту, а чѣсто им израсту некакви наѡваци и присисци.

присмрђет, -рђим свр. пеј. *привирити*. — Онераћу ја тебе от куће, нећеш ми га ѡвђе ни присмрђет.

присплѣнак, -нка м *дечак који стасава, одраста*. — Милораѡов присплѣнак не вѡли да учи.

пристранак, -нка м *блага страна, падина*. — Онај пристранац је пун јагѡда.

пристрмак, -мка м *помало стрмо земљиште*. — Чувѡ се ус тај пристрмак, да се не пођујаш.

приталарит, -арим свр. *в. наталарит*. — Приталарила ћетина пушке, мѡгу наљеј на Њемце пѡ настрадаат и наложит ѡгањ на село.

причѣт, причнѣм свр. 1. *добити велико виме због надоласка млека пред доношење младунчета на свет (о домаћим животињама)*. — Крава е веј причѣла, отелиће се у овѡ два-три дѡна. 2. *фиг. шаљ. припремити се за плач (о детету)*. — Ђно е мѡлиј причѣо, оће да плаче.

причињѡт, -њѣм несвр. 1. *добијати велико виме због надоласка млека пред доношење младунчета на свет (о домаћим животињама)*. — Пѡтеле ѡвце да причињу, још мѡло пѡ те да се ојагње. 2. *фиг. шаљ. припремати се за плач (о детету)*. — Тѡ дијете причиње, нешто му е, чини ми се, неправо.

причкврљит, -рљим свр. 1. *притиснути уз нешто, прикештити*. — Ка су се побили, Милош је причкврљио Милораѡа асталом уза зид и ѡнда га млатио рѡком по глави. 2. *притегнути некога, приморати га да поступи на одређени начин*. — Причкврљише га љуђи, не даѡоше му да врѡа.

причуњат, -уњѡм несвр. *причати којешта, глупости, блебетати*. — Он причуњѡ свѡпта о свѡкоме, а себе не види. Свѡпта причуњѡ пред ѡцѡм.

пришуѡак, -пка м вулг. *в. приреѡак*. — Наљутио сѣ што сам рѣка да е Раѡунов пришуѡак.

пркенѡћ, -ћѡа м *врло стрмо земљиште*. — Није лѡко изис уз овѡ пркенѡћ.

пркно с вулг. *отвор на крају дебелог црева*. — Ђѣ ће стра нѡ у старо пркно.

прло с *стрмо земљиште с растреситом, дробљивом површином које се обуреава само или га спирају бујице*. — То се прло стално обурива, те се ливада сваке године смаљуе.

прљ м *мање дрво зашиљено с једне стране које служи за окопавање, вађење лука и сл.* — Начинио сам прљ, идем да копам кађуннице.

прљага ж 1. *прашинасто, ситно тло настало воденом ерозијом или разбацивањем, раскопавањем и сл.* — Разбукали су волдџи рупу насред ливаде, начинила се читава прљага. 2. *земља лошега квалитета*. — Ове наше земље су обичне прљаге, није овд ни Полица ни Будимља.

прљат, прљам несвр. 1. *копати прљем (в)*. — Немб да ђеца прљају по обдру да се ствара прашина. 2. *копати ногама, чепкати (о живини)*. — Ено ти кдошке прљају по коломбдђу.

пробленут се, -не се безл. *поправити се, пролепшати се (о времену)*. — Дако се послѣје мијене мако проблене.

пробдац, -ђца м *гвоздени предмет којим се на опанцима пробијају рупе*. — Изгуби ми кума-Милво дијете пробдац, па немам чиме учинет опанке.

проврзат, -ржем свр. *пролуњати, пролутати*. — Провржи по селу, виђи шта се радѣ, а за кућу ти је ионако лако.

прдгнат, прогнам и прождене свр. *гонећи учинити да прође, протерати*. — Брани Влајко да прождене стоку пројавком кудѣје смо вјзда пројављивали.

прогуњат, -уњам несвр. *гутати; помало јести или пити током извесног времена*. — Не йта, маљѣ, но полако прогуња те залагас, е ће ти се тако запријет. Кад легне увече, донесу Стојану штругљу воде и сафу, те прогуња онѣ воде и до ујутру сву попије. Ево ти овд грбѣје покрај крвѣта, па прогуња ндѣас и кваси уста.

прдлит, прдлим несвр. 1. *пролазити у ходу*. — Је ли прдлио овудије један дебѣлий, ћѣлави чдѣк? 2. *имати одређени животни ток, судбину*. — Он је за овд свдга вијека некако увијек лако прдлио. 3. *слагати се*. — Наше су двије куће вјзда лијепо прдиле.

прождријет, -дѣрем свр. *прогутати*. — Болѣ ме грло, не мдгу прождријет ни капљу варенике. Силно ли га ђаволи прождријеше!

прозукѣ, -кла, -кло в. *пријеша*. — Ја не продаем прозукѣ дрва ка неки.

прозукнѣт, -нем свр. *постати делимично труо, натруо, натрунути*. — Ова е трупец прозукѣ. Ако ти овѣ балвани презимѣ, прозукнѣтѣ, па ти и онда нико неће.

пројавак, -вка м *појас земљишта којим се пројављује, прогони стока преко туђега имања*. — Ниједан суд ми не мдже забранит пројавак на мде имање.

пројавит, -авим свр. 1. *протерати, прогнати (стоку)*. — Мило прдјави овце порет куће. 2. а. *проћи (о стоци)*. — Пројавише краве, виђи да не бјду у колдмбоћ. б. погрд. *проћи*. — Прдјави Тодор и не рече ни добро јутро.

пројављиват, -љуем несвр. 1. *протеривати, прогонити (стоку)*. — Ђокови преко моје ливаде пројављују овце на појло, па ми све поараше. 2. а. *пролазити (о стоци)*. — Овце саме пројављују проз шуму, па се бојим да и нешто не препане. б. погрд. *пролазити*. — Сваку нбј Ратишани пројављују навйше, не знам куд блећ.

прокаменит, -йм свр. *једва, с муком проговорити (у невољи, кризи, тузи)*. — Не могаде, сирџма, прокаменит ни једне, но му само задркта јабучица и брада. Толйко ми је тешко кад мбрам да га ћешим да и ја с муком прокаменим по коју рйјет.

прољеј, прољежем и пролећнем свр. *проћи*. — Прољези прос кућу, отворена су оба двоја врата.

пронйјет, -нећем свр. *почети носити јаја (о кокошци)*. — Кдошке су ми прџнијеле.

пронџсак, -ска, а. *проношче*. — Пронџсак је тврџ, па га ћеца чувају за Васкрс, да се туцају.

пронџска ж кокошка која је тек пронела, која први пут носи јаја. — Ймам три старџ кдошке и двије пронџске.

пронџчад ж зб. *им. од проношче*. — Пронџчад су ситна.

пронџче, -ста с (супл. мн. проношчад) *јаје које кокошка снесе први пут у години*; исп. проносак. — Пронџче е малџ, ал тврџо и добро за туцање.

пропоганит се, -йм се свр. *постати гори него пре, искварити се, постати неваљао*. — Тџ е бйло добро дијете, нџ се у заџдне вријеме посве пропоганило и изназаџило.

прџпгат, прџпгам свр. *пронаћи, открити*. — А, да ми је ће прџпгат овога јазбавца што ми пџједе колдмбоћ, волй би нџ йшта.

прџргат, -ргам свр. *прочаркати, процарати*. — Додџ ми тџ дрво, да малџ прџргам жар.

прџсијек м 1. *алатка оштра са оба краја која служи за просецање рупа у дрвету*. — Просијџци рупу прџсијеком, бџље нџ сврџлом. 2. *уски појас у шуми на ком је посечено дрвеће, који служи као пут*. — Направи ми прџсијек и ёто ти дрва.

просџчит, -џчим свр. *показати, потказати*. — Претрџсла ми је милиција кућу, просџчито ме неџо да сам дџниџ котробџн из Љешџнске найје.

простотѣња ж 1. *проста, примитивна особа*. — Што се удаде за ону простотѣњу! 2. *прост, примитиван начин живота*. — Није лако изиј из овѣ простотѣњѣ.

прострѣнут, -нѣм свр. *мало помустити, помустити само коју млаз*. — Нѣмају га више ђвце ни макар да се прострѣнѣ.

прѣструга ж *пропаланак у шуми; проходно место, пролаз у планини*. — Иди и чѣка на прѣстругу, загари те ти нешто нагнат право на цијев.

просунут, -нѣм свр. *мало, непотпуно осушити, просушити*. — Просуни мало та талѣган, пун ти је водѣ. II. ~ се *мало, непотпуно се осушити, просушити се*. — Просуноу ми се мало талѣган, сад могу ђпет за овцама.

просачица ж *просјакѣца*. — Млада курва — старѣ просачица.

прѣснац, -нца м *зимско време (отприлике јануар и фебруар) за које народ везује парење вукова*. — Не завѣја ка вук у прѣснац!

прѣснит, -й свр. *постати скоро провидан (о тканини која се похаба и устаѣи)*. — Прѣснѣле Саву панталѣње на кољѣна, мбрају му се купѣват нѣве.

протаракат, -акѣм свр. *направити буку тражећи (нешто), прѣтурајући (по нечему)*. — Протаракѣше Талијѣни по читавѣј кући, али не нађѣше оруже, таѣа и стрѣко су га добро сакрѣили.

прѣсѣт, -ѣм свр. 1. *провести време у уживању, разонодама, забавама*. — Прѣсѣо си овѣ неколико годинѣ ка мѣмак, са ти је вријѣме да се жѣниш. 2. *ишегачити се на нечији рачун*. — Прѣсѣали смо синѣј на дворѣдбу с некаквѣм плѣницѣм.

прѣфулат се, -улам се свр. *провући се кришом, прокрасти се, прошунати се*. — Онѣ се фѣукара прѣфула порѣд мене ка штѣтно пѣшче. Прѣфула се велика пѣган покрај мене — ни добро јутро!

прѣфучат, -учѣм свр. *проћи великом брзином, пројутѣри*. — Прѣфуча ѣуто порѣд мене, умало ме закачи.

прѣпулат, -улам несвр. 1. *оплођивати кокошку (о петлу)*. — Овај кѣкѣт по цио дѣн прѣпула кѣкошке. фиг. Јѣко прѣпула Мирѣпу. II. ~ се *парити се с петлом (о кокошкама)*. — Нешто ти се овѣ кѣкошке стално прѣпулају. фиг. Онѣ двѣ се, изглѣда, прѣпулају.

прѣсѣмицѣ прил. *незаштићеним прѣсѣма, не заклањајући се*. — На неприяѣтеља не смѣјеш да идѣш прѣсѣмицѣ, нѣ се трѣба и заклѣнит и причѣват да га што више бѣјѣш ако веј мбраш погѣнут.

прѣц *узвик при исмевању, подсмевању*. — Прѣц — нѣ било га дѣрат!

прѣцало с *дѣба парења коза*. — Сад је козама овѣ прѣцало.

прѣцање с 1. *парење коза*. — Колико бѣ овога јѣрѣвѣга прѣцања! 2. *исмевање, ругање*. — Напи се ти, па ће ђпет у кафѣну бит прѣцања.

прџарат, -арам несвр. I. в. *прџкарат*. — Што онџ прџарџ прос шџму?
II. ~ се ићи по грању производећи пуџкетање. — Шта се онџ прџарџ прџз
гору?

прџџат, -џам несвр. I. *оплођавати козу (о јарџу)*. — Јџраџ џјде у коџе
Богџеве, оће да прџџа. II. ~ се парити се с јарџем (о коџама). — Коџе се
прџџају у јесџн.

прџџат, прџџам несвр. *доста, обилато јести*. — Имџте данџс дџста да
прџџате. Прџџају краџе у ливџду Миљџнову колико мџгу.

прџџарат, -арам несвр. *пуџкетати*; исп. прџџарат. — Їдџе нџшто преко
горџе, чџеш како прџџарџју грање. Прџџарџ џгањ, оће снџјет.

прџч м 1. *јараџ*. — Мџрам коџама траџит прџча. 2. *љуџа особа*. — Не
даде ми онџ прџч тџ ни помџнут.

прџџас, -ста, -сто *љутит, одбојан*. — Онџ е жџна Миљџва мџго прџџаста.

прџџевит, прџџевџта, прџџевџто 1. *веома добар, ваљан*. — Овџ е, бџгами,
прџџевџто. 2. *храбар, срчан*. — Тџ е бџо прџџевит рџтнџк.

прџџевџто прил. 1. *веома добро, ваљано*. — Овџ сте ураџдили прџџевџто.
2. *храбро, срчано*. — Рајо онџ рџче прџџевџто.

прџџетина ж *непријатан мирис од јарџа у јесџн, у време парења*. —
Смрџи на прџџетину кџ јџраџ.

прџџит се, -џм се *правити се важан, охолити се*. — Он се мџго прџџи.

прџша, прџше ж *прџки, суџи снег*. — Баџио мџ Миљо у прџшу, јџдва сам
испливџо. Прџша не вџља за груџдање.

прџшкџт, -џм 1. *џарати, џепркати*. — Сџди крај огњџшта и прџшкџ у
огњџ. 2. *обављати неке ситне, лаке послове*. — Не раџи нџшто тежџе, али
по џџјелџ дџн пџнешто прџшкџ.

прџшмољџк, -љџка м 1. *ситнији плод (кромџпир, крастаџаџ и сл.)*. — Од-
несџше џџџа крупнџ компџјџре, а мџне оставџше овџ прџшмољџке. 2. *ситна
особа*. — Овџ Сџвџви сџнови су свџ неџаки прџшмољџци — нџма се штџ џд
њи виђет.

прџшнџт, -нџм свр. *џарнути, џепркнути*. — Прџшни у тџ џгањ да се не
утџли. 2. *ураџити неки лак, ситан посаџ*. — Неће ништа да прџшнџ својџм
рукџм.

прџштџт, -џм свр. 1. *мрџити, дробити*. — Не прџштџте, џџџо, џџџ. 2.
масирати стежџуџи, гњечеџи. — Да ме свџку нџј не прџштџ, нџ би мџгџ
зџспат. 3. *гњечити*. — Не прџшти те јџгоде, тџ е за слџтџџ.

прџштџтан, -утџна м *пуноглаџаџ*. — Фџтају џџџа прџштџтанџ у воду.

пџвало с *мокраџна бџшиџа закланџ свиње којџм се деџа кад је надуџају
играју лопџе*. — Јџко сам напуџвџо пџвало, пџ ми пџџе.

пуват, пувѧм несвр. 1. *дејствовати као ваздушна струја, кретати се (о ваздуху, ветру), дувати*. — Влѣтар је пувѧо цѧо дѧн. 2. *испуштати из уста ваздух управљајући га на нешто или у нешто, дувати*. — Што пувѧш толикѧ у тѧ ѡгањ, кад добро горѧ? 3. *љутити се, дурити се; исп. фркат, фркат и фучат*. — Нѣко е Рѧсу наљутѧо, пѧ пувѧ цѧо дѧн.

пуљѧв, -а, -о *буђав*. — Бѧчи овѧ пуљѧви лѣб кѧкошкѧма.

пуљѧт се, -ѧм се несвр. 1. *постајати буђав, буђати се*. — Шта ти се овѧ пуљѧ ѡвѧе? 2. *фиг. проводити време у чамотињи, неактивности*. — Пуљѧм се без иѧе ѧкѧга.

пуљѧит, пуљѧйм несвр. *истурати (усне) у знак ѡтѧње, неслагања и сл., пућити*. — Пуљѧ рѧла, не знам шта му е. II. ~ се *пућити (усне) у ѡтѧње, пућити се*. — Шта се пуљѧиш?

пуљѧица ж *е пуљѧка*. — Изгубѧо сам пуљѧицу с капѧта, а тѧквѧ се ниѧе не мѧже нѧј.

пуљѧка ж *дугме на одевном предмету; исп. пуљѧица*. — Зашѧ ми пуљѧку на рукав.

пуљѧтина ж *буђ*. — Бѧчи овѧ лѣб крмету, ѣво проз ѧѧга свѧ пуљѧтина.

пунѧѧина ж *мнозина, много ѧих*. — Пунѧѧина тѧ се вратит на имѧња, от плѧтѧ или пѧнзијѧ не мѧгу живљѧт на ову скупѧћу.

пунѧно прил. *доста, пуно, много*. — Ымѧ ѡдовлѧ још пунѧно да се плѧшѧчѧй. Имѧли су пунѧно стѧкѧ, а сѧ су остѧли на јѧдну крѧву.

пунут, пунѧм свр. 1. *покрѧнути се (о ваздуху, ветру), дунути*. — ѧјте, ѧѧцо, да оплѧстѧмо онѧ мало сѧјѧна, док ниѧе пунѧо влѣтар. 2. *испустити из уста ваздух управљајући га на нешто или у нешто, дунути*. — Пуни у тѧ ѡгањ, да се не утѧли.

пуѧѧ м *пепео, пухор*. — Пѧде му пуѧѧ с цѧѧра.

пуриѧ, -ѧња м *празилук*. — Посѧдѧли смо мало пуриѧња и мало кромѧда.

пус, пуѧта м *е. пустѧѧк*. — Тури томѧ волу пус, да га не бѧје јѧрам.

пустаѧѧја ж *уређѧна кожа од овна или овце, са које није острижена уна, која служи као прѧстирач*. — На пуѧтаѧѧју седе мусаѧѧѧри.

пуѧтозвѧрц м *онај који бескорисно проводи време лѧтајући, скѧтајући*. — Сѧљѧчкѧ ѧѧца мѧрају и да учѧ и да рѧде кот кѧћѧ, нијѧсу тѧ пуѧтозвѧрци вѧрошкѧй.

пуѧтоѧѧк, -ѧка м *комад јѧѧѧе или овчије коже који се ставѧа волу на врат испод јѧрма да га не би јѧрам жуљѧо; исп. пус*. — Дѧбар вѧ ѧре и бес пуѧтоѧѧка, нѧѧе га јѧрем ѧбит.

путѧча ж *путања, стаза*. — Идѧте овѧм путѧчѧм и дѧј ѧете на шѧрѧкѧй пут.

путьњак м паук. — Путьњак је начини мрежу од врата до прозора.

пуџица ж ситна бубуљица. — Искочила ми је на образ једна пуџица.

пуџичав, -а, -о бубуљицав. — Је ли то она што е пуџичав по образу?

пуцавац, -вца м в. булавца. — Сваке године сијемо пуцавац, ал неће да руди.

пуцат, пуцам несвр. *јести*. — Не би ја радио да не мбрам пуцат.

пуцкат, -ам несвр. *пујдати, подстицати пса на уједање, напујдавати*. — Кад гђј прбђем поред њине куће, пуцкају пса на мене.

пушавец, -вца м *врста гљиве*. — По цео дан смо купили пушавце по ливади.

пушњача ж *брвнара покривена сламом*. — Некад су биле чађаве пушњаче у село, а сад све лијепе куће покривене пријепом.

пуштеница ж в. *пушћеница*. — До рата у село није било пуштеница.

пуштимице прил. *пустивши из руку неки предмет (мотку, мотику, грабуље и сл.)*. — Кад виђе Талијан е не може да ме стигне и окрди оним мотком, гађа ме ш нбме пуштимице, нб спасише ме брзе ноге.

пушћеница ж *распуштеница*; исп. пуштеница. — Данас болје пролазе пушћенице нб ђевђке.

Р

раба, рабе ж *јако питома, мазна кокошка*. — Ја речем Пирги “пан, раба” и она одма легне.

рабан, -бна, -бно *питом, мазан (о животињи)*. — Рабне ове кдошке, по цео дан иду ш челадима.

рабит, рабим несвр. *мазити, пазити, припитомљавати (неку животињу)*. — Миллица Микашева задвијек раби краве, па чим ју видје, трче к нбј.

рабџа ж 1. *обављање женског ручног рада (плетење, предење, везење и сл.); понекад и сваки други рад*. — Скупиле се жене на рабџу. Срћна ви рабџта, љуђи! 2. *производ женског ручног рада (предиво, исплетени одевни предмет и сл.)*. — Како ти се допада она моја рабџта што сам ти јуче показала? 3. *погрд. особа, чељаде*. — Не слуша ти стару рабџу.

рабџат, -ам несвр. *радити женски ручни рад (прести, плести, вести и сл.); ређе радити било који посао*. — Милева Боданова никад не стой узалуд, она и за кравама нешто рабџта. Љуђи нешто рабџтају испрет куће.

работница ж женска особа која добро ради ручни рад (плете, везе, тка и сл.). — Милева с добра работница, све што урабџа отскаче од работје другџа жена.

ражљути се, -ути се свр. *одљути се*. — Бџо планѣ зачас ка бџањ, али се брзо и ражљути.

разбркат, -ркам свр. *измешати качамак бркачем*; исп. избркат. — Разбркаше качамак и бедоше да ручају.

разбучит, -учи свр. *расцепити*. — Запѣо сам за трн и разбучио гаће.

развикивџа се, -кџем се несвр. *викати, издирати се*. — Чѣсто се бн развикуе на раднике, а не глѣда какџв је кой.

развикнут се, -икнѣм се свр. *викнути, подвикнути*. — Кад му испрџча шта е било, развикну се на мене ка да сам ја тѣ измислио.

развиџит, развиџем свр. I. у изр. *развиџит пупџак добити, осетити јаке болове у стомаку од тѣшког, напорног рада, дизања терета и сл.* — Дџао сам врѣће, па сам развиџио пупџак. II. ~ се у изр. *пупџак му (јој и сл.) се развиџио јако га (ју и сл.) је заболѣо стомак од тѣшког, напорног рада, дизања терета и сл.* — Болѣи ме трбу, изгледа ми сѣ развиџио пупџак.

разврз, -рзѣм и -рзем свр. 1. *повредити, разбити*. — Ђѣца се гађају бубуљицама, разврсте главе једно другѣме. 2. *разбацати, растурити*. — Разврзла ђѣца све по кући, једва сам тѣ срѣдила.

развршит, -рши свр. *развалити врх стога ради коришења сена*. — Развршите онѣ мањѣ сѣјѣно, донѣсите по брѣме, али га дпѣт маѣо привршите, е мѣже кѣша удѣрит.

развуј, -учѣм и -учем свр. *размазити*. — Млѣго смо развукли овѣ дијѣте, па радѣи шта му е мѣло.

разгрѣзџт, -ѣжѣм свр. I. *разгазити, утабати (снѣг)*. — Разгрѣжите снѣжѣг кот котѣра да полѣжѣмо овцама. II. ~ се *постати мек (о снѣгу)*. — Донѣсите сѣјѣна док је површица, нѣћете мѣј ка се разгрѣжѣ.

раздвоѣца ж *раздвоѣн живот, живот породице на две стране*. — Иовѣко е све скупо, а јѣш је тѣжѣ ка ти фамиѣлија жѣви на раздвоѣцу.

раздирѣло с само у изр. *мое (твое, његово и сл.) називало* — *туђе (твое, његово и сл.) раздирало е називало*.

разјѣзит, -ѣзи свр. 1. *почети из све снаге плакати*. — Шта е томѣ џетѣту, те е тоѣко разјѣзило? 2. *почети из свега гласа вѣкати*. — Нѣшто блѣше разјѣзио Мѣло свр Тѣсовѣга крша, нѣ нѣ чу шта вѣчѣ.

разлигѣт, -ѣм свр. I. *размазити*. — Што сте разлигѣли овѣ дијѣте? II. ~ се *размазити се*. — Овѣ ви сѣ дијѣте млѣго разлигѣло.

разлигџт се, -џ се свр. *постати клизаво*. — Разлигџло се испрет кџћџ, сломџћџ се нџко.

разлиџтит, -џтџм свр. *равномерно распоредити, расути, разгрнути*. — Сџ ту лиџепу зџмљу разлиџти по чџтавџ лиџи.

разлџчит, -џчџм свр. *раздвојити стоку разних власника или разне врсте стоке*. — Разлџчите сџтра џвце, пџ наше доћџратџ кџ кџћи.

размџнџт се, -џнџм се свр. (порџ обџчних значџња “замахнути свом снагом” и “прионнути свом снагом”) *поправити се, пролепшати се, разведрити се (о времену)*. — Наџдам се да ћџ се за дџн-двџ овџ размџнут.

размџнут, -џнџм свр. I. (порџ уобџчајџног “проћи порџ нечџга, неког мимоџћи”) *умрџти, преминути*. — Тџ ми је ћџвџр давно размџнуџ. II. ~ се (порџ обџчног “проћи јџдан порџ другога, мимоџћи се”) 1. *разићи се, не сложити се у мишљџњу, оџени и сл.* — Вџзда смо се слџгџли, али смо се у потџвџ вријџме нџшто размџнући. 2. *проћи, свршити се*. — Нџће му се бџз зла размџнут. Добрџ ти сџ овџгџ пџта размџнућо, а мишљџ сџм е ћџш настрџдат.

разопџтит, -џм свр. 1. *размрсити, распџлати*. — Замрџило ми се овџ, пџ не мџгу ниџаџо да га разопџтџм. 2. *фиг. разјаснити нешто неразумљиво, тџшко схватљиво и сл.* — Главобџљџли смо двџ сџта о тџмџ, нџ не мџгџсмо ниџаџо разопџтит штџ е и кџко е.

разрџбит, -џбџм свр. *јџко припитомити, навићи на џудџ*. — Разрџбџо Бџжо мџчке, пџ га прџте и срџтају свџкџ дџн. II. ~ се *постати миран, кротак, питом*. — Овџ се кџкошке разрџбилџ, скџчу чџљџдџма у крило.

рџпа ж долиница, удолина. — Тџ ливџда није глџтка, нџ е свџ на неџакве рџпе. Ајдемо дџље на рџпу да џграмо лџптџ. Ёно су ти џвце изјџвилџ на гџрњу рџпу.

рапотџња ж *јака кијџвица*; исп. ропотиња. — Уфџтила га бљџше рапотџња, пџ сџмо шмрџљџ.

раскџзит се, -џзџм се свр. *проширити се (о рани или инфџкцији)*. — Овџ рџна није бџла великџ, а поглџни сџд кџко сџ овџ раскџзџло, да се не мџже глџдџт. Ёсџочџ ми мало џгња на дџљњџ рџло, пџ се пџслије раскџзџ, да се од гџдџсти не мџже поглџдџт.

раскџнит, -џнџм свр. I. *размаћи, склонити*. — Трџбџло би да се онџ ствџри раскџнџ по кџћи. Раскџни ту ћџцу да прџћу овџ џућџ. II. ~ се *размаћи се, склонити се*. — Раскџнише се џблџци.

раскањџват, -нџџм несвр. I. *размицати, склањати*. — Дрџге, раскањџј тџ суде, да се ту не глџдају. Ёно милиџија раскањџе нџрод. II. ~ се *размицати се, склањати се*. — Раскањџе се нџрод полџко, а свџ је овџ бџо притџскџ, џгла није имџла ћџ да пџнџ.

раскатџнит, -џнџм свр. I. *раскућити*. — Крџнуџ е бџо Дџмџтар Вукотџн да раскатџни Нџнада Ђурџва, нџ су га одбрџнили Слџтињџни. Раскатџ-

нише ме Арнаути четрдес првѣ, а лијепо смо живљели у Метџију. II. ~ се *раскућити се*. — Раскатуњили смо се ево неку годину, стоку смо распродали до једну краву.

раскатуњиват, -њуем свр. I. *раскућавати*. — Немб се играт главѣ, немб да те Талијани раскатуњују без невдљѣ. II. ~ се *раскућавати се*. — Облѣ Брдо се маѣло по маѣло раскатуњуѣ.

расквѣцѣт се, -ѣм се свр. *престати носити јаја (о кокошци)*. — Свѣ ми се кѣкошке расквѣцѣше.

раскѣсит, -ѣсим свр. (у блажој клетви, прекору, када се изражава негодовање, незадовољство нечијим речима, говором) 1) *ђаволи ти (ми, им и сл.) га раскосили отишао (отишли) дођавола, бестрага*. — Ђаволи ти га раскосили — мога ли да га не дирѣш. 2) *раскоси ти (ми, им и сл.) га ђаво ђаво те (ме и сл.) наведе, натента*. — Раскоси ми га ђавѣ, те му реко да ћу да идѣм у Берѣне, а ѣн сѣд ѣс да му купуем каву и шећер ка да ја мѣгу носит.

раскрѣдит, -рѣдим свр. *растурити крѣ*. — Имѣо е велику стоку, нѣ ју е раскрѣдио, нѣма кѣ да му чуѣ.

раскрѣтит се, -ѣтим се свр. *раширити се, захватити широк простор (о стаду)*. — Глѣ како су се онѣ ѣвце лијепо раскрѣтѣле уз онѣ плѣтно.

раскупуѣсит, -ѣм свр. *растргнути, раскомадати (о зверима)*. — Раскупуѣсили су ми вуци најбољу ѣвцу.

раскућ, раскућа м *пропадање, пропаст домаћинства*. — Умрије му жена, ђѣца — кут коѣ, те му бѣ раскућ, стоку е сву распродаѣо до једну кѣзу.

распиринѣт се, -ѣм се свр. 1. *разлепшати се (о коси)*. — Пуѣвѣ вљѣтар, пѣ јѣј се распиринѣла кѣса. 2. *разљутити се, разгоропадити се*. — Шта тѣ је, шта си се распиринѣо!

распрѣзнит, -рѣзим свр. *повредити распоривши трбух тако да се виде црева*; исп. *опрзнит*. — Распрѣзниѣо вѣ Пѣтров јунца Рѣдоѣина. Да не пѣбљеже, ѣнаше га онѣ бѣдала распрѣзнит.

растеглај м *распон раширених руку као мера за дужину*. — Купи два-три растеглаја лѣстикѣ.

растоврѣ, -рѣѣм свр. 1. *разбацати, растурити*. — Што сте, ђѣцо, растоврѣли тѣ играчке по сѣби. 2. (често заједно са речју прича) *распричати се*. — Он растоврѣѣ, пѣ не мѣжемо дѣј дѣ ријечи. Растоврѣѣ причу, пѣ ми ометѣ рѣдникѣ.

растркулат, -улам свр. I. *развалити, растурити*. — Растркулаѣо телевизор, пѣ не умѣје да га сѣставѣи. II. ~ се *развалити се, растурити се; расклиматати се*. — Имѣо е дѣбра кѣла, нѣ ево десет гѣдинѣ како и вѣзѣи пѣ су се свѣ растркулаѣла.

расчџат се, -џа се свр. безл. *настати, постати* (о бљузгавици, лапавици). — Расчџало се, па се не може нџкуд ис кџћџ.

расуќат, -уќџм свр. 1. *расплести*. — Расуќала сам џањџлу, да џџци оплџџџм торбџџце. Расуќи плџт, па плџти пџново. 2. *разградити*. — Расуќаше кџћу и направџше нџву.

расуќиват, -ќџм несвр. 1. *парати*. — Мџраћу да расуќџџм овџ што сам плџла. 2. *разграђивати*. — Пџчџли су расуќиват кџћу.

рџт прил. *лако, спокојно, без муке*. — Домаћин кой принџсе сџјџено ка кџћи јџш у јџсџн, осигура дрва и нџшто заклџџе мџже рџт зџму да провџде.

рџта ж *рат*. — Вџлико џ лџство из нџшџга сџла нестџло прџшлџ рџтџ.

рџтлук, рџтлџка м *спокојство, мир, безбрижност*. — Блџзу су им дрва, блџзу вођџница, нџћу дџста жџта, џмају дџста стџке и свџга што трџба сџлаќу — теке џма џџвџќа да прџдџ жџвџт у рџтлук.

рашчџврљит, -рљџм свр. I. 1. *расцџепити*. — Што ми рашчџврљџсте црџшњу? 2. погрд. *обљубити*. — Чџџем да су рашчџврљџли некаку џџвџќу. II. ~ се *расцџепити се*. — Рашчџврљџла ми сџ круќка од рџда.

рашчџпит, -џпџм свр. I. 1. *широко раширити (ноге), раскрџцити*. — Што си рашчџпџла нџге, сџдни ка чџладе. 2. *растргнути ширџћи, раскрџчујући (некоме) ноге*. — Ако га уђџтџм, рашчџпџћу га! II. ~ се а *рашчџпит (I)*. — Што си се рашчџпџла, јџдна?

рџба ж *комад разбијџне цџгле или црепуље кой се уџреје и привије на оболџли део тела*. — Турџ рџбу и сџгурно џе ти прџј стамџк.

рџбат, рџџта м *леђа*. — Ударџо мџ по рџџту.

рџџтџт се, -џм се несвр. *наслањати се јџдно на другџ леђџма ради одмарања*. — Шта се вџ двџе рџџтџте?

рџгат, рџџм несвр. *чаркати, царати*. — Јџ држџм кџш, а џн рџга. Не рџџте, џџцо, у ту осџњачу, нагрџџтџ ве осџњџци.

рџгат, рџџта м 1. *изнајмљџни радник на дан у пољџпрџвџреди*. — Погодџо сам за сџтра пет рџџта, да ми опраше онџ мало коломџџна. 2. *површина земљџшта под куќурузџм кой прџшилац мџже опрашити, окопати за јџдан дан*. — Купџо сам три рџџта нџвџ.

рџгџч, рџгџча м *колац койм се удара у подводне жџле дрџџа ради утерџвања рџбе у кош, вршџ*. — Он нџсџ кџш, а јџ рџгџч и рџбе.

рџгџт, рџгџџм свр. *царнути, чарнути*. — Чџм јџднџм рџгџџм, рџбе улазе у кџш. Бџжо рџгџо мџчџгџм у осџњачу и побљџгџа, а осџњџци испџџџли дрџгџ џџцу.

рџџква ж *врста џутџ репе*. — Стџја Зџрџна џ млџго вољџла да наренџа рџџкџџ и да џје с качамџком и сџром.

регемента ж *већа* *скупина* *људи*. — Амā штā е онā регемента испрет кўћē Милāновē?

рѣгнут, рѣгнем свр. *зарезати*. — Ако рѣгнѣ жујов на тебе, потѣпā му, пā се не бѣј. *фиг.* Рѣгну Бѣса на мене, ймаде ми дчи извāдит.

редовник, -йка м *сузласник* *неког* *објекта* (*воденице, јаза за наводњавање и сл.*). — У ову нāшу вођеницу ймā петнāс редовникā. Нѣгѣ редовници да попрāвѣ јаз, вāс је зарāстā.

резиль, -йльа м *љута* *особа* (*обично женска*), *склона да неког изгрди, испује, изружи*. — Не дирā онā резиль е те мѣже нагрдит пред љуђима. *Изр. р е з и л ь у ч и њ е т о б а с у т и п о г р д а м а, изг р д и т и, испс о в а т и, н а р у ж и т и.* — Резиль мѣ учињѣла, а ништа јѣј нијѣсам крива.

ремичат, -ичām несвр. *тући* *ремником, каишем*. — Ако ўзмѣм овā рѣмник, пā те дѣбро изремичām, свā ће ти задњйца бѣт у мѣсурове.

рѣнгеле ж мн. *рентген*. — Дѣктор мѣ упўтйго на рѣнгеле.

рѣпāча ж (у нар. *успаванци*) *која има рѣп*. — Нѣмā врāнѣ кусāчѣ, / изѣле е рѣпāчѣ.

рѣпйт, -йм свр. 1. *лупити, ударити*. — Рѣпйго га е шāкѣм између плећй, умāло е пāо нā нѣс. 2. *погодити гађајући*. — Рѣпйго га е нѣко из горѣ увр глāвѣ.

рѣплија м 1. *мачак великог рѣпа*. — Што е дѣбар овā рѣплија. 2. *ком-промитована особа, која је урадила нешто нечасно, срамотно*. — Свāко знā, рѣплија, шта си чинйго.

рѣса, рѣсѣ ж *име* *кози* *која испод грла има рѣсе*. — Пр. в. под шута.

рѣштйт, -йм несвр. 1. *стављати у рѣд, рѣђати; постројавати*. — Мāма рѣштй јāбуке на креденāц. Пршā сам повр карāулѣ с дувāном тамāн кад нāрѣдник рѣштāше граничāре. II. ~ *се стајати у рѣд; постројавати се*. — Штā е, ѣѣцо, шта се тў рѣштйте?

рѣждйт, -йм свр. I. *јакѣ ударити*. — Рѣждйго гā кѣњ, пā е нā мљесто остāо мрѣв. II. ~ *се посвађати се, завадити се*. — Изглѣдā су се дѣбро рѣждйли — један дрўгоме вишѣ не улāзѣ у кўћу.

рива, ривѣ ж *оно што је окомито и високо* (*нпр. стрма обала, падина, смет снега и сл.*). — Ако се обўрвѣ тā рива, мѣгу настрāдат љуђи. Преко Црѣшњевйка ривѣ блѣу висѣке преко двā мѣтра — толикѣ е снйјег вѣлики.

рйда, рйдѣ ж *нешто крупно, велико, огромно*. — Долећѣше вѣљѣ рйде йнглѣшкйјā авиѣнā и бāчйше бѣмбѣ, те су затѣ овѣ рупчāге по Пѣдāма.

рйјет м *чицак*. — Пријенўго ѣвци рйјет, пā не мѣгу да га одвѣйм.

рикљат, рикљām несвр. 1. *јакѣ тећи, шикљати*. — Кат су вѣликѣ кйше, ис пѣйинѣ рикљā вѣда, читавā рйјѣка. 2. *јакѣ повраћати*. — Тѣшко јѣј е бйло у аўтобус, пā ѣво сāд рикљā.

рилат, рила́та, рила́то *који има велике, пуне усна*. — Онџ му е најмлађе дијете рила́то на њега.

рила́ча ж погрд. *женска особа великих, пуних усана*. — Опасна му е она рила́ча, кат сикне — једна глава а девет језика. Кат помодри она рила́ча, блеж од ње на дѣн ђа.

рило с усна. — Ударио ме по устима и рабѣкѣ ми горње рило. Ко е она чдек прѣастајѣ рила?

рило м е. *рилоња*. — Грдан она рило, а добар и поштен.

рилоња м погрд. *мушка особа пуних, дебелих усана; исп. рило*. — Што те тражио она рилоња? Што ти је долазио она рилоња, сигурно да попије коју?

рим м *прѣавштина, нечистоћа*. — Таквога рима и глиба ка у ту кѣћу глѣдао нијесам.

ринут, ринѣм несвр. *чистити лопатом*. — Та́та ринѣ снѣјег око кѣће. Драго ринѣ испот крава.

ринѣит, -им свр. *јако ударити, одаламити*. — Кад је та́та ринѣо снѣјег, Владо стао иза њега, па га та́та неоткѣ ринѣио ла́ктом у стамак и ишѣрао му ваздух. Причува се да те коѣ не ринѣи ногѣм.

ринѣит, -им свр. *нагло скоцити*. — Кат пу́че пушка, меѣед ринѣи љис, па пѣбљеже ка муња небѣска.

ришка́т, -ам несвр. (у нешто ублаженом значењу) *рити, ровати, риљати (о свињи, кртици и сл.)*. — Крѣмад рискају по ливади.

рѣк *увердѣив узвик кад неко испољава обест, необузданост*. — Рѣк, Стојане, низ Беране!

рѣка́т се, -ам се 1. *сваѣати се*. — Нека се они рѣкају, а ти ѣмаш прѣчија́ послѣва́ и без њи. 2. *бити се, тући се*. — Рѣкају се она говѣда, полѣковитѣ се. 3. *бучно ићи, пролазити и сл.* — Нѣшто се рѣка прѣз гору, да није меѣед?

рѣкнут, рѣкнѣм свр. 1. *ударити, млатнути*. — Рѣкнѣо га е, доклѣ се изврѣнѣо. 2. *навалити, грунути*. — Шта мѣже милиѣија кад рѣкнѣ оно-лики наро́д. Рѣкнула велика вода нис пѣток. Рѣкнѣ ми крв на нос, ни́кад зауставѣит.

рѣковит, рѣковѣта, рѣковѣто 1. *који није потпуно уштројен, па и даље трчи за кравама (о бику)*. — Ова́ ни је вѣ остао рѣковит. 2. *ир. који се интересује за жене (о старијем мушкарцу)*. — Оста́ла она пѣган рѣковѣта, па му пѣло нам да се јѣпѣ жѣни.

рѣнат се, рѣнам се несвр. исп. *фрнат се*. 1. *чешати се*. — Завука́ рѣку у њѣдра, па се рѣна по прѣйма. 2. *чешати се, очешавати се о некога, нешто*. — Шта се ти рѣнаш о мѣне? Виѣи онѣ краву како се рѣна ѡ плѣт.

3. *фиг. обигравати око неког умиљавајући се.* — Шта се рђаш, сигурно ти нешто треба́м?

рѡб м 1. *човек, чељаде.* — Шта ће рѡб грешни да ради кад је оваквѡ мука и невѡља. Старија е од мене десѣт гѡдинѡ, а рѡб би рекѡ да е млађа. 2. *члан породице, заједнице.* — Велика скупѡна, а пѣ-шѣс рѡба ѡће да љје.

рѡга, рѡгѣ ж 1. *име рогатој овци.* — Пр. в. под жуја. 2. *име кози с већим роговима.* — Пр. в. под шута.

рогѣшит се, рогѣшим се несвр. 1. *дизати се увис, кострешити се.* — Кѡса му се рогѣши, никако неће да се слѣгне. 2. *љутити се, испољавати незадовољство, срѡбу и сл.* — Рогѣши се сваки дѡн на мене, ка да се ја боим.

рѡгна ж *љутита, оштра, опака женска особа.* — Свекрва јѡ е једна рѡгна, крѡв јѡј пѡпи.

рѡго м *несташан, жив, обестан дечак, ређе одрастао човек.* — Бѡгати, не дѡра тога рѡга, да се с миром попрѣчѡмо.

рѡгѡна м *ован с изразито великим роговима и име таквом овну.* — Пр. в. под гарушан.

родѡват, родѡем несвр. *боравити у роду, у породици из које се потиче (о одиви).* — Некад је свѣкар одређивѡо колико ће дѡна снаа родѡват.

рѡит, рѡим несвр. *непрекидно приговарати, чантрати, гунђати.* — Не рѡј, жѣно, сво јутро, е ћу ти сваку кѡс прѣбит!

ропотѡна ж в. *рапотѡна.* — Ва́зда вучѣ некакву ропотѡну.

ротѡит се, -им се несвр. 1. *ковати заверу против некога.* — Чуем да се ротѡ прѡтѡиву мене. 2. *живети у неслози, свађати се.* — Некаг су се лѡјѣпо слѡгѡли, а ѣво некѡ гѡдину се ротѡ и ѡни.

рѡшкат се, -ѡм се несвр. у блажем значењу: *свађати се.* — Шта е овѡј ѡѣци те се по цѡјѣли дѡн рѡшкају!

рѡнут, рѡнем свр. (за нешто) *добити жељу за нечим, прохтети се.* — Рѡнуѡ сам за јагњѣтину, мѡраћу маѡло да купим.

рѡтан, рѡтна, рѡтно *радан, енергичан.* — Жѣна му е рѡтна, а ѡн је једно ѡбично мртвило.

рѡтница ж *радна, енергична жена.* — Да му жѣна није онаквѡ рѡтница, трага му се не би знаѡо.

рѡбит, рѡбим несвр. 1. *сећи.* — Рѡби тѡ дрво полако, оштра е ѣкира. 2. *јести.* — Купи кѡло лѡба, те грѣдом рѡби и мрчи.

рѡга, рѡгѣ ж 1. *особа која се свакоме руга.* — Сеѡи рѡга крај пѡта — свакоме се рѡга, а себе не виѡи. 2. *особа која изазива поругу.* — Саѡи се, рѡго бѡјѣлѡга свијѣта, да се нароѡ с тѡбом не штѣка!

рӯд, рӯда, рӯдо мекан (о вуни и коси). — Овѣ вѣше двце ймају рӯду вӯну.

рӯда ж овца која има руду, мекану вуну и име такој овци. — Пр. в. под жуја.

рӯдан, рӯдана м ован који има руду, мекану вуну и име таквом овну. — Пр. в. под гарушан.

рудница ж мекана вуна. — Рукавице сам оплѣла од бстрѣ вӯнѣ, а шѣл од рудницѣ.

рӯма ж велики снег. — Пѣде тѣ зймѣ вѣлика рӯма, да се није мѡгло ис кӯнѣ изйс.

рӯпа ж у изр. бабина рупа удубљење на потиљку. — Погодиѡ гѣ каменом у бабину рӯпу.

ршкѣт, -ѣм несвр. 1. диркати, царкати, царкати. — Ршкѣју у осйѣачу, пѣ тѣ и нагрдит осйѣаци. **2. задевати, задиркивати.** — Овѣ данѣшњѣ бѣца ршкѣју кѡга стйгну. **3. подстицати, подбадати.** — Стѣлно ршкѣју бѣда да им причѣ о рѣту с Турцима.

ршнѣт, ршнѣм свр. 1. дирнути, царнути, царнути. — Мѣли је ршнѣу у осйѣачу, пѣ су га испѣцѣли осйѣаци. **2. изазвати некога на сукоб, заденути.** — Не мѡже прѡј поред бѣгѣта а да га не ршнѣ. **3. подстаћи, подбости.** — Ршните сѣмо Мйла и бн ѣс цѣо дѣн да причѣ и коменцијѣ.

С

сабаилѣ прил. рано. — Сабаилѣ смо стйгли у Андријевуцу.

сѣмонов, самонѡва, самонѡво потпуно нов, нов новцијат. — Сломйѡ ми сѣ сѣмонов тѣлѣиг.

сѣморѣс, -ста м биљка која је израсла сама, без лѣдског посредовања. — Нијесмо дѡбро ископѣли компијѣре, пѣ е пӯна пшеница сѣморѣстѣ.

сѣмпас, сѣмпѣса м у изр. у с а м п а с 1) пасѣже стоке без надзора, без чобана. — Кѡњи по тѡј планини йду по цѣјелѡ лѣто у сѣмпас. **2) како се хоѣе, својевѡлно.** — Научйѡ е бн цѣо вијѣк у сѣмпас, пѣ му е нѣобично да му нѣко заповйјѣдѣ.

сѣмштйна ж самоѡа. — Убй ме сѣмштйна у ову планину.

сѣнтина ж терен који нека животиња добро познаје, на којем живи, на који је навикла. — Мѡј зѣгар бѡлѣ бѣрѣ зѣца на свѡју сѣнтину, нѡ кад га повѣдем у другй крај.

сапунѣда, сапунѣдѣ ж пена од сапуна раствореног у води, сапуница. — Кошѣља се најбѡлѣ убијѣли кад мѣло стой у сапунѣду.

сафа ж лонче из којег се пије вода. — Зафати ми ту сафу воде, да се напијем.

савијат се, -ијам се несвр. *боравити, задржавати се на једном месту, скршавати се.* — Не савија се кот куће, нб стално блеј по селу.

савит, савијем свр. I. *задржати, смирити на једном месту.* — Ни ђаво га не може савит кот куће, стално некуд скита. II. ~ се *скрасити се, смирити се на једном месту.* — Нек скита док је момче, савиће се ка се ожени.

савитак, -тка м 1. *мир, спокој.* — Нема му савитка кот куће. 2. *место где се налази мир, спокој, уточиште, дом.* — Ти мбраш створић некакав свбј савитак.

саврдак, -ака м *колиба за становање купастог облика.* — Сעהам се ка смо живљели у саврдак.

саврије ж мн. *кешта за поткивање коња.* — Донеси ми кораћ и саврије да поткуем овога коња.

саглом прил. *олако, без муке.* — Ништа ме у живот саглом није пало.

сагнат, сагнам свр. 1. *стерати стоку у нижи предео.* — Сагнао сам стоку з Баља прије нб што е пао снйјег. Сагна двце на извор, вријеме е да пију. 2. *довршити, завршити, истерати.* — Ај да сагнамо још по један откос, па да ручамо.

сагонит, сагоним несвр. *терати стоку у ниже пределе.* — Онѣ гвдинѣ не мбрасмо сагонит двце до Николѣднѣ. Ол више сагонит те двце, да и помуземо?

сагорйје м а. *изгорије.* — За сагорйје ништа није бблѣ нб мелем Јована Шалића.

сагрма, сагрме и сагрма ж 1. *нешто велико, гломазно, кабасто.* — Шта ти је та сагрма испрет куће? 2. *веома крупна и незграпна особа.* — Памѣтан и добар чдек, а на очи сагрма — да Бок сачува.

сагрмас, -ста, -сто, *веома крупан и незграпан.* — Згддан чдек у главу, нб е некако сагрмас.

самнут, самнем свр. 1. *безл. настати (о зори, дану), сванути.* — Стигѣ сам у Беране кад је самнуло. 2. *провести време до сванућа, дочекати свануће.* — Како си самнуо, куме?

сапријет, сапрѣм и сапѣрѣм свр. *извршити притисак, салетети, закупити.* — Томо неће да иде, нб ја сапрла. Нећу одит на пругу, нако ме сапѣру. Ка те сапрѣ, мбраш му учињет.

сатарит, сатарим свр. I. *изгубити.* — Сатарило ми је дијете онѣ бритвуљин те се нѣме отварају ббце. II. ~ се *изгубити се.* — Сатарйо се некуд за вријеме рата.

сѣтвѣр ж обично погрд. *створ, створење*. — Шта е онѣ, каквѣ е онѣ сѣтвѣр? То е никаква сѣтвѣр, каквѣ на свијет нема.

сатираћ, -аћа м *терен на коме се лако може сатрти, тј. пасти и настрадати, врло стрм, клизав и сл. терен*. — Чува да ти стока не одјави у онѣ сатираће. Та лёд је сатираћ за старѣ чѣљад, неко ће ту врат слѣмит. Чува се, ћедо, на та сатираћ.

сатријет, сатрѣм свр. I. *уништити*. — Сатријешѣ ме ова ћѣца — свакоѣ вучѣ на своју страну. II. ~ се *пасти и озледити се*. — Сатрла сѣ с онога крша, те е јѣдва остала жива. У, што ми се штукѣ — ко ме споминѣ, сатро се с пећинѣ.

сваштѣвина ж *лош, свакакав човек, човек спреман да превари, подвали, слаже и тд.* — Јѣкѣ е вѣља сваштѣвина.

свећница ж *в. свејѣћа*. — Сву нѣј мѣћѣ свећница, кѣша ће.

свијѣћа, свијѣћѣ (поред обичног значѣња) *муља*; исп. свећница. — Мѣћѣ свијѣћа о Тресака, оће кѣша до ујутру.

свијецки, -ѣ, -ѣ *који се односи на људе, свет, народ*. — Свијецкѣ приче су ми се испѣле навр главѣ.

свинут, свинѣм свр. *синутити*. — Изви та свѣтак да маљо јѣчѣ свинѣ. фиг. Окупѣо се и преобукѣ, па прѣсто свинѣу.

свирада, свирадѣ ж *гајтан којим се обрубљују џамадани и други делови народне ношње*. — Баба пришѣјевѣ свираду на ћѣдов џамадан.

свираја ж *фрула*. — Куповѣла сам ћѣци свираѣ.

свѣтак, -тка и свѣтек, -тка м *петролејска лампа*. — Уждѣте свѣтак, е не видѣм да плетѣм. Ужди свѣтек, па кад доћѣ струја, угуљѣнемо га.

свѣткѣт, -ѣм несвр. *светлуцати, блескати*; исп. свицкат. — Чѣме онѣ ћѣца свѣткају?

свѣтнѣт, -нѣм свр. *засветлетити, сеонутити*; исп. свицнут. — Нѣшто е свѣтнѣло преко ливѣдѣ. Свѣтнѣ нѣће свијѣћа.

свѣтњак м *свѣтац*. — Појавѣли су се свѣтњаѣци, нѣће су пожевѣени прѣви снопѣви.

свѣћет, свѣћѣм несвр. *светлетити*. — Нѣшто свѣћѣ из мрака, сѣгурно е труљѣна. Свѣтек слабо свѣћѣ, то е ништа при сѣјалици.

свѣци м мн. *осећај блеска пред очима изазван ударѣм, јаким болом и сл., светлац*. — Ударѣо сам у пѣмрчину у некакву шљѣву док су ми отѣшли свѣци на очи.

свицкѣт, -ѣм несвр. *в. свѣткат*. — Нѣко свицкѣ батѣријѣм пѣтем прѣз гору.

свицнѣт, -нѣм свр. *в. свѣтнут*. — Шта онѣ свицнѣ иза кѣћѣ?

своетљив, своетљива, своетљиво *својатљив*. — Тетка-Јџрга е своетљива према свакоме и из рода и из дома. Била е своетљива па смо ваџда трчали к нџј.

сврџтак, -тка м *преокрет нагоре у животу породице или појединца*. — Откад Божињи погибе син, његовој кући бй сврџтак.

сврџнут, -нџм свр. (поред обичног значења "збацити") *разуверити некога, убедити га у супротно, одвертити, одговорити*. — Не мџжеш тџу букову главу сврџнут с онога његовога што уфитиљй у мџзек.

сврџовџт, -туем несвр. 1. *трајати, одржати се*. — Овџ прџвље ти нџтџ сврџовџт ни по годинџ. 2. *издржати, истрајати*. — Отишла е кџт шџери у Биоград, нџ нџће тџмо сврџовџт ни неџџљу дџнџ, ужельџне кућу и село. Нијџдна му жџна није мџгла сврџовџт дџже од мљџсџц дџнџ.

сврџ м *врста отровног инсекта, стршљен*. — Чџљаде мџже умрйјет ако га пџчи сврџ. Љџт је кџ сврџ.

сџвџп, сџвџпа м *кривица, одговорност*. — Онџ се пџгџни, без мџга сџвџпа, покљаше — трчи да и разваџимо. Вљџрџјте ми да е свџ тџ било без мџга сџвџпа.

сџвџпник м *кривац*. — Ако е страџао, нико му није сџвџпник до његова лџда глава.

сџгнут, сџгнџм свр. 1. *запети, напети се, напрегнути се*. — Прџсйјџцџ ме џ крсти џткат сам онџмљџни бйџ сџгџ да покренџм јџдан вџлики бџлван.

сџзџт, сџжџм несвр. *запиџвати, напрезати се*. — Не сџжи тољкџ, е мџжеш развџт пџпац.

сџйр, -йра м 1. *подсмџх, спрџња*. — Нџкате-де, да се нџрод не кџпй на сџйр. 2. *чуџења*. — Кољико е тџ чџек мџга да понџсџ — тџ е за сџйр.

сџйрит (се), сџйрим (се) несвр. *подсмџвати се, спрџдати се*. — Не чинйте тџ, да не сџйри село. Нџрод се сџйри шта чинџ она чџљџд, обрџкаше се да им нџмџ излџска у нџрод. 2. *чудити се*. — Шта е тџ чџму сџйрите? Сви су се сџйрили кољика бљџше тйква.

сџф приџ. непром. у изразу б и т с е ф *не сетити се добро, јасно нечега, погрџшити присџћајџи се нечега*. — Нџће тџ бйт такџ, нџ сам јџ, бџгами, сџф.

сџфйт, -йм свр. *а прџсџфит*. — Није тџ било на Ђурџевдџн, нџ си тй сџфйџ.

сйба, сйбџ ж *велика врљика*. — Довџкџ сам сйбџ за дубйрџг.

сйва, сйвџ ж *крава сиво-мрке боје и име таквој крави*. — Зџка и зџкџља су зелџнкџсте, а сйва и сивџља сйве.

сйвка ж *мачка сиве боје и име таквој мачки*. — Ёфати сйвка мйша и пџједе га.

сивоња м во сиво-мрке боје и име таквом волу. — Пр. в. под зеконя.

сивуља ж деџи и пр. а. под сива.

сигурават, -авам несвр. *спремати, припремати (јело)*. — Треба оно-ликџ чџлади сигурават предручак, ручак и вечџру.

сигурат, -урам свр. *спремити, зготовити (јело)*. — Нџма кџ сигурат ручак чџладима.

сијџер, сијџера, сијџеро *плав (о човеку)*. — Онџ сијџерџ дијџте Гаврџво нџ заврши шкџлу.

сијџерек, -рка м *врста летње крушке*. — Сијџерек берџмо окџ Госпођина-днџ. Ову крушку нџко зџвџ и шџга.

сијк *узвик за терање крава*. — Ка џџерџмо крџву, велимо сијк. Сијк, жујка, џаволи ти га изџли!

сијкџт, -џм несвр. *узвикујући "сијк" терати, гонити краве*. — Не сијкџ ту крџву, нек пасџ.

сијкнџт, -нџм свр. *потерати, одагнати краве узвиком "сијк"*. — Причџ-кџте да сијкнџм крџве, пџ џу дџ.

силесија ж 1. *веома крупна и снажна особа*. — Јџкџ е биџ силесија от чоџка, а од џца му се није имџло штџ виђџет. 2. *велики број, мноштво*. — На Васкрс сџ нџкат кџпила силесија нџрџда кџт цркџвџ на Андријџвицу.

силобџтан, -тна, -тно *охол, уображен*. — Јука е биџ дџбар чџек, али силобџтан, чињџшџ му се — ниџко кџ дн.

силобџштина ж *охолост, уображеност*. — Не мџже се вишџ трџпџет нџ-џва силобџштина.

сијнџав, -а, -о *који је сиве боје*. — Оплџле су ми сџстре сијнџаву џањџлу.

сијпец, -пца м *црв који гризе дрво*. — Нагрџдио ми е сијпец грџде и рџгове.

сијпчџв, -а, -о *који је нагризао сипац*. — Овџ штџице су сијпчџве и не ваљџју за дуге.

сиришњџк м *посуда у којој се држи сирџште*. — Примџкни сиришњџк к џгњу, да ти се сиришџте не излџди.

сировџк м *сирово дрво*. — Бџчи двџ сировџка у џуруну.

сирџтовџт, -тџџем несвр. 1. *живети као сирџче*. — Сирџтовџо сам јџ без џца и мајкџ, ако не знам штџ е дџбро, знам шта значи бит сирџче. 2. *живети у оскудици, сирџмаштво*. — Сирџтовџли су цџо вијџек, али и сџд спасџ Нџџмачкџ, те се отрџгоше.

систџма, -џмџ ж *пушка јџднометка великог калибра*. — Бџљџ е била москџвка нџ аустријнскџ систџма.

ситешан, -шна, -шно *прилично ситан*. — Онџ дијете Томџво некако е ситешно.

ситилѣрка ж *опака, зла жена, свађалица, сплеткашица*. — Образ му јуѣ она ситилѣрка. Црн му е живот с онаквџм ситилѣркџм.

сицнџт, -нѣм свр. *викнути сиктавим, љутим гласом грдећи некога*. — Не дѣра ју, е ако сицнѣ на тебе, Јѣм те неће џпрат.

сичија ж *брига*. — Откад знам за себе, ѣмам неку сичију.

сичијат, -нјам несвр. I. *бринути, нервирати*. — Стално ме некџ од ѣце сичија. II. ~ се *бринути се, нервирати се*. — Стално се сичијам због негџвѣ шкџпѣ.

сјавит, сјавѣм свр. 1. *вратити се са стоком с издига, здићи*. — Те гџдинѣ смо сјавѣли на самѣм Дѣмитровдан. 2. *стерати стоку у ниже пределе*. — Сјави ту стоку да пије. 3. *сићи у ниже пределе (о стоци)*. — Нека џвце пасу на брџо, самѣ те сјавит.

сјављѣват, -љѣм несвр. 1. *враћати се са стоком с издига*. — Вјзда смо сјављѣвали прије снѣјѣга, а овѣ године не уѣати ѣ планину. 2. *терати стоку у ниже пределе*. — Ја џвце раније сјављѣм да се помѣзу з дѣном. 3. *силазити с вишег предела (о стоци)*. — Говѣда сама сјављѣју, а за џвце се мѣрамо пѣт у онѣ крше.

сјагња која је *бременита (о овци)*. — Све су ни џвце сјагње.

скапѣније су изр. *пукло му е скапаније и сл. настрадао је, пропао је и сл.* — Није се врѣно нџ му е пѣкло скапаније неће у Бџснѣ. Пѣче му скапаније те се џжени от погѣни.

скапулат, -улам свр. *сићи с напором, јѣдва сићи*. — Јѣдва сам скапулаџ на Андријсвицу.

сквасѣт, -ѣм свр. у изр. *сквасит уста а отријет*. — Да не сквасѣ уста јабукџм, џна умријет.

склапац, -пца м *плик од опекотине*. — Сагорѣо сам се — омрѣѣо, виђи колик ми је склапац скочиџо.

склѣчка ж *клопка, намештаљка; исп. начинка, склопка и сколоѣија*. — Нико ти не мџже нај склѣчку ка бн. Глѣда на сваки кѣрак да ми начини склѣчку.

склѣпка ж а *склечка*. — Данас свако глѣда да ти начини склѣпку.

склѣпѣит се, -ѣм се *савити се као у клѣпко (о човеку и животињи)*. — Што си се склѣпѣѣо, да те не боли стамѣк?

скџбла ж *алатка за дубљење дрвених судџва*. — Карлицу најприје копаш скџблџм, а џнда е доћерѣш дубѣчем.

скобрљат, -рљам свр. I. *скотрљати, сваљати*. — Нијѣсам мџга да нџсѣм врѣћу, па сам ју скобрљаџ низ брџо. II. ~ се *скотрљати се, сваљати се*. — Гурѣно мѣ е онѣ стијенѣ, па сам се вјд крѣв скобрљаџ у долину.

скѡзна која је бременита (о кози). — Скѡзне су ни све кѡзе, биће доста јаради.

сконѡат, сконѡам свр. в. *скунѡат*. — Сконѡали су неке јаде и купили кућу.

сколоѡија ж в. *склечка*. — Нај ће ти он сколоѡију да ти се освети ка се најмање наѡаш.

скѡпѡс, -ости ж *снага*. — Немам скѡпости ни да се дигнем, а не да што радим.

скѡра ж в. *скорела*. — Скѡра Милѡва има ѡпасан језик.

скѡрѡат, -ам свр. *ухватити, уловити*. — Мајка за минут скѡрѡа три мѡша.

скорѡла, -ѡле ж *погрдан назив за јако мршаву женску особу*; исп. *скора*. — Има Мѡкаш некакву скорѡлу женѡ, а пуна ѡједа ка она испот камена.

скорѡљак, -ѡка м *погрд. јако мршав, суѡ човек*. — Чудим се само како е јак она скорѡљак.

скорупан, скорупана м *развијена, здрава, једра мушка особа*. — Ова ѡца су све скорупани и скорупаѡе, свако јѡдро и румѡно.

скорупаѡа ж *развијена, здрава, једра женска особа*. — Пр. в. под скорупан.

скорупит, -упим несвр. I. *скидати скоруп са млека*. — Мѡј брат сваки дан плѡни варенику, а ја скорупим. II. ~ се *хватати се (о кајмаку)*. — Ове годинѡ ми се лијѡпо скорупило.

скѡрѡат, скорѡам свр. I. *скорити, стѡрднути*. — Скорѡаће ти оволики ѡгањ печѡе. *ѡиг*. Врати се овамо, грѡм те скорѡа! II. ~ се *пресушити се, стѡрднути се*. — Скорѡали ми се опѡнци иза фурунѡ, те и сад не могу ѡбут, но ћу мѡрат мало да и покиселим. Пластите то сѡјено, скорѡаће се на оволико сунѡе.

скрѡб м *каша од брашна*. — Ја мѡго вѡлим скрѡб са скорупом.

скрпат, скрпам свр. I. *учинити да неко превао велики пут без потребе*. — Скрпаѡ си оволико ѡуђи за малу стѡар. II. ~ се *превалити велики пут непотребно*. — Скрпаѡ сам се без велике нѡјде, то си мѡга да урадиш и без мене.

скрпѡт, -ам свр. *сломити (орак, лешник и сл.)*. — Остаѡо бе зубѡ, немам чим скрпѡт ѡра.

скуѡба ж в. *скубина (2 и 3)*. — Изимѡјо сам некаквија дваѡес скуѡѡ. Крв ми пѡпи она скуѡба женѡ.

скуѡина ж 1. *свеже одрана ѡвѡија кожа са неостриженом вуном*. — Заклѡали смо ѡвцу и скуѡину прѡдали у заѡругу. Чѡва да ти пѡшѡад не повуку ону скуѡину. 2. *мршава ѡвѡа*. — Мѡе ѡвѡе су добро изимљене,

нијесу то скубиње Мийшкове. 3. фиг. погрд. *мршава, жгољава особа* — Јаде му задае она скубина женѣ, љута е ка кучка. 4. фиг. *беживотна особа* — Пойта, скубино, омркосмо!

скујекат, -екам свр. I. *скупити, окупити људе (виком, запомагањем, пуцањем и сл.)*. — Скујекло е цијело село без икакѣ потребѣ. II. ~ се *скупити се, окупити се (на нечију вику, запомагање, пуцањ и сл.)*. — На први пуцањ се скујекло цијело село.

скунцат, скунцам свр. *с муком, на једвите јаде скупити, прибавити*; исп. сконцат и скучит (I, 2). — Не могу скунцат паре за пут, а отиша би неће на зараду.

скуча ж *мршава крава*. — Немам стокѣ, до ову скучу краве.

скучит, скучим свр. I. 1. *учинити поцијеним, згуреним*. — Скучило га злѣ, па не може да се исправи. 2. *а скунцат*. — Е, да ми е да скучим мало пара, па да купим ћѣци краву. 3. *сатерати у теснац, притеснити*. — Скучило га у ћошак, па оће да га удави. II. ~ се *савити се, повити се, згурити се*. — Јована се скучила од мукѣ и старости, па само што нѣсом не тичѣ зѣмљу.

сламљеча ж *сламарица, душек испуњен сламом*. — Немамо сламљеча, нѣ лежимо по зѣмљи ка краве.

слаткаја ж *врста дивље крушке*. — По шуми имамо дивљѣ крушке слаткае, питомаче, финдѣне, првѣнке, крупнае, камењаче, озимаче, видинке и качамарке.

слажат, слажем свр. *слагати*. — Слажао ме једном и више неће.

слику прил. *слично, налик*. — Прегљаче су биле слику садашње кецеље.

слимит, слийм свр. I. *снимити, скинути*. — Слими још двије-три пласе сијена. II. ~ се *снимити се, скинути се*. — Слими се полако низа сијено. Слимили се поњаве с мене, па сам се смрза док се нијесам од зимѣ разбудило.

слониврат м. 1. *терен на коме може да се настрада*. — Ова страна е један слониврат, кат се заледи, можеш главу да изгубиш. 2. *ситуација у којој може да се настрада*. — Скијање е за мене обични слониврат.

смѣлит, -им свр. I. *смањити*. — Смѣли ми ис плѣта и мѣса и пасуља, не могу толикѣ да појјем. II. ~ се *постати мањи, смањити се*. — Смѣлио се снијег од јучѣ, откад је почѣла киша да удара.

смѣливат, -љуем несвр. I. *смањивати*. — Смѣљуе очи — дријема му се. II. ~ се *смањивати се*. — Стѣру чѣљадѣту се мозак и памѣт смѣљују.

смѣтница ж *особа која некоме смета*. — Ја никѣме нијесам ни тѣтор ни смѣтница.

смйрак, -рка м *мир, мировање, починак*. — Топљко ради, да нема смйрка ни неђељом. Има јакѣ бблове, па нема смйрка ни минута, но а се дигни, а опет легни.

смйрит, смйрим свр. исп. *посмирит* 1. *обавити све кућне послове (помести, дати стоци да једе, помустити и сл.)* — Да смйрим кот куће, па ћу дој да посеђимо. 2. *обавити све потребне послове око стоке или живине, намирити (стоку, живину)*. — Кат смйрим стбку, дој ћу да бедимо.

смлљадчна и **смлљадечна** ж *бременита (о крави, овци)*. — Ова крава е смлљадечна, још три мљесеца, па да се отелја. Однесе ми вук смлљадчну овцу.

смлљата ж а *замлата*. — Каква е она ббжа смлљата, не зна ништа под Богом.

смбло м *мусава, замазана, прљава особа; мусавац*. — То блеше један смбло — бра из руке да му не узмеш.

смдтрит, смдтрим несвр. а *мдтрит*. — Смдтри, не смдтри — неј га погодит!

смбчјат, -јам несвр. *зачињавати јело сиром, кајмаком и сл.* — Качамак смо смбчјали сиром.

смрчек, -чка м *врста јестиве печурке налик на смрчину шишарку*. — Узео е милијарду за смрчек.

смџда ж *љута, оштра жена*. — Даница е имала једну смџду свѣкрвѣ, млого јѣ е јада дала.

смџдец, смџца м *страх*. — Побљегѣ би он кад би му дошѣ смџдец гузици.

смџдит, смџдим несвр. (поред обичног значења "прљити") *палити*. — Плавогусињани смџдѣ свѣ, не остављају ни кокошара фиг. Сад је пао на шапе, а некад је судио и смџдио и млого у црно завјо.

смџднџт, -нем свр. (поред обичног значења "опрљити") *запалити*. — Балисти изненада уљегше у село и свѣ опљачкаше, куће смџднџше, а свѣ живо под нож турйше.

снегопадан, -дна, -дно *који је изложен великим снеговима, по којем пада много снега*. — Чакор је снегопадан, па се пут зими тешко одржава.

сонтат се, -јам се несвр. 1. *взмати се, мувати се, мотати се*. — Немѣ, дијете, да се сонташ окѣ чоѣка. Сонта се милиција по сѣлу, морѣ да су се неђе тумачнули инфорбирѣвци. 2. *петљати се, мешати се у нешто*. — Ја тамо нећу да се сонтајм, има кѣ и без мене.

софија ж *чунак помоћу којег се протиње потка између нити основе при ткању*. — Утнџла сам цијсв у софију.

спийплит, -им свр. I. *скупити, стиснути*. — Шта си спийплио нѡге? II. ~ се *скупити се, стиснути се*. — Зймā му, пā сē спийплио, дошā кā кѡкошчица.

спетљат, спетљам свр. *везати*. — Стйо е да не обойцу спетља и онѡрā у зātвор.

спйца ж I. *коштица, семенка (шљиве, трешње и сл.)*. — Ка су шљиве јѡдре и зрѡле, сāмо и стйснѡш и спйца сāма испадā. 2. *зашиљено дрвце*. — Начйни двије спйце, пā да завѡжѡмо овѡ врѡе.

спйцогуз м погрд. *мршава мушка особа*. — Ђе нāђе онакāв спйцогуз онакву кркну?

спйцогуза ж погрд. *мршава женска особа*. — Да га нѡ узѡ онā спйцогуза, нйкат се нѡ би оженио.

спѡдбит, спѡдбйјем свр. *шчепати, зѡрабити, докопати*. — Ако те спѡдбйјем, бāчйћу те низ овā брйјег да прснѡш кā јāјце!

спѡзнāњ м *нешто што се јѡдва примећује, што се само назире*. — Из авиѡна кўће се чинѡ кā кућаре, ријѡке — кā јазйћи, а от пўтѡвā — сāмā спѡзнāњ.

спрāсна која је *бременита (о крмачи)*. — Је ли ти овā крмāча спрāсна?

спрѡма *према, наспрам*. — Нашā е пријатѡле спрѡмā себе.

спрљāфѡтит, -им свр. *на брзину и површно урадити*. — Ѧдмā ћемо мй овѡ спрљāфѡтит. Спрљāфѡти тй овѡ зāчас.

спўжа, спўжѡ ж *пуж* — Скупљāју ћѡца спўже, те продāју. Лйгāво е кā спўжа.

спўцат, спўцām свр. *појести све, смазати*. — Вўксан за рўчак мѡже спўцат кѡкошку и кйло лѡба.

спўча, спўчѡ ж *е закучаљка*. — Дā ми спўчу, да заспўчим кошўљу.

срāб м I. *сѡрабеж* — Обѡћām срāб по цијѡлѡме тйјелу. 2. *шуга*. — Дѡбйла су ми ћѡца срāб, пā и лйјечйм.

србљет, србй несвр. *сѡрбети*. — Чѡлāде се чѡшѡ ѡнѡе ѡе га србй.

срѡс се, срѡтѡм се свр. (поред обичног значѡња “састати се или проћи јѡдан поред другога”) *фиг. опаметити се, узѡбиљити се, сазрети*. — Онѡ дијѡте Мйлоњино бйлѡ е вѡљй ћāвѡ, а сā сѡ йстом срйѡ. Не смйјеш распўштйт мушкѡ дијѡте, а жѡнскѡ се пријѡ срѡтѡ.

срѡтањ, -тња, -тњѡ *срѡтан*. — Срѡтањ је, свѡ му йдѡ од руке.

срѡтњѡ прил. *срѡтно*. — Тй озйда кўћу, срѡтњѡ бйло, дабѡгда!

срйјѡмоша ж *е црйјѡмоша*. — Копрйва и срйјѡмоша спашāвале су нāрод у тѡшкā врѡмена и глāднѡ гѡдине. Кољйко смо сāмо изѡли срйјѡмошā!

срџеш м 1. *шупљикава чађ која се ухвати на димњаку или чунку*. — Бљеше комџн пун срџеша, једва сам га очистио. 2. *изломљени танак ледени покривач који се ухвати по земљи*. — Велики е нџас мрџз био, погле шта се овога срџеша створио.

срџф м *мноштво плодова палих са воћака*. — Отрџса вљетер шљџве, њно срџф по зџмљи.

срџбит, **срџбџм** свр. 1. *сасећи, посећи*. — Срџби џекџрџм тџ гџку, за-
пџњаће ти каџ бџнџеш вџкџ трџпец. 2. *шаљ све поџести, слистити*. —
Мџлан срџби цџјџлу главџцу купџса.

срчаник, **-џка** м *дрвени обруч који се ставља на сџр, а на њега камен да се збије сџр у каџи*. — Опџри срчаник и кџмџн, пџ тџри на сџр.

срчаница ж *даска од средишњег дела стабла*; исп. подница (2). — Стџра кџћа е начџњџна от сџмијџ срчаницџ, затџ е издрџала преко стџ гџдџнџ.

стџлан, **-лна**, **-лно** *озбиљан, промишљен*. — Валџ су ми џџвџке стџлне.

стџнак, **-нка** м *колибица*. — Начџње овџ стџнка, добрџ е за лџтџњу кџжџну.

стџнит се, **стџним** се свр. *допрети, доћи, стићи*. — Бџг зџнџ дџклџ се џн дџсад стџнџо.

стџрџвина ж 1. *место, крај одакле је неко пореклом*. — Сџвџџме правџме Вџсџџвићу стџрџвина е Лџјџвџ Ријџка. 2. *догађаји из старије прошлости, старина*. — Вџзда сам вољџо да слушџм приче о стџрџвини.

старџшит, **-ушџм** несвр. *понашати се као старџшина*. — Ђн вџлџ свџџџме да старџши. Ај, џџволе, тџ мџне да старџшиш!

стџтивџ ж мн. *основна конструкџија разџја*. — Крџстџ е начџнџо нџвџ стџтивџе.

стџмџница ж *гостољубива жџна која указџје пажњу и поштовање гостима*. — Дрџга е бџла вџликаџ домодрџница и стџмџница.

страџ м *страх*. — Нџ от чега ме нџје страџ. Нџга е страџ понџни.

стрџсџт се, **-џсџм** се несвр. (порџд уџбџчајџног значџња "дрџтати целим телом") *давати главом знак некоме да ћути или да поступа на одређџни начин*. — Гџлуб се двџ-трипџт стрџсџо на мџне, а јџ се џнџ џдат, те би зарџдџо дџбру глџбу.

стрџс се, **-џсџм** се свр. (порџд уџбџчајџног значџња "задрџтати целим телом") *дати некоме знак главом да не говори или да не поступа на одређџни начин*. — Јџ се стрџсо на онџ будџлу да не блџџ, нџ нџ поможе нџшта.

стрџкнџт, **-нџм** свр. 1. *прснџти, штрџнџти*. — Немџ да ти стрџкнџ раџџја џ очи. 2. *помџсти мало*. — Стрџкнџла сам мало варџнџкџ од овџцџ. 3. *нагло се изгубити, нестати (о живом бићу)*. — Кџт стрџкнџ онџ диџџте?

стрнѹт се, -нѣм се у изр. како се коме стрне како ко хоће, како коме падне напамет. — Не смјемо, љуђи, да радимо како се коме стрнѣ, нѡ ајмо да се договоримо, пѡ да видимо штѡ ћемо и како ћемо.

стрѡпсѡт, -ѡм свр. претворити се у кашу. — Крушке што сам и бачио у кашу веј су стрѡпсѡле.

стрѹгнѹт, -нем свр. I. на брзину обријати. — Ђдо да стрѹгнѣм стриѡка, пѡ ћу ѡдма дѡј. II. ~ се на брзину се обријати. — Причѣка ме да се чѡском стрѹгнѣм.

струнит, -уним свр. I. јако уплашити. — Мѡже ми нѣко ћѣцу струнит. Нѣко е јучѣ струнио ћѣцу кот стѡкѣ, тобож мећед рокћѣ, пѡ дѡнас не смјју да јавѣ у Горњѣ лѡзе. II. ~ се јако се уплашити. — Струнила су се јучѣ ћѣца од некакѡга манићѡга чоѣка. Струнила су се говѣда од мећѣда.

стѹа ж јак ветар. — Ђби ме стѹа.

стувјја ж 1. крава крупније расе. — Онѡ стувјја се мѡло мѹзѣ. 2. погрд. крупна и незграпна особа. — Онѡ Шѹњѡва стувјја би мѡгла чоѣка нѡсит ѹ зѹбе.

сувовјја ж јака суша. — Сувовјја е трајѡла од Видоваднѣ до Госпођи-наднѣ, те нѡје родило ни зрѡ коломѡђѡ.

суврнут, -рнѣм свр. I. вратити мало назад, приповратити. — Суврни мѡло тѹ стѡку да ти не ѡјдѣ у ливѡду. II. ~ се вратити се мало назад, приповратити се. — Суврни се мѡло нѡтраг.

стѹда ж велика хладноћа. — Оваквѣ стѹдѣ одавнѡ нѡје било.

стѹтњѣт, стѹтњѡм свр. 1. сићи, сјурити се ѹ велику буку, тѹтанѣ. — Нѣшто стѹтњѣ нѡз бријег, кѡ да е мѣчка. 2. фиг. подвикнути некоме. — Дѡђе Мјлош сѡнѡј пљѡн, пѡ му га е тѡта јѹтрѡс дѡбро стѹтњѡ. 3. фиг. добро и отресито одговорити на постављена питања (о ученику, студенту). — Ђдлично си му стѹтњѡ на свѡ питања, мѡрао ти је дѡт петѡцу.

сугѡрчѡд и сугѡрчѡд ж зб. им. од сугарче. — Ђѣца вѡлѣ сугѡрчѡд затѡ што су ријѣтка. Нѣгѣ да продѡју сугѡрчѡд.

сугѡрче, сугѡрчѣта и сугѡрче, -ѣта с (супл. мн. сугарчѡд) црно, мрко јѡгње. — Ђмам сѡмо јѣдно сугѡрче, а свѡ остѡлѡ јѡгњѡд су ми бијѣла. Пѡнесе ми вѹк онѡ сугѡрче.

сугѹрма, сугѹрмѣ ж гунгула, гужѡва. — Ђѣпшѡ е свѡдѡа с мѡнѣ свѡтѡвѡј и звѡница, нѡ кѡ се прѡви вѣлика сугѹрма.

сѹдрѡка ж галамѡѡја, онај који безразложно диже буку, галаму. — С онѡм сѹдрѡком не трѣѡ ѡмат пѡсла, нѡко да те нѡћѣ некѡ мѹка.

сѹдрѡкас, -ѣта, -ѣсто који безразложно диже буку, галаму. — Нѣ би бѡло лѡш да нѡје мѡло сѹдрѡкас.

суждрѣбна која је бремениа (о кобили). — Суждрѣбну кобилу не смјеш млого товѣрит.

сужѣница ж мушка особа која има неке женске особина. — Браћа су му силни момци, а онѣ е некаква сужѣница, кад збори, не знаш је л мушко или жѣнско.

сѹјма, сѹјме ж сумѣа. — Мѹчи ме сѹјма да није жив.

сѹјмат, сѹјмам несвр. сумѣати. — Сѹјмам ја да е то такѣ.

сѹклѣт ж приглупа, ограничена особа која се и неприкладно понаша. — Шта уради она сѹклѣт, сам је гѣспѣд убио!

суклѣнта ж јако висока, превисока особа; исп. суклимента. — Колика се сѹћила ова суклѣнта!

суклимента ж в. суклента. — Вићи колика е она суклимента!

сулѹдан, -дна, -дно будаласт, шашав. — Причува се ти од њѣга, онѣ е сулѹдно, па те мѣже нагрдит.

сѹма ж лош сој, лоша сорта, пасмина. — Не чуди се што те такѣ насамѣрио, сѹма е онѣ. Видио сам да е онѣ чѣк никаква сѹма.

сумѣсѣт се, -ѣшем се свр. схватити, снаћи се, прибрати се. — Не мѣжемо да се сумѣшем како пѣгибе чѣск. Не мѣгу да се сумѣшем шта ме овѣ данѣс снаће изненаѣа.

сунгија ж превисока и нескладна особа. — Пѣјави се на врата једна сунгија црна, имѣше у њѣга преко два мѣтра.

сунглѣт, -ѣта м физички неспособна особа (због болести, старости, несрећног случаја и сл.); исп. сунгулат. — Имѣм два старѣ сунглѣта у кућу, трѣба о њима радит ка о малѣј ѣци. Раѣаван је за вријеме рѣта, па е остаѣо сунглѣт посвѣ неспособан за рад.

сунгулат, -ѣта м в. сунглат. — Не мѣгу маћнут од ова два сунгулата.

сѹнѹт, -нем свр. I. мало осушити, просушити. — Сѹни мѣло ту обућу порѣд упрѣта. II. ~ се мало се осушити, просушити се. — Нека се то сѣјено још мѣло сѹне, па да га турѣмо у пластове.

сѹпаша ж спајавѣ крѣа ради зајѣдничке испаше; исп. супон. — Није за њи сѹпаша, вѣзда се нешто лѹте.

сѹпашит (се), -им (се) несвр. спајати крѣа ради зајѣдничке испаше. — Прије рѣта смо сѹпашили с кума-Мѣлом. Калићи се свѣкѣ гѣдинѣ сѹпашѣ с неким.

сѹпон, сѹпѣна м в. супаша. — Оћемо ли догѣдинѣ ѣпѣт у сѹпон?

сѹпѣник м онај који је с неким у супону. — Бѣгић и Мѣрко су овѣ гѣдинѣ сѹпѣници, па су издѣгли у Вѣрду.

сѹргун, сургѹна м прогонство. — Турци су Тѣдора одвѣли у сѹргун.

сургунџсџт, -џшџм свр. 1. *прогнати, протерати*. — Сургунџсџли су Турци млдгџ вџђенџ Вџсџвиџе. 2. *казнити*. — Сургунџсџџе не џџдо кад вџђи шта смо урађили од ливџдџ.

сурџв, -џва и сурџв, сурџва м *пас танносиве боје и име таквом псу*. — Пр. в. под зельџв.

суруљџк, -џка м 1. *нешто издужџно, неки дугачак предмет*. — Нџша вођеница за кџву е мџлџ, а Дрџгџви џмају некакџв суруљџк од пџ мџтра. 2. *врло висока особа*. — Отаџ Мџков бџо е јџдан суруљџк од двџ мџтра.

сутџван, сутџвџна м *веома стрм и неприступачан терен*. — Тџ блџу некакви сутџвџни, тудџје ни дџвљџ кџзе не мџгу прџј.

сџтрага ж 1. *замршени траг који дџвљџч прави да избегне псима и ловцима*. — Зеџ вљџшто чинџ сџтрагу, нџ е лисџца млдго вљџштџја од џџга. 2. *вешта обмана, обмањивање да би се нешто прикрило*. — Не турџ ти мџне сџтрагу, кџ да јџ не вџђим штџ е и кџко е.

сџтџка ж *проклетство, несређа*. — Бџо е тџ пџмџтан и дџбар мџмаџ, нџ му бџ нека сџтџка, пџ сџд пџје и блџй.

сутурџсџт, -џшџм свр. I. *изгубити*. — Сутурџсџше ми се некуд говџда, џјдо да и трађим. II. ~ *се изгубити се*. — Кут се сутурџсџше кџзе, да не џјду у нечију бџшчу?

сџђит се, -џм се свр. 1. *пружити се*. — Ёдџм пџтем, а џно се испрџд мене сџђи великџ змџја. 2. *порастити*. — Колико сџ сџђило овџ дијџте за овџ двџје гџдине откад га нијџсам вџђиџ!

сушџка ж *стабло које се осушило*. — Нџђо овџ сушџку, имџџемо дрџвџ за данџс.

сушџца ж *јџко мршава, сува женска особа*. — Бџг га убиџ, што дџведе онџ сушџцу!

сџфџтит, -џм свр. I. *усирити*. — Сџфџти мџло о тџ вареникџ, ужелџо сам тџбџк. II. ~ *се усирити се*. — Јџдва ми сџ јџтрџс сџфџтило, сџгурно ми сџ излџдџило сџрџште.

Ѓ

џџјка ж *извор светлости (светиљка, сунце и сл.)*. — Упџли тџ џџјку. Овџкџ е како ти рџко — тако ми онџ џџјкџ бес коџ ни нџма живџга.

џџдало с 1. *стражџница, задџница*. — Пуштџле ми гџџе на џџдало. 2. *сџдиште*. — Купџо е џуто с пџт џџдалџ.

џџдник м 1. *седење*. — Дџста е бџло џџдника, џјте да се рџди. 2. *сџло, посџло*. — Дџвџчџ е џџдник у кџћу Богџџџеву.

бѣкну́т, -нѣм свр. 1. (безл.) *пробости, жигнути (о наглom и оштрom бо-лу)*. — Сѣкну́ ми нѣшто ју крети. 2. *љутито, оштро одговорити, реаговати*. — Добра е и памѣтна жена, али њстом зна нѣки пут и да бѣкнѣ.

бѣра ж *грушавина од млека тек отелѣне краве или ојагѣне овце*. — Ова наша бѣра влѣ бѣру. 2. *овчији зној и друга нечистоћа у неопраној вуни*. — Све су ми руке мѣсне од ове бѣре.

бѣрав, -а, -о *који садржи бѣру (2) (о вуни)*. — Приви́ му мало бѣравѣ вунѣ. Ова е вуна млдо бѣрава, трѣба ју што прије опрат.

бѣруша ж *зеласта биљка крупних, беличастих листова, расте у странама*. — Све лѣто сам брала бѣрушу и лободу, те варила крмѣдима.

бѣчвица ж *аматка слична чекићу, којом се удара по површини млинског камена да би била рапава*. — Да ми ону твдју бѣчвицу да насижѣм вођеницу.

бѣка *израз при ваљењу оца*. — Пшпрѣ, бѣка!

бѣма, бѣме ж *проста, примитивна женска особа*. — Наша некакву бѣму, такве простотиње још нијесам видю.

Т

таваја ж *столѣак*. — Новка ми је дѣнијела на дѣр тавāju.

тайт, тајм *несвр. одржавати равнотежу, одржавати се у стојећем ставу (о детету које учи да хода)*. — Никдла помало тајт, али се бой да иде.

такем, такѣма м *прибор, сервис*. — Дѣвила сам на дѣр за удају такем кафѣни.

та́ла ж 1. *зб. сусе кукурузне стабљике, кукурузовина*. — Ка су снѣгови и пјковине, говѣдима и кѣњима добра е и та́ла. 2. *окружени клип кукуруза, окомак*. — Бачи три-четири та́ле у фуруну.

талаган, талагана м *чобански сукнени оертач с капуљачом*. — Нѣси талаган и по киши и по сунцу.

талаганаш м *шалѣ човек који носи талаган*. — Прође ли овудије један талаганаш с великијема брѣѣма?

тандри́ц м *дурѣава, немир*. — Шта е, бѣцо, шта ве уфѣтио тандри́ц!

таракат, -акѣм *несвр. непажљиво претурати по стварима правѣћи буку*. — Шта тѣ таракѣш по тавану? Стрико таракѣ по алату, трајжи лиму.

тараковина ж 1. *безначајна ствар, ситница*. — Ништа ми не трѣба та тараковина. Тѣ што ви причѣте — за менѣ су дѣичнѣ тараковине. 2. *финг*.

бoзpeдoм чoвeк. — Мiшo Стaнiн je oбичнa тaрaкoвинa, нa вaљa Бoгу нa лyђиmа!

тaрaчyгe ж мн. 1 *кoбaстe или глoмaзнe стeпeри кoје су нaтoднe зa нoмeлe или кoје зaузимajу мнoгo прoстoрa и сeтaју (чeстo стaрyдиjа);* исп. *aрaчyгe.* — Купиo сaм нeкaквeјe тaрaчyгe, нeтe мнe и прилaгит нa аутoбyс. Пун мнe je тaквaн тaрaчyгe. 2. *бeсмислeнe причe, бeсмислeнe, глyтoстe.* — Вeдa причa нeкaквe тaрaчyгe.

тaрaшит, -ишм нeсвр. *прeтpeсaти, прeтpeжнoвaти.* — Штa тaрaшит по тoмe сaјeнy, штa снe изгyбиo?

тaт (oбичнo пoнoвљeнo) *рeцих кoјим сe плaшe кoзe.* — Тaт, шyлe, тaт, eнo Шaбo нa бeнциклo!

тaђрит, -им нeсвр. *причaти шaлe, шaлити сe.* — Знaш ти Мiшa кaд пoчнe дa тaђрe и извoди кoмeнциjу — дa мy цркнeш o смeјa.

тaњнa, тaњнe ж *тaњнa.* — Привeкe мaшнy и упртa тaњнy, нa нeкoгa нe вeдa.

тaкнyт сe, тaкнeм сe свр. *нeoпaжнo, кривoм или скривaјући нaмeрe, кo слyчaјнo прoћи, прићи, дoћи и сa.* — Тaкнe сe гoрe дo ливaдe, вeђy дa нe кo нe дрa. Тaкa сe прeкo oслa, тoбoж дa мaлo прoђe, a сyтрa нe милициje знaт штa e кo рyчao и вeчeрao.

тaмeн прил. *тaдa, тaј пyт.* — Јa сaм тaмeн бeлa јoм млaдa.

тaнтaт, тeнтaм нeсвр. *удaрaти, лyкaти.* — Oнa мaлa Пeтрoв тaнтa нeкaкoм тoјaгoм по пyтцaмa oт стaнa.

тaнчeцa ж *стaринскa пyшкa oстрaзyшa.* — Тaнчeцe су билe слaбe пyшкe, a систeмe су билe yбoитe.

тaњeвинa ж *oсoбa, пoрoдицa или брaтствo лoшeг пoрeклa и сoјe, тaнкa лoзa.* — Крeвићи и oрaкoвићи су прoпaли и нeстaли, нa e сaд зaвлaдaлa тaњeвинa кoјa нeкaд нeјe имaлa цeкa.

тaптисaт, -ишeм свр. *спoкoсти, нaвaлити.* — Тaптисaшe мe дa држим гeбoр, тe мoрaдo дa сe дoмaшнaм штa ћy дa рeчeм. Тaптисaшe мe oнe пљaнe бyдaлe дa пaјeм шe нeмa.

тaпyт прил. *тaдa, тoм прилoкoм.* — Тaпyт je пoгинуo y oбрaну мaнaстирa и Тoлe Милeтин Зoнaћ.

тeвeчeлeјкa ж *лaкoмислeнa, приглyнa, бyдaлaстa oсoбa.* — Oнo e, oбeмe, oбичнa тeвeчeлeјкa. Нe мoж oд нeгa нeштa пaмeтнo чути. Oжeни сe oнa тeвeчeлeјкa дoбрoм жeнoм, нa сe пoрoд yвржe нa yјeвину.

тeвeчeлeјaс, -стa, -стo *лaкoмислeн, приглyт, бyдaлaст.* — Нaјмaлyт сeн мy блeжe тeвeчeлeјaс, a oстaлa ћeцa блeђy yмaвнa. Пoшeн je чoвeк, нo мaлo тeвeчeлeјaс.

тeвeчeлeјцa и тeвeчeлeјницa ж *дeм. oд тeвeчeлeјкa.* — Пyшти гa, нe лyти сe нa нeгa, тo e нaјoбичнeјa тeвeчeлeјцa — aвeтнo сe рoднo и aвeтнo нe

умријети! Мајка му е добра, а отац му е, богме, тешелица. Виђе ли ти ону тешелицу.

тегливрат м туча. — Смирј се ти, е се лјко мџемо поиграт тегливрата.

тѣгло с 1. *тежак, напоран, мукотрпан живот*. — Скућило га тѣгло. 2. *тежак, напоран рад*. — Ова Лекџва жѣна нѣма триес кила, прѣпаде от тѣгла. Тѣгли мџго, не савија се, прѣпаде от тѣгла. Цио му живот проша у тѣгло и у јаде.

тѣжа ж *тежи део неког терета*. — На ову е страну тѣжа, па трѣба овија дрва премѣстити на другу страну.

тѣкнут, тѣкнѣм свр. безл. *добити жељу (за неким или нечим), прохтети се*. — Такџ ми је нѣшто тѣкнуло да се најѣм колобоџница вруће и сира мѣкџга. Тѣкнуло ми је за мало мѣса печѣнога на жар. Изгледа да му е тѣкнуло за жѣном, пуштите га мало до куће.

телевѣза, телѣвѣж ж *задѣвица, стражѣвица*. — Добићеш ти по телевѣзи телѣце, —ста с *теленце*. — Купио сам овѣ телѣце, нѣ е скупо.

тѣлечар м *колибѣца за телад*. — Пушти тѣлад из тѣлечара.

тѣљ м *жаља*. — Да нѣмаш мало тѣља, да овѣ превѣжем?

тѣља, тѣлѣ м *хип. од теле, теленце*. — Помилуј тѣљу, виђи како е лијѣпа.

темѣзгат, —згѣм несвр. *причати којѣшта, баљезгати*. — Вѣзда темѣзгају, нѣкако да нѣшто џбылно проговѣре.

темин, —йна м у изр. на мој темин по мојој проци, моме мишљѣву, како сам мислио да треба, како сам процио. — Ја сам био, на мџ темин, плаћио струју, а џни ми сад џпѣт трајѣ некакву рѣзлику.

тенѣћа ж *лим*. — Шваба е скиџала звѣна са прѣкава и купиля бакарне котлове по нѣроду, а умѣсто ѣй су дијѣлили котлове от тенѣће.

тепек, тепѣка м *неспособна, несналажљива особа*. — Ё, тепѣче јѣдан, ни за шта нијѣси!

терѣнтѣло с *онај који терента, прича којѣшта*. — Не слушате тѣ терѣнтѣло, нѣмае шта од нѣга чуѣ.

терѣнтат, —ѣнтѣм несвр. 1. *шалити се*. — Терѣнтѣ Мило, да му прѣкнѣш џ смија. 2. *причати којѣшта, трућати*. — Он терѣнтѣ ка да нѣма мџга.

тѣсат, тѣшѣм несвр. у изр. што му (ми и сл.) памет тѣс е *што му (ми и сл.) падне напамет, што му (ми и сл.) се прохте*. — Не слушѣ цѣра ни нѣсѣра, нѣ радиј што му памѣт тѣшѣ.

тѣсна ж *столарска алатка за дељање и закуцавање ексера; исп. тѣслица*. — Узми ту тѣслу, па ѣймо да радѣмо.

тѣслица ж а *тесла*. — Морѣм да надстрѣм тѣслицу, тупѣ с.

тѣша ж *постељина*. — Кат су ми вулентари запалили кућу, сагорѣла ми је велика тѣша.

тѣшко прил. *много, доста*. — Има још тѣшко да се кося.

тешкобѣн, тешкобѣна, тешкобѣно. 1. *тешке, незгодне нарави*. — Ја тешкосѣнијѣга челадега од њѣга нијесам глѣдао. 2. *који се тешко, с напором прихвата*. — Болесник је то, мѣжда е за њѣга свѣ ово што причамо тешкобѣно.

тѣк и тѣке (обично поновљено више пута) *узвик за вабљење коза*. — Тѣк, тѣк, тѣк, црвѣна, ђаволи ти га позобали. Ја фаѣим козе тѣке, тѣке, тѣке, а ти и плашиш.

тѣлугице прил. *насумице; исп. посумице*. — Бачио сам камѣн онако, тѣлугице и погодио једну малу увр главе, па мѣ учитељ добро избио прѣтом по рукама.

тѣнта ж пеј. *глава, главурда*. — Немб да добијеш по тѣнти.

тѣњат, тѣњам несвр. (поред уобичајеног значења "једва горети") *једва, тешко дисати у болести*. — Са сѣ смирио, само тѣња.

тѣпав, -а, -о *спор, пипав*. — Лијепо ради, али је млого тѣпав.

тѣпаво прил. *споро, пипаво*. — Тѣпаво ради, а што уради — то е ка саливѣно.

тиринта ж у изр. *отиј у тиринте разбити се у комадиће, у парампарчад*. — Ако те удариш, отиј ће ти глава у тиринте!

тирсен прил. *непријатно*. — Нѣшто ми е тирсен да улазим у њину кућу, њико ти се не посыля.

тиѣт и тѣта *узвик којим се деца опомињу да не дирају нешто*. — Тѣт — не дѣра то! Тѣта, мали, то е врѣте!

тишица ж *тиха и дубока вода у реци*. — Ако не знаш добро да пливаш, немб одит у тишицу, е мѣже коловрат да те одвуче у дубину.

тѣљајат и тѣљаит, тѣљаим несвр. *дремати*. — Ђно га ће тѣлај крај огњѣшта. Немб ту тѣљајат цѣо дан. Дѣке њеш, пѣгани, тѣљаит крај упрѣта!

тмбр м *осојно и влажно место с бујном вегетацијом*. — По овј жѣги ви уживате у онѣ ваш тмбр, а ми сагорѣсмо у овѣ челѣпек.

то *узвик за опонашање удара*. — Наставник ѣпали ђаку два задланка — то, то!

топлик, -ика м *извор који зими не мрзне*. — Њаша вода е топлик, ка су највише цѣковине, она се пуши.

торипат, -ипам несвр. *грабити, отимати*. — Ја поштѣно живим и мучим се за ову ђѣцу, не торипам од државѣ ка ѣн.

төрњаќ м 1. *пас који се веже крај тора*. — Ымамо добрoга төрњаќа, не да ни тици пролeћет. 2. *сточно љубриво*. — Посади ту компијере, има дoста төрњаќа, па те ти добро рoдит.

торофoђа, -фoђ ж в. *торофoчка*. — Причува торофoђу да ти не пукне по нoђ.

торофoчка ж шаљ. *задњица, стражњица*; исп. торофoја. — Млoги не би рaдили, нo мбрa торофoчка да се пунй.

тoт 1. прил. *сасвим, потпуно*. — Кат попије — тoт ништа не зна. 2. прил. непром. само у изр. т o т-б у д а л а *потпуна будала*. — Онаквe тoт-будалe јoш нијесам видio.

тoчак, -чка м *извор из кога вода отиче дрвеним жлебом, чесма*. — Отиди на тoчак и натoчи овa брдaк водe.

точураќ, -рка м *млаз*. — Зрно му прoбй стeгну, па му низ ногу пoјавй точураќ крви. Све му се низ образе стaчу точурци знoђа.

траг м (поред уобичајеног значења “отисци ноге, точка и сл. ”) *потомство*. — Од стрица није остaло трага — свa су му ћeца пoмрла мaлa.

трага ж у погрдном значењу: *род, сој*. — Бoљe и да ми се траг утрe, нo да се сйн ожeни од онe погaнскe трагe.

трагaт, трагaм несвр. *марити, хајати*. — Одaвно су га oткoвали, па више нико не трагa шта причa.

трајaт, траeм несвр. *дуго се задржавати*. — Дaнас си дуго трајaо на посa.

траќалица ж *направа која при раду траќара, тандрче, чагрља*. — Су-дија блeше некаква злйца, а она љевбјка што цуќa на ону траќалицу даe ми очима знaк да не причaм све што ме oн питa.

траќарaт, -арaм несвр. 1. *испрекидано лупати, ударати, лупкати, тандркати*; исп. чагрљат, чaнгарат, чaнгрљат. — Мајко, нeко траќарa квaкoм на врата. Чуe се траќтор ље траќарa озгoр нис пyт. 2. *фиг. причати којешта, блебетати*. — Тако ти Бoга — не траќарa, нo мисли мoзгом шта причaш!

траќарaло м *онај који траќара, брбља, блебеће, брбљивац, блебетало*. — Изводнe ми мзaк од овогa траќарaла.

траќарнyт, -нeм свр. *тандркнути*; исп. чагрљнут, чaнгарнут, чaнгрљнут. — Нeшто траќарну на тaван, а мачaк пoлеће.

трања ж *рита, прња*. — Кyпи једнoм одијeло и бачи тe трање.

трања, трање ж *oдрпана женска особа, одрпаница*. — Долaзила e она трања Милaнова.

трањав, -а, -o *поцепан, одрпан (o човеку)*. — Вaзда идe трањав, па му се спрдају ћeца.

трањо м одрпана мушка особа, одрпанац. — Вјзда е био трањо, никад није био обучен ка чбек.

трапа, трапѣ ж неспретна, трапава женска особа. — Виђи како идѣ она трапа!

трапат, трапѣм несвр. 1. много, халапљиво јести. — Колико може да изије, по цијели дан трапа. 2. ићи неспретно, трапаво. — Кут трапаш, трапо!

трапо м трапава, неспретна мушка особа. — Кут си затрапутлао, трапо!

трапутла ж неспретна, трапава особа. — Шта онѣ чини она трапутла, сломиле нешто! Нагази ме ова трапутла, ђсуши ми ногу. Каква е она трапутла Душана!

трапутлат, -утлам несвр. неспретно, трапаво ићи или радити; исп. трпутлат. — Дано трапутла кад идѣ. Шта трапутлаш, нѣ ради ка чбек.

трбу м в. крља (3). — Мй се дијелимо на три трбуа.

трбулат, трбуљата, трбуљато трбушаст. — Што су ти та ђѣца такѣ трбуљата?

трбуљача ж 1. она која има велики трбух. — Она Милѣва трбуљача ка да ће да рѣди. Ы како се напѣсла ова трбуљача. 2. врста пиле са испупченим средишним делом. — Узми ту трбуљачу да испилимо ове пѣднице.

трбушић м грана трбуа, побочног породичног стабла; исп. трбушчић. — Наш се трбу дијели на два трбушића.

трбушчић м в. трбушић. — Ми се дијелимо на трбушчиће.

трѣпнѣт, -нѣм свр. (поред уобичајеног значења "известити брз покрет очним капком") брзо појурити, јурнути, брзо побећи. — Трѣпну она бѣжа муња, ни углѣдѣт га нѣ мож, а камоли стигнут.

трѣштѣт, -ѣм свр. ударити, треснути, пући. — Трѣшти јучѣ грѣм у јѣлу више куће Гаврѣѣ и запали јѣј вѣ. Трѣшти граната на три метра од мене и како сам лежао, свѣга ме зѣмља прѣкри.

тринго-нѣв, -а, -о сасвим, потпуно нов. — Овѣ е тринго-нѣва пушка, није опалила ни пет метѣка.

триш три (само при бројању у Лијевој Ријеци). — Јѣдан, два, триш. . .

трѣкат, -ѣм несвр. подстицати ватру тркачем. — Мѣраће нѣко да трѣка сву нѣј, е ће се ѣгањ утулит. Сѣдим, цијели дан, крај ѣгња, трѣкам и грѣјем се.

трѣкач, -ѣча м дрво којим се подстиче ватра, жарач. — Ргни тијѣм трѣкачем ту главњу, да се мало угрѣјемо.

трѣкнут, -нѣм свр. подстаћи ватру тркачем. — Трѣкни та ѣгањ да се не утули.

тркопѣш м ир. *лакомислена и беспотребно ужурбана мушка особа*. — Што долази она тркопѣш, ја млим нѣмаде ти кад рѣј ни што е долазѣю.

тркопѣша ж ир. *лакомислена и беспотребно ужурбана женска особа*. — Дође она тркопѣша и ојде, нѣмаде кад ни каву попит.

трљапит, -апѣм свр. *нагло скочити, јурнути, појурити*. — Полако, кут си трљапио!

трљат, трљам несвр. (поред обичног "масирати") *много, неумерено јести*. — Ова ђеца по цијели дан трљају зелене јабуке, но се чудим како и не заблѣи дрѣб.

трмѣшка ж *остатак кукурузне стабљике пошто се кукуруз пожже*. — Ајмо, ђецо, да ваѣймо трмѣшку, ѣтра ће ѣива да се дрѣ.

трмун м *петеља*. — Трмун од вишне е лекѣвит.

трнут, трнѣм свр. 1. *прионити на какав посао, запети*. — Трнуо народ да бере бабушке, нека сиротиња нешто зараѣи. Ако сви трнѣмо, овѣ сѣјено ћемо жѣнут за два саѣа. 2. *навалити, насрнути*. — У лето четрес и четвртѣ трнуше балисти и вулентари да ни траг по трагу утру, но им се не дадосмо.

трѣкнут, -нѣм свр. *испити надушак, наискап*. — Трѣкнуо е двије-три, па мило вѣснуо.

трѣп прил. у изр. **б и т т р о п** *пропасти, оронити (од болести, старости, тешког рада и сл.)*. — Збрка е трѣп, нѣма више здравља, млого јѣ е преко главѣ прѣшло.

трѣшица ж *мрвица хлеба*. — Покупите те трѣшице, да се не гажѣ.

трпутлат, -утлам несвр. *в. трапутлат*. — Коѣ е онѣ што трпутла уз ливаѣу? Ваѣдан ту трпутла, а није иѣѣка ни кубѣк дрѣѣ.

трса ж *сој, пасмина*. — Од онѣ се поганске трсе не трѣба жѣнит ѣит им ѣевѣјку даѣат.

трсатѣн прил. у изр. **т р с а т ѣ н** *га било в. налет га било (под налет)*. — Трсатѣн га било, што учиње од браће!

тртѣлат, -ѣлам несвр. *причати којешта, брѣлати, блѣбетати*. — Ти све нешто тртѣлаш, а от тога ништа нѣма.

трубѣцат, -ѣѣам несвр. *из свег гласа, а ружно певати*. — Коѣ ли онѣ трубеѣа уз Јѣлића платно?

трѣлат, трѣлам несвр. *јести преко воље, без апѣтита, мрѣлати*. — Не мѣгу да ѣјем, сѣмо што на сѣлу трѣлам.

трѣпачкѣ прил. *с места, из места, без залета; исп. трупе*. — Ја добро скачѣм трѣпачкѣ.

трѣпѣ прил. *в. трупачкѣ*. — Милош бѣље скачѣ трѣпѣ, а Бѣжо изѣтркѣ.

трупина ж а. *крља* (2). — Ако то учиниш пресеј ћу те на трупињу!

трупат, трупам несвр. 1. *лупати, ударати ногом или ногама*; исп. трупат. — Трупā коњ ногом, нешто е обетио. 2. *снажно ударати, лупати*. — Тврда дрва, пā трупам и све снаге, нō не могу им ништа.

трупат, трупћем несвр. *лупати ногом или ногама*; исп. трупат (1). — Трупћу две ногама, нешто су обетиле.

трус *узвик у песми при цупкању детета на колену*. — Трус била кобила, / товар сбли носила.

трусат, трусам несвр. *цупкати (дете на колену)*; исп. трускат. — Ајде кот стріка да те мало трусā.

трусит, трусим несвр. *помало, слабо падати, сипити*. — Снїјег помало труси. Трусї чађа с тавана по кўни.

трускāt, -ām несвр. а. *трусат*. — Седи испрет кўће и трускā унўче.

труснўт, -нѐм свр. 1. *цупнути (дете на колену)*. — Трусни мало то дијете, дако престанѐ да плачѐ. 2. *дати мало бацајући, сипајући, посути*. — Трусни тијема овцама мало сїјена, пāsле су данас старѐжи.

тршка ж 1. *трска*. — У потоку растѐ некаква тршка. 2. *стаблика (кукуруза и сл.)*. — Озглиједио сам се тршкѐм коломбѐћа.

тубѐк м *тек усирено млеко, сир из којегa није исцеђена сурутка*. — Вслѐ да е тубѐк здрав, нāрѐчито комѐ е јѐтра обѐљла.

тў(в)āt, -ām несвр. 1. *тумарати*. — Шта то тўаш тудїје? 2. *споро, пипаво радити*. — Цїјелѐ јутро тўам по кўни, а не познаѐ се да сам нешто урадила.

тувијерат, тувијерам несвр 1. а. *ту(в)ат*. — Шта ли онā чѐк тувијерā па ливāди? Цїо дан сам тувијерā окѐ кўће, а малу кѐрис сам учинио. 2. *кретати се без снаге, малаксало*. — Слаба сам, јѐдва тувијерам по кўни.

тўга, тўгѐ ж (поред обичног значења “жалост”) *непријатан осећај при голицању*. — Нсмѐ да га гилићеш, видиш да му е тўга.

тугаљив, тугаљива, тугаљиво *голицьив, шкакљив*. — Гилићни га мало, да видиш како е тугаљив.

тўк (поновљено више пута) *узвик за завађање овнога (увек у комбинацији са ара-дара поновљено два пута)*. — Ара-дара, ара-дара, тўк, тўк, тўк!

тўкнўт, -нѐм свр. I. 1. *мало ударити*. — Јā га мало тўкнў, а ѐн се заплакā. 2. *убити, заклати свињу*. — Тўкнўо сам јѐдно крме за Бжић. 3. *насећи, исцепкати мало дрва*. — Узми секїру и тўкни мало дрвā да наложимо ѐгањ. II. ~ се 1. *сударити се*. — Глѐдао сам ка се тўкнўше два ваѐна у стāницу. 2. *ударити јѐдан другог у међусѐбној борби*. — Овнѐви

се једном тукнуше, па се разиђоше. Пуштисмо Миша и Милана да се мало тукну, па и раздвойсмо.

тумацнџт се, тумацинем се свр. *појавити се накратко, појавити се и нестати*. — Тумацнуо се зец више куће. Тумацнули су се вукови, треба мало боље припазит ове овце. Бџгами се тумацинуо ајдук.

тумоли -а, -џ *потмули*. — Мучи ме некакав тумоли бџ у стамак.

тумуша ж *мрак, помрачина, тмина*. — Таква е нџес тумуша, да се не види прс пред оком.

тунел, туњела м *тунел*. — Отиша сам ка кући тек пошто смо пробили тунел Будош.

тупит се, -ји се свр. *безл. пасти на памет*. — Мало размисли, па ми се тупи да бјдем у шкџлу и видим како ми ђеца учџ.

Турђија ж зб. *муслимански живаљ*. — Крџнула Турђија ис Плава на Андријсвицу.

Турчелија ж зб. *погрд. муслимански живаљ*. — Навалила Турчелија са сваке стране.

тутелџак, -џа м *онај који је сужише спор у послу*. — Неће онџ тутелџак мџ ништа да уради.

тутелџат, -слџам несвр. *споро радити, одуговлачити, отезати*. — Шта тутелџаш, нџ поитџа мало. Ваџда нешто тутелџам по кући, а ништа се не види.

туткун, туткџна м *невешта, неспретна, туњава особа*. — Крџџ е џбични туткун, ништа не умије радит, нџ ка џзџт. Ако ти овџ не урадиш, онџ туткун ништа не умије нако да ти иштџти и овџ што смо џсад урадили. Изр. *турат туткун е смишљено говорити, ширити лаж, обично да се код некога изазове страх*. — Он тура туткџне, мисли е му се неко бой.

туткунисџт, -ишџм несвр. *плашити некога лажима*. — Немџ ти мене туткунисџт, не бойм се џџ!

тџтовџн м 1. *хлеб од кукурузног брашна и зеља, зељаник*. — Данас од воље џјемо зељаник, а некет смо га џџли од нџџџе и звџли смо га тџтовџн. 2. *хлеб од брашна самлеженог од незозрелог кукуруза*. — Те гџдинџ бџ кџшна и студџна џџсен и коломџџни не зрџнуше, те е нароџ огриџешџо џџџни тџтовџн. 3. *незозрели кукуруз*. — Кат колџмбоџ не зрџнџ џџбро, нароџ га зовџ тџтовџн.

тутумџта с мн. у изр. *турат тутумџта избегавати да се каже истина, увијати, џрдати*. — Нећеш ти мене тџрат тутумџта, нџ мбраш рџј џштину, да се заврџш!

тутумџша ж *деџја игра у којој јџдно дете везаних очију јури деџу по затвореној просторији, џок не ухвати неко, а онда се томе вежу очи, и тако изнова*. — Чџм се смрџнџ, мџ џграмо тутумџше.

тутумрџат, -рџам несвр. 1. *тумарати по мраку*. — Нешта се не види, па тутумрџам и некако наодим пут. 2. *причати конфузно, неповезано*. — Поче нешто тутумрџат, трта-врта, теке не знаде ми одговорит. Није добро знао, али је нешто тутумрџао и зарадио двојку.

туђит се, -им се свр. *сударити се главама*. — Туђисмо се главама, док су ми свици отишли на очи.

туцањ, -цња м *кратко ваљкасто дрво проширено на дну за туцање качамака од брашна и кромпира*. — Што си се умијешао у ту ђџу ка туцањ у кашике!

тучењак, -ака м *в. компераш*. — За вече су ни дали тучењак.

тучит се, -им се свр. *наићи, налетети један на другога, срести се*. — Криво се три године, док се једнога дана нијесу тучили насред Шедрвана. Тучише се волдво насред пута, па се учекрчише, једва смо и раздвоили.

туша ж пеј. *особа ситна, неугодна и без већих моралних и других вредности, јад*; исп. тушица. — Драго е сйлан чбек, а отац му е, ббгме, био једна туша.

тушица ж *в. туша*. — Ја сам мислио да е то некаква сйла, кад онамо — једна обична тушица.

Ћ

ћакулат, -улам несвр. 1. *галамити*. — Умукните, шта ћакулате! 2. *причати лоше о некоме, оговарати некога*. — Не тиче се мене шта подгана ћакулажу, моја е сављес чйста.

ћакулаш, -аша м *причалица, галамџија*. — Господине судија, парничаре и бедоке на банду, а ћакулаше на банду!

ћапарат, -арам несвр. *брзо и много говорити на туђем језику, неразумљиво за оног који слуша*. — Дуго су нешто ћапарали, а онда ми један карабинер рече да идем ка кући.

ћапат, ћапам несвр. погрд. *халапљиво и мљаукајући јести*. — Јеђи ка чбек, не ћапа ка крме. Огладњела гуса па ћапа колико мдже.

ћапит, -им свр. *зграбити, шчепати*. — Немџ пџс да ти то ћапи.

ћафкат, -ам несвр. 1. *помало, повремено лајати, лајкати*. — Што ли ћафка папшче, нешто е обегило. Чије ли оно папшче ћафка сву нбј? 2. погрд. *говорити пакосно, љутило (против некога, нечега), оговарати, увредљиво грдити, кудити (некога, нешто)*. — Реци ти нбј да она не ћафка, е е ја могу ласно уасулит! Не мдже он а да не ћафка прбтив власти.

ћафнут, -нем свр. 1. *ланути*. — Опазило папшче вука, па се сакрило у йзбу и ни да ћафне. 2. погрд. *рећи, прозборити, зуцнути*. — Немџ, мрчо, што ћафнут, па да те опет затворе.

ћевачкѣ и ћевачки прил. *пушчаном цевѣ*. — Удѣрали су народ ћевачкѣ. Кад му е нестало фѣшкѣ, убио е Турчина ћевачки.

ћемал, -ала м а. *ћеман*. — Мѣтко бљеше мѣмак на ћемал.

ћеман, -ана м *најбоље време у нечијем животу*; исп. ћемал. — Ка сам био на ћеман, свѣ ми је било лѣко.

ћѣпит, -им свр. 1. *јакѣ пући, праснути, трештити*. — Ћѣпи пушка, а зрно ми фѣјукну право повр главѣ. 2. *јакѣ ударити, одаламити, млатнути*. — Ћѣпићу те овѣм мачугѣм право по мѣзгу!

ћеремѣца ж *ћерамида*. — Двије куће су покривѣне ћеремѣцѣм, а остѣлѣ слѣмѣм.

ћѣта ж *белега спреда на глави краве или вола*. — Гѣлѣна е међу рогове имѣо вѣлику ћѣту.

ћѣта, ћѣтѣ ж *крава која има ћету, белегу спреда на глави и име такој крави*; исп. ћѣтуља. — Ћѣтѣ е липсѣла уочи Дмѣтровоаднѣ. Крави ш ћѣтѣм на чѣло даѣмо ѣме ћѣта или ћѣтуља, а вољу ћѣтѣна.

ћѣтѣс, -ста, -сто који има ћету, белегу спреда на глави (о гов. дима). — Имѣли смо двѣ ћѣтѣстѣ вола.

ћѣтѣна м *во који има ћету, белегу спреда на глави и име такѣом вољу*. — Ћѣтѣна и бѣлѣна су се вѣзда бѣли.

ћѣтуља ж а. *ћѣта*. — Ћѣтуља се бѣлѣ мѣзе од жујкѣ.

ћи везн 1. *па, та*. — Јѣ пропѣо — ћи пропѣо, пѣ ћу барем својѣм злѣм цѣра у главу. 2. *или*. — Ћи Милѣја, ћи Андрија, ћи бѣкова глава.

ћѣверица ж погрд. *глава*; исп. ћонтаица. — Причува се тѣ, да не добѣјеш по ћѣверици!

ћѣкара ж *шоља за кафу*. — Опѣри овѣ ћѣкаре.

ћѣкѣт, -ѣм несвр. *ићи, кретати се у великом броју (о овцама)*. — Гѣзда е он, ћѣкѣ нѣму дѣнас триста овѣца ус планину.

ћѣко м хип. *стриц, стрико*. — Јѣ више вѣлим ћѣка нѣ жујака.

ћѣкс *узвик за вабљѣње оваца*. — Ћѣкс, ћѣкс, ћѣкс! Ој пшпрѣ, ѣј пшпрѣ!

ћѣо *узвик за терање овнова напред*. — Ћѣо, гѣшо, изѣли те вуци, / нијесу ти запѣнули Турци! (у новијој песми из Васојевића, отуд и акценат Турци — према вуци).

ћѣпран, ћѣпрана м шалѣ. *висок и снажан човек*. — Ћѣно ѣду уз ливѣду онѣ ћѣпрани Остоића.

ћѣпрана ж *врло висока жена*. — Вѣћи каквѣ е онѣ ћѣпрана.

ћѣпрѣвина ж *врста високе траве, која израсте и до висине човека*. — Устѣсѣла овѣ ћѣпрѣвина, свѣ крчѣвину уфѣтила.

· **һипурија** ж *поерһе*. — Посадио сам доста некаквѣ һипуријѣ.

һиһера прид. (не чује се мушки и средњи род) *чиста, гола, сама*. — Ова е крава убуљена, бурѣ һиһеру крв. Вареника ничему не ваљѣ, һиһера вода.

һифриг, -йм несвр. *лутати, скитати, дангубити*. — Ово дијете кат се заврши школа не йде ђдмѣ ка кӯни, нѡ һифри по вароши. Шта һифриш сваки дѣн по Бѣранѣ, нѡ се сави и ўзми књигу.

һишкапа ж *врста игре у којој један играч чува капу, а остали се труде да му је ногом отму и терају као лопту*. — Овце су пландовале, а ми играли һишкапѣ.

һонтайца ж а *һиверица*. — Немѡ да ти разбѣју ту һонтайцу. Немѡ да йдѣш голѣ һонтайцѣ по овомѣ сунцу.

һѡрет, **һѡриг** несвр. *лоше, јадно, примитивно живети*. — Они не живѣ нѡ һѡрѣ.

һорѣтат, -ѣтам несвр. *радити нешто при слабом осветљењу; ићи по мраку*. — Што һорѣташ, јадна, што не ўждиш лампу? Кут һорѣташ по овој пѡмрчини?

һорило с *слепило*. — Што те нѣмѣ толико дӯго, нашлѡ те һорило!

һоротиња ж 1. *беда, јад, немаштина*. — Не мѡже се живљет од ове һоротињѣ. 2. *људи који живе у беди, јаду, немаштини*. — Она Бѡјѡва һоротиња није ни за куд.

һѡсање с гл. им. од *һосат (се)*. — Нѣму е вѣзда до һѡсања.

һѡсѣт (се), -ѣм (се) несвр. *збијати шалу, шалити се, шегачити се*. — Сећѣли су и һѡсѣли до пѡнѡћи. Ти мѣслиш да ѡзбиљно зѡре, а они се һѡсају.

һошник, -ѣка м *һошак*. — Сѣо е у һошник.

һубѣр м 1. *цетакнута перје на глави петла или кокошке*. — Виђи колик је һубѣр ономѣ кѡкѡту. 2. *прамен косе који пада на чело*. — Лијѣпо му пристѡй она һубѣр, љѣпше нѡ ка се зачешљѣ.

һук (увек више пута поновљено) *узив за вабљење кокошака*. — Кѡкошке дотрчѣ чѣм викинемо һук, һук, һук.

һукарица ж шалѣ *кокошка*. — Ове двије һукарице ми позѡбаше свѡ жѣто.

һукѣт, -ѣм несвр. *вабити кокошке говорећи им һук, һук, һук*. — Што һукѣш тѣ кѡкошке, нѣка и нек пасу!

һукнѣт, -нѣм свр. *вабнути кокошке рекавши һук, һук, һук*. — Вукни тѣ кѡкошке, да и затѡримо.

һуксфир м погрд. (народна форма од цуксфирер) *неваљалац, манѣуп*; исп. цуксфир. — Удала сѣ за некакѡга һуксфира из Облога Брѡда.

ћулаф, -афа м бела шиптарска капа, кеча. — Кад је одио у Метџију за колџмбоћ, носио е ћулаф.

ћумпа ж густо израсла трава или цвеће на малом простору (као оаза на месту где нема траве односно цвећа (или их има мало); исп. ћунта. — Ћетелина е скџро ѓзумрла, остале су само ћумпе по ливади.

ћумпица ж дем. од ћумпа. — Мани косџм, не оставља те двије-три ћумпице.

ћунта ж а. ћумпа. — Од ћетелине су остале само ћунте.

ћунтица ж дем. од ћунта. — Покџси још те ћунтице окџ шљиве.

ћупа, ћупе ж погрд. глава (део тела). — Разбјћу ти ћупу ако ланеш само једну рјјеч!

ћућор м тих, поверљив разговор. — Шта ви је та ћућор цјјели дан?

ћућорит и ћућорит, -им несвр. тихо и поверљиво разговарати. — Читаве два сата су нешто ћућорили. Ваздан нешто ћућоре.

ћуша, ћуше ж 1. љушка, љубица. — Шаруљу е змија пџчила у ћуцу. 2. пеј. лице у човека, посебно уста и нос. — Мани се ти спрдње, док нијеси добио по ћуши!

ћушит се, ћушим се несвр. јако се љутити. — Нешто се ћуши на мене, не знам шта му е.

у

уабит се, уабим се свр. зачудити се. — Ка то вићу, уабй се, па не умљедо проговџрит.

уаврит, -им свр. набујати, нарасти (о трави, трци и сл.). — Уаврила велика трава окџ кћће, трџба ју покџсит, е се не мџже прџј.

уасулит, -им свр. 1. довести у ред, учинити послушним, умирити. — Даџ сам дијете у вџјну шкџлу, дако га тамо уасуле. 2. ушкџпити, уштројити, ујаловити. — Уасулио сам крмачу.

уашат, уашам свр. 1. погрешно обрачунати, на нечију штету, закинути. — Уашаџ ми је двадес й пет милиџна динџрџ. 2. преварити (у игри). — Не вџлим ш њиме да йграм, вџли да уаша.

убажћела, -џле ж женска особа која не води рачуна о хигијени. — Код оне убажћеле се не мџже љлеј у кћћу.

убажћело м мушка особа која не води рачуна о хигијени. — Она убажћело изгледа штеди воду.

убеутит, -утим свр. доспети у стање поспаности, сањивости, омамлености. — Ја му притџам, а џн убеутио и не чје ништа, џџ само трџпће.

убичит (се), убичим (се) свр. *в. забичит (се)*. — Убичио, па нѣкога не слѹшѣ. Убичио сѣ, па старуши и оцу и мајци.

ублага ж (поред удлага у истом значењу) *дашчица за имобилизацију сломљених удова*. — Зѣко Сѣкулић прво намљѣсти сломљену ногу или руку, онда тѹри ублаге и омотѣ завдем.

убрембѣит се, -им се свр. 1. *јакѡ, превише се угојити*. — Виђи како сѣ убрембѣио, па јѣдва идѣ. 2. *прејести се толико да набрекне стомак*. — И, ја се убрембѣи, доста ми је до прекосутра. 3. *добити велики стомак*. — Жѣна му се бљѣше убрембѣила, дако рѡди сина! 4. *стати негде и не помицати се, укупити се*. — Што си се тѹ убрембѣио, помакни се да прѡђѣм!

увадит се, -им се свр. *навадити се*. — Увадила ми се лисица, па ми пѡкупи свѣ кокошке.

увѣзат, увѣжем свр. I. 1. *повезати*. — Їмѣш доста узипѣ, па тѡ лијѣпо увѣжи. 2. *везањем причврстити за леђа*. — Што љѣш удрѡби, што нѡсѣиш увѣжи (НПосл.). Увѣжи тѡ, лѣкшѣ ти е нѡсит. 3. *понети на леђима, упртити*. — Она жѣна Петрѡва вриједна е кѡ по јѣдан мѡмак, поглѣ колико е брѣме дрѡвѣ увѣзѣла. Кут си увѣзѡ толико дијѣте, пушти га нек идѣ. Фиг. Увѣзѡ оноликѣ брке, да рѣчѣш бѡн-чѡек, а овѣмо лѣжѣ — грање не држи. II. ~ се *в. увезат (3)*. — Увѣзѣсмо се, па крѣнѹсмо за њѣма.

увѣља ж *ситна, жгољава, неугледна особа*. — Оволикѡ брѣме нѣ би пѡнио Драго Благогов у свѡе вријѣме, а нѣ овѣ бѡжа увѣља.

увѣљица ж *дем. од увѣља*. — Јѣ сѡмо не знам како оволикѣ увѣљица дѡнесе осамдесѣт кѣлѣ сѣјѣна. Чѡек јѡј бљѣше једна увѣљица, а пѡштен и своѣтљив.

увѣјѣт се, увѣјѣм се несвр. (поред обичних књижевних значења) *склањати се од некога, избегавати некога*. — Увѣјѣте се од будалѣ, е ве мѡже нѣј некаква мѹка.

увѣит, увѣјѣм свр. I. *склонити, помаћи у страну*. — Увѣи тѡ дијѣте, да га не закачим грѣнѡм. II. ~ се 1. *склонити се, померити се у страну*. — Увѣи се с пѹта, да те нѣшто не спршти. 2. *склонити се од некога, избећи некога*. — Увѣи се, јѣдан, будали, нек причѣ што гѡј бѣе.

увѣитлиѣт, -им свр. (нѣшто, нечим) *усмерити, управити према неком циљу*; исп. навитлиѣт (2) и уовитлиѣт. — Увѣитли Мѣлета кѡмѣном, па Стојѡну право у главу. Увѣитлише ми га Турци, свѣ су ми зрна кабѡницу испробѣјѣла. Увѣитлило ми сѹнце у ѣѣлу, мѡзак ми прѡвре.

угѡрат, угѡрам несвр. *увек у одричном облику (најчѣше у изр. о к о м у не угѡра) хајати, марити*. — Пријѣтѣ му Турци, нѡ он не угѡра. Ранко е печѣно чѣло — да му нѣ пѹт стѡнѣ стѡ Шиптарѣ, ѡко му не угѡра.

угаса ж *гашење породичне лозе смрћу мушког потомка, односно потомства*. — Од његовѣ угасѣ није више излазио у народ. Није лако данас отис на ону угасу.

угасак, -ска и угасек, -ска м а. *угаса*. — Свакога боли угасак Савдвога дома. Тѡга угаска и јада одавно није било.

угѣргит се, угѣргим се свр. *упутити се у групи*. — Ђно су се угѣргили ка кѡћи Миљановѡј.

угич, угича м *старији, кастриран ован са вештачки увијеним роговима који преводи овице*. — У сѡбу држимо пуштајију од угича.

угѡвит, угѡвим свр. *ућутати, умукнути*. — Што си угѡвио, што не проговориш?

уголострѣит се, -им се свр. *лако се обући, бити лако обучен*. — Што си се уголострѣила на овѡ сѣвѣр?

уготѡвит, -им свр. *направити готов, цицвару*. — Болѣ уготѡви, но да смѡчаш качамак.

угрѣзѡт, -ѣжѣм свр. а. *загрѣзат*. — Угрѣзѡ сам с ѡбавије нѡге, пѡ ми је уљѣга снѡјег у прѣвље. Јѡ у такву мѡжу не мѡгу угрѣзѡт.

уд, уда, удо *мршаа*. — Блѣше уд кѡ да си га на пѡнте сѡшио.

удегенѣчит се, -им се свр. а. *издегенечит се*. — Удегенѣчио се, пѡ нѣће ништа да уради.

удерѣпчит се, -им се свр. *умењити се*. — Мѡј син сѣ ѣво некѡ дѡба удерѣпчио, нѣће ни да учи, ни да ради.

удѣфит, -им свр. *уништити, упропастити*. — Ови свѣ удѣфѡше. Пѡведе старијѣга сина у чѣтнике, те му га удѣфѡше на Зидани Мѡс.

удѡпѡт, -ѡм свр. *добити, односно узети као згодитак у игри диѡања*. — Јѡ сам ти овѡ удѡпѡо.

удрен, удрѣна, удрѣно *даровит, надарен*. — Мѡло е удрен за тѡ, нико не мѡже да заплѣвѡ и поигра кѡ ѡн. Није удрен ни за књѡгу ни за рад.

удровѡма ж а. *враговима*. — Сѡк, удровѡма, вѡк те изѡ!

удросѡса ж а. *враговима*. — Не дѡ се пѡмуз, удросѡса!

удубѡрожит, -им свр. I. а. *надубирожит*. — Не ваљѡ тѡ тѡкѡ удубѡрожит. II. ~ се а. *надубирожит се*. — Шта сѣ онѡ тѡмо удубѡрожило?

удудѡчит се, -им се *укрутити се, укочити се, укипити се*; исп. удупчит се, устѡпит се и утотрчит се. — Шта си се тѡ удудѡчио, ѡзми нѣшто пѡ ради! Удудѡчио се тѡ, а нѣће да ѡзме кѡсу и помѡгне ни.

удѡпчит се, -им се свр. а. *удудучит се*. — Удѡпчила се на врата, пѡ мѡрамо да ју зѡдѡимо.

удџут, удџута м *посед, власништво*. — Речине су некад биле удџут Муџића ис Колашина.

ужикат, ужикам свр. I. 1. *загрејати гвожђе до усјања*. — Ужикао сам шипку и пробио ову рупу. 2. *фиг. ојачати, очеличити некога*. — Ужикали су те лѣтос, чим си косио мљесец дана. II. ~ се I. *усијати се*. — Гвџђе се добро ужикало. 2. *фиг. очерснути, очеличити се*. — Циганчад йдџу гџла и бџса и по највишџи зими, ал су се ужикала, пџ им ништа не мџже бџт.

ужџапџт се, -џм се свр. *укочити се од страха*. — Вџдџм јџ — ужџапџле ми се џвце, кад онџмо — два вука йдџу подно горџ.

узџлудџи и узџлудџи, -џ, -џ в. *залудџи*. — Све ти је тџ узџлудџџа рабџта. Узџлудџијема е сваки дан пџтак.

узџрџчит се, -џм се свр. *Ајде да се узџрџчџмо да ће Бџжо скџчит више!* Мџ смо се двоџца узџрџчили, ко изгџби, добџја десет милиџна.

узџврџет (се), узџврџџм (се) свр. 1. *постати немиран и сметати некоме*. — Сџди, маџли, вџдим лијџпо да си узџврџио да те добро измџрам! Штџо си се узџврџио, изгледџ ти гуџица траџи џфџк! 2. *почети поступати непромишљено, почети радити нешто што не треба, нешто недозвољено и сл.* — Савџ се тџ, узџврџио си да наџђеш зџтвор. Узџврџио сџ џн да настраџа, ако га милиџија уџџати.

узџграџијџат, -џјџм свр. *почети претерано испољавати веселост*. — Узџграџијџо си нешто данас, причџва се да ти не искџја на нџс.

узџџаџица ж *особа у коју се може поуздати, узџџаџица*. — Бџгме е бџио браџка узџџаџица и лџџцка перџџџица, дџка и пџнос браџтва и плџмена.

узџџет, узџџџм свр. у изр. *ов џе узџми, он џе потури каџже се кад неко скаче с теме на тему, кад почиџе разне теме а нијџдну не доврши*. — Бџже мџли, како причџ, џвџе узџми — џнџе потџри, нијџдноме разговџру краја ни почџтка.

узџџна, узџџџ ж *врста домаћег сукна од таџе преџе*. — Мајка е изџткала узџџну.

узџма и узџма, узџмџ ж само у клетви *уз ма те (га, и сл.) уз е ла!* не било те (га и сл.), не стало те (га и сл.) — Узџми тџ, узџма те узџла мајџци! Штџа тџ је, Гџспџд те убџи! Узџма ми те узџла такџвога!

узџнаџвиџџет, -џдџџм свр. в. *унаџвиџџет*. — Узџнаџвџдио га е учџтель, пџ му не да да прџџџе.

уџџџат, уџџџџм свр. *преварити у игри*. — Кад гџј йграмо кџрте, џн ме уџџџа.

уџџџџт, -џм свр. *укиселити сурутку*. — Уџџџџа сам за вечџру.

ујсетит се, -им се свр. (некоме) *узети исц, део*. — Мирџ се ујсетити рђџаџима у гору, а нџма прџво, пошто е нџгов џтаџ кад је прџдџо имџње — прџдџо и исц у комџн и у планину.

уишћилит, -им свр. (у игри коџа, прстена) *погодити где је сакривен прстен; погодити уопште*. — Како га гџј сакрџје, ја му га уишћилџм. Мџлџ с овџ давно уишћилџо.

Уј (увек више пута поновљено) *уџвик за терање птиџа*. — Чије онџ дијџте цџо дџн вџчџ Уј, Уј, Уј, Уј?

ујавит, ујџвџм свр. 1. *утерати стоџу у тор или стају*. — Ујџвџте, џџцо, тџ џвџце, да и помџзџмо. 2. *уђи у тор или шталу (о стоџи)*. — лвџце нџтџ да ујџвџ у тор док и не напџймџ.

ујџдџчит се, -им се свр. *опкладити се ломџћи џџец*. — Ујџдџчили смо се ја и Мџка и прџвџриџо сџм ју навр двџ мљџсеџа.

ујџпрџчит се, -им се *осилити се (о младој особи)*. — Ујџпрџчиџо се, пџ никџга не слџша. Ујџпрџчиџо ми се сџн, пџ не чџе кад му вџљу да ме нџшто послџша.

ујџрдџмит, -им свр. *припремити џџрум*. — Овџ гџдинџ сџм сџмо двџпут ујџрдџмџла.

ујџурма ж 1. *подџвала, смиџалиџа*. — Створџће ми некакву ујџурму, јџд не ме нџј џт погџни. 2. *висока и незџрапна особа*. — Жџна Мџлџва е јџдна ујџурма од двџ мџтра.

ујџвџт, ујџвџта, ујџвџдо *ђудљив, незгодне нарави*. — Дџбар је и пџнџтен чџек, али је, брџте, на мџове ујџвџт.

ујџкат, ујџкџм несвр. *терати птиџе вџчуђи Уј (поновљено више пута)*. — По цџо дџн ујџкџ тџџце.

ујџнут, ујџнџм свр. *отерати птиџе вџчуђи Уј (поновљено више пута)*. — Ујџни тџ врџне, позџбџше колџмбођ.

ујџсту *уџвик којџм се во тера назад*. — Ујџсту, сџвџња, вџк те изџо!

укаламџт се, -џм се *смести се, збунити се*. — Дџшли ни гџсти, пџ смо се укаламџли.

укалџшат, -ушџм свр. I. *упрљати, умазати*. — Тџкџ џеш укалџшат тџ мало рџбџ на сџбе. II. ~ се *упрљати се, умазати се*. — Ъџџа се укалџшџла гљџбом, пџ не нџлџчу нџ на шта дрџгџ до на прџсџд.

укапџт се, укапџм се свр. *настрадаџи од студени, хладноће*. — Укапџо сџм се дџнас от студџ, џво су ми и рџке отџпџле.

укарашџчит се, -џм се *начинити метџе, гужџу, суџобити се*; исп. укр-челит се. — Укарашџчилџа се говџда, полџковџтџ се. Изгљџдџ су се сџнџј комџшџје укарашџчилџе.

укйвйт се, укйвйм се свр. (некоме) *постати киван (на некога)*. — Укйвио ми се ђетету, пѧ га сваки дѧн бйје.

укимчат се, -ѧм се свр. *в. накимчат се*. — Брвнѧре се брзо укимчѧју.

уклѧтва ж *лоша, јадна, никаква особа, особа без вредности*. — Каквѧ е онѧ Рѧдовѧнова уклѧтва, цркла, даббгдѧ!

укбњйт се, укбњйм се свр. 1. *укрутити се, укочити се од левости, неспретности и сл.* — Што си се укбњйо, јѧдан, мрдни се! 2. *в. забичит се (2)*. — Онб се дијете укбњйло и не слушѧ нйкога, нб рѧди што му пѧмѧт тѧшѧ.

укопѧчит се, -ѧчим се свр. *в. искокечит се (2)*. — Нѧћу — пѧ да ћеш се сѧд тѧ укопѧчит!

укрвйт се, -йм се свр. *дојадити, дозлогрдити*. — Укрвйла ми се овѧ сланина, очйма је не мбгу глѧдѧт, а нѧ да ју сваки дѧн йјем.

укреса ж *в. усека*. — Вѧзда е имѧо добру укресу, бн бтпрвѧ укрѧшѧ. Извѧди тѧ укресу да припѧлймо.

укрљйт, -йм свр. I. *одузети могућност кретања, укочити*. — Ббг га укрљйо мѧјци! II. *~ се изгубити могућност кретања, одузети се*. — Даббгдѧ се укрљйо, пѧ нйкад не устѧо мѧјци!

укрѧйлйт се, -йм се *в. укарашичит се*. — Ђно се онѧ пљѧнице укрѧйлйле, отѧ да се бйјју.

укубѧт, укубѧти ж 1. *лоша, рђѧва особа, рђѧ*. — Каквѧ е онб укубѧт, нѧлѧт га било! 2. *зло, невоља*. — Нѧћѧ ме дѧнас укубѧт од онијѧ погѧни.

укубѧтница ж *лоша, рђѧва женска особа*. — Ђдаде се Васбѧ укубѧтница.

укуљйт се, -йм се свр. 1. *јѧко ослабити, смршати*. — Нѧшто сѧ у зѧднѧ вријеме укуљйо, нйшта од нѧга нѧмѧ. 2. *погрд. умирити се, ућутати се*. — Откѧт су га затвѧрѧли, укуљйо сѧ, жив се не чуѧ.

улажѧт се, улажѧм се свр. *додворити се, придобити некога ласкањем*. — Снѧј ће се тѧ, бн ће се улажѧт и нбвйјѧма руководиоцима.

улаживѧт се, -жѧм се несвр. *улагивати се*. — Ко е гбј нѧ влѧс, бн му се улажѧе и тѧкб вѧвијѧк бѧко пролѧзй.

улаќшйт се, улаќшйм се свр. *лагано, нечујно прићи, прикрати се*. — Гблуб мбже да се улаќши да дбћѧ право изѧ тебе а да не обѧтиш.

улѧкнут, улѧкнѧм свр. I. *уѧћи (стомак)*. — Кѧд мѧ учитељ прѧтрѧсѧо, јѧ сам улѧкнѧо стѧмѧк. II. *~ се уѧћи стомак*. — Тѧта седлѧ кбња, пѧ му велй “улѧкнй се”. Улѧкнѧо сам се б глѧди.

улигѧт, улигѧм свр. I. *учинити клизавим*. — Улигѧла ћѧца пѧт, не мбже се прбј. II. *~ се постати клизѧво*. — Улигѧло се испрет кѧћѧ, пбспните мало пѧпѧла да се нѧко не слбми.

улисџт се, улисџм се свр. *лукаво се уђутати*. — Шта си се улисџо, што нешто не проговбриш?

улитат, улитам свр. исп. уштитат (се). I. *испркати житком балегом*. — Улитале су ми краве дбор. II. ~ се *испрљати се житком балегом*. — Крава ми се сва улитала, изгледа се прејела младе ђетелине.

улбџиња ж в. *лотиња*. — Вајда базде на улбџињу.

улубак, -пка м I. *улубљено место на нечему*. — Та се улубак мџже испеглат. 2. *оно што је негде улубљено*. — Ова ти улубак не велиа, купи новџ блаџобран.

улукџит, -џм свр. I. *јако истуђи, уђуђи*. — Улукџила е крава Радоњи-на нашу ћету. II. ~ се *добро истуђи један другога*. — Краве су се улукџиле, а чобанџ ниђе да и разваде. Сџнџ су се онџ плџанице улукџиле испрет кафанџ.

уљеј, уљењем и уљежем свр. 1. *уђи*. — Ођу ли уљеј да виђим како е? 2. *свратити*. — Треба неђе да уљежем код Мџлоњинџџа и да дам нешто на колијевку, придало им се мџшкџ дијете.

уљепак, -пка м I. *улепљено, замазано, запрљано место на оделу*. — Шта ти је та уљепак на панталџе? 2. *оно што је слепљено, што није набужло, нарасло*. — Није ти тијесто надџшло, па си испекла ова уљепак лџба. 3. *ситна, закржљала, неуледна особа*. — Згџдна и лијџпа жџна, а чџек јџј блџеше један џбични уљепак. Виђи овога Петровџга уљепка, какав је!

уљепчад ж зб. *им. од улепче*. — Она Нџшџва ђџца оџташе сва уљепчад.

уљепче, -ета (супл. мн. уљепчад) с *ситно, закржљало дете*. — Каквџ е онџ Мџлџво уљепче, немџ се штџ виђет од неџга.

уљубавџт, -џм свр. *спријатељити се, заволети се*. — Ѓни су ти сџд увџлико уљубавџли, па дџкле ће и држат — не знам.

уљуђет се, уљуђти се свр. *постати превише кисео*. — Велика вруђина, па се ово млијџко уљуђело.

умаџца ж *ситна особа*. — Онако силна ђевџка, па џзе ону умаџцу.

умаџит се, умаџџм се свр. *навадити се*. — Умаџило се нечије паџше, па сваке нџни крџа кџсти око кџће.

умаџуђат, -уђам свр. I. *умазати, испрљати, укаљати*. — Поправљџо сам камиџн, па сам умаџуђао ово прџџа на себе. II. ~ се *умазати се, испрљати се, укаљати се*. — Глиб до кољџна, па сам се ваџс умаџуђао.

умаџџт се, умаџџм се свр. *навадити се чинити неприлике другима*. — Умаџџо ми се ђџци, па и сваки дан задџјева. Умаџџили се Петруђићи, те ми сваке гџдинџ арају ливаџу. Ако ти се Мџћко умаџџ да пушџа стџку по ливаџџа, нећеш џ џи тџрат косџ.

умаќнут, умаќнѣм свр. (поред обичног значења “кришом се извући; утећи, побећи”) *смаќнути, одузети петљу, очицу при плетењу*. — Умаќнула сам овђе двапут. Јѣдну дода, двѣје умаќни.

умѣраѣт, -ѣм свр. в. *измерат*. — Умѣрао сам добро ову гњилу, сад мѡжемо да начинимо црепуљу. Бљѣу ону плѣаницу сѣној у кафану добро умѣрали.

умѣтаѣт се, умѣћѣм се несвр. 1. *мешати се, уплитати се у нешто (посао, разговор и сл.)*. — Не умѣћи им се тѣ у тѡ, нѣка и, нека се ѡни сѣми нѡсѣ. 2. *претварати се, правити се*. — Умѣћу се тѣ јѣдан по јѣдан да су ѡни, сѣмо да и не ћѣрају на пругу.

умѣтаќ, -тка м *мешанац, мелез*. — Овај вѡ е умѣтаќ, ѡтац му е бѣјо државни вѡ.

умѣтка ж *женско младунче уметак, мелез*. — Добра ти је ова умѣтка, сѣ ћеш ѣмат краву да ваља.

умѣтнѣт се, умѣтнѣм се свр. 1. *умешати се, углести се у нешто (посао, разговор и сл.)*. — Оћѣју ѡни да се инѣтѣ, нѡ им се јѣ умѣтну у разговор пѣ скрѣну на другѡ и ѡни заборѣвише окѡ чѣга су се спорѣчкали. 2. *претворити се, учинити се друкчијим него што јесте, направити се*. — Поћѣраше ме Талијѣни от кѣћѣ, нѡ се јѣ умѣтну да сѣм ѡн и да не мѡгу да ѣдѣм, те ме ѡни оставише.

умѣче, -ѣта с *младунче мелез, мешанац*. — Тѡ тѣле е умѣче, оћу да га држѣм за напрѣдаќ.

умѣћлѣт се, -ѣм се свр. 1. *учинити да некоме будеш мио, стећи нечију наклоност*. — Кад му нѣшто ваља, тѣкѡ зна да ти се умѣћли, да му се не мѡжеш одговѡрит. 2. *постати примамљив за некога, допасти се, свидети се*. — Умѣћлило му се да свѣкѣ гѡдинѣ ѣдѣ нѣ море, пѣ му и сѣд фѣкло, нѡ овѣ гѡдинѣ се не мѡже.

умѣћѣт, умѣчѣм несвр. (поред обичног значења “утицати, бежати”) *смицати, одузимати петље, очице при плетењу*. — Вријѣмѣ е да умѣчѣш, ошѣрићеш тѡ. Не умѣчи тољкѡ, да не бѣднѣ мѡгѡ.

уморѡдѣвѣт се, -ѣвѣм се свр. *преморити се*. — Уморѡдѣвѣо сѣм се дѣнас по овѡј врућѣни.

умѡршѣтина ж *велики умор, премор*; исп. преморшѣтина. — Од гѡлѣ умѡршѣтинѣ није мѡгѣ да вечѣра, нѡ е лѣгѣ и ѡдмѣ заспаѡ.

умѡтѣт се, умѡтѣм се свр. *ујурити, уметети у неко мноштво нападајући га*; исп. ушпакат се. — Бѡже мѣли, какав и кукањ стаде кѣт се умѡтѣше у њѣ овѣ тройца.

унѣвѣћѣт, -ѣдим свр. *почети осећати и показивати нетрпѣливост, мржњу (према некоме), почети причѣавати непријѣтности, тешкоће*; исп. узнавѣћѣт. — Унѣвѣдѣо ми дијѣте, пѣ му душу ўзе.

уорец, уорца м 1. *креста*. — Ѐш, кѡкоте, ђаво ти у уорец! 2. *фиг. лице здраве, румене, једре особе*. — Лако е за њу кад јѡј се онако црвени уорец.

упаѡнут, упаѡнем свр. I. *нанети некоме трун у око, мало повредити нечим око*. — Јѡлѡ мѡ упаѡуѡ прѡстом у око. II. ~ се *натрунити себи око, мало повредити себи око*. — Упаѡуѡ сам се у око.

упицуѡнит се, -уѡим се свр. *накинђурити се, нагиздати се*. — Бљѡше се Мило даѡас упицуѡниѡ.

уплакаѡт се, уплачѡм се свр. *в. умутит се*. — Уплакало се паѡшче, па ѡѡра ѡвце, фаѡбѡи га овамо.

уплекаѡт се, -ам се свр. *умешати се, уплести се у нешто*. — Уплекаѡ ми се Ђуро, те ме само омета.

упњаѡт, -ам свр. *замаѡи изгубивши се из вида*. — івце упњаѡше доље у гору. Упњаѡсмо млодо нанѡже, са се мѡрамо ѡпет чепѡрит.

уповрѡшичѡт се, -ѡм се свр. *заледити се по површини (о снегу); исп. уподит се*. — Не крѡћѡте преко планиѡе док се сѡијег добро не уповрѡшичѡ.

уподѡт се, упѡдѡ се свр. *в. уповрѡшичит се*. — Уподѡо сѡ сѡијег, па мѡжеш прѡј преко Кома, а да ѡије не погрѡзнѡш.

упѡђај м *велики снег који се дуго одржава*. — Наѡступи овај упођај, ѡикут се не мѡже.

упѡзѡрит се, -ѡрим се свр. *уобразити се*. — Неѡшто сѡ млодо упѡзѡриѡ, па дѡга главу.

упѡта ж *јако ситна, неразвијена и неугодна особа*. — Видѡиш га, једна упѡта, један јаѡ

упѡтан, -тна, -тно и упѡтен, -тна, -тно *ситан, неразвијен, неугодан*. — Бѡже мѡили, како су му она ђѡца упѡтна! Не глѡда ти што е ѡн онако упѡтан, не да се он препанут. Како е упѡтен, нѡма се шта виђет од ѡѡга.

упрѡдевѡљѡт се, -ѡлим се свр. *погрд. 1. осилити се*. — Јеси ли видѡи како сѡ оѡ дијѡте упрѡдевѡљѡло, па не прѡтвѡра кад му се неѡшто рѡче да послуша. 2. *уобразити се, постати умишљен*. — Упрѡдевѡљѡо се, чини му се ѡѡѡвѡ пѡмѡти ѡије нѡма.

упркаѡч, -аѡа м *жарач*. — Ргни тијѡм упркаѡчем у огаѡ, дако се разѡри.

упрѡстѡт се, упрѡстѡм се свр. *онесвестити се*. — Мѡрко е толико ѡиѡ жѡну мѡкријѡм конѡпцем док сѡ упрѡстѡла.

упуљаѡт се, -а се свр. *убуђати се*. — Сѡрова дрѡа се у пѡдрѡм упуљају.

ураѡѡтаѡт, -ам свр. *ураѡити женски ручни рад (оплести, опрѡсти и сл.)*. — Ниједна жена неѡе ураѡѡтаѡт неѡшто прије Милѡвѡ.

ураѡѡт се, ураѡѡим се свр. *ослободити се неѡега, или некога*. — Имѡли смо злѡ комѡије, нѡ срѡѡм наѡѡм одѡгоше, те се ураѡѡсмо ѡд ѡи. Дрѡали

смо двадес оваца, но нема ко да чува, па смо се уратили и од њи. Уратили смо се от кулука и доброволнија акција свакога лета.

урдупан, -пна, -пно *оштар*, *љут*, *незгодан*. — Божо е и добар и поштен, али ако га нагазиш, умјје да бидне и урдупан, плане ка бгањ живи.

урегемџит се, -џм се свр. *поређати се*, *наређати се*. — Сјдите, бжецо, што сте се урегемџили!

уреф, урефа м у изр. остат на уреф *пропасти*. — Нема ко да ради, колomboћ стакао, шљиве зреле, остаће ми све на уреф.

урештит, -џм свр. I. *наређати*; *постројити*. — Куд ли је учитељ урештито бжеке? II. ~ се *наређати се*; *постројити се*. — Урештити се бжаци испрет школе, оте учитељи да и воде неђе у шетњу.

уривак, -вка м *конопац од козје длаке*. — Узми уривак па ајде у сијено.

усапџит, -џм свр. 1. *углавити*, *наместити у одговарајуће лежиште*, *прорез* и сл. — Усапџио сам ову грџу у проруб те друге — ка да е саливено. 2. *урамити*. — Лјјепо ми је Василъ усапџио ову слику.

усегџит се, -џм се свр. *осетити тежину и тромост после обилног јела или пића*; исп. *усиндрџит се* и *усиђит се*. — Најде се, па се усегџи, а онда се џбалџи на кревет и зарка. Толико сам се прејјо, да сам се вџс усегџио.

усиндрџит се, -џм се в. *усегџит се*. — Прејјо се и препи, па сам се вџс усиндрџио.

усиђит се, -џ се свр. у изр. тако ти (му и сл.) се усирило *тако прошао у животу*; исп. *уштавит се*. — Тако ти се усиђило како ми добро мислиш!

усиђит се, усиђим се свр. в. *усегџит се*. — Ађ, ја се усиђи!

усканџт се, -џнем свр. *досадити се*, *изгубити жељу за неким јелом*. — Ако сваки дан џјеш печење, или друго јело коџ највише волиш, усканџ ти се, па ти текне за нешто друго. И печење ти се усаќне ако га џјеш сваки дан.

ускок, ускока м *онај који је дошао из другoга села, племена, краја*. — Он је ускок у наше село. Ё, мбј сџнко, не пушти ускока у село.

ускопрџат се, -џм се свр. 1. *почети се бацакати, праћакати*. — Ускопрџала се крмача, па ју не мџжемо свџзат. 2. *фиг. побунити се, успрoтивити се*. — Шта си се ускопрџао, а сам видиш да ти не мџже бит друга.

ускосџт се, -џсим се свр. *узнемити се, узнервозити се*. — То се дијете ускосџло — врућина му е.

ускофиста се, -џм се свр. 1. *постати немиран, узнемити се*. — Ускофистала се крава, не даду јџб ббаци живџта. 2. *узлутити се, разбеснети се*; исп. *ускофистит се*. — Кад му то реко, ускофиста се ка луд.

ускофшгйт се, -йшгйм се свр. *в. ускофистат се (2)*. — Нешто се ускофшгтила, па само јури по кући.

усонтат се, -ам се свр. *узвртети се, узмувати се око некога или нечега*. — Та се мали усонтало коњу око ногу, може коњ да га нагази. Не нагази маће, што ти се усонтало око ногу.

ўспар ж јака врућина, жгега, запара. — Не може од овѣ ўспари да се дйше.

успопрђет се, -рђйм се свр. погрд. *уплашити се*. — Бљеше ли се Микаило успопрђио од испитѣ?

ўспрт, -а, -о *стрм*; исп. припрт. — Одовлѣ до куће е ўспрто.

устапйт се, -йм се свр. *в. удудучит се*. — Устапйо се насрѣд пута, па неће да се помѣкнѣ.

устйсѣт, -йшѣм свр. 1. *много порастити, набујати, иждикљати (о трави, шуми и сл.)*. — Устйсѣла велика трава. 2. *подићи се у великом броју, навалити*. — Устйсѣо божй живистијан народа, па беру бабушке. Устйсѣо народ, па смируе ливаде, грабй док се на закйшѣ.

усудтит, усудтйм свр. *склонити, сместити на своје место (где нема кише, снега и сл.)*. — Начинѣли смо добру кошару, те смо ђвце усудтили.

усупашйт се, -йм се свр. *удружити крда ради заједничке паше*. — Овѣ годинѣ смо се усупашили с Радбјком.

усцйкѣт се, усцйкѣм се несвр. *почети упорно плакати (о беби)*. — То дијете е нешто ббно, видите ли како се усцйкѣло.

ўѣ *узвик за подстицање магарца да иде*. — Ћѣ, вук те изйо!

ўбека ж примитивни прибор за добијање ватре: *огњило, кремен и труд са кесицом у којој се чува*; исп. укреса. — Изгубйо сам неђе ўбеку, немѣм чйм припалит цигѣр дувана.

утајгѣт се, -ѣм се свр. *утишати се, ућутати се, умирити се*; исп. ућиѣт се. — Зѣузѣли мй пдоложѣј, не видй се ни прѣс прѣд око, а утајгѣли се, би рѣкѣ немѣ ни живѣ дшѣ.

уталѣѣт, -ѣѣм свр. I. *набрекнути, учинити набреклим*. — Уталѣѣи ме овѣ водурйна. II. *~ се набрекнути се, надути се*. — Препй се овѣ водурйнѣ, док се вѣс уталѣѣи.

утѣлўмит, -йм свр. *уништити*. — Утѣлўмићу ја неѣга, неће ми га жив по зѣмљи ђдит.

утѣљат, утѣљѣм несвр. *престајати (са причом, плачем, нарицањем и сл.)*. — Налўтйла се на мене, па цйјелѣ јўтро не утѣљѣ. Мајка и сѣстре плачу и кукају, чйтав дѣн нијѣсу утѣљѣле, а ймају за кога, па им је невѣља.

утентат, утентам свр. I. *утрапити, утрати (у руке)*. — Утента ми Милан некакву књигу плѣсама што штампашу ови плѣсници за коју нико не зна. II. ~ се *ући, доћи непозван, утрати се*. — Радош се утента у нечија кола и бјде, а ми свју плѣшкѣ.

утетријѣбит, -ијѣбим свр. *загледати се нетремице, забуљити се*. — Утетријѣбио у ону ђевку, не смеће очи ш њѣ! Шта си утетријѣбио у мене, ка да ме не познаеш?

утина ж пеј. *велика коса*. — Пошйшкѣ се, видиш колика ти је утина.

утовитлит, -им свр. *в увитлит*. — Утовитли Милета москѡвкѡм, па Турчина у перчин. Утовитлило сунце право у главу, оће мозак да прѡврй. Утовитлило сунце у ова брйјег, сагорѣсмо.

уток, утка м *уточиште*. — Нѣма јада утока ни у род ни у дѡм. Е, валѣ си дошѣ на уток!

утолит, утолим свр. *ућутати*. — Утоли више, колико можеш роит!

уторник м *уторак*. — Уторником се не стрйгу ѡвце.

уотрѣйт, -им свр. I. *дићи, усправити*. — Уотрѣио маѡак репину. Мичи тѡ маѡугу, шта си ми ју уотрѣио испред очи! Није ме страѡ. II. ~ се *в удудучит се*. — Шта е, шта си се уотрѣио, нијеси колац прогунѡ. Шта си се тѡ уотрѣио, помѡкни се!

утоциљит, -иљим свр. 1. *ушерити се према некоме или нечему*. — Ђно га, утоциљио право овамо. 2. (нешто) *нанишанити, ѡети на нишан*. — Утоциљио Турчин, па само мене пѡца.

утријѣт, утрѣм свр. I. *уништити, сапрти*. — Утријѣше му пѡгани траг, убише му јединика. II. ~ се 1. *уништити се, затрети се*. — Траг му се по трагу утро. 2. *јако озепсти, смрзнати се*. — Утрли смо се јутрѡс потемѣљу.

утринит се, -им се свр. *претворити се у трину*. — Пласти онамо у брйјег да се не чагорй, е би се пѡслије свѡ сйјено утринило.

утринтѡт, -ѡм свр. *потрошити олако, проћердати*. — Тѡ мало парѣ што е зарадиѡ, свѣ е утринтѡ по кафѡнѡ.

утумѡц прил. *насумице*. — Пропитѡ се шта е и како е, не йди тамо утумѡц.

уѡфит, -им I. *уѡвити, уертети у главу*; исп. уфитиљит. — Кад он нешто уѡфй, ѡзалуд му прйчаш да није такѡ. II. ~ се *уертети се, уѡвити се у главу*. — Нешто ми сѣ, лѡѡи, уѡфйло да му е неѡ подвѡлиѡ.

утучењак, -ѡка м *ѡ*. — Не бѡј се, не бйје се, тѡ е утучењак.

уѡићѡт се, -ѡм се свр. *в утајѣт се*. — Уѡићѡла се вѡјска у шѡнчеве, ка да нико жив нема.

уфакѝрѝт се, — ѝрѝм се *јакo оронути, смршати*. — Шта е ономе чоѝку те се онакѝ уфакѝрѝо? Она му се жѝна уфакѝрѝла, нѝ није ни чѝдо, невѝла јѝ е поред онакѝвога орѝјата.

уфѝт се, —ам се несвр. *уздати се, надати се*. — Најгорѝ е, сѝне, кат се старо чѝваѝе не уфѝа у сѝмо сеѝе.

уфѝтѝлѝт, — ѝлѝм свр. *в. утубит*. — Кад бн нѝшто уфѝтѝлѝ у мѝзек, нѝма те сѝлѝе да га мѝже с тога сврѝнут.

уфѝштѝт се, —тѝ се свр. *покеарити се, ускиснути (о киселом млеку)*. — Уфѝштѝло ми се млијѝко на ову врућѝну.

уфѝшћѝт се, —тѝ се свр. *постати превише кисео*. — Уфѝшћѝло се овѝ млијѝко, коѝилу би изјѝловило.

уфѝѝѝт се, —уфѝѝѝм се свр. 1. *нечујно пустити ветар, упузати се*; исп. уфѝујат се. — Уфѝѝѝо се, па побљѝга ѝ напоље. 2. *усмрѝети се*. — Ако бѝднѝе гријѝло кѝ данас, уфѝѝѝе се оноликѝ мѝсо на тѝван.

уфѝрѝстѝт, —ѝстѝм свр. *упрегнути, ангажовати за неки посаѝ (обично преко воље)*. — Уфѝрѝстѝше ме Кѝстѝвићѝ да им прѝнѝсѝм плѝстове.

уфѝујат, уфѝујѝм свр. I. *учинити клизавѝм, уклизати*. — Уфѝујѝла ѝѝца пѝт, па кат помрѝнѝе, уцѝклиѝ се кѝ цѝклѝ. II. ~ се *в. уѝѝѝат се (1)*. — Изглеѝа се нѝкѝ од ѝѝѝѝе уфѝујѝло.

учѝгорѝт се, —ѝм се свр. *превише се осушити, прѝсушити се*. — Тѝ ти се сѝјѝено учѝгорѝло, пѝла ѝе ти се прѝсѝт кад га бѝднѝете плѝстѝли.

учѝкрѝѝт, —ѝм свр. I. *поставити у нѝреду изукрѝтивши*. — Шта сте учѝкрѝѝли овѝ вѝле и граѝуље, слѝжите и фѝно. II. ~ се *направити гужву, метѝж у тучѝ, сужѝбу, обраѝуну*. — Бљѝу се сѝнѝј жестоко учѝкрѝѝле онѝ пѝгани преко Лѝма.

учѝѝт се, —ѝм се свр. *крѝнути, поћѝ у колони*. — Кут су се онѝ учѝѝили?

учѝљѝт, учѝљѝм свр. *прѝстати постојѝти, нестати, ишѝилѝти*. — Нѝма му вѝше онѝ рѝницѝѝ, посѝѝ е учѝљѝла.

учѝниѝѝ м онај који је спреман да чѝни добро другѝма, онај који чѝни добро другѝма. — Нѝкѝла е великиѝ учѝниѝѝѝ, помѝјѝе ти што гѝј мѝже.

учѝнѝен, учѝнѝѝна, учѝнѝѝно који хоће да учѝни добро другѝма, који чѝни добро другѝма. — Тѝ чѝѝек је учѝнѝен, тѝ му е дѝша да нѝкѝме помѝгнѝе сѝмо ако мѝже.

учѝнѝѝт, учѝнѝѝм свр. I. 1. *учинити, ураѝити*. — Немѝ нѝкѝме учѝнѝѝт онѝ што не жѝлиш сеѝе. 2. *направити, израѝити*. — Мама ми је учѝнѝѝла опѝѝѝке. 3. *ушѝавити (о коѝи)*. — Не учѝнѝѝсмо ону кѝжу, нѝ се дѝштѝѝ. Изр. у крѝв учѝнѝѝѝт *испреѝѝјати, истућѝ до крѝви*. — Прѝкѝни кѝ ти вѝљу, е ѝу те ѝ крѝв учѝнѝѝѝт! Смѝрѝ се, ѝѝето, е ѝу те свѝга ѝ крѝв учѝнѝѝѝт! II. ~ се 1. *начинити се, постати*. — Нијѝсмѝ се нѝѝѝѝли да ѝе

се Јоков син учињет чдек. 2. *учинити се, причинити се, привидети се*. — Учиње ми се да неко прђе.

уџибрит се, -им се свр. *претворити се у џибру*. — Шљиве су се у кџу веј уџибриле. Фиг. Што гџј појјем, тџ се у стамак уџибри и џјде напоље.

ушџпит, ушџпим свр. *узети нешто веће у руке*. — Ушџпио вељји одјусек погаче, пџ руби.

ушџван, -вна, -вно 1. *лепо васпитан, учтив*; исп. уштивџн. — Сџв су му џеца ушџвна, иџко о џима не вџзи брџгу џико. 2. *паметан, способан*. — Он мисли да е бџљи чдек нџ му брџт, а џије џишта ушџвни од џега, нако е и гџри.

ушџрбџтит, -им свр. 1. *завети се*. — Она су двџе ушџрбџтила, убрзо ћемо им одит на свџдбу. 2. *узвеселити се, почети се понашати врло весело, раздрагано*. — Веца бљеу ушџрбџтила.

ушџкат, ушџкџм свр. *уљуљати дете у колеџци*. — Ушџкџ тџ дијете, да ти не плаче.

ушџрит се, ушџрим се свр. *постати широк у пределу стомака, добити велики стомак, заоблити се*. — Што си се такџ ушџрило? Дџбро си напасџ краве, ёто су ти се ушџрили. Бљеше се Драга Лџкџва дџбро ушџрила, кџ да нџси двџе.

ушџтит (се), ушџтитџм (се) свр. а. *улитат (се)*. — Сџ ће ти крава ушџтит тџ што си брџсџла. Прејџла ми се ћџга џтаве, пџ сџ свџ ушџтитџла.

ушџџвит се, -џ се свр. у изр. *тако ти (му и сл.) се ушџџвило тако ти (му и сл.) било, тако прошао у животу*; исп. усирит се. — Како е тџ што причџш џстина, такџ ти се, дабџгџ, ушџџвило!

ушџџџн, -вна, -вно а. *ушџџн (I)*. — Милџ е ушџџџн чдек.

ушџтропит се, -џпим се свр. *пропасти, заглавити се (у муљ, блато)*. — Коњ Иџџнов се једне гџдине ушџтропио у Шевџре, једџ су га изџкли.

ушџџџпит, -џпим свр. I. *узети и дџже не пуштати*. — Ушџџџпио Мџћко бџџу, укрџтио ју, јџначе бџџи, пџ не дџ џикџме да прогџне кџпљу ракије, а џуђи се поодџраше џд раџа. II. ~ се *посџџати се*. — Ё, што су се оџи двоџца нешто ушџџџпили.

ушџушџран, -рна, -рно и ушџушџрен, -рна, -рно 1. *спретан, вџшт*. — Тџ е ушџушџран чдек, зџна свџ да подџси како трџба. 2. *угодан, пријџтан, џубазан*. — Сџво е ушџушџран, пџ га затџ свџко вџли. Он је према свџкџме ушџушџрен, умџје џџжепо сџ свџкџм.

Ф

фџбит, фџбим несвр. *дозвати животиње ваџом, ваџити*. — Авџе фџбџмо: џј пшпрс, џј пшпрс!

ѓабнут, ѓабнѓм свр. *зовнути животиње вабом, вабнути*. — Фабни ѓвце да дођу, вријемѓ е да и пријављуѓмо.

ѓаја, ѓаѓ ж а. *ѓаша (1)*. — Од чега ти је та ѓаја нис чѓло, чимѓ си се то огрѓба?

ѓајда, ѓајдѓ ж 1. *корист, добит, вајда*. — Ја о тога нѓмам ѓајдѓ. 2. *интерес, камата на новац, вајда*. — Даѓ пѓре на ѓајду да му се плодѓ.

ѓајдѓѓат (се), -ѓшѓм (се) свр. и несвр. *извући, извлачити, добити, добијати корист од нечега*. — Фајдѓшѓш ли што о тога имања? Сѓјѓм га у нѓвакат, нѓћу се ѓајдѓѓат од нѓга.

ѓаќијѓр, ѓаќијѓра м *јакѓ закржљала особа*; исп. ѓаќир. — Ово су свѓ некаки ѓаќијѓри — нијѓдно није више от чѓпѓрка.

ѓаќир, -ира м а. *ѓаќијѓр*. — Ја сам мислио да е то некаква силесѓја от чока, а ѓно ѓбични ѓаќир. Драга, она здравѓца, пѓ нашла некаквога ѓаќира.

ѓалѓгат, -ѓтам несвр. *гатати*. — Некаква Цѓганка ѓдѓ от кѓћѓ до кѓћѓ те ѓалѓга женѓма, а онѓ јѓј, авѓтничѓ, дају шаќѓм и каќѓм.

ѓалѓйт, -им свр. и несвр. 1. *недоста(ја)ти, (по)мањкати, ѓалити*. — Не ѓалѓи му, ѓала Ѓѓгу, ништа. 2. *(по)рѓшити, ѓалити*. — Ти ѓалѓи што нѓ дођѓ. Фѓлѓ свѓ кой нѓтѓ да се врну у Мѓтѓкију.

ѓањѓла ж *вунени ѓѓмпер на закопчавање с рукавима*. — Оплела сам ѓѓтѓту ѓањѓлу.

ѓаслак, ѓасѓка м а. *ѓаслаче*. — Не мѓжемо живљѓт од онога ѓаслака.

ѓаслаче, -ѓта с *прѓбисѓет, мангуп, преварант*; исп. ѓаслак. — То е ѓаслаче јѓдно, блѓж од нѓга!

ѓаћкалица ж *жена лаког морала*. — Вѓлѓ да се тамо ѓѓлѓ удају ѓаћкалице нѓ поштѓнѓ ѓѓѓјѓке.

ѓаша, ѓашѓ ж 1. *бразготина, ѓѓреботина (обично дужа)*; исп. ѓаја. — Шта ти је та ѓаша нис стѓгно, на шта си се то огрѓба? 2. *трака, појас сланине који се сече са свиње од главе до репа*. — Скини јѓдну ѓашу сланинѓ с тавѓна ако ѓиднѓ сува.

ѓѓлиница ж а. *ѓилиница*. — Даѓе му ѓѓлиницу лѓба и мало сѓра.

ѓѓлија ж а. *ѓилија*. — За вечѓру ни дадоше по ѓѓлију лѓба и сѓра.

ѓѓлијат, -ѓм несвр. а. *ѓилијат*. — Фѓлијѓм тѓкву да свѓрим крѓмадима.

ѓѓѓа ж а. *ѓилија*. — Пѓијѓ е двије ѓѓѓе лѓба сѓ скорупѓм.

ѓѓјѓ *узвик који се изражава неки брз покрѓт, поштуак*; исп. ѓѓѓ. — Крѓну ја да га избѓјѓм, а ѓн — ѓѓјѓ, утѓче ка зрѓно ис пѓшкѓ.

ѓѓјурѓн, -ѓна 1. *врста новца*. — То ти не ваљѓ ни пѓ ѓѓјурѓна. 2. *пропалица*. — Не вљѓруј ништа томѓ ѓѓјурѓну.

фйкѡт се, фйкѡ се несвр. *имати нагон за парењем (о крмачи)*. — Та се крмѡча фйкѡ, што је нијесте устроили?

фйкнут, -нѣ свр. безл. *пасти на памет, прохтети се, ћѣгнути се*. — Ако ми фйкнѣ, нѣћу се ни врѣѡт из Дѡнскѣ.

фйктй, -ѡ, -ѡ *исти, истоветни*. — Он је фйктй ѡѡѡ.

фйлиница ж *мала фйлија, кришица*; исп. фѣлиница. — Појјо е сѡмо фйлиницу лѣба.

фйлија ж *кришка*; исп. фѣлија и фѣта. — Посијѣци фйлију лѣба. Намѡжи томѣ ћѣтѣту фйлију лѣба.

фйлијат, -ијѡм несвр. *сећи на кришке*; исп. фѣлијат. — Мѡма фйлија крушке, да суши зѡ зѡму.

фйльдѣчит, -ѡчим свр. *скочити у великој љутини*. — Опсѡва га снѡѡ, а он фйльдѣчй, пѡ е скѡпа зѡ грло, да не одбранисмо, ѡнѡше е удавит.

фйльѡт, фйльѡм несвр. *в. фрљит*. — Немѡ га задијѣват, е ако фйльѡ, мѡжеш дѡбит по пркнѡ.

фйнда, фйндѣ ж *име крави*. — Имѡли смо двије дѡбре крѡве — Фйнду и Финдѡљу.

фйндѡн, -ѡна м *врста дивље крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

фйндѡља ж *име крави*. — Пр. в. под фйнда.

фйр м *дубоко место у потоку или реци*. — У Лйѡм ймѡ мѡгѡ дубѡкйјѡ фйрѡвѡ.

фйрѡнија ж *велика и хладна просторија*. — Уведѡше не у онѡ фйрѡнију, те се посмрѡсѡмо.

фйс онѡм. *узвик којим се подражава, опѡнаша удар прѡта*. — Измиље змија из ѡѡвѣ, а јѡ прѡтом по ѡѡј фйс, фйс, фйс, док ју не ѡби.

фйсѡк, -сѡка м *јак, оштар бол*. — Нијѣсу тѡ тѡмоли ѡблови, нѡ такви фйсѡкови да ти се е мѡзгом вѣжѡ. Ђ, што ѡсѣтй фйсѡк ѡ руку.

фйскѡт, -ѡм несвр. *ударати прѡтом*; исп. фрскѡт. — ѡѡѡ мѣ ѡсѡто фйскѡѡ фрѡѡѡѡѡѡ. Да те ѡѣшѣ фйсѡѡѡ, ѡѡѡ би ти ѡјѡ!

фйскѡт, фйскѡ несвр. *жигати, пробадати (о болу)*. — Стѡлно ми фйскѡ у прси. Фйскѡ ми јѣѡн крѡѡтек зѡба, нѣћу га нѡѡѡ заспиѡват.

фйснут, -нѣм свр. *ударити прѡтом*; исп. фрснут. — Фйсни га мѡло прѡтићѣм, пѡ ѣ слѡшѡт. Фйсни га по ногѡма, ништа не мѡри, ѡѡѣ нѡ да се испѡлизи.

фйснут, фйснѡ свр. *в. фишит (1)*. — Фйснѡ ми испѡд ребѡрѡѡ, изглѣѡ сам ѡѡѡѡ. Фйснѡ ми ѡѡѡ зѡб што ми е дѡктор врѡијѡ.

фйѡта, фйѡтѣ ж *жена лаког морѡла*. — Није срѡм онѡ фйѡту да дйрѡ поштѣнѣ жѣне, ѡна мйсли да е свѡкѡ кѡ ѡна.

фитат се, фитам се несвр. *живети неморално, блудно, развратно.* — Фитала се она свашточиња са сваким ко ју е стијо.

фйћ м *чокањ.* — Донеси ни по фйћ ракијџе.

фйћ *узвик за означавање брзог покрета.* — Ја љзмџм нбж, пџ фйћ — прекинџм конџпец.

фйћер, фйћџера м у изр. о ј де м и (м у и сл.) . ф и ћ е р па де ми (му и сл.) на памет, помислих (помисли и сл.) . — Чйм сам чуо пишгбљ да пуца, џјде ми фйћер да ти се сын родљо — и тџко и бй, Бџгу фџла! Чйм сам га видљо на врата, џјде ми фйћер да е дошџ за пџре.

фйћнџт, -нџм свр. *одсећи једним потезом, фйкнџти.* — Фйћни вџ краставице, пџ е огули. 2. *брзо, као стрела пројурити, изјурити и сл.* — А, брзо ли фйћнџ преко врата!

фйшџчина ж *чаура од метка.* — Ёво ви, џџцо, овџ фйшџчине да се љграџе.

фйшгйт, -йм свр. 1. *секнџти, живнџти, пробости (о болу);* исп. фйснџт. — Фйшгй ме нџшто више бџбрџга. 2. *јџко, интензивно погодити, ударити.* — Фйшгйло га зрно више љйјевџ сйсе. 3. *забости, укуцати.* — Фйшгй тй тџ једну дџбру чивйјџ, да се не мџже отџват.

фйџ в. *фйџа.* — И фйџ, пџбљџеже ти џн.

фџнда ж *лош човек, поган, гад.* — Којџ си тй фџнда, дџ ти је сџмо знџт!

фџња, фџњџ ж 1. *смрад.* — О чега е она фџња кад им се уљџџе у кџћу? 2. *она којџ нечујно пушта ветрове, пува; она којџ заудара, смрди.* — Убажџџе се фџња и утече. Онџ се фџњи чељџде не мџже прймај. 3. *погрд. за човека.* — Тџ е једна џбичнџ фџња, пџ га не трџба ни дйрат, да не баздй.

фџњат, фџњам 1. *нечујно пуштати ветар, пувати.* — Прејјџ се шљйвџ, пџ фџњџју сваки час. 2. *смрдеџи, заударати.* — Овџ мџсо е пџчџло да фџњџ, бџчи га пџшчџту.

фџњо м *онај којџ нечујно пушта ветрове, пува; онај којџ заудара, смрди.* — Седе фџњо и убажџџе се. На што вџзда баздй онџ фџњо?

фџшња ж 1. *мало, неодрасло дете.* — Кума-Мйлџве фџшње се дйжџ прйје зорџ. 2. *погрд. лоша, рџвава особа, нитков, олош.* — Тй мџне да учйш, фџшњо једна, шга да радйм! Не дозволи да те свџка фџшња мџже прекџрет.

фџшњица ж *дем. од фџшња.* — А што шйљџ кџм-Мйло онџ фџшњице сџме у дућџн? Е бџгме е онџ једна џбичнџ фџшњица!

франгйјат, -ијџм несвр. *тући, бити.* — Да те мало више франгйјџју, бџљй би тй бйо.

фрџба, фрџбе ж *врба.* — Оцјџвише говџда у фрџбе покџрџ Лйма.

фрџбџвџк м *фрџбов, врџбов прут.* — Ёџга се умйрџ кад видџ фрџбџвџк.

фрџбџвача ж в. *гркајџа.*

фрбопуц м време када ербе развијају пупољке и почињу листати. — Сад је ова фрбопуц, па њукнуло свакоје, не знају куд ударају.

фрга, фрге ж хип. назив за мачку. — Фрга лежи и предѐ.

фрго м хип. назив за мачка. — Мац, фрго, не сонта ми се око нџу. Фрго не воли никуд ис куће.

фрегат, -ам несвр. *рибати, прати трљајући*. — Ове ђевџке често фрегају под, па те сатрунут поднице прије времена.

френ м *сифилис*. — Они често болују от френа.

френав, -а, -о оболео од *френа, сифилиса*. — Чувате се од оне френаве погани.

фриган, -ања м *јак плач, вриска више особа*. — Код њи се вјзда чуе фриган. Шта ли је онџ ђеци, те и стои фриган?

фриганит, -ањим несвр. *јак плакати, врискати (о више особа)*. — По сву нџ фриганѐ, па ми не дају заспат. Фриганѐ жене, не дају чуџ љуђе кад лелѐчу.

фригат, -ам несвр. *в. пригат*. — Мама фрига приганице за предручак.

фријесло с *полукружна метална дршка на котлу, бронзину и сл. која служи за ношење и вешање*. — Мџрам тџрит фријесло на бронзин. Дџбар ова котџ, фријесло му е бакџрнџ.

фриска ж *вриска*. — Истрчасмо чим чусмо фриску.

фриштат, фриштџм несвр. *вриштати*. — Мџрко фриштџ, а ђеца му се смију.

фрџк и фрџка *узвик за опонашање звука који се чује при нагом покрету, брзој радџи и сл.* — Узџћу прџт па — фрџка, фрџка — свџ ћу ти гузицу навџз. Узџ џекџру па фрџк, фрџк, фрџк — пџсече џџр за пет минџта.

фркаџџа ж *двокрака игла којом жене причвршћују косу, укосница*. — Купџла сам три фркаџџе.

фркат¹, фрџџем несвр. *в. пџват (3)*. — Фрџџе, а не знамо шта му е.

фркат², фрџџам несвр. *брати све редом, до последњег плода*. — Фрџџају вџће док не зарџди. 2. *јџдним потџзом руке скидати лишће с грана*. — Ёно тџта фрџџа џескџваџ, сџ ђе ти га даџ по нџџџ.

фрџкат, фрџџџем свр. *в. пџват (3)*. — Наљџтила сџ, па фрџџџе по кући.

фрџкуниџ, фрџкуниџа м *дџчачиџ од 13 — 14 година*. — Кад је пџџџо рџт, Душан и Бџџо блџџу фрџкуниџи.

фрџкуниџа ж *дџвојџиџа од 13 — 14 година*. — Мџркова фрџкуниџа идџ на игранке. Ка сам се довџла, Данџџа блџџе фрџкуниџа.

фрлѐ *узвик којим се изражава котрљање, откотрљавање.* — Исподоше ми пет бџанка, пџа — фрлесе — очетураше, те у траву, једва сам и наша.

фрљакат (се), -акџм (се) несвр. *бацати (се).* — Ђеца фрљакџу шљиве, свѐ и разбџаише. Немб да се фрљакџш, мџжеш нѐкомѐ избит очи.

фрљакнџт (се), -нѐм (се) свр. *бацати (се).* — Фрљакни ти овџ нис пџток, ни чему ти не ваљџ. Фрљакни се кџменом на онџ говѐда, йду прџво у ливџду.

фрљџчит, -џчим свр. *в. зафрљџчит.* — Јџ би мџга овџ кџмен да фрљџчим џџк преко Лџма. Уфџтио га е и фрљџчио три мѐтра низ ливџду.

фрљит, фрљим свр. 1. *бацати, хитнути;* исп. фрљнут. — Йдем пџтем, а онџ дијѐте Рџдошево фрљџ на мѐне некакву кутџју от картџна. 2. *скочити.* — Јџ йзненџда викну, а џн се прѐпаде пџ фрљџ два мѐтра у висину. 3. *јџко се наљутити, разбеснетити се.* — Кџд му испрџча шта му радѐ ђеца по сѐлу, фрљџ џчек, џне сџ мнџм да се инџти, кџ да им јџ подваљџем.

фрљнут, -нѐм свр. *в. фрљит (1).* — Фрљни ми овџмо тѐ шџбице, да припџлим.

фрндџт, -фрндџм несвр. *трџтити.* — Ако дџбро не фрндџш џѐткџм, тџ се глџб не мџже смџкнут.

фрњџт се, фрњџм се несвр. *в. рњџт се.* — Фрњџш се кџ да те бџве пѐцајџ. Фрњџ ми се мџчек о нџге.

фрњушџр, -џра м *в. фрњушџра.* — Прџђе онџ фрњушџр, умијесџне нѐкомѐ колџч. Рџсџ е вѐлџи фрњушџр.

фрњушџра ж *особа кџја све прѐтражује, свуда загледа да би нешто сазнала, џушкџло; достављџч, ухода;* исп. потуџра, пошњуџра и попушњџра. — Не мџжемо живљѐт од онѐ фрњушџрѐ Мџма. Не мџже од нѐкијџ фрњушџрџ да се живџи.

фрњушит, -ушим несвр. 1. *џухом тражити, прѐтраживати, џушити.* — Џи ли пџс фрњуши окџ кџћѐ? 2. *џуџати радџзнало испитујуџи или тражеџи нешто; уходити, шпџјунирати.* — Шта фрњушиш тудџјен, не завирџј свџј кџ кџла! Онџ подџн фрњуши по сѐлу, пџзџте, немџте штџ проговџрит! 3. *кратити наситно, крадуџкати.* — Он фрњуши што стџјнѐ.

фрскџт, -џм несвр. *в. фрскџт.* — Не фрскџ тџ дијѐте по глџви. Узеџ прџт, пџ фрскџ ђецу по гџлџјѐма ногџма.

фрснџт, -нѐм *в. фрснџт.* — Фрснџо сџм га двапџт прџтом, пџ се сџд дерѐ кџ магџре.

фрђ *узвик за означавање брзог покрѐта, одласка.* — Јџ подно онѐ грѐдѐ — фрђ, пџ у Андрџјџвицу.

фрђнџт (се), -нѐм (се) свр. *известити неки брз, спрѐтан покрѐт прѐмештајуџи се с мѐста на мѐсто.* — Фрђни преко плџта, блијџѐ ти је. Фрђни се испџд овѐ грѐдѐ, сџмо пџзи да не видѐ.

фрӯг, -а, -о *пљоснат, спљоштен*. — Шаруља е фрӯга и кад је сѣта и кад је гладна.

фрӯга, фрӯгѣ ж *црта, линија, пруга*. — Зѣбра нѣлѣчѣ на коња, ал ѣмѣ бѣјслѣ и црнѣ фрӯгѣ. Избѣо сам сѣна рѣмником, свѣ су му остѣлѣ фрӯгѣ по ногѣма.

фрӯт м *јѣднoгoдишњи род на земљи*. — Рѣдѣм му цѣјелѣ имѣње за фрӯт с јѣднѣ нѣвѣ. Лѣнѣј је бѣо бѣљѣ фрӯт нѣ овѣ гoдинѣ.

фрӯтѣт, -ѣм несвр. 1. *користити, стицати корист, извѣлѣчити корист из нечѣга*. — Мѣј брѣт фрӯтѣ имѣње. Он о тѣгѣ жѣвѣ, те му нѣшта и не трѣжѣм. 2. *искорѣштѣвати, експлоѣтѣсѣти негoгѣ*. — Фрӯтѣ ме откѣд знѣм за сѣбе, пѣ ни фѣла ни плѣта.

фрш *звѣк за опoнашање звѣка при пѣлѣњу шѣбѣце и сл.* — Нѣмѣ чѣск машинѣ, те јѣ — фрш, припѣлѣм му цѣгѣр.

фршкѣт, -ѣм несвр. *вући пѣлѣдрѣцѣм прѣко фосфором прѣмазаног дѣла кутиѣ од шѣбѣца изѣзѣвајући вѣтру, крѣскѣти*. — Штѣ фршкѣте цѣбѣ те шѣбѣце, нѣнѣмо сѣтра ѣмѣт чѣм ужит свѣтѣк?

фршнѣт, -нѣм свр. *пoвући пѣлѣдрѣцѣм прѣко фосфором прѣмазаног дѣла кутиѣ од шѣбѣца изѣзѣвајући вѣтру, крѣснутѣ*. — Фршнѣ, дѣјѣте, јѣдну машину, не вѣдѣм да прѣђѣм.

фрштѣт, -ѣм свр. 1. *ударити прѣтом*. — Фрштѣт гѣ по ѣтѣгну, пѣ пѣблѣжѣ. 2. *бѣзл. искочити, нагло се пoјѣвитѣ у обликѣ прѣге, линиѣ*. — Јѣси ли вѣдѣо кѣко му кѣ се налѣутѣ фрштѣт жѣла уш чѣло.

фѣзѣт (сѣ) фѣзѣм (сѣ) несвр. *в. фѣјѣт (сѣ)*. — Не фѣзѣте тѣ цѣк, прѣсуѣнѣте брѣшно. Зѣлѣдѣла сѣ бѣра, пѣ сѣ фѣзѣмо. Не мѣгу крѣчит, фѣзѣју ми сѣ опѣнѣци.

фѣзлѣт (сѣ), фѣзлѣм (сѣ) *в. фѣјѣт (I и II, I)*. — Не фѣзлѣте тѣ кѣфѣр, нѣ гѣ узмѣте измѣжу сѣбе и унѣсите. Штѣ сѣ фѣзлѣш нѣс тѣ брѣдо?

фѣјѣт, фѣјѣм исп. фѣзѣт и фѣзлѣт I. *вући, пoвлѣчитѣ по подлoзи*. — Не фѣјѣ тѣ, нѣ гѣ дѣгни и донѣси. II. ~ сѣ 1. *клизѣти сѣ, тoцѣлѣтѣ сѣ*. — Ајмо да сѣ фѣјѣмо по лѣду. 2. *битѣ клизѣв, клизѣти*. — Раскѣселѣли су ми сѣ опѣнѣци, пѣ ми сѣ фѣјѣју.

фѣјнѣт, -нѣм свр. исп. пoфѣјѣт I. *пoвући нештѣ по подлoзи*. — Фѣјнѣ тѣ мѣло от прѣга. II. ~ сѣ 1. *изгубитѣ рѣвнoтѣжу, пoсрнутѣ на клизѣвој пoвршинѣ, оклизнутѣ сѣ*; исп. пoфѣјѣт сѣ. — Нагѣзѣо сам на лѣд и фѣјнѣ сѣ. 2. *клизнутѣ по лѣду, клизнувѣши измѣкнутѣ, оклизнутѣ сѣ*. — Фѣјнѣ ми сѣ опѣнѣк и пѣдо.

фѣка ж *пуштање карѣктерѣстѣчног глѣса приликoм одбрѣнѣ (о змији, мѣчки)*; исп. фѣкѣтѣње. — И змијѣ стoј фѣка кѣт сѣ прѣпѣнѣ — нѣштѣ слѣчно кѣ мѣчка.

џука *узвик за опонашање звука који се чује при удару, брзом покрету и сл.* — Загрнѐ јој рашу, па мџкријем конџпцем по нџј — џука и џука, док помодри ка чивит.

џукарија, -ијѐ ж *лоши људи, поган, џукара*. — Нестали су дџбри и поштѐни љуђи, нџ се накотџила некаква џукарија. Нико не зна кџ е ова наша џукарија!

џукат, џукџм несвр. пеј. *добро и обилато јести*. — Ми гладуемо, а џни џукају из државнијџ магазинџ.

џукнут, -нѐм свр. *на брзину појести, смазати*. — Бџо е јџдан комџт айра, па га нѐко, изглеџа, џукнуо.

џукнут, џукнѐм свр. *наљутити се, надурити се*. — џукну насрѐд вечѐре и џјде, а нико јџ ни ријџеч није рекџ.

џуктање ж а. џука. — Штџ е онџ џуктање?

џулаџ се, џулаџм свр. *ићи кришом, шуџати се*. — Штџ се џулаџ туџије — џукаро јџдна!

џунџџ *узвик за означавање брзог промицања, кретања и сл.* — Да сам га уџаџио, би га замџка, нџ ми пџбљеже, па — џунџџ, зџтвори се у куђу.

џунџук, џунџука м *крупно, напредно дете*. — Штџ нџсиш толикога џунџука, мџже да йџџ сам.

џунџуп, џунџупа м *манџуп, несташко*. — Штџ те нѐма, џунџупе јџдан!

џурџ, џури несвр. *дувати, пирити (крџз пукотине, рупе нечега)*. — Зажтељџте тѐ прџџдре, да не џури спџља. Ако не зажтељџте прџџдре, џурѐше сву нџј и озџшпџете. Одмџкни се од вратџ, ту те џури, па неш прелџдит. Дџбро затџсните свѐ рупе између пџднишџ, е ће прџз џи да џури.

џурит, џуриџм несвр. *носити нешто тешко*. — Заметнџо пџну врѐћу колџмџџа, па џури у вођеницу. Ёно га Драго џе џури велико брѐме сијџена, йџма у нѐга сто кџлаџ.

џурсџт, -џа м *оптеређивање наметљивошћу, спаџаџањем различитим захтевима*. — Не мџгу да живџм од нѐгџвџга џурсџта.

џурсџтит, -џџџм несвр. *наметљиво спаџадати, заџкупљати различитим захтевима*. — џурсџтио мѐ док је гџј мџга. Не дџм јџ да ме џн џурсџти.

џурсџџија м *онај који радо џурсџти некога, тј. оптеређује наметљивим захтевима*. — Љџџџ е џурсџџија, трѐба се од нѐга чуџат.

џуџо с *део женске одеђе сличан прџгачи, али се приџасивџо одостраг*. — Покџјнџ баба е носџла џуџо и прџгџачу.

џуџогуза ж *овџа која отпџзади йџма црну вуну*. — џуџогуза се бџљѐ мџзе нџ кџлока.

фүцят, -ам несвр. *мрдати, мицати се*. — Вүздан му вичём да бјдє у дрва, а он не фүця.

фүцнүт, -нём свр. *мрднути, макнути се с места*. — Мблйм га да ми додä мало водє, а оно ни да фүцнє — ка да е глүво.

фүчат, фүчим несвр. 1. *испуштати карактеристичан глас приликом одбране (о змији, мачки)*. — Приприје ја нєчију мачку, а она почє да рєжи и фүчи, ббгами рєко — бчи ми йзвади. Кат се препанє, мачка фүчи и нарогєши се, пä чєсто ни пäс не смйје на нү. 2. *једва чујно испуштати ветрове*. — Овб се дијєте помєло, пä цијелу нбј фүчи. 3. *в. пуват (3)*. — Фүчи на мєне, а нєне да кажє зашто.

фүчка ж *позамашан, обилат комад, количина*. — Појјо сам двије фүчке качамäка и три ужйце скбрупа.

фүштүрма, -түрмє ж *јака кижавица*. — Спопала ме овä фүштүрма, бчи ми испäдоше.

X

хүј *узвик олакшања када се одахне при збацивању терета после напорног ношења*. — Спуштй врєћу с лєђя и учинє хүј.

хүјкање с *гл. им. од хүјкат*. — Досадйло ми је нєгбво хүјкање и одмаранє.

хүјкат, хүјкам несвр. *говорити "хүј" приликом одахивања, предаха после напорног посла*. — По цио дän хүјка, а ништа не радй.

хүјнут, хүјнём свр. *рєћи "хүј" приликом одахивања, предаха после напорног посла*. — Нємäm кад ни хүјнут.

Ц

цапгат, цапгим несвр. I. (поред обичног "дрхтати од страха и сл.") *сијати од чистоће*. — Вєля е тб чйснйца, свє јбј у күћу и окб күћє цапги. II. ~ *се сијати се од чистоће*. — Свє јбј се цапги чєга се рукама дофäти.

цевєльит, -слйим несвр. *брзо и љутито причати, викати циктавим гласом*. — Шта цевєльй она пбган свр оногä брйјєга?

цєпен, цєпєна, цєпєно *чист, уредан, дотеран*. — Она е жєна вүзда цєпєна.

цєцер, цєцєра м *јако слано, пресољєно јєло*. — Како ти је овб слано, гблй цєцер!

цџб, цџба и цџбе *узвик којим се гоне јагњад*. — Цџба, вукови те бдрли!
Цџб, цџб, ку ћеш овамо! Цџбе, брѣ, мрдните се!

цџганин м (мн. цџгани) у изр. и з и ј и з ц и г а н а *освојити, добити више од половине (више од 50) поена (коза) у игри коза, прстена*. — Седам пута су не побиједили, ал смо сваки пут изишли ис цџгана. *остат у цџгане освојити мање од половине (мање од 50) поена (коза) у игри коза, прстена*. — Ви сте нџас неколико пут остали у цџгане, а ми ниједном.

цџганит се, -џм се несвр. *лоше се понашати, понашати се као неки Цџганин*. — Има ђепѣ, па се по Беранама цџганѣ умљесто да учѣ.

цџгуњат, -уњам несвр. 1. *споро млети*. — Једва сам овѣ самљо, воћеница само што цџгуња. 2. *споро ићи, возити*. — Дујо споро вџи, само цџгуња.

цџјев ж *дрвени ваљак на ткачком разбоју на који се намотава пређа*. — Посијѣци једну обзѣву и начини ми двије-три цџјеви, ова ми сѣ разбила.

цџјурит, -џм несвр. *гласно, цичећи плакати*. — Избио га тата, па е два сата цџјурџо.

цџк м (само у изр. д о б и т п о ц и к у) *глава*. — Припази се ти да нѣје не добијеш прѣво по цџку.

цџкат, цџкам несвр. 1. *жалити се, јадати се*. — Задѣвијек си цџкао, а имаѣ, а нѣмаѣ — нијад задовољан нијеси биѣ. 2. *тврдити*. — Вѣзда е имаѣ, нѣ опѣт је цџкао и цџцијаѣ и от самѣга себе. 3. *тешко, једва живѣти, животарити*. — Тѣ е бѣла вѣља сирѣтиња, једва су цџкали и гѣлу душу одрѣваѣли.

цџкнут, цџкнѣм свр. (поред обичних значења “вриснути” и “цџукнути” — о мишу и сл.) *умрѣти (о малом детѣту)*. — Цџкнѣ јѣ дијѣте у зблѣг од гѣлѣ глади. Да овѣ дијѣте не однесѣмо у блницу, цџкнѣло би.

цџковина ж *велика хладноћа, цџча*. — Блѣше стѣгла цџковина, не мѣгаше се изис ис кућѣ. Вѣлика е цџковина, пуца ками и дрво.

цџмбѣљ м *дошљак, досѣљеник у Васојевиће*. — Они су цџмбѣљили преко брда у наше сѣло, па смо и прѣзѣвали цџмбѣљи.

цџмбѣљит, -ѣљѣм свр. *скочити*. — Цџмбѣљѣ, јуначе бѣжѣ, два мѣтра у вис.

цџнгара ж *звоно на крави, овци и сл., меденица*. — По цџнгари знамо ђѣ су ни краѣе.

цџнгѣрат, -ѣрам несвр. *производити звуке цџнгарѣм, меденицом*. — Жѣјка цџнгѣра у шуму, па вѣзда знамо ђѣ е.

цџнгѣрица ж *дем. од цџнгара*. — Јагњѣту смо привѣзѣли цџнгѣрицу.

цџпциѣ, -цџјѣла, -цџјѣло *сѣв, цѣо*; исп. цџпатѣмциѣ. — Цџпциѣ сѣ данас на кѣшу измокрѣо.

ципатомцио, -цијела, -цијело *в. ципцио*. — За нџ сам прочитао ципатомцијелу књигу.

цирикнѹт, -нѣм свр. *рећи или викнути пискавим гласом*. — Чѣм Јана цѣрикнѹ, мѣ ућутасмо.

цириктат, -ѣкћѣм несвр. *говорити или викати пискавим гласом*. — Нѣко се жив не чѣе по сѣлу, сѣмо Мѣра цѣриктѣ свр оногѣ брѣјега. Не цѣриктѣи тѹ, нѣ збѣри кѣ чѣлѣде.

цирикуша ж *језичара, торокуша, алапача*. — Нѣ дѣо ти Бѣг да те узмѣ нѣ зуб Тѣдорова цѣрикуша.

цифѹн м *дрвени цилиндар који се умеће у "букеу" да би се сужио и појачао водени млаз пре него што удари у лопатице воденичнога кола*. — Тѣко е тѹрио нѣви цифѹн и сѣд воћеница бѣлѣ мѣлѣ.

цица ж *овећи камен*. — Гађѣо га е јѣднѣм цѣцѣм, да га е погодѣо, не бѣ га данѹ мајци. Онѣ дијѣте не дѣ кѣме прѣј пѹтем, нѣ се гађѣ цѣцама.

цкврѣња, цкврѣнѣ ж 1. *змија*. — Вѣлика врућѣна, пѣ су измѣлѣле цкврѣње. 2. *лоша, подла, безобразна особа*. — Рѣдѣва ми цкврѣња пѣкраде јѣбуке.

цкљад, цкљада м *наслаге набацане земље или камења при дну љиве, склад*. — Отѣци у цкљад, пѣ набѣри берѹшѣ зѣ крмѣд.

цкљѣ с *стакло*. — Нѣкѣла е слѣмѣо јѣдно цкљѣ от прѣзѣра.

цмѣлѣет, цмѣлѣим несвр. (порѣд обѣчног значѣња "слабо светлѣти") *гледати полуетвореним очѣма, шкѣлѣити*. — Дрѣјѣмѣ ти се чѣм цмѣлѣим очѣма.

цѣцѣљ м *балавче, дерѣште*. — Имѣње мѣлѣ, а трѣбѣ рѣнит онолѣкѣ цѣцѣлѣ.

црвѣна, црвѣнѣ ж *коза црвѣнкасте длаке и имѣ такој кози*. — Имѣли смо двѣје кѣзе, шѹту и црвѣну.

црвѣнка ж *врста дѣвѣ крушке*. — Пр. в. под слаткаја.

црвѣњѣк, -ѣка м *здрава и румена мушка особа*. — Пѣло ономе црвѣњѣку нѣм да се жѣни.

црвѣњѣча ж *здрава и румена женска особа*. — Блѣше довѣо јѣдну црвѣњѣчу, јѣдра и лијѣпа — да му чѣек позѣвидѣи.

црвѣит, црвѣим несвр. *скупљати мало по мало*. — Црвѣо е и штѣцѣо гѣдинама, нѣ, бѣгами, ѣто сѣд кѹпѣи кѹћу и имѣње.

црѣвљѣ ж *цицѣла*. — Кѹпѣо ми ѣѣдо нѣвѣ црѣвљѣ.

црѣјѣвѣт се, црѣјѣвѣим се несвр. 1. *бити плачљѣив, кежкѣв*. — Штѣ е томѣ ѣтѣту те се црѣјѣвѣи? 2. *љутити се*. — Црѣјѣвѣи се тѣи колико гѣј ѣј, а јѣ не мѣгу друкѣшѣ до онакѣ кѣко е.

пријѐво с (поред обичног значења “део органа за варење”) *љута, на-
прасита особа*. — Љубѐ е великѐ пријѐво, кат се бн напријевѝ, бљѝжи од
њѝга на дѝн ђа.

пријѐмоша ж *врста дивљег лука, који расте у шуми где има влаге; исп.
сријѐмоша*. — Кољико смо сѝмо изѝли пријѐмоше!

пркаљив, пркаљива, пркаљиво *завидљив*. — Знаш ти њѝга како е пркаљив,
за малу ствар душа му е у грло.

пркнут, пркнѝм свр. *процурити, проточити*. — Забрѝкло се бурѝло,
нѝће ни пркнут.

прнгаљ, -ѝла м *изразито црна особа*. — Виђи онѝ прнгаље, ка да су
испот чѝрге.

прноглава ж *име белој овци црне главе*. — Пр. в. под жуја.

прчат, прчѝм несвр. *тећи у танком млазу*. — Тѝчак сѝмо што није
пресушио, јѝдва прчѝ.

цѝка ж *чука*. — Коѝ ли зовѝ свр онѝ цѝкѝ?

цѝксѝфир м а. *ћуксѝфир*. — Ђѝ ти је онѝ цѝксѝфир?

цуфуљак, ѝка м *особа издужене, шљате главе*. — Како е грдан онѝ
Савов цуфуљак.

цуфуљас, -ста, -сто *шљат, незаобљен (обично о глави)*. — Наљути ме
онѝ цуфуљастѝ, незавршенѝ Стефѝво дијѝте. На кога су му онѝ љѝца онѝко
цуфуљаста? Ово сѝјено е цуфуљасто.

цуфуљче, цуфуљчѝта с *дете цуфуљасте главе*. — Како е онѝ Стефѝво
цуфуљче, нѝ било му живѝ!

Ч

чабѝлит, -ѝм несвр. *извлачити корист, окориштавати се*. — Од свѝ-
кога си чабѝлио ако си што гѝј мога.

чавит, чавѝм несвр. а. *чајат*. — Стѝрчеви чавѝ сѝми, нѝмају кога ни
дѝзват да се разбѝлѝ.

чајат, чајѝм несвр. *бити у осами, чамити; исп. чавит*. — Ђѝд и баба
чаѝ у ону сѝмштѝну, нико нѝма ни ѝ око да им пунѝ.

чакарѝс, -ста, -сто 1. *разрок, зрикав*. — Мало е чакарѝс од јѝднога ђка.
2. *који има очи различите боје*. — Згѝдан би бѝо да није чакарѝс — јѝдно
му е ђко црно, а јѝдно кафѝне ђѝје. 3. *ћакнут, луцкаст*. — Ѐсто е бн мало
чакарѝс, нѝма памѝти на прѝтек.

чалабако м *ћакнута, луцкаста мушка особа*. — Јѝш нѝма онога чалабака
да коѝи ову ливѝду.

чапарат, -арџм несвр. 1. *ударати стварајући слабе, потмуле звукове, лупкати, добовати*. — Најљепше је спава^т љети у ста^н кад удара кйша, па чапара по штйцама. 2. *газити ситно лупкајући ногама*. — Чапарају ђвце преко моста. Каква сте ви војска, чапарате ка козе, што не газите мушки!

чџр м у изр. *нема чара нема друге, нема друкчијег решења, друкчијег излаза*; исп. нема чарета (под чарет). — Нема чара, мбраћу му да^т пџре.

чџрет, чџрета м и чџрет, чџрети ж у изр. *нема чарета (ч а р е т и) в. нема чара (под чар)*. — Нема чџрета, мбра^м да^т краву за вишек. Нема чџрети, мбраћу да бјдем да га видјим, добро е, велџ, бџн.

чафџра ж зелени омотач ораха, чџхура. — Ораси су добро зрџли, па са^ми испџдају ис чафџре.

чџврдйса^т, -йшем свр. 1. *споасти некога, навалити на некога*. — Чџврдйсала ђца Бранка да им поправи слабе, но џн не да ни у штйт удџрит. 2. *опколити*. — Чџврдйсали су га онако рањџнга, но џн се убио бомбом да им не пџне жив у руке.

чџгрљат, -рљџм несвр. *в. тракарат (1)*. — Не чџгрља, дијете, не претџра по тијема стџвџрима.

чџгрљнут, -нем свр. *в. тракарнут*. — Чу са^мо да нешто чџгрљну, кат сџтра йма^м штџ виђет — лупџжи пџнијели све што су нашли на тџван.

чџкма ж даска, летџа као грађевински материјал. — Да^нас ни^ко не пра^ви кџне от чџкме, сви зйћу.

чџкма^{ра} ж кућа од чџкме, дасака, дашчара. — До ра^{та} су све кџне у наше село биле чџкма^{ре}.

чџкмйт, -йм несвр. *облагати чџкмом, летџама*. — Јучџ смо чџкмйли Милџну прџграде у кџћу.

чџктџр, -џра и чџктџр, -џра м *лимено звоно на крави, овци и сл.* — Привџзала сам гџљџну чџктџр. Чџктџр се не чуџ далеко ка цйнгара.

чџмџга ж 1. цџоруга. — Аутобус нагло ўкџчи, па су мџгџи пџтџйци пџнијели чџмџге на чџло. 2. *испучење између обрџа које се направи при мрштењу чџла*. — Јџ се шџљим, а не^му скџчи чџмџга на чџло.

чџнџрат, -арџм несвр. *в. тракарат*. — Не чџнџра^џ тијџм алџтом, пробудићеш дијете.

чџнџрнџт, -нем свр. *в. тракарнут*. — Шџта онџ чџнџрнџ на тџван?

чџнџрљат, -рљџм несвр. *в. тракарат*. — Ђџдо чџнџрља по тџвану, трајй алџт.

чџнџрљнут, -нем свр. *в. тракарнут*. — Нешто чџнџрљну на тџван.

чвбга, чвбгѣ ж *несташна девојчица*. — Сави се, чвбге, е ако се дигнѣм, навѣшћу ти гузичу.

чвбгѣт, -ѣм несвр. I. *ударати некоме черге*. — Главѣњу свѣ ђеца чвбгају. II. ~ се *ударати један другом черге*. — Ено и ђеца ђе се чвбгају.

чвбгнѣт, -нѣм свр. I. *ударити чергу, чергнѣти; мало ударити, керцнѣти*. — Само сам га мало чвбгнуо, а он се дерѣ ка да сам га нагрѣдио. II. ~ се *мало се ударити, керцнѣти се*. — Мало сам се чвбгнуо држалом по глави. Није ништа, чвбгнуо се мало по челу, те му е искочила чворѣжица.

чѣвре, -ѣта с *марамѣца*. — Тури тѣ чѣвре у цѣп. Тѣта ми е купио двѣ чѣврѣта.

чѣврѣлат, -рѣѣм несвр. *причати много закерајући, приговарајући; брбљати, блѣбетати*. — Маринко е прѣвѣ чѣврѣлѣга, повѣздѣн нѣшто заглабѣ и чѣврѣѣ.

чѣврѣлѣга ж *особа која чѣврѣѣ, чанѣризало, закерало; брбљало, блѣбетало*. — Пример в. под чѣврѣлат.

чѣкерѣнда ж 1. *гломазан, компликован, необичан предмет са много делова који штрѣѣ*. — Некаква чѣкерѣнда прѣђе пѣтем, таквѣ возило досад нијѣсам глѣдѣо. 2. *неприлика, незгода*. — Начинѣ ми онѣ авѣтѣнѣѣ јѣтрѣс чѣтаву чѣкерѣнду. 3. *особа незгодне нараѣи*. — Онѣ јѣ е свѣкрѣва некаква чѣкерѣнда.

чѣкулѣда, -ѣдѣ ж *чоколада*. — Ми нијѣсмо знѣли за чѣкулѣду.

чѣлѣпек, чѣлопѣка м *место изложено сунцу*. — Погѣно мѣже да угрѣје у овѣ чѣлѣпек.

чѣмѣнѣт, -инѣм несвр. в. *комиѣт*. — Што не чѣмѣнѣте тѣ колѣмбоѣ, оћу у вођѣгѣнѣцу.

чѣмуѣт, -уѣѣм несвр. в. *комиѣт*. — Сѣдѣмо крај ѣурунѣ и чѣмуѣмо колѣмбоѣ.

чѣпѣрак, -рка и чѣпѣрек, -рка м *мера за дужину једнака размаку између врха пѣлѣца и врха кажѣпѣрѣта кад се испружѣ*. — Ми смо мѣѣрили пѣдѣм и чѣпѣрком. Нѣмѣ у нѣга ни чѣпѣрак. Вѣшѣ е от чоѣка за чѣпѣрек.

чѣпѣрѣт се, -ѣрим несвр. *пети се високо, пѣнѣрати се*. — Ка сам био дијѣте, волио сам да се чѣпѣрим на вѣћке. Није се лѣко чѣпѣрит чѣтав лѣн на шѣйве, мѣже чѣек зачѣс да слѣмѣи врѣт.

чѣрѣмбабѣ прил. *ухвативши за раширене руке и ноге при ношењу*. — Унесѣше нѣкога у болѣницу чѣрѣмбабѣ.

чѣрен, чѣрѣна м *горњи таван*. — Тури кѣш на чѣрен, тѣ е жѣту нѣјси-гурѣнијѣ од мѣшѣ.

чѣсов, чѣсѣва, чѣсѣво прил. *зам. када се пита од чега је нешто*. — Чѣсѣвѣ су ти овѣ грѣде?

четурат, -урам несвр. I. *котрљати*. — Не четурате, ћецо, то камење, можете некога убит. II. ~ се *котрљати се*. — Шта се четура нџз бријег? Ћеца се четурају нџз бријег.

чечвѣр м I. *чворновато, искривљено, закривљало дрво*. — Онђе нѣмѣ ли-јепѣ буквѣ, нѣ свѣ некакви чечвѣри. 2. *цепаница од чворноватог дрвета*. — Ућути, е ћу те гаћат овијем чечвѣром увр главѣ!

чечвѣрит се, -им се несвр. *дизати ујис руке и нога*. — Она ћеца се ваљају и чечвѣрѣ по ливѣди, сву ће траву повѣљат.

чешагијат, -ијам несвр. *чешагијом чистити осушено блато и прѣавштину с коже и длаке крупне стоке (обично коња и говеда)*. — Зѣкан је вољо да га чешагијам.

чешагије ж мн. *метално оруђе с назубљеним гребенима којим се струже осушено блато и прѣавштина с коже и длаке крупне стоке (обично коња и говеда)*. — Изгубили смо чешагије, па нѣмамо чѣме очешагијат кобилу.

чѣзма, чѣзмѣ ж *име белој овци са црним ногама*. — Пр. в. под жуја.

чѣкарѣйт, -им несвр. донекле погрдно 1. *селити се*. — Кѣмшије ѣutra чѣкарѣ за Берѣне. 2. *селити некога*. — Морѣли смо усред зѣмѣ да и чѣкарѣймо у Берѣне.

чѣснѣца ж *чиста, уредна жена*. — Милѣна е бѣла вѣлика чѣснѣца, ш нѣнога си пода мѣга мѣда лѣзат. Вѣлика е то чѣснѣца и дѣнас у старѣс.

чѣчмаге ж мн. пеј. *нога*. — Шта си опружио чѣчмаге, ѣди ка чѣљаде. Изр. *отегнут чѣчмаге вулг. издажнути, умрети*. — Кат чѣк отегнѣ чѣчмаге, дѣста му е и мѣтар земљѣ.

чѣѣње ж мн. *стара одећа, прѣа*. — Дода ми тѣ чѣѣње да се обучем.

чѣиња, чѣињѣ ж *течност која истиче из стајског љубрета, осока*. — Ископѣ јѣжицу да ова чѣиња јѣви у ѣйву.

чѣклѣнак, -нка м *чланак, зглоб*; исп. шклѣнак. — Заболио мѣ чѣклѣнак од дѣснѣ ногѣ.

чѣркнут, чѣркнѣм свр. а. *шкркнут*. — Чѣркнѣше врата, нѣко љуе. Чѣркнѣ, поган, зубѣма и ѣсколѣчи дѣчи!

чѣрчат, чѣрчѣм несвр. а. *шкрчат*. — Сву нѣј чѣрчѣ грѣда, љуља ју влѣтер. Не чѣрчи, дѣјете, зубѣма!

чѣмѣчак, -чка м *гнојаво запаљење лојне жлезде на ивици очног капка*. — Ископѣ ми чѣмѣчак на око, па ме јѣко срѣби.

чѣвурѣна ж *експр. људина*. — Е валѣ е чѣвурѣна, свуј је пристѣо.

чѣкље ж мн. погрд. *прѣлаз*. — Купи чѣкље, да крѣћемо за Метѣкију.

чѣплискат, -ѣскѣм несвр. *оговарати*. — Шта чѣплискају тѣ јѣдно по јѣдно, што не оставѣ поштѣну чѣљад с миром.

чоплив, чоплим несвр. *откидати од нечега мали, ситан део, штрпкати*. — Овце чоплие ове старежи. Шта се зове овдј ђеци те чоплие чивијама малтер са зидова!

чукљас, -ста, -сто који има деформисане, искривљене прсте. — Погодило га е турско зрно у прсте десне руке, па е остао чуќљас.

чуќљо м онај који има деформисане, искривљене прсте. — Нагрди га бомба, те остаде чуќљо.

чунгар, -ара м в. *ђутурум*. — Какав је онд чунгар испрет куће? Џмам два стара чунгара у кућу.

чунгарит се, -арим се несвр. *држати се, понашати се као чунгар, стара, оронула особа*. — Старчеви изнемогли, па се по цијели дџан чунгаре порет шобрета.

чунтура ж пеј. *глава, тинтара*. — Џма велику чунтуру, но шта е блејад му е празна.

чупат, -ам несвр. (поред основног значења) *невешто шишати*. — Ђедо чупа ђецу маказицама.

чуручит, -им несвр. I. 1. *премарати напорним радом*. — Црнога Бранка чуруче браћа свакога љета. 2. *тући, бити*. — Ено крава Радулова ђе чуручи ону Мијајлову. II. ~ се 1. *преморити се напорним радом*. — Чуручим се свакога љета кдсџи оволикџе ливаде. 2. *тући, бити један другог*. — Пдчешџе се они чуруче. Почуручише се она говџеда.

Ц

цаќање с *галама*. — Ддста ми је било њинога цаќања.

цаќат, цаќам несвр. 1. *бучно разговарати, галамити*. — Они ништа не радџе, но цџо вијек цаќају и фалџе се. Цаќају неџе онџе плџанџе рабдџе. 2. *хвалисати се*. — Ти љуђи мдлого цаќају и мислџе да ниќо није ка они.

цаќља ж *торбица од тканине ручне израде*. — Неќад су ђаци носили књиге у цаќље.

цаќљница ж *дем. од цаќља*. — Чобанице су носиле плџтиво у цаќљницу.

цандамерија ж *жандармерија*; исп. *жандамерија*. — Кријемо дувџан од цандамерије. Није лџко утеј од цандамерије. Добрд су га испребијали у цандамерију.

цаџа ж 1. *галамција, причалица*. — Она цаџа ми је пробџила уши, но колиќо мдже да цаќа — Гдспд га убио. 2. *хвалисавац*. — Не слуша ти ону цаџу, он ништа не радџи, но сџмо џје, пије и фали се.

цагрљат, цагрљам несвр. *причати свађалачким тоном, чангризати*; исп. *цоголит и цогрљат*. — Правд е чудо колиќо мдже она пдган да цагрља.

цџскџв, -а, -о 1. *који се трза од страха*. — Милонџин кџњ је цџскџв, чува се да те не бџчи. 2. *љутит, напрасит*. — Милџан је пџштен и истџинит, али му е мџна што е цџскџв. Дџбар би био да није мџло цџскџв.

цџскџвац, -вца м *љутита, напрасита особа*. — Дџбар је и пџштен чџек, али му е мџна што зна бит и цџскџвац.

цџскџт, -џм несвр. 1. *трзати се (од страха)*. — По сву нџј ми дијџте цџскџ, а не знам штџ му е. Цџска кад неђе пџкнџ пушка. 2. *јџко се љутити*. — Сџслуша што ти чџек зџбри, не цџскџ унапријед.

цџснџт -нџм свр. 1. *тргнути се (од страха)*. — Цџснџо е у сан и удџрио глџвџм у зид. Пуче пушка, а џн цџснџу кџ лџд. Вџкну јџ иза Мџла, а џн ти цџснџу — излудио сџм га. 2. *јџко се наљутити*. — Кад му тџ реко, цџснџу чџек, ймаде ме убит.

цџза ж *посуда за кување кафе, цџзџа*. — Тџ е цџза за двџје кафе.

ценџбет, ценџбџта м *враголан, несташко*. — Ова су џџца некакви ценџбџти.

цџгла, цџглџ ж *јџко мршава женска особа*. — Колика е онџ цџгла Мџло-радова.

цџглџв, -а, -о *жџлаџв*. — Милиша е био цџглџв за дџго, а сџт сџ попуњџо.

цџгло м *јџко мршава мушка особа*. — ѐ, дугџчџк ли је онџ цџгло.

цилибџзат, -џџам несвр. пеј. *ићи*. — Куд цилибџзџш цџо дџн?

цилибџзе, -џџџ ж мн. пеј. *ноге, ножурде*; исп. цилибани. — Сџџпи цилибџзе да прџђџм!

цилибџни м мн. *џ цилибџзе*. — Сџџпи тџ цилибџне да прџђџм! Смџриј се, мџли, е џу те исџйскџт по тијџ гџлијџ цилибџнџ!

цџфа, цџфџ ж *смоласта материја која настаје у лули и сл. при пушењу, зџфт*. — Пуна су ми плџћа цџфџ.

цџгџлит, -ољџм несвр. *џ цџгрџлат*. — Мџлица е сво јџтро цџгџлила, тољџко мџ исичијџла, да е кџкошка месџ с мџне опџла.

цџгрџлат, -рџљџм несвр. *џ цџгрџлат*. — Колико мџже онџ пџгџн цџгрџлат, не запада ниџкога да проговџри.

цџјат, цџјџм несвр. *дрџждати, цџцати*. — Цџјџо сџм двџ сџта на стџ-ницу, а џутобуса нџма.

цџка, цџкџ ж *ружџна и превелика хаљџна или неки део горње одеђе*. — Шта блџше онџ цџка на нџга?

цџкџв, -а, -о *преширок и ружџан (о одећи)*. — Бџгме ти је тџ капџт цџкџв, бџљџ тџ поклџни нџкџме.

цџџда, цџџдџ ж *женска хаљџна*. — Мџма ми је сџшила цџџду. Носџла е црвџну цџџду йзџткџну у двојџнџц.

цукат, -ам несвр. *викати, издирати се на некога*. — Не цукā тй на мене, нйје мене ни ма̀ло стра̀о ни од бдљйјā!

III

шабу̀ра ж 1. *шубара*. — Носйо е бн шабу̀ру с кѡкардѡм. 2. погрд. *овца*. — Изймйо сам трдес шабу̀рā двчйјā, нѡ не знам штѡ тѣ ми кад нѣмā кѡ о нйма да радй.

шакѣц м непром. *шальви израз при руковању*. — О, шакѣц, како си, шта радйш?

ша̀ња, ша̀њѣ ж 1. хип. *рука (у обраћању малом детету)*. — Да, ма̀лй, ша̀њу. 2. *назив одмила за девојчицу*. — Тй си, бѡгами, ма̀мина ша̀ња.

ша̀њо м *назив одмила за дечака*. — Ајде, ша̀њо, да ручāш, тй си глāден.

ша̀ра ж *шарена овца и име такѡј овци*. — Пр. в. под жуја.

ша̀ра, ша̀рѣ ж *шарена крава и име такѡј крави*; исп. шару̀ља. — Шарѣнѣ кра̀ве зовѣмо ша̀ра и шару̀ља, а шарѣнѡга во̀ла — ша̀рѡња.

шараба̀дат, -а̀дāм несвр. *жврљати, шкрабати*. — Лйјѣпо пйши, шта ми ту шараба̀дāш!

шара̀ман, шара̀ма̀на м *направа за глачање дрвета већа од глачица*. — Мй смо имāли глачицу, а шара̀ман смо позајмљйвāли.

шарѣна, шарѣнѣ ж *шарена коза и име такѡј кози*. — Пр. в. под шута.

шарѡв, -ѡва и ша̀ров, шарѡва м *име шареном псу*. — Шарѡва и гарѡва су ни ѡднијели ву̀ци. Бљѣж от шарѡва да те не изйјѣ!

ша̀рѡња м *шарени во и име такѡме волу*. — Пр. в. под ша̀ра.

шару̀ља ж *деф и пр. в. под ша̀ра*.

шату̀лат, -у̀ла̀м несвр. *ићи тетурајући се, посрћући*. — Шта шату̀лаш, јеси ли ѡпѣт пљāн?

ша̀шко м *луцкаста, лакомислена, али доброћудна мушка особа*; исп. шашѡе. — Јеси ли вйдиѡ ѣѣ оногā ша̀шка, вријемѣ му е да йде на поса̀.

ша̀шовāц, -вца м *даска специјалне обраде која повезује гредѣ на таваницы*. — У наше сѣло нѣмā више ниједнѣ кунѣ сā ша̀шовцима.

ша̀шѡе м в. *шашко*. — Је ли седйѡ сйнѡј кѡд вāс онā ша̀шѡе?

ша̀пѡтка ж (обично у мн.) 1. *плетена плитка обућа од дебље еуне која обухвата стопало до чланка, наглавак*. — Опшелā сам брāту лијѣпе ша̀пѡтке. 2. *патике*. — Купйјѡ сам ѣтѣту у “Бātu” ша̀пѡтке, пā е унѣфйло.

швр̀днѡт, -нѣм свр. *шмугнути, клиснути*. — Швр̀днѡ е нѣѣ у сѣло.

шевелџит, -елџим несвр. *ићи тромо, врлудајући*. — Ђено га Мџлан ђе шевелџи уз њџву.

шемаџије ж мн. *празна обећања*. — Све су тџ негоџе шемаџије, боџм се да о тџга њџшта неџе бит.

шепелит, -елџим несвр. *ићи лагано, врло ситним кораџима*. — Наџпио се, па шепелџи, мџсли да му се неџе пџзнат.

шџр м *вгома немирно дете*. — Не мџжемо да живџмо од онога Радџновџга шџра.

шџран, -рна, -рно *јакџо немиран*. — Сва су му ђеџа шџрна.

шџроват, шџруем несвр. *бити немиран*. — Веџа шџрују ка су им џтаџ и маџка мџки.

шџбџт м *жбун*. — Змаџја џљеже у шџбџт.

шџбуџе с зб. *им. од шубит*. — Што не искрџяте тџ шџбуџе окџ ливаџе?

шџкат, шџкам несвр. *љуџати дете у колеџци*. — Мама шџка брата у сџбу, нешто сџ усџџкаџо.

шџкнут, шџкнџм свр. *заљуџати дете у колеџци*. — Шџкни тџ диџете, како ти га њџје жаџо да тоџџкџ плаџе.

шџљбок, шџљбџка м *боџеж коџи се натџче на џев пушке, баџнет*. — На блџк блџше карабиџџр са шџљбџком на пушку, па њџјесам мџга да прџџџм.

шџмша ж пеџ. *олош, баџра*. — Накотџло се некакџе шџмше — бџџи живи-стиџан. Кџјесу то џџџи, тџ е једна џбџчна шџмша коџа џе и да убџје и да опљаџка и сваџта да учџни.

шџнгат, -ам несвр. *обавџати неки ситан и лак посаџ*. — Вџдо не мџже да радџ нешто тџшко, али шџнга пџнешто по џџјелџи дџн.

шџнда ж зб. *кратка даска за покриваџе куџа и џругих зџрада, шинџра*. — Куџа ми је пот шџндџм, а ако бџднџм жив — покрџћу е џрџјџпом.

шџнут, -нџм свр. *јакџо ударити (руком)*. — Ако те шџнџм, неџ се диџат!

шџпак, -пка м *нар.* — Из Бџра сам дџниџ врећу шџпакџ.

шџпит, -џм свр. *ударити, лупити*. — Шџпиџо га е пџснџџџм прџво џ нџс.

шџпрага ж *врло ситан џрад*. — Уџдарџ некаква шџпрага.

шџрџвина ж *ширина, простџр, пространство*. — Ка се покџсџ ливаџе, отвџри се за стџку шџрџвина, те е чџбџнима лџко чџват.

шџш м *са обе стране оштар нож коџи се носи у кориџама*. — Сваџи Бџорџц нџсџ шџш.

шиша, шише ж *а. јада*. — Ој, ђевојко, шише, јаде, / што се лани нѣ удаде? / Динара̄ ти дава двљѣста, / сад би била ти невљѣста.

шишарйца ж *плод четинара, шишарка*. — Смрчек налйчѣ на смрчѣву шишарйцу.

шишарка ж (поред обичног значења “плод четинара”) *клип кукуруза*. — Ајде донѣси ис коломбѣна пѣ-шѣс шишарка̄ да испѣчѣмо.

шишкара ж *дугуљаста храстова шишарка*. — Одйли смо у шѣму и брали шишкаре.

шишкѣт, -ѣм несвр. I. *шишати*. — Менѣ е вѣзда шишкѣла стрина-Рѣдосава. II. ~ се *шишати се (код бербера, фризера)*. — Таѣци су мбрали да се шишкају свѣкога мљѣсеца.

шишѣља ж *а. јада*. — Она шишѣља е имѣла пѣторо ђеце, пѣ су јѣ свѣ пѣмрла.

шкѣла ж 1. *пролаз, просек преко планинскога гребена*. — Чѣкѣ га на шкѣлу, нѣмѣ куд дрѣго. 2. *ситни камен, туѣаник*. — Ймѣ тѣ парѣ кѣ шкѣлѣ.

шкланаѣ, -нка м *а. чкланаѣ*. — Пѣо сам и озглијѣдйо шкланаѣ.

шклѣпѣтат, -апѣм несвр. *ударати зубима о зубе тако да се чује*. — Шклѣпѣћу вѣкови по сву нѣј.

шклѣпаѣц, -пѣца м *мишоловка*. — Колик се мйш блѣше уфѣтйо у шклѣпаѣц!

шкрѣкнут, шкрѣкнѣм свр. *шкрипнути, шкреутнути*. — Шкрѣкнѣше нагорѣлѣ шѣѣце и почѣше да падају грѣде. Пѣгледа ме пѣпријѣко и шкрѣкнѣ зубйма.

шкрѣчат, шкрѣчйм несвр. *шкрипати, шкреутати*; исп. чкрчат. — Трѣба подмѣзѣт инглѣзйне да не шкрѣѣ овй прѣзѣри. Валѣ е рѣжно кад нѣко шкрѣчй зубйма у сан.

шлѣм м *отпаѣци*. — Не тѣши тѣ, дйјѣте, и не правй шлѣм по сѣби.

шлѣмйѣт, шлѣмйѣм несвр. 1. *чинити нешто неурѣдним набаѣујући разне отпатѣке*. — Не шлѣмйѣте, ђѣцо, у сѣбу, нѣ идйте напѣље. 2. *скупљати без пробираѣња, све одреда*. — Не шлѣми тѣ, нѣ бйрѣ зрѣлѣ и крупнѣ борѣвнйѣце. 3. *пљачкати*. — Иду Талијѣни по сѣлу и шлѣмѣ свѣ што стйгнѣ, а највише кѣкошке.

шлѣња, шлѣњѣ ж *неурѣдно обучѣна и обучѣна женска особа*. — Каквѣ е она Бѣјѣва шлѣња, гѣдно ју е и вйѣт!

шлѣњаѣв, -а, -о *неурѣдно обучѣн и обучѣн*. — Она му ђѣца вѣзда идѣ шлѣњаѣва.

шлѣњаѣт, шлѣњаѣм несвр. *ићи неурѣдно обучѣн и обучѣн*. — Вѣзда шлѣњаѣју окѣ кѣћѣ.

шлањо м неуредно обучена и обучена мушка особа. — Ономе Радџновоме шлању се панталоне вуку по зѣмљи, а прсти му се не виде из рукава.

шлапарат, -арам несвр. 1. бучно газити, гацати по води, блату и сл., шлапкати. — Не шлапара по томѣ глибу, ѣто си се вѣс изглибао. 2. бучно ударати ногама или рукама по води. — Не зна добро да плива, нѣ шлапара ногама и рукама по води. Сави се, мали, не шлапара по тој води.

шлапат, шлапам несвр. 1. шамарати. — Тата, Милорад ме шлапа. 2. плескати, аплаудирати. — Упропастите ову лијепу зѣмљу ониј којјема смо некад шлапали. Вѣс му народ шлапа.

шлапѣт, -ѣм свр. 1. лупити, ударити плѣштимице тако да се чује шум, плеснути. — Умљесто да скочи у воду главачкѣ, он је шлапѣо плѣштимице, па га е болѣо стамак. 2. ударити шаком; ошамарити. — Шлапѣо мѣ брат, па ми зучи уво. Шлапѣо сам ју двапут по плећима.

шлѣта, шлѣтѣ ж 1. жидак говеђи измет. — Вѣзда му краве леже у шлѣту. 2. житко блато. — Јѣдва прѣђо путем од некаквѣ шлѣтѣ. 3. пеј. лоша, рђава особа. — Нѣма ти ту чоѣка, тѣ е дбична шлѣта.

шлѣтат (се), шлѣта (се) несвр. а литат (се). — Штѣ е тој краве те шлѣта? Не да да ти се тѣ краве шлѣтају испред врата.

шлѣта, шлѣтѣ ж а клечкалица. — Сва ми е обућа мокра од овѣ шлѣтѣ.

шлѣнтѣв, -а, -о повучен, тих, миран, спорих покрета. — Чини ти се онакѣ шлѣнтѣв, нѣ умије он от сваке руке.

шлѣнто м повучена, тиха, мирна, спора мушка особа. — Шлѣти она шлѣнто, нѣ не зна му се шта мисли.

шлѣнут, -нѣм свр. смањити се, опасти, спласнути; ослабити. — Покојсемо сѣјено млади, па е шлѣнуло, ништа од њѣга нѣма. Штѣ е Миловану те е сво некѣ дѣба шлѣнуо, па му кожа некако постѣла велика.

шмрѣат, -ѣм несвр. кришом одлазити. — Шмрѣаш ли ћѣ у село?

шмрѣнут, -нѣм свр. а шерднут. — Дѣсад је Ђѣко био ту, шмрѣнуо е некуд у село. Сѣд је био ту, не знам кут шмрѣну.

шмрѣљат, шмрѣљам несвр. шмркати. — Засопиле су ми се ѣвце, па не мѣгу да пасу нѣ само шмрѣљају.

шмѣкнут, шмѣкнѣм свр. разгорети се, почети добро горети. — Сѣрова ова дрва, па нѣтѣ ни да шмѣкнѣ.

шмѣктат, шмѣкнѣм несвр. учестано шумно увлажити ваздух у нос, шмркати. — Штѣ ти је, штѣ шмѣкнѣш на нѣс?

шмуљат, шмуљам несвр. јести непрестано и кришом. — Штѣ тѣ шмуљаш цијѣли дан?

шњу(в)ат, -ам несвр. 1 *ићи њушећи и тражећи нешто*. — Онб пащче шњува окб куће, изгледа е осегило јаја. Загар нешто шњуа, мбра да е нашџ траг од нечега. 2. фиг. погрд. *тражити нешто, испитивати, интересовати се за нешто*. — Вујо вџзда шњува окб наше куће, не знам шта тражи. Она пдган шњуа по селу и јавља у милицију.

шдга ж 1. *шуга*. — Пдслије рџта е пб сџла имџло шдгу. Искочила му шдга по рџку. 2. фиг. пеј. *подла и пакосна особа*. — Задвијек је био дбична шдга, свџкме е злџ желџо.

шдга, шдгџ ж 1. *шугава женска особа*. — Не йди код онџ шдгџ, да ти не пријенџ шдга. 2. фиг. пеј. *подла, пакосна женска особа*. — Она е дбична шдга, шдга е рџзнијела! 3. *коза са раницама око њушке (добјеним од трџа док брсти) и име таквој кози*. — Пр. в. под шута. 4. *в. сијерек*.

шдгџв, -а, -о 1. *шугав*. — Учџтељ је шдгџву ђџцу оћџрао кџ кући да се лијџџџ. Свака му е дџца шдгџва. 2. *подао, пакостан*. — Нијџсам ја шдгџв кџ дн, мџе је сџџе чџсто.

шдгџвац, -вца м *шугава особа, шугавац*; исп. шдго. — Учџтељ мџ избџо што сам рџкџ да е Рџјко шдгџвац.

шдгџљ м *запуштена, неуредна, неугледна особа*. — Радџнови сџнови су прџви шдгџљи.

шдгџт се, -џм се несвр. *добивати шугу, шугати се*. — Овце му се шдгџју, а дн ништа.

шдго м 1. *онај који има шугу, шугав човек*; исп. шдгџвац. — Дџбио е шдгу, пџ га зовџ шдго. 2. фиг. пеј. *подао, пакостан човек*. — Какџв је онџ шдго — кућа му се ископџла!

шдџџње с *врста игре каменчићима*; исп. шдџат се. — Дџста е било шдџџња, припџзите тџ стџку да нџкџме не поџра.

шдџџт, -џм несвр. *померати се, мрџати*. — Шдџџ ти тџ гџрњџ дџо, нијџси га дџбро утџрџџо.

шдџџт се, шдџџм се несвр. *играти се игре каменчићима, и то тако што се ископа у земљи дванаест рупица, "кућица", и у сваку се стави по пет каменчића; онај који почиње игру узима произвољно каменчиће из једне кућице са своје стране и баца редом у сваку; кад баџи последџи, узима из те кућице све каменчиће и баца тако све дотле док не баџи последџи у празну кућицу, а онда наспрам њџ узима све каменчиће; затим игра партнер и ко накупи више каменчића, тај је победник*. — Док сте се ви шдџџле, говџда су ви дџпрџла у компијџре Ђукџнове.

шдџџнут, -нџм свр. *померити се, мрџнути*. — Нџће ти тџ ни шдџџнут с мџџџта.

шдџџт се, шдџџм се несвр. *исмевати некога, спрџдати се с неким*. — Мџслџ дџни да се мџгџ шдџџат сџ мнџм кџ што су мџгли з другџјџма. Напџје се, пџ се маџџџја шдџџ ш њџме.

шóма, шóмѣ ж лоша, сувише мека, неукусна ракија — Бóлѣ би му за-
фáлио да ме нíје нíчим частíо, нó што ми је дóнио шóму, пá нí је мóгу
пíт, нí му рѣј да му ракија не ваљá.

шóпáс, -ста, -сто затупастог носа — Нíко не знá кó е онá пóгáн шóпáстá!

шóрáв, -а, -о великих, нелепих усана — Чијѣ е онó шóрáвó дијѣте?

**шóрт м у изр. в у ј ш о р т извлачити краће или дуже дрвце из
већег броја дрваца (када се одређује ко ће да уради, изврши нешто)** — Ко
смíје да вучемо шóрт, пá ко извуче — да íде у пóној на Стрáжницу.

**шпáр м 1. део танког дрвета, трске, кукуруза и сл. који остане на
корену изнад земље кад се дрво, трска, кукуруз и сл. посеку** — Одиó сáм
по мрáку, пá сáм се набóо на некакав шпáр. **2. део посечене гране на
дрвету** — Остáви на óстру пóдужѣ шпáрове да ти стáне више пасу́ла.

шпáтула ж 1. дрвена или дефектна нога — Опру́жио шпáтулу, пá не
мóже од нѣ да се прбѣс. **2. хром човек** — Штá ће онá кривá шпáтула?

штевíр, -íра м подсмех, спрдња — Смíрите се, чѣљáди, не ствáрáте
штевíр по сѣлу.

**штевíрíт се, -íрíм се несвр. подсмевати се, изругивати се; исп. ште-
кат се** — Ћути́те, не инáти́те се, да се нáрод не штевíрí. Ућути́те јутрóс,
да ви се катун не штевíрí.

штевíрнíца ж љута, пргава, напрасита жена — Онá штевíрнíца
ствóри јутрóс звѣк, нáпаде жéну Рáјкову да јó е пóáрала рáж.

**штѣг м преграда у јазу или бразди за одвођење воде приликом наводња-
вања** — Брáт је прáвио брáзде, а јá штѣгове.

штѣк м 1. брука — Не брукáте се јутрóс, да не пуцá штѣк по сѣлу. **2.
љута, пргава, опасна особа (обично жена)** — Ћути, мóже чут онá штѣк,
те да не дáнас нáђе јáд.

штѣкáт се, штѣкáм се несвр. в штевирит се — Почу́пáше се онѣ двíје
облíчннице, свó сѣ сѣло штѣкáло.

**штíт м у изр. не дат ни у штíт ударит не хтети ни
чути за нешто** — Збóбри́мо јóј да се удáс, а óна не дá ни у штíт удáрит.
В. и пример под чáврдисат.

штра́калица ж језичак на брави — Не дíрáте ту квáку, поквáрићете
штра́калицу.

штракáрат, -арáм несвр. в штрактат — Не штракарáте, ћѣцо, тóм
квáкóм, да ју не оштѣти́те.

штра́ктат, штракћѣм несвр. шкљóцати; исп. штракарат — Не штракћи
толи́кó тијем затвáрачем, е мóжеш слóмит íглу.

штри́га ж пргава, љута, опасна женска особа; исп. штригна — Дáничи-
на свѣкрва е óпáснá штри́га, жíвот јóј узѣ.

штригна ж *в. штрига*. — Јелица е била веља штригна.

штропѝт се, -ѝм се несвр. *пропадати у муљ, блато, житко тле, заглибљивати се*. — Онѝ се коњ, мѝши, штропѝ, трѝ да га извучемо.

штукѝт, -ѝм несвр. I. *штуцати*. — Немѝ ту да штукѝш, ѝди напоље. II. ~ се *штуцати се*. — Нѝшто му се млѝго штукѝ, штѝ ли му е?

шукѝвача ж *већа чаша за ракију (по Шуку, власнику кафане који је употребљавао овакве чаше)*. — Раѝмо не вѝли да пѝје из малѝ чѝше, но ис шукѝвачѝ.

шѝла, шѝлѝ ж хип. *име кози без рогова*. — Пр. в. под шута.

шѝљ м *балван, трупац*. — Немѝ да ти шѝљ пребѝје нѝгу.

шѝљѝк, -љка м *закржљао и често несазрео клип кукуруза*. — Колѝмбоѝ је лѝше родѝо, сѝмѝ шѝљѝци.

шумѝглав, шумѝглава, шумѝглаво *празноглав, лакомислен*. — Не мѝже се од оногѝ шумѝглавѝга ствѝра нѝшто паметнѝјѝ ни очекиват.

шѝнда, шѝндѝ ж *име крави*. — Нијѝсмо имѝли бѝлѝ крѝвѝ от шѝндѝ.

шѝња, шѝњѝ ж *задѝница, стражѝница*. — Знѝ бн штѝа му ваљѝ шѝњи.

шѝта ж *коза без рогова и име такѝој кози*. — Кѝзе данѝс не држѝ нѝко, а ѝѝнѝм се како смо и нѝкад зѝвали: шѝта, шѝла, шѝга, рѝга, шарѝна, рѝса, грѝна и црѝвна.

шѝтан, шѝтана м *ован без рогова и име такѝом овну*. — Пр. в. под гарушан.

шѝшкор м *опало суво лишѝе са дрѝећа*. — Скупѝте мало шѝшкора, пѝ прѝстрите крѝвама.

шѝшта ж 1. *врста копче из два дела који се закопчавају утискивањѝм, дрикер*. — Ымѝм некакву блѝзу на шѝште, а нѝ на пуљке. 2. *дугме као део неког механизма чијѝм се притискивањѝм тај механизам ставља у погон*. — Уљѝгу у некакав кѝвчег [лифт], пѝ упру у јѝдну шѝшту и спѝштѝ се у пѝдрум. 3. *опруга, фѝдер*. — Сѝд не ваљѝју ни крѝвети на шѝшту, нѝ свѝка кѝћа до испѝт Кѝма ѝмѝ кѝучѝ.

шѝѝгорѝт се, -ѝм се свр. *скорити се*. — Опѝнци от кѝжѝ се не мѝгу ѝбут кѝт се шѝѝгорѝ.

шѝчунгѝрѝт се, -ѝрѝм се свр. *скупити се, снуждити се*. — Шѝчунгѝрѝо се крај фѝрунѝ, пѝ не проговѝрѝ.

Рада Стийович

Из лексики племени Васоевичи

Резюме

Настоящая работа представляет собой дифференциальный словарь, слова которого до *накладак* сопоставлены со Словарем сербохорватского литературного и народного языка Сербской академии наук и искусств, а от *наковаља* приведены по свободному выбору автора. Записаны, за редкими исключениями, только слова не являющиеся в опубликованных томах упомянутого словаря или недостаточно там подтвержденные. Отмечены также и значения некоторых лексем, непредставленные или засвидетельствованные недостаточным числом примеров в этом самом подробном словаре сербохорватского языка. Остальные слова, еще не обработанные в Словаре САНУ, выбраны следующим образом: слова, значения которых известны в литературном языке /нпр. *трбушић* "дем. и хип. от *трбух*" / — отброшены а, наоборот, учтены слова, значения которых неизвестны или недостаточно известны /нпр. *трбушић* "побочная отрасль родословного дерева"/. Хорошо засвидетельствованные слова, несмотря на то, что в Словаре САНУ не имеют подтверждений из говора племени Васоевичи, а также и недостаточно засвидетельствованные слова с подтверждением из этой области — в основном не учитываны. Однако, в редких случаях, бывают отклонения от этого принципа, с целью целостного изложения определенных групп слов /нпр. лексемы *љукач*, *љукат*, *љукнут* и *љук* или названия и клички домашних животных и названия фруктов/.

Данная работа не является диалектологической штудией, но она, принимая во внимание тексты-источники, должна быть скромным приложением к изучению говора племени Васоевичи.

ЈАКША ДИНИЋ
ДОДАТАК РЕЧНИКУ ТИМОЧКОГ ГОВОРА

УВОД

РЕЧНИК ТИМОЧКОГ ГОВОРА објавио сам 1988. године у XXXIV књизи Српског дијалектолошког зборника у издању Српске академије наука и уметности и Института за српскохрватски језик. Тада сам у уводу рекао да сам сакупио највећи број речи овога говора, али да се још увек појави по нека незаписана реч. За две године, од предаје рукописа Речника у штампу па до данас, сакупио сам још око осам стотина нових речи које објављујем под насловом ДОДАТАК РЕЧНИКУ ТИМОЧКОГ ГОВОРА. У раду сам се држао исте методологије, сем што сам настојао да што већи број речи илуструјем примерима. Ни овим не сматрам да је посао око прикупљања свих речи завршен. Наставићу даља трагања за новим, непознатим речима.

У КЊАЖЕВЦУ

1. маја 1989. године

Јакша Динић

РЕЧНИК

А

адѣт м обичај, ред. —Узні малко, колко за адѣт.

аја речца за одрицање не, никако. -аја, несѣм ја бѣл там.

ајдучица ж бот. ајдучка трава *Achillea millefolium* L.

алѳјда ж распусна жена, лоша жена, ветропир жена. —Живана е права алѳјда.

алѳјдес, -та, -то који је нестабилан, који је лош, непоштен. —Алѳјдеста мати, алѳјдеста ћерка.

алоча ж неред у кући, лом, прљавштина. —Кѣд улѣземо у сѳбу онѳ алоча еднѳ: на срѣд сѳбу корѣто сѳс постѣлци, лѣсковаче се развѣкле покре кубѣ, васѣљ преѳди у огњѣште, смрдѣ на проћѣшу; да те Бѳг сачѣва и саклѳни.

апне свр. —1. одгризе. —Апну сѳмо еданпѣт јаблку и врѣи ју. 2. угризе (куче). Апнул га Лѣшко за нѳгу али га не проглобѣл.

арвала ж непримерено велика зграда, зградурина. —Сѳмо се питѣем за кугѳ прѳи онѳлку арвалу? —Шѣ му онѳлка арвала да ми е да знѳм?

арвалица ж непримерено велика зграда, зградурина. —Па кѣј не сѳг да сѣдѣ у онѣј арвалицу кѣд се свѣ растуриѣли пѳ свет.

арвалчина ж ауг. од арвала, непримерено велика зграда, зградурина. —Ено, сѳг остѳла да зјајѣ празнѳ онѳлка арвалчина.

артија ж хартија, папир. —Артија трпѣ свѣ.

артијѳа ж дем. од артија, хартијица, папирић. —Дѳј ми малко од тѣј артијѣу да замѳтам едѳн дувѳн.

артишан, -шна, -шно који је од харије. —Кѣд че да крѣчи сѳбу, Прѣвул Јѳвѳин напрѳи артишну кѳлу, да му не пѳда ћирѣч пѳ главу.

Б

багрењѳк м 1. багременова шума, багремар. —Отѳше ѳвце у онѣја онѳм багрењѳк. 2. посечено багременово дрвѣше на гомили. —Кладѣм ѳгња сѳс ѳвија ѳвдѣ багрењѳк.

- багрења́чич м дем. и хип. од багрења́к 1. багремова шумица. — Прикара́ло ме догле да мора да прода́дем о́нија багрења́чич у Чепи́лов кла́данац. бађави́ише несвр. седи без посла, ленствује. — Стéтен цéл дéн бађави́ише по ладави́не.
- баклу́к м смеће, ђубре, уродица у жити. — Тре́бе да извéемо жéто од ови́ја баклу́к.
- бáлтија ж блато. — Некáв Жíвко из До́љњу Ка́меницу бíл мло́го збл чо́век па се врлáл по Бóга сáс бáлтију, а онó се поврне па нéг уби́је; пóсле се нéгови прозвáли Бáлтинци.
- бáлур м бот. дивљи сирак *Sorghum halepense* L.
- барабáри несвр. изједначава, настоји да нешто буде подједнако. — Не мóж ти да барабáриш нý и нéга у рáботу, íма тýј рáзликó.
- баталиóн м батáлон. — Служíл сам вóјску у Четрнáести пешáдијски пýк, трéјњи баталиóн.
- бóтлó с патрљак, одсечено стабло кукуруза које вири из земље, голо стабло кукурузовине са кога је стока појела лишће. — Крáве поéле лísје од мому́риште и остáло сáмо бóтлó.
- бóцквн, -а, -о боцкан. — Младéничичи бóцквни сáс дрéн.
- башкосúе с несвр. одваја се, одваја се од друштва. — У зáдње врéме почéл да се башкосúе од дру́ство. — Доодí да еде́мо, не башкосúј се.
- бедóше несвр. пеј. врши велику нужду. — Стáр чо́век бедóше где га при́пре. бездéтњи́ња ж неротки́ња. — Првнáта му женá билá бездéтњи́ња, затóј ју раскарáл.
- бесмíтник и неподмитљив. — Свéти Врáч, бесмíтник.
- белур м бот. дивљи сирак *Sorghum halepense* L.
- блáгачк, -чка, -чко хип. сладак, прилично сладак, сладуњав. — Блáгачко кáкó шићéр.
- близнé с близанац (за животињу). — Еднó близнé че да ко́лемо за Ђур-ђовдан, а еднó че си чу́вамо.
- бобóк м дем. од боб. — Áјде кúсни мáлко и од бобóкв.
- Божíч м в. п. Божић, 7. јануара. — Свéти Јовáн до́јде двé нéдеље по Божи́ч.
- бóкче с дем. и хип. од Бог. — Бóкче ти лýбим, твоé.
- болечíна ж болест, болештина. — Бáбу Стáнојћу напáдле рáзне болечíне. — Болечíна те црна изéла.
- босоту́е несвр. иде бос зато што нема обуће. — Já сам, дéца, дóста у мóј вéк гладувáла, босотувáла и голá се наодíла.
- бóшчица ж дем. од бoшча, сукњица. — Ократíла си си, сéле, бóшчицу, ал ти úбаво сто́й.
- брабу́нка ж бубуљица. — Дíгла ми се на ши́ју неквá брану́нка, мбра д íм до дóктура.

брв м брвно. — Дошла големá водá и однела ни брв.

брес м бот. брест *Ulmus campestris* L.

брестáк м брестова шума. — У Гáврин брестáк има јáко убаво дрвó за главине.

брестáк м дем. и хип. од брес, брестић. — Беше едѝн брестáк покре пýт, а нећи га оцéкал.

брстíнка ж дем. од брстина, гранчица, сува гранчица. — Донеси ми, сине, мáлко брстíнке да накаладем óгањ.

буадáк м густиш зељастих биљака, бујад. — Пáзи кѝд пробдиш проз онíја буадáк.

бубње несвр. бубњи, тутњи. — Кѝд се кубе накладе сѝс сýва дрва онó сáмо бубње, дор се не избубње.

буедíна ж густиш зељастих биљака, бујад. — Ене и тáм, скуташе се у онуј буедíну.

В

вагонѝт м решеткаста платформа на запрежним колима која служи за превожeње сена, сламе, сноплá, кукурузовине и другог кабастог товара (в. дружила, калаѝет и лаѝет).

вáди несвр. наводњава башту, њиву, ливаду и сл. тако што у њу доводи воду каналом (вадом). — Ел си вáдила, ел си пољевáла градину?

вáличан, -чна, -чно који је под неком маном. — Чéда Свíлћин вáличан и у нóгу и у пáмет.

валугљив, -а, -о који је у вези са валугом (в.), подводан (за земљиште), мемљив (за сено). — Њíвата ни дóјде мáлко валугљива, па и сéно из њу стóка слáбо еде.

вартáк м велики комад хлеба. — Óдломи ми е-ѝј вартáк.

вашíв, -а, -о, који има вашке, вашљив. — Дојдóше ни децá из шкóлу вашíва.

Велíгден м в. п. Ускрс. — Момуруз се сáди на две нéдеље пред Велíгден. — На Велíгден се чýкамо с перáшће.

венчување с венчавање. — Одавна, код попá, венчување трајáло гочкá, а сѝг га мáтичар зачáс смандрлá.

вѝра ж народна припадност. — Онí су дрúга вѝра, онí су Цíгање.

верíжице ж дем. од вериѝе, мале вериге. — Кѝд íдеш у Палáнку купи еднѝ верíжице за код колибу, да закáчимо котлѝ па да вáримо млекó.

верíшка ж дем. од вериѝе, мале вериге. — Кудѝ ли су малене верíшће?

веслó с кита сплетених трешања са двојним петелкама на одломљеној гранчици. — Љубíнко, пекáр пронесе веслó црешње.

вирјáн м ветар. — Дуну вирјáн, однесе га.

витíљ м фитиљ. — Напрíвечер мбра да омíјеш шипѝ на лáнпу и да подрѝжеш витíљ.

Водице ж в. п. Богојављење, 19. јануара. — Водице, смрзни воденице. волé с дем. од вол, вочић, мушко теле. — Малóно волé трéбе вéч да пóчнемо да прéзамо.

врже несвр. бот. замеће плод. — Тикве цвѣту, ал нéче да вржу.

вровиње с ситни последњи плодови паприке који су остали при врху. — Остáло ми да обéрем још сáмо вровиње.

Вртоломá ж в. п. Свети апостоли Вартоломеј и Варнава, 24. јуна. — Вртоломá се празнује од главу.

врчи невр. 1. фркће, дува на нос. — Идóмо, идóмо а кѣд наблизимо кѣм Дóбрин дóл, коњ пóче да врчи, ербо се туј појáвљају бóсење. 2. тече у јаком млазу, цури. — Вídим врчи на свé стране ређија из онóј буре, кѣд онó пукал му обруч.

Г

гадочá ж прљавштина, неред, лом у кући. — У нóјну йжу и алочá и гадочá.

газдáш м. ауг. од газда, богаташ. — Тóј су лјуђе газдáши, онí свáћи дѣн блáже.

гáља ж животиња црне длаке (овца, пас). — Иди да дадеш на гáљу лéб.

глама ж каменито и голо брдо, чука, голет.

глец м глеђ. — На крчажé испуцáл глец; лóше напрáсно.

глецóсан, -а, -о глеђóсан. — Да купиш глецóсано крчажé, немóј онаквó.

гмíрса несвр. крупно гази кроз росу или по блату. — Кѣд йдеш преко пóље немóј да гмíрсаш кудé даé нéго пробíрај где стануеш с нóгу.

Гмíтровдан м в. п. дан Св. Димитрија, Митровдан, 8. новембра. — Уценил се да чува овце од Ђурђовдан до Гмíтровдан.

гњíл, -а, -о гњíо. — Гњíле круше за вечеру, друго нéма.

говéцина ж говеђе месо, говедина. — Чу да вáрнем мáлко говéцину за ручбк.

големéе несвр. постаје већи, расте. — Деца големéју, а старци малéју.

големшбк, -шкá, -шкó прилично велики. — Детéто им слíс големшкó а онí га јóш не дáвају у шкóлу.

голодупас, -та, -то који је голог дупета. — Дор не пóјде у шкóлу Мíрко йма д йде голодупас.

голочéлес, -та, -то висока чела, ћелав. — Онíја голочéлестијан човéк нáјпаметно врéви.

гољиштáр м голуждрави птић, голуждравац. — Поглé кѣкó лáставица рáни нóјни гољиштáри.

Горéшњаци м в. п. дани од 26. до 28. јула, празнују се од палевине.

- горни прил. горчи, помало је горког укуса. — Овај краставица елис добре горни.
- горуновина ж горуново дрво (одсечено). — Тђј мора да се направи од горуновину, друго дрво не иде.
- гостување ж гостовање. — Три дена гостување доста и доста.
- гроздина ж петелька грозђа. — Нећи кџд прае вино исврљају гроздине из комину и остаљају само зрна.
- грознее несвр. постаје ружан, постепено ружни. — Деца од тричетрнаес годин почну јако да грознеу, па се њ натам пак разубаве.
- гургусар м зоо. врста дивљег голуба. Сматра се да је Гургусовац, како се раније звао Књажевац, добио име по голубу гургусару, којег је било много у околини, и по његовој песми: гур—гур, гур—гур.

Д

- дада ж старија сестра. — Миљу не трѣбе да бкаш по име, веч да ју зовѣш “дадо”, ел она е пѣстара од тѣб.
- датка ж дем. и хип. од дада. — Датѣ, моја датѣ, немѣј да кажеш на маѣтер да сам краљ краставице.
- двојани свр. роди близанце. — Коза ни тројанила, а овца двојанила.
- двојанка ж два плога на једној петельци (обично коштичавог воћа). — Бѣри сливе двојанѣ, че трѣбу за лѣк.
- двојичка и хип. двојица. — Њи двојичка си заедно појду у школу, заедно си се и врчају.
- Девѣти торник м в. п. девети уторак по Божићу. — Да се вѣдимо на Девѣти торник, на ваѣар у Паланку.
- деда м 1. таст. — Тђј се знае: зѣт на деду мора да купи кожув. (2. очев или мајчин отац, или сваки стар човек).
- делка ж 1. део, део нечега. — Ако ч да попралаш ауто че ти трѣбу нове делѣ. 2. ивер, треска, комадић дрвета настао једним резом ножа. — Не прај ми делѣ свудѣм по сббу.
- делница ж деоница. — Едну делницу че остаиомо за лѣзје, а по онуј другу че саѣимо жѣто.
- дивји брѣч м бот. дивљи броћ *Gallium malugo L.*
- дизѣин м дизгин. — Дизѣини држ чврсто у руѣ. — У туј кућу нема куј да држи дизѣини.
- длакайв, -а, -о 1. длакав, који је од длаке. — Тѣза носи длакайви опѣнци. 2. некарактерна особа, особа растелгљивог карактера. — Живѣтија ти дѣјде малко длакайв.
- добврѣк, -чка, -чкѣ хип. од добар, добар по изгледу. — Влаѣа пошѣл у школу, па кѣд га погледаш он елис добврѣк.

- довоље прил. довољно, колко треба, до миле воље, доста. — Куј рабџи он све има довоље, а куј не рабџи има да преглецује.
- догледа свр. доживи, дочека. — Дал чу да догледам да оженимо и паранукатога.
- дожева несвр. довршава жетву. — Анка дожева овџс у Лице.
- дожиња несвр. довршава жетву. — Ја томџн дожињам онуј њиву у Равнират и сџнце забди.
- домвзлџк м домазлук, приплод, порекло. — Овој прасе че остџне за домвзлџк. — Купил џвце од дџбџр домвзлџк.
- досипе свр. доспе, дода још у неки суд. — Требе вџч да досипем грџе. — Досипи тџј врџчу па ју тџг замџтај.
- досипџе несвр. досипа, долива. — Ја му досипџем онџ негде истџца.
- дотежџе свр. постане тешко и у физичком и психичком смислу. — Живот ми е вџчем дотежџл. — Кџд ти дотежџе брџмето тџ сџдни па се одморџи.
- дџџид м гл. им од доџине, крај, пропаст. — Овија опџџнци били без дџџид.
- дочџска прил. касније, мало касније, за који час. — Дочџска че дџмо на оро, а сџг требе да порџнимо стџку.
- дочџвник м онај који чува некога за имање. — Поп Сџва е пџзнат кџко дочџвник; колкџ си е он сџмо бџбе дочувџл.
- дочџшка свр. дотера нешто џушкајуџи га ногама. — Дочџшкџше децџ едну стџру барџтину.
- дрвеноглџв, -а, -о тврдоглав, бандоглав. — С дрвеноглџвога се не излџзи на крај.
- дрдлџш м мрџина, стрвина. — Овде кџд пробдиш преџвце смрди на неџи дрдлџш.
- дрџме несвр. дрема. — Дрџме ко кџџ на празнџ јџсла.
- дрџшџица ж дем. и хип. од дрџшка. — Тџџџе су ти, сџне, тџј дрџшџице за овија стџд.
- дрџдавкџ ж неко старо народно коло.
- дрџдавџица ж хип. онај који игра дрџдавку. — Опа, цџпа дрџдавџице, / лџпе мџје Цигџнџице.
- дрџбено с удробљен хлеб у млеко. — Одџцутра џдомо дрџбено.
- дрџбење с удробљен хлеб у млеко. — Ја јџко волим да кџсам дрџбење.
- дрџгџкџв, -кџва, -кџво другџчији. — Дошџл ми неџакџв дрџгџкџв у лице, мџра да има нешто.
- дрџска несвр. тџуцка. — Колкџ колџва дрџскају црџва че ми здџскају, да сам знџла не бџ се качџла.
- дувџлџџа ж цџв (око 60 цм) направљена од неке дебеле шупље траве. Слџжи за расџривање ватре.

дудње несвр. тутњи, потмуло тутњи, грми из далека. —Дудње од Есѣн, дал че ћиша, ел че град, че да видимо.

дусне се свр. љутне се, брѣнце се. —Не пантим квó му рѣко а он се дусну ко да е не знам квó билó.

Ђ

ђегне свр. падне свом тежином тако да јекне. —Ђегну од тован.

ђѣлак м дечко, дечкић. —Тóма не више детé, он стал џѣлак.

ђѣлак несвр. трчкара (дете). —Цѣл дѣн џѣлка по сокаци, дóм се не приврѣта.

ђердан м ситни лицидерски колачићи нанизани у облику огрлице, средњи је највећи. —Оч ли да ти купим џердан, ел ћѣрацу.

ђибаница празница ж празна гибаница, гибаница у којој нема ни сира ни јаја, него само мало масти. —За вечеру има џибаница празница.

ђилка несвр. трчкара (дете). —Нéма да óди, него сáмо џилка.

ђорђин м бот. георгина *Dahlia variabilis*. —У мóју градину џорђини су нáјубави.

Е

егуљи се несвр. вије се као јегуља, умилгава се. —Миле се егуљи уз дѣду Симиóна, егá би му овíја дал нéћи динар.

езичана ж жена дугачка језика, брбљивица, жена којој је “што на ум то да друм”. —Да се вáрднш квó прíчаш код тóј езичáну, да си нéмаш пóсле белáј.

езичат, -а, -о који је дугачка језика, брбљивац. —Тí да скрáтиш мálко езíк, а не да си езичáта.

енé 1. речца за показивање на некога или на нешто. —Енé и онáм на онíја трап. 1. узвик гле. —Енé га сáг.

ертíја ж хартија, папир. —Ел имаш нéку ертíју да увијем влáшуву?

ертíјна ж дем. од ертија, хартијица. —Бéо тóј записáл на едну ертíјну.

ертíшка ж дем. од ертија, хартијица. —Сúни ми мálко ертíшку да напраím затискáло за шишé.

етé речца за показивање на некога или на нешто. —Етé га íде отóд. —Етé квквó сáг нáпраи.

Ж

жабица ж болест говеда. —Нéшто ни се бéше разболéла крáва, квд дојдóше дéда Елéнко и сíн му Сáва, погледáше ју, истрљáше е езíк сáс сáл и рѣкоше да е билá жабица.

жвáнћори несвр. говори којешта, звоца. —Пúшти ју нек си жвáнћори.

ждимне свр. 1. стисне шакама мокро рубље да би из њега испедио воду.
 — Ждимни малко прањето па га простирај, сѐг жега, це осуши. 2. сркне срж из кости. — Само еданпут ждимну кочинуту и врљи ју на куче. 3. стругне, побегне. — Дор да трепнеш он ждимну уз поток. 4. хитро нешто зграби, украде. — Несѐм ни видела кѐд ми ждимнул едну кокѐшку.

женштинка ж дем. и хип. од женштина, млада, згодна жена. — Гордана е женштинка, па текá.

живачак, -чка, -чко одрастао, поодрастао, једар. — Детето им живачко, скоро че у школу.

живина ж животиња, зверка. — По поља и по алође бди свакаква живина. живинка ж дем. и хип. од живина, животињца, зверчица. — Пушти га нек си живи и зајче е живинка.

жмари несвр. подилазе жмарци, подилази језа. — Некѐ почело да ме жмари од ноје па уз грбину, прлег сам добил ватру.

3

заблажни свр. за тренутак добије сладак укус, има једва сладак укус.
 — Кад апнеш недозрелу јáблку, она прво заблажни, а после ћисала.

завреви се свр. заговори се, занесе се у разговору. — Завреви се там сѐс онѐга Симу и никакo да се одвѐји од њѐг.

заврти свр. сачува, заштеди. — Тѐлѐ пáре му проѐде прѐз руѐе, а динар не мѐж да заврти код сѐб.

загмечес, -га, -то дежмекаст. — Дѐоди едѐн загмечес чѐвѐк да те тражи.

задави свр. засити, да некоме више него што треба; подмити. — Задавил судију сѐс пáре, затѐј га овѐја осудил тѐлко малко.

задавѐе несвр. задављује, дави, стеже. — Задавѐе ме овѐја огрѐак.

задѐпци м пеј. заструзи. — Гдѐ ли су онѐја задѐпци?

задѐпчичи м дем. од задѐпци, мали заструзи. — Тѐчен пипѐр сѐпем у мánечѐи задѐпчичи.

зажуљен, -а, -о 1. загуљен, посуновраћен. 2. незгодан (чѐвѐк) — Зажуљен ко возáрска чѐзма.

зажуљи свр. загули, посуноврати. — Зажуљил черáпе преко цѐпиле.

завѐје свр. заврне, сасуче, — Тѐг јá зазѐи малко ногáвице да ми се вѐде белѐ черáпе.

засавни свр. одјекне, зазвони. — Кѐд те удáрим шти засавни ѐво.

залѐби се свр. материјално ојача, заима се, стане на сопствене ногс. — Томѐн се чѐвѐк малко залѐби, онѐ дѐјде нѐква несрѐјна и гурне га насáд.

залѐзне свр. уѐе, заѐе. — Крава му е у бурјан залѐзла.

замѐсти се свр. наѐе неко намештење, запосли се. — Само глѐдам да се нѐгде замѐстим, а после чѐмо лѐсно.

замине свр. опстане. — Не мож ти нигде да заминеш, какв си.
заплати свр. награвуси, дебело плати. — Добро беше заплати дор се едну
вечер увлачи проз туц пенцер.

запокладе свр. запости, почне да пости. — За Велигден запокладемо од
Покладе.

запџн м дрвена брва на старинским кућама. — Ел си запџл запџн?
запобди свр. почне да полази па никако да пође. — Квд си ђн запобди,
пџла сџт му трџбе да пџјде.

зарџва несвр. 1. затрпава земљом, закопава. — Дџле зарџвају липсџлу
свињу. 1. огрђе кукуруз. — Дошлџ време да зарџвамо момурузу.

зарџвање с огртање кукуруза. — Ђш некако у зарџвање момурузу стџже
пџзив д ђм у војску.

Зарџач м в. п. Св. Трифун, 14. фебруара. Тога дана се, по народном
обичају, први пут зарџе винова лоза, да би грожђе што боље родило.
Обично после подне почну да се сакупљају домаћини и заједно крену
“да зарџају”, идући од једног до другог винограда. Свако понесе по
једну боцу доброг вина и по једну сушеницу. Кад зарџу код првог
домаћина, неколико прUTOва од три чокота, попију његово вино и поједу
ону сушеницу што је понео, и тако редом. Уз вино почне и песма и у
мрак се враћају добро поднапити.

Зарџџ м в. п. в. Зарџач.

Зарџџа м в. п. в. Зарџач.

зарџза несвр. 1. зарџзује. — Вита ошџл да зарџза лџзје. 2. поштује, има
обзира. — Она си мужа ђч не зарџза.

застрџзи м пл. тант. дрвена посуда са поклопцем који чврсто пријања.
У заструзима се носи со (ако су мањи), сир и друго што треба од суве
хране за време пољских послова. — У еднџ заструзи нџсим сџриње, а у
друђи тлџчен пипџр.

заструшчичи м пл. тант. дем. од заструзи. — Турџ си мџлко сџрињџце у
заструшчичи.

затрупа свр. почне да удара ногама о тло. — Чџм дџјде од колибу, ђн
затрупа пред вџта да си отресе снџг од нџђе.

заубџви свр. на крају свега учини нешто лоше, забрља, поквари утисак.
— Алџл ти вера, на крај га заубџви.

зачути свр. говори једно те исто из дана у дан да би постигао неки циљ,
запуца, навали. — Овија моџ зачутили да кџпимо коња ел нџкако, а не
питују дал ја ђмам пџре за тџј.

зачучавџе свр. закржља, застане у развоју. — Прасцџти ни некви за-
чучавџели, не знам квџ им је.

збада несвр. врхове мотака или чега другог вертикалног приклања једне
другима. — Квд повџди колци џ есен, ђн и збада у купџ да не трулавеу.

збадање с гл. им. од збада.

збодѣ свр. неке мотке или што друго вертикално врховима наслони једно на друго. — Војници збоду пушке у купѣ и отиђу да се купу у Тимок, а едн чува. — Кѣд се праи опрѣчка, младожѣнци збоду главе а онѣ им туре лѣб на главу и на нѣга сол па мѣшају с прстен и благосѣљају.

збоду се свр. 1. пободу се говеда, овнови или друге животиње. — Бѣоше се зббли Булча и Плавча, па Булча надвољи. 2. посвађају се, споречкају се. — Зббдоше се елис забађав.

збутају се свр. одједном почну да се гурају. — Кѣд видѣше квѣ сила отуд иде, љуђе се збуташе и крнуше насад.

згњаѣи несвр. згњечи. — Мати узне малко лѣб и сѣриње па га згњаѣи у шаку и напраи ни шаруљћу и дадѣ ни да едемо.

згѣца ж згода, удобност. — Све си згѣце сам напраил.

згурија ж згура, шљака. — У Алдину реку се јѣш наѣди згурија од римско рударство.

здѣчкају се свр. посвађају се због ситнице, посвађају се. — Тома и Виден се здѣчкаше окол онѣј дрво штоно им на мецу и јѣш не врѣве.

здруска свр. стресе, струцка. — Колко колава друскају црева че ми здрускају.

здруска се свр. стресе се. — Док докарамо грѣзје од лѣзје до дѣм, онѣ се све здруска.

здрчкају се свр. посвађају се због ситнице. — Здрчкаше се окол ништа.

зеленѣц м врста крушке. — Што си ишѣл да краднеш на дѣду Жѣку зеленѣц? зеленѣца ж млада зелена трава, зелениш. — Чу д ѣм да набѣрем за прѣсци и за кокѣше малко зеленѣциу.

земљѣ куче с слепо куче, животиња слична кртици која живи у земљи и уништава баштенске усеве. — Земљѣ куче ни поѣло конѣир.

земљѣше се свр. — 1. добије земљану боју, преправи се у лицу. — Земљѣсал се од нѣку блес. 2. опије се до бесвести. Трибул се пак земљѣсал.

злоглѣдан, -дна, -дно лошег изгледа, слаб. — Ниѣкад ко овѣј гѣдин пшеница не билѣ тѣлко злоглѣдна.

зѣрзаман м крајње време, бити ил не бити, безизлаз. — Сѣг е лѣсно, ал кѣд дѣјде зѣрзаман, тѣг чу те видим.

зучѣ несвр. зуји, бруји. — И сѣг ми зучѣ у уши од онѣј пуцњавину.

S

сѣдњица ж задњица, стражњица. Тѣѣорка се уврзѣла у сѣдњицу ко кобила.

сѣсмѣн м пеј. особа зѣпаста и дебела, токмак. — Онѣја нѣјан сѣсмѣн сѣмо се примѣца и измѣца од остѣл, а да рабѣти слѣбо ѣче.

свѣнара ж црквени звѣник, звѣнара. — Кѣд се искраднемо из шѣѣлу, ми се уѣѣачимо на свѣнару и туј се сѣѣтамо.

И

Игњетовдан м в. п. Св. Игњатије, 2. јануара. Уочи тога дана се донесе "пiле" то јест хрстова гранчица са лишћем и закачи пред кућом. Ујутру се гранчица унесе у кућу а по поду простру ораси "пiлчичи". Гранчицом домаћин меша по ватри и благосиља овако: "пiлчичи, јiганчичи, јаретијiја, ждробетијiја, коњичи, воличи, дечица, пшеница..." Све то чини да би се те године успешно изводили пилићи и био општи напредак. Обичај је, такође, да он оде у комшилук као "квiчка" са својим "пилетом" да благосиља како би се и њима успешно излегли пилићи и родио сваки други беричет. Важно је да "квiчка" буде и "пiле" донесе онај комшија који је срећне руке и после чијег се благосиљања заиста добро изводе пилићи.

изаспi се свр. добро се испава, наспава се. —Пуштi га нека се добро изаспi, после че га будимо.

избубње свр. изгори брзо дрво у пећи бубњајући. —Само што турi дрво у нега кубето избубња.

избучка свр. бућкањем постигне нешто. —Вали се Грвзда овак: "Оцутра смо избучкали две ћила масло". —Прво воду малко избучкај, па после завани.

изветрее свр. изветри, испари, излапи. —Ти си, морi, изветрела кд тбј не пантиш.

извiти се свр. извитопери се. —Сiрове дбче кд седу на сiнце, бче се извiте.

изгмаца свр. изгази, сатре ногама. —Пера уби змију па ју после изгмаца с онeј неговe чизмурине.

изiми свр. презими, преживи зиму. —Не знам, сiне, да л чу да изiмим овуј зиму.

изимуе свр. презими, прегура зиму. —Изимувамо овуј зиму с малко дрва.

измаши свр. замахне. —Стева измаши сbc товагу и удари левотога вола.

измбдри свр. помодри, поплави од хладноће или од неке болести. —Болувал гоца време па измодрел.

избди несвр. излази, појављује се. —Сiнце избди изнад Бабин зуб. —Змеј само нбчу избди из дувку.

изргља свр. изгрди некога жестоко. —Детe само малко скарај кд скабати, нембј га ргљаш, ел ако га ргљаш, онб се зббкне па повине греша.

изргљан, -а, -о изгрђен, жестоко и грубо изгрђен. —Изргљан на правде Бoга.

иљади несвр. богати се, стиче у хиљадама. —Куде идеш, да иљадиш.

иљадо бр. хиљаду. —Да ми дадеш три иљади за нег, не бi ти га продал.

искањуе несвр. нуди непрестано, нуди некога нападно. —Не искањуј толко гостити и онак че све да поеду и попију.

искањуе се несвр. одуговлачи, нећка се. —Ајде пооди квó се тóлко иска-
њуеш.

искорубáви свр. искриви нешто попут коре дрвета, направи корубу. —Ўбаве
дбсће искорубавил, нé и спастрил квко трéбе.

искорубáви се свр. искриви се, искриви се попут коре дрвета. —Заштó су
се онéј дбсће искорубавиле?

исперјáни свр. пусти перјаницу (кукуруз).

исперјáничи се свр. кукуруз пусти перјаницу. —Овúј се гóдин момúруза
рáно исперјаничила.

испéрак м шиљак ниве који остао непооран због неправилног облика ниве
и који се мора прекопати или накнадно орати. —Јутре мóра д íдем да
доорéм онíја испéрак у Пóльњу ниву.

испольк прил. лагано на почетку, полако на почетку. —Пóчнеш испольк,
испольк па пóсле забрзиш.

испоново прил. поново, испочетка. —Тóј мóра испоново да урабóтиш, текá
нé добрó.

испослáца свр. мало по мало па све поједе, мало по мало па све поарчи.
—Испослáцамо сирињцето нáс двојца, елис ўбаво.

испрво прил. на почетку, у прво време. —Она се испрво отéзаше а пóсле
си појдé.

истóчи свр. на тоцилу наоштри неку алатку. —Квд Десíмир Цíганин из
Видовци истóчи сећиру, да знáеш да íмаш сéчиво.

истришљак м последње дете, мезимче. —Иди вíц квó рáботи нáшијан
истришљак.

иструпа свр. отресе снег са ногу ударајући ногама о тле. —Иструпај си
ноће, па тагáј улази у сбу.

исцело прил. у једном комаду. —Дáј ми га тí исцело, а јá чу си га пóсле
дéлим.

исцрпан, -а, -о исцрпљен. —Јá сам, сíне, исцрпана од рáботу.

Ј

јáлавица ж јаловица (односи се на животиње а пејоративно и на жене). Ў
есен дéда закóље по две-три јáлавице. —Онáј Пéшина јáлавица дóм се
не приврча.

јáлежга императ. погледај га, гледај. —Јáлежга квó рáботи.

јáрчи се несвр. пеј. пење се, качи се. —Јáрчи се по дрвја да збíра на
тíчичи јáјца.

јáтка ж језгра ораха, лешника и сл. —Он продáва орéси сáмо на јáтће,
нéче онáк.

Јúжице и верíжице ж в. п. Часне вериге, 29. јануара. Тај дан се празнује
од грома и муње.

К

- каба́ти несвр. сваљује кривицу на некога, терети некога. — Не каба́тим те што неси́ могбл, него што неси́ теја́л.
- калафѐт м решеткаста платформа на запрежним колима која служи за превозење сена, сламе, снопља и друге кабасте робе (в. вагонет, дружила и лафет).
- калѐмче с калем конца. — Купи́ла сам две калѐмчичи, едно бело, едно црно.
- ка́лпи несвр. грди, кори, сваљује кривицу. — Сви́ћи дѐн ме ка́лпи за нешто.
- кантоше несвр. беспосличи, дангуби. — До пла́дне сам кантоса́л пред за́другу да ми пла́те за печу́рће што сам преда́л, а блага́јникат не дојде.
- ка́пе несвр. 1. капље. — Це́лу но́ч ка́пе си́рутка у че́бѐр, а ја не мо́г да заспи́м. 2. скапава. — Во́ди ме, синѐ, дом да не ка́пнем по болнице.
- капита́лес, -та, -то који има капитала, богат. — Чи́ча Жи́ка ре́че: “Ко́те е капита́лес, он мо́ж да купи пѐт вола́.”
- ка́пса ж каписла. — Ди́м да купи́м не́ку ка́псу, јутре чу у за́јци.
- каси́ несвр. каска. — Де́те ке́си.
- квáша несвр. умаче хлеб у неко јело, топи. — За ручѐк има прѐжено, али не́ма виљу́шће, зато́ј мбра да квáшемо.
- квáшне свр. умочи хлеб у неко јело. — Де́ да квáшнемо ово́ј што е оста́ло, па да се опра́ламо на ра́боту.
- квáданац м извор, кладенац. — Најстуде́на е вода́ на онѝја квáданац у Ба́јчину.
- клепа́јчина ж нека склепана ствар, нека неотесана ствар. — Ма гдѐ чу с ту́ј клепа́јчину да напра́јим ра́боту кѐко тре́бе?
- кле́чка ж 1. палидрвце, ситан и танак комадић дрвета. — Да́ј ми две—три кле́чке, неста́ла ми маши́на. 2. пакост, подвала. — Ста́лно ми пра́и кле́чке.
- клонка ж 1. грана, гранчица. — Саплѐто се од одну́ клонку. 2. кита сплетених трешања са двојним петелькама на одломљеној гранчици.
- класи́ несвр. каска. — Онóј малóно де́те са́мо клси́, не мо́ж д ѝде полѐк.
- кљѐшти несвр. једва хода, хода преплићући ногама. — Ене́ ју Мило́јћа где кљѐшти оздо́л уз дру́м.
- кљѐшти м клешта. — Узни́ кљѐшти па повади́ овѝја ексе́ри да се не набодѐ неѝи на ѝи.
- кључáница ж 1. старинска бртва начињена од дрвета. — Ел си погледа́л ел си запѐл кључáницу. 2. кључаоница. — Ја́ сви́рну проз кључáницу и има́ квó да ви́дим.

- ковé несвр. 1. кује. —Ковé плóче за коњи. 2. закуцава. —Ковé тарабе. 3. звоца, приговара, кори. —Свађи дбн ме ковé у главу.
- ковне свр. закује, прикује. —Евé да ковнем неколко тарабе, што се билé отковале, па чу да дојдем.
- којине ж овчије коже којима пастири зими увијају ноге. —Вéчером тури онéј њгове којине покре кубé да се сýше, а онé се расмрдú да те Бóг сачúва.
- колипка ж дем. од колиба, мала колиба, колибица. —Он си спи у онúј њгову колипку у лóзје.
- кокодánка ж цела језгра ораха извађена из луске. —Сáмо из мéк орéј мóж да извадиш кокодánку.
- коколána ж жена крупних очију, жена булавих очију. —Онáј коколána че те жéдног преко вóду преведé.
- комиња́че с дем. и хип. од комињак. —Дé седи да пíнемо нéко комиња́че.
- корéе се несвр. 1. крути се. —Зíми се корéе праћé на конóпац. 2. прави се важан. —Милán се, од какó поста кмéт, пóче корéе и не врéви сbс свакуга.
- корубáви се несвр. криви се, савија се као кора од дрвета. —Дбсће се корубáве квд се не остáје како трéбе.
- коткодánка ж цела језгра ораха извађена из луске. —Квд се из орéј извади цéла јátка и држи се нáедно, тóј се зовé коткодánка.
- кошуљá ж дем. и хип. од кошуља, кошуљица. —Кошуљá се извlкла на детé из гáчће.
- крај м узица којом се притежу вунене чарапе уз ногу а нарочито кад се одвеже и почне да се вуче по земљи. —Ел не осéчаш да ти се влáчи крај?
- кривуљá ж проста приземна кућа са једним одељењем. —Нáши стáри су живéли по кривуљáце.
- крндáк м оно што је крње. —Нéмам зúби, сáмо крндáци.
- крстáто прил. седење прекштених ногу, седење на турски начин. —Стáри лúђе вéчером насéдају крстáто уз трпéзу.
- крстетíна ж анаг. крста. —Пресéкло ме преко крстетíну.
- купен, -а, —окоји је купљен. —Овија волóви купени на вáшар, на Свéти Илију. —Одáвна купен лéб бíл пóблаг од онíја што смо си месíли.
- куварица ж зидна крпа са извезеним мотивима из куварства.
- кућица ж дем. од кука, мала кука. —Закачи цедило на онúј кућицу. 2. метална кукица у облику удице којом се притеже каиш опанка уз ногу.
- кућичка ж дем. од кућа, мала кућа, кућица. —Мојá мала Чáрлика си седи у њóјну кућичку.

Л

лагаријес, -та, -то лак, лаган, слаб. —Навлкал се у лагаријесте дрѣје, а трѣбе по овуј зиму да рани ѓвце.

лажá ж лаж, неистина. —Сбг не знам да л е тој што причају лажа, ел истин.

лáленце с хип. мало дете, детенце. —Спí ми, спí ми лáленце.

лбквчк, -чка, -чко прилично лак, слаб. —Лбквчк си тí за нѣг.

лафѣт м решеткаста платформа на запрежним колима која служи за превозење сена, сламе, сноплá кукурузовине и слично (в. вагонет, дружила и калафѣт).

лашица ж дем. од лаја, мала леја, лејица. —Посадила сам двѣ лашце лук.

лебѣди несвр. заноси, њише, љуља. —Дунáвка нóси вóду на кобíлку и само лебѣди с дупе.

лебѣди се несвр. заноси се, њише се, љуља се, лелуја се, лелеје се. —Иде и лебѣди се колкó е пијán.

лѣнћа несвр. лено плаче дете после спавања док се још није добро расанило. —Виц што лѣнћа детéго.

лѣцка несвр. штуца (дете). —Дáј му да пíне водíчку да не лѣцка.

лíндри несвр. мази, титра некога. —Кво га лíндриши ко да ти е из пáзуће испáдал.

Лисѣј м в. п. Св. пророк Јелисеј, 27. јуна.

личí му несвр. лепо му стоји (капа или одећа). —Личí му у овíја шашíр.

лíша ж бол. лишај. —Ў пролет квд нѣма квó да се едѣ и квд се пóсти за Велигден децá издóбíвају лíшу.

лíшав, -а, -о који има лишу. —Лíшава децá у пролет.

лóпа несвр. једе халапљиво, једе као свиња тесто. —Квд напраíмо качамáк, Рíста нѣ да едѣ, нѣго лóпа.

Лúда средá ж в. п. права среда Великог поста.

луковíње с суви листови главице црног лука. —Учинíла сам перáшће у луковíње.

лупѣња ж љушћење кукуруза, комишање. —Кнóчи че да бóде лупѣња код Десíмира, бч ли д íмо.

лúра несвр. скита, луња. —Свú ноч лúра по сокáци а пријутру дóм дóбди. лúтће ж шашавило. —Уватíле га лúтће. —Дошлѣ му лúтће.

Љ

љíгавче с крпа у виду мале кецељице која се веже детету око врата да се не прља док једе. —Вржí на детé лíгавче дор едѣ.

љопак м лапавица, расквашени снег, житак расквашени снег. — На овѣкѣв
 љопак нође ти не мѡж буду сѡве.
 љѡцка се несвр. игра се водом (дете), некорисно троши воду. — Дечија,
 не љѡцкајте се тѡлко с тѡј воду!
 љѡсне се свр. пукне махуна сама од себе и из ње испадне семенка. — Кѡд
 се напечѣ на слнце, васѡљ се сам љѡсне.
 љѡцко прил. туђе, није наше. — Љѡцко ниѡкад немѡј да дѡраш. — Ел не
 вѡдиш да ти ошлѣ ѡвце у љѡцко.

М

маја ж сириште. — Маја се прѡи од сѡриште од јѡганци.
 мѡнда се несвр. маје се, ради а ништа не уради. — Цѣл дѡн се мѡнда по
 онѣј трмѣе, а мѣд купѡе.
 маѡвина ж маховина. — Уватила га маѡвина.
 маривѣт м обичај, ред. — Код нас е тѡкѣв маривѣт.
 машинѡ ж шибица. — Пак ми нећѡ од вас узѣл машинѡу и немам с квѡ да
 закладѣм ѡгањ.
 междѣри несвр. дете гњави маче у рукама, кињи кога, мучи некога. —
 Децѡ междѣре мѡчичи а онѡ, пак, ѡду код њѡ.
 мѣрка несвр. посматра, мотри из прикраја. — Одѡвна ја њѣга мѣркам да
 га увѡтим у краѡу.
 мѣрка ж дем. од мера. — Имѡј си мѣрку у пијење.
 месцѣ с дем. од месо. — Заванѡ си, сѡне, зѡлчич месцѣ.
 мѣгне ѡчи свр. баѡи поглед. — Метнѡ ѡчи на тѡј стран и видѡ кѡкѡ га
 вѡде.
 Меѡивѣ с в. п. Макавеј, 14. августа.
 Мѣчѡин дѡн м в. п. Св. Андреја, 13. децембра.
 мешинчѣтина ж ауг. и пеј. од мешина. — Мешинчѣтина му до колѣна.
 мешѡнчина ж ауг. и пеј. од мешина. — Ел си видѣл колѡа е на онѡга
 чѡвѣка мешѡнчина?
 мишаѡиња ж бот. видовчица *Anagallis arvensis* L.
 Миштровдан м в. п. дан после Митровдана, 9. новембра.
 можеѡње с моћ, могућност. — Еднѡ е очеѡње, а дрѡго е можеѡње.
 мрѡка се несвр. овѡа се спарује с овном. — Калѡша се мрѡкала јѡш у онѡј
 недељѡу.
 мрѡли се несвр. овѡа се спарује с овном. Ѳвце почѣле да се мрѡље.
 мрсѡљ м слине, бале. — Повисѣл му мрсѡљ из нѡс.
 мукѡе несвр. пати, пати за неким или за нечим. — Млѡго мукѡем за
 Чѡрлику што е нестѡла.
 мушѡарѣ с хип. мушко, мушѡарѡе. — Добѡили смо детѣ па мушѡарѣ.

Н

- нажалее свр. постане му жао, накупи се жал у њему. —Нешто ми нажалело, чу да љуснем.
- на потег прил. увек спреман, увек мобилан. —Ја му дојдем ко на потег: ајде овам, ајде; ајде онам, пак ајде.
- набџка свр. 1. набоцка, направи шаре боцкањем. —Кравџци прво премажеш свс воду па и тѳг набџкаш свс цѳв. 2. засади неко семење убадајући га прстима у земљу. —Двнѳс сам набџкала две лаје бѳли лук.
- набедоше се свр. насере се, насере се некоме у инат. —Набедосали му се мангуп пред врата.
- наблска свр. набије, намлати. —Едва наблска колци у онуј сѳву зѳмљу.
- набосотѳе се свр. находа се бос зато што нема обуѳе. —Ја сам се за мѳј вѳк набосотувала.
- нагладѳе се свр. проведе живот гладујући. —У рѳпство смо се нагладували.
- навари се свр. набубри при кувању. —Сѳг ти се чѳни да е мѳлко васѳљ у грнево, а кѳд се навари, он че га наплѳни.
- навивѳри свр. наспе више него што треба, препуни. —Навивѳриш тѳлку воду у корѳито а опереш едне черѳпе, па кѳј е тѳј видѳл.
- нагарѳз прил. киван на некога, ѳут на некога. —Ја сам му одѳвна нагарѳз.
- нагорњѳе несвр. горчи, има помало горак укус. —Овај краставица елѳс нагорњѳе.
- нагѳтви свр. зготови јѳла. —Од кѳкѳ имамо мајстори не мѳг да нагѳтвим и намѳсим.
- надави свр. 1. задави зубима па остави. —Кѳрјаци ни надавили трѳ ѳвце. 2. дави зубима али не удави. —Пѳрат бѳше надавил зајкатаго али му га мѳ отѳмо па га пѳсле закламо.
- надеви свр. направи дарове за свадбу своје ѳерке. —Анка си ѳбаво надевила ѳѳрку.
- надѳбди несвр. надлази. —Тимѳк почѳл јѳш јѳчѳр да надѳбди.
- надѳнди се свр. 1. напне се, наљѳти се. —Чѳс, чѳс па се надѳнди за нешто, а кѳј ти га знѳе зашто. 2. накинѳури се и крене без разлога. Надѳндиѳл се д ѳде у Паланку, а сѳм знѳе да там нѳма нѳкакву раѳоту.
- надѳма свр. наговори. —Он га надѳмѳл та ишѳи у Врѳицу нѳ оро.
- надѳмѳе несвр. наговара. —Башта си га надѳмѳе да крадне.
- наждева се несвр. пије воду иако му се не пије (дете). —Не наждевај се тѳлко, цѳ умѳчаш.

наждѝва се несвр. напиње се да би повратио. —Наждѝва се, бчи че му искоче, а не мѝж да блѝје.

накоњче с мушко детенце које се да невести да га придржи у наручју и три пута подигне у вис, кад стигне у младожењину кућу.

накрѝви свр. уради нешто у корист другога иако је мислио да му напакости. —Е бѝш ми га накрѝвил.

накрѝвуге несвр. храмље скоро неприметно. —Стевѝна накрѝвуге на едну ногу

налега несвр. 1. притиска. —Налегал га сѝс колѝна на мешину. 2. належе, пријања. —Бѝш добро налега новово поклопало.

намаѝкља свр. скине лишће са гране или зрнасте плодове на тај начин што границу провлачи кроз стиснуту шаку. —Иди намаѝкљај од оној багреново лѝсе за козе.

намаѝши се свр. најежи му се кожа од страха или од хладноће. —Намаѝшил се од зиму.

намаѝта несвр. метлом прикупља на једно место или тера према нечему. —Овија комшија ми намаѝта боклук у авлију, море се карам с њег.

намора свр. примора, принуди. —Не мѝж ме намора никуј да рабѝтим онѝј што нечу.

намѝча се свр. помокри се у нешто или на нешто. —Намѝчала му се деца у бунѝр, на баксузатога.

намуѝжи се свр. добро се наједе. —Де се ти намуѝји па че после да рабѝтиш. наовам предл. на овамо, на ову страну. —Појди малко наовам.

наокуе несвр. виче кад говори, говори гласније него што је нормално, подиже тон. —Немѝј ти да наокуеш, неч никуга да уплашиш.

наѝомич прил. овлаш, онако мало искоса, (тангентно). —Удари га наѝомич. наѝопоко прил. наѝопако. —Злѝ и наѝопоко.

напомѝлко прил. на ситне делове, мало по мало. —Издава си реѝију напомѝлко и вајду не видѝ.

напролет прил. на пролеће. —Решѝли смо да га жеѝимо напролет.

напудљичав, —а, -о, плашљив. —Детѝто ми дојде малко напудљичаво, мора га водим код бабу Станику да му пуца од стра.

наѝрви и нарав, ѝуд. —Дако е детѝ мѝнечко онѝ вѝч ваѝа наѝрви.

наѝрујан, -јна, -јно 1. незрео. —У турѝију се тура наѝрујан петлицѝн. 2. недопечен. —Остал ми лѝб малко наѝрујан.

насѝти се свр. нагне се на страну, навали се. —Сѝно да се узѝма од онѝја стѝг штоно се насѝтил.

- наслутује несвр. предосећа, наслућује; нада се. —Наслутујем да че да дојде на ђсуство.
- насмита свр. метлом натера на једну гомилу. —По бување насмитала васуљ на вра и почела да га вје.
- насмита несвр. смета, омета. —Дојде само да ме насмита у работу.
- натлицује несвр. зна по нешто, натуца. —Натлицује помалко немачи, али слабо.
- натронта се свр. обуче много одеће. —Квд зими појдемо код колибу да ранимо стоку, ми се натронтамо да ни не зимá.
- натрапица ж незван гост, нежељени гост, самозвани гост. —Онај натрапица пак пошла код нас.
- натрне свр. упије воду, огрезне у води. —Квд пољевам градину, водим рачун да у редови натрне вода.
- наћисал, -а, -о накисео, киси по мало. —Овј јáблће дојду малко наћисале.
- наћисне свр. 1. покисне. —Наћисло ми праће на конџац. 2. постане зле воље, наљути се. —Тимилија двнџс нешто наћисал, не дџр га.
- наузбрдичав, -а, -о прилично брдовит, прилично узбрдан. —Местото дојде малко наузбрдичаво, али и туј се леб раца.
- наузбрдњичав, -а, -о прилично брдовит, прилично узбрдан.
- наумицају се свр. постепено и скоро неприметно уђу један за другим. —Полџк, полџк па се сви наумицају и сџбу, дако несу званџ.
- начми се свр. наспава се. —Тџја се не мџж начми до пладне.
- начмоше се свр. наспава се. —Кадá ли чеш се тџ еџванџт начмошеш?
- нацапљив, -а, -о напрасит, љутит. —Не смџм да му кажем да сам затрл овцу, ел он квкџв је нацапљив, џдма че да узне да ме бџје.
- наштипџ свр. штипњем накида. —Узџ да наштипџм малко лџс од цвеклџ за свињу.
- нашуљџза свр. напије некога, опије некога. —Нашуљџзају га сџс рећџју па раџте сџс нџга квко џче.
- нашуљџза се свр. напије се, опије се. —Нашуљџзал се до џч.
- недовáрен, -а, -о недокуван. —Двнџс смо џли недовáрен васуљ, па ме заболџла мешџна.
- некаместан, -тна, -тно неваспитан, неуљудан. —Ём сџвсмџн, џм некаместан.
- нестањуе несвр. нестаје. —Нестањуе ми веч мáз, мџра да кољемо свињу пре време.
- неумеање с неумеће, неумешност. —Едно е неумеање, а дрџго с неочеање.

ногáт, -а, -о који има ноге; који има велика стопала. —На момчé нíшта не вáли: окáто, рукáто, ногáто. . . —Он ногáт, за њéг трéбу цíпиле брój четéрес осам.

ношúља ж нсосиља, кокошка носиља. —Зíми човéк трéбе да остáи пешéс ношúље, а дру́ђе кокошíће да искóље.

Њ

њíвче с дем. од њива, мала њива, њивица. —При делилбу дáдоше и на пáсторкатага еднó њíвче, колкó да не без íч.

њíњори несвр. мази, линдри. —Кúј че га тóлко њíњори?

О

обгрне свр. огрне, загрне, прекрије. —Квд намéшташ дéцу да спú, добрo да и обгрнеш сáс чргу да им не вури.

облáзи свр. неки инсекат пређе преко лудске коже и остави свој траг у виду пликова. —Облáзила га гусéница пó врат па му остáло црвенó и србí га.

облáти несвр. облеће; удвара се. —Мíле облáти окол нáшу Видíнку, ал нéче тóј да мóже текá.

обнадúје се несвр. нада се, очекује. —Обнадúју се да че им сíн скóро из вóјску.

обнóси се несвр. 1. заноси се, нестабилно хода. —Тóза, тупанцíја íде уз пúт и обнóси се, мóра да е пáк пијáн. 2. горди се, понаша се надмено. Квó ли се Аксéнтија обнóси квд га знáмо и у пртене панталóне.

обúши свр. покида, пробуши. —Квдно Тимóк ббуши, ћéј цéла Дбљња Чáршија е билá под вóду.

обúши се свр. покида се обод неке рупе на тканини или чему другом. —Обуши́ла ми се дúвка на кáиш па ми спáдају панталóне.

овéс м бот. овас, зоб *Avena sativa* L.

овéља несвр. пасе, пасе крупну траву тако да је само мота. —Магáре овéља траву покре пúт.

овревúе несвр. оговара. —Овревúе си свекрву где стíгне.

овртí се свр. приврти се око некога или нечега. —Овртéло се кúченце окол нáс и тúј си óста.

овсéк м дем. и хип. од овéс. —Дáј на óвце мáлко овсéк.

овчарúе несвр. чува овце. —Дéда Симиóн овчарúе веч нéколко гóдин и нéма кúј да га одмéни.

овчиња́к ауг. од овчије месо, овчетина. —Овíја овчиња́к ми се веч óгади.

огаздéе свр. огазди се, обогати се. —Од тúј рáботу нéч да огаздéеш.

оглáди свр. остави некога гладним. —Ћíша по мóж да оглáди од сúшу.

- оголеџ свр. оголи, остане без одеће. —Оголеџи смо и обосели.
- одбиза несвр. одбија, одриче, супротставља се. —Квко ти кажеш, ја ти не одбизам.
- одвлче свр. одвуче, одведе. —Дојде по њег и одвлече га негде.
- одеви свр. направи дарове за свадбу своје ћерке. —Одевила ћерку не мџ бџље да бџде.
- одеде се свр. 1. поједе с апетитом, наједе се са задовољством. —Овуј годин се одедомо на онија васуљ из Причибабу. 2. откачи се нешто на некој скаламерији што се било закачило и зауставило је. —Ош квд мувам по овуј браву, а она се заџла па се нече одеде.
- одири свр. уђе у траг. —Квд одирим куј ми крадне грџје лџсно чу тџр с њег.
- одџжи свр. начини нешто дужим него што треба. —Одџжила сам си рукави на дрџју.
- оклџца свр. одгризе, изгризе. —Оклџца му дрџвуљи.
- џка се несвр. зове се (име му је). —“Кџ те џкају?” “џкају ме Лџзар”.
- оковџ се свр. овековечи се, постане бесмртан. —Никуј се не оковал на овија свџт, па нече ни џн.
- ократи свр. начини нешто краћим него што треба. —Ократила сам си бџшчицу.
- олишавџе свр. добије лишу. —Огладнеџи, олишавџи, истегџиџи шије; тџкви смо били квд смо постџи за Велигден.
- олџјда ж лоша жена, распусна жена, скитара. —Првџята му женџ била бџш една олџјда.
- олџјдес, -та, -то распустан, скитара. —Мџра не била олџјдеста женџ а ете квџ ју снајде, рџскара ју мџж.
- омџта несвр. 1. метлом чисти нешто са нечега. —Омџта снег од ћеремџде. 2. једе много, све поједе што му се да. —Омџта свџ, не праи питање да ли е васуљ ел мџсо. 3. смета, омета у послу. —Лџкни се, омџташ ме у рџботу.
- омџтач м оној који после какве гџзбе све што је преостало смете у своју торбу. —Никџдија е пџзнат омитџч.
- опџњи се свр. оклембеси се, не ради ништа; начини се као пањ. —Пензиунџр се опџњи, па где седу двоџца, џде да бџде трџјни.
- џпашчаџца ж дем. и хип. од опашка. —Подвила Чџрлика џпашчицу џд стра.
- опрџли свр. 1. опрџи, осмуди. —Требе кџла слама да му опрџиш мџда, а ти велиш да е јџш дете. 2. глусенице поједе све лишће на дрвећу. —Гусенице опрџили сливџак. 3. покраде све што нађе. —Нећи ни нџчџс опрџили граџину, струк лџк несу џстџли.

описитан, -тна, -тно прилично ситан, мали. — Овју гџдин ни лјук испадал описитан.

оптјасне свр. затисне свуда околo, добро затвори све отворе. — Узнем чргу па оптјаснем кџш с јаганци да им нѣ зима.

оптотули свр. затисне свуда околo, запуши све отворе. — Јаганци затворим у шталу па дџбро оптотулим врата да им не улази зима.

опураш м немирко, живахно и немирно дете. — Детјштето им дџде опураш.

опупа свр. поједе све с великим апетитом. — Кџд дџде од орање, опупа цџл лџб за вечеру.

опшит, -а, -о опшивен. — Опшита прегљача.

ората ж говор, разговор. — Тѣј етрве по мџду сџб нѣмају орату. — Елен орати и онџ што нѣ за орату.

орејџв, -а, -о орахов. — У орејџву кџру вина се учјни у црно, тџј да знаеш.

орџпан, -а, -о грубо направљен, неотесан. — Ёс да га с сам напраил али, брата, орџпано.

осџча несвр. осџча, предосџча. — Осџчам да че се дџси нештџ гадно.

осиљ м осје на класту. — Не мџг се истрџбим од овјја осиљ.

осрејђи се свр. осређи се, усређи се. — Нѣч се ни тџ осрејђиш.

осуче свр. 1. усуче, направи канап. — Требе да осучем повџрће за врџче, скџро че да вршем. 2. развије коре за гибаницу. — Да осучем час пешџс бџђе за едну љибаницу.

отџни свр. отањи. — Отџнила сам си прецу за чрџе.

открџсне свр. отшкрине. — Открџсни малко вратата да излџзне маџе.

открџснут, -а, -о отшкринут. — Вратата бџше сџмо открџснута али се свѣ видѣ унутра.

откуса свр. кашиком кусне неколико пута с врха. — Тџј озџрд откусај па га цјидни.

откуса се свр. кусајући поједе с највећим апетитом. — Кџд дџде Вјда, љма да се откуса на овјја васуљ.

отџбк м одлазак. — Нѣ знам када че им је отџбк.

џтпразан, -зна, -зно који није сасвим пун, који је био пун али је од њџга мало одузето. — Ређију да натџчиш из онјја балџн што с малко џтпразан, пљнијат немџј да дјраш.

џтпразни свр. одузме мало из пуног суда. — Влаше малко да џтпразниш па тџг да и затјснеш, ал онџк че излету затискала.

џтејпе свр. одапе. — џтејпи за душу.

џчање с хтење, жџла. — џчање и моажџње не љду свџћи пџт еднџ уз друго.

џчу—нџчу м бџт. кођу—нџчу *Capsella bursa pastoris* L.

бчув м очух. —Станоја му не башта, он му бчув.
 ошов м ашов. —Од стар ошов сам напраила ожег.
 ошгиге свр. штипањем откине. —Ошгиги неко перце лук да напраимо
 претрно.

II

Панацур м в. п. Успеније пресвете Богородице — Велика Госпојина, 28.
 августа. —Деца победе у школу одма по Панацур.
 панацурка ж врста јабукe која зри крајем августа, око Панацура.
 Панацурски пост м пост пред Панацур — Вел. Госпојину. —Јајца за
 назиму се осталају преко Панацурски пост.
 панпурач м дечији пиштољ са плутаним запушачем као метком. —Тој
 панпурач, тој не истин пиштољ.
 пасти несвр. беци, оптужје. —Пасти ме да сам ја тој уработил, а несвр.
 патех м патња, трпљење, сиромаштво. —Патех и крпех кућу држу.
 пвшбк м нечујни кратки прдеж. —Куји е ипуштил пвшбк.
 пвшка несвр. нечујно пушта гасове, нечујно прди.
 пвшка се несвр. трули, гњије. —Овуј годин су се круше јако пвшкале.
 пвшне свр. нечујно прдне. —Извара ме та пвшну, па се од срам диго и
 ото си.
 перес, -та, -то шарен, прошаран. —На пјјку јајце пересто.
 перјани несвр. кукуруз пушта перјаницу. —Момуруза вет почела да
 перјани.
 перјаничи несвр. кукуруз пушта перјаницу. —Квд момуруз почне на време
 да перјаничи, да знаш да че да има леб.
 пјле с 1. ситна птица, птица певачица. —Чуш ли квко убаво поју
 пјличичи? 2. пиле.
 пирочи се несвр. инати се. —Сине, зло е да се пирочиш свс матер.
 плацбк м дем. од плац, плацић. —Мора да гледам да си купим нећи
 плацбк у Паланку, па да се саселим и ја.
 плача несвр. плаћа. —Скуп одве плача.
 плјјав, -а, -о плах, плаховит (човек). —Смири се, нембј си толко плјјав.
 плњен, -а, -о пуњен. —За ручбк сам напраила плњене попуше.
 повиди свр. 1. обави посао, постигне. —Мбж тој да повидимо и с помалко
 паре. 2. намири стоку. —Да повидим стоку па чу тог да дојдем код
 теб.
 повбли се свр. мази се. —Ела, сине, код тетку да се малко повблимо.
 погрозне свр. поружни. —Деца им погрознела од глади.

- погузина ж тур на панталонама, подупина. —Сцѣпене му панталоне на погузину.
- подаде се свр. искриви се, пода се. —Ако су мертеци тврњи и од сирово дрво направени, они че се срчено подаду.
- подване свр. подухвати. —Квд би могъл да га подванем оздол, некакó би га дигал.
- подване се свр. подухвати се, ухвати се с лошим друштвом. —Подванул се с онуј битангу па си затр дом.
- подвати свр. подухвати. —Подвані га оздол.
- подвати се свр. подухвати се, ухвати се с лошим друштвом. —Њи тройца се подватили па из крацу у крацу.
- подврже свр. подвеже. —Подвржем му строшенуту ногу сбе поличће и рекнем му да мируе дор не стигне доктур.
- подида несвр. подједа. —Нечу да си подидам децу, дом мора да с идем.
- подлѣгне свр. 1. легне на туђе место. —Подлѣгла баба децу. 2. подметне леђа за другога. —Дор башта не подлѣгне не мѡж се ништа учини.
- подметѣ свр. метлом почисти испод нечега. —Пред бербу очистим подрум и подметѣм под подвале.
- подмиѣта несвр. метлом чисти испод нечега. —С време на време подмиѣтај и под бдар.
- подсвије свр. нагло и јако захладни, отпочне љута зима. —Туј годин беше подсвијло још окол Свети Ранђел.
- подштипѣ свр. штипањем покида доње листове билеке. —Моа мати ошла у градину да подштипѣ зѣље.
- подштипуѣ несвр. штипањем кида доње листове билеке. —Двнѣс чу да подштипуѣм зелѣни лук, а јутре чу цвѣкла.
- пожѣни се свр. ожени се по други пут, уда се по други пут. —Квд је умрѣл првњијат мѡж, она се после пожењила у друго салó.
- пóживачѣк, -чка, -чко комп. од живачѣк, већи, живљи. —Овија струк пóживачѣк од онија.
- позамѣсти се свр. запосли се у државној служби и лепо се снађе. —Сви се они позамѣстили и примају си платицу.
- позакрѣпи се свр. поткрепи се, ојача после неке несреће. —Чѣкни да се он позакрѣпи мálко, па че после да иде лѣсно.
- поздаве се свр. (мн.) понекад се здаве, посвађају се понекад. —Деца се поздаве ко кучичи, а час мálко па живују.
- поздечáју се свр. (мн.) посвађају се, сукобе се. —Поздечкале се окол Петровден и још не ораѣ.
- покладуе несвр. пости. —За Велигден покладуемо шѣс недеље.
- покрстица ж везни мотив у виду крстића. —Везѣм “кѡварицу” на покрстицу.

- половина ж дем. половина. —Половина за њег, половина за теб.
- пољевка ж расквашено и намокрено земљиште због немарног проливања воде. —Паќ си направи пољевку пред врата.
- понишало с мушко дете које се да невести да га придржи и три пута у вис подигне, кад стигне у младожењину кућу (в. накољче).
- понишалче с мушко дете које се да невести да га придржи и три пут у вис подигне, кад стигне у младожењину кућу (в. накољче).
- попридигне се свр. придигне се, опорави се, опорави се толико да може да устане. —Беше јако закасало, с'г се малко попридигло.
- поржје несвр. режи понекад, режи помало. —Чарлика се умиљуе, али и поржје.
- посбти се свр. нагне се на неку страну, искриви се. —Ижа му се посбтила, има едн дн само да се склокодише и да га затрпа.
- посврне се свр. поврати се после неке недаће, поправи се. —Посврнуше се момурује по онуј ишу.
- посраман, -мна, -мно смеран, стидљив; поштен. —Милан Динин е бил посраман човек.
- посрчено прил. брже. —Ел мож ти малко посрчено да одиш?
- посрченко прил. хип. од посрчено, брже. —Ајде, сине, малко посрченко.
- потка ж 1. нит која се провлачи кроз зев основе при ткању. —Кд се че ткање, потка мора добро да се збива. 2. белега, обележје начињено од сламе привезане на мотки забореној у земљи, која означава да је на тој парцели забрањена испаша. —У овуј ливаду да туриш две-три потке, ако бч да нешто остане од њу.
- поткорубави се свр. потклобучи се. —Поткорубавил се леб.
- поткоруби се свр. потклобучи се. —Поткорубил се дувар ел не добр о малтарен.
- поткукужи се свр. дигну се пликови по кожи. —Поткукужила му се десна рука.
- потпорка ж подупирач. —Да се излје бетонска плоча, трбе гоца потпорке.
- почавра ж крпа којом се послује по кухињи, прљава крпа за пословање по кухињи. —Станисловка ич не води рачун од себ, направила се на почавру.
- правоцепан, -пна, -пно оно што се при цепању правилно цепа. —Бела бковина е правоцепно дрво, док црвена веч не.
- прајне свр. направи нешто на брзину и мало. —Да прајнемо малко качамак за вечеру?
- Празна недеља ж в. п. прва недеља по Ускрсу. Празнује се да година буде родна.
- превијотина ж 1. анатом. превој на екстремитету: руци, нози, прсту; као на пример колески превој (лат. poples). —Заболела ме нога у

- превијотину. 2. завој на рани. —Квд доктор поче да ми стѹра онѣј превијотине, ровал сам ко мѣчка.
- преврѣже свр. 1. превеже, веже преко нечега. —Причају да квд су га повѣли да га обѣсе преврзали му очи с црну крпу. 2. превије рану. —Преврзаше му посекобинуту с крпу од кошуљу. 3. веже поново, веже по други пут. —Мора да превржемо колава ел че ни се сѣно искужља.
- прегрвѣлише свр. прегрми, претури преко главе, једва савлада. —Едвѣ га прегвѣлиса нѣкако.
- прегрѣши свр. погрѣши по некад. —Прегрѣши и он дако се праи да е светѣц.
- прежѣни свр. ожени се или се уда пре старијег брата или сестре. По народном правилу, ако млађи хоће да се жени пре старијег брата или сестре мора од њега, пред свим окупљеним укућанима, да затражи “дозволу” и ако је добије може да се жени, у супротном не може. —Цѣћа преженѣл Буду. —Милана преженѣла Лѣту.
- прѣза несвр. преже, упреже. —Напој волѣви па прѣзај. премѣта несвр. преврѣ. —Цѣл дѣн премѣта цакови сѣс жѣто.
- премѣта се несвр. преврѣ се преко главе. —Мѣ деца у вршу се премѣтамо у сламу.
- преметало с оно преко чега се премеће, вратило. 2. мушки полни орган. —Мѣж га увѣтиш за преметало.
- премрѣли свр. ован оплоди све овце. —Мѣра да кѹпимо нѣнега овна да ни премрѣли ђвце.
- премрѣли се оплоди се овца. —Свѣ ни се ђвце вѣч премрѣли.
- преобрѣча несвр. преокреће; мења мишљѣње. —Чѣсто преобрѣча онѣј што рекнѣ, нѣкад несѣ сигуран у њега.
- препрѣгне свр. вола дешњака упрегне на место левога или обрнуто. —Овак не иде, мѣра да препрѣгнемо волѣвиви.
- препрѣза несвр. вола дешњака упреже на место левога или обрнуто. —Мѹку мѹчим сѣс овѣја волѣви, стаљно и препрѣзам.
- прерѹби свр. пресече дрво једним замахом секире, пресече. —Дѣ овѣј прерѹби овдѣ.
- пресѣдлес, -та, -то који је седластог облика. —Онѣја трап дѣјде пресѣдлес.
- престрѣли свр. препадне, уплаши. —Прѣстрѣли ме неквѣ квд чу да мѹжје позивају у војску.
- претрѹпи свр. пререже, пресече. —Дѣ да узнемо тривѣн да претрѹпимо овѣја трѹп.
- прећѣда несвр. прекида. —Не прећѣдај ме док врѣвим.
- прећѣда се свр. прекида се, кѣда се. —Основа почѣла да ми се прећѣда, мѣра да брдѣво нѣ квко трѣбе.
- прећѣне свр. прекине. —Тѣј тѣнко, тѣј це прећѣне.

прећинут, -а, -о који је прекинут. —Што е овѣја конопац прећинут?

Пречиста ж в. п. Полагање појаса Пресвете Богородице.

прештава ж течност у којој се штаве коже.

прештави свр. 1. заврши штављење кожа. 2. изгњечи, изгњави, измучи, промени облик. —Мбра зимá малко да прештави орањето, ако бч да се роди лѣб. 3. пресавије, испресује. —Прештавиле ми се дрѣје у сѣндѣк.

прѣжнци м чварци, кавурма. —Разгрѣј малко прѣжнци за преватѣк.

прибогу прил. као, као да, скоро, још мало па. —Он прибогу глуп човѣк.

привргуља свр. почне да се вије, почне да се увија, постаје нестрпљив од жеље да нешто постигне. —Привргуљал д иде у Паланку, ел нѣкако.

привртѣ свр. 1. сакупи на једно место (стоку). —Иди привртѣ овце онам под онѣја горун. 2. уштеди, приштеди. —Толће годин слѣжи, а не мѣж динар да привртѣ.

пригрне свр. пригрли, привије уза се. —Дáко им нѣ мáти, тѣлко е пригрнула онуј дечѣцу ко да су њѣјна.

прид м приде, доплатак. —Транпѣмо волѣви и јá му дáдо још стѣ бáнѣе прид.

придвечер прил. предвече. —Придвечер да дѣјдеш да ти нѣшто кáжем.

придѣгне се свр. оздрави мало, опорави се. —Бѣше јáко закасáл, сѣг се малко придѣгал.

прикáди свр. загори, пригори. —Не кладѣ јáк бгањ да не прикáдиш мáзат.

прикáди се свр. загори, пригори. —Ма сáмо што се обрну, варивѣто се прикáди.

прикáден, -а, -о загорео, пригорео. —Варивѣво ти дѣјде прикáдено.

прилагѣ несвр. лаже по мало, лаже кад сматра да је то корисно за обе стране. —Прилагѣ по малко, ал нѣ лѣш човѣк.

припажња ж пажња, пажење. —На мáнечко детѣ трѣбе големá припажња.

припажѣ несвр. пази, пази овлаш. —Припажѣ да не прѣјде грнѣто.

припажѣ се несвр. пази се, чува се. —Припажѣ се од кѣчето, онѣ нѣче, ал кѣј га знáе, кѣче е.

приплава прил. скроман, пун обзира према другима, повучен. —Нáшата снáшица дѣјде приплава. —Дошла бáба код зѣта у гѣсти и за свѣ време билá приплава, нѣче да ўзне нѣшта док не пѣта, на свáкуга се склáња.

приспѣе свр. пристане, реши да ли ће овако или онако. —Несѣм приспѣл нѣкако.

прицвркне свр. прискочи, подухвати се одлучно неког посла. —Свѣ из кѣћу прицвркну и окѣпају онѣлко лѣзје зá дан.

прицрне се свр. поцрни. —Шѣрпу немѣј да тѣраш ўз огањ, ел че да прицрне се.

прицрне се свр. зацрни се, замрачи се. —Орање се прицрнејáло од чáвѣе.

- пркне се свр. роди се, пукне се на свет. —Пркло се на свет па мора да се чува.
- Прображење с в. п. Преображење, 19. августа. —Ел че д њмо у Каменицу на Прображење?
- проглоби свр. при уједу пас зубима пробије кожу. —Уватило га куче за ногу па га проглобило.
- проклетџа м проклетник. —Знаш ли где се смџца онај твој проклетџа? пролети прил. у пролеће. —Пролети цвџти цвџће.
- Прокопље с в. п. Св. Прокопије, 21. јула.
- прџмично прил. благо време, подношљиво време. —Овј зџму бџ прџмично.
- промуља се несвр. провлачи се. —Негде си се промуљаљ кџд ти се на капу уватила павучина.
- пропири несвр. прогања. —Сџг кџет почџл да ме пропири затџј што несџм млџл у њџгову воденицу.
- прџпас м понор, бездан. —У Репџшничку реку џма прџпас кујџ се зџве Прџпас.
- пропљусне се свр. прсне неки плик и из њџга испури водица. —Пропљуснуле му се рџне подљутаџе.
- пропуди свр. протера, растера, најури. —Пропудиљ си децу зџрад тџј нџву жену.
- просџне свр. просуши се. —Кџд се оперу бџрета, мора мџлко да просџну па тџг да се уколџу у подрум.
- просица несвр. просеца, прорезује. —Тџј че да просицају пџт.
- прџтка свр. прџтрља, прџтаре. —Кџд савџјам цигџру, јџ дувџн мџлко прџткам проз длџнови.
- проџисал, -сла, -сло укисело се, прокисао. —Овџ ти вџриво проџисло.
- проџисалан, -лна, -лно накисео, по мало киси. —Чџрџицава ти дџјде мџлко проџисална, па добра.
- проџисне свр. укисели се. —Турџ васџљат на студенџ да не проџисне.
- прџкори несвр. прска киша, прска ретка киша. —Ћџшава сџмо прџкори а нџче да пџдне кџко трџбе.
- прџтџк м дем. и хип. од пре, прџтић. —Кујџ ми те, сџне, прџтџк боли?
- прџтка несвр. прџди с времена на време, прџди по мало. —Мџлно детџ џдномџн прџтка, мора да га боли мешџна.
- пруд, -а, -о који је дивљџчан, који није сасвим питом. —Прудџ овца не воли да ју млџеш.
- прудес, та, — то који је дивљџчан, који није сасвим питом. —Беличка дџјде овца прудеста.

прчав, -а, -о прљав, штрокав, неуредан. —Женáта му дóјде прчава, затóј он јури по друѓе.

пува несвр. дише, дубоко дише. —Прокријем се с чргу преко главу па пувам унутра да се стóплим.

пулчбк м дем. од пул, дугменце. —Едбн пулчбк му нéма на кошуљу.

пупа несвр. пеј. једе, једе с апетитом. —Цéл дбн орáл па сбг пупа лéб и васуљ.

пупав, -а, -о закржљао а великог трбуха. —Детéто им дошлó некаквó пупаво.

пуца од стрá изр. Које је дете плашљиво доведу га код врачаре да му “пуца од стрá”. Врачара заложи јаку ватру, умеси “тридесет” (27) куглица од пшеничног брашна и кад оне мало нарасту почне да их баца у ватру. Куглице се у ватри распркавају пуцајући и тако истерују страх из детета. Врачара за све време баје.

пуцњавина ж пуцњава. —У онуј пуцњавину нé се знáло од коју стрáн пуца.

пшешкó грóзје с бот. помоћница *Solanum nigrum L.*

Р

разббран, -а, -о разуман, разборит. —Разббран ли си брé тí?

разбéре свр. схвати, разуме, разабере. —Свé разбрá квó ми писуеш.

разбучáви се свр. разбаруши се, наоостреши се. —Излéзе из њжуту небмита, свá се разбучавила...

развиде́ли се свр. сване, постане видно. —Квд се развиде́ли, тбг че да појдемо у Палáнку.

развидељу́е се несвр. свиће, постаје видније. —Томбн поче да се развидељу́е, онí припуцаше на нас, а ми́ у потóк.

развр́ља несвр. разбацује. —Ене га где развр́ља снэг од лисник.

развр́љи свр. разбаца. —Јучер смо развр́љили торину по страниште, а дбнбс че га орéмо.

развр́же свр. развеже. —Ајде, реко, прво да развр́жемо кола па после да ручу́емо.

развр́же се свр. развеже се, одвеже се. —Сам се конóпац разврзáл с сећира испáдла уз пúт.

развр́ши свр. начне с врха. —Дбнбс чу да развр́шим чебрé сирине.

разглецу́е несвр. разгледа, звера наоколо. —Ајд пооди, квó разглецу́еш тóлко.

разглецу́е се несвр. разгледа, звера наоколо; развр́ше се. —Разглецу́е се доле пред бпштину, а не иде да рабóти.

раздума се свр. промени мишљење, окане се посла који је намеравао да изведе. —Брђи реко д ђм да ловим рибе па се раздума, бље д ђм да кџсим.

разлега се несвр. 1. разлеже се (звук). —Разлега се пџсџн по падину. 2. разлеже се кокошка. —Прлџг да се разлега и другана кокошка.

размџкри свр. раскваси, покваси. —Дџј ми едну крушку да си размџкрим уста.

размрџка се свр. овца почне да тражи овна ради спаривања. —Вџч ми се џвце размрџале, а јџ све велџм да е јџш рџно.

разџка се свр. одједном почне да виче, развиче се. —Отуд видџ ђде курџак, че ми насрне на џвце, јџ се разока и џн побџже.

разраџти свр. разради. —Траџтур трџбе прџво да разраџтиш у мџсто, па пџсле да орџш сџс нџг.

разраџти се свр. разради се, почне својски да ради. —Томџн се разраџтим, детџ у џуљћу прировџ, јџ мањуџем копање.

разресџти се свр. разреса се тканина по крајевима. —Што несџ на време порубџла чрђеве него си дозвољила да се разресџте?

разуџави се свр. пролепша се. —Рада се е топрџ по женилбу разуџавила. рџниште с место на коме се хране џвце. Рџниште је обично око лисника или стогова, тамо где су зденути, у шуми или на ливади. —Свако јутро, дџко е снџг голџм, тџрам џвце на рџниште у Бајџину.

расџца несвр. расџца. —Расџцам тџкве за свиње.

расџјај се свр. усија се, почне да сија. —Расџјајало се кубџ.

раскарџе несвр. растерује, разгони. —Вде проз џлогу и поџ, раскарџе си стрџ. —Тџ си зџџдан да раскарџеш тџчичи из грџнице.

распиџна се несвр. разџпиње се, растрже се између многих послова. —Распиџнам се измеџу тџлће рџботе и не мџг ништа да ураџбтим.

располџти свр. пресече неглим ударцем на два дела. —Кџд те удџрим шти располџтим главу.

расприштџше се свр. појаве му се пликџви на кожи. —Бџл се убџл на рџџв ексџр па му се сџг расприштџсала ногџ.

растџг м мера за дужину која је једнака растојању између браде и раширене десне или леве руке. —У едну чрђу ђду три пџле од по два растџга.

растџза несвр. растеже. —Детџ растџза тџнко цревџ што му далџ баба из пушници.

растџза се несвр. растеже се. —Растџза се ко глџдна годин.

растрљџчи свр. 1. растрља, размаже. —Растрљџчи рџкољак с нџгу. 2. забашури, растегне неки посаџ у недоглед тако да га и не џбави. —Пџтам, пџвам, растрљџчише рџботу и пџсле ко да ништа нџ ни билџ.

- растрља́чи се свр. толико се отегне неки посао да се на његов циљ и заборави. — Неће га решава с́рг, него че́ка да се тој растрља́чи.
- распи́сне се свр. раскисне се, омекша у некој течности. — Че́кам да ми се распи́сну опџници, јако се били спџкли.
- расцва́ри свр. разгреје нешто да оно почне да црвчи. — Де́да Ми́ка расцва́рили ма́лко слани́нку у кубе́, за ручџк.
- расцва́ри се свр. загреје се да му се ороси чело. — Му́жје се расцва́рили уз оста́л па се не ди́зају.
- рашту́ми се свр. омекша у некој течности да се распа́да. — Квд надробиш с́ув ле́б у млекó, че́кни га да се рашту́ми, па по́сле ку́сај.
- ргља несвр. грди, грди некога на најгрубљи начин. — Сва́ђи дџн си ргља синáтога за нешто.
- ргља м онај кога стално грљају (в.). — Ргљо, ргљави, када́ ч па́мет да доби́јеш?
- ргљав, -а, -о који је ргљан. — Ргљо ргљави.
- ргљан, -а, -о који је тешко грђен. — Ргљан и јучџр и дџнџс за ендџ ра́боту.
- рђуше се свр. направи се на рђу, направи се на лошег човека. — Тимóтија бџше елис добџр човџк с́рг се нешто рђосáл.
- редњина́ ж редња, епидемија. — Затвори́ло ми некви́ нòс, мо́ра да има редњина́.
- резни́ несвр. има резак, пријатно горак укус. — Винóво почџло да резни́, не́ ви́ше мџс.
- рџтачак, -чка, -чко прилично редак. — Испáдал ми рџтачак качамáкат.
- ри́гла ж 1. реза на вратима. — За ову́ј ри́глу има дру́гакџв клџч. 2. окно на шпорету. — Тури́ лонче на првњу ри́глу.
- риља́ч м 1. ашов за риљање. — На ови́ја риља́ч трџбе да се наме́сти газáч. 2. радник који рила. — Јá ми́слим да че три́ добџра риља́ча са́ дџн да изри́љају ону́ј бргола́зину у Павуни́чино.
- рòвне свр. изненада гласно заплаче, бризне у плач. — Из чиста ми́ра ти́ће рòвну.
- родá ж родбина. — Ошла́ су у њóјну роду́ да потрáжи па́ре на зџџџм.
- рòзан, -зна, -зно ружичаст. — Девóјче дошло́ рòзно у лице́.
- рукáт, -а, -о који има руке. — Квó наблиш ману́ на момчџто квд је рукáто, кра́като, окáто. . .
- русá ж бол. кожна болест impetigo. — Русá се ле́чи ова́к: ту́риш у уста ша́ку сџме од гр̀снице, па квд га сажва́каш ти́ с то́ј запљџеш онџј рџсе на детџ.
- Русáлница ж в. п. русална недеља.

рустѣк м дем. од рус, мали трун, трунић. — Не дава рустѣк да падне на њѣга.

С

свѣњуе несвр. свиће, свањује. — Почѣло да свѣњуе.

сѣка несвр. сикће због тога што се нечим ољутио. — Сѣка колкѣ се ољутил.

сѣкти несвр. сикће, сикће од беса. — Сѣкти од бес.

сѣкче несвр. сикће. — Кѣд се човѣк ољути сѣс пипѣр, бн сѣкче.

саморас м бот. љутић *Ranunculus repens* L.

самосѣб прил. само од себе, само по себи. — Бѣше ми се дѣгла нѣква чворуга па си од самосѣб нѣста.

сампас м распојасаност, разулареност. — Свѣ ударѣло у сампас.

сандалѣп м недоучени мајстор, студеноклеп. — Тѣј ли ти е праѣл онѣја сандалѣп?

сасѣтни свр. усѣтни, сасѣпка, смрви. — Дѣ сасѣтнѣ мѣлкѣ краставице за писало. — Пообрана земљѣ се зѣми од стѣд сасѣтни.

састѣгне свр. сустигне. — Децѣ ни се састѣгла, па еднѣ на дрѣго нѣси дрѣе.

састѣне се свр. охлади се па се стегне. — Кѣд се сапѣн разљѣје по сѣдови, бн мѣра прѣво да се састѣне па тѣг да се рѣже на кѣлѣпи.

Свѣта Пѣтка Рѣспѣта ж в. п. Велики петак.

Свѣта Пѣтка Русѣлна ж в. п.

Свѣти Арѣнгѣл Мѣкаѣл м в. п. Арх. Гаврило.

Свѣти Врѣч м в. п. Кузман и Дамњан.

Свѣти Еремѣја м в. п. Пророк Јеремѣја, 14. маја.

Свѣти Јовѣн Бѣљѣбѣр м в. п. Ивањдан, 7. јула.

Свѣти Јовѣн Главѣсѣк м в. п. Усѣкованије главе св. Јована Крстѣтелеѣ, 11. сѣптембра.

Свѣти Рѣнгѣл м в. п. Арх. Гаврило.

Свѣти Рѣнѣѣл м в. п. Арх. Гаврило.

Свѣти Рѣнѣѣл Душѣвѣдник м в. п. Арх. Гаврило.

Свѣти Вѣѣрик м в. п. Св. муч. Кирик и Јулѣта, 28. јула. Празнује се од чѣрева.

Свѣтѣсовѣ м в. п. Свети Сава, 27. јануара.

свѣтка несвр. свѣтлуца, час—час па засвѣтли. — Видѣмо свѣтка батѣрија; Знѣчи, бн је.

сѣвѣѣше свр. нешто учѣни прѣви пут. — Дѣнѣс чу да сѣвѣѣшем нѣви опѣнаци.

- сеширае се несвр. секира се. —Нембј се сешираеш, све че да буде кккк е
Бог рекъл. —Млого се сеширае што е истровил едну овцу.
- ситенце с дем. и хип. од сито. —Просеј брашно проз малбно ситенце.
- ситнурѝја ж ситнеж, ситне ствари. —Узимај поголемо, мანი туј ситнурѝју.
- ситњорак м ситнеж, ситне ствари. —Натовари́мо свá дрва, оста са́мо онѝја
ситњорак.
- скаламѝти свр. направи нешто како било, смути нешто за час за јело. —За
вечѝру ѝзне па скаламѝти нешто ко за прасци.
- скашка свр. смути нешто како било за јело, припреми нешто на брзину за
јело. —Скашкáла тáм некви колачи́ ни деца́ и нече едѝ.
- сковѝтли свр. спопадне; савије. —Сковитли́ла га мешѝна, па се са́мо грчи
и превѝја.
- скóк м водопад, водопад на потоку. —Од онѝја скóк код Ђупрѝју на горе
нема рѝбе.
- скóмина ж 1. трњење зуби, зазубица. —Квд едѝш зеленѝ сли́ве онó те вáча
скóмина. 2. фиг. чежња за нечим, чежња за нечим што се не може
остварити. —Он еде́ и не да́ва ми, а ја вáчам скóмину.
- скрб м јело слично качамаку само што је ређе и направљено са мало
масти.
- скрба несвр. бућка, бућка и при том се чује снажан звук бућкања. —У
Дѝнинци свáко јѝтро бѝчка са́мо скрба.
- скупоцѝнес, -та, -то скупоцен, вредна ствар, скупа ствар. —Тóј скупоцѝ-
несто, од њѝг да се вóди рачѝн.
- скѝчница ж псећа свадба. —Јури се неква скѝчница, затóј га не́ма наш
Чáрли.
- слезѝнка ж анат. слезина, слезена. —Вáрди се од њѝг, тó е човѝк без
слезѝнку.
- сли́же се свр. пеј. зближи се са неким. —Слизáли се њѝ двоѝца, па си
салó сѝг ѝма мѝку од њѝ.
- сли́ка ж липидерски колач четвртастог облика (величине кутије дувана)
увијен у колачарску хартију са налепљеном сличицом на једној страни.
—Ако си добѝр, чу те вóдим на вáшар у Кáлну и чу ти кѝпим сли́ку.
- слнóпаца ж бот. дивља крушка која зри кад падне слана *Pirus amygdali-*
formis.
- смáли свр. смањи. —“Смáли, мáлко, смáли”, рѝкли на Циганинáтога
квд почѝл млого да лѝже.
- смáли се свр. смањи се. —Стáр човѝк се смáли.
- собѝва се несвр. изува се, скида обућу. —Квд се собѝвам, не мóг си черáпе
стѝрим, тóлко ми мешѝна големá.
- сбѝбут, -а, -о бос, изувен. —Нембј д ѝдеш сбѝбут преко кóшену ливáду.
- сблне свр. посолити мало, посолити на брзину. —Сблну ли грнѝто?

- сѡпа несвр. једе халапљиво и облапорно као гладна стока. —Ед ко човек, не сѡпај ко свиња.
- спекѡли се свр. спече се, осуши се. —Спекољил се старчичат, али гѡра.
- спорѡди несвр. слаже се са неким. —Сѡс старѡтога сѡна не мѡж нѡкако да спорѡди.
- спорѡдуе несвр. слаже се са неким. —Свекрѡва и снаа сѡлом спорѡдују.
- спѡрка свр. припреми нешто на брзину за јело. —Нѡшто чу да спѡркам за вечеру, чу да вѡдим квѡ.
- средњина ж средњи део; средњи део леђа. —Ошинуло ме некѡ преко средњину. —Пригрњи ѡгња да се опече на јагњето и средњина.
- сркмѡ с мрежа за риболов, сертма. —Јанко изгледа ко да е вачан у сркмѡ.
- срчка се свр. споречка се, посвађа се. —Срчкаше се елис забађав.
- срчка ж срж, срчика. —Не вѡла му срчка, на ѡг.
- старка ж стара кокошка. —Онај жлтана старка најбоље нѡси.
- стегне се свр. добро се обуче, топло се обуче. —Стегни се добрѡ, да ти не буде зима.
- стѡза се несвр. облачи се. —Сѡг че да пѡјде, ене га стѡза се.
- стѡпли свр. загреје, угреје. —Узни да стѡплиш млекѡ за дете.
- стѡпли се свр. загреје се, угреје се. —Тѡлко сам се смрзал да се јѡш не мѡг стѡплим.
- стотник м тежак стотину килограма. —Цак стотник подигнем ко од шалу.
- стотњак м који је тежак сто кила. —Њѡва жена стотњак.
- студењѡкав, -а, -о прокладан. —Греје сѡнце, ал си, пак, елис студењѡкаво.
- стунти свр. набере обрѡве, смркне се у лицу. —Манѡчко дете а стунтило.
- стунти се свр. намргоди се време, наоблачи се. —Стунтило се, сѡмо што не удари ћѡша.
- судрачно прил. јѡш се није развиделило. —Љѡђе се дѡзају док је јѡш судрачно.
- сѡкне свр. усуче на брзину. —Чѡ да сѡкнем пѡшес ѡбђе, да направим зачас ћѡбаницу.
- сурѡне се свр. сурѡва се нешто што је било на гомили, сруши се. —Ја се поткачим на некѡе там ћеремѡде, што бѡше наслагане уз дѡвар, ал се онѡ сурѡнуше и ја падо назам.

Т

- та узв. кратак узвик којим се деца међусобно плаше. —Та, уплаши те.
- тѡвница ж 1. тмина, помрчина, мрак. —Поѡла га тѡвница. 2. тамница, затвор. —Че иструлавѡш ти у тѡвницу, ѡч.
- таљѡђе ж таљиге. —Магаре упрегнута у тѡмће таљѡђе.
- тамњи, -ња, -њѡ тамошњи, онај тамо. —Тамњијат вол нешто слабо тѡгњи.

- тежачк, -чка, -чко прилично тежак. —Детево има две годин, а елис тежачко.
- тетин м теткин муж, теча. —Едн мџ тетин се зовал Нацко, а друђијат Бранивој.
- тиквеник м пита од тикава. —На Петровден маџи увек напраи тиквеник.
- тиња м муљ, тиња. —Кво год посадиш у онџа тиња, онџ се роди ко лудо.
- тлакана ж таван за смештај сточне хране. —Јутре рано по ладавину има да дџамо сџно на тлакану.
- тласне свр. гурне, гурне изненада. —Издвнпџт ме тласну у грбину та се претури.
- тобрња несвр. брбља, говори сам за себе. —Цџл дџн тобрња, ал га никуј не слџша.
- трай несвр. 1. подноси некога, трпи некога. —Од кџко е онџ чџдо напраил не мџг га траим. 2. траје. —Нек трай, док трай.
- тређнак м трогодац (стока). —Бџк тређнак.
- тробни несвр. прича, галами, прича којешта. —Баба Ристџсија цџл дџн некво трџбни.
- тројчка м тројица, троје. —Иду њџ тројчка заџдно у шкџлу.
- Трџца ж в. п. Духови, Св. Тројица.
- трџнта се несвр. облачи се топло, облачи много одеђе на себе. —Не трџнтај се тџлко, неч да зимџеш џ планин.
- трџтовџн, -вна, -вно ошамуђен. —Иде кџко трџтовџн.
- трџџж м трџџење. —Крџџж и трџџж дџм дрџу.
- трулавџе несвр. трули. —Дрџо срчџно трулавџе, ако лежи назам.
- трџпи несвр. 1. реже тестером. —Дџнџс смо трџпили трџпје. 2. једе сџно (коњ). —Сџг трџпи сџно, а пџсле че да дрџме на празна јасла. 3. једе са апетитом. —Момџил све трџпи кво му даџш
- трџпне свр. удари ногом о тло. —Кџд дџда трџпне, сви се умире.
- Тџдорица ж в. п. Чисти понедељак. Тога дана се ништа не једе, тек увече нешто мало и то махом печене тикве. Жене целог дана перу рубље.
- тужева несвр. тужи, често тужи некога. —Гџвџден се сџмо тужева по сџдови.
- тупанас, -та, -то који је дежмекаст, дебео, дебео-као бубањ. —Дџвџџето џ добрџ, ал дошлџ тупанџсто.
- тџпне свр. лупне, удари. —Тџпну некџо на товџн и мџ се згледџмо. —Бџди мџран да те не тџпнем џ главу.
- тусџба ж галама, русвај, лом. —Напраи се тусџба изненада.
- тџта узвик којим се терају свиње. —Тџта, тџта свиње мџе.
- тутњикџрча м који је сметен, који је смуђен. —Превариџл си се ако си мислџл да че тџј да урабџти онџја тутњикџрча.

Ћ

ћелѣрка ж дем. и хип. од ћелер, мали ћелер, мала остава. — Мѣн свѣ квѣл ми трѣбе за у лѣзје: сѣњи камен, лика, пѣнна и рѣзни прѣшкови, сѣди у едну ћелѣрку под бѣсамаци.

ћибрик м 1. ибрик, земљани суд сличан крчагу који служи за поливање при умивању. — Дѣ да ми пољѣјеш с овѣја, евѣ, ћибрик. 2. ситно црно грѣђе јаке боје и карактеристичног мириса, хибрид.

ћипне свр. проври, прокључа. — Чѣкни млекѣто нѣка ћипне, па га стурѣ.

ћилчи несвр. вуче нешто тешко, диже нешто тешко. — Ћилчи нѣкав цаќ од стѣ ћила.

ћилчи се несвр. напреже се преко мере подижући неки терет, килави се. — Немѣј се ћилчиш с тѣлћи камен, него ѣкни љѣђе да ти помѣгну.

ћунац м чунак, сулундар. — Гранѣте им ко кубѣчи, а цѣвови кѣко ћунци.

ћуне свр. прохте се, падне на памет. — Ћунуло му д ѣде у Штитѣрци, дако там нѣма нѣкву рѣботу. — Рѣботи сѣмо кѣд му ћуне.

У

ублѣжи се свр. услади се. — Ублѣжило му се бѣше вино тѣј вѣчер, па га одвѣкоше дѣм под мишѣе.

увѣсне се свр. врѣсне од задовољства, цикне. — Увѣсне се девѣјна на љѣлћу кѣд ју нѣшају мѣмци.

угмаца свр. угази у нешто ретко. — Угмацаљ сам с едну нѣгу у лајна.

удрѣпа се свр. накваси се идући кроз росу. — Удрѣпамо се дор прејдѣмо преко онѣј ливѣду.

узбрѣдѣчав, -а, -о прилично узбрѣдан. — Узбрѣдѣчаво ми дѣјде нѣвчѣто, али нѣ лѣше.

узбрѣдњѣчав, -а, -о прилично брѣдовит. — Бѣгами, пѣтат добрѣ узбрѣдњѣчав.

узмалко прил. недовољно, мало. — Чѣ ни е узмалко лѣб за вѣчѣру, мѣра да прѣјнемо и малко качамѣк.

уѣда несвр. ујѣда. — Ел уѣда вѣшево кѣче?

укапе се свр. покаплѣ се при јѣлу. — Поглѣ, поглѣ, укапѣл си си нѣве панталѣне.

укара свр. утера. — Укарај ѣвце у трљѣк.

укаруе несвр. утерује. — Укаруе волѣви у јѣр.

улама ж кривина, окука; угао од девѣдѣсет степени. — Изврѣнула му се кѣла на онѣј уламу код Манѣстѣр. — Напрајл кѣћу на уламу.

уледѣни се свр. направи се на лѣдину (нѣва). — Уледѣнише се на јубаве нѣве. Нѣма кѣј да и рѣботи.

умбкне се свр. неопажено се увуче, увуче се полако. — Улезне на прсти у сбу, па се полбк умбкне у чрђе.

умилује се несвр. умиљава се. — Върди се од онџа куји се окол тебе млого умилује.

упбшка се свр. тихо прдне, нечујно прдне. — Куј се овде упбшкэл?

упбшне се свр. тихо прдне, нечујно прдне. — Беше се нећи упбшнул тека гадно да се не могло седи у сбу.

упитовни свр. припитоми. — Никуј ми не веруе да сам упитовнил лисицу.

упитовни се свр. припитоми се, упитоми се. — Квд се ждребѣ упитовни, после лбно мџ да се јаше.

урбњак м повсћи комад хлеба. — Квд дојдемо из школу, мати ни оцечѣ по едн урбњак.

урипне свр. ускочи, упадне. — Тео да прерипим преко потџк, а урипну у њѣга.

урџби свр. зарџби новчана средства у нерентабилан посаџ. — Урџби си пѣре и у пушѣ и у вишеклије, ал ајкар не поста.

урџница ж бџт. урџчник *Erigeron canadensis* L.

утрупи свр. засити, отупи осѣћај глади. — Евѣ вѣч два три денѣ ме некви утрупило па не мџг нику да окусим.

уѣа м ујак, ујка. — Рѣче ми мџј уѣа Пѣтко. . .

ушмига се свр. испрља се и покваси се ходајуџо по блату или по росној трави. — Ушмигал се дџ гушу.

ушнѣ ж уштап, месечева промена. — Трају му пѣре од ушнѣ па до менѣ, после нема.

Ц

церѣ несвр. зјапи нека уска пукџтина, зијају јѣдва отшкринута врата, не додирују се довољно две површине. — Врата ни церѣ и улази зимѣ, мџра и затѣскамо. — Тео да узнем кѣцу да сипѣем сливе у њѣ кад погледа — онџ церѣ измеџу дѣѣ.

церѣје се несвр. зјапи нека уска пукџтина, зијају јѣдва отшкринута врата, не додирују се довољно две површине. — Церѣје се меџу шѣнде на товѣн.

церџзубес, -та, -то који је ретких зуба. — Церџзубес чџвѣк мџра да е сл лѣжџв, сл богѣт.

цѣц м цѣѣ. — Праим цѣц да оперем овѣј пртеѣѣче.

црвенѣе несвр. црвени. — Штџ црвенѣеш ако врѣвиш ѣстин?

црвенѣе се несвр. црвени се. — Црвенѣе се бѣлка у жѣто.

црвенѣс, -та, -то црвенкаст, црвен у лицу, рѣмен. — Тикџмир дојде црвенѣс чџвѣк.

Ч

чѣкче несвр. чачка. — Не чѣкчи мѣчку.

чанта ж кожна торба. — Чије су овѣј чанте, овдѣ остаѣне?

чиѣсалница ж три жице основе бројане на мотавилу дужине једног метра.
чмрљи несвр. затупљује неку оштру ивицу, затупљује сечиво. — Не чмрљи
пијукат у тија камѣн.

чобљиѣска несвр. трчи по плиткој води при чему вода прска на све стране,
млатара рукама по води (дете), брчка по води. — Дор га кѣнем у корѣто
ѡн чобљиѣска по вѡду.

чобљиѣска се несвр. брчка се у води. — Риба се чобљиѣска у плитку вѡду.

чобљиѣсне свр. плѣусне по води.

чобљиѣсне се свр. плѣусне се по води, плѣусне се водом.

чѡк м посуда у којој косач држи брус при косидби.

чѡпршне се свр. копрцне се. — Кѡд га закля, петблѣт се чѡпршну јѡш
два—три пѣт и ѣмири се.

чѡрне свр. царне, царне ватру. — Сѣне, чѡрни огбѣт да се не угѣси.

чршка ж дем. и хип. од чрга, мала чрга. — Дѣна узѣл чршку под мишку
па ошбл онѣм у сливѣк да спи.

чржѡлина ж ауг. од чрга. — Истрѣсај се едѣнпѣт из тѣј чржѡлине.

чржѡлинка ж дем. и хип. од чрга, стара драга чрга, поѣнавица. — Нѣ
знам гдѣ сам денѣла онѣ чржѡлинку.

чудѣште с ауг. од чудо. — Кѡкѡ се ја чудѣшта за мѡј вѣк несѣм нагледѣл.

чѣкне свр. куцне. — Чѣ ти чѣкнем на пѣндѣр.

чѣкне се свр. куцне се. — Чѣкни се и ти едѣнпѣт ѣ главу.

Ц

цѣнгѣр ж зелено—плава боја. Вуна бојѣна у гѣлицѣ постаје зелено—плава.

цѣнгѣрија ж зелено—плава боја в. цѣнгѣр.

цѣнгѣрљѣв, -а, -ѡ који је зелено—плав. — Учѣниѣла сам га цѣнгѣрљѣво.

Цѣрман м в. п. Св. Герман, 25. маја. Празнује се од грома. — Ел че д
ѣмо на Цѣрман у Потрѣѣне?

цѣка ж пеј. усна, дебѣла усна. — ѣдри га преко цѣѣе.

цѣкљѣ м пеј. особа дебѣлих усана. — Стѡја е цѣкљѣт па га затѡј зѡвѣ Стѡја
Цѣкљѣ.

цѣкљѣт, -а, -ѡ који има дебѣле усне. — Цѣкљѣто момчѣ, личѣ на Цѣганина.

Ш

шѣлѣѣија м који воли да се шѣли, шѣливѣѣија. — Слѣвко чѡвѣк шѣлѣѣија,
прѣѣвѣ се нашѣли кѡд те срѣтне.

шалаџика ж која воли да се шали, шалџика. —Тџ бѣше женá шалаџика. шѣтри несвр. хода као сапетих ногу, хода као да се је усрао. —Енѣ га оздџл где шѣтри.

шевѣл—девѣл имп. мрџај, врлудај. —Шевѣл—девѣл, Маријо.

шиџкрак м ношење детета на врату, којом приликом оно зајаше врат носиоцу.

—Ајде, тáто, да ме нџсиш шиџкрак.

шџáка несвр. гази по блату, гаџа по блату. —Цѣл дџн шџáка по онџ блато у циглáну.

шџáмпори несвр. говори којешта. —Шџáмпори нешџт.

шовѣља несвр. кривуда при ходу, врлуда. —Шовѣља оздџл уз пџт. Прлѣг да е па пијáн.

штáви несвр. 1. гњави, гњечи. —Дѣда ўзне лѣб па га штáви, штáви ў руѣ, па га пџсле едѣ. —Немџј да штáвиш мáчето, пуштí га. 2. кињи некога, мучи некога. —Он си штáви жену и дџшу е вáди.

штипѣ несвр. штипа. —Штипѣ девџђе за образí.

шуљѣза несвр. пеј. пије, пије без мере. —Сабрáли се да шуљѣзају рећíју.

шчѣпи свр. покрши гранџице. —Треѣс да шчѣпим мáлко гранѣе за јáрету.

шџукѣ несвр. сабија, збија. —Шџукѣ обрџчи на бѣџву.

НАРОДНА ПРИЧА ИЗ ОКОЛИНЕ КЊАЖЕВЦА

1. ПОНИШАЉЧЕ

Ѐмам јáко добрџ унџче, ўбаво се ўчи, а у сџботу дошлџ код мѣн у Радíчевци. Дошлџ па се разровáло. Рекџл му, велí, учáитељ у Зáјчар (баштá му, мџј сíн, рабџти тáм у млекáру) да напише свѣ кџкџвѣ е видѣл ел чџл у салџ. Тџј да напишу свí љáци. А мџето унџче написáло какџ е билџ у салџ на свáдбу, свѣ мѣн зáедно. А на свáдбуту млáденевеста ўзне понишáлче, па га некакџ нѣзгодно подíгне, па се саплетѣ, ел на ноѣ имáла шџивлѣтне, а тџј нíкад до тџг не обувáла и пáдне са свѣ понишáлче. Дѣтѣ удáри на клџнку па се убíје на климију, ел тџј бџш билá неквá кола с дрва натовáрена, а опџшѣт на колáта шџрчáл. Почѣли свí да џкају, да се срде. Дѣтѣ ўзну на крџаче па у балáнту, нѣ ли. Етѣ тѣка свѣ мџј Бџра написáл, бџш текá, а учáитељат му дáл двџјку и рекџл му да нíшта не зна српсџи. Јá му велíм: “Сíне, не сеџирај се. Бáба че да нáјде тџџџџџга учáитеља, па че да му кáже да е бн сáм крíв ако не разбíра нáшу врѣву и што е забџрил кџкџ га е мáти учíла.”

(Божин Јовановић)

ДРАГОЉУБ ЗЛАТКОВИЋ

ФРАЗЕОЛОГИЈА ОМАЈОВАЖАВАЊА У ПИРОТСКОМ ГОВОРУ

**Супрузи Марији Златковић, у
знак захвалности за помоћ на
овом послу**

УВОД

Подручје пиротског говора се готово поклапа са подручјем општина Пирот и у говору се битно не разликује од говора суседних општина. Александар Белић га је сврстао у тимочко—лужнички дијалекат у свом чувеном делу “Дијалекти источне и јужне Србије”. Рођен сам у ближој околини Пирота (Војнеговац, 1937), пиротски говор је мој матерњи говор, и, ако се изузму године студија и служења војног рока, непрекидно живим и радим на том подручју. Већ 25 година непрекидно бележим све што сматрам значајном чињеницом у пиротском говору. Један од мотива, можда најјачи је и осећај завичајног дуга у време када, нарочито последњих година, традиционална култура заједно са свим својим вредностима ствараним у току миленијума брзо пропада и иде у заборав. Пирот има много сакупљача фолклора, а ја сам само један од њих.

Ослањајући се на забележене примере из народа, написао сам у постском облику и у дијалекту, и објавио: АЛЕ И НЕВЕДЕ (Пиротски зборник 11—12, 1984) и посебну књигу ШТА ИМА ДУМА (Слобода, Пирот, 1987). До сада сам обавио и следеће збирке фолклора: ПОСЛОВИЦЕ И ПОРЕЂЕЊА У ПИРОТСКОМ ГОВОРУ (СДЗб ХХХIV, Београд, 1988), ГОВОРНЕ ИГРЕ ИЗ ПИРОТСКОГ КРАЈА (Пиротски зборник 16, 1989.), ПОСЛОВИЦЕ — друга колекција (Развитак 3, Зајечар, 1989) и ФРАЗЕОЛОГИЈА СТРАХА И НАДЕ У ПИРОТСКОМ ГОВОРУ (СДЗб, ХХХV, Београд, 1989). До сада сам објавио и делом систематизовао и припремио за објављивање нешто више од једне трећине обима забележене грађе. У необјављеној грађи су фразеологије разних области говора, лексика, изреке, песме, приче анегдоте, бајке, легенде, белешке о обичајима и друге етнографске забелешке. Настављам и бележење, и систематизацију.

Примере омаловажавања до 1982. године бележио сам, узгред, уз остале примере којима сам до тада давао предности. Тада, почињући рад на речнику пиротског говора, уочио сам да ови примери поред других вредности имају и посебно занимљиву лексику, па сам се све више претварао у неупадљивог записивача вербалних сукоба и бележио примере увреда, оговарања, исмејавања, ироније, злобе, подстицања на сукоб, смирива-

ње сукоба или његово окретање на шалу, као и примере омаловажавања личности, припадности и сл. У шири круг ове фразеологије улазе клетве, претње, псовке, вулгаризми, "товарење", надимци и сл. Претње и клетве су већ објављене, њихов највећи део, а псовке, вулгаризме и надимке ћу објавити посебно. Збирка, дакле, не садржи све варијанте омаловажавања, већ само оне које су најтипичније, његово језгро.

Примере свађа било је тешко бележити јер су то каткада читави слапови речи, рађали брзо изговорених увреда, па сам бележио само битно. Систематизацијом забележених примера и уочавањем општих места и варијација, све увежбанији, бележио сам их све потпуније, чак без остатка. Остале групе примера из ове збирке било је лако бележити пошто се намерно изговарају кратко и разговетно како би пренели што више отрова на жртву. Избор, груписање, проверу и елиминисање појединих варијаната у току систематизације вршио сам по фазама у једном сложеном поступку и на сличан начин као и у досадашњим радовима. Сви примери добијају ознаку места где су забележени, а ако су забележени на два места онда се наводе оба места. Исто тако, оба места се наводе ако се ради о особи која се формирала у једној језичкој средини а потом дуго живи у другој. Предност сам давао архаичнијим, фреквентнијим, јаснијим и типичнијим варијантама, као и мање писменим и конзервативнијим особама, сточарима на рачун ратара, женама на рачун мушкараца, а и забаченијим и већим селима на рачун села која су ближа комуникацијама или су мања. Уз примере свих група ставио сам извештај број позитивних примера да бих преко контраста потпуније дао природу омаловажавања. Примере сам груписао у три групе: вређање, омаловажавање личности и омаловажавање припадности.

Свађе и вређања су најчешће врста естраде, јавни турнир у прљавој духовитости. И нису важне чињенице, сугестивна лаж је најважнија чињеница. Духовитост увреде, њен тон и контекст одузимају аргументе другој страни и важно је увредама, измишљотинама, деловима истине, и чак грубом истином у најгорем контексту, на сваки начин, ућуткати саговорника, уплашити га да може да чује, а и други о њему, и горе. Мржња, злоба, иронија, вулгарни изрази и гестови, рушилачко, све што одваја човека од човека, као освета за добијене батине, пољску или неку другу штету, оговарање, лош поглед, случајну несмотреност која је сујевјерно протумачена. Увреда на увреду, отров на отров, клетва на клетву, увлаче се у свађу чланови породица и родбина посвађаних, гомилају се радозналци, "говорници" се распаљују па не вређају само један другог већ миле и драге, чак и мртве. Говоре завист, страх, немоћ, лоше васпитање, ослобођени окамењене етике износе сву своју духовну беду догод се не заморе и не уоче сву бесмисленост пораза или победе овакве врсте. У овом менталитету вербални обрачун је начин да се потроши животна

горчина и замена је за тучу, а “лиценција поетика” је врло богата, па се чак и речи кују на лицу места, а за потребе тренутка мења се структура реченице и праве разноврсни вербални обрти. Самоистичање, иронија, злоба, цинизам у обланди уљудности прилазе противнику са друге стране и изазивају га да виче, вређа, да покаже сву своју духовну голотињу и да се брука пред другима. Оговарање полази од мана противника, али их увећава до карикатуре, а пошто се преноси посредно, преко других, оно на путу до противника трпи промене, много што му се додаје, или се чак све измишља, па је то најбољи начин да се наивни посвађају без стварног разлога. Мушкарци ређе вређају, а ређе и опраштају. Јетрве и комшике се лако свађају и мире. Између снахе и свекрве, или снахе и заове, увреде се лако памте и понављају а тешко праштају.

Омаловажавање личности је мање необјективно. Оно се мање заснива на љутњи а више на ставу према некоме, који је често идентичан са ставом широког круга људи. Омаловажавају се физичке и моралне наказе, али још више они који покушавају да се отргну од устаљених норми живота и рада. Од низова примера састављао сам поједине смисаоне целине и дао извесну типизацију негативних карактера, а уз њих и оне који су и добри и лоши, као и оне који су сасвим прихватљиви, узорни других, како бих сачинио, на основу контраста, што реалнију слику непожељних карактера. Ове фразе за карактерисање су у доброј мери окамењене, делови конфекције за умрле, живе и још нерођене карактере у овој култури. Као да, још од Теофраста, варирају вечни и окамењени карактери и ништа им не могу ни смрт, ни векови. Просто, као да свако од њих, између крајности најнепожељнијег и најпожељнијег, попуњава слободан простор понашања у коме се затекао, где није неко други.

Они други, то су они гори. То је логика омаловажавања према припадности другој породици, делу села или другим селу, другој класи, вери, раси, народу. Уместо поздрава, на путу или у другој прилици, групе сељака из различитих села размењују пецкања, па тако скидају бриге са свога срца јер је неко гори од њих, нашли су га, приписују му своје мане и тако их ослобађају. Ти други су сиромашнији, затуцанији, глупљи, смешнији, и гладнији, и само се њима копилад рађају, и њима је бог одабрао горе место за село. На изазове изазови, на претеривања претеривање, заједљивом се суседу одговара већом заједљивошћу. Кроз генерације пренаглашавају се и измишљају особине суседа и праве од њих карикатуре, понекад врло духовите. У томе има такмичарског, и духовног, и веселог, али много више заједљивог, себичног, омаловажавања и мржње. Нешто од родовског, племенског, преживелог. Човек се утапа у наслеђене љубави и мржње колектива коме припада по рођењу. Млади, пристигли, по истом шаблону аутоматски су укључени и сасвим замењују оне који су умрли. Најсиромашнија и најзабаченија села се највише исмејавају, свеједно да

ли то и заслужују. Примери Беле, Дојкинаца, Топлога Дола, Церев—дела, где су иначе гостопримство и топлина којим се дочеку је странац намерник најбољи, па и они који их највише исмејавају, комшије. У случају Брлога и Дојкинаца пецкања се примају као другарске шале, и пожељна су. Али највећи број села их прима као велику увреду па на њих одговара још већом увредом. Пецкања између села и града имају увек заједљив призив. Омаловажавање народа, вера, класа, раса, изоставио сам за ову прилику и то делом због малог броја примера али и због пресетљивости нашег поднебља на ову врсту проблема. Та осетљивост ће вероватно ускоро ослабити па ће се јавити потреба и за овим примерима.

Речник ове фразеологије има своје посебности. Међу непознатим речима налазе се кованице, речи којима се подражава противник, криво запамћене или искривљене туђе речи, дакле све оно што збуњује противника и утиче на "публику" да се определи за победника. Ако и немају када су свака посебно, али када су све заједно, као лексика свађа, ове речи вероватно заслужују пажњу науке. У овом простору језика има доста и других речим вероватно врло старих, које се не сусрећу у другим примерима, и значење речи је најчешће фигуративно, што треба имати у виду при читању.

Највећи број казивача не зна да сам од њих бележио. Код бележења и провере доста ми је помагала моја супруга, Марија Златковић, па јој у знак захвалности посвећујем ову књигу. Код провере тумачења појединих речи највише ми је помагао мој дугогодишњи сарадник Гојко Ранчић, учитељ, па му захваљујем.

Посебну захвалност дугујем академику Павлу Ивићу који ми је дао савете како да уобличим књигу и да ближе одредим њену структуру. Захваљујем и његовим блиским сарадницима, др Слободану Реметићу и др Недељку Богдановићу који су ми помогли при акцентовању и припреми књиге за објављивање.

Пирот, 10. 01. 1990. године

Драгољуб Златковић

НАСЕЉА У ПИРОТСКОЈ ОПШТИНИ – СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

Бе	—Бела	МСв	—Мали Суводол
Бер	—Беровица	НМл	—Нова Мала (део Пирота)
Бла	—Блато	Нш	—Нишор
Брц	—Бериловац	Об	—Обреновац
Бс	—Басара	Ор	—Ореовица
Бч	—Барје Чифлик	Орљ	—Орља
Вј	—Велики Јовановац	Ос	—Осмаково
ВЛк	—Велика Лукања	Пет	—Петровац
Вој	—Војнеговац	Пир	—Пирот
Вр	—Враниште	Пк	—Паклештица
ВРж	—Височка Ржана	Пн	—Понор
ВС	—Велико Село	Пок	—Покровеник
ВСв	—Велики Суводол	ПРж	—Пољска Ржана
Гњ	—Гњилан	При	—Присјан
Гос	—Гостуша	Пс	—Пасјач
Гра	—Градашница	Рг	—Рагодеш
Грш	—Градиште	Рас	—Расница
ДД	—Добри До	Рос	—Росомач
Дој	—Дојкинци	Рс	—Рсовци
Држ	—Држина	Ру	—Рудиње
Зав	—Завој (стари)	СГл	—Сиња Глава
Зс	—Засковци	Соп	—Сопот
Изв	—Извор	Сук	—Суково
Јал	—Јалботина	Сре	—Срећковац
Јел	—Јеловица	Ста	—Станичење
Км	—Камик	ТД	—Топли До
Кп	—Копривштица	Тм	—Темска
Кр	—Крупац	Трњ	—Трњана
Кс	—Костур	ЦД	—Цервдел
Ку	—Куманово	Цр	—Црноклиште
МЈ	—Мали Јовановац	Црв	—Црвенчево
Мл	—Милојковац	Чин	—Чиниглавци
МЛк	—Мала Лукања	Ш	—Шугрин
Мр	—Мирковци		

ВРЕЂАЊЕ

- А, битанга, че рабџти! Нѣма више леб без рабџту! Сѧ че га зѳр накарѧ.
Ос.
- А, да ми је да дојде врѣме јѧ да ти сѳдим, па да видиш како јѧ сѳдим.
Ор.
- А, да ѳч да ти се збѣру децѧта да ти се ѳбаво отѣпају! Вој.
- А деѧа Бѳра сѧмо се крѣти и сѧмо ћути. Не мѳж чѣсто да верује да се они
ѳију, и тѳв пред нѧрод. Држ.
- А ЈА—да пропѧднем од срѧм у днѳ ѳ—земи. Кс.
—замлѧтена, помѧгам у да не остѧне глѧдна. Гос.
- А ЈА И —ѳн че се поглѣдамо ѳчи нѧ—ѳчи, па че видимо кој лѣже! Сук.
—ти нѣма квѳ повише да орѧтимо. Ни смо сѧ сас орѧту заврѣили. Рас.
- А ЈА —му рѣко како на кѳче: Мѧрш тѧмо, помијѧру јѣдан! Кр.
—се скрѣјем, зад вратѧта, па слзѧ слзѳ прѣтица. Гњ.
- А ЈА СЕ —завутнѳ па ћу питѧ за снауту и за унѳчето, и онѧ се ѳдма
ѳћута. Трњ.
—како мѧлко запљеснѳ да видим како че орѧти. Па ка онѧ рѧзврѧ па
ми свѣ ѳсказа, свѣ, и квѳ је билѳ и квѳ неје билѳ. ВЈ.
—надѳ од јѧд. тѣ га помагаш, а оно не знаје квѳ че ти кѧже. Изв.
- А ЈА—си знам јѣрѣмат, сѣнок! Видим да ме нѣче огрѣје од твојуту странѳ,
а тѳлко смо се надѧли јѧ и баштѧ — ти да че ни помѳгнеш. ВЈ.
—умрѣ од срѧм, па пѳсле не смејѧ тѳлко врѣме чѣчу да поглѣдам у ѳчи.
Км.
—че нѳј предѣм, а нѳј рѳће на дѳпе?! Нек се онѧ сѧмо текѧ нѧда! Држ.
- А КА —му дѧде да га умѣри како да му дѧде да полудѣје, и пѧ карѧње,
и нѣкад крѧј. НМл.
—Нѧда ѳрипи у водѳту, у жѣшкѳту, гѧче крѣпене, крѣпка за крѣпку закѧчена,
крѣпка крѣпку држѣ. Неје тѣнка над рѣп, неје сирѳмѧ, него си текѧ ѳде,
нѣче се урѣди, Текѧ си ѳде и по кѳћу, и при докѳтура. Гра.
- А, кад те (јѧ) замѳлим, тегѧј че и вечѣраш! Тегѧј че и лѣгнеш при мѣн,
ка ти рѣчѣм: Ајде! НМл.
- А како че пѳсле твојѧта децѧ рабѳте ка умрѣм?! Кѳј че ћи рѧни?! Цр.
- А лѳда, ѧ блѣсава, твоје се, чѣрко, не знаје нѣкад, Кп.
- А мѣн ка ми дојаднѣ, па му ѳбаво наказѧ. Рѣко му: Ћути, ћути, тѣ ли си
за орѧту?! Мѳже и да си нѧјпамѣтан у сѣлѳ, ама де поглѣде на како вѣ
су пут чѳвѣци својѧ децѧ извѣли, а ти на како вѣ пут извѣде твојѧта децѧ.
Држ.
- А натѧм, па навѧм, па натѧм, па навѧм, па по цѣл дѣн сновѣм по кѳћуту
ко совѣлѧ, а нѣкој да ме види и да ме чѳје. Држ.

А њему, каква му је гадосија виснула прекó—уста, да га не поглéдаш.
Чин.

А овíја блесáвјат сáмо знáје да дрнка, две пáре не врéди. Пир.

А ОНÁ —глáву че си óтђине од њéга. а нéма две нéдеље какó су се узéли.
Чин.

—ка ђи је дéкла, селó рáзмири. Бој.

—кадá ђи спопáде, рáзмири малúту, а трéбе да се је чуло и до Вáшариште.
Пир.

—лисíца! Напрáј карáње, па измбкне дúпе нá—страну. Па онá добрá, друђи лоши, онá пáметна, друђи будáле. Изв.

—ми прáча абрóви да не íдем при њóња децá, да њóј не правим карáње сас децá. Опáда ме кудé стíгне и кудé срéгне. Изв.

А ОНÓ МЕ —јéде јéза, јéде, јéде, да ли да вој речéм или да си прећутíм.
Па не могó да истрпíм него вој рéко: А кóј ти је правíл првото унúче?
Мислиш ли да нáрод не знáје, ако ћутí?! И онá се сáмо óћута, посмешí
ђу, и óтиде си, побéже да вој више нíшта не казујем. Сук.

—мáлко како дојаднé, заштó да мí га бш текá речé, и тóва пред свáуту.
Вој.

А ОНÓ СЕ —присмејаше ка вој тóва казá, и онá нáмаза, óтиде си. Држ.
— узнемирíло, па се тресé, па вíка, па кáже: Мáмо, ја теквé рéчи не
мóгу да поднесéм, а не мóгу ни да се кáрам! Гра.

А сá си почéла кúћу, сá у шејсé гóдине! А ка сам јá правíла тí си спáла!
Каквó си се уокáла? Карáла си се с нáрод, спáла си у ладóвину, па сá
нéмаш! Па не мóж ни да íмаш! И какó њóј тóва рéко сви се засмејаше
и онá си побéже. Гра.

А тéка де! Тука ти је мéсто мláда невéсто! Сá си се ватíла у желéзо. ДД.

А ТÍ —ли текá брáт ми? Сас женú ми у крéвет, текá ли знáјеш?! Чин.

—лисíце, испрáј се мáлко да ти вíдимо óчи. Цр.

А ШТÓ —си не пítаш снауту, ка тóлко мlóго знáјеш да пítујеш и да
казујеш, заштó је најмáлчкото детé носíла гóдину дбна? Да ли је
детéнцието чекáло баштú си да се врне из печáлбу па тбг да се рóди? Пк.
—ти је језíкат д'лг ко лопáта, па метé ко метлá, па закáчи и усмрáди
свáкога, тóвá нíшта?! Вој.

Абр ми пратíла, абр?! Нéка се онá пítа каквó је тóва, штó мéне да
пítује преко нáрод?! Вој.

А бре, —сас волóве ли че се бóриш?! Онí свитí теквí, големí, и баксузје,
ко волóве. НМл.

АЈ —да вíдимо! Добрó ме излбгáсте! Кадá се па и несмó лбгáли?! ВС.

—сá оратí ка íмаш уста да оратíш! При.

АЈД Бóљбе —да си ћутíм (Пок):— че си ћутíм, нéчу да ти прáјим оратú.

Вој.

ЉД —не јеџ трице. Дој. (Оном ко омета разговор, или скаредно говори).

—нембј да једеш трице! Доста ми је твоја ората и твоје лбгање и опадање.

Јал.

ЉДЕ —ајго! Вој. (Блага увреда спором, приглупом или заборавном).

—гуско, гуско, гусче карај! Гусче карај и ћути! Гњ. (Жени, пред другима, да би је ућуткао).

ЉДЕ ДА —се мањујемо. Карáмо се залуду да ни се свѣт смејѣ. Чин.

—с идемо дóма! Че ме брукају, а мбж ме и бију ко на áрну гóдину.

—Мóre, не плаши њим се! Тí њим се па млóго плашиш. —Па како да њим кажем штó сам се забавила ка не умѣјем да лбжем? Трњ.

ЉДЕ —дйсе се гадíно, дóста ти је спањѣ. МСв.

—дóста си орати! Ајде крати! Кр.

—егá се свѣсти, ајде егá му пáмет дóјде?! Ама, пá не знам?! Вој.

—йди, испердáши! Рекла си каквó си сакала да речеш, и са йди, Рс.

—ка си тóлко запѣла, носí каквó ти трѣбе, па чијó је нѣка је. Нѣчу те бијем. ДЦ.

—кажи квó си прајил дѣнбска, коју си рáботу завршил?! Сáмо сћиташ и ржип, и бчеш јá, женá, да рáботим за тебе, да тѣглим дѣн и нóч какó коњ што тѣгли. Изв.

—Казуј! Ама нѣмаш уста, нѣмаш бчи да оратиш! Вој.

—колкó си, брѣ баксузин! ДЦ.

—мúле! Отрише! Вој. (Блага увреда детету или млађој особи).

—погледај си твојуту престилку, па ми пóсле орати. ДЦ.

—рђо, ајде кажи! Кажí нѣшта и тí, ако íмаш бчи!

—А штó па да ти казујем да си блѣсава? Кóј íма бчи и ўши бн че види и чўје. Бóље че си попрегíнем. Сук.

Ајдуку, цѣло селó кука на тебе! Брл.

Ајдукúльо, нејѣ те срáм да краднеш тикве! Помијаре! Курво! Мúжје тражиш по морузете, и тикве збíраш! Држ.

Ајманисáл се нѣшта, па што нѣче да вáне товá нѣче. Пет.

АЈТО —áјгави! За нíкакву рáботу несí, па ти је бóље да се оћутиш! Гњ.

—áлгави! Штó си тебе не помóгнеш ка си тóлко ўбаво мен помагáл?! Изв.

АКО! АКО! —Текá је добрó, бóлка да те држи како сá, па сáмо да се умочујеш и усмрáчујеш, и говнáта да си једеш. Пир.

—Текá! Отѣпе му се ўбаво! Каквó је тражил, товá је и заслужи. Рас.

Ако би се јá питáл не би текá билó. Ама тѣ, тí се пítаш. И мбра мúку да мúчимо, будáлу да слўшамо. Рс.

АКО ГА ЈЕ —казáла! Онó је веч дошлó врѣме нѣкој и тѣб нѣшта да каже!

Доста си ти казувала свакому какво бчеш! Држ.
—оластрила, текá је заслужи́л! При.

Ако га стиснем, има му дупето напорем. Дој.

Ако га текá казујеш, знамо и ни́, а убаво знајеш и ти́, да нејé ббш текá.
Чин.

АКО —га укра́дну твојé че укра́дну, не́че мојé. Брл.

—ђу прерéпчим, она́ че види. Пир.

—имаш сбвес, а ти́ се оћути! А нејé лоше и да оти́деш ма́лко подале́чко од нас да ни ми́рне глава́. ВС.

Ако ли ја тебе да кнém да немаш дете и котé?! Нејé те (још) болéло, али мо́же и у твоју гла́ву грбм да удáри и стрелкá да те погбди у срце. Изв.

АКО МЕ —још лјутиш, ако си оти́дем срди́т, нéма ти се ви́ше врнем. Ста.

—не ди́раш, нéма те ни ја ди́рам, ама си ти́ прво заслужиш, па по́сле: лéлел! Рс.

—прину́диш да те наkáрам да ћути́ш, ти́ че ме по́сле убаво запáмтиш!
Дој.

АКО МИ —јези́к зату́пи, тбг че престáнем. Мбра ти свé кáжем, и мбра да те наkáрам да цркнеш од јáд и мýку! Рс.

—лоше речéш, има ти лоше одговóрим. Ни́кој ни́коме не трéбе да ћути́. Не́че ти ни ја добрó речéм ако ти́ мэн лоше речéш! Гра.

Ако не умремо по́скоро, че до́јде врéме да се пи́тамо кóј је кому́ каквó злб учини́л, па да си опрбстимо. ВС.

АКО —нејé тебе дра́го да ми дадéш, нејé ни мéне. Гра.

—нémаш добрé овце, барем имаш добрá пщéта. Бар има кóј да пла́ши курјаци́ти. Она́ те, пщéтата, прáје на добрóга овчарá. Дој.

—неси́ човéк, немóј се преказу́јеш. Орљ.

—нечеш да ми орати́ш, нечу ни ја тебе. има те сти́гнем и замíнем без: ПОМА́ГАЈ БОГ. Сук.

—њим је сре́ћа, њина си је! Ако се ва́ли, штó дрóгога убíва?! Пк.

—бч буди́ добар, ако не́ч, с двéте ру́ће че потпи́сујем да се мáнемо. Оно ми до—гушу дојде од твојé пи́јење. Гра. (Мужу)

АКО ОЧ ДА СЕ КÁРАШ — кажи́ си ту́ва при нас. Кажи́ одма. Наши смо човéци, че се збéремо да ти помóгнемо и за ту́ја ра́боту. а и би́јење ако бчеш, и за то́ва ти се мо́же зачáс збéремо. Че ти помóгнемо, че ти учини́мо. Км. (Ирони́ја).

—тражи́ си дрóгога. Јá сам женá домаћи́ца, нечу се бру́кам (и) селб да зби́рам окол моју́ кóћу на са́ир. Пет. (Комшики).

АКО —бчете мо́ж да се сви́ избéсите. Јá че текá напра́вим. Бла.

—бчеш да ти бу́де добрó и да те пошту́ју комши́је, а ти́ се оћути. Немóј се ви́ше то́лко кáраш. Изв.

—са имаш уста, а ти орати. При.

—сакаш да се осветиш човеку ка те брука и урнисује, ћути си. Тová сам од мајћу чула, и текá че те, чёрко, и ја научим. Мани рђу, ћути си, она сáмо тóва знаје — да лаје. Чин.

АКО САМ —отишбл сас твојата кола, несбм љи изелл Мáлко га ли си се ти слушáл сас нáшата кола? Сук.

—те убаво разбрáл, ти нémаш ништа прóтив што те сви смáтрају, па и ја, за голему рђу и голему будáлу. Км.

АКО СЕ ЈА ПОЧНЕМ КÁРАМ —не мóж ме нíкој пóсле умири и сврти дóма. МЈ.

—нéma мíран да бóдеш (Тм); —че си видиш ўћу (Изв).

Ако се пóчнемо кáрамо, ти че ме надорáтиш. Тí цел живóт сáмо тўја рáботу рабóтиш, и не умéјеш ни једну другу да рабóтиш. МЈ.

Ако се тóлко прáвиш пáметна, ти мíслиш да нáрод не вíди и не чује да си блéсава, и да си у блесáвете нáјблесава. Изв.

АКО СИ ЂУ ИСКАРÁЛА КА —íма пóдлг језíк одí реп на крáву, нéка си дóма седи. Изв.

—је помијáр, нéка си дóма седи, па нeк си вóди нóњу домáшњу политíку, а не по—малé. Држ.

Ако си ми сíн, квú кóрис од тебе íмам?! Нíкакву кóрис од тебе нéмам. Држ.

АКО СИ —му далá твоје си му далá, моје му неси далá?! Гра.

—сакáла ја сам ти казáла. И сá отўв натам да се не кáрамо. Км.

АКО ТИ БОГ —даде пáмет, нéче вíше да смéјеш да ми се у двóр посéреш. Брц.

—неје акбл насипáл, ја ти га не мóгу насíпем. Вој.

Ако ти гá је казáла, не лўти вој се. Она не знаје каквó је казáла, не знаје каквó вој тóва знáчи. ВСв.

Ако дóјдем, тí че се оћутиш зачáс. Рг.

Ако кáже! Не тўрај, чёрко, нá срце. И не брани се, кажи и ти нóј. Срамотá, несрамотá, кажи и ти нóј. Чин.

Ако се кáраш, íди при Вáсу Цару из Пíрот. Бч.

АКО ТРÉБА ДА СЕ —бíјемо, че се бíјемо. ВЛк.

—вáрдимо једбн од другога, тóва неје зáједница и не трéбе да буде зáједница. ДЦ.

—пáзимо на свáку реч кóј квó че кáже, тóва неје зáједница. Гра.

Ако! Ўдри га, отуши му! Одавна је он тóва бíјење зарадел. Ор.

Ако чеш с мéне да другўјеш, íма да другўјеш какó трéбе. Кажí, да знáм! Пет.

АЈА —албсана (Држ/Вој); —ли је, вољ ли је?! (Пк).

—неразбрана! Угурсуз ни један! Под стар заман че се мучи. Пир.

—овсена! Нити знаје квó бче, нити је па некада знали Јал.

АЈА —њим је напредница у кућу. ВРж. (Иронично).

—сам му се отушил. Вој.

Алавужда си големá! Ти ништа не разб́ираш. Не умéјеш ни дрва да насе-
чéш, а во́диш сéлсче политíће. Грш.

Алавуждо! Баксузе баксуши! Че ми паднеш ти у рúне! Нéч да прб́деш
јáлово за овóва. Трњ.

АЛАПА́ЧА ЈÉДНА! И ОНА́ ЀМА УСТА ДА —орáти; —отвóри. Вој/Сук/
Држ.

Але и нéведе! Све изéдосте без мéн. Пир.

Али, Пéтар б́ил у цигларé, па зна́је и латíницу. Пир. (Неписменом).

Али се подонóду Дéса и Дáница, и направ́ише љу, и она́ б́стави Душка, и
б́тиде си. Пир.

Алнуло те у аќлат па не разб́ираш квó орáтиш пред нáрод. Грш.

АЈО —албсана (Вој); —áлтава (Тр њ); —залу́ава (Пет/Вој); — залу́ава (Пир);
—залу́ава (Пир).

—зашугавéла! Ти си па нашб́л не́кому пáмет да дáваш. Кр/Гра.

—изветрéла (ВРж/Вој); — јéдна (Дој/Вој); мрзосв́тна (Чин).

—некрстена! Пијáница! Вртоглавштина! Тáлно! Вртоглав си, па мóзак
не́маш! Ти не разб́ираш ништа! Трњ.

—ненáсита (ИД); —небóдрана (Вој); —неразб́рана (Вој/Цук); — овсéна
(Вој); разóкава (ВС).

—разóкава и нерáботна! А́ла во́лем овај рéжим/тра́тор орé а ја лéжим!
Мáрш на рáботу! Гњ.

—самоглавна! Кудé нав́ијеш, тáмо идеш. Зав.

—смрдл́ва (ВЛк); —ћ́лава (Држ).

—укл́цана! Оно́ те бог укл́цáл па не мóж да глéдаш, а ти б́ч јóш и да се
распрáвљаш за убав́ило, и за поштéње, и за богатл́к, и здрав́е, и сре́ћу,
и нáјвише за ч́жда децá. Што си тво́јата не глéдаш?! БЈ.

—усмрдéла (ОБ); —чóљава (Гра); —шáмоглавна (Вој); —шугава (Гос).

—шунтава! Квó па т́и зна́јеш?! Квó бесн́јеш?! Бóље си ћ́ути, немóј ми
уста отвáраш! Кр.

Алтавштина áлтава, не́маш и́ч од мóзак! Нéмаш јéдну дрску, заплесé! Трњ.

Алтав је он човéк, а од áлтавога човéка не мóж ништа да доб́ијеш. Пк.

АМА —бéше лепоти́ња! Па какв́а девојчéтија глéдаше! Ка га је узéла, нејé
билó пубаво и пóчисто момчé од нéга! А тé сá до дéка је ст́гали —
пијáница, не трзэни се, нéчис, зб́ира децáта и мујéте окол нéга. Гњ.

—брé, па т́и ништа неси́ имáл од мóзак. Далавэре ништа не разб́ираш.

Рс.

—видим ја, док те не избјјем једнушка, нема се отканиш од туја рабóту, Сук.

АМА ГА ПА —зашити! Нек види како боли ка удари дете с кáмик по главу. А доста ћи је поударáл. Вој.

—опрзоли! Ёпа, онó му текá и трéбе ка оче млого да знáје. Изв.

—опрзолила! Ако! Сá па нéка дýса нос ако га нејé срамотá. Јал.

АМА ЂУ ПА —отпрати! Сá че си лбсно дóм отíде. Гњ.

—убаво прострé! Сá нéка пá трчи да се кáра! Вој.

АМА —запрíчује ме, оче да се саживи пáк сас мéне, ама јá нéчу. Јá па запíтујем друђете нéшто дрýго. Нéчу сас нý, Бóже, нíкако! Изв.

—íстина ли је текá?! —Мóре, мáни ћу, пúшти ћу да се б'лска. Грш.

—каквó ви је неподéлено те се стáлно кáрате?! Км.

АМА КАКÓ —орáтиш, види се да си и на кúче крз дýпе прошлá. Бла.

—текá, доде Сéво! Сáмо што нејé мáлко текá! Вој. (Иронично).

АМА —крштéван ли си, бре?! Не мóж тóв текá! ПРж. —не мóже да си човéк! Ру.

АМА НЕ МÓЖЕ ТÓВ ТЕКÁ, КО ТИ — пáдне на пáмет, па текá да га речéш. (ВЈ); прдне на пáмет. (Рас).

АМА —немóј да ми отвáраш úста да не пóчнем јá да ти казујем. Цр:

—онá че (да) прáј сугрeбје, ама нéма да успéје. Вој.

АМА ОНÓ —брé, оратí, ама оратí, ама дрцнá, ама мíр ми не дáде. Вој.

—за свé íма лéк! Че се нáјде и за тéбе лек! Че се оћутíш! Полбка (сáмо).

Грш.

АМА ПА — девојнааа! Не мóж ћу нíкој сáпре! Не мóж ћу нíкој сáпре! Не мóж ћу нíкој надорáти! Нíкому се не сáмује, мурдáри, лбже, мáже, óка, прéти. По оратúту се види да че си још млого врéме бóдеш девојна.

Држ.

—лбжá! Теквú лбжу до сá још несбм чýла! Сук.

—нагазíла змијúту на рéп. Соп.

АМА ПÁ ТИ —íспрерипува Току, а нејé текá добрó. ВРж.

—си се, доде Рóсе, подмладíла! Вануше те зарíпују и младáта мом-чéтија. Вој.

АМА ПÁ —увенúло лицéто на Стáнка. Ја га јучér видó. ПРж. (Оговара-ње).

—че се, дрта девојно, наслúшам блáгу оратú оди тéбе. Вој. (Иронично)

АМА —сá при нáс нéма оправíја, нéма дóговор. Затóв ни и не íде рáбота ВЛк.

—се пá нашлí! Ко да су се тражíли с пóраво магáре. Рс.

АМА СИ ПÁ —нашлá мáјсторá! Са нéма вíше да мрдаш! Тм.

- ти направи орату! А ја сам мислила да че си пооратимо ко комшиће.
ВЈ.
- Ама те, и он че се јавља! И он има нешта да каже, ама не разбiра да га каже. ВЈ.
- АМА ТИ —га казујеш како неје било, па че мора да се карамо. Ста.
—не личиш више на девојћу! Зашто се још у девојћете брoјиш?! Ти веч личиш на жену која је родила девет деца! Гра.
—се убаво цапаш! Ама, цабе се цапаш! Немoј да се правиш на Тошу, знајеш убаво како је било. Пет.
—че се удариш у главу! Ама не знајеш када че! ВС.
- Ама увати пондрека у дупе док вој не реко каквo сам работила. Пир.
- АМА ШТО —нече да мирне таја стока?! Душу ми изеде рђа проклета! Гос.
—си се толко накрвавил на мене? Бер/Вој.
- Амалин си се родио, амалин че умреш! Цел живoт си тегљио ко говедо, и још че тегљиш док не скапеш! Ја што ти кажем! Изв.
- Анта дружи! Ко башту си и онo, саможивно! (Ко да су) само они на овија свет! Пир.
- Арне си блесав, ама кој ти квo може. Ти си зрел човек, и не трeбе никога да слушаш. Сук. (Иронија).
- АРНЕ СИ ШАШАВ! —Ама че поминеш! има по свет и текви ко тебе, па си убаво поминију. Рс.
—Само што смо ти се научили, па си те трпимо. Рс.
- Ашљак си бил, ашљак че си останеш, никада од тебе човек нема да буде. Брл.
- Баба —Рајна се млого врља, ама не може тов тека! Рс.
- Баба си това калпи зета, ама неје он све крив, нити па толко не вреди. Гра.
- Бадава се репчиш! Какo ја кажем, тека че буде! Рс.
- Баћим да не лајем, ама не мож да ћутим! Кр. (Упаштање у сваћу).
- БАЈЕ СИ —ама нек си баје на лудуту главу. Пушти ћу и гледај си рабoту, доде Надо. Пет.
— на лудуту главу. Мани ћу там. Вој.
- Баксуз! Таја че ни свити закопа, па и она че умре, ама на крај. НМл.
- БАКСУЗЕ —бојји! Онo те бог неје забележил затова што си добар. Јал.
—Да идеш да живиш у планину, куде ни врапци нема. Да нема кому зло да правиш. Сук.
—Ти трeбе да живиш куде пилишта не цврчу! Да идеш там да те курјаци развечу, расцепе! Ти никакв домаћин неси! Ти никакв уредник неси! Ти си се са само наленсил ко онаја у нову кошљу! Ало смбкљава! Имаш

ли мѓзак, смѓкљо смѓкљави?! Поглѓде се како си прорѓсал, неси се од Велигден ни бричили! Поглѓде се како си се напарасили! Од тебе човек ни ореј ѓз руку да не узне, а како ли при тебе лѓб да јѓде. Без мајху и башту си поминјуем, та без тебе, вампире, да не мѓгу да поминем?! Ја се лѓцни од мене, молим те! Моја те душѓ нече! Претвѓраш ми се крѓ у очи. Пир.

БАКСУЗИНЕ! —Кудѓ си запѓл на туј страну? ДД.

—ти неси за дѓм! Само си за у гору кудѓ и тичичи не поју. Гра.

Банѓове бандоглѓви! Главурдо! рђо на свѓт! И ти ѓмаш образ некому нешта да речѓ?! Брл.

Бар се испуца, те отури од срцѓто мѓку! А ка ме пѓ закѓчи, пѓ че текѓ прѓђе, пѓ че се текѓ спровѓде! Рс.

Бѓга од мене нешта, срди се. Не знам што. ВС.

БѓГЕ —отѓка ка ти кажем, не мѓгу те глѓдам. Сук.

—Не ви потѓпа свити ѓко останѓш! Он нема мѓзак! ЦД.

БЕЗ —сѓвога се мѓже, па и без тебе се мѓже, али не мѓра да бѓде текѓ. При.

—тагу и маму мѓгу, та без тебе ли?! Пет.

Бѓјаше добри човекци док не поче карање. А сѓ се ѓбаво карају, сѓло се тресѓ. Цѓло ѓи сѓло чѓје ка се бѓју и карају. А што да ѓи слѓша цѓло сѓло и да ѓим се шегѓје! Ако бче да се дѓле, нека се договорѓ братчи, човѓчанчи. Гра.

Бѓлхи (ти) је сѓвте?! Сѓ ли си се сетил да се срѓмујѓ?! Вој.

Бѓлѓ си, па нема кѓде. ВРж. (та нема. Вој).

Бѓре чѓжди брчкѓли, не види си своји. Гра.

БЕРИЈУ —дали, окѓње кѓлко бчѓш. Гра.

—надалѓ, окѓње кѓлко бчѓш! Мѓра да су се пѓк степѓли. Сук.

Бѓсило ли че је, давило ли че је, морило ли че је — Јѓ си мѓра смрт стѓраам оди тебе. Чин.

Бѓсна кѓчко, што ме јѓдѓш?! Јѓц другѓга! Брц.

БѓШЕ ДОШЛО —зѓ гушу да се вѓчају. Км.

—при ѓи — гушу за шѓју. Бер.

БѓШЕ —ме јѓдампут издалѓ што сам вој реклѓ. И ја ѓѓј пѓсле рѓко: Немѓј ми више добдиш да ми не излѓзи из кѓћу свѓ што кажем. Пир.

—побѓгла чѓрка ѓу за жењѓнога, па се врну. И сѓ пѓк девојѓа. Девојѓа, ама у главѓту! Што тѓва не казѓје?! Брц.

—ѓвек дотѓрана. Али ѓу патѓѓ стѓже. И сѓ по чѓжди дѓмове живи, а не мѓж там да бѓде ко дѓм. Е па, дѓста ни је потцѓњувѓла, сѓ нек види како је. Пир.

Бí што бí! Скарáмо се, степáмо се — за кајање вајда не́ма. Гра.

БÍЈЕ — ђи, па децáта плаши, па ђи искарúје. Чин.

—си шéгу с не́га. При.

БÍЛ —би пáметан, али ти чáвћете мóзакат искључáле. Пк.

—у н́ину вамíлицу Лóда не́кој, замлáтен, па трéбе да се је на не́га метнúл. Вој.

Бíли се па си глáве потроши́ли. Па сам пóсле ја, свекрва, за све крíва, па по мéн пóсле бкају и сíнат и снаáта. Рс.

Битáнго, бицмане, блéсавштино! Што чéш у мојé ка те нејé нíкој окáл? Сук.

Блázни свéт, блázни, а мíсли бóг не вíди. А бóг је свé видéл, па че ти врне. Брц.

Блéсава, неблéсава, текvá сам ти се, мýжу, пáдла на дéл. Че мóра да ме трпíш ако бчеш да ти је мíрна глáвá. Пет.

Блéсавштино! Вртоглáвштино! Мýтавштино! Свí че те пречúкају! Глúпав си тí и не умéјеш да се погáцаш! áко сам жнá, што мéне не пуштиш ја да распрáвљам, дóм да процрвти́! НМл.

БЛÉШЧО —кудé бдиш?! Ко кúче залúаво бдиш! Рс.

—ти! Блéшчо блéсави! Мóре, не́ма ти попуштам па тамбн да цркнеш! Држ.

—што ни нечеш повезéш? Нéче ти се чíр привáне! Соп.

Бљувóтине, несмíслена рáбота! Несмíслена орáтá! Свáкакве бљувóтине дрнка по комшилбк и малу! Нéслане рéчи. Пир.

Бљувóч кавé ме нáпраји, нíкакво нејé! Онó не знáје нíшта, па ни кавé не знáје да нáпраји. Гра.

Бóг га ишчепíл, а онó не вíди. Рс.

БÓГ ДА ЖÁЛИ —лéбацат што сам ти давáла! Сре.

—што сам ти помагáл. Гос. (те. Вој).

БÓГ ТЕ —ишчангíл, али си и заслужíла. Заслужíла си! Рс.

—убíл, што ти нејé добру пáмет насадíл, па сá да íмам нешта од мýжа, да íмам с когá да се договáрам! Гњ.

Бóж да не лáјем, ама че пролáјем! Брл. (Почетак свађе).

БÓЖЕ! —Бóже! Какó мóже не́које текá да се издрíгује, какó га нејé срамотá?! Нитí сам тóва реклá, ни дáј Бóже! Вој.

—свáка áла и н́ила да ти се потсмејé! Чин.

—шчúве од теквó! ЦД.

Болéло ме је, нејé ми билó прáво! Ама сам морáл да трпíм. Рос.

БОЛÍ —га петá (Јал); —ђу петá, не мóж да предé (Чин/Вој).

—ме, боли, ја сам га чувáла! Али тéбе да заболí, па да те нíкад не

пушти! Гра. (Клетва).

БОЛНА — па тражи лек из бревенџк, ама који она не крпи и не пѣре. Рс.
—сам, болна, али ми ти не верујеш. Ама ти да се разболиш, па да ми повѣрујеш. Ос.

Болни смо били, болни, ама позаздравѣмо. А вашата вамилија не болује, кажеш?! Па ви здрави мрѣте! Држ.

Болно, болно, па иструлело! И онó нашло некому да се на болку шегује! Изв.

БОЉЕ — би згодил с мѣрку него с тебе. Она би ме одеднуш удавила, а ти ме давиш сваћи дѣн. Рс.

—говно да једеш, него това да оратиш. При.

БОЉЕ ДА ЈЕ МАЈКА ТИ — змију родила, па да је змијата негде одлазила, него тебе што је родила, па ми се довлече у моју кућу да ме једеш. Сук. (Жена домазету).

—прну крпу турила кад те је родила. Брц.

БОЉЕ ДА САМ — клубе родила, него тебе. При.

—на прадѣр седеља, него да сам те узела. Сук.

БОЉЕ — да ти ја кажем него другому да се љутиш! Текá више да не прајиш, текá неје добро. Своју жену да си гледаш, и свој дѣм, и да не сѣнташ да ти се народ не смеје. Км.

—змију да сам родила па да је одлазила, него тебе што сам родила, кад немам никакву вајду од тебе. Гра. (Сину).

—је да затворим на народ уста него да оратим. Сас овуја алу не мѡж се накрај излѣзне. Гра.

—ми га не казуј да ме неје јад. Вој. (Оговарање).

БОЉЕ СИ — бегете од мене, ја сам малко замлатен. БЛк.

—сѣди на дупе. Км.

—ти ћути да ја не зинем! Ћути, болѣ че ти је! Цр.

БОЉЕ ТИ ЈЕ ДА — заппнеш дупе (па да си зарадиш), а не да чекаш да ти даду. Бла.

—ме не запитујеш! има да чујеш! Ја ти нема ћутим! Пир.

—се оћутиш и оћуриш. Гра.

—си иди у бразду, како сви иду, како тебе, а не да идеш од кавену до кавену, и да се прајиш на алу. Брц.

Болѣ че је и за тебе и за мене да си ћутим и да ти ништа не казујем. Ем нема да ти се смеју што си големá свиња, ем че ми је мирна глава. МЈ.

БОШЋЕ ГОСПОДИ! — На голему рћу налетѣмо, голему муку че мучимо. Тм.

—спашавај ме како знајеш од овуја алу! Изв. (Молитва). Брѣ — карамо се! Идѣ мукá и невѡла! Брѣ бѣмо се! Чудо направимо. Јал.

- караше се, идé мýка и несóља, идé тепáње, збрáше цéло селó на сáйр.
Сук.
- Брѝчене óвце?! Тóв не мóже свáћи да очýва. А тé, тѝ си бѝл голéм овчáр.
Несмó знáли, брé каквý úбаву стóку чýваш?! ДД. (Подсмех).
- БРНСО — један, брнсави! Нáјди си девојче спорéд сéбе, немóј се вртѝш
окол нáшего. Соп.
- штó се не поглéдаш у оглéдало да си вѝдиш úсницете каквé су ти
извѝјене ко на Цѝганина. Брц.
- Брýка га, галáти га, ама óн се не разбѝра. Не усéча каквó је срамотá а
каквó нéје. МЈ.
- Брýће, клéтве, пщувáње, бѝјење. У вáшу се кýћу сáмо теквé рабóте рабóте.
Сре.
- БУДАЉО БЛÉСАВА! Нéма да бýде текá какó си запéли! Ако трéбе, íма се
и бѝјемо, али ти јá вѝше не попуштам. Ор.
- Нéч си ти вѝше плáкниш úста с мéне! Сá че за тéбе селó да знáје! Сук.
- Будáло шýгавá! Немóј да ми се сплѝташ окол лóзјето да не прбјдеш како
кýче у гроздобéр. Нш.
- Бýниш ме сáмо, да не умéјем да се опрáјим! Вој.
- Бутáње голéмó íма. А и карá не íма. А íма и бѝјење. Ста.
- ББЧВО ТИ —незатóпена; —расушена. Вој. (Пијаници).
- Бвш вáла! Кад се женé бѝју, онó се не вѝди како че удáри. Сáмо се цéпе
како што свѝње цéпе брашњѝв цáк. Трњ.
- Вáла ти на твојú слýшку! Сáмо сéди и одмáрај се. Сук. Свé је текá на
инáт, и пред нáрод, на свекрву си оратѝла, и свекрвата умрé од мýку.
- Вали́ љу, вали́, па пóсле ка обрну па ка почé да љу кýди, па на крај рéче:
Ја теквé бáбичће какó нý нѝкада несóм трпéла. Изв.
- Вáну га за мѝшће па га íсврљи. Бер.
- Вапѝре, ти си ми крв испѝли! Нéма ти вѝше љутѝм, па тамбн да ме утéпаш
на мéсто! Сук.
- Вапѝруљó прбклетá! Немóј си ми вѝше децá клéла! Че узнем кáмик глáву
да ти стрбшим. Вој.
- Вардѝ си својé мýје предѝ твојете óчи, а јá че си мáам предѝ мéне. Чин.
- Вáрка да си га узне, че вој га измлзý! Сук. Текá смо се потсмивáле на
нéкоју којá дадé нéшто на зáјем, па си га пóсле óдма тражи.
- Ватѝле га самовѝлћете, па сáмо беснéје, па сáмо óка ко да је лýд! При.
- ВАТѝЛЮ ГА —бес; —беснѝло; —бесочá; — бесочá, па сáмо óка. Вој.
—шашавлбкат, че ни потéпа. Вој/Држ.

Ватило те големá бџлка, па те не мануло! Идијотитино идијотска! Летѝш по женé како овбн раковсѝи. Дѝгал си главу ко шилéже вртоглаво. Пир.

Вáтим ли те јá, неч јáлов да остáнеш. Грш

Вáча га с белју! Теквá је онá! Трњ.

Вéрувал сам ти, и бѝл сам спрémан рúку да дáвам за тебе да ми се сечé. Ама ти сá више не вéрујем. ВС.

Вéтар дúва и нóси, казуј каквó бчеш. Јá се нéчу препѝрам. Ти си мојé детé, сас баштý смо ти другувáли. Ја ти теквé срамóтне рéчи не мóгу вртáм. Гос.

Ветрујe! Ама че се умѝри зачáс, само да вој дóјде мýжат! Вој.

Ветбрáт ти одмéл чорбúту, Мијáлко ти Недокóљин из Расницу? Држ

Вештегáру јédан! Сá че чује и мýжат, и цéло селó, каквó јá знáм за тебе, каквó прáвиш по морузиштáта у Куси—дел. Држ.

ВИ —одабрáсте, а мéн дáвате шуклúк и боклúк. Пок.

—се играте сас чýждо детé, а онó си йма баштý и мáјну. Зав.

—си знáјете каквó сте прáвили. Пр.

—сте на големý дѝку сас тóга вáшегoга блесáвoгoга. Јал/Вој.

—тýва све ни упропáстѝте! Напрáвиште плéвњу, слѝвeте ни упропáстѝте. —Áјде, áјде, да донесéм рећѝјицу, па да пѝнемо, па да се смѝримо. ДДГ/Гра.

ВѝДЕ —вој се голá месá. Срам нéма ни од децá, ни од мýжје, ни од родѝтели, ни од родý. Теквá áла! Вој.

—децáта нéправицу, ама нéма квó да њóј прáје, мáјна њим. Кс.

Видé ме на пѝјак, па ка се уцѝкли у мéне. Теквó нéкакво, нéма голéм срám. Зав.

Видéла сам ти и кúћу и пред кúћу, и нéма квó да ми оратиш! При.

ВѝДИ —да нејé текá, ама се не подáва. Сáка и онá нéшто да покáже да знáје, да је пóпаметна од друђи. Ама, будáла та будáла! Каквó че онá да мóже да покáже?! Кр.

—се да несѝ какó трéбе! Ама па онó и будáле трéбе да йма на овѝја свет. Сук.

—сѝ се, блéсав сѝ си. Чин.

—ти тојáгу у руће, па не смéје да ти прѝде, стрá у да у не отéгнеш. Пок.

Вѝдим ли те пáк да оратиш са мýжа ми, че те свé искубéм. При.

Видó да че излэзне на големó, па се охутá. Вој.

ВѝКА —на чýжда грбѝшта, а свѝјата си не знáје. Ста.

—па ми кáже: Млóго сам ти прегрешѝла. Опростѝла, неопростѝла, јá ти казујем да сам ти големó зло напрáјила. Мислѝла сам да си ми тѝ прáјила, а онó нé билó, него су ме жéне лбгáле. Вој. (Мирење).

Вило по гробиштата, својата си не види. Замлатено! Само заробило добра и убавога мужа. При.

ВИШЕ —њу нечу да видим. Могу само сас свечу да њу отидем. Ор.

—с тебе нечу да ортачим, нечу здраву главу да си врзујем. Сук.

—ти моја нога нема у кућу улезне. Ор.

—у кућу да ми не добдиш! Нечу више да те видим! ВЛк.

Воја Кбшкало мож да те изедџ какџв је — има, наследил, стекал, ама млого и рабџти. Затџва и има тџлко. НМл. (Оговарање).

Воле волџвши! Жената те води за нос какџ си бџе! Јал.

ВРЉА —дџпе (Вој); —кџч (ПРж);

—сџгребџе! Галати неџога! Она нџкад не може мџрна да бџде! Бри.

Врндџ са, одлати, ама нема квџ да прџви! Че прџкне од злџ! Вој.

ВРТИ —бајџе котлајџуту! Бз. (Подсмех онима који се туку).

—сџчи, па одрџе. Текџв си је бџл од крај. Сас текџв се не мџж погџдиш, нејџ ти сигурна рабџта. Трџ.

ВРТОГЛАВШТИНО —јџдна! Немџј ми одврџаш водџту, да ти не добдим с матџкуту! Сук.

—ти јџдна! Само знајџш зло да прџвиш и дрџго не знајџш. ВЛк.

Врџни се, да ти дџн прџџе! ДД. (Подсмех).

Врџно! Што се врџкаш тџлко?! Зав.

Врџво тупа! И тџ неџоку да се потсмејџш! Зав.

Вужда—вужда—вужда! Да добџјџш брџништџто! Ама га не дџби. Не дадоше ти га. Пет.

ВџШНО—јџдна! Ако ти дџјдем вџшџете че ти све искубџм.Пир.

—џути! —А тџ си па вџшџа, ако сам ја вџшна! Нејџ те млого опрџла жената, несџ без вџшџе. Вој.

Гаде! Чџвџк да ти орџј из— руџе не џзне! Ђџти, рџч да ти више несџм чџла! ЦД.

Гаџино прџклета! Не саџам више да те видим! Сук.

Гаџино ти мџненка! Кудџ бџгаш?! Пок.

Гаџнџтџја јџдна, гаџнџтџска! Има ли погадан чџвџк оди тебе?! Несџ се омџл, несџ се обрџчил, облеџал си се у дрџнци! бџдиш ко муџ без главу. Пир.

ГАДУРИНА ЈџДНА! —Гаџурџна, сџ! ВСв.

—Не мџгу да џу глеџам! Гџ.

Гаџдериџтата џу исџарџје сваџи дџн. Па џи са наџџјала, и нема ни дџн да џи не исџарџје. Пир.

Галати џу, галати, ама не помџга! Кџсџ пџле до вџк нејџ кокџшка. Изв.

Главата како шиниче ми станула од нѣг. Не је он много цвѣће за мерисане.
Рс.

ГЛАВАТА —му обелѣ, а памет му не дојде. И он нашѣл, че ми нешта казује за памет! Пет.

—ти много големá. Затова се, трѣбе, и много паметан. Ама на нашето магáре поголемá, па је онó попаметно оди тебе. Рс.

ГЛАВО —букова! Главо непревијена ти! Јá ли че работим за тебе, а ти само да лежиш и да ржиш?! Сук.

—чутурѣста! Ти си убав, никој дружи неје убав?! Марш там! Бѣге од—мѣн да ми неси пред—очи, да те не гледам. Пет.

—пашава! Не видиш ли кудѣ те води таја ораспија?! Твоја је, ама само предí народе! А чија је, знају одáвна и пцетáта! Држ.

Главу да му изедѣш што га удари! Збл си, па мора или некога сас рѣч да убодѣш, или куче да удариш, или пиле да утѣпаш кришомá, или да се бијеш с некога! Држ.

ГЛАВУ МИ —је размирила; —размири. Вој/Сук.

—разврте! од ну не могу да се смирим! Лопáта, па лопáта, па лопáта! Кој ти знаје кудѣ си ћу девосáла?! Какó да ти ћу врчам ка ми ћу неси дава́ла?! Вој.

Главу му изел! Штó га дираш, штó ти смита кучето?! Вој. Кој удари куче које му не смита, текá му кажемо.

Главурáне, нечу ти дадем ништа! — Ћути па ти, главурáниче! Рс.

Главуту че ти смистим како на змију! Нема вѣше да ти гледам крѣс—прсти што си жѣнско и што си помлада. Ка имаш текѣв погáн јези́к, че мора да једѣш бијѣње. Сук.

Гле како си се убаво надурлил?! Мислиш ли да че викам ако се дурлиш?! Врж.

Гледај си твојето чудо, и пушти да живи кој како си умѣје! Гра.

Гледаш га, он те крадне, прави те на будáлу! Какó да ти жмиш и не видиш каквó прави?! Кс.

ГЛЕДЕ —га колкава му је главурина?! ВС. (Оговарање).

—како ми се кумица Лѣпа збрле радује?! Сук.

—кудѣ идеш! Неси заћоравѣл?! Брл. (Пазí. Вој).

Глува пáтерице! Чујеш ли ме глува пáтерице?! Чујеш ли каквó ти ја казујем?! Чујеш ли ме, или ме не чујеш?! Пир.

Глувно глугá! Пет—пути ли бчеш да ти казујем?! Држ/ЦД.

Глупав си си! И рђа си си! И квó друго да ти казујем?! МЈ.

ГЛУПАВО СИ КО —стóвна; —сáјла. Гра.

Глупчо глупави! Штó се не жениш?! Штó не најдеш некоју да те води за

- нос да се не изгубиш?! (Глупшо). Вој.
- Гмурчо гмурави! Прво си цићнете обриси, па ми после казуј каквó бчеш да ми кажеш. Вој.
- Гњидо! Каквó оч од мене?! Оно нече сáмо карање, него мбра да рабтиш и да мислиш па да имаш. Гра.
- Говéда, ама оди дрúгога, несбм ним ја баштá. Рас. Текá ним рече ка пројдóше без: ПОМОСИ БОГ!
- Говéдо јéдно! Ти сáмо инáт знајеш! ВСв.
- Говно прегризал, каквб си! Вој. (Блага увреда, детету).
- Говнива мотка је за нéга. он без бијење не трéбе да мине, ако оч да ти више штéту не прáви. Брц.
- Говори ти и јучéра, и зáјучер, ама се не разбiраш. ДЦ.
- ГОЛЕМУ СИ РАБОТУ —започéла, свáо! Големá си гóвна зајéла, па нé—знам кадá че ћи доједéш?! —Па ти че ми помóгнеш свáте! Држ.
—рáботу развртéла! Голему си орату започéла! Големá си гóвна зајéла, па нé—знам какó че ћи доједéш?! Вој.
- Голка! Нéма кúче за квó дá ћу увáти. Изв/ВС.
- ГОЛО —а големó! Оно теквé áле што нéмају, онé пóвише дiзају глáву оди нáс што имáмо. Нéмају си дрúгу рáботу, не мóж ћу нáјду. ВЈ.
—ли је, големó ли је?! Текá сам, чýла од стáри човéци, и текá би могло нóј да се кáже. Кр.
- ГОЛОДУПО! ГОЛОДУПО! —Нéма за квó кúче да те вáne. Држ.
—Оћути се голодúпо! Че казујемо, голодúпо, каквó смо видéле ичéра! ВЈк.
- Голодúпне, сто крiће ти на дúпе! Зав.
- Голога сам те родила, гол си ици! Текá си га мáјна си, сас тéја рéчи, и́скара из кúћу сас жену и децá, Кр. (Оговарање).
- Гони бшкaлбци тáја умргу́ља! Че ним направи да се подéле! Пет.
- Гóспођа, ама с двóје гáче! Болно, не видиш ли да дúшу нéма. Нé знам да ли че презiми овúја зiму. БЧ. (Оговарање).
- Готóво! Ти усра рáботу! ВС.
- Грбаво! Не видиш ли какó је грбицуту издалó?! Теквó ли, брé, че узiмаш женá да ти је ?! ДЦ.
- Грé, нéгре, узéл ми је лéбат из руће! За теквó, пиштољ па у челó! Кп.
- ГРОЗÁ МЕ ДА ТЕ ГЛÉДАМ —áло блéсава (Тм); —у поравото óко (ВЈк).
- ГРОЗÁ МЕ ДА ТЕ —поглéдам каквб си (Брл); —у бчи поглéдам (Рс).
- Гузице усмрдéла, тi! Нéма више тýва да мињујеш преско нáшту градiну. Јал/Вој.

ГУСКО —да би гуско. (Сук/Вој.) — једна! Ћути! Тм.

Гутураче! Од тебе ми је дошло да се селим из овија комшилџк. Пир.

Да бог даде ко мене да станеш, теква алтава, како што ми се смејеш. Па по тебе после да се смеју моја унучетија и преунучетија. Брц.

ДА ГА —бијеш, бијеш, док се магáрето не врене од—воду, док му се не врене памет. Ама ка му дојде, и туја че изгуби. Гра.

—пáк не ва̀ти то̀ва, шашави́лото. Сре.

—тужим, да га не тужим, па дíго рúће. Трњ.

Да даде бог да те више не срѣчам у мој двór. А срѣчам ли те, нече се добро спроведеш. БЧ.

ДА ЋУ —не оженисте без време, то̀ва би и уз трн и уз грм ра̀цало. А са му̀ж води рачу̀н оди ну̀, и бар че се зна̀је кој је ба̀шта на децáта. Држ. —несте на време оженили, обзика̀ла би ћу још и старити и младити. НМл.

Да изедеш то̀ва што се не једé, па да се оху̀тиш. Јá би ти то̀ва реклá, и не́ма квó више с тебе да орати́м. При.

ДА ЈЕ —било пе—шес године, па иди ми— до̀јди ми! А онó дрт човек, па теквó да на̀прави. Чин.

—мен добре, а за не́га ме бри́га не́је. Рос.

—убаво, убаво је! Ама она̀ка до̀јде како заблеса̀вено, како зашаша̀вено, како врзано у мбзакат. Пет.

ДА —кажем да сам добро, а како сам ја си зна́м! Видиш да не мо̀гу да се отка́чим од ту̀ја а̀лу, а сас ну̀ добар живóт не мо̀ж се жи́ви. Она̀ по̀мори и децáта, разбегáше се ко̀је на кудé види. Држ.

—лежиш и да једéш, кудé то̀ва има?! Црв.

ДА ЛИ ЈА ПРИ́ЧАМ ИЛИ —ко̀њ прди́?! Штó ме не послушаш како̀в ти при́чам?! Рс.

—му̀ја брмчи́?! Слушаш ли ме, брé, како̀в ти орати́м.Цр.

Да ли ме мо̀ј син би́је, или не би́је, то̀ва тво̀ја бри́га да не́је! А да бог даде тебе теква срѣ̀ћа да стигне, па да ти се ја ма̀лко порáдујем, и да ти то̀ва казу́јем пред на̀род како̀в ти са мэн казу́јеш. При.

ДА ЛИ ПА ЧÉКАШ ДА ТЕ ЗОВЕМ САС —погáчу; —шу̀ле рѐхију?! Вој.

ДА ЛИ —ра̀ди, да ли смра̀ди?! Вој. (О оном ко не завршава посао).

—се засе́хира̀ло за не́шта?! Да ли је урабóтило не́шта?! Са́мо схи́та по женé и по кавенé! На̀пушти си има̀ње, дóм, жени́цу сас три децá ма̀лечка на̀—ру̀ће. Грш.

ДА ЛИ СИ —бóлна или че пребóлиш?! Та̀ја те бóлка са́мо лéте ва̀ча, ка има ра̀бота! Сук.

—то̀ва једну̀ш на̀прајил те си се сетил да се срáмујеш?! ВСв.

Да ли че глѣдам или че жмѣм, тóва си је мојá рáботá! А тѣ си твоју рáботу глѣдај! ВРж.

ДА ЛИ ЧЕКАШ Дá —те мóлим; —ти се преклòним?! Вој.

ДА МИ ЈЕ ДА —знáм каквó бчеш?! Вој.

—ти докáжем! Че те клнѣм, товá што не знáјеш да те заболѣ, а онóва што знáјеш — нѣчу. Држ.

Да мóже, удавил би ме у кáпку вóду. Км.

ДА МУ —жлѣнце сѣреш па да те не поглѣда с очи , каквá си лóша. Држ.

—изедѣш главóту. Вој/При. (Оном ко је ударио пса).

ДА НЕ —би сматрáло да му па узѣмам зóрле, ббље нѣчу. Гњ.

—пáдне, сѣмка да се не зáтре! Бс. (Подсмех плашљивом).

ДА —несѣ тóлко блѣсаво ко што си блѣсаво, па да се допѣтујеш сас баштú и мáјну, сас брáјна и комшијѣ, и родú да си пòштујеш, и женú да си пòштујеш, лóко би се сас тѣбе разбрáли. Ама онó нејѣ текá! Па немóј да те чúди што си пóвише ѣутѣм ка óкаш. Не ѣутѣм ја што сѣ ми мýж, него што се нѣкој да сá нејѣ разбрáл сас тѣбе, па знáм да се и ја лóко нѣма разбѣрем. А пробáла сам и тóва. Држ.

—Нѣче да се зáтре сѣмка. (Та нече). Вој.

ДА ÓЧ ДА —ѣу истѣгнеш (сас мóткуту) да вóј бчи излѣзну ко чвóрови, ко на мајмóну. Држ.

—ми се с бчи склѣниш, тóва би те молѣла?! Да те не глѣдам! ЦД.

—се не трљаш окол мѣне?! Бла.

ДА ÓЧ ДА ТЕ —затвóре, да те јá накáрам да те затвóре, да крз решѣтѣте бар једнóш поглѣдаш, и да ти кáжем : Тука ти је мѣсто! —Ако, нек ме затвóре, да се одмóрим од големú рáботу. ТД. (Окретање сваѣе на шалу).

ДА —бче да те опрзбли! Брц.

—покрѣје вóњото говнó, а чúждото да смрдѣ. Изв.

—разбѣраш, ти не бѣ текá оратѣла, ама не разбѣраш! Км.

ДА САМ —јá на нѣне рýѣ, áко су ми сѣнове, áко сам чѣтри очувáла, на Голѣми мóс би просѣла, од свáкога би парú молѣла, за лѣб да ми дадѣ, лѣб да си кúпим. Пир.

—те на главу нагазѣла ка сам те родѣла, ббље би билó. ЦД.

Да сáмо мóгу, да сам мýшко, ја би те оѣутáла зачас. Изв.

ДА СЕ —арнѣшем од нѣ, да ми лóкне. Вој.

—вáрдиш да те не прелетú штрѣци! Пир. (Подсмех опрезном).

—нáјде нѣкој да ти савѣје дýпе с главнú да видиш нá—што ти мојѣ дýпе мерѣше. Гра.

—поглѣдаш ни т помијáк, па да видиш каквѣ си, какó те друѣји вѣде. Вој.

—урѣнемо, да тѣ и јá не блáзнимо свѣтáт. Сре.

ДА СИ —блѣсав, несѣ! Тóв би сас óбете рýѣ потписáла! А да си наблѣс-

- ничав, тóв си и ти сáм знáјеш па не́чу ни да ти казу́јем. Кр.
 —говно, свиња би те изéла! Онó мáлко како позасмрцујеш, па нејé лóше да се поприпáзиш да те не изеду свињéте. Пир.
 —детé па да ти удáрим шáмар! А ти неси́ детé него си др́т, па не мóгу да ти одви́јем. ПРЖ.
 —дóбар, не бí ти зубíти цáбе испáдли! Кр.
 —дóбрá не бí те мýж ману́л! Цер.
 —ду́шу задовáља, да те мýчи, тóва онá бче. Км.
 —је не́која, не бí га трпéла íч! Изв.
 —ме питáла, не бí мýку мучíла! Já би те научíла каквó да прáјиш. Ама ме неси́ питáла, па сá че пáтиш! Кр.
 —ми врнeш иглéте да ти бчи не искóпам. Кр.
 —натýраш у цeпове кáмене, да те вет́рат не однесé. Чин.
 —се наједé, да мóж д—íде да víка од жáл! Пир.(Подсмех удовици).
- ДА СИ ТИ —не́која дóбрá не бí тóва трпéла, ама си ти текá пóдобро. Изв.
 —ћутíш, já да се распрáвљам! МЈ.
- ДА СИ —узнеш црнé нáочаре, па да не глeдаш нíшта, да не вíдиш каквó ти женáта и чéрката рабóте. Пир.
 —чíс, неси́! Само ме је мрзејáло да ти тóва пред нáрод ý—очи кáжем. Сук.
 —чíста сас пáмет, неси́! Позаслушај се текá не́кад, па размисли да ли је пáметно тóва што рабóтиш! При.
- ДА —стíска под језíк, да се не кáра, нíкому лóшу реч да не речé. Гра.
 —су га уватíли па да су га живoга дрáли. Ор.
- ДА ТЕ ЈЕ СРÁМ —да оратиш, и да пушташ глáс, и да ме лýтиш. Гњ.
 —ти не бí текá работíло, ти би се улeвáло. Мáлко од лýђе, а мáлко и што нејé домаћинчи, ти тóва не би работíло. Гра.
- ДА ТЕ —не уврeдим, ама магáре и зéт је, чíни ми се, једнó.МЈ. (Увред-љива шала).
 —неје Мíка узéл јóш се не бí ожени́ла! —Ама, да нејé твојат сíн, нежé-њена би билá? Стрáшан па Мíка! Имáла сам já и бóље прили́ће, ама тé, тýва се залетé, твојéга Мíку узé. Рс.
 —увáти не́кој, дeдá Брáнко, па да те рашчéни. Пир.
- Дá — ти неси́м пут премину́ла?! Каквó бчеш од мéне?! Пет.
- ДА ТИ СЕ ПОСÉРЕМ У —нóвуту кáпу; — не́га. Држ.
- ДА —узнем неокрáстену матíну, па да ти све ўши смлáтим. Рс.
 —умреш íма цéл; Пíрот да се шегу́је, нeма у квó да те закóпу. Пир.
 —цркнуеш за трóшку лeб и кáпку вóду, не бí ти далá. Рс.
- Давáмо ти, давáмо, ама не врчаш! Е па, сá је дошлó врéме да ти загорчí.
 Кс.

ДАЈ —Бóже, дај Бóже, текá да бóде! И јá че бóдем срétна ако бóде!
Да се и јá нóј мáлко порáдујем! Дóста се је, тáја рђа, мен порáдувала.
Држ.

—му чурлáвину, да се умóча. Трњ.

Дáко знáје, ама му нéзгодно па се прáј на Тóшу. Брл. (прáј Тóша. Вој).

Далá ним мáлко парíце кóблико да и залб́же.При.(Оговарáне).

Двéте су си крíве.Онó се једнá женá не мóж сáма скáра.Сук.

ДЕ ДА — си кључéве прекúтамо, да и не нáјде тáја áла.ВЛк.

— ти још речém па да си íдем, а тí си пóсле оратí каквó сáкаш!И мóж пóсле ко бирóв да óкаш по мéне.Твоју ли су чéрку девóђу затичáли сас оже́ненога Сúковца, или су моју затичáли?!И каквó је сас нéга работíла у рóвинуту?!Да ли су у трњáкат на месéчину маниста збирáли?! Јал.

ДЕ —де Ђíто! Иди да се поглéдаш над вóду, па тегáј оратí.ТД.

—дóде, што обрчаш грб́ину?!Насб́м ти óчи извад́ила?! Чин.

— дóста си сиктáла ко змијá!Бóље че ти је да затвóриш устáта. Гњ.

ДЕ —ја несб́м црв́ива . Вој.

—каж́и коју си штéту нáмеран двн́с да напрáјаш, да знáмо?! Кр.

—казу́ј за квó си дош́вл, па си íди! Нéмам ја врéме за твоју орату́, íмам си рáботу.Трњ.

ДЕ, НЕ —бесн́ј, немóј те вáту лúтхете! Пир.

—бóј се! Нéма квó да украднем од тво́јуту сиротíњу.Цр.

—брзéта ме тóлко, ја тóлко несб́м лóша! Пир.

—дáвимо нíкога кој дóјде у нáс! Когá смо удав́или?! Ста.

—жалí се тóлко! Несí ти тóлко сиромá кóлко кúкаш! Бар тројíца че умру од глади преди тебе! Нéго, не дáва ти се, теквó срце íмаш, сéбично, самож́иво.Чин.

—óке!Че те мóлим, сáмо да не óкаш.Бла.

ДЕ —нејé ти мáјна ти ни тебе млóго добрó донéла! Пир

—нéма нíкој да је крáтак у језíкат?! Цер.

ДЕ, НЕМÓЈ —да си млóго зáпет! Онó, мóж ти јá па јутре потрéбем. Тóва се не знáје. Км.

—се íскаш, нéго се вáче на рáботу. Вој.

—си тóлко скокотл́ива, нéче ти нíшта бóде. Рас.

—цáбе да се кáрамо! Де, прво да се разб́еремо каквó кóј оче. Об.

ДЕ, НЕСÍ —млáда невéста у овúј кúћу па да не мóж да нáјдеш! Изв.

—ни тí светенá водíца. Км.

—приритáл (Вој); —се претргн́ул од рáботу големú. Вс.

Де —несмó се овде збрáли сáмо вáс да слúшáмо какó се кáрате и б́јете
Грш.

—нéче да прокóпшаш ни тí! Сук.

—ни се овде несмо збрали да се бијемо и карамо, него да се договарамо.
ВС.

—оно је и у мѐн душа! Не мож све да згрнете за вас, срамота је и гротота!
Км.

ДЕ, ОНО НЕСИ НИ ТИ —цвѣће за мерисање (Сре); —шарена перашка.
ВЛк.

Де —па и ја нешто познавам, оно не знајеш па све ти! Не мож за све да си мајстор. ВЛк.

—Парасћево, ти излѣзни да се распрајиш. Ви, жѣне, по знајете теквѣ работе. Пет. (Нападнут у свађи, муж, тражи помоћ жене).

—потамаће, да ми не смиташ, а мож да си причаш каквѣ бчеш. Пет.

—прво да се поздравимо, па после пшј ако бч да ме пшјеш. БЧ. (Окретање свађе на шалу).

—прећути га! Ако те је он дрснул, не мора са ти нега да дрсаш. Трњ.

—са да искарамо свѣте бјје, па од Нову годину на там да смо чисти.
Пир. (Окретање свађе на шалу).

Де, украти га малко да не беснеје толко. Рас

ДЕ ЧЕКЕ! —Де, стани малко, де прво да се разберемо ја и ти! Ор.

—Још рибата у рекуту! Де, прво ожени черкуту, па се после радуј на зѣта! Немѡј, се изваља некоја брука па после има да ћутиш док си жива!
ВЈ.

—Не беге! Чѣке да си чујеш манете, да ти искажем све по ред. Изв.

—прво да те пребркам. Км.

Дебѣла си од лѣнаво! Чуваш се да има квѡ да јѣду бробинцити, а оно и теб че изѣду ко и мѣн. Сук.

Деда ми велѣше на бабу ми ка се скарајоше: имаш ум, ама разум немаш, па не знајеш да не трѣбе текѡ, не мож ѡдма да се разбереш. Км.

Дѣкли га, па се не мож одварди од њи. Сре.

Дѣсе, Дѣсе, каквѡ направи с кћуту?! Да те човек запали жива да изгориш, што си убаву кћу продаде! — Ајде! Ајде! Пали се бље ти сас твојете мѡће! Пир.

ДЕТЕ —де се оћути, бље че ти је! Кр.

—ја ти се одавна стѣсам да те бијем, ама са си ми падло на машку. Вој.

—бч ли да се оћутиш?! Немѡј ти додим. МЈ.

Дѣчица! Убавило дѣчица! Ама не умѣје да њим се радује, него све трчи негдева с некога да се кара. При.

Дигал главу, па по пијѡцат овива, овива. Нѣма си дрѡгу рабѡту усрѣд лѣто. Соп.

Дигла перја, отишла! Мајна пушта?! Дѣте на сѣсу оставила мѡж да га чува. Сѣтила се какѡ баксузлѣк да кара! Пир.

ДИСАЈ —руће, мანი га, нек работи каквó бче, не распрáвљај се сас туја рђу! ТД.

—се, шáшљо шáшави, да видиш за когá ти чéрката иде. Зав.

Дисаш рње, па у трње! Че ти отпéрем кожуту. Држ.

ДИСЕ РУЋЕ —од будáлу да се нáрод не збíра! Ста.

—срамотá је поголемá ако се иде на суд! ВЈ.

Д—им да ћу мáзним по дупе! Тóва ли онá бче?! Рас.

Дирнеш ли ме једнúшка, има да чујеш што нíкада неси чула! Гáдино ти једна! Гáдино прóклета! Јал.

ДИРНИ БУДАЛУ ПА —се измбкни да видиш кво ти мíсли! Ёпа, сá сам имáла квó и да чујем од тебе, а чуле су и друђе. Вој.

ДО КАДА ЧЕ —ме сáмо лáјеш, кучко прóклета?! Ор.

—се на друђе жéне у дúше увíраш?! Нејé ли те срамотá, нáрод ти се смеје?! Пир.

До сá је билó какó си тí саkáла, гузице! А од са на тáм нéма тека да бúde! Сá че бúde како ни сáкамо! Јал.

До тука ли си га докарáл, да ме лбжеш?! Пет.

ДОБАР —бéше. Поодáвна да бéше (умрél), да си одвржем руђе од гóвна.

Држ. (Удовица, преудата, о претходном мужу).

—је бóг та те трпí!

—овчáр, бвце му се брíче. ДД. (Подсмех).

ДОБРА —је земљá што те држí! Тóлко си дóбар! Рас.

—земљá што те држí, дóбар бóгат што те трпí! Гра.

Добré си га напéкал! Нéче да мóже више да мрда какó до сá! Брл.

ДОБРО, АЈД —да ћутíм! Ја млóго знáм, па да се не замéримо. Кс.

—кó си знáјеш и умéјеш! Сáмо пóсле немóј да кáжеш да сам јá крíва.

Ос.

Дóбро што се скарá сас нý. Искарáла сам ћубре из кúћу, нéчу више да ми дооди. Пк.

Дóброто млóго не знáм, а теквó сам се наслушáла. Брц.

Дозволила се, па са мýка! Ако, нека ћу сá óкају копилáрка! ИЗВ.

ДОЈДЕ —áма штó не рече ни црно ни белó. Сáмо ме баксýщи пóгледа, кóпну два—три пúти, врљи матíкуту, и бтице си. ВЈ.

—ли беснíкат?! Мáни, он јучéра лóм нáпраји, па дојдó да видим да ли се истрезнíл. Брл.

—нáшчува ми мáтер! А нíшта га несбм дирáл, нитí сам му па нéшта бил дúжан. Брл.

ДОЈДЕ, ПА —га нáпраји (на) нíгде и нíшта. Вој.

—ћи нáправи на нíшта и нíгде. Рас.

Дбјде си нешто, бубуљачка ти пририпа, и мора (да) се караш. ЦД.

ДОЈДЕШ КАКО — залуав, ама мора да те трпимо. Држ.

— малко залуава, како малко треснута, како да те је ритнуло магаре у главу. А за друђе работе си исправна, па ти се затова селски мужје често радују. Трњ.

Дбјдеш малко (како) блесавшка, ама ја си те обичам па ти не замерљавам. Сре. (Увредљива шала).

Дојди чудо да видиши! Дојди да видиш какву ми је штету твоја стока направила. ДД.

Док — беше млада, свекрвата ми беше зла, а са ми снајете једу душу. Бри.
— даваш и помагаш, добар си. А кад манеш да даваш, или се излеташ па кажеш нешта, одма се преида све. И ко да му никада ништа неси учинил. Цр.

— је живила и мрдала, и док је могла да орати, све њој је оратила: Курво! Курво! Курво! Гњ.

— не падне крв, док некој не лбцне, ви се нема умиристе. НМл.

— ти станеш домаћин, че обелејем. Ама и ка обелејем, па нема да станеш домаћин. Од тебе никад ништа не мож да буде. Соп.

— чекаш да ти некој суне какво трбе, док просиш и молиш, боље ти је да си зарадиш. Бла.

Добде ли ти комшиће? — Не добде, немам време за њи! — Немој се дружиш сас теја рђе! Она ми текá рече, а ја си помисли да вој кажем: А ти каква си?! Па си прећута, нечу сас сваку рђу да имаам работу. Гњ/Пир.

ДООДИ — ли ти черката да ти помага?! Нејј! Нејј! Добро што неје доодила! Млого би ми нешта превлѣкла! Пир.

— ми да га уватим, па да га ударим, па да пукне ко тиква! Да га распучим. Кс.

ДОСТА — је више, доста је било! Са се оћути. ДД.

— једе трице. Дој. (Блебеталу).

— јец говна! Че једѣм, квó ми можеш?! При.

— лаја! Никој те не слуша! Мож само да си лајеш дома! ВСв.

ДОСТА САМ — се смејала на народ, нек ми се са и мѣн потсмевају за черкуту сас копилѣто. Сад је дошло време нам да се потсмевају. Пир.

— ти повикала, ама са че ти од мѣн да викаш! Бер.

ДОСТА — се пењаѣи! Јел. (Слабом, кочоперном).

— седѣ! Дупе тмóлу че ти вѣне. Вој/Чин.

— слуша неслане рѣчи! ђд се оћути! Гос.

Доћисал си на народ. Соп.

Дочкал љу на рингишил! Чудо напрајише! Збраше народ сеир да глѣда.

Трњ.

ДОШЛО МИ ЈЕ ДА СЕ - бѣсим од тебе! Оно, има лоше, има, ама ти си заминул и најлошето. Чин.

— вѣшнем љ—свет! (ПРЖ.); —обѣсим оди тебе. Ш.

— удáрам ó—земи! Дошло ми је да си турам јуже на гушу оди вас! Сук.

ДОШЛО МИ ЈЕ —до леле од њи. Брц. — дошло, па не—знам колико ми је дошло. Пир. (Гнев).

— свг, мѹжу, само до појање. Друга те жена са гледа, а ја те само перем и раним. Пир.

Дошл си, зете, на оседланог коња, па се са мѹж правиш гáзда! А ни само да рабѹтимо да има сас квѹ да си гáзда. Трњ.

Драмсузе, твоја се парá не турчи! Гњ.

Драмсѹзине! Ценабѹтине! Дој.

Дрво и камик да седи, ти да не седиш! Какво чекаш?! Очеши ли да рабѹтиш твојуту рабѹту?! Км.

Дрѣшкуту да немам, нечу се с родитељи скáрам! А ти ако си шáшав, ти се кáрај, Зав.

Дришљо! Дѣ мálко подигни панталѹнете да ти се девојнете не смејѹ. Вој.

ДРЖУ —вѹду на кобилѹе, и ора́те си, и не умејѹ да престáну, и само потѹпчујѹ ко рањене свиње. А котлѹве — плни. Вој. (Оговарање).

— га самовилѹнете, па само ѹка, бије, трѹши што му дојде до—руку! Да му неси љ—сречу. Чин.

Дрмчиш ме! А бѹље че ти је да ме не дíраш. Кр.

Дрнчиш ли ме, нема да ти је лѹко! Вој.

Дрѹнчо! Ни́какѹв мѹж неси! Áлу сам узѣла, áлу че водим цѣл живѹт! Слепцá сам узѣла., Пир.

ДРТ —коњу, тебе пáмет још не мѹже да дојде! ВРж.

— чѹвѹк па се занѹси! Тов му нејѣ добрѹ. Кп.

ДРТА ДУПЕТИЈА —ти! Какво бчете, дѹста ви је?! Остáјте мálко и за децáта! Јал. (Терање одраслијих да не поједу сву храну).

— све прокара́сте, све изѣдѹсте! Дѹста! Амбни! Гра.

ДРТА —кобилѹ! Ти си па нешлá с малѹчката децá да се играјеш. Вој. (Старијем женском детету).

— крáво! Садѣ блајиш ко овцá! Рс.

ДРТЉАКУ —кво па ти знајеш?! Ти си пак сасвím извѣтрѣл! Кр.

— пројде ти време, неси више за ништа. Цáбе се замлáчујеш по женѣ. Брл.

Дртљо, ти! Дѹста! Чин.

Дрто дупе! Све што је пѹблаго, ти да изѣдѣш?! Ко да немаш децá! Вој.

Дрчнѝку! Од тебе се па ништа не мож заврти! Све тураш у алџу! Вој.
Дунуло вој дџтџете, (па бче да—се кáра)! ЦД.

ДУПЕ —да те не лџже. Вој. (Упозорење).

— зграбнѝ, тѝ; -ти, детѝњо. Вој.

— ти мајно! Каквѝ бчеш јѝш од мене! Добѝл си и пѝвише, а сá ми се
губѝ прѝд—очи, да те не глѝдам. Сук.

Дупѝто ти ко товарѝја. —Ћџти си, рѝџо, онѝ и твѝјата товарѝја нејѝ мáлечка!
Трњ.

Дџшка, валá, валá, и јá се уплашѝ да ме не увлечѝ у нѝкакѝв клѝббук, па
пѝсле квѝ—чу. Пир. (Оговарање).

Дџшмање су цвѝтели кџћу да ѝм растџре. И растџрише џу. Гра.

Дџшу си ми отрџл, рѝџо пијана. Тм. (Мужу).

Дѝн из—дѝн, дѝн из—дѝн, и предумáше џу, преклепáше џу, и онá пристáде,
и појде за тџја пијáницу. Девѝјче ми упропáстѝше! Пир.

Дѝнѝс ни не ѝде рáбота, млѝго се кáрамо. Зав.

Дѝнѝсѝе смо ишли у Градѝшницу да обикѝлимо. А онѝ џи разнѝсоше,
покрáдоше, нејѝ се знáло кѝј квѝ нѝси и кѝлко нѝси. Гра.

Ђѝро Брлѝшѝи! Мѝтко Пѝклешѝи! Убѝл те мáрен у зáплесáтога! Рс.

Ђѝкѝш—ђѝкѝш! Вој. Текá, какѝ бајáђѝм на шáлу, нѝкој нѝкога напрáј на
магáре или на коњá.

ЂџБРЕ ЈѝДНО —áло усмрдѝла! Јал. Ка је нѝкоја лѝша домаћѝнца па вој
текá у карáње кáжу.

— покрáрено ти! Мáрш отџва! Немѝј ми вѝше добѝши! Нѝчу те вѝше
вѝдим у мој двѝр! Вој.

— (ти) непрѝгорѝло! Сук. Текá кáжемо на лѝњáвога.

Ђџбросáло се, усмрдѝло се! У кџћуту ѝм ко у кѝчину, ко да свѝње живѝ.
Кс.

Ђџкѝш Бáцко! Кудѝ си се залетѝл ко овѝн?! Држ.

Е, бѝже, бѝже! И онѝ се нашлѝ нѝкому манџ да нáјде?! Сук.

Е, да ми је тѝг билá тáја пáмет не бѝ ми вѝше у кџћу улѝзло, а кáмоли
лѝб дá ми једѝ. Гњ.

Еѝ —жѝто ти се вáри, а тѝ си се тџва разлетѝла, Пир. (Клетва).

— Мијѝрѝине мџће нѝгде си џи нѝма! Шѝка свѝкрáват сас снаџту. И
Мијѝрка тресѝ главџту док тѝва кáзџје. Пир.

Е, ка смо билѝ мláде, несмѝ разбирáле, на свѝкра смо нѝђе прáле. А сá
на младѝте мџжје пѝру нѝђе у крѝвет. НМл. (Оговарање снајá).

Е, колкѝ си чѝста?! Кливуњѝ ти висџ! Ка би једѝн отѝинџла, кџче би
утѝпáла с ѝѝга! Пир.

- Е, мѝжно, мѝжно! И тѝ ли нѝкому маану најдѝ?! Вој.
- Е, не мѝже текá да бѝде, дѝпе, тѝ, зграбнѝ! Сук/Вој.
- Е, нѝч, сѝне мáмин, не мѝж тѝв текá! МЈ. (Упозорење).
- Е, онá мѝсли бѝдма че наслѝди. Недељу дѝна какѝ је при нѝи, и че наслѝди.
Е, трѝбе да ѝим изнѝсиш говнáта и да ѝу брѝшеш, па пѝсле че наслѝдиш.
Брц.
- Е, онѝ каквá су ти децáта, не поштѝје те ни једнѝ — Ћѝти, бездѝтко, тѝ—си твѝјата децá исврљѝла на пѝт. Брц.
- Е, рѝцо гѝрило! Глѝ колкѝ си ѝбав?! Идѝ над рекѝту да се поглѝдаш! Рс.
- Е, сá га па рѝче! Срáм те бѝло, девѝјхо, до тѝка ли си стѝгла?! Чин.
- Е, СÁ ТИ ЈЕ —дошлѝ срѝце на мѝсто! Будáло, тѝ се на моју мѝку рáдујеш?!
Пет.
— срѝце на мѝсто! Нам црѝкла свињá, а тѝб да мѝж—да црѝкну двѝ! Јел.
- Е, сѝнко, штѝ су те жѝне клѝле свѝ те стѝгло. Гра.
- Е, сопулáне, којá—ли че се навáти тѝбе да ѝзне?! Вој.
- Е, тѝја ли гáд штѝ знáје?! Он знáје сáмо лѝше да кáже чѝвеку да га скáра с нѝкога! Сре.
- Е, ѝурко, вѝдиш ли ѝуркуту тáмо?! Ако ѝу вѝдиш, врнѝ ѝу навáм. Пир.
- Е, шáшло! И ти ли си за орáту?! Поглѝдај се каквá си, па тегáј орáти.
Свѝ петлѝви да појѝ, ти да ѝутиш. Гра.
- Евѝ га, на ушѝти ми се закачѝло. Рс.
- ЕВѝ МИ ГА НА —ѝво, кудѝ сам га закачила; —уши. (уво/уо). Вој. (Оном ко је нештѝ затурио, неће да се потруди да га нађе, па му лакше да пита друге где је).
- ЕВѝ —па се насѝти сас мѝјето. (Цер.); —укачѝла сам ѝу нá уши. Бс.
- ЕЈ, БРѝ! —несѝм јá за тѝбе ЕЈ! Ако те плѝнем, ѝма да одлетѝш е чѝк там! Кр.
— ни му прѝчамо, савѝтујемо будáлу, па се и срáмујемо какѝ да му кáжемо да се мáне од курварлѝк, нáрод га у влáс изабрáл, срáмотá големá! Еј, а он се дѝчи, и ѝѝга нејѝ срáмотá, него пѝвише нáс срáмотá штѝ га ѝчимѝ, савѝтујемо. Пир.
— чѝјеш ли ме или се тѝв вѝшѝте кáшљу?! Пк.
- ЕЈ, ДА —бѝг да у шѝбу и копрѝву да отѝдеш, па лѝуди с кѝлци да те јѝре.
Цер.
— ми је да те удáрим, па да те распѝчим ко тѝкву. Пн.
- ЕЈ —посѝрем се у тѝја живѝт! Да бче земљá да се расклѝпи па да штѝкнем!
И тѝв нејѝ живѝт! Држ.
— Срѝбине, каквѝ прáвиш у лѝзјето?! Свѝрим се квѝ да пѝчнем и откудѝ

да почнем да рабџим!

— А куде су ти снајете, што нече да дојду да помагу?! — Еве ни! А куде су твојете снаје?! Што онџ нече теб да помагу?! И како му твоа рекомо, он си ђдма побџе. Вој.

ЕПА — голџм си радник! Требе да си од работуто толко отџкал?! Гос. (Иронично, дебелом лењивцу).

— дал си дупе под ћирију, па са че ћутиш?! Вој.

— за тебе је тја лџк! Ђх! ПРЖ.

— има женџ, па се све наврвиле на врцу?! Пир. (Мужу, иронично).

— ја ти не мџгу нџсим гузицуту! Сама си ћу толко голџму направила. Вој.

— како си зарадџла, тека ти се врча. Бри.

— нема, јаре и паре! Очеш и мираз и жену како требе! А онџ нема, па си нашџл те тја мрзџливу алу, теква ти је са на дџл. Држ.

ЕПА ОНџ — је са дошлџ време текви како тебе да сџде! И како ви речџте, ти и ђи, мџра тека да бџде. Сре.

— некој потрчал за тебе! Млџго си паметна и џбава?! ЦД.

— си и ти прав! Какве су будале научиле да пију та ти да не умџеш што си најголема будала у њи. Рас.

— че ти навре некој колач на шију?! Вој. (Оном ко чека да без труда нешто добије).

Епа са би волџла да цџцне, да дојде! Ама мац, нема! Изв.

ЕПА, ТИ — би бил паметан, али ти памет понџкад смџта па сићу не нџсиш сас тебе. Бс.

— имаш, а ја немам?! Ја се дџтерујем на недељу па на недељу, а ти на сваћи Велигден, сваћи Велигден, сваћи Велигден. Гњ.

ЕПА, ТИ СИ — голџмо говно станул! Свиња те исрала. МЈ.

— пуна, па не мџжеш?! Вој.

— (се) зајмџла, черкана! И са че мџра да трпиш! Вој.

ЕПА, ТОВА СИ СИ КУПИЛА — без паре; — за паре. Сук/Вој.

ЕПА, ЧЕ — дојдем! Има нође да си прекршим! Гњ.

— има после с квџ да се валим! Од Пџру блџсавога сам научила! Сук.

— ти га даду за целивку! Чин.

Епа, черката ти је млџго добра — ћути ка сџре! Дој.

Е што ме тека бџдџш у очи?! ПР.

Жали се, пџдим ћу, јџрим ћу! Баксџз теквџ, свџ се на некога нешта жали! Гра.

ЖЕНАТА МУ — је страшан помијар. Изв.

— наљџе, наљџе, па после он ћути ко бџдљиво говџдо, а она си орати с нас ко да ништа неје ни билџ. При.

— сћита! Ама те, пѣре га још, и гóтови му, па си му ўбаво —би за ббље и не знаје. Гњ.

ЖЕНЕ ИМ —напрајиле да се кáрају. ВЈк.

— се кáрају, па и онí не мóж да се слáгају. ТД.

Жене се бíју ка се напи́ју, па од мили́не да и глѣдаш. Ичѣра глѣдамо таквó чýдо! Гос.

Жѣнска Пѣтка! Замлáчује се ко женá, умѣју и да плетѣ и да предѣ, а и гласат му жѣнски. Онó, трѣбе, да си ти мýж у тýју кýћу, или па некој од—стрáну?! НМл. (На рачун мужа жене са којом се свађа).

Жѣшће клѣтве у вáшу кýћу сваћи двни! Че процвватите, та мáни! Бла.

Жíву би те турíла ў—земи, па би те закопáла. Пор.

Жíт си ко жлѣница! Скóро че нади тѣбе вíсне кáндилото! Брл.

Жлѣтице да сѣреш, пá не заслýжујеш да те нѣкој поштује. Изв.

Жíтно! Жíтно! Не казýј се, жíтно! Тí ли се нáшла сас здравје да се сíлиш и на дрýжи да казýјеш да су бóлни и да че скóро да мру?! Поглѣде се па се оћути да се свѣт не смејѣ. Ја чу ти сáмо тóлико кáжем и че се оћутим. Вој.

Жмýкава гузице! Очíти ти отишлѣ у главýту, а сáмо нóсат остáли! Држ.

Жмýкљо, не вíдиш ли?! Тóлико ли си заћоравѣл?! Јал.

Жмýкна јѣдна! Онá че за мѣн прíча каквó се сѣти по селó?! Бóље че њој је да се поомíје, поопѣре и позакрпи. Вој.

Жмýкно, жмýкно, и тí ли си оратý?! Дóста је да си поглѣдаш пáтравете нóђе, па за вѣк да занемѣјеш. Држ.

Жóљо! Жóљо! Онó несí од дóбро исбл, па си ко мóтка. Гњ.

Жцапáмо се, па дојдóмо и до пчување, па још мáлко и до бíјење. Сук.

За бьлгбзуту си Јóрду из Дóђинци оратеше да је кадбр црѣва у мешíну да скáра, а сá глѣдај кóлко си лижу дупетíјата. Дој Пир.

ЗА ДОБРО —јá сам добрá, ама ка ме нѣкој рчне, свѣ че му наkáжем. Јал.
—сам млóго дóбар, а за лóше нѣма пóлош човѣк од мѣне. ВЈ.

За какбв си ми па тí матрáк?! Вој.

ЗА КАКБВ ЧЕ СИ МИ —па ти ћáвол?! Не трѣбаш ми ни жíв ни мрѣв. Рс.
—ћулу'м?! Штó че си ми?! Нíкакву ми рáботу не вршиш! Вој.

ЗА КВО —да не оратíмо? Праг ти несбм претрљáла од доодѣње. Сук.

—је ишла при Тóшу, заштó се пожењувáла?! Лозјáта ли да му кóпа?! Брц.

ЗА —кбв че си ми па тí ћулум?! Каквý че па кóрис íмам од тѣбе недбга—вога?! Нѣчу се вíше жѣним дѣца да си брýкам, а íма удовице и за теквíја. Пет.

—лóшег човѣка трѣба да ўзнеш неокрáстену грабвину, па да га бíјеш и

да му не кажеш за квó га бијеш, док се сам не сéти.Гра.

—мојí сiнове пóвише је једна жена него сто мајхе! Пир.

—никаква гóвна неси! Нш.

—никаквó матрáк неси, не бива те за ништа.Гра.

—почéтак, мóра да се попревíје, да слóша. Не мóже тóв текá, нéчу ја и за нóу да рабóтим! Вој.

—срáм! Тóва ли она знаје, да ме клевети, да ме опáда?! Текá ли се она добрá прáви при женé! Заборавила је ка сам нóј ја требáла. ВЛк.

ЗА ТÉБЕ —више нéма мéста нá—земи, па (нéма) ни за у—земи! Кр/Гра.

—нéје тóва да се кáраш! Тражи си пóдобро дрóство за карáње.Неси за тóва. Јá погáне дóме не волим да слóшам и не волим да казујем.ДЦ/Гра.

ЗА ТЕКВÓ ТРÉБЕ ДА —га бијеш, и па да га бијеш, док не разбере квó је зло напрајил. Гра.

—узнеш волóвску жiлу, па га отéсаш, па да га отéсаш, па да види текá на мóже. Пк.

За теквó трéбе омáшљак. Теквó с добрú реч не мóж да опамéтиш. Гос.

Зáбави се! Идé ли при мајху си сiсу да ти дáва, да се насiсаш мáлко млекцé? Пир. (Мужу по повратку из посете родитељима).

ЗÁБРА —ме још вратáта! Те тi си тóва реклá, те тi си овóва реклá, те тi си онóва реклá! Једвá се откачi од рђу. Трњ.

—убра, зáбра—убра, свé ми нáдума! Ја си нута, нестé се распрáвљам пред нáрод. Држ.

Зáвуте, зáвуте! Тi ли па мiслиш мéн пáмет да дáваш?! Јал.

Завúтњаку! Тóва неје требáло да ми речéш. ВЈ.

Загуљóтино једна! Тi си па нашлó нéкому да се потсмејéш?! Км.

Задóрице! Бóље ти је да се задiраш сас дрóгога, а нé сас мéне. Трњ.

Задрнчујеш се какó детé мáлечко. Пушти ме нá—мiра да се мáлко одмóрим од тéбе! Сáмо óкаш по мéне како сам ти додијáла! Па каквó бчеш од мéне?! Да ли те несбм опрáла, да ли ти несбм ручк спремiла?! Полбка, мужу, че дóјде нóч, че се помiримо. Женá је нóчна кукавица на мужа. Држ.

Зајéли се, зајéли, па се не мож глéдају, ко да несú брáјња. Тóва ним све женéте прáје. А онi су добрi по дóшу, слагáли би се. Вој.

Закáраш се, па се кáраш, па не знајеш ни квó че речéш, ни до кадá че се кáраш. А бóље ти је да се не јáвљаш, и да ми úста не отвáраш, да не чóјеш онóва што не сáкаш да чóјеш. Изв.

Закáчи га нá—земи, óд—земи не мóже да пáдне! Тóлко ли си па будáла да не мóж да се сéтиш на грм да га закáчиш?! ДД.

Залуáвштино једна! Тi ли че ме учиш квó че рабóтим?! Ја до тóка несбм

- стигла, од тебе памет да купујем. Трњ.
- Залуду ти све имање и богатство, све, ка немаш кому да се радујеш, па ти се чини ко да смо ти за све ни комшије криви. Чин.
- Замлато! ало замлатена! Мѐн ли најде памет да продавам?! Ћути да те не трѐснем по тѹја твоју главу блѐсаву, да зајдеш. ВС.
- Замутили чорбѹту! Млѹго брашно сви турали. Изв.
- Запѐл си како вол у јерѹм, капа па капа! Па дѹбро, че ти купимо и капу. Ама, да ли че ти бѹде дѹста капа?! При.
- Засѐдал, па си седи и не помѐра се! И нејѐ га срамота. МЈ.
- Затлѹцњаку! Најди неѹоју дрѹгу, поглѹпаву од мене, да те слуша! А ја си имам раѹботу, и не обичам будале да слѹшам! Сук.
- Зато̀ва му се по̀сле и по̀сра жената на грѹбат! Зато̀ва што ѹу је сѹде води́л, и ѹбаво рани́л и облачи́л?! За сра́м! Пир.
- Зацрви́л си вра́т ко би́к! Тova нејѐ од раѹботу и гладува́ње, нѐго од лежа́ње, и од једе́ње и пије́ње. Рас.
- Заштѹ бѹш ја да бѹдем тре́ћа нога од саѹак?! Бла.
- ЗАШТѹ ДА МЕ ПИЋУЈЕ И —бру̀ка пред на́род?! Тova ли сам заслужи́ла?!
 Какѹ га нејѐ срам?! Ма́лко ли сам га помага́ла?! Бч.
 —заштѹ да ми текѹ грѹње изно́си?! ДЦ.
- ЗАШТѹ ДА МУ —отвара́м ѹста па да ме по̀сле гла̀ва боли́?! Км.
 —ѹту́им ка несѹ́м му̀тава. Рс.
- ЗАШТѹ ДА —њој ка́жем? Не́чу си пра́јим кара́ње. Чин.
 —ни сва̀ко зна́је? Ћути си! Ако смо се скара́ли несмо́ си бчи повади́ли.
 Трњ.
 —одговара́м за кѹче! Он човѐк нејѐ! Гра.
- ЗАШТѹ ДА СЕ —кара́мо за ма́лко?! Кара́њето донѹси бѹлес, узнемире́ње.
 Кр.
 — се сѹдите? Па́метни сте човѐци, распра́вете се са́ми, без адво́кати.
 Сами си пресѹдите. Ста.
- ЗАШТѹ —да то̀в пропа́дне тека́? Нејѐ младѹнка да се то̀прв же́ни. Пир.
 — ме лѹгаш?! Какѹ сам ти учини́ла?! Заштѹ ме пред на́род срамоти́ш и изврѹчаш си устата на̀пако?! Нејѐ ли те сра́м од на́род и стра́ од бѹга?!
 Држ.
 — ми деца проно́сиш, чѹмо проклѐта! Какѹ су ти зло учини́ла моја деѹа?! На́род ѹи зна́је каква́ су, а ти само се́бе бру̀каш пачавро. При.
 — сас рѹу, че́рко, да имаш раѹботу?! Бе́ге ѹ—свет (од ѹѹ). Грш. — све мѹбра раѹбота да ти бѹде црѹива? Сук.
- ЗАШТѹ СИ МЕ —запопу́зела, же́но?! Какѹ сам ти зло учини́ла?! Заштѹ си устата изврѹчаш на̀пако?! Вој.

- пѣнѣла при доду Сѣву, а?! Мислиш ли да си без маану?! Вој.
Зашто стално пуцаш на мене? Работи, па имај и ти! Колко бч имај, мѣн не смита! ВС.
- ЗБОР ЛИ ЈЕ —прдња ли је?! Теква ви оратá не доликује. Гњ.
— срање ли је?! Де, кажи какво бчеш да кажеш?! Имамо си рабóту, нѣмамо млого време да те слóшамо. РС.
- Збрале се áле и будáле пред њинуту капију, па кóј мине по пúтат, онé му се потшегúју. Јал.
- Збутáмо се сас јетрвуту на вратáта, погледамо се, и ништа не рекомо једна на дрúгу. Црв.
- Здрав човѣк, па се прáј на блѣсавога. Једно смо се договорили, а он са дрúго бче. Ама јá му више нѣчу попуштам. Изв.
- Здраво лúди! —Здраво блѣсави! Још ка те чекамо да минеш и текá нѣшто да кажеш. Млого ми је мило што и ти стíже. Још кá чекамо нѣкоја будáла да мине, да има с кога да се шегúјемо. РС.
- Зѣвало! Дóста зѣвá! Вој.
- Зинуло ко клѣн, асли је цеплѣнка! Изв.
- Злá?! Та кога сам дрснула! ? Да ли сам тебе дрснула?! Јал.
- Злá си, кúчко! Јевтичава гузице. Изв.
- Зло, али се прáви на добро! Јá у знам úбаво, немóј ми у ич казујеш. Пк.
- Знаје љи тáја черкáна! Знаје она úбаво свакому да накаже. ДЈ.
- ЗНАЈЕШ —какво?! Све си си болан, болан. Ама сас тúја твоју бóлку има да закопаш гоцá здрави, ама мóж да умреш и довечер. Трњ.
—ли ти квó си рекъл? Пијан ли си бил, трѣзан ли си, че мóра да се трѣзниш дóста време. Јá ти това нѣма опрóстим. При.
- Зна́м ја нѣшто што ти не знајеш, па је бóље óдма да се ошутиш. Кс.
- Значи, теква рабóта?! Штó ја оратила, штó кúче лајало! ВЛк.
- Зорка дрúга! Све она пáметна, све дрúжи не разбóрају. Вој.
- Зорле ми не мóжеш ништа узнеш! Којé сам наследила, којé сам стѣкла, ни́кому несб́м укра́ла! Мојé је, твојé нејé! Пк.
- И владика да је, това ти не трѣбе на врата! Што—че ми нѣписмено у кúћу?
А и тí школу несí завршил, нити си војску ослужил, сáмо че се збирате на комáтат. Пир.
- И ДА —јаа, и да мáа, пá не мóж да се одбрани од тáја пцѣта. Чин/Вој.
— си цркал, та квó?! Одáвна би те прежалила. Гра. (Мужу).
- И Душáн умрѣ ко кучѣ. Карá се сас снајѣте, карá, ама га на крај ни једна нејé гледáла. Сук.

- И ЈА —би текá лéгал, па да има кóј (сáмо) да ми принóси. Об.
— сам окáла, и јá! А онó пак барјáкат нóси, онó пóстрашно и од мéне!
Рс.
- И једнóто лúдо, и другóто лúдо, па си наказáше квó се сетíше. Пет.
- И ка њóј тóва рéко, онá почé сáмо да прпчe и (да) врља кáмење од злó и јáд што не мóже више нíшта да ми кáже. Држ.
- И кудé њóј рéко тáм си и остáде! Завéјано теквó, нејé да нéче нéго зáборави, нејé се учíло на рéд. Бс/Пир.
- И мíслиш да мóра текá да је, сáмо текá какó ти кáжеш?! Е, нéч! Е, нéч! Че вíдиш?! Сук.
- И мртви да се дíгну, па нéче да има дóста нáрод да дóјде. Свáдба без нáрод. Бер. (Злоба).
- И од нéг крв течé, и од мéн крв течé, и од свáнег. Ако óч да бíје и кóље мóж лóше да прбјде. Тм.
- И ÓН —ка дóјде, онá билá пред огњíште, варíла мáнцу. И он љу напáдне:
— Штó си доодíла ка те несбм окáл у грóзје?! И трéбе да љу је ударíл.
И онá какó нéшта држáла у—руће врљíла му пéпел сас тóва у óчи. Пир.
(Освета преварене жене).
— ме, копицлáк јéдан, учи какó да рабóтим и кáкво да рабóтим. МЈ.
— тиће слóжи глáву, и нéма више úста да ора́ти. Пет.
- И онé сас Стáну нéма да проорáте додéка су жíве. А и још какó девбјће несú си оратíле. Нш.
- И ТÍ ДА —не бúдеш дóлња, купúјеш си и кáкво ти трéбе и кáкво ти не трéбе. Км.
— се кáраш, и јá да се кáрам, нéма тóј да распрáви нíкој. Бла/Гра.
- И ТИ —ли си мúж ка не смéјеш на женú ни: Пóтам! да кáжеш?! Кр.
— несí млóго здрáв, ли си здрáвјето нóсиш у нóсат. Рг.
— њóј се увíраш у дупе! Áко! Тáм ти је нáјдобро, тáм ти úбаво мерíше. При.
- И ТÍ СИ —па, мóчљо, за оратéње! И тí че се оглáшаш, и тí да кáжеш нéшто! БЧ.
— све чéкаш да ти одбíвам на глúпос, на будáлство. Нéчу ти више прегíтујем. Вој.
- И тóва кúче дíгло реп! Доватíло се до плáтицу, жíви у грáд, купíло одéлце, и мáну да ни познáва. Ко да несмó зáједно у Дúдину дúпку óвце чувáли. ВЈк.
- И че ти прелетí текá живóт! Текá, на карáње сас мúжа! Патíка си теквá, баксúз. Изв.
- Игрáју се, óкају, пцúју! Каквé сáмо речи, да те је срáм да слúшаш. Чин.

Иде како поп од кућу на кућу. Тражи жену куде се заблајала, па њу
после дома води на ручк. Црв.

Идеш како бос преко трње! Де, размисли малко какво си рекъл, и да ли
би ти тека нешта рекъл да те несу теја рђе научиле текá да ми кажеш?!
Ста.

ИДИ —бестрага (Пе); — у бестрага (Вој); —брé, че узнем моткуту (Дој.)
— и немóј се врчаш! Не сакам више ни да те видим, ни да те чујем!
Сук.

ИДИ У —врага (Изв.); —свет (МСв); —ћбраву страну (Бер/Вој).

Из свѣтку да ми је излэзло, не волим што ми крадне унуката. Украла ми
најголемото клубе што сам га спрема́ла да си плетém чарапци. Гњ.

Изазива ме преди њи, знаје да нема да отхутим. Кс.

Избездобразило се, па се изгубило, па ко да неје са това детé. Трњ.

Изби́колџ је таја твоја черка! Знају њу девéт сéла о́коло! ВРж.

Избрукá га, и онó се стукну, ођута се. Држ.

Извача ви пипката, готóво! Че ви свé опустéје! Сре.

Изветрела си како здувана тиква па не знајеш какво лóмотиш! Изветрела
коби́ло! ДЦ/Гра.

Изврáскам се, испуцам се, ка се наљу́тим, па се после ни́кому не срдим
какво ми је рекъл, а и неје ме срамотá што сам ја рекла. ПРж.

Изгалатише женéте тамо по градинете, трéбе да су се скара́ле. Дој.

Изгубил си капу́ту по њивете, па њу тражи цéло лéто. Кс. (Потемех
нераднику).

Изува́л ти ветóрат дѳнѳска чорбу́ту, а неси њу млóго ни имáл, па се не
мóж разбéремо. Трњ.

ИЗДУМА́ЛА СЕ! —Ако, са не́ка се че́ша кућé њу не сврби́! Об.
— па са че мóра да ћути. Чин.

Издупни́л му обпницити ўбаво! Нема се више сéти текá за дру́жи да орати.
Пет.

ИЗÉДЕ —га това куче проклéто, това куче злó! Бер.

— големó окање! Епа, заслужи́л (си) је! Пир.

— ме ко кóзју нóгу (ДЦ); — ми крс таја алá (Вој).

Изéле ти чáвѳете мóзакат, напи́л си се па ни́шта не разб́ираш. Свé ти
чáвѳете мóзакат испи́ле! Црњи те при́ш вати́л па те не пушти́л, ка си
то́лко заплес! Јези́к ти ко лопáта, рéчи не б́ираш квó че кажеш! Какó че
се јутре глéдамо, какó че јутре орати́мо?! Орати́м ти ја, ама ко куче
да ла́је! Цáбе крáвата дава млекó ка га раси́пе! Цáбе ме чу́ваш ка ми
на—нос излáзи чува́њето! Држ/Пир.

Изиде окање, изиде пцување! Ка малко после, чумо да га је Драга цџпнул сас матику по—главу. Вој.

Излџзли на пџтат, па се бију, па се кáру, па свáшта рабóте. ВС.

Излџте ми, па реко, па се после покаја. Ама доцкан! Трњ.

Изнеси каџилницуту отџва, из моју кџћу, и немој да ми џу више донóсиш. Грш. Текá кáжемо на некоје кад се упџшка.

Изорати си што има да се изоратиш, а ја че си рабóтим квó си знам. КМ. **ИЛИ** —нек ти бóг даде још пáмет, или нек ти џзне и тџја — да знамо кџв че будеш, с кога имамо рабóту. ВС.

— че те умóрим, или че те искáрам! Јá те више не мóгу трпим, свекрво! Пир.

ИМА ДА ГА УВАТИМ —и ко кџче да га пребијем! Áло нá—свет! Од теб нá—свет по áла нéма! Ако те бијем, има те бијем ко кáнту стрóшену! Сáмо ако те улóвим! Рс.

— ко кџче! Че ми пáдне на мáшку, че му направим клóпку. Пк.

ИМА ДА —дојде тáја закáчената, па ка откáчи језикат, че ни помóри. НМл.

— издблжиш шију, сáмо чеке да те увáтимо на рабóту. Трњ.

ИМА —две кокóше, а тражи да ти се натриша. Трњ.

— џи које смáтру да сáмо онé знају. Ти трéбе да си оди тџја. При.

— женé, па џи срáм, па знају сас квó да се вáле а сас квó да се не вáле. А ти нéмаш срáм. Вáлиш се сас мџжа курварá ко да га на пáнауџр продаваш, како Цигање што продаву коњи. Гра.

— има, ама тџ га па докара до **ИЛАЛА**. (до крај). Пир.

— једнá лапáча, млóго се кáра. Онá ти рекне како се сџти, што је најгрозна рџч, да досáди. Бађим вој укрáли брџтву. Па кáже: Укрáла си ми брџтву, бритвáрђе! Тóј сам замóтрџла од џу. Цер.

— како да нéма, сáмо тóва нас не стџса! Тџбе áко! Цр.

— кој да се сбóкује — мáјђа, снаá. Товá знају! Пир.

— ли га бумбарат у вáс? — Има! — И јá би у вáс дошлá, ама онá че ме искáра. Пир.

— млóго пóвика на вáс. Ви, áко тџва кџћу правите, не мож се сас нáрод кáрате и бијете. Гра.

— ли срáм? Нéма! Нáјде си крај, па пџца на свáкога. Дрџгу рабóту нéма, сáмо опáда једнóга— дрџгога. Гра.

— нóкти големџ, мóже сас џи да орџ. А девóђђа! Вој.

— бчи да се шџгџје, али не знаје како че онó прóјде. ЦД.

— по свџт рџе свáкакве. Те, сá си се и тџ у џи умџшáла. Пет.

— свáкакве áле по свџт, свáкакво измџшџу. Гњ.

ИМА СИ —валџнку, нејџ без ич. Држ/Пир.

— Мáјђу покре џу. Затóва се тóлко шиба. Гњ.

— све ћивкате по њу ко палашчетија, она че си је испред вас. Држ.
— ћитку, паћу другому дава. Пет.

Њма синатога да ти накарам у болницу, па ја че га после чувам и че си задовољам душу. Пир.

ЊМА ТЕ, БРЕ —вртим ко добош! Бла.
— сцѣпи како свиња на дронѣк. Кр. (Увреда обеју завађених страна).

ЊМА ТЕ —грунем у грбину, па има да полетиш надоле. Рас.
— изведѣм без лѣб, писнеш ли за това. БЧ.
— стигне откуде се не надаш и када се не надаш, па има да се чудиш одѣка си. Км.

ЊМА ТИ —после добди сваћи дѣн на врата, па има да се раскрѣчи у кѹћуту, па нема да мѣж да га искараш из њу. Пир.
— се рашѣри дѹпе од бијење. Јал.

ЊМА —цѣлу Држину да претраскују, и мѣра све да знају, и свакога да пресѹде, и да знају у свако грне у село квѣ се мѣнца вѣри. Држ.

Њмѣл си је кукурѣк на кѣпу, а и шѹмку на кѣпу, па се затѣва оћутѣл. ВРж.
Њмѣло —немѣло, онѣ си се напенћѹши и накокѣши, а ни што ѣмамо, зѣлуду ѣмамо ка немѣмо вѣреме ни да се одмѣримо, ни да се облѣчѣмо па да излѣзнемо у наѣрод. Гра.

ЊМАМ —гѹсти зѹби па не мѣгу да ти све рѣчѣм , а ѣма да ти се кѣже и пѣвише. ВЛк.
— си зѣлатног чѣвѣка, а ти мѣж за њѣга да кѣжеш каквѣ си ѣчеш. Он че си па остѣне дѣбар, а тѣ че си па бѹдеш рђѣ. Гњ.

ЊМАШ —гузицу ко товарија. Несѣ ѣу теквѹ од рѣботу и од шпарѣње направѣла. Црв.

— ли ти нешто од акѣл, или си без ѣч? Сре.
— сѣна разбѣјника, сѣ ти се из ѣпсу врнул! И ја несѣм пѣдѣбар! Пир.
Тѣка, баћѣ, комшија у карѣње, у бржиње, погрѣшил, ама си прѣво рекѣл.
— убаво прѣстење на—рућѣ! Че ти исѣчѣм прѣстити, че ти ишѣѣпим рућѣте, да ти ћи узнем! — Штѣ да ми рѣжеш прѣсти, еве ти ћи! Пир. (Завист).

Њмаше некој Пѣтар шѹнтави, па ми на њѣга мѣлого личиш. Брц.

Њнат—рѣбота! При тѣбе је све ѣнат— рѣбота! ВС (зајнат. Вој).

Искѣрували су му мѣсло сас голѣмити гвѣнт. Ђко, а вѣди да и њѣга мѣже некој да бије! Кр.

Њспрѣчи се Добрѣсав па не даде да улѣзем. Он се сѣ осилѣл у тѹћу кѹћу.
Пир.

Истребѣл си ми! Бѣш си ми мѣлого истребѣл! Јѣ сам те позвѣла, а тѣ ако ѣч дѣјди, а ако нечѣш бѣш па и не мѣра. Вој.

Ич несѣ одрѣчљива. Трѣчу по тѣбе мѹжје ко по кѹчку. Пир.

Ишло цабалá, карање, кавга до небеса! Карали се, па се село трéсло. Пíтај
Мíрку, она́ че ти свé испрiча. Вој.

Ишчб́чкује! Зовé једну снау, зовé другу́ту, опада ме ! При.

ЈА —без твој лук мо́гу и да помíнем! Пир.

— бео свекрва. Че видим ти каква́ че си свекрва ка твојити сiнове
ожéниш! Рс.

— видим: ула́зимо—изла́зимо, ула́зимо—изла́зимо! Ја се звéрим каквó—
је, а онó баба Џуна умрél. Ор. (Ругање малоумниковом опису сахране).

ЈА ГА —мрзим, не мо́гу да (га) глédам, а онó ми се у кúћу дотрéсло. Гњ.
(О свекрви).

— питу́јем, а онó поћуткује. Нéшта му се не орати с мене. Пк.

— реко, па са бi, што бi. ПРЖ. (што—бi, бi. Вој).

ЈА ДА —íдем у село, па на њíву, па на рáботу топрва, тов мýж нéче
да доживи. Ја íмам три мýжа у кúћу, па не мо́гу ноће да савíјем од
голему́ рáботу у кúћу, и па да íдем у њíву — нéчу! Рс.

— увáтим моткуту, па је пóсле лóко! Јел.

Ја добрó—добрó—добрó! А онó: лóше—лóше—лóше! Па га пуштам нек íде
додека бче. Рс.

ЈА ДОК —те не смéстим кудé трéбе, нéма се оћутíш. Нш.

— човéка обiчам, ја га обiчам. Ама кá ми íз—срце излэзне, не сакам
да га видим. Чин.

ЈА —ћу глédам, а она́ побéже ко усрана. Пн.

— знам какó је на моју грбину. А тi се прáвиш залуав да не видиш
каквé муће мучím. Гњ.

ЈА И —бн смо ко брајна, ко да ни је једн мајстор здавал. ДД.

— ти смо заврши́ли рáзговор, и ббље да се не срéтнемо више, и ббље да
се несмо срéтли до крај живóт.

ЈА —íмам срéћу у баксу́зје. Бóг ми баксу́за доделил да се цéл живóт с
њега пáтим. При.

— јáдујем, па се тресém, а онó сáмо шлóва, једé, ни абара нéма. Пир.

— једну, она́ двé! Ја једну она́ двé! И текá се скарамо. Нш.

— јесам будáла што сам това далá и по тiја пут пошла. А и бн је будáла
што је това напрајил. Цр.

ЈА КА —íмам зóр, ја те не мо́лим. Нéчу с тебе да си íмам расправíју.
ВС.

— ме кúче зала́је, ја—се врчам. Немóј—ме сас това твоје лајање и ти од
пúт врнеш. Гњ.

— примéтим да је нéкоје, које óка по мéне, за нiшта, да је големá
будала, ја се оћутím. Нéчу да му прáјим вољу, а нéчу ни да му давам
прилику да излэзне пóпаметно преди нáрод. Чин.

— се скáрам с не́коју жену́, па по три—дни не спíм, све додéк се не срétнемо и не насмејемо једна́ на другу́. Гњ.

ЈА —кажем једно́, а ти друго! Оно́ се после окрéне, па се после мо́јето по́ важи од тво́јето. Рс.

— како́ ма́лко почу́! Ама па́ реко́ — мо́ж и да неје́ истина. Пок.

— квó си íмам, ја си íмам! Ти квó си íмаш, ти си íмаш! Штó да се кáрамо?! При.

— ко́лко је гáдно! и лб́же, и ма́же, и свáшта óче да кáже, сáмо да ме уврéди. ДЦ.

— ли че па сва́ку áлу да гóстим, на сва́ку áлу на́—нође да стојíм. Изв.

— мíслим човéк íде, оно́ билó Дéнко. Пир. (Увредљива шала).

— мину́ покрај њу, а она́ при жéне прíча, не вíди ме! Кáже да сам штрóкава, челáта, да сам три—пути билá свекрвуту и да се стáлно кáрам. Рс.

— мињу́јем низ решéто, а тí че допр́ва мињу́јеш и низ сíто и низ решéто. Нш.

Ја мо́гу да прегл́нем, ама нéч да је текá добрó да ми казу́јеш. Јá сам стáр човéк и баштá мо́гу да ти б́дем. Пок.

ЈА МО́ГУ —мло́го да истрпíм, ама ка вр́чам — че вíдиш! При.

— сас човéка да жíвим две гóдине и лóшу рéч да му не речéм, ама ка ме изб́зве, ја му трéснем да ми плáти док је жíв. ДЦ/Гра.

Јá му добрó и реко́! Чин.

ЈА МУ КÁЖЕМ —једно́, оно́ каже друго́, и посва́димо се. Цер.

— немóј да га бíјеш, оно́ га бóг утепáл. А, рђа, бре, бí га да га утепа да га зáтре нáчисто. Рос.

Јá му úбаво натл́а нóс, па сá ако óче не́ка се ср́ди и не́ка не орати́! Брига ме! Пет.

ЈА НА КУ́РВЕ ВО́ДУ НЕСЪ́М НОСИ́ЛА — нитí чу нóсим. А за теб не зна́м?! Ајд бóље че си ћутíм. Сук.

— пáре сам ти пачалíла! Пн.

ЈА НЕ ЗНА́М —Дáро, каквá је то́ва рáбота? Óчемо да жíвимо сас лју́ђе, сас нáрод, а оно́ нéче, не íде. Тиће наједну́шка отсечу́. Дáвамо, чíнимо, и тиће се наљу́те, не угóди њим се не́шта, и нéче да чу́ју за мéне. И мíслим, мíслим, и главá ме боли́, и не́—знам кудé сам грешíла. И пóсле — ко да се не́смо дружили. И пá, íдемо, дáвамо, нóсимо, гóстимо, не пíтамо ко́лко ко́шта, и па отсечу́. Да ли не́шта кáжемо, óдма ни сечу, одједну́шка, и више се не вр́тају. Цр.

— што лудéјеш! Каквó сам ти па то́лко лóше реклá?! Тм.

ЈА НЕ —мо́гу да ту́рам ру́ће на́— очи, да не глéдам. Гос.

— мо́рам да тр́пим башту́ што завíсим од њéга, те че тр́пим тебе. Цр.

— обíчам да се кáрам. Поиспцу́јем које́ ме закáчи, па се оћутíм. А

нек си онó прича каквó си óче. Сук. (Мушкарац).

— сакам тóја за снау. Она́ је богáта, има мирáз, разáлена је, нéје ни рабóтна, па че те мóлим, сáнко, да ми ђу не довóдиш у кóшу. Гра.

— умéјем да се кáрам. Сáмо побéгнем и одв́икам. ВЛк.

ЈА НЕСб́М —кóче да ми вр́лаш леб (пáре). ЦД.

— ни ђóрав, ни глúв, в́идим! Рс.

— пијáн, ја знáм каквó са рекб́л. ДД.

— сáмо коњ, или сáмо вóл, или б́ивол, па сáмо ја тéрет да вл́ачим. Брц.

ЈА —од тéбе не зав́исим па да ти се клáнам. Пет.

— пијем, тéбе вáча, па не знáјеш каквó шомл́таш. Пет.

— почé да ну ора́тим, а она́ се почé умр́цује! И ја се о́хутá, нéма кому́ да ора́тим. Пир.

— почу́ и чéркуту да је науч́ила на тóја рабóту. Рђа, че упропáсти убаво дево́јче. Зав.

— правим м́ир, а онó — разм́ир. МЈ.

— пројдó покрену́, она́ пóче да мурд́ари. Јá се о́хутá и отидó си. ВЈ.

— с н́икога нéмам расправ́ију. Од тóва се чу́вам ко од óгањ. Чин.

ЈА САМ —видéла мóјту срéћу, а ти че да в́идиш тво́јту. А што сам ја видéла ти да не в́идиш. Лéле, ка се сáмо сéтим! Клéла ме, нéклела, ја те нéчу клн́ем! Кр.

— делил, ви сте бир́али, и затóва сте узéли нáјбољи кóпове, а мéн остав́или послéдњо, лóше. Пк.

— жéна домаћ́ица, ја се теквó нéчу издум́ујем. Вој.

— за добрó добрá, ама сам млóго гáдна за злó. Зав.

— здра́ва женá, вéсела, а т́и си бóлно и баксу́з, и н́икој те не об́ича. Гра.

— зóуби наостр́ил на нéга. Пс.

— изгуб́ил срáм и црвени́ло, сá се н́икому не срáмујем. Рс.

— ишб́л на грóбишта и рекб́л сам на башт́у ми да че те скóро прáтим там при нéга да лéгнеш. Пир. (Мајци удовици).

— мислејáл да су будáлете сáмо од јéдну сóрту, ама тé, сá в́идим да нéсу. Добрé што те срéто да се поразговóримо ко шáшавити. Сук.

— млóго преболéла па че пребол́им и тóва. Мóгу ли да састáвим јáбалку која је пресéчена?! Изв.

— нéзгодан, ја на рéч мóгу човéку свáшта да кáжем, а злó н́икому не м́ислим и не ч́иним. Бс.

— н́им на свит́и рéкла гóвна да не једу́. Јал.

— притóжљив, ја не мóгу крв да глéдам. Ѐдете па се тéпете на дрóго мéсто, па ако óчете и главéте се потрóшете. А и једб́н и дрóђи сте рђе големé. ПРж.

ЈА САМ—СЕ —мисл́ил гла́ву да му сцéпим, па рéко: Пушти будáлу, нéмој да те пóсле главá боли! Бла.

— нáјвише муч́ила, а т́ија трут н́икакве мýће нејé видéл. ДД.

- од тебе теквó наслушала и доста че ми је за цел живóт. Него, де речí нешто друго ко женá домаћица. А сá си веч свекрва, па и баба си станула. А несóу теквé речí за бáбичку с белóу главóу. Кр.
- теквó твоје добрó наслушала и нагледала. Доста че ми је! При.
- трудíла, и работíла, и стéкла. А онó бче да ми га бтне, да ми—га узне на сíлу. При.
- ЈА САМ —сећíрчегó убаво наклепáл. Нíшта! Сáмо да ти кáжем да си знáјеш. БЧ.
- си мáлко прóстачка, а он нéписмен, па се не трпíмо, стáлно се кáрамо. Гњ.
- таласбм, кáжеш? А ти кáква си?! Изв.
- ЈА САМ ТЕ —затéкла сас мóјетогó мýжа. Кажí ми, кúчко, íмаш ли мýжа или нéмаш?! —Мáрш! Мáрш! Мáрш! Пк. Текá у напáде једна же́на на пíјац, а овáја нејé знáла каквó да њој одговóри, нејé имáла бчи, него у íзмаршира и побéже.
- јучéра, мáјћо, прежалила док сам íшла из Тíјабару. Пир.
- теквó алу узéл, скáпану. Па сá кóј ми је крív што нéмам бчи у свéт сас женóу да излéзем. Пир.
- Јá сам теквá! Кој гóд да мíне, знáла га, не знáла га, позовém га у кúћу, покáним с лéб и слéб! Текá ме је мáјћа ми учíла. А снаáта је дрúгаква. Онá све рáзјури, и роду ми рáзјури, а нé ли да нарáни глáдногó којí нéма кúде да сврне. Пет/Држ.
- ЈА САМ ТИ —веч реклá и нéчу ти га казу́јем сто пúти! А тí, ако íмаш глáву мислí сас њу, а ако нéмаш нéка те учí дрúђи како кúћу да си зáтреш. Чин.
- казáла да не казу́јеш на онóуја каквó сам тí казала. А тí си тí, нево́љу си ми направíла. Пк.
- казувáла, ћóравог че те чувам, али сас свáку рђу нéма да—ме смéшиш. Пир. (Претња неверном мужу).
- све реклá што је требáло и што је íстина. Тí си сá мóж бкаш до јúтре ако те не мрзí, ако си нéмаш дрúгу рáботу. Цр.
- улéзла ў—око. Сáмо не мóгу да знáм зашгó?! Каквó сам ти злó учинíла?! Зав.
- Јá сам тóва текá разбрáл, а онó мóж и да нејé текá. Сук.
- Јá све знáм —и квó сам работíла, и квó несбм работíла. Онá ли че ме уплáши ако ми кáже: Кúрво?! ДЦ/Гра.
- ЈА СЕ —понижáвам ко Цíганка — кумим, мóлим! А онó не знáје каквó бче. Кр.
- у мýжје не запáзујем нíкада — ни кóј какó је, ни кóј кудé је. ДД.
- ЈА СИ —за тóва ни две пáре не дáвам, нéма ни бко да ми мрдне. Соп.
- и бéјо лyтíта, ама бн ми са доклáде, и слíзе ми һíпнуше.

— њмам квó ми трéбе, него се позамíсли да ли и твојата женá њма каквó трéбе. Немóј и она, како и ти, по пúтове да га тражи. Рс.

— мíрно седím, а онó ми у дúпе бéли лúк тлца. Јал. (Оговарање).

— не би дúпе заглављáла, девојченце. Ко́му че пóсле идеш на мíлос? Држ.

— сáм набдим манú. Што ми трéбá да се распрáвљам сас будáлу. Км/Пир.

— сáмо женúту познавам. —А по квó? —Млóго је злá, úвек се негдé кáра по селó, и ка ми затрéбе, зачáс љу је нáјдем. Рос.

ЈА ТЕ —несбм докарáл до тúка. До тúка те је докарáла твојата шáшавата пáмет. При.

— сíнко, рáним и облáчим, и мéне мóра да слúшаш! Нéма више да слúшаш дрúђи. При.

— чéкам ко ловцáја зáјека на врвину. НМл.

Јá ти, изглéда ми, тúва слúжим за шегú. Кр.

ЈА ТИ —несбм сипувáла у úста, пá си пијáн. Гос.

— помáгам, прíтће прáвим, тúрам, мúку мúчим, а ти си још и нашла да се лúтиш на мéне. Цр.

ЈА —товá несбм реклá нíкому. И немóј ми тóва орáтиш, и немóј ми тóва тúраш у úста што орáтиш! Пир.

— црнó, ти белó, и не мóж се слóжимо! Бла.

ЈА ЧЕ —ви накáрам у ћошé, че вíдите. Кр.

— нéга за шíју, а он че вáс. Па, акó трéбе, че се дадемо и на сúд. Зс.

— њим дадем пó големú ценú! Ја че надидадем, па да ти пóсле глáву с кáмење стрóше! Јел.

— си íдем, да си не трóпаш цáбе зúби, и да си не погáниш устáта, да си не премéташ по устáта каквó ти нејé за у úста. НМл.

— ти пáк потрéбем, ама нéма да бúде какó до сá —што је мојé да је и твојé. БРж.

ЈА ЧУ —да бúдем пачáвра ако трéбе, ама нéма да дáвам да ме човéк гáзи. ДД.

— ти дúпним опб́нцити. Вој.

Ја глé брé! Какó ли па нејé б́ш текá билó? Вој.

Јајчáре! Од тéбе не мóж нíшта да се скúта. Брл.

Једвá глéда да се отарóше од нú и сáмо—у опáда. Дој.

Једнó пíпне, дрúго чúшне; једнó пíпне, дрúго чúшне; навузгáла се па íч не вíди. Изв.

ЈЕДНУ —вечер тиће се дотрéсе. Поглéдá, он! Пресéде ми вечéрата! БЧ.

— клéтву да ти кáжем, дóста че ти је. ВРж.

ЈЕДНУШ —лóше човéче. Несбм видéла пóлоше човéче. Онó, њма лóше,

има, ама од овова поблше несѣм видѣла. Јал.

— се млѣго забави. Телá сам да љу умлáтим ко гр̀сницу да сам љу нашлá тáм кудѣ је билá. И ожени áлу, мѣж да бр̀ине оди њу, мѣне нѣче да слѣша. Држ.

ЈЕДБН —лáзи, а дру̀ђи га гáзи! Сá је текá при нáс у нáшу кѹћу дошлѣ! Ама, нѣче се дозвѣлимо, зѣте, да си ти у кѹћуту гáзда, а ни да те слѣшáмо ко мáлечка децá. Сук.

— текáв б́истар како што си т́и, питáл: Ама, тáте, тѣлко ти је магáрето бѣлно те га четвѣрица преко мѣсат пренѣсе? Па и т́и како текá нѣкако питѹјеш! Рс.

ЈЕЗ́ИК —́имам, па че те орáтим. Вој.

— он кѣсти нѣма, па мѣж да речѣш квѣ си б́чеш! При.

Јез́икат ме млѣго не слѣша, ка се разорáтим, не умѣјем да стáнем. Зав.

ЈЕЗ́ИКАТ ЊОЈ ЈЕ ТѢЛКО ДЛГ ДА СИ — дупѣто л́иже с њѣга; — мѣже дупѣто докáча с њѣга. МЈ.

ЈЕЗИЦ́ИТИ ВИ —л́ижу по дупет́ијата, а б́чете да ви нѣкој смáтра за женѣ дома́ице. Изв.

— ўбаво лáју, ама ру́ћете слáбо мр̀дају. Рс.

Језичáро, алапáчо, што се не б́жени ка млѣго знáјеш?! Ама те нѣче н́икој! Н́икој нејѣ луд теквѹ рѹу да си довѣди, белѹ да си тѹра на ши́ју! Брц.

Јѣло је сáмо надрѣбен скрѣб, гладувáло је, а сá н́икога не познáва. Јучѣра ме срѣте и ни рѣч ми не рѣче, ко говѣдо асли́! Рас.

Јетр̀ва ми, кудѣ да ме в́иди у пѣље, б́ка по мѣне кѣлко љу глáс држ́и: Кѹрво, че те б́ију! Кѹрво, че те б́ију! Бáта га нѣма, а ти зб́ираш мѣжје! От́идеш у лѣзје, тáмо љи зб́ираш, от́идеш у град́ину, на појáту, у воденицу, све по тѣбе мѣжје, судѣ те онѣду! Че те искáра бáта! —Па ако мѣне искáра, нек тѣбе ўзне јетр̀во, па че да имаш два мѣжа! Трњ.

Јетр̀вата се н́икад нѣје карáла с мѣне, н́икад ми н́ишта нѣје реклá, а, те, т́бг ми рѣче: Чист́и си, чист́и си, мѣти си, нѣчу да те д́ирам. Сѹд дѣсуди на твојуту стрáну, исп́ни ти се жѣља и дѣјде ти ср̀це на мѣсто. Пк/Пир.

Јетр̀ве рогáте, кáру се, клнѹ једнá дру̀гу, че растѹре убáв дом. Ста.

ЈЕЦ —(гѣвна)! Км/Сук/Вој.

— Јец! Јец! На чѹждо гѣсе је млѣго блáго! На понѣкоје, како т́и што си, оклáпина је пѣблaга нѣго дѣма да си се најѣдѣ. Км.

— свѣј леб, тѹђу бр̀игу немѣј да водиш. Гра.

Јѣва га шцѹје, а он писѹје. Ја м́ислим че б́уде карáње и б́ијѣње, а онѣ се све б́брну на шáлу. Зав.

Јок! Шáла рáбота! Цр.

ЈОШ —једнѣ че ти кáжем па че се оѹт́им: Т́и си баштá на блѣсави, а ја несѣм. НМл.

- не могу да ватим крај да ли си блесава или се прáјиш на блесава.
Јал.
- прѣдеда ви бил пáметан у туја ва́шу вами́лију, голему́ и глупаву, те ти́ја што бeше продал цел буљук чужде овце, па, те, са си ти́ излeзал пáметан. Бар текá кáжеш?! Чин.
- Јунé ти непоткóвано! Нeма више да ти па́да од—бога! Овáм! На рáботу! МЈ.
- Ка бeше, сáнко, пóмалечкв, ти бeше пóпаметан! Ама, од какó се бжени, трeбе да си се нeшта помереметил у главуту па несí сас свúту (пáмет), па те сá женá зá—нос вóди. Сук.
- КА БИ —могла́, у грбóштата би га понeла, тóлко нóј се не дáва на нíкога! Понeла би свe што íма, нíкому нíшта да не остáви! —Мбре, нíкој нејe однeл, тáмо се не мóж однесe. Пир.
- могло срцeто би ти извадила, па би га надену́ла, íсто какó ти сá мóјго. Пир.
- почeла за тóва да га бíјем, била би га, била, била, па би мáлко стану́ла да подбнем, па би га пóсле па била, догóд му гузи́ца не помодрeје. Пир.
- свáкој текá прáјил, ка би свáкој узимáл, ни лис не би остáло. Ор.
- КА —вáну да мóли, ка вáну да прокли́ња, па да се изви́њава, па да се превíва, мýка ме увати по нý. Соп.
- вој га рeко, а она — жлтeје, модрeје, зеленeје. Ама, да цркне! Какó она́ знáје да рíча, а нóј нíкој да не рeче?! Епа, нек сá вíди какó боли! — Áко си вој га реклá, нек црцá! Нек се зáтре сeмка погáна, свeт да не блáзни! Јал.
- КА ГА —зáпуца, он сáмо стáну јeдноглeд. И ћутí. Брл.
- поглeдам синатóга ти, он ми на тебe лíчи, па ми мрско да га глeдам. Пир. Текá рeче на свекрву си пред нáрод.
- КА ГРÍНУШЕ —на мeне свíти у— глас, ја се оћутá. Вој.
- у мeне, да су мeчће, појeле би ме. Рс.
- завeзоше, па се забравíше квó ора́те. Сре.
- заорáти, онó што ми појдe косá нá—главу. Зав.
- из лóзје сврнем при нý, она́ се скарá сас мeне да си побрже отíдем, да ми кавe не прáји. Гра.
- имáла, ка немáла, ја си знáм! Сбмбам по селáта, сћítам, лúтам, пáре печáлим. Двнбс — јутре, двнбс — јутре, онó се збeре јад. Пир.
- КА ÍМАШ —језíк, онó че је текá, чeсто че те бíју. Брц.
- теквe чeрће, че чуваш копилeтíја. При.
- КА ЈЕ —момчe бил сирочe је бил, ама је бил чíс и ўредан. А сá га направíла (на) штрбкавога, с нóж да му стúраш штрбку од шíју. БЧ.
- тbнко íма да се отíине, ка ти јá кáжем. НМл. (Оговарање).

- КА —купим триста овце, че те окам да ми ћи чуваш, кучко проклѣта! Гра.
— луда, ка блѣсава, тѣква ни срѣћа стѣгла. Покорáвамо се, трпимó ћу, нечемо лудницу да правимо. Гњ.
- КА МЕ —изврза сас тојагу по дупе, ја излелечá. Ама, ка га после ја шепá, влачѣ га по камењете. ВЛк.
— је натисал, душу че ми извади. Рас.
— наљути човек, не мѡж да најдеш у селóто пѡ злú, али сам за добрити добрá. Гра.
— наљутиш, у селó не мѡж да најдеш теквú лѡшу женú, а кá ме не дираш, не мѡж да најдеш пѡдобру. Гос.
- Ка ми видѣ парѣте ú—руће, па ка искоколи, па с ђчи да ћи изедѣ. Тѡлко сѣбично. Трњ.
- КА МУ —бѣше зор, он се мáзнеше покре мѣне. А сá ме не зарѣзује, прáј се на Тѡшу. Дој.
— се тѡва кáже, он пошашавѣје. Нека ме пáк задѣрне, ја чу му га пáк речѣм. Рас.
— тѡва речѣм, рѣпа те тѡлко ђд—земи. Рас/При.
- КА —њим је дáл зѡр, само се размѣњују, сáмо угрѣвају. Чин.
— њѡј дѡјде да се кáра, онá састáви брáду и нѡс, и у лицѣ се промѣни. Дој.
— ђди, шѣри нѡђе, шѣри, ко да се усрáл. Ама не мѡж га мѣњаш, ўћа ти је. Гњ.
— орáти јѣдбн, правѡ је. Ка орáти друћѣјат, онѡ и њѣгѡвѡто правѡ. Сук.
— остарѣјеш нечу ти ни вѡду дадѣм. Ѐма да мрѣш за вѡду. Сук.
— отвѡри нѡњата голѣмата ўста, онá ћи пѡсле на затвáра. Јал.
— пѣну, па ка дѡби рѣч, па ка се рáздрна, па ми свáшта нáказа. Срáмове ме изѣдоше од њѣга пред тѡлко нáрод. Чин.
— поглѣдам, па чѡвѣка јáд! Штѡ да га уáра? Штѡ да га упропáсти?! Пк.
— поглѣдаш, њѡј се врнуло злѡ за злѡ што је дрúгѡму мислила. И њѡј сá нејѣ добрѡ, ѣма (и од) лѡше пѡлоше. НМл.
— пѡјду на пúт, па ка дѣгну глáве, пá сáмо што не полетú. Текá си ћи мáјђа учѣла, Дрѣна смѡкљáва. Пет.
- КА ПОЧЕ ДА —грúва вратáта, ка почѣ да се сѣли! Свѣити се разбегáмо кѡј на кудѣ вѣди. Рѣја голѣмá! ДД.
— ѡка, онѡ ме како дѡстрашнѣ од њú. Вој.
- КА —пúкне тѣква (при вáс), па ка се засмрдѣ! А сá (јѡш) прдитѣ у јѣднú тѣкву. Изв.
— сáкаш млѡго да знáјеш, áко су те бѣли. Гос.
- КА СЕ —вѡшкá најѣдѣ, онá искѡчи на челѡ да ћу утѣпају. Теквá си и ти! А вѡшѣва си, вѡшѣ те нá—живѡ изѣдоше. Кр.
— женá уváне дѡле, за пустиньúту, па ка—се кáра с неѡју, тѡвá је за

- онуја другуту најголемá љвредá. Пир.
 — најáдóвим, пóсле се све извóшчим. Вој.
 — нацрвѝла, а кá—се расцрвѝла, убáвилó — црѣпње. Вој. (Ругање наш-минканој).
 — скáрају и стѣпају, нѣче да мóже да ћи раскрѣтимо. Изв. (разбтнемо). Нш, Вој).
 — спомѣне сýд, глáву че си отћинем, Ти иди тáм, ти обѝчаш да се тўжиш и праничиш! При.
 — сýну по мѣне ко змијá,њý да одбрани. Км.
 — умѣшаш у говѣдáта не мóгу (да) те познајѣм. БЛк.
 — уцѣкли у нѣга, замáлко зá—гушу да га вáча. МЦв.
- КАА —смо спáли, добрá сам ти билá, а сá ка се разбóдимó, па ти не вáљам. ВС.
 — су се делили Сóколови, селó (се) је трѣсло. Трњ.
- КА ТЕ —не бѝ сматрáл за големý будáлу, мѣн би ме млóго билó јáд за све тóва што ми рѣче. Брц.
 — човѣк глѣдá од—страну, кој те не познавá че рѣчѣ да си пáметна, да си женá домаћинá, да си карáктерна. Ама те овáмо сви познавáмо, при нáс немóј да се продáваш. Гос.
- Ка теквá рђа како њý пóчне да те клинѣ и галáти, ћути си, ни рѣч не кажи! Или, ако не мóж да истрпиш, бѣгај у—свет. Сас теквó ако се распрáвљаш, сáмо мóж да те је (пóсле) пóвише јáд. Сре.
- КА ТИ —се пóчне врчá све кво си мѣн и на дрўђе жѣне прáјила, че ми лѣкне. ВС.
 — синат бѝиде у бóлницу, йма да ти јáше снаўту какó кобѝлу. Држ.
- КА —улѣзнеш, не знáјеш у квó прво да глѣдаш, све ймају. Кўјна ли је кўјна, сóба ли је сóба, све сѝнуло, блштѝ се, ко у цркву. А билѝ су сиротѝ-нá. Текá је ка се нѣкоје дóвати до влáс па газдѣје сас чўжду мўку. Цр. (Оговарање).
 — улѣзомó онó ко да смо улѣзли у осѝло. Км.
 — ўмрем да ми ни ма сáрану не дóјдеш! Товá че те мóлим! Пир.
 — човѣк сáка да ти нáјде маану, онó лѣко. А немóј да мѝслиш да си сáмо ти без маану! Чин.
- Кавгалиће, штó ме напáдаш?! Товá нејѣ йстина, товá лѣжеш! Лóша си, па се сáмо кáраш. Трњ.
- Кад би ти све ишлó од—руку какó блѣсавá оратá (што ти йде), ти би у селó билá нáјгазда, на би јáдан и глáдан дрóнци носѝл и ка нá—госје пóјдеш, и не би живѝл у чѣшћи стрáч какó да несѝ човѣк. Вој.
- КАД ГА —бѝју пред мѣне нејѣ ми крѝво, ама ми крѝво кад га бѝју а не вѝдим. Сре.
 — почѣ бѝјѣм, знáм, а кад га ману бѝјѣм — не знáм. ЦД. (Потсмех

ономе ко је извукао дебљи крај).

Кад иде негде сас жену, он иде напред, а она клиска по њега. Па прџде ли љбава девојна или жена, он си батали жену, па стигне туја што је пред њега. А жена, јадна, трчка по њега ко палаш и не може да га стигне. А манечка како шишарка, и добродушна. А он љу никако неје обичал, силома га оженили за њу. Гра.

КАД МЕ —набѣре јад све че ти кажем, ама се са не могу све сѣтим. Гра.
— некој најадѣви, сас све парцањѣти би га изѣла, сас све говната. Гњ.

КАД —ми некој не обрѣче што тражим онѣ ме неје ни јад. Ама, кад ми обрѣче како ти са, че се сѣнем од јад ако не одржи рѣч. Дој.

— млого знајеш, дѣм си сѣди. Немѣј да ме оговараш. Кад му дојдеш у дом, какѣ да ти кажем — после га ѣдма од народ чујем. Пир.

— њѣј дојде мѣжат, нема да беснеје, него че се смири, он че љу љбава смири. Рѣја жена! Бесник жена! На све беснеје, на све ржи, како кѣчка бачијарска. Трњ.

— отидеш на њиву, тачно че познајеш да ли су јетрѣте скарале или си живѣју. Кад си живѣју онѣ заједно копају, а кад се скарају једна копа на једн крај, а другата на друђијат крај на њиву. Сук.

— се обрнеш, моме, погледе си одозад љиткуту. ДД.

Кад смо били у Нишѣр, видѣмо једни, мѣжа и жену. Он висѣк и љбав, а она манечка и грѣзна, па уврзала бебѣ у љуљѣу. Он њѣј се све подсмѣва пред народ, па каже: Ја у моја Стѣвка! Манечка, па детѣто из љуљѣу бѣре цѣѣне и трѣѣне. Пк/Пир.

КАД ТЕ —видим, ѣдма видим да неје голѣма ѣјѣда од мѣзак. И ти си, видиш, живиш ко и тија што су паметни, па си се и зацрѣил. Сук.

— забѣрем, па че те бѣјем, па че те бѣјем, па че станем, и па че те бѣјем. Па че ме љбаво запамтиш! Рс.

КАД —тебе видим, обневидим. Не могу да те глѣдам, крѣв си ми љ—очи. Гњ.

— узимате, лѣко! Ама кад даѣате, трѣсу ви се рѣѣне. Рас.

— улѣзем, па кад њѣј кажем, ѣма од јад да излѣти из комѣнат. Км.

— ѣмреш ѣма да запојѣм, нема да завѣкам. Бѣлѣ ти да си умрѣло неѣго башта ти, што ме ѣстави сас тѣлко деѣа да се сама мѣчим. Кр.

КАДА —ли калаѣија стану, када ли си сагњѣицуту љ црни?! Када ли нѣс диже какѣ коњ кад се зајѣзди. МЈ.

— некуде појде бѣш праѣа краљѣца — висѣка, голѣма, па косу наклѣмувала. А он, сирѣма, те му се обрѣјау панталѣнѣте. Онѣ уљѣпанѣ, умѣзанѣ, спѣпенѣ, ѣсти прѣшљак. Гра.

КАЖИ —му добру рѣч, дај му вољу на живѣт, а што га је бѣг текѣ дал, тоѣ му ти несѣ крѣв. Вој.

— ѣим да се не праје врѣглаѣи неѣго да добде ѣѣам. Кр.

— си мануту да ти љу на казују друђи. Гра.

Казује га, па дорим се тресе. Рас.

КАЗУЈЕ СИ —алиштата, мућете, брућете! Он се текá ва́ли. ЦД.

— чудото! Барем да ћути, да не знају сви, само он да си знаје. Рс.

Какава је безбчна, ко да нема деца. Ни сливу, што је слива, нече да њим даде уста да си расквасе. Бер.

КАКВА СИ —душу би ми на конџ извлékла. Ста.

— како вретено, ич те нема од човека! Цабе те рани мужат! Берл.

— кучка, како лајеш кучко, девет села око̀ло би могла да чуваш. ВЛк.

— кучко, сто брави овце би вардила! Каква си зла! Ор.

— можеш целу кућу да завадиш?! — А ти, ббља ли си, јетрво?! Ти можеш цело село да скараш. При.

— ти говна јела за мене?! Пет.

КАКВЕ —ми је речи думала, на куче човек нече да рече. Чин.

— речи знаје народ да каже, да те погоди у—рце да цркнеш. Гос.

— су си све будале поминуле заједно, те да ви не поминете! Сук.

Какви су?! Да рипну у исти вѝр да се удаве. Вој.

Какво ви је неподелено та се то̀лко карате?! Вој/ЦД.

КАКВО ДА —правим сас вас?! Да ли да узнем мотку да ви потепам?! ДД.

— те слушам ка знам да лбжеш. Црв.

— ти казујем за њи: једната неје добра, другата ич не ваља. Рос.

КАКВО —дрнкаш?! Какво си се то̀лко раздрдњала па не умјеш да престанеш?! Главу ми рáзмири! Сук.

— забушужеш, што во́чће не збираш?! Ја ли че ти пак прекó—зиму давам да им какво да свариш на дечицата?! Гра.

— има, ја да ти га казујем одма, па, ако трéбе, има и да се скарамо. Км.

— имаш још да блајиш?! Што само вре́каш?! Рс.

КАКВО ЈЕ —било, како сте се карали, квó сте рабóтили, това си ви знајете.

Ја ви несбм скара́ла. Цр.

— правила, млого арно поминује. Држ.

КАКВО ЛИ —је, а какво најде — па́метно и добро момче. Рас.

— оно мисли када падне, када но́ђе изгуби, казна каква че буде?! Пир.

(О свекрви).

КАКВО МЕ —вртиш како сврдел на врбóву загла́вку. ДД.

— то̀лко вадиш из па́мет?! Зс.

КАКВО —ми то́ва она́ мбж купи, а да си ја не мóгу купим?! Пир.

— млатиш како ђбрав ко̀лци пок̀рај лбже! Гра.

— му све неје рекла?! Да се чудиш! Бс.

КАКВО ОЧЕ —нека праји! Нек си и дупе одере! Гос.

— Топрџ у грање да се качиш?! Ништа више не вреви ни добро ни лоше.
Што не кара децата?! Гра.

КАКВО —па тољко дџаш на нос?! Нити си паметан, нити си љбав! Мџ само сас големе уши да се повалиш! А само се јџш сас њи неси валџл.
Вој. (Девојка, момку хвалисавцу).

— работиш?! Само помрчкујеш и потрчкујеш! Какво се тува разлатиш у
чуж дџм?! Држ.

КАКВО СЕ —зацепујеш, какво лџжеш?! Какво мџслиш да кажеш това?! ВС.

— тољко правиш силан ко да си на бџга брат?! ВС.

— утрџсаш како јаре на молџтву! ДД.

КАКВО СЕ ЧУДО —јучџра направи у вас?! Карџсте ли се, бџсте ли се?!
Онџ је сџлџ грмџло. ВЈ.

— у вашјат сокџк направи?! Какво плџска тџја залџавата?! Какво ти
све (не) надџма, а ти си џутџш?! Мџре, казџј њу и ти, неси мџтава! А
џма квџ да њџ се казџје! Заштџ џу трпџш да ти се нарџд шџгџје. Вој.
(Распиривање свађе).

КАКВО СИ —је трајџл, това си је и добџл. Брл.

— ми надџмал, на—главу да (си) га туриш. Гњ.

— мџслиш това си рџчи! Не обџкалај како глџва кџчка кобџлку! Гра.

— па надџла окџње, блџсно?! Штџ се чџпатиш по детџто?! Кр.

— работџл? Несџ ли бџле чџшал?! Јџл. (Јџњивцу, подругљиво).

КАКВО СИ СЕ —зајмџла, свџкрџво, и бџгат ти текџ врџча. Брџ.

— тољко усукџл?! Чџ помџсли неџкој да си голџма будџла. Рос.

— уврџџла ко морџза на жџгу?! Јџџ, пџј, па работџ, нема лџтос времџ за
бџлку. Нш.

Какво си трајџиш, онџ че га и најџдеш, нема те замџне. Рас.

КАКВО ТИ —одговџра, това чџјеш! Несџ ти мџлого глџпав, неџо си адџвџкат
голџм! Пир.

— џчеш?! Как'во ме дрџсаш?! Кџј ти је крџв што те женџта рџно избџла?!
Да си мџж како трџбе не бџ те бџла и јџдовџла неџо би те милџвалџ!
Дрџ си чџвек па се замлџчџјеш. Пет.

— работџ женџта? — Квџ че работџ! Па џу ванџл баксузлџкат, па се
спрџма за мрџчку. Км.

КАКВО —това шџмџташ?! Када је това бџло?! Кудџ си видџла?! Немџј да
лџжеш! Ли смо светџ тамџ бџле и светџ смо глџдалџ?! Вој.

— тољко окџње идџ при вас? — Ама, Зџрка се распењавџла! Те това је
при нас окџње! Вој.

— че там работџш?! Чџ чџшаш мајмџне! Пир. (Нџраднику).

Каквџ главу нџсиш и каквџ нарав џмаш добрџ и џдиш, добрџ те нарџд јџш

трпи! Чин.

Како га Гранка њекња зајела, падал на—земи, слошало му се . Гра.

КАКО ДА —вој је бог ујна, текá се голéми?! Море, úсра! Пир.

— га рéше?! Онó се све сабрали мој до мојéга, и како да га рéше?! Нíкако га не мо́ж рéше! Рс.

— се слáгамо?! Снаáта ме сваћи дбн с гóвна рáни. Јал.

Како до́jde у селó таја рђа, запали селóто, градине мануше пипёр да рацају. Сук. (О лопову).

Како замáши да те удáри па да те не удáри. Мóre, требáло је главúту да ти разби́је, да се оћутíш, рђо! Гра.

КАКО ЛИ ЈЕ —па б́ш текá како си га б́ш ти рекóли Вој. (Неверица).

— текá па билó? Де, се тí мáлко поприсéти! Немóј сáмо да измишлáваш и да си уста чéпиш! МЈ.

КАКО —ли си па тí млóго ишаран?! Вој. (Иронија).

— ми је онá надумáла, срамотá ме да ви казу́јем. А јá сам ћу за чéрку сматрáла. Сас нóњу смо мáјћу билé другари́це. Гос.

— мо́же това текá да напρά́јиш?! Како те нејé срамотá?! Бер.

— не видиш кóлко си грéшна?! Мислиш ли кудé че (да) идеш (ка умреш) и квó че да б́де (сас тебе там)?! Пир.

— несí стока?! Мáлко ли си пúти одíл на четри нóђе, стоко пијána?! Соп.

— ни стáлно брúкаш, Натће, че да испáдне да смо свí ни будáле а да си сáмо ти пáметна?! Сук.

— ним таја рђа до́jde у кúћу, дигóше кúћу на рóгове. Сре.

КАКО ОРÁТИШ —девóјно, види се за кудé си и за кудé несí! Изв.

— úбаво, за тíја дом несí! У моју кúћу нéма да улéнеш. МСв.

КАКО —па нејé б́ш текá?! Вој. (Неверица).

— прáвиш текá ти се и врчá! Не мо́ж злó да прáвиш, а да ти се добрó врне! Бóг че ти, све тоvá што си ми рекá, наплáти. Пир.

— свáо, како с чéрку ми, слáгате ли се, добрó ли је? — Па не знáм како да ти казу́јем, сваћи—дбн ме с гóвна рáни. — Онá си је текvá, свáо, и дóма билá, и мён је рани́ла. Нéго ћутí и гíте, па тоvá му је. Грш.

Како се úбаво вáлиш, сá да си за жени́дбу, да несí тóлко дрт, сá би се полб́ко ожени́л. Не бí ишб́л за Рóску скáпану тóлко далéко. Вој/Сук.

КАКО —си га улопáла, како да си се на нéга посрала. Изв.

— дошб́л, текá че си и отíдеш! Ако ми текб́в добдиш у кúћу, мо́ж óдма да си идеш! Км.

— моглá да ме издадéш?! Јá сам ти га казáла, а тí си ме издáла! Језíк ко лопáту íмаш! Заклíни се да вој несí казáла! Текá сам ћу судíла што ме је издáла, а онá сáмо ситно трéпче и ћутí си. Трњ.

— помлад, трéбе да потрчиш, а не да одиш ко пребíјен ка те нéгде прáти чóвек да га услúшаш. ДД.

КАКО СИ СЕ ЗАЈМЕЛА —свакрво, добрó си и прошлá! Пир.

— текá че ти са врчу. Чин.

КАКО СИ СЕ ЗАЈМИЛА —свекрво, текá че са трпíш! Тагај си тí билá сíлна, а сá сам јá станúла сíлна. Пир.

— текá че ти се врне! Па и мáлко пóвеше, да признáјеш! Рс.

Какó си ти реклá ствáрно сам текá рекбл. Ама бíл сам млóго лúт а тí—ме тбга нáгази у амíнат. Пк.

КАКО СУ ТЕ КРШТЕВАЛИ, ТЕКА ЧЕ ТЕ СА — венчају (Гра); — венчују (МЈ/Вој).

Какó старéјеш, све пóголемо говéдо стањујеш и нéма од тебе нíшта да испáдне. Цр. (Мужу).

КАКО ТЕ —па úзе мýжат таквú лёнаву!? Рс.

— цóцну, убде, да рíпнеш! Држ. (Подстицање свађе).

Какó ти дóјде у нáшу кúћу, лóше пóјде, на рогáч! Манúмо (се) да чíстимо, да рабóтимо, да једéмо ко чóвечи! Ка бéјомо без тебе, бéше пóчисто, и рéд се нéкакбв знáјеше у кúћуту! Рс.

КАКО ТИ СЕ —убаво лéпе úста ка оратиш?! А каквé рéчи сам чула из таја твоја úста, не мóгу да повéрујем áко сам с úши слушáла. ВЛк.

— úста не усмрдú од тéја смрдлýиве рéчи?! Пу, рђо, пú! ! Гњ.

— чíста невéстице, не усмрдú убáвата устáнца оди теквé погáне рéчи?! Кр.

КАКБВ —му је домазлбк, теквó је и човéче. Од баксúску сéмку! Товá ти мóгу за нeг речéм, úбаво га познáвам! Соп.

— рачún íмам да те лбжем?! Текá је билó, па ако и бчеш да се кáрамо, тúка сам! Јел.

— си, брe, дебeл, па си смéшан! Когá ти мóж да бíјеш?! ДД.

КАКБВ СИ МИ —ђáвол?! Нí си ме рацáла, нí си ме чувáла! Свекрва, стрáшно чúдо! Пир. (Свекрва).

— мýж?! Сáмо си ми на брóј мýж! Бе.

КАКБВ СИ —млóго си дóбар за јетрву. ПРж.

— па тí овчáр?! Добíл си јаришта од óвце. Рас. (Лошем овчару).

Какбв че па јá вéк кáрам сас будáлу мýжа?! Вој.

Кáмик голéм! Четвóрица мýжа несú мoгли од мéсто да га помéре! И тe, сá га нéма, одвeзла га нéкоја рђа! Вој.

Кáпу ти мóгу кúпим, пáмет не мóгу! А какó ти млóго трéбе, нíкој нéче да мóже да ти кúпи! Јел.

Каразлије се зовéмо! Шáлимо се текá, а не кáрамо се. Сук.

Карају се ко малечка деца, немају си другу рабóту. А немају си ни памет. При.

Карали се, били се, тепали се, обрукали се. Че си обере народ морузу, и чећу олупи, и у амбар че ћу наврља, и нема да осети да је завршил голему рабóту, они че помóгну сас њиното карање. Сас њи смо си и друће рабóте текá завршували. Вој.

Карам ли се, не карам ли се, али те ја раним, свекрво. Мэн лéb из—руку једеш и има да ћутиш па и да ти неје право. Пир.

Карáмо се јучера сас њу и свáшта си надумамо. Јá се јучера смеја, смеја, па после спá, па ка се разбудí ја се па смеја, и на сáм сам се смејала. Што ли смо биле блесаве на народ ћев да правимо?! Пк/Пир.

Карање ми прави таја рђа проклета. Пир.

Караше се и бише на свét узверíше. Вој.

Квэ су па теја селсче багатéле?! Мánете се, брe, од карање! Трњ.

КВÓ —је работила с мéне, мáни, мáни, да ти не казујем! Народ чује и вíди. Пк.

КВÓ —прерíпујеш тóлко?! Вој.

— рабóте теја жéне? Гледу ли си деца или јóк? Цр.

КВÓ РАБÓТИШ? —Цел дбн се мáјеш?! áјде да се вачаш за рабóту, дóста си цáбе лéb јéл! БЧ.

— Што те брíга кво рабóтим?! Рабóтим каквó очу! Тóва је мóја брíга, а ти си глeде твоју брíгу! Рс.

Квó се вртиш какó вртоглава óвца?! Не знајеш ли кудé је њíвата?! Соп.

КВÓ СЕ ПА —ти тачиш кудé ти неје мéсто?! Вој.

— тóлко прáјиш (вáжан). Че те напрáјим на плéскавицу и че те тóрим у цéп. Гра.

КВÓ СЕ —прчиш како мáче на цићер?! Сéди тука да попрíчáмо! Гра.

— тéбе тича?! Каквó очу, теквó че рабóтим! Пир.

КВÓ СИ —блскаш главу?! Мáни се од туја рабóту, несí ти за тóва! Чин.

— имаш да си имаш, ја ти га не сакам! Об.

— работíл?! Пребíл си на мáчку рéп! Те тóлко! Сук.

— работила?! Јáјца ли си држáла?! Пир.

КВÓ ТИ —је тéбе мýка да се чéшаш од мéне? Км.

— кáже да (ти) кáже, не тóре нá—срце, ћути си, па тоvá ти је! Чин.

— па кучето смíта, да те пíта човéк?! Вој.

— смíтам?! Штó ме дíраш? Вој.

КВÓ ЧЕ —прáјим тáм?! Тáм нéче да вачам мýје?! Вој. (Тáм ли че да. Сук).

— тáм рабóтиш? Та нéче да тресéш дрéнће? Рс.

Клѐнзо јѐдан, клѐнзави! Зав.

Клѐпшо клѐпави! Тѐ ли си најдѐ да ми се потсмѐјеш пред ѝнарод! Бѐље
· си поглѐдај смѐкнутете панталѐне! Пир.

Клѐш мѐјете ћѐрче да не доседу кудѐ отѐду, да нѐмају срѐћу, да нѐмају
деца! Ако, клѐни! Ја се прекрѐстим па рѐчем: Какѐ бѐг дадѐ! Али и ти
ѐмаш чѐрку, немѐј бѐга да дозовѐш?! Пир.

Клѐа, клѐа, ништа не напраји! Тѐлко си умејѐш! Км.

Ко, бре, да несѐм лѐта, сѐстро мѐла?! Тѐлхе пѐре врљѐи у вѐтар. Црв.

КО ДА —маглѐту влачи преко планинѐту?! Забави се нѐшта, нѐма га. Гра.

— му је ѐво проврѐтено? Не чѐје! Зс.

— те ја обѐчам, ка нѐма у тѐбе квѐ да обѐчам. Брц.

КО —ли па нејѐ текѐ?! Вој. (Иронично, саговорнику).

— мајстор не врѐдиш (ни) рѐав јексѐр . Пк.

— те нејѐ срамѐта да једѐш тѐва лѐб?! Нитѐ да ѐмаш осѐћај?! Ко камик
си! Пир. (Свекрви).

Кѐбиле јѐдне! Не видите колѐће сте?! Онѐ је дошло врѐме веч за срам да
знѐјете. Сук.

Кѐбило дрѐта! Штѐ си не глѐдаш рѐботу, девѐјно, нѐго си нашлѐ да се ѐграш
са малѐчката деца. При.

Кѐга лѐжеш?! Квѐ си напрајѐла?! Обрукѐла си башту ми мртвѐга?! Пир.
(Преудатој мајци).

Кѐжа је тупѐн издрѐала, те ја да не издрѐим ћѐте! Че те бѐјем те че те
на балабѐнче напрајѐм! Рс. (претња јачем).

Кѐј је и какѐв је, и не трѐбе да ми доѐди! Зав.

КѐЈ КВО СИ —је правил он че си и најде. Гра.

— трајѐли тѐва си је и нашѐл. Вл.

Кѐј кога закачи, бѐше се, трошѐше си глѐве! Ако, ка ћи ни не мож бѐјемо,
нѐка се бар онѐ бѐју! Чин. (У тучи).

КѐЈ ЛИ —ћу тѐлко напумпа те је тѐлко бѐсна?! Рс.

— че ћу глѐда ка изгѐби нѐђе?! Док је млада и (док) слѐша, че ћу трпѐ
пајѐсторићѐнете, а пѐсле ка лѐгне че види какѐв је мѐка у чѐж дѐм. Пир.
(Преудатој мајци).

КѐЈ —од вас двојѐца пѐвише лѐже?! — Ти! — Ама, ја не пѐтам за мѐне,
пѐтам за вас, бчу да ме увѐрите. ВС.

— бче да се кѐра другарѐ си тражи. Ја мѐ за карѐње не мѐгу бѐдем
другѐр. Гра.

КѐЈ СИ АМА —менѐушку, она му се и без вѐтар клѐти! Пир.

— ћѐтку, он ћу дрѐгомѐ дава! Мѐгу сѐмо тѐва да ти кажем, и че ти
кажем да нѐчу да се кѐрам. Сук.

- КОЈ ТЕ** —бије по шију това да казујеш?! Кс.
 — је това научил, срам га било. Гос. (Детету).
 — надорати тија мџе да се повали! Ама, ти се па сас това дичиш! Км.
 — наказа?! Благословене да су му ручицете! Онé си дџта са народ дџу појел! Гра.
 — па тебе (за нешто) пита; — сматра. Вој.
 — пита: брџчи ли се владџка! Дој.
 — унакази?! Кџј ти текá убаво стрџши нџсат?! Кр.
- КОЈ ТИ** —је крџв ка си жџмбав, па несџ за у народ?! ВС. (што си. Вој).
 — мџ забрани да се лџтиш без пџтребу (и гџвна да јџдеш). Пир.
 — па неџа сматра када нема од чџвџка ништа за какџ кџче да га увати а онџ се надџгло па отишло на вашир. Пир.
- КОЈ** —че па тебе глџда, текџу жџну?! Стрџшна па женá?! Мџжје па глџдају мџго у џу, па нема мир од џџ?! Да ли те глџдају, да ли џчеш да те глџдају?! НМл.
 — што однџл, однџл! Кџј што повлџкал! А сá се помџрите, и да се више не бџјете. Бла.
- КОЈА** —си па ти? Не познавам те! Изв.
 — тов будáла од нас прáји две будáле, да се кáрамо?! Ја че си џути́м, а ти мџж и да се кáраш, а мџж и да си џути́ш, а мџж и да поразмџлиш, да се чџкнеш у—главу! Текá ти је и најџдобро! А ја да ти кáжем: Подвалили су ти, лџгали су те, џче да се скáрамо ти и ја. ВЛк.
- КОЈЕ** —је спрám мене дáвам за неџа свџ од сџбе, али ако ме бџдџ, нечу да чџјем за неџа. Гра.
 — си сака́ла ја сам ти казáла! Сá мџгу мџрно да си спим! Сре.
- КОЈИ** —је помијáр, свакому че пристáне. Онџ се нáм се смејџ, а не види си џу каква је! Држ.
 — си па ти?! — Којџ ли сам ја, којá ли си па ти?! Сáмо да џути́ш! За тебе цџло село знаје којá си и каквá си! Рс.
- Кџзо, кџзо, какџ се не мџж сџтиш?! Убаво те потсечá, ама ти си пá забовари́ла. Пир.
- Кокá нече текá?! Мáлко се поџдмори, па поразмџли, па се сџти какџ бџше. А ни сви што те слџшамо убаво знамо какџ је билџ. Чин. (Лажову, учтиво).
- КОКОЛА́НЕ!** —че искокџлиш јџш повџче ако те вџзнем сас овџва мџкро конџпче прекџ—главу! Јал.
 — што коколи́ш у мене ко блџсав?! Вој.
- Кокџлано! Кокџлано! Ти ли па најџ с убавџло да се ва́лиш. ВЈ.
- Кокџшко! Не види́ш ли да не́маш дџшу ни да џдиш?! МСв.
- Колџро колџрска! Сáмо сџџташ, дџм се не приби́раш! Рс.

КОЛКО —видим, главá ти неје врзана! Несу те млого били, а требáло је. ТД.

— је баксуз, не мџ му набијеш церџу главњу у дупе! — Ма áјде, мáni љу! Вати́ле љу лутһетел! Пн.

— клопотáра íмаш, Тóзе, ти? — Три́! — Мџра да су млого ўбави, онџ ка дрнку онџ се не чу́је. ДД. (Потсмех овчару).

— се ја разб́ирам у будáле, ч́ини ми се да си ти големá будáла. ТД.

КОЛКО СИ —кавалџер, брџ! Троји́ца те држу́, а четвџрти ти у чџеп бџрка. Рс.

— ме увредíла, нџма да мџж тџва н́икако да отпџреш! Нџче да мџгу тџва н́икад да ти опрџстим. При.

Кџло вџди М́инчић! Мáмицу му кџј—му кџло с́и́не! Км. Кá сам иш́л на Цџрман при тџтку на гџсје ко момчџ, а он вџди џро, и сáмо џн вџди, а остáли не мџж да дџјду на рџд. И џн тџка прџти. Текџв је б́ил ка је б́ил момче — штом џн дојде ў—џро потџпају се момчети́јата, и џдма црвенџ кошўље (од кџв).

Кџњ прди, вџтар нџси! Штџ ме бџ́рга квџ ми казу́јеш?! Јал.

КОЊУ —др́ти! (Одраслом детету, када се понаша као да је мало).

— кџнсчи, ти! Текá ли се рабџти у чу́ждо лџзје?! Штџ несџ дош́л у копáње?! Какџ те нејџ сџрам од унучети́јата? Вој. (Лџпову).

Кџњаче ти јџдна! Гра. (Криви, али и жени).

Копилáрһе, копилáрһе! Кá че нáјдеш башту́ на децáта, слџпчу нџкојега, да íма кџј да љи рáни. Пир.

Кџпиле мáнечко! Ако те увáтим, ўбаво че ти намџдрим дупџто. Вој.

Корíла ме је, испрекџревáла ме је. А нејџ њџ билџ мџсто. Брц.

Коркáр ме је да те поглџдам каквá си грџзна! Гáди ми се и да те поглџдам. Ста.

Крáво јџдна! Штџ си твџјуту бџ́ргу на бџ́рниш него чу́жду?! Штџ си чџркуту не жџниш? Штџ те бџ́рга за мојџ некџпанџ лџзје?! Кр.

КРАДНџШ —кџрднџш! Ама да ти је сáмо тáја маанá па чџвџк и да те трпí! При.

— ме, али пáк нџче да íмаш! Дáдено и кџрдено не трајí! А ја сáм рабџтим, па и да ме кџрднџш, ја че си пáк íмам. ВС.

— па од тџва жив́им! Ама ж́ивиш ко кўче! Кџрднџш, а од кџáцу се не ж́иви, сáмо се залџгује, трџбе дупе да зáпнеш! А ти сáмо лежиш ко рџзан! НМл.

Кџв —ми је ў—џчи; — сам му ў—џчи! Вој/Гра/ВЛк.

Крстí се, крстí се, клџ ме! И пá се крстí, и па ме клџ! А ја си свџ љутá, сáмо је њу́ нáрод слушáл. Па си накџáј џтиде. Онá мене (сакá) да обџука па си њу́ џбука. ДД.

КУДЕ —га смóлоса? Зав.

— год да идеш, ако нејé голéм стýд, све збíраш мýјете. Онé се јáко збíрају на мéд, ама ка не мóжеју да нáјду мéд, онé много не пробíрају. Кр.

— íма тóва са да човéк човéку прећутује?! Билó, ама нéкад! Пк.

— нéма карáње човéк зачáс изорáти. Текá је у нáшу кýћу. Кóј је лýт нéшта, он изорáти и нíкој му нíшта не речé, сви си ћутý. Па пóсле као да нејé нíшта ни билó. Зав.

— се сéти да теквó изрече, да ме тéка убодé. Зав.

КУДЕ СИ —до сá бил, да пíта човéк?! Вој. (Оном ко је закаснío).

— пошлá, да те пíта човéк?! Тéка ли се децá остáвљају насрéd пýт?! Мáјна си нíм, божномá. Пир.

— пошбл, блан! Брé, шáшав ли си, и блéсав?! Зав.

КУДЕ СИ ПОШБЛ, ЈА САМ — веч бíл тáм, и врнýл сам се. Сук.

— ишбл и врнýл сам се, и нéчу вíше да íдем! Рас.

КУДЕ ТИ —је мýжат? — Кудé је?! Óткара пáк пчелéте у пáшу. Тéка прај свáћи дбн, да се не погубе. Нéго, нејé добрó што не кáра нáште нéго чýжде, па нéмамо мéд ни за обидбк. При. (Иронично, о лењивцу).

— шíјеш, ја прошíвам! Не мóж ти лéко на крáј сас мéн да искóчиш! Бóље че ти је пóмалко да ме лéжеш ка те нéшто питýјем. Ста.

КУДЕ —улéзну, лóм прáје тáја твојá домаћíнска децá! Нашлá си с квó да се валíш. ДД.

— штýче тóва кýче. Км.

КЌРВА —проклéта! Тíчникат му у цвётат набíј, па пóсле нек íде по цéл свéт. При. (Вулгаризам).

— си! Да ти и чéрче сћíтају! Да не вíдиш својé, (нéго) онóј (сáмо) што је мојé! Цер. Тóј се кáже на женý којá óтне мýжа на дрýгу.

Курвáре, с коју кўрву вíше несí ишбл?! И тí си пак нéкакв домаћíн?! Нашбл си с квó да се повáлиш?! Гос.

КЌРВО —Ако те увáтим, íма те рашчéпим! Пир.

— Донéла си ми кóпиле из Држину! Врајлéтино! Пир.

— јéдна! Збíраш ћи ко кўчка пцéта! Мíслиш да се твојé не знáје?! Пир.

— кўрво! Излазí из кўћуту! Сíна си ми зацрнíла! Ти íмаш још мýжје! А тí, тí, тí! Тí ми нéси сíн, кўрву си ми у кўћу довéл. Пир. Свé вој је текá свекр'вата орáтила до послéдњи чáс, док дýшу нејé испуштíла, íч ћу нејé подносíла.

— оди твојé поштéње селó грмí! Гра.

— ти растýраш кўће гáздинсће! Трéбе да се затóва тóлко издýзаш нá—прсти. Сук.

Кўћата ти лíчи на кóчину, а ти ўбаво знáјеш каквó жíви у кóчину. Вој.

КУЧЕ —враже, нешто да ми рече! А оно нече ништа да ми рече! Прв.
— ко куче, мрзи цел свет и цел свет лаје. Ја га закачи: Како си, што си?!
А њему се не орати, мрмља, мрмља, само што не сједи од јад. Пир.

КУЧЕ ТИ — недотепано (ВЈ); — подмукло, како те неје срам (Пк).

КУЧКО —бесна! Кучко бесна, ти! Пк.

— једна, само вртиш сас гузицу, и само се премењујеш! Оно некој заборавел па не види кво рабџиш. Пир.

КУЧКО ТИ —бесна! Немој да ми једеш девојчето, оно то неје криво! Ако нече твојетога сина оно, он че си најде пубаво! Не видиш ли га какъв је, како се расцвѣтел у лице ко божур! У њега не гледају само девојжете него почеше и удовицете. ВЈ. (Иронично).

— побеснела! За мужа си побеснела — при мужа, мужа немаш! ВЈ.

Квга си па то знал кво рабџиш?! Рабџиш све напак, па се после чудиш зашто ти се смеју! Дој.

Лај ме, лај! Ко кучка цел живот да лајеш! Пр.

Лајал, не лајал, по глас ти се познава да си куче! Изв.

ЛАЈЕШ —лајеш! Че ме глнеш сас—све дрџе. Изв.

— ли ме лајеш?! Ја се не бојим од тебе. Мене су лајала и поголема кучишта. Рс.

Ламтиш се за другога, а немаш вајду! Ако, нека те теква срећа прати цел живот. Трњ. (Клетва).

ЛЕБ ТИ СЕ —огадил! Бс.

— огадило, говно ти се ублажило. Пир.

Лебац ти се угорчал! Пир.

Левосал га је, трџе?! Неје си чис у рућете! Вој.

Лежи Ђиро, па че навакнеш ка се залади! ВЛк. (Дангуби, у току лета).

ЛЕЛЕ —леле, греот! је! На, паре лежи, а мајна њој се гладна сџита по путове! Пир.

— муко црна! Како од тебе, алу голему, да се спасим, да ме не брукаш пред народ?! Пет.

ЛЕЛЋЕ —бошће, утепа ме таја ала (Држ); — нанће (Вој).

Лењави се ставили сас жену да си не набе маану. Вој.

Лењаво си, па те дупе боли оди лењаво. Гра/Рас.

ЛЕЦНИ СЕ ОТУВА —да те моје бчи на гледају, ка си толко помијар и нерадник. ДД/Пир.

— не могу да (те) гледам! ПРж.

Лецни се там, да ми неси пред—очи. Вој.

Лечи си главу како умџеш и како знајеш! Мене за това не питуј. Гра.

— Ли знајеш, кукавица кукá и прескáзује злб?! Онá кукá лете на нечија врата ка злб мисли на туја кúћу. Текá и онá на туја кúћу! Ама што је њим злб мислила, њбј је пресéдло. Пир.

ЛИ СИ —га тражи, че си га нáјде. Пн.

— девојћо, цивћете још сас рукав брiшеш, нéма кво да ти казујем, нек ти дрући казују! Нéчу си мрзнем. Сук.

Ли у твој цеп не бркам! Глéде си тi твоју рáботу, не глéде моју. Чин.

Ли́ле, овiја ми пбзнат, али га никад несбм видéла, а и iме му знáм. Рс.
(Потсмех лакој жени).

Ли́ло (луди), Ми́тко (луди)! Пк.

Липцбтино! И ти си па некакбв мýж, прéтиш сас сећиру! Сећиру мбже да узне свáка будáла! Бéге у—свет, нáрод да те не глéда! Вој.

Лопбв! Лопбв! А iма ли поголém лопбв оди тéбе?! Тi и с дýпе крáднеш! Сук.

Лбш те глáс бiје, а тé, кáжеш, млбго си дббар, млбго те лýђе цéне?! БЧ.

Лбша, лбша, ама несбм од тéбе пблоша. Ос.

Лудо, полудо не мбж да буде! Ди́зе рýће! Цéло селб закасалб од нý. Гра.

Лбжљб! Онб мiслиш да ти нéкој вéрује?! МЈ.

ЛбЖН'О —што не дојдé?! Пир.

— јéдна лбжбсана! Сáмо да лбжеш и по свéт ћбрава да бдиш, и за лéб да прбсиш! Пир.

Лбикшо лбгави! Гáдино! Бéге да ми нéси прéд очи! Пет.

ЛбУТА —бéсна па клнé, па бкa, па њбј плáмик из устáта излáзи. Км.

— па се једé, па доримкá мiцца оди јáд. Рс.

Лбутиш ли се на мéне што ти јучéра свáшта надумá?! — Ама, каквб да се лбутим?! Ја че си раббтим каквб сам си намислил, а тi че си пá орáтиш каквб ти пáдне на ум, какб су те учили б—дома. Цр.

Лбуцћи му орáтим, а онб ми ди́же тојáгу над глáву! Срамотá големá! Какб га нејé срáм, пбстар сам и од баштý му! Чин.

Ма, не понижáвај се! Врни му, кáжи и ти њему! Зав.

МА ТИ —ли што ћугиш?! á, срце те изéло! Гњ.

— умри, негб нембј крáва да ми липче. Кс. (Болесном).

Ма тбв да је човéк од желéзо, не бi издржáл! Тбв га нéма нигде, теквá мýка, теквб злб! Не дáва ми срце да вој опрбстим! Пет.

Магáре си ти големб! Женáта не знáје кблко да те натовáри, нéма мéру.

Умејáла да је те избéре за теквé рáботе. Рс. (Увредљива шала).

Мáзни га с перб по дýпе, ама не помáга! Вој.

Мајмуне, ти! Ти си се сетила за убаво да расправљаш! Орџ да ти човек из—руће не узне! МЈ.

Мајмуннице, мајмуннице! За Тошу Мајмуна си пошла! У Африку да идете, да ви моје бочи више не виде! Пир.

МАЈГА —ли те чува, њурчо, цел живот?! Изв.

— ме је прежалила ка ме је дала у туја кућу! Ја живим како мртва у туја кућу! При.

— ми је, ама ка чу да се оженила, срце ми је однела! Са да умре, нема слзу да пуштим за њу. Пир.

— њој се у младо време бесувала ко кучка! А ко девојка за пример је била. А после у град отиде и поче да тражи работу и да моли да љу је не најде, и тека поче да се бесује. Држ.

— ти те је родила само овџа свет да блазниш. Бриц.

Мајхуту отруше, баштушу обесише, и тека направеше. Пир.

Малечко! Асли тупица, кикирџ! Па нараца путпудалће — кво че њим праји. Изв.

МАЈКО —патравшка и језична, ама добра му је. Оно, за будалу не може да је подобра. Чин.

— се поцпапали, ама си знају прескакалата па се неч скарају. Гра. (Скару. Вој).

Мама ти и да се отрује, не трѣбе да јадујете! Че се најде нећи и њу да прѣчука! Таја кућа, това је зној на башту ти! Млого је лоше што се това тека десило, што је туја глупос напрајила. Имаше она друство убаво. Како се изглупирала сас туја женидбу, како се само изглупирала?! Нашла друго друство, лоше, и тека љу је това друство научило, на зло љу навело, а она лѣка с памет. Пир.

Мале —мале! Оно ка се нађиздило, накокорило?! Само не знам ка се је купало?! Бриц/Дој.

Мангупи двојницата, и он и жената! Мајху ми уморише, башту ми обесише, те какво напрајеше! И ништа пак не стѣкоше! Пир.

Манете љу! Немој да вој се језик разврже, па нема да знајете куде да се дѣнете (од њу). Кри.

Мани, бре, трѣбе да се скубу тува! Пушти говна, не прибѣрај! Соп.

МАНИ ГА! —беше свѣти оплашил! ДД.

— нек ме дрса! Оно че побеснеје! Че ме дрса па че побеснеје. Рс.

МАНИ ГА! ОД —кад је оно болешљиво, не може ни воду да си донесе. Сук.

— нега нема ништа — с трн љжу затвара! Това човек неје! Пк.

МАНИ! —Она је голема алапача! Од њу мож књѣгу да напишеш! Зе.

— после нема да мож да се отпереш однега. При.

МАНИ ЂУ —ка ти кажем! Немој да се правиш орату! Вој.

— не мож да се отарошеш од њу; —нек си лаје опашкуту. Вој.

МАНИ МИ СЕ —од—главу; — с милога боба, ако (боба) знајеш! Вој.

Мани, нек ме дрса! Само он заборавља да су се отрули који су ме дрсали.
Рс.

МАНИ, НЕМОЈ —вој кажеш, после се нема свртим одињу. Кр.

— ме потрисаш (Пир); — се пењавиш там (Јал).

— у дираш! Ако се сас њу закачиш не мож се после откочиш! Пк.

Мани се од Градбшницу, неси ти за Градбшницу! У село се само добре девојке жене. Гра.

МАНИ СЕ ТАМО! ОН —је са јадовит, че ни потепа. Вој.

— се јадовит родио, имала мајна му срећу?! Пет.

Мани! Че га утепаш! Немамо сол да га посолимо! ВЛк. (Потсмех ловцу).

Мањуј се, бре! Има те бијем док се магаре од-воду не врне! Км.

МАРО —Маро! Знајеш ли куде че ти душата иде на онија свет?! — Па уз—тебе че, да ти могу врчам, свекрво! Свеједно ми је за овија и за онија свет! Гра.

— немој да ме сефираваш! Брана може да ме сефирава, она нема деца!
А ти имаш деца, па може да ти се врне! Тека ми је свекрва говорила.
А оно ми се и врну: снау имам, не обича ме, отидем при сина, а оно неје како трбе. Пир.

МАРШ —гаде! Беге да те не гледам! ЦД.

— мочно једна! Ти ли че ми па памет даваш?! Рас.

— отува; — отука. Вој/Кр.

МАРШ ОТУКА! —Марш там, рђо једна! Сук.

— Нити си ме рацала, ни чувала, само бчеш некога да пресудиш! Цр.

МАРШ ТАМО! Оћути се, и да ге не видим више! Беге ка ти кажем, док си читав! МЈ.

— чумо једна! ДД.

МЕН—МЕ —је това јад! Исоцклил си у нас Чарлини, па душу бчеш да ми извадиш! Гра.

— неје много брига квó че ти речеш за мене. Сви те знају да си пачавра голема, а на текво никој не верује. Чин.

МЕН МИ ЈЕ ГЛАВА —заштурела од бригу, а оно бче да се карамо и да си казујемо да ни се народ смеје (Гра); — од њега утрнела (Пс).

МЕН МИ —је кожа дебела! Него квó че прaje теја сас тнћете коже?! Оно се лбо расреде. Пир.

— малко трбе да ме бцне, па после има да чује квó се не нада. Рос.

МЕН —се чини да неч тека да буде! Да видиш?! Соп.

— теква дума, ја текá оратим, немóј ми замéриши! Ја ништа лóше несбм сакал да ти кажем. ВЛк.

МÉНЕ —моји понижавају, али че бóдем жíва и че вíдим како (онí) че прóјду. Пир.

— нејé стрá од ништа, ја се од ништа не плашим! Ймам си свé! Ама како че вí да помíнете овúја зíму?! Чин.

— спањé не вáча од брíгу, а тебе, дéте, од игру. Троши си главу! Немóј да искáраш бíјење, па сто пúти да си гáздинско. Брц.

Менђушка му се без ветар клáти, йма си ману! Гра. (Оговарање).

Мислé дóm да ми зáтре, ама си ну зáтре. Пир. (О мужевљевој љубавници).

Мислí да ти кажем још тбг, да те прекóрим, па си прећутá. Ама ти са нéма прећутим, нéма ти попуштам. Ако ти се једé, а тí си испéствуј како друђе жéне. Км.

Мислíла је да че нóј се мíне по кóжу, ама нејé моглó! Бој.

МЙСЛИШ —да че јá трпíм, Бóже—ле! Пк.

— ли, свéкре, да че пáднеш на мојé рúће?! Гос.

Мíцав да поједеш и да те нéма, да се не врнеш. Брл. (Мижав. БР/Бој).

МЛÓГО —га тíја заубавíли Брц.

— јадúје на тúја реч! Затóва ву у и казујем! ДД/Гра.

МЛÓГО ЈЕ —згрешíл, сá че на вíдело излéзне! Нече скóро да ўмре! Какó ћи бóг одједнуш двојцата кáзни?! Цр/Пир.

— опóрит, сáмо с нéга да се не закáчаш. Гáдан је, гáдан! По жлтíцу да ми сéре, у кућу да ми не улази! Он мрзи свакога, и од нéга побпорит човéк у селó нéма. Гра.

МЛÓГО —ме брíга за Мíру! Нејé ми искочíла из —очи. Пир.

— нóј поврча снаáта, не знам каквó че испáдне. Сук.

— ну за мéне, млóго? Па не воли да ме вíди! Брц.

— пúти сам се сверíла како мóже текá да живи, по цéл дбн сас скрстене рúће да седи. Брц.

МЛÓГО САМ —се напíл оди теквíја којí остављу (да чáсте) за јутре!

Тí би да пíнеш ка друђи дáва, а не да дáваш! Пк.

— ти набрáла, мóра ти врчам! Тóв да си знајеш! Бла.

МЛÓГО СИ —баксуз! Ама ти мíслиш мéне си баксуз! Волат рíје, а онó му на шíју пáда. Држ.

— бíл йтар, брé! Тóлко си йтар, те на кучéто крз дúпе че прóјдеш! Гњ.

— гóвна појéла на овíја свéт, па че ћи једéш и на онíја свéт! На овíја свéт си јéла чужда, а на онíја свéт че си једéш свбјата. Пир.

— дóбар, дóбра земљá те те држí?! И дóбар бóг што те чúва! Изв.

— ме увредíла, ама че ти врчам! Јá ти дúжна нéма остáнем, мен нíкој дужан не остáнује! ВЈ.

МЛОГО СИ МИ —истребал; — наћисал дѣнѣска; — устребал. Вој.

МЛОГО СИ (ПА) —голѣм пуравѣлик станул?! Очеш ли да ти се клањамо, нѣ, који једѣмо свѣј лѣб а нѣ државни?! Пир.

— паметан искочиљ?! Умѣјеш од какалѣшку саат да напрајиш?! Пир.

МЛОГО СИ СЕ —раздрднѣла, нѣма на добрѣ това да испадне. ВЈ.

— распењавил! Или че утѣпаш нѣкога, или че те нѣкој утѣпа?! Тѣ си дѣнѣс решиљ главу да тураш кудѣ не трѣбе! Дѣ се малко послѣди, па после че орѣтимо. Вој.

МЛОГО —си тѣнокѣжеста! А ти умѣјеш љбаво да речѣш и сакаш да ти—се нѣкој не љути. ВЈ.

— ете на родућу, а нашта градѣнка малѣчка, па се шушпа не заврѣта, тѣкве не врзују, а лѣкат се сам скубѣ? Ја че морам нѣкога да тѣпам! Сук.

— су се удубили, не знам кво че напраје. Пк.

— ти отѣнѣла кѣжата, па све врѣђаш и ка трѣбе и ка не трѣбе. Кр.

МЛОГО ЁБАВО —глѣдаш с бѣлото, дѣвојћо?! Че те обѣча свѣкрѣва. Сук. (Иронично).

— чува свѣкрѣтога, љбаво му зѣлци брѣји?! Сук. (Иронично)

Млснѣ ме љ—главу оди туј нѣјну орѣту! (Зѣболе ме). ЦД.

МОГУ —дѣе државе да завѣдим и да помѣрим, само ка си бчу! Па че ви је пѣдобро сас мѣне да се не закачате. Сре.

— те бѣјем до јутре, само си нѣчу. Нѣчу се расправљѣм сас будѣлу. Кс.

Модрѣланѣ! Измодрѣил си ко текѣва! Да те чѣвѣк поглѣда предѣ ручѣк нѣма му се (пѣсле) лѣб пријѣдѣ. Вој.

МОЖ ДА —нѣмам пѣмет за прѣдаву, ама мѣгу да кѣпим, умѣјем да у кѣпим. Су—Б.

— су друђи аламѣње крали, а мѣж да си и ти, зѣте?! Држ.

— цѣкнеш ко лѣшник, тов се не знаје?! Гра.

МОЖ И ДА —ме назѣвате да сам лош, ама лош несѣм! ДД.

— да сам Цѣганка, ама сас туја Цѣганку лѣб јѣдѣш! ВС.

Мѣж ли да извѣдѣш јѣднѣ мѣко па да се оћутѣш! Км.

МОЖ МЕ МРАЗИШ —и по мѣн да лѣзиш, ама ми нѣшта не мѣжеш! Вој.

— нѣшта ми не мѣжеш! Вој/Сре.

МОЖ МЕ —мрзиш, и по мѣн да брзиш! Соп.

— само мрѣзиш! Што си ја ѣмам, ја сам стѣкла сас овѣја десѣт прѣста, и сас мѣжа, сас слѣгу! Вој.

Мѣж сам и лѣша, ама по мѣне не ѣкају а по тѣбе стѣлно дѣсају берѣју! Држ.

МОЖЕ БИ —да не знам кѣлко си пѣметан, ама љбаво знам кѣлко си будѣла.

МЛК.

— и да си паметан, само ми това, ми глупавити, не мож това одма да приметимо. Гос.

Може ми каже какво бче, али нечу да се напијем да ми се народ смеје.
Не би текá никад напрати́ла каквó сестра ми. Држ.

Мозак ми се расшине од твоје дробење и дрдáње, нáne! Бриц.

МОЈА —баба Суса твојег деду дрýса! Текá ли си сака́ла да ми се повáлиш?!

Мáрш кúче, од моју капи́ју подалеко! Немóј да те сб́кнем сас пцетáта па нéма да знајеш на кудé да бéгаш. Држ/НМл.

— бри́га, мој проблем! Каквó бчеш још од мéне! Пир.

— јапи́ја, твоја капи́ја! Изв.

— си је мýка моја, а ти си глéде твоју рáботу. Нш.

МОЈЕ —зло пројде твоје зло те чéка! Немóј ми се млого рáдујеш, не знаје се кво се мóже и до теб јутре довáља! При.

— лáјно че ми суди?! Јал. (Сину).

МОЈЕТЕ РУ́НЕ —нема кру́ше да бéру, нéго че те млáте. И ја знам да млáтим глођи́не, па ти је бóље да ми не прéтиш нéго да се припáзиш од мéне. Трњ.

— се научиле на тýја рáботу, а твојете несú?! Ама су твојете ру́не помлaде и поја́не, а и врéме је да се учe! Вој. (Прекор).

Мóјето и твојето се не мож слóже. Тéбе тéгли на једну страну, мéне на дрýгу, и текá, свáко —си íде на своју страну. Нш.

Мóјто сам чýдо видéло! Каквó ме сáмо úбаво дочекáсте ка се врну́ из бóлницу?! Пир. (Прекор).

МОМЕ —Каквó сте се укарáле íма сто брáви óвце да вáрдите! Гра.

— опéри си са́гницу́ту, че ти се усмрдí! Онó, ка прíде човéк до тéбе, онó га нéшто у нóс удáри па че од смрáд у нéсвес да пáдне. Изв.

Момчé ли је, жéњен ли је, те тíја, вáшјат рóднина! Бéше се напи́л ко сви́ња и бéше ужлти́л гáчетe! Па је добрó да ми га не спомíњаш, одма ме смрáд у нóс удáри! А девóјћу му тражéте там кудé га не знају. Чин.

Мóра бар једну мýку да ти врнем. Рс.

МÓРА ДА —га кáжем, па каквó будe! Да не пр́кнем! Гра.

— íде, бре, голó на голó! Нéма мрдáње! ПРж.

— је нéшто билó штóм нáрод прíча! Несí ти б́ш тóлко чíста кад нáрод прíча! При.

— су га дóма наљутíле женéте, па са дошв́л сас нáс да се кáра. НМл.
Мóра ти свé да знајеш! Тí си ко женá! Пир.

Морáла сам ја стáра пóсле да л́жем за нóњо лúдилó. Дрýђи пут нек си трóши глáву, нечу ћу брáним. Кр.

МÓРЕ, АКО —ја сáмо зíнем, тí че íма кво да чýјеш! Црв.

- ми ћипне, има те ударим да ти свитће из очити излету. Трњ.
 — бче, нек си дупе одере (од викање)! Толко ми чини! Вој.
- МОРЕ** — бес те увати! тебе одавна! Видим ја куде ти је лекати. Пир.
 — види се да си ударен с Чорчин чарапок, нема какво више да оратимо.
 Пир.
 — вртоглава кучко! Таја не знаје зашто се кара, ни какво че ти каже.
 Брц.
 — да сввијеш језикат! Немој много да оратиш! Твојето чудо сви знају!
 Погледе се на огледало па да видиш на кво личиш! Личиш на свёрку!
 Рс.
- МОРЕ, ДА ОЧ ДА СЕ** — беси, ја че конопчето потргнем! Чин.
 — обесиш на туја нашу крушу, па да повисиш над мецуту, да ти се порадужемо. Јал.
- МОРЕ, ДЕ!** — ја сам полетела за тебе?! Прилику да не испуштим, момче
 убаво?! Чин. (Момку, иронично).
 — не плаши се! Неје то толко страшно! Ти си то одавна пробала! Пок.
 (Девојци).
 — оно неси и ти много сбпета у језикат! Вој.
- МОРЕ** — допрва си почела! Па ка ћи ижениш има пвише да грми. Пет.
 — добар си?! Добра земља што те држи! Гос.
 — за паре ништа више не купујем, ни роду, ни пријатељи, па макар
 сама у четри зида седела. Пр.
 — згрчила би се сама, на једно место. Не би јела, не би пила. Че се
 расправља сас чужда депа кад си има ноња?! Че да дочекује и да
 испрачује чужди?! Рс. (Оговарање оне која се преудала).
 — зима да не добди! Тува би си капосала, само да не идем при снауту
 да ме сваћи дбн брука и урнисује. Вој.
 — знамо си каква смо лажна! Ћути, да ти и ја не казујем! Чин.
- МОРЕ, ИДИ** — од мене, ђавол нек те носи! Иди там, и немој ми се врчаш
 у кћу! Ти си ми живот загорчати! Рс. (Мужу).
 — си, иди си! Не трбаш ми ни варена ни печена! Без тебе (че) си могу!
 Рс.
 — у мајчину! Ја сам лисица, а ти си поголема лисица! Тека смо се
 разминули. Ја сам ишби одозбре, а ти одозбле, а несмо се видели ка
 смо се срели. НМл.
- Море**, има да идеш па да појеш! Ос.
- МОРЕ, ЈА** — ако те декнем ти че се опрајиш! Сре.
 — би ти закачил кола да сепаш! Побрже да обогатиш синатога, бабичће!
 Вој.
 — му не би ишла па да знам шарену перашку да че ми даде. Чин.
- МОРЕ, КА** — ме вате лутћете, нема да знам кво че кажем, и кво че прајим,

и куде че идем! Пир.

— умрем, она има свирше да узне. Јал.

МОРЕ, КАД —га ванем за мишше, па кад га издигнем, па че га исврљим надвѳр да прсне. Рс.

— се распиштољим, нема кој да ми докаже! Гра.

— умре ни свечу нема да му запалим. Пр.

МОРЕ —какѳв Мирко!? Ни се једва курталисамо од њега.Сре.

— које текѳо знаје никада да не види добрѳо, да ти по кућу не бди, да ти у дѳм не улази! Све сас зло да си иде! Оно ти је само лоше и зло доносило у кућу, па да се њему врне текá какѳ је замислило у твојуту кућу да је! Вој.

— љѳпшо ти један! С мѳн се не расправљај, гледај си женуту! И иди там у мајчину! Пир.

— малко—га ли је окање, мракање и брукање! Посмето се веч и сас памет. Сук.

МОРЕ, МАНИ ГА —главша ни један! Соп.

— рђа! Не смеју му речу (ни) потам (стани). Пет.

— само сурлаје. Соп.

МОРЕ, МАНИ СЕ, ДИСЕ РУВЕ! Немѳј да ти грми глава! Трњ.

— иди си! Немѳј глава да ти грми, немѳј народ да ти се смеје. ВС.

МОРЕ —мани се ти од окањето, (за) окање знају и будале, него да се учи човек да будеш! Вој.

— на једнѳ чуј, сѳстро мила, а на дрѳго пропуште. Чин!

— најѳри га сас омашљак, па нече да се свртá дѳма. Гра.

— наљутí га, па га не може кѳжа побере. Сук.

— не видиш ли да си сас двете нѳђе у грѳбиштата?! —А ти, погледе каква си?! Ти ли си по здрава?! Че те испрачујем, и че ти палим свечу, па после че мрем! Грш.

МОРЕ, НЕ МОЖЕШ МИ НИ НА —малијат прс; —малити прс; —тија прс.Вој/Сук.

МОРЕ, НЕК —вика, па нек си дѳпе одере! Бс.

— прича, нек прѳти, само да не бије. Гра.

— си лаје опѳнциги! Гледе си раѳоту! Сук.

МОРЕ —нека пасѳ говѳда, нека носи тежину! Нема цабе леб! Сре.

— нема кој да те утѳпа, да не блáзних свет! Вој.

МОРЕ, НЕСИ —ми ни на малијат прс! Цáбе се валиш те се брукаш ка ти никој не верује. Пет.

— ти тѳлко замлатен колкѳ што се прајиш замлатен. ВЈ.

МОРЕ —несѳм ти праг претрљала! Вој. (Прекор).

— неч гузице! Неч да мѳж тува да пробíјеш! Пок.

МОРЕ, НЕЧ ДА —га преглџнеш, ја што ти казујем. Вој. (Гладном, а није заслужио да једе).

— пробџјеш при мѣне! —Море ли је, Дунав ли је, боље че ти је да се оћутџиш! Вој.

МОРЕ, НЕЧЕ —ни тџ да прокџпшеш, ако ме мѣне тољко страшно клинеш. При.

— ти ја дадем да јѣднеш! Вој.

Море, нечу више ни рѣп од свињу да видим. Онџ сам закасал од мџјете свиње, па ми јџште и ваште добде, и све ми прерѣше двџр. МЈ.

МОРЕ, НЕЧУ ГА —више ни видим ни чујем. Ор.

— па тамбн да је златан. Пн.

МОРЕ, НЕЧУ МУ ДАДЕМ ТРН ДА СИ —извади џчи; — џчи извади. Вој/Чин.

МОРЕ, НЕЧУ МУ ТРПѢМ, ПА ТАМБН ДА МИ ЈЕ ИСПАДАЛ ИЗ — бревенѣк; — џчи. Држ/Вој/Сук.

МОРЕ, НЕЧУ —ни праг више да ти преступим! Сук/Вој. (Зарицање због увреде).

— ниѣкад више да ти сврнем у кућу! Нечу се понижаваам! Гра.

МОРЕ, ОНО —ли је спуштџло трѣпћете и веѣете, и ниџога у џчи не глѣда, онџ неје билџ за у туј кућу. Од како га доведомо, видѣло не видџмо. Од ко је дошло ко да ни је нешто све трѣсло. При.

— се теква слика ко тебе јџ неје родѣла?! Мџж и да си убава на сѣлсџи мџжје, у мрак те глѣдају?! Ама, што се не питаш да ли си убава и на твојетога мџжа, и на твојуту и на његовуту роду?! У—земи од срѣм че пропадну од това твоје убавѣло проклѣто! Збѣраш мџжје ко кучка пѣѣта! Држ.

МОРЕ —пџпраји се са! Са рабџти па му џчи излазе! Гос.

— поскарамо се, поскарамо се и пџвише! Али, све сам му наказала — и за синове, и за чѣрће, и за све! Кад џи зајѣни, ч—ѣдем да кудим да џи ниѣкада не ојѣни! Рс.

— разбѣра ти чуџурата! Какво тџ разбараш, ало јѣдна?! Вој.

— рѣо ти јѣдна! Онџ ли те неџој тебе с крѣвуту шѣју не знаје?! Трњ.

— само да узне чџвѣк мџтку па да га пребѣје! Кр.

— синовеѣте те не смѣтрају ни за црвѣву сливу. ВС.

МОРЕ, ТАЈА ЛИ РѣА —рѣџсана?! Она ми је, трѣбе, и това зло напрајѣла?! Трњ.

— шѣгобѣвљѣва?! Све она мџра неџоку да се потшегѣје! Јал.

МОРЕ —тамбн се не грѣжим за тебе ѣч! Грш.

— твојата чѣрка је небѣјѣна вѣкала! Гра.

— теѣа да умѣраш, ѣма те глѣдам и нема ти помџгнем. Изв.

- теквó ми не трéбе на врата, па да ми и (и) жлтйце сéре. Рс.
- МÓРЕ, ТИ** —не би шашавејал, сýнко, да те прибéрем свáни дв'н да рабóтиш барабáр сас мéне. Кр.
- (оч) свé да знáјеш, говéдо јéдно! Соп.
- сáмо дýсаш прашйште, а нéма, какó и до са дру́ђе рабóте, ни тýја рабóту да завршиш. ВС.
- Мóре, тйја је брйч за њу!** Ббш ме мйлю што љу је стйгло! Онó мéне лóше мислйло, а стйгло њу. Брц.
- МÓРЕ, ТЙЈА ЛИ балавýр;** —дрвендéљ. Вој.
- МÓРЕ** —то су јáдове, то несý мéдни колачи. (Тов/товá/то). Пк.
- убава?! Мбж је мињувáла покре убáвете па ти се текá учинйло! Вој. (Иронично).
- МÓРЕ, УБАВО** —ви поизмрéсте. Амá да óче да кáра до крáј, па да ви опустéје и кýћа, и појáта, и воденица, и имáње. Ка умéјете дру́ђи да клнéте, бóље вáс да стйва. Сук.
- си ти сас тýја пáмет и до тýва стйгла! Онó нејé за тéбе ни Драгóмир грбави. Пир.
- МÓРЕ** —увáти, па ўдри, па ўдри, па ўдри, па рашчéпи гáда насрéd пýт. При.
- увредйла ме је, па ми је, чйни ми се, душýту убйла. Ос.
- увредйло ме је, па ми је срце дóрим закачйло. Цер.
- ўзни кá те кáним! Ўзни да не пýшташ лййђе. Км.
- МÓРЕ ЧЕ** —дáвају и надидáвају сáмо да љу ојéне, рýће да си одвржy! Сук.
- дáваш ббга! Нéма сá да измрдаш! Кс.
- игрáјеш дрдлавку при нéга, и сйтан тáнац! Сук.
- лéгнеш ти, гузйце! Че лéгнеш, па йма да се усмрдйш! Завйсиш ти од мéне, не завйсим ја од тéбе! Нйшта ти нéма заборáвим. ВЛк. (Свекр-ви).
- попрдйте, попрдйте, пá—че прбјде све тóва, акó сте се сá тóлико надýли. Рас.
- рабóтиш, па че се опýлиш! Дбста си лежáл по ладовйнете, а ни рабóтимо за тéбе! Сук.
- те чýшнем да не мбж да прескóчиш прáгат! ВС.
- ти дадéм трн бчи да си извáдиш! Км.
- узйма наш Тбла твбóјуту чёрку?! Нек си онá тражи спроти сéбе, јá не сáкам да ми улáзи шýгаво у кýћу! НМл.
- Мóчло јéдна!** Какó те нејé срамотá теквé рéчи да ми казýјеш, мóгу мáјћа да ти бýдем?! (Мбчно). Вој/Сук.
- Мóчльо! Мóчльо! Уа!** Мбча насрéd пýт! Вој. (Ругање оном, најчшће

- детету, ко мокри на отвореном простору).
- Мбчно једна, ти ли че ми кажеш квó да прáјим?! Дој.
- Мрáзе ме свíти, а нéма за квó да ме мрáзе. Вој.
- Мракá ме, бруká ме, нејé знáл каквó ми је наказáл. Вој.
- Мракá ме, ружí ме, опадá ме, и кудé ст'гне и кудé срétне! Не знáм кудé да се дéвам од тúја жену! А нíкакво вој зло несбм учинíла. Вој.
- Мúаш се ко муá бéз—главу по градинете, а у тéја градине нéмаш нíкакву мешу. Нејé ми јáсно каквó тражиш, да ли бíјење?! (Мúаш/мúваш). Вој.
- Мúж—немúж, брíга ћу! Свé му нáказа пред нáрод, па га и с гóвна нáрани, и на крај га нáтовари сас сестрéте. А он, јáдан, све прéтрпе, па и тóва што му тáја гáдина на крајат рече. Види да сас будáлу нéма распрáвíја, да не мóже на крај да излэзне. Јал.
- Мúжје знáју! Дíгну се, па накладу огањ, па кавé напрáје на жену, па ћу измилују, па ћу накóкре! А онó нíкакбв мúж нејé. Ста.
- Мúка ме једé! Да ли да вој речém или да си прећутím? Пр.
- Мúрдару! Срáмове ме изéдоше од тебе! Баштá мóж да ми будеш! Срáмотá големá! Пет.
- Мúчиш (се), влачíш, сéцаш, све напрáвиш, децá очуваш, и па нéма добрó! Кадá да живиш? Свáко ишчепíло бчи, свáко рогáто, свáко нáпето, свáкому нејé тамбн! Колко глédаш да му згóдиш, не мóж да му згóдиш. Пк.
- МУШКА ЈАНА! —Злá кúчка! Да мóже, тáја кúчка би ме сас свé дрéје глíнула. Изв.
- онá се нíкад сас девојчетíјата не играје, нéго сáмо сас мúшката. Трн.
- НА —главу да сам га нагазíла кадá сам га родíла! Бе.
- говнó се подголемíл! Пс. (Нема чиме да се поноси, а понаша се уображено).
- гóлку, само вој дáј да се наједé, и онá бдма че се оћутí. Вој.
- голáцити че пропáдне окáњето! Дој/ВЈ. (Подсмевáње сиротињи која тражи своје право на хлеб).
- једнó ўво пуштам, а на другóто пропуштам. Напрáвим се да не чујем, и не мóгу да се наљутím. ТД.
- једв'н крај че прдне, на друћíјат че се чује! БЧ.
- колéна ме је молíл, ама не би пристáла да сам тóва знáла! Рс.
- крстáчу да му се насерем! Он ми је тúја невóљу направíл, па сá он умрél а јá да си врзујем глáву од брíће! НМл.
- мáлко је остáло да се не скáрамо. ВЛк.
- метлу те је мáјћа ти напрáјíла. (На крпу; на начáвру). При. (Мужу).
- Нá! Насíти се, áло! НМл.
- НÁ —нос че ти излэзне тóва што те рáne! Сáмо полбка! Пóсле че се и нí

смејемо. Бриц.

— пар сте си двојичка! Ти блесавшк, она блесавшка, па че си поминете. МЈ.

— подор му све ората! Море, тија ли дупманин, он се само смеје ка некога зло стигне! Вој. (Оговарање).

— празно грне не грёбе заклопка! Што че ти капа?! —Ама, ја ймам главу, капа је за главу! А ти немој да заклапаш твојето грне затов што је празно! Пир. (Увредљива размена шала).

— пропас идете, на добро не идете. ВС.

— пут излезло, и хитку заһитило, и у йжуту нема куде да ступнеш. Гра.

НА РЕЧ, НА ДВЕ, И —скараше се (ВЛк); — че се скарате (Ста).

НА —реч, на две, па че се скарате, и до бијење йма да дојдете. Нш.

— сва уста ме оговара па не могу више да љу трпим! Пет.

— твоја уста каква су говна излазила смрдљива, добро те и слушам ка оратиш. Сук.

— уши си седим! Ка ти човек нешто орати, а ти га слушај! Бс. (Оном ко није добро чуо).

НАВРЧА —воду на чужду воденицу, а сас своји си мрзне. Оно и будалете су разне, йма љи од сорте. НМл.

— си воду на своју воденицу. Тека му право, тека работи. Ни срам, ни бчи! Грш.

Нагазил си на добру мину, лошу си жену нашбл! Теква је ала за текву алу! Рс.

Нагазим змијуту на реп, па не попуштам. Тека ја змије тепам ка се мотају окол мене. Ор.

Нагледа се свашта за кратко време! А што се па наслуша?! Оно несу били човёци ни једн' ни друђи, несу знали какво су си надумали пред народ! При.

Награбали се пारे па са ћуту. Све то на грбину на народ. Пир.

Нададу окање, нададу, па се после умйре. Тека је стало при њи. Нйкој њи неје крив што не умёју да се договорел! Ја њим това карање несб'м прајила! Км.

Надал берйју, че речё човек — дёру га. Чин.

Наденуше се, бре! Ај да једу ако њим се једё, ама она љу све покршише, вислетйја за дома да си носе. ВЈ.

Наднело ми се, бре, над—главу, па немам мйрку. СГл.

Надрндйла дупе и дошла си, врнула се дома. па ме са срам народ у бчи да погледам! Сук. (Мајка о разведеној ћерки).

НАДРНДИЛО —дупе, па отишло (Рас); — се, па дошло чбк на појатуту (Вој).

Надул па гајде, па му ништа неје право. Трњ.

Надуло си нос ко питијел! Д—идем тамо?! Да ми се Мирка шугава после потсмјшка. Пир.

НАДУМА МИ КВО СЕ СЕТИ —ко да сам куче, ко да несбм човек. Вој.
— сказа ми триста и тријесе. Км.

Најголемо карање се прáj ка се умеша трéћи, адвокат, па само рчка. А штом се са страну рчка, неје добрб. Ти слушаш једног—другог, а они само додавају. Пк.

Најел си се, па са примбчујеш како куче трн. Држ.

Најело се, напило се, облéкло се, наспáло се. А на рабóту га несу ни учили. Сре. (Оговарање).

Најубаво има да згбдиш áко се усéреш, па да ти се (пóсле) сви смејемо.
Рс.

НАКАЗА МУ СВÉ —кво се сéти (ЦД); — свé—му струпá (Вој).
— триста и тријесе! Триста му надума, свé му сказа. ВЈ.
— што се сéти и што њој дојде на језик. Кп.

Накрвил се па двнбска, па че бiје нéкога. Трњ.

Наљутил се, наљутил, па га не мбж ни кбжата побéре. ВС.

Наљутила ми се комшиќа, несбм јучéра изалéзла да ћу испрátим до ка-
пију. Ама, онб малко ли је нббно доодéње?! Не мбгу сваћи час да ћу
испрáчујем, имам си јá и дрўђе рабóте. Пир. (Оговарање).

Намештали му па кошћинете! Áко, ка бче свáкога да закáчи, свáкога да
удáри, на свáкога мáтер да испцўје. ВС.

НАМОЧАМ —ви се у сўдницуту и у лудницуту! Од вас човек да поштурéје
и пошашавéје. Пир.
— ти се у нéга! Што чé ми је? Км. (О позајмљеном предмету).

Нáне, товá млбго смрдíи! —Мбре, чéрко, тéб ти и дупéто смрдíи, пá си га
нбсиш. Пир.

Набдиш свáкому ману, тéбе си не видиш! Гос.

Напијé се, па се умбча, па цел дбн мбча по шкóлуту и дáва двбјхе и
једíнице на најдббри ћáци. А ка је бдмор, онб лéгне па нiкога не
види. А учи твојá и мојá децá. Пир. (Оговарање).

Напил се ко свињá па не види (ни) мáчку. Пир.

НАПИЛО СЕ —напило, па си прéд—нође не види. Кр.
— па се усрáло, па само глéда ко зашашавéло. Чин.

Напиљасује ми! Свé ми нéшта трља нбс! Км.

Напогрéбла ћи, па че си имају рабóту сас нбу. А тóлко вој се радуваше ка
ћу доведоше за снау. Вој.

Наподлипили се, па че ми бчи изваде. Вој.

НАПОЖДИПИШЕ —га, бре, па че му душу изваде. Вој.

— ме, бре, ко пцѣта, па се не моџ одвѣрдим од њѣ. Сук.

НАПОЧЕПИЛ —га, бре, па бч душуту да му узне, да му извади. Кр.

— љи Гбспод нѣшта, па сáмо ћуту и ништа не орате. Рс.

НАПРАВИ МЕ НА —ништа (Вој); — шѣбу (Км); — шѣбу и копрѣву (Гра).

Направи снаáта нѣшто блага за децá и нѣче да даде на свекрву да га обѣде.

А сас лóшу рѣч, тóва знáје. Гра.

Направи́л си га, па си му бчи избѣл. Грш.

Направиш карáње па си пóсле мѣрна, а јá се тресем! Епа, бóље ви је да се тресете, а ја да сам мѣрна! Нѣчу више да ви чўјем! Пк.

НАПРАЈИ МЕ НА —нигде и ништа! Рѣче ми све што се сѣти, и каквó трѣбе и каквó не трѣбе. ВРж.

— ништа, па пóсле пáк кáже: —Ајд тóв да заборáвимо! Рс.

Напрајѣл га на жвоѣбк, урнисáл га до крај. Вој.

Напрајѣла кавѣ, нѣкакво нејѣ! Чáј нејѣ, светенá водá нејѣ! Трњ.

Напрајѣло га сáмо кóлко да му замáже бчи. Км.

Напрајѣше трѣста багатѣле! Теквѣ ми помагачѣ не трѣбу, бóље да не добде. Об.

Напрдѣше се, и прајѣше каквó сакáш! Па сá нѣма?! Па, нѣма! Пир.

Напрчѣли и мáлко, наплаши́ли и! Несу са више тóлко сѣгурни! ДД.

Напуљезгáла га женáта да се кáра. Вој.

Напури́л се, па га кóжа не прибѣра. Сук. (побира. Вој).

Нарѣпује на бѣјење. Ама че ми пáдне на мáшку па че мáне пóсле да нарѣпује. МЈ.

НАРОД —без вѣзе! Ама јá че докáрам сви у рѣд! Селó је овдѣ без дома-ћина, од свáко селó нáрод се доселѣло, каквó потражиш, тóв че нáјдеш.

Гра. Он је сá влас за водуту, он текá кáже и злоглѣдно глѣда.

— је тóва! Штóм те ви́де да мрдаш пóчну да ти зави́цају и да те опáдају.

ПРж.

— че прочудѣш, чѣрко! Дóста, ако бóга знáјеш! Че пóмремо оди срám оди тѣја твојѣ рѣчи нѣслане! Км.

Насвињѣл се, па нѣ разбра нѣ одбѣра. МЈ.

Насвиткáл се бѣше ўбаво јучѣра, водѣјоше га ко млáду невесту. Чин.

Насмејáл се црѣп на грне, кад поглѣдáло (бн) нѣма ни уáло ни поклапáло.

Пк.

Натѣска те човѣк од једну стрáну ти рѣпаш од дрўгу, не мóгу те надорáтим! Бла.

Натрескал си се добре! Са само да има кој да ти отвори врата на кочинуту, па да се убаво наспиш и истрезниш при свинџете! ВРж.

Натресло крпено сукно и крпени чарапци, па асли чума. Вој. (забн. Сук).

НАВИСЛО МУ, ПА СЕ САМО КАРА —и не умеје да престане. ВРж.

— ко да сам му ја за све крива. Рс. Нашта појата је почиста од вашту кућу, а ти се моџ ваљаш колко си бчеш. Вл.

НАШТО —је у корен убијено мџу, још ка је почело! Пир.

— прасе па заглавило ногу! Рс. (Ругање оном ко стално виче).

Нашбл му мекото, па са само врти! ВЈ.

Нашбл си стару лисичу да превариш? При мѣн нема да прошијеш! Сук.

НЕ —бакари га за ништа, не цѣни га, не сматра га! Ама тамбн га не фѣрма за црвину сливу! А бче он њу да поштује?! Држ.

— би ме мџ ми прајил на будалу да са и ја имама пѣнзију. Ама немам, а он има, па ме кара да га слушам ако сам постара оди њѣга. Пир.

— бива текá! Скоро че се замѣримо, свате! Вој.

— боли ме това што си ме крала, него това што ми ричаш теквѣ рѣчи погане. Јал.

НЕ ВАЉА —изблиза да се карате, че се упљујете! Брл. (Подсмех онима који се свађају).

— лоше! Ценабѣт! Дој.

НЕ —викај, моме, на чџжда гробишта, него се обрни па си брини твојете брѣџу! Гра.

— врѣдиш ни две паре! Нембј се само сѣлиш да ти се смејемо! Ор.

— глѣдај се млого, мџжат те знаје каква си. Гос.

— глѣдаш си својето него грабаш чџждо?! Штó се не браниш од својете мџје?! Не брани друђи, штó ти је мџка за друђи?! Изв.

— гриџи се за мѣн, тебе си глѣдај! Чин.

— дава више да се за њу каже ни добро ни лоше. Јá сам љу, каже, поштувал ко мајћу, а са да љу срѣтнем, нема њој рѣч рѣчѣм. Пир.

НЕ ДАВА ДА —вој се рече: —Црнѣ, црнѣ, црно ти дупе! Пир. (Заједљиво).

— се издума! За това не дава рѣч да се каже! Чин.

НЕ ДАВА —ми да језичим (Вој); — му да шукне (ВРж/Вој).

— си силуту, не попушта. Пет.

— у, од око да му не мрда — ако је чџжда женá. Пк.

НЕ —давам ти за право! Нејѣ текá —и готово! ВС.

— дозвоља да љу бију! Врча њим! Не дава се таја лбко! Гра.

— дрџу карáz! Не дрџу на—срце! А често се карају, нема—нема па изгрми! СТл.

- дрнкај, не загомíљај, не мóгу те слóшам! Рс.
- живóују, не живóују, па и ка се сажíве крátко врéме трајí. Свé навí—шије. Гра.
- завóтуј се, мóре! Че изведéш хотéк какв'в не пáмтиш! Сáмо цáбе орáтиш! Бла.
- задéвај ме (Вој); заíдај ме (Зав).
- зарéзује ме (ни) за црвíву слíву! Кр.
- зач'чкјуј с, да те не стíгне и кво несí сòзвóвал! Рас.

НЕ ЗНАЈЕШ КВО —шомíташ (Вој); —шмíташ (Гра).

НЕ ЗНАЈЕШ —кудé че те Бéлка одлáје, и тí При.

- од којé да се брáниш, и какó! Гос.
- па питóујеш а ја знáм па не питóујем! Тм.
- ти каквé íма жéне?! Настáло је двíнс стрáшно! На негóве óчи ћу дрпáше на свáдбу, и óн — нíшта! Понасмејé се, па нíшта! Кп.
- у нáрод лéб да једéш, и тí че па јóш нéкога да учíш! Км.

НЕ ЗНАМ КАКВÓ —ви је неподéлено, те се кáрате?! Бер.

- чóвам?! Чóвам кóче! Изв. (Мајка ћерки).

Не знáм квí че ти и јá, жéно, бóдемо! А друђí вíдимо па ћи оговáрамо. Ста.

НЕ ЗНАМ КВО —ви је неподéлено те се сáмо кáрате дбн—íз—дбн кó—да сте полудéле? При.

- ме бóг кáзни тéбе да узнем! Тí си божјá кáзна за мéне! При.
- нíм је неподéлено, сáмо се размíњују и кáрају?! ВЈ.

Не знáм сáмо кóј ти дáде тóлко децá?! Какó си бóг дóшу óгрешí да се тóлко мóче при тéбе?! Нíти ћи óпра, нíти ћи шáрани, нíти—ћи зáкрпи, нíти ћи облéче! Сáмо си језíкат пуштíла по дупе да те лíже. НМл.

НЕ ÍДЕ —какó трéбе да íде! Којé у клíн, којé у плóчу! Од нáс не мóже нíшта да бóде! Пк.

- ми се тáм, трéбе да срéтнем јетрву ми. А не мóгу да ћу глéдам, а кáмо ли с нóу да орáтим.Цр.

НЕ —извлáчи ме за језíк да те не закáчим кудé те не србí! ВСв.

- интерéсује ме ни карáње ни валéње! Чóјем га сáмо док га слóшам, а ка мрднем нá—страну ја га óдма заборáвим. Гра.
- јéц гóвна! —Тí ли че ми забрáниш? Дóктору ми ћи нејé забрáнил, та тí ли чéш?! —Епа, тí ћи тегај јéц ка су ти тóлко блáга! —Штó да ћи јá једém?! Штó ме сас гóвна рáниш?! Јéц ћи тí, распíјо белосвéцка! Пир.

НЕ ЈÉЦ МЕ —ко кóче! Каквó сам тí ја крíва?! Каквó сам ти јá згрешíла?!

- кóчко! Не јéц ме, кóчко проклéта! Изв.

НЕ —кáжем ти да се тóва вáлиш?! Епа, са вíдим да смо од пáметнити

оста́ли са́мо још ја́ и ти! Рс. (Хвалисавцу).

— казу́ј ми то́ва да ми ја́дове не зада́ваш! БЧ.

— ка́рете се! Немо́ј да ви се на́род шегу́је! Чин.

— ли́чи вој у те́ја го́дине да се же́ни, да си́ понижа́ва и деца́, и унучети́ја, и роду́, а на́јвише њу да си понижа́ва! Ка по́јдеш у на́род, тре́бе да по́јдеш сас лице́! Пир.

— ло́ви ми га о́ко. Изгле́да до́бар, вѣсел, другáр, ама ка тре́бе да се пла́ти, он—се измѣкне! Ка тре́бе да се рабо́ти, он се па́ измѣкне! Дој.

— ми му дупе́то сас слезе! Не жа́дови се! Не пра́ви си ја́д без ја́д! Дој.

— млáти пра́зну сла́му! Не́мам вре́ме да слу́шам сва́какве бљувотине. Или ме пр́во поса́чеке док на́раним пра́шчџната, па́ че по́сле до́јдем па да те слу́шам, мло́го ўбаво пра́чаш! НМл.

— мо́го да му истрпѝм, па му отво́рено ре́ко да то́ва неје́ поштѣно што пра́ви сас деца́ сирочети́ја, и да неје́ ло́ше да се ма́лко и од бо́га пла́ши. Сук.

НЕ МО́ГУ —ви́ше да се бо́рим сас го́вна, сас говѣ́да! То рђа! Брц.

— да ѝдем на́тамо, не мо́гу да љу гле́дам, та ка́мо ли госџáнка да вој бу́дем. Пет.

НЕ МО́ГУ ДА ПРЕЈАДУ́ЖЕМ, ТО́ЛКО —ме је мло́го за—срце изѣла. Км.

— ми је ло́ше рѣчи рекла́. Дој.

НЕ МО́ГУ —се отаро́шем од ту́ја рђу! Вој.

— си одбра́ним дево́јче од мангупи! Рђе големѣ, не зна́ју какво́ че му речу́ кудѣ га стѝгну и кудѣ га срѣтну, а ни́ се срáмују од на́род ни да́ј бо́же! Пир.

— (ти) се начу́дим! Па́метан си, баја́ђи, а сас кучешку се па́мет слу́жиш! Сук. (Ловцу).

Не мо́гу се сло́жим с тебе́! Неје́ текá, и гото́во! Ти ѝди на једну́ страну, ја́ че на дру́гу! ДЦ.

НЕ МО́ГУ ТЕ —трајѝм (Чин/Об); — трпѝм (Вој).

НЕ МО́Ж ДА —прејаду́је, убо́ла га та́ја ў—срце! Не ви́ди си (она́) љопаву́ту че́рку, не́го брѝни ту́ђе брѝђе. Држ. (брѝне. При).

— си чо́век! Ала́—си и ала́—че бу́деш. Ка́мо твоји́ другаре́ да пију́ и да лумпу́ју како́ ти?! Са́мо си се ти нашь́л да ѝдеш и да лумпу́јеш по ка́венѣ! Несѝ говѣ́да рани́л, несѝ овце́ рани́л, дрва́ несѝ насе́кал, а одиш по селó ко вртогла́во шилеже́, и не́маш од оде́ње вре́ме ни ле́б да једе́ш! Збе́рете се све текви́, áле, па́ се бѣзкате с једно́га—дру́гога, пцу́јете се и пи́јете! И ка дојдеш до́ма сви́ ти не ва́љу, са́мо си ти́ до́бар. Држ/Пир.

НЕ МО́Ж —му ни́шта дока́жеш, он је, ка́же, од ста́ру козу́ ја́ре. Какво́ ја́ре, ја́рц?! Текá бар смрди́! Пк.

— са́мо они́ да се ва́ле с комшилѣк. И ни́ си у комшилѣк ѝмамо текву́ будáлу. При.

НЕ МОЖ СЕ —искубу из дуг. Млбго широћи, не умеју да оскуде, да њим
остане. Изв.

— одвѣрдиш од теквѣ! Очи че ти ископа, брѣ! Амѣн! Вој.

— удрамѣни (Вој); удремѣни (Вој/Сук); удрамаи (Дој).

Не мѡж ти да знајеш пѡвише од мене. Ти си моје говнѡ! Вој.

НЕ МОЖ ТОВ ТЕКА! —Ја те нема више пуштам јаловога! Тѡв да си знајеш!
Јал.

— Нѣч да успѣјеш како си намислила! Км.

НЕ —обрѣче ми, доде, грбину! Ако смо се скарале, несѣм ти бчи ископала.
Сук.

— ѡкају те цабе НЕСВЕСЛИЈА! Ти си све нѣшта јадујеш, све си нѣшта
нѣрасположан, а и друђи онерасположиш за час! Пир.

— пази квѡ че каже, па си на чѣрхете стално прај карање сас мѡжје!
Теквѡ, вртоглаво! Рг.

— питујеш ме за квѡ трѣбе, а питујеш ме за квѡ не трѣбе. Км.

— познаваш ме? Па ја (ли) сам љубре за вашту ливаду?! ВС.

НЕ ПРАВИ —карање на жену! Кажѣ како је било, како је истина! Ја текву
шалу не обичам! ВЈ.

— се стално луд! Ти несѣ бѣш па тѡлко луд да не знајеш да си луд! Држ.

НЕ —рани ме сас њу! У—зуби ти, курво, пустињага пиштала. Држ.

— сакам да у видим а камо ли да у валим! И ка умрем, да се не
срѣтнемо. ДЦ/Гра.

— слѡгате ли рѡгове сас њѣга?! А од када?! Што—ви—би, убави сватѣна?!
Рс.

— смѡтра ме за црвиу сливу. КМ.

— смѡтрам те ни колко куче пред врата! На к, че че врљим комѡт, тѣбе
нѣче! Рс.

— слѡгу се што су брајѣ! Тѣ зашто се не слѡгу?! ВЛк/ТД.

— смејеш ни да му се мѣшаш, нѣго како му бѡг даде. Не прѣма мој
савет. Рас. (О невенчаној ћерки).

— смѣм да се мѣшам у моја деца. Нѣчу да дозволим да направим карање
сас децага како при друђи што је. Свекрѡва кудѣ појде, клнѣ снау, а ја
тѡв нѣчу да дозволим. Јал/Пир. (Мајка, о удатим ћеркама).

— стѣ да ми врне нѡжат па ко да ме ѡсакати, па се се слушам сас рѡаве
костуре! Вој.

НЕ ТРѢБЕ МИ —више она ни за век ни за лек, ако ми је мајѣ! Пн.

— никакѡ потпѡрка од тѣбе. Вој.

— твоја орѡта, мѡгу ја и без твоју орѡту. МЈ.

НЕ ТРѢБЕШ МИ НИ ВАРЕН, НИ —пѣчен (Изв); —пѣчен, не трѣбеш ми
никакѡв (МЈ).

НЕ —умеје нос да си обрѣше, а онѡ (па) знаје нѣшто. Вој. (и онѡ. Сре).

- учи се да си свиња, снао, после се нема (мож) одучиш. При.
 Не чујеш ли? На—уши ли си седиш! Кр.
- Недодршко! Ти си ко дете малечко — све што знајеш мора на сви да кажеш!
 Че манемо да ти казујемо какво знамо! Км.
- Недбгавштина једна! За никакву работу неси! Сви друђи работе за тебе!
 ВЛк.
- НЕЈЕ —била нешћимна невеста па њу мужат искарал. Ко/Држ.
 — бш згодно што си блесав, ама па твоја срећа што неси луд. Тм.
 — вој драго што је дошла у туја кућу, ишла би у другу, бљу. Гра.
- НЕЈЕ ГА —никој бил по шљу, оно си је само рекло! ЦД.
 — срамота од сединете! Стар човек, а текв речи! Рас.
- Неје дете да га ванеш за—руку па да га доведеш. Нече, нече и нече! Запело
 се како говедо! Грш.
- НЕЈЕ ДОБРО ШТО —су текá напрајиле. Че виде да неје текá добро, ама
 че буде доцкан, че се покају, ама че буде залуду. Грш.
 — текá прaviш! не знаје се како че ти се врне. Држ.
- НЕЈЕ —знала какво је на свџу надумала. Па вој после стигне пакџ преко
 пошту, и у њџа само — црн језик! Требе да њу је това, од некоје закљано
 бравче, свџата пратила, а може би и друга. Брц/Пир.
 — имало по мајстор од њџа, неје имало по поштен, и по вредан, и
 по писмен. А женá немарљива, небакарљива, само путџе. Надокљива,
 а он миран. Ђути, џути, де, де! Па си он зајма, леже и више се не
 подиже. Грш.
 — крив, бре, турају му белу! Вој.
 — лоша женá била. Њџо, ка се жџне скарају, онџ не знају која какво на
 коју че каже. Кс.
 — ме чешал скоро, затџо толко и причам. Рос. (О мужу).
- НЕЈЕ МИ —јасно како се ви будалете и лџко, и џдма, најдете у толко
 народ, а никада се преди това несте видџли?! Пет.
 — што чекам, њџо што знам да нема да ме стигне, ако је обећал и
 молил џбавезно да га чекам! Вртоглаво, неје од рџч! ПРж.
- НЕЈЕ —он лош другџр, ама све сака друђи да му дава. ВСв.
 — перџ да га туриш у џџп, њџо рџч је. Па кудџ сам га рекла, оно си—је
 тамо и остало. Држ.
 — са прилика да се са износимо! При.
- НЕЈЕ СПџСОБНО ЗА —жену! Неје ни требало да се жџни! Убаву жену
 зарџбило, па џу само мџчи и пришива њџој какво неје било, брука џу
 пред родитељи. Пир.
 — мџжа, неје кадџр да га оперџе и да га закџпи. Вој.
- НЕЈЕ —те бџг подарил, што велџше мој свџкар, неси ти за гџспођу! Њџо

у село да се врчаш, ђвце да пасеш. Гњ/Пир.

— текá, ама нѣчу се распрáвљам сас тебе, че дѳјде до карáње. Бѳље че си ћутим! Па ка мánеш да ѳкаш, ка пѳчнеш с мѣне ко чѳвѣк с чѳвѣка да оратиш, лѳко че се распрáјимо. Изв.

— ти севтѣ, мѳре дѣ?! За тебе нáрод одавна орати каквá си и каквѳ рабѳтиш! Брц.

— тов текá! Де се замýсли мѳж ли текá да оратиш, уста да си чѣпиш?! Сук.

— тѳва момчѣ за тýја девѳјћу, нити орати нити бѳга назíва! А онá се сас свáкога заорáти, и сас свáкога че све подѣли, и млѳго је вредна. Брц.

— чýста ко женá, тáја другáта. Ѐде сцѣпена, незакрпена, штрѳкава, развлѣчена, неочѣшљана. А у кућути ни метѣ, ни чýсти, нити па знáје које кудѣ оставља. И не знáје, ка ти запрýча, квѳ че кáже. А првата му је билá чýста, вредна, домаћица. Затѳва ѳн са овýја пѳ не трпи од првуту. Áко, теквá је за теквý будáлу, сћитницу, оставил си и женý и децá?! Пир.

НѢК —и мýжат слѳжи рѳговети, па че се ѳћути и онá. Пир.

— ргне, глáву да си стрѳши! Вој.

НѢК СЕ —кáрају, па нѣк си ѳчи повáде! Ор.

— понарýча и онá, па нѣк си глѣда рáботу! Нѣма заштѳ да се срди на будáлу. ДЦ.

НѢК СИ ЧѢПИ ЁСТА! —штѳ ме брýга! Ти знáјеш да нејѣ текá, а брýга те кѳј кво че орати?! Вој.

— штѳ си Мýлка чѣпи уста, нѣма ли си дрýгу рáботу?! Пир.

Нѣк сћита! Бар ти нѣче невѣстицата бýде јáловá! Ар.

НѢКА —беснѣје! Нѣка јадýје! Нѣка вртоглавѣје! Нѣка нѳчу не спи од брýгу! Че му га кáжем па нѣка беснѣје ако ѳче! Кс/Пир.

— га узне, ама йма пѳсле глѣтаво да сѣре! Нѣма му се пѳсле кáчи на шáју. Дој.

— мáлко једнѳничи да вѣди какѳ је! ВС.

— ми кáже да је лýт, да знáм какв'в је па да му не кáжем: **ЗДРАВО—ЖИВО!** Км.

— му је на чás! Мѣне би билѳ срамѳтá да сам текá напрајил. МЈ.

— подѣле! Грм ли је, трн ли је, нѣка си свѣ подѣле. Па каквѳ су узѣли, вáјду нѣче да вѣде! А јá сам чувáла стáрца. Км/Пет.

— сá вѳди муж рачýн оди нý! Сиромаштýја, пáре нѣма, нѣка си рабѳте каквѳ си знáју! Држ/Пир. (О удатој ћерки).

НѢКА СИ —они одѣле брáшно за качемáк! Не мѣшајте се! ВЛк. (О тучи).

— трѳше глáву! Какѳ прáво, текá здравѳ! Дѳста сам и за њи брýгу бринýла. Сук.

Нека тресе зүби зѝмус ка не слүша! Ос.

Некад се најадóвим, па преко кóч сáмо једно спање спѝм. ВЛк.

Некакве загуљóтине казује, и това његóво казување крај нема! Позаслүше га, па одма че видиш колко је пáметан! Сре.

Некоје си текá изгүби пáмет, па га тражи по селó од күћу на күћу, и не мóж га нáјде. Тѝ си оди тѝја! Гра.

Некому дáвају и сас шáку и сас кáпу, а некому — ништа! Грш.

Нема акбл, има пáучину! И те, текá, че полетѝ за тóга вапѝра! Казувá, савѝтува, претѝ, галатѝ, молиѝ, а нема, готóво, кандисáла веч. Држ/Пир. (О удаји ћерке).

НЕМА ВѝШЕ —Јелка лүда да сѝца и да рабóти! Мóре, не умејá да га мáнем па нигде мўж да се не види! —Мóре, на једно ўво чўј, сѝстро мѝла, а на другóто пропуште! Изв/Пир.

— кому да се пожáлиш! Нáрод се променил, неје како што бѝше! Зав.

Нема време сѝ да ми кáже, па — ПУПУ!ПУПУ! Држ (О сваћи).

Нема гледáње нá—страну, мóра од сá бчи да отвáраш! Тўв играње нема! ПРж.

НЕМА ДА —дадем да ме бѝју. За пету че гризѝм, ама нема да дадем. Брц.

— се скáдим пóсле од нѝ. Пн.

НЕМА —згацање на двнѝшањ нáрод, него рабóти ко ти је згóдно. СГл. (О оговарању).

— кво вѝше да ми казујеш и да ги казујем. Ўбаво се знáмо којá каквá је, а и овѝја нáрод што ни слүша, и он тóва знáје. Сук.

— кво онá мѝне да жáли! Нитѝ ме ранила нитѝ ме чувáла. Нек си чѝркуту жáли. Пир.

— лóше нáна умрѝ, тáта се спрѝма. Бла. (Подсмех).

— насáд! Че мóра да мињўјеш на тáја врáта! Чин.

НЕМА, НЕМА, ПА —изгрмѝ! Пе—шес кўће у једбн двóр па нѝкад мир немамо. Тм.

— ми кáже, вантáзија једна! Закáчено, не мóж му замѝриш! МЈ.

— се жцáркају! Прґаво и једно, прґаво и другóто! Рас/Пир.

НЕМА —ништа од тебе да бóде. Види се, познава се! Тм.

— од учѝне ништа! Кудѝ он, тáмо и онá, кудѝ једбн тáм и дрући. Гра.

— онó се испуцáло у младѝте гóдине, и сá — бáба! Гра.

НЕМА ÓЧИ ДА —дóјде; —орáти! Вој.

Нема пóтребс да се човѝк кáра, ама (понекад) изб'зве човѝка. Ор.

НЕМА С —кво да и покáни, сáмо од пўт на пўт, сáмо се уватѝло за клѝк! Нѝче сáмо тóва?! ДЦ/Гра.

— кога да оратиш, па ти је боље да си ћутиш и ништа да не питајеш.
Сук.

НЕМА —са више квó да ти оратим! До са што сам ти оратио, ако си ме разбрáл, доста је! А ако ме неси разбрáл, не вреди више ни да ти казујем! ВС.

— само да се бијемо, него и за—гушу че се ва́чамо! Кр.

— се бодете ако сте се карали?! Чин.

— ти спрѐмам, нема те пѐрем, љути́м се! —Абре, жéно, што си то́лко лóда?! Јá че се наједѐм скрб и качема́к, и пá че си идем у дрва, о́чу да сам подалеко од тебе и не смита ми ни мýка, ни студени́ло. Држ.

— уста да орати! Вој.

Немај с гóвна ра́боту да ти ру́не не смрдý. Чин.

Немају си, онí па дрýгу ра́боту, па се само́ карају! Вој.

НЕМАМ —крпку да си закрпим вре́чу, те че закрпим на наро́д уста! Мбже ли текá?! И ти си стану́ла голѐм помијáр! Онó, и ти причаш свáшта, а и често се караш сас жéне! Трњ.

— с кога да се кара́м! Сас олош не́чу да има́м ра́боту! Сас ђубре не́чу да има́м ра́боту! Држ/Пир.

Немамо куде да улѐземо да пренóчимо та́м, сѐстро мила! Цр.

НЕМАШ —ич чорбу́ у—главу (Вој); — прѐмену ни за укóп (Чин/Сук).

— са ко́му да се качиш на ши́ју, па си ме́не нашлá! Дој.

— што да ка́жеш пá си уста́та изврчаш, скапóтино! При.

НЕМОЈ —Бóро, текá! Што ди́раш жену́?! Срáмно је! Зав.

— Вѐрше слзу да пу́штиш ка умре баба—Пѐрса! Само се кáра, само лóш глас по њу́ иде! Жáл—ме за —њу́, ама баксу́з — стíва ме, срѐча ме, зами́њује ме, ни рѐч не́че да рѐче, ни “помáгај бог”! ни “дóбра срѐча”! ни “дóбра стíжа”! Гра.

— ви оду́знем силуту, и тебе и нѐму?! Млóго сте нѐшта насилѐли! Кс.

НЕМОЈ ВИШЕ ДА —беснѐјеш и вртоглавѐјеш! О́чи че ти иско́пам за те́је твоје погáне рѐчи! Пир.

— те тýка видим! МЈ.

НЕМОЈ ГА —вúзгате (Вој); —вúскате. Пс.

— преврлýјеш на једно́га—дрýгога! Ти си си́ крив! Вој.

НЕМОЈ ДА —би́јеш сто́куту! Ако у мрзиш, а ти за улáр па води на пи́јац! Нш.

— брбњеш! Дóста пóбогу! ВРж.

НЕМОЈ ДА ВИ́КАШ БЕЗ —би́јење; — потѐк. МЈ/Вој.

НЕМОЈ ДА —дрдњеш! Када́ сам то́ва реклá?! Ѐ́маш ли о́чи! Вој.

— дрнкаш да те не стíгне квó се не на́дам! Кр.

— дробиш! Главá ми се рáспучи оди твоје дрдња́ње и дробѐње. Вој.

- жванћаш! Немóј ти това жванћанье на—нос излэзне?! Рс/ВРж.
 — испадне оди две тóрбе дизáси һилави?! ДД.
- НЕМÓЈ ДА ЈЕДЕШ** —говéци бој (Вој); — лáјна (Бла); — трйчњаци (Гњ/Нш).
- НЕМÓЈ ДА** —кашљеш, да прдиш! Искóчи нáдвор, овáм йма нáрод! Изв.
 — лбжеш, лбжљо јéдан! Ску/Вој.
 — ме дйраш! Немóј да ти развржем циглáрше зајéбанције, па йма да се учúдиш одéка си! ДД.
 — мрмљеш, нéго на рáботу! И јá би мрмљáла ка би моглó! Вој.
 — прйчаш млóго, да не уплетéмо језицýти па пóсле нéма да мóже нйкој да ни одвáрди. Изв. (ћи расплетéмо. Пир).
- НЕМÓЈ ДА СЕ** —на мéне отрљyјеш (Сук); —чéшаш кудé те не србй (Бе).
- НЕМÓЈ ДА** —си чéпиш рашчéпената ўста, да ти јá не добдим! Пет.
 — спйш на това ўво! Вој.
- НЕМÓЈ ДА ТРÁНЋАШ** —Бóље че ти је да се оһутйш! Вој.
 — да си не збéреш зубйти у шáку! Сук/Вој.
- НЕМÓЈ ДА ТРÁНЋАШ, ЧЕ** —те мóлим! Вој. (Увреда у виду преклињања).
 — ти зубйти избйјем! Сук.
- НЕМÓЈ ДА** —увйваш, де! Сá че те саслúшaмо! Сá че вйдиш какó ни саслúшијемо! МЈ.
 — уждйваш! —усмрцаш, још че—те бйјем; —цáк(òл)иш. Вој.
- НЕМÓЈ** —дyпе да те лбже?! Вој/ЦД.
 — ћу потсéчаш вйше да ти пак дyшу не једé како што ћу мéн једé. Трњ.
 — и тóлко одгáљате. (ћи). Чин.
 — комшиће текá! Дyшу погáну (немóј) да си грéпиш! Кс.
- НЕМÓЈ МЕ ВйШЕ ГЛÓЦЕШ** —подóбро че ти је: Сре.
 — и изазйваш, немóј те һáвол нóси (ВРж); —че те мóлим (Соп).
- НЕМÓЈ МЕ ВйШЕ** —дрсаш кyчко. ВЛк.
 — зовéш, а камо ли да ми добдиш! Несй заслужйла да те вйше вйдим овдé. Брц.
- Немóј ме дйрате, јá сам и без карáње твасáла! Трњ.
- НЕМÓЈ МЕ ДРСАШ** —кyчко (Гра); —кyчко, немóј те беснйло вáча (Држ).
- НЕМÓЈ МЕ** —изазйваш да ти на—нос не излэзне, како бóга те мóлим! Гњ.
 — мyнзаш нaтáм—навáм, че те мóлим! НМл.
 — мyчиш, немóј рáне да ми отвáраш! Трњ.
 — напáдаш(ЦД); супурдйсујеш(Вој).
 — подéваш, немóј да се игрáјеш с мéне! Ако се јá разбеснéјем сас крвaву глáву че си отйдеш! Сук.
 — прáчаш с голему крóшњу у зеленó грóзје. Грш.

НЕМÓЈ МИ —бркаш у очи, че те молим! Немóј да пóчнем јá да (ти) казујем!

— више блáзних девојчето, че те запáлим да изгорíш ко врагчé! ВЈ.

НЕМÓЈ МИ ВÍШЕ ДООДИШ —И немóј ми више ништа врчаш што сам ти далá! Ништа ми од тебе не трéбе, па ни това што сам ти далá! Сáмо да те не глéдам, това ми је жељá! При.

— Склáнај ми се од пúт да ти нóђе не пребíјем кудé те видим! Пок.

НЕМÓЈ МИ —вртиш очи сас това (Трњ); — прачаш опрлена пёрја (Рс/Вој).

— с това вртиш очи. Вој.

Немóј ми се више довлáчиш! Нéчу те видим, нек те ђáвол нóси! Рас.

НЕМÓЈ МИ ТУРАШ —још брíгу на шију (Сре); —руку на уста (Рг/Тм).

НЕМÓЈ МЛÓГО ДА —знáјеш да ти това нá—нос не излэдне! При.

— тóраш нá—срце, глéде си рáботу. Грш.

НЕМÓЈ —му даваш чáшу литрењáчу, пáк че се напијe! Цр.

— на блéсаво да пристáњујеш, глéде си рáботу! Чин.

— нáрод да свéриш (Вој); — узвэриш (ВС).

— нéшто да усметéте, па да се скáрамо. Пок.

— ни прáвиш омрзлбци! Сук/Вој.

— пóсле нéшта да те боли главá! Пир.

— пред човéка да се кáрамо! Де, посачéке да си отíде, па пóсле! Гњ/Дој.

— прúтат да игрáје! Немóј! Чин.

— с гóвна рáботу да имаш да ти не смрду рúне! Рс.

— сајр да прáјте! Слáгете се, децá сте убава начувáли! Сук.

— свет да блáзних! Дошлó ми је дó—гушу оди тебе, па тамбн сто пúти да си син нéчу ти више трпíм! ВЈ.

НЕМÓЈ СЕ, БРÉ —издрíгујеш, да не пóчнем јá да ти казујем! Вој.

— казујеш да си човéк (Рас); — чивтóсујеш (Дој).

Немóј се вáчаш за свé што ти дó—руку дóјде, ко Цíганче на задúшницу!

Јá сáмо тóлко да ти кáжем, а пóсле че видимо какó че испáдне! Држ.

НЕМÓЈ СЕ ВÍШЕ —вртиш окол мýжа ми! Не знáм квó че направим ако те пá видим да се вртиш окол нéга?! Пир.

— издрíгујем да не пóчнем јá да ти казујем! Чин.

НЕМÓЈ СЕ —жéно, кáраш, да си га не нáјдеш! Рас.

— кáрате и бíјете, немóј нáрод да свéрите! Вој.

— кáраш! Ако јá пóчнем нéма ме смíри ни свети Пётар! Гра.

— млáтиш, такó ти бóга /Ску); — отрлужеш на мéне (Рс).

— прáвиш пáк на Тóшу! Онó нéкој будáла па че ти свé вéрује?!А Брл.

— рђо, млóго надéваш! Ти, жéно, ништа не разбíраш, тí си рђа големá! Изв.

— сáмо потíскујеш, свé за тебе нéма рáбота?! Де работí нéма и тí! Јал.

НЕМОЈ СЕ ТИ —равњаш с њега ка ти неје мѐсто. Мѐј муж је домаћин, а ти неси. Рс.

— упорѐцујеш с мѐне! Најди си ти с кога че се упорѐцујеш! Трњ.

НЕМОЈ СЕ —ћитиш како сврака сас сврачје перѐ! ДД.

— чѐрко, расправљаш сас але и будале. При.

НЕМОЈ СИ —бласкаш главу! Мани га, пушти га, нек си лаје ако си лаје! Км.

— више јела говна за мѐне, да не почнем ја да казујем твојето чудо каква си билала! Само нек питу свекрву ти, она че њим каже каква си билала! Пир.

— зајнат ко говедо! Оправљај се, мора да живиш сас народ! Не мѐж да тражиш сви да ти се покораву, мора се и ти негде покориш! Гњ.

— запѐл ко рак—на брзак! Дѐ стани, полка! Гра.

— кривиш уста! Народ те слуша, народ че ти се смеје! Грш.

— лајеш опашкуту! Дабе ти је све това што ми казујеш ка те не слушам. При.

— потибујеш мужатога, немѐј га брукаш! Немѐј те после бије! Сук.

— се запѐл како вол у јерѐм! Дѐ и ти малко попушти ако бчеш да се слагамо. Пок.

— уста плакниш с мѐне, па после че се чудиш одѐка си. Км.

— чегиш рапчѐпената уста! Ја сам се од тебе теквѐ бљувѐтине млого наслушала. При.

Немѐј, синко, да пражите чудила! Немѐј свѐт да ви се смеје! Вој.

НЕМОЈ ТЕ —дупе лѐже (Држ); —одлаје Белка (Вој/Држ); —одува ветѐрат (Бс);

— памет лѐже (Вој); —све згребаште (ПРж); —севетелишем (Вој); —тамо зоглазим (Грш).

НЕМОЈ ТИ —доѐдим, бѐље је, бѐље че ти је. Вој.

— друсном јѐдѐн шамар, па ће се оћутиш зачас. Бла.

— сунем јѐдну песницу, па че—се зачас оћутиш. Кр.

— млого—млого да знајеш, да ти не сунем јѐдну песницу, па че се учудиш одѐка си. Вој/Сук.

— па врљамо гуњу на—главу?! Бер.

НЕМОЈ —толко да се уидамо, дај да си живујемо! Зав.

— тука текá, че узвѐриш народ. Вој.

НЕСИ —билá, неси видѐла! А трѐбе да отидеш да видиш каквѐ се там раѐботи, па тѐг да оратиш. При.

— будала да украднеш, да се најѐдеш убаво, да се стѐпаш с некога, да се скáраш и да му накажеш! Само си у јѐдно будала, у главуту! А да ти неје главата и таја маана кудѐ би ти крај билѐ?! Сук.

— бѐш трѐбена пченица ни ти, ама тѐ, че те трѐпимо. Брц.

- жито да оглადниш народ, онó се и без тебе може! Сре/Гри.
- заслужи́л ни óтров да ти дадем да се отрујеш! ДД.
- ка́жеш, гла́дна! Па како́ че си гла́дна ка те цѐл Пíрот рани, сва́кому си на—госје отишла! Немаш óчи, па по цѐл гра́д сврчаш, цѐл гра́д те рани, слѐпно, неје́ те срамота! Пир.
- кум на свадбу те твоја́ (рѐч) да је последња. Гри. (Мужу).

НЕСИ́ МИ —врс! Не замлачуј се сас мене, пет године си постар! Е ти старѐте девојке, теја што су за текви́ ко тебе, теја што су застале како́ и ти! Чин.

— (млого) истреба́л! Вој/Сук.

НЕСИ́ —младунка! Пази́ кво че рабџиш! Ёбаво да отвориш óчи! Гра.

— па ти не́која хитка те да се сва́кому потсмејеш! Чин.

НЕСИ́ СЕ —вати́л у прстење? Заштó не мо́жеш?! А ка тебе теб да се помóгне, сви мо́жеју?! Вој.

— увати́л у прстење тамо?! Што то́ва не уре́диш?! Пир.

НЕСИ́ ТИ —влади́ка да не сме́је ни́кој да те ди́рне! ДД.

— па ни ти́ то́лко ло́ша како́ што си народ чѐпи уста?! Да си ло́ша не би́ се окол тебе врте́ли сѐлски му́жје! Видѐла сам ја́ и по́лоше и по́добро, позна́вам ко́је како́ је! ВЈ.

— то́лко шунтава и му́тава, са́мо ти је ко́жата дебѐла! Ћути́ш, па си рабџиш кво си науми́ла. Гњ.

Неси́ хитка да се за́йти човек сас тебе?! Погле́де се каква́ си штрокавал Рос.

НЕСМО́ —ни луди́, ни пијани́! А за вас не зна́мо, ви́ си зна́јете какви́ сте! Изв.

— си óчи повади́ли те да се мрзимо! Гос.

— те ока́ли за ни́шта, ни за ду́шу! Па се љути́ ако си бчеш! ВРж.

НЕСТЕ́ —ни први́, ни послѐгњи́, не сеџиравај се! Ако је са́ това́ роди́ло без му́жа, бóг ћу мо́ж па благослóви још једно́ да рóди. Јал.

— се ури́не та́ја рђа, па да ћу ви́ше не глѐдам! При/Вој.

НЕСЪ́М —ја за ману́, не́го ти! Де, уди́ри се у—главу, проми́сли ма́лко, па че види́ш. Пок.

— коњ, са́мо ја́ да вла́чим, а ти́ да седи́ш?! Работи́ и ти́ не́шта у ку́ћу. Рс.

НЕСЪ́М ТИ —ни́шта укра́ла, несъ́м те ни́шта излѐгала, каквó бчеш од мене?! Све́ што има́м створи́ла са́м сас ови́ја десет—прста! И немо́ј ми бри́гу зада́ваш, че те мо́лим! Ор.

— пут преми́нула до са́! Несъ́м ти ни́шта ди́рала! Каквó ме ди́раш?! Гра.

НЕЧ́ ГА —испрди́ш; —испу́аш. Вој.

НЕЧ ДА —доживиш да ти се ја молим! запамти што ти реко! НМл.

— измрдаш, неч ти се по кожу помине! Држ.

— једнеш! Црни отров че ти дадем да те отрúје! Вој.

НЕЧ —ми више присмрдиш у кућу! ВЛк.

— се више дозволим да ме простираш текá! И ја че казујем сви да слúшају твоју бруку. ЦД.

— това да пробíјеш, па да ти је мајћа Јана! Кр.

НЕЧЕ ГА —испуаш (Рос); —мајћи изамрдаш (Вој); —гузо како ти мислиш (ДД).

НЕЧЕ ДА ДИГНЕСИ БАШТУ СИ НА —манцалбк (Вој); —манцалбци (Гњ).

Нече да имају у квó да те закопају, до тóка си докарáла! А за кућу и за покућанство и да не оратимо! Држ.

НЕЧЕ МИ —се свáтове врну, áко ме кудиш! Рс.

— улéзнеш у кућу, помијарће! Сви су ми казувáli да си помијарка и да те тóлко не слúшам и не уважавам! Са—и ја видó, ама доцкан! Пир.

НЕЧЕ —ни—да чује више за нега. Бе.

— снајке да улéзнеш у кућу! Че се ванеш прекó—срце! Че ти пробíјем врата на коју бчеш сббу! Че ти делим овáм! Пк/Пир. Текá њóј казá свекрвата, па се вану доле, за пустињуту.

НЕЧЕ ТЕ —он пушти да му у кућу смрдиш! (присмрдиш. Вој).

— това осрéћи! Км/Бер/Пир.

НЕЧЕ ТИ —остáнем дужан! Че видиш! Км.

— суне зáлокот, иáко си га чувáл и гладувáл! Има се измотáва сас тебе, и това ти је! Гра.

Нечеш, нечеш?! Море, че —бчеш, че бчеш, сáмо ка ти дојдем! Пир.

НЕЧУ —више (ни) да чујем за ну! — Де, чеке, полбка! Ако ништа друго, родила те, дала ти живóт, мајћа ти је! Пир.

— га молим, те из—очи да ми испáда! Нечу да молим тóга угурсуза!

Од нега ми до—гушу дојде! Дојде ми да штóкнем одóвде! Држ.

— да зависим од једну чéпаву бáбичку! Од баксузлбк сам се дигла, áко сам бóлна! Онó глéда сáмо своју гузицу да нарáни! Изв.

НЕЧУ ДА ИДЕМ ТÁМ —нечу се потрíшам! ВЛк.

— па да ми се баштá ми из грóбиштата дигне! Пет.

НЕЧУ ДА ИМАМ —мешу с тебе; —с гóвна рáботу; —с тебе мешанију. Вој.

НЕЧУ ДА —ме врéћа, нечу да ме боли! Бóље че је да ћу моје бчи више не глéдају! ПРж.

— ми грми главá! Што тражи че дáвам! Рас.

— му држим страну! Он не знáје каквó бче! Сре.

— њóј јадúјем јáдовете. Вој.

Нечу да сам ја свáчија палáшка, па (сáмо) кад њим затрéбем да ме зову,
а онака ме не познáву! НМл.

НÉЧУ ДА СЕ ТРТИМ —никому; —свáкому. Јал.

НÉЧУ ДА —си потрíшам децá, (нечу) на тúја áлу ћев да прáвим и да
јадúјем! При.

— ти улázим у кúћу, јетрво! Ка ми једнуш човéк срце избíје ја се не
поврчам! Пк/Пир.

— чúјем за нега па тамбн да ми је из—око испáдло! Трњ.

НÉЧУ —жéно, да бúдем лóш, да бúдем рђа! Мóже би бíл и лóш човéк, ама
су млóго две—рђе у кúћу. Држ.

— женú да си искáрујем на мáјћу ћев да прáвим! Мáјћа је мáјћа, трпела
је свé, и íма јóш да трпí свé! ПРж.

— нóњи смрдољáци да гíтам! Пир. (О свекрви).

НÉЧУ С ТÉБЕ ДА —íмам мешú! Вој.

— да се бíјем с тебе, очу да се бíјем сас прéседника óпштине! —Мóре,
ћути áло пијána, лéгни негде да те олижу пцетáта, свé си се убуљвáл!
ВС.

Нечу сá јóш да орáтим, али ка проорáтим ја че га орáтим (убаво)! Рос.

НÉЧУ СЕ —бíјем с будáле! Бла.

— вíше сећиравам! Јá че цркнем, óн че си остáне! Па сам реклá — нечу
се вíше сећиравам. Изв.

— потрíсам цáбе (Пк); —потрíшам, нечу се кáрам! (Вој).

— рáвњам с тебе. Пк.

НÉЧУ —тамбн ни лúд, ни пијán, ни мртвí! Бла.

— те брíчим?! Каквó си ти мислíл, текá ли да прóјдеш, јáлов?! Км.

НÉЧУ ТЕ ВÍДИМ —на мојá врáта вíше нíкад! Рáзбра ли ме добрó! Црв.

— пред мојá врáта! Дóста си ми гóс билá, не мóгу се од теб почéшам.
ВС.

НÉЧУ ТЕ —вíше вíдим ни у слику, ни у пúт! Изв.

— кажнéвам, нечу те глобéвљам! Бз. (глобљéвам/глобéвљам. Вој).

— трпíм, па не да си муж, негó да си светбц! ВРж.

НÉЧУ ТИ —вíше помáгам па тамбн да си ми испáдал из очíти! Трњ.

— се—(нí)—од говнó дíгнем! Трњ.

Нéшто ћи óчепи, почéше се кáрају свáћи дбн. Á напрéда су се ўбаво
слагáли. Сук.

НÉШТО МЕ —бéше издíгло, па несбм знáла квó да прáвим. Билá сам
узнемíрена млóго. И она ме зáкачи, и јá вој свáшта наказá. БЈ.

— је пéкло и мéне што сам тúја глúпос напрајíла. Нејé ми билó лбко
ка се скарáмо. Ама, не знáм што ми бí те вој тóва рéко. Кп.

НЕШТО —ми ћисало изгледаш! Немóј да си намислил сас мене па да се караш! Ћмам си млого рабóте. Глède да се карáњето пáдне на нeдeљу или на некóј прáзник, и пред нáрод. Па док се нí карáмо и лјутимо, да йма кој да ни се смејe и рáдује. Соп. (Окретање свађе на шалу).
— се удрванцила, нeшто је јáдовита на мeне. Вој.

Нí га онá смáтра за човéка, нíти у па óн смáтра за жену. ДД.

НÍ ДА МÍ ДООДИШ, НÍ —да те вицeвљам (Изв); —чу ти добдим (Сук/Вој).

Нí дужна, ни крíва, а опатíла (сам)! Дрúђи—пут да пáзиш каквó оратиш, а нејe лóше прво да промíслиш да ли је текá, па пóсле да га казујeш. НМл.

Нí —јe текá, нí је текá па билó! Ти мóж да си причаш кво си óчеш, а ја úбаво знáм каквó оратим. Пет/Држ. (Одупирање лагању).

НИ ЈЕДНО —за јeдно нeјe! Не вáљају ни јeднóто ни другóто! Вој.
— ме нејe зá—рце уапáло текá! Сáмо тí! Сре.

Нí кад се бúдемо делили, че се чýје чбк у Татáрско. Рс.

(НÍ) ЛУКОВО ПЕРÓ —му несбм узeл, а óн не знáје кво орати за мeне. ПРж.

— што је лúково (перó) нејe ми дáла! Трњ/Гра.

НÍ МЕ —рани, нí ме пóји, нí ме облáчи! Каквó онá трéбе за мeн да се брíни. Сук.

— раниш, нí ме облáчиш! Каквó óчеш од мeне?! ВЛк/Гра.

НÍ МИ ТРÉБЕШ, НÍ —ти трéбем (ЦД); — чу ти добдим (Вој).

НÍ НЕСМО —тóлко лóши, дe?! Тí ли се па смáтраш за голему гóспођу! Изв.

— несмó стóка, ако смо овчарe! Не мóж сáмо да ни карате да рабóтимо! Бс. Текá је, Кóка покóјни, кад му кáжу да нeшто урабóти, оратиш.

НÍ —с прс га несбм пíпнул, а онó ровe ко да га дeрем. Брц.

— се вóдиш, нí се караш! Дíсај се пóпе ћáк да сeдне! Гра.

— си живe, нí се карáју. Рос. (живe/живују. Вој).

Нí смо и видeли, нí смо и узeли! ДД. (О крађи).

Нí —срám, ни óчи, свáшта си наоратише, áко ћи цeл комшилбк слóшá. Пир.

— чу те глeдам, нí чу те вíдим. Вој.

Нíкада видeло да не вíдиш! Тóлко си лóша да не мóгу ни да те поглeдам! Изв.

Нíкој се нeче по тeб расплетe! Дe! Држ.

НИТÍ —сам се јá карáла, нитí свeкар. Јá га несбм изазивáла. Цр.

— че ти вíше кáжем нeшто, нитí че се познáвамо вíше. Цр.

Нићи нече да ме зајебава више! Само нек ме закачи, па че види! Тм.

Ништа живо немате, само на гузиците мислите! Држ.

НИШТА МИ НЕ МОЖЕШ, САМО —мож да ме мразиш; —можеш да ме мрзиш. Вој.

НИШТА —не разбираш, ти си како једна гуска —Гуска ми каже па ме неје јад! —Само си подигао главу ко ћуран, па КЉОП! КЉОП! КЉОП! Кљопосал си ко ћуран, ћуране један! Пир.

— сас бијење не мож да направите, теква је она! Од бијење вој памет неје до са додила, а нече ни од са. Пир.

— си немаш, и никога си немаш, и има си текá умреш. НМл/Пир.

Носиш дупе како товарија, па се само по теб обрчају и смеју! —Ћути си, рђо једна! Оно и твојата товарија неје малечка! Држ.

ЊУ —какв је зор накарало при толко деца да се топрв жени и да ћи брука?! Пир.

— сматра, теб не сматра! Тов боли! Гра.

ЊУРЧО —њурави! Што ћутиш, што не кажеш кој ми улази у лозјето! Ли си тува бил, што неси окал! Вој.

— Њурчо! Њурчо! Њурчо њурави! Жената те за—нос ватила па те води куде си оче, и работи си све што оче ка вој дојде на дупе ћев! Држ.

О, БОЖЕ, ДА—ЛИ—ЧЕ —да доживим да видим како (че) се мучиш?! А че се мучиш, само нема да има кој да те чује, и да те види, и да ти помогне. Рс.

— поживим, снајо?! Да станеш свекрва, да видим каква че си ти! Ја сам лоша, ти че си добра?! —Да бч да умреш, свекрво, док ја станем свекрва, да не казујеш каква сам била снаа! Гра.

О, Боже, моју ћитку сви видоше! А да—ли—че доживим да видим и ја твојуту ћитку?! Гра.

О, живили смо ко брајна! Ама, те, скарамо се, жене ни карање направеше. Цр.

О, идијоте ти један! Идијоте идијотсћи! Изв.

О, много зли човечи текá орате! Срамота ме да слушам текве речи! ТД.

О, они се, са за—са, много слагају, лижу си дупетијата, глава и дупе заједно. Ама че њим видимо после какво че да направје. МЈ.

О, оно че потрчу свете по нега?! Че се збутају на вратата?! Сре.

О, побеснело куче! Не плашим се ако ме убијеш одједнуш, него ако ме осакатиш! Дој.

О, страшно чудо! Купила си, та квб?! Ни си имамо и болје! Сук.

О, ТИ —ли па мислиш топрва да не мож да се заћитиш?! Гњ.

— ме па много уплаши?! Од како ми рече да че ме бијеш ја се све тресем.

МСв.

— си се поправи́л ко да че се ош—амут жéниш?! НМл. (Ругање у облику ласкања).

Облече се и одвлече се. Треба да је отишл при ону́ја кучку проклéту што ми ку́ћу бпљачка и запали. Изв.

ОБРА МУ —ноћете; —рућете; —снагуту. Вој/Сук/Брл.

Обрале си милосат сас свекрвуту. Км. (Злоба).

Обриши вој челó с песни́цу, мóж се је мálко зазнојила, па че се зачас оћутí. Кр.

ОБРНИ СЕ —душманине! Кажí једну реч, че цркнем! Дој. Товá је баба Срб́ра реклá, она́ је млóго обичáла да се кáра.

— па си поглéде крпћете на дупéто, па тегáј орати. Гра.

Обрукáла ме, узнемири́ла ме, не знам кúде да поглéдам од срám. Нш.

Обу́ј си, бре, панталóнетe! Немóј да идеш како парасíна, растрéсен! Гњ.

Овáј пáмет да ми је билá, не бí те тóлко помагáл. Орљ.

ОВА́ЈА —гризе зýби на мéне! Сá че да пóчне да óка, сá че збéре маалúту! Сук.

— је мéне зацрни́ла, а тí си па Нóку зацрни́ла! Вој.

Овдéва се не зна́је ни кóј једе ни кóј пијé! Вој/Км.

Овáја (ко да) се дóми, овáја згрíба од све стране. Изв.

Овó је сáмо прóпушка, сáмо да си прóјдеш! А неси́ заслужи́л! Пет.

Овољíла мужатóга па му не дáва (нí) да зíне! Она́ све распрáвља! Ама да íма пáмет, па нéка и распрáвља, а она́ пáмет нéма! Цр.

Овртоглавéл си, па нéмаш íч од мóзак! Сук.

Óвцо! Óвцо! Од тéбе пóглупаво још несб́м видéла! Гос.

Оголи́ла башту́ си и ма́јћу си! Све смб́кнóла што је моглá да смб́кне. ВРж.

ОД —акб́л си нéмаш нíшта! При.

— бв́лу је рíпнула на вшкú, па се óдма подголемíла! Мојá јетрва, гóспођа?! Изв.

— врéме си си навíшија! И децáта су си навí ши́је на тéбе! Брц.

— дóбар сóј?! Сéва ли, сéва! Брл.

—ишчепл́к устáта ти отишлá на тíлат! Гра/Брц.

— како си тí дошлá, тóлће гóдине, несмó ни кољц побíлили у—зemi! Не íдемо напред, а íдемо насáд. Сре.

— ко си тí за сíна ми дошлá, сáмо нéшта мурдáриш! Пир.

— когá че чýје добрó, те добрó да бóде, да се не кáра, злó да не прáви?! Да—ли́ од ма́јћу си?! Трњ.

— лóше да ме нíкад не питúјете! Јá си лóше íмам дóм! Зав.

— лóшега дужникá и кош плéва дóста?! И да се договóримо да се вíше

- не видимо, па да идем у ђавола ја, и да идеш у ђавола ти! Рос.
 — мене си седи на—мира, не дирај ме! Вој.
 — мuku је умрел, неје од добро умрел. Грш.
 — немајтекуде пристал, ама—му ич неје воља. Прво га били, па после пристал да—се жени. Вој.
- ОД —негову страну ме млого не греје, ако си је син! Нек је и сто—пути син, ама текá—је! Кр/Пир.
 — овуј младињу днџс не мож ништа да буде. Она ништа не препознава. Само гледа дн да у мине. Ја ли че рабџим, жено, за њи, а оне да седу?! (препознава / признава). Пк.
 — пијанога башту не мож да буде трезно! Два—пути му се живот делил, дете нема, никога нема, живот да му спаси. Пир. (Оговарање).
 — са натáм никад да те не срџнем, а камоли да те видим у моју кућу. Сре.
 — суде сам закасала! Сви руже, сви оку. Зав. (оку/окају. Вој.).
 — твојуту ме страну нема огреје, снао! Ја си видим срећуту још са! Чин.
- ОД ТЕБ —ме стрá вача и кад ћутиш, и ич не обичам ни да те срџам ни да те стџам! Рас.
 — ми је ладно срџе! ВЛк.
- ОД ТЕБЕ МИ ЈЕ —до—гушу дошло (Држ); — дошло да вачам по—свџт (БЧ).
 — синко, дошло да вачам светá. Вој.
- ОД —тебе се ништа не надам нити па мислим да пружам! Изв.
 — текви, како што си ти, и бџг—(је) дигал руже! ВС.
 — текво се не мож отпереш! Мани ћу, бџге у—свет од ну! Рас.
- ОД ТОВА —куче нема спас! Км.
 — не мож се отпереш па квџ—да бчеш да правиш, па како год да се браниш и да бкаш. ВЈ.
- ОД —трн та на глог! Казувá ли ти ја да че погрџиш?! Епа, са трпи, са ти не може никој помџгне! Пет.
 — туј жену немаш вајду, она те упропасти! БЧ.
 — ћоравога свеца ми ништа не трџе! Км.
 — цело јутро несџм подигла главу од рабџу, а ти си се са па нашџл да ми закркујеш! А цел дн си лежал ко рџзан! Вој.
- Одавна би ти, зџте, зашугавџл да ти ја не помáгам! Цр.
- ОДАЈЛО СЕ НА ТОВА И — не мож га врнеш. Чин.
 — ништа друго и не глџда (Сук); —па ништа друго не пипа (Кп).
- Одвлџкал свџџте! Били га па, па га растурџили! ВРж.
- Одживи га ти убаво! Имáла си срећу за будáлу да се ожџниш и она да те слџша! Онџ текá билџ пџдобро! Рос.
- Оди како ћувало нџчу. Пир.

ОДИ —твоје ме па добрo мѹка вача! Ка би могло да си помалко добра па да не бeгају од тебе деца ко од мeчкy, па(к) би си убаво живувале. При.

— те, теквија ко тебе дошло ми је да бeгам у—свет. Вој.

Одиш ко штуроглав по њивете, по пољето, а за рабoту се не вачаш! Немаш ништа у главу. Држ.

Одједнуш пресечи како с ножи! Не мож, мѹжу, више текa! Покажи њим да си порасал, да неси више дете, и да мора малко да поразмисле кво рабoте сас нас. Цр.

Одма кажи човеку, не турај на—срце, не болуј, одбни малко, разби брiгу. Зав.

Оженил се, те да—си види срећу! Км.

Оженил се, отишла само да—си неје дом! Цр.

Озверил се свет! Карали се, били се, збирали народ, а са се и тужевљу. Соп.

Ока—мрака, ока—мрака, на свашта га напрати! Паметан човек, ама закасал сас будалу, ни оче да бије, ни помага да саветује! Вој.

Ока там по целуту кућу, па се кућата тресе. Гос.

Окоњи се, бре, па нече ни да чује за рабoту! Држ.

Олењила дупе! Чека ја стара за њу да рабoтим! Јал.

ОМЕРА ДА —га удари; —му каже. Вој.

Омрзљци пражел! Само се карају, само се мрзе! Гадине! Рс.

ОН —бајим не разбра, ама убаво ни користи! Малко по малко, неprimетно, нашегo богатство поче да пребди при њeга. Брц.

— би седал, ама му дупето дава зор па не смеје. А једва гледа, и једва влачи ноћете по пут. Јал.

ОН ДА —иде, да се ландра, а ја да му пражим баницу?! Епа, нема! Цр.
— се доване до мoјето имање, њeму неје друго! Сук.

ОН —дете, ама она неје дете. Њој се не мож опрости, а њeму може. Пир.
— дојде малко како зашашавен! А и свити сте си текви. Само ти неси, ти много убаво лажеш, како нашата шугавата кучка. Сук.

ОН ЂУ —не слуша, она му бeре јадове. Чин.

— пчује, она га проклетисује, а брат и сестра! Да се крстиш сас обете руће. Брц.

ОН —зeпне душу да му вади. А овија и дупе че му даде, само да га не дира. Држ.

— злу (реч), она по—злу! Ич му неје прећувала! Зав.

ОН И —ја, скарамо се зачас! И после ко да ништа неје ни билo. ПРж.

— она су те—текајате, а она је па те—теквајате! Пир.

- ОН ЀМА —стоку кóлко бчеш! Сáма се стока чува! А он висíи чás при једнога, чás при другога по селó! Орљ.
- ўши сáмо да му главúту крáсе, а нé да слúша овáм каквó му се орáти, каквó му се сипúје у кóвуту. При.
- ОН ЈЕ —глéтав за тýја рáботу, пóдóбро је да узнете нéкога пóвреднога да ви (мож) рáбота отрса. Мл.
- големá цеплéнка, јá ти кáжем. Тм.
- ђáвол, од стáру козу јáре, па че те превáри, че вíдиш! Гра.
- млóго бблан. А и сестрáта му се од— рáк оперисáла. Нејé се пазíла и на рáботу је умрéла. Затíрају се једнi по једнi, а бéше њим све мáлко. Све су тéли да пригрáбе, све у нýи да је. Пир.
- мóј гарезлíја, карáли смо се с нéга јучéра. Дој. (каразлíја. Вој). (Опроштај у виду шале као почетак помирења).
- нáзáјнат у свéте будáле, па му мíло. Кр.
- од стáру козу јáре! Пóдре ђу, па си пóсле ћутí, а онá беснéје и брúка се пред нáрод. Кр.
- па(к) иди—ми, дóјди—ми, и пá(к) мóж од нéга нéшта да одбéреш. Алí од голéмотога нéма нíшта да одбéреш, од нéга нéма нíшта да бóуде. Чин.
- под маанú! Пóдóбро је да се у нéга, чéрко, не заглéцујеш. МЈ.
- пóпаметан ка не орáти, па си пóвише ћутí. А сá што му би дá се јáвља, не знáм. ЦД.
- свíнско прáсе! Нејé ко другáта прашчíна прáсе, нéго је пóголемо прáсе! Кр. (Подсмех уобáженој будали).
- ОН —ме све прáви на вртоглавога и на лúдога, ама сá че му тóва нá—нос излэзне! Об.
- мíсли да му јá не знам прескакáлата! Не мóж он мéне да надíгра. Сре.
- мýти вóдуту! Тáја је рђа голéм баксуз! Трéбе да му се отéпамо свитíи зáједно, да се једнúш откáни од нáс. При.
- на íжуту нéма ни врáта како трéбе, па че пóчне скóро сас трн да и затвáра. Пк. (и грáди). (Подсмех).
- ОН НЕЈÉ —спóсобан волá у дýпе да убодé, а овáмо бче да вóди нáродне брíће! Јá га прва нéчу бíрам, а ви друђи како бчетe! Гра.
- тóлко лóпав како што га ти опáдаш! Знáм човéка! Другóму мóжда прíчаш за нéга, мéне немóј! ВЈ.
- (ОН) НЕШТА ПУА НА —мéне; —нас. Вој.
- ОН —па дрдње ко будáла! Гњ.
- рóгове не нóси, што му се плáшиш?! Кажí и тí нéму, па нека се и он једé од јáд. Дој.
- сáмо глéда нас да оластри, да оћíма! Зав.

ОН СЕ —види будалес, а умéје свé да ти кáже, па ти је бóље да се не ди́раш сас нéга. ВЛк.

— ўока, ўпцува, побеснé нáчисто, а ни се разбегáмо кóј на кудé види! ВЈ.

— ўсре ў—мене, па ка ме нáпождипи! Бреее, не мóгу се одвáрдим! Кó од кúче! Вој.

ОН СИ ЈЕ —башгú утепáл сас Цíганина, па га на магáре носил, па га врљил у нéкакву рúпу. Па пóсле се све тóва открило. Текви су, пази се! Рс/Пир.

— он, мí смо си мíи! Нек рабóти квó си знáје, штó ме брíга?! ВЛк.

ОН —ћутí, ја ћутíм! Да пр́снем од мýку! Ћутí ко мýтав! И кáже: Сít сам сáс сви, и сас родú, и сас брај́на, и сáс женú! Идеш или не идеш?! Очеш ли да ти добде и да њим добдиш?! Очеш ли да се познáвамо или да се не познáвамо сас мојú родú?! Цр.

— умéје и на будáлу да се прáви! Сáмо си сá нéче, срамотá га, срám знáје млóго! Изв.

ОНÁ —би, чéрчица, тóва знáла?! Чин.

— вéверица, кáтерица! Да сабéре чúжда децá да рáни?! Пир.

— га је напулезгáла, па га је пратíла да се кáра. А он је мíран човéк, он не вóли карáње. Вој.

— да је акб́лна, не бí за теб пошла! Рас.

— зíнула ко крáва и не мóже ћу умíриш! Црв.

— знáје да направí на свíти нítће. Пир. (Оговарање).

— иде по цр́кве, ну калúћерити онóду. Пир.

ОНÁ ЈЕ —големá лопатáра, пренóси од кúћу на кúћу. Па се са од нú одб́ила и њóната децá, од мáјћу си, срамотá ћи. Пир.

— мисли́ла кој знáје каквó че постíгне сас тóва! Ста.

— одродíла на врéме, још у детíнство, па сá не мóже да рáца! Епа, не мóже! Правíла си ћéв ка нејé требáло! ДД.

— речлíја! Да ти кáже лóшу реч, тóва ўбаво знáје, ако не умéје ни чарáпци да си исплетé! Трњ.

ОНÁ КА —би умејáла да вíди квó све íма у њíнуту íжу?! Какт́в је нéред, íма се онесвéстиш! Држ.

— дојде, па ка сíкну! Разбегáмо се! Рас.

— ни сíкну, рáзјури ни! Побéгомo кóј на кудé вíди! Брл.

ОНÁ —кад ме почé сéре (у) брковe! Ја не мого́ да истрпíм, па ћу ударí. И сá íдем по сýдове, сá сам јá крív?! Кс.

— каквó је работíла с мéне, да знáје сíнат или бí ћу бíл или би ћу награди́л. Завíси од синатóга, да ли си вóли и поштује мáјћу ко мáјћу. Рс.

ОНÁ МЕ —íскара, ама нoј ја ўбаво и рéко: Тí ли че ме искáрујеш?! Акó

ме искарујеш нема ни ти да доседиш у туја кћу! И ти че се посћиташ како и ја! Тека ћу проклé, и она се малко поумири, поуплаши, па ми рече да се врнем. Пир.

— кад год отидем там при њи, све подвачује нешта да причам за јетр-
вете, да ми мђж после сваћу прáј. Вој.

— кърва, товáри сас сина! ДЦ/Гра.

— прво на́кара да се издума́м, па одма трчала да вој ка́же. Са ми криво што је текá испáдло. А мђра да га је и она увелич́ила ка њој га је казала. Па са Вђрка нече сас мђн да орати, све некако крзб—зуби! Сук.

Она ми рече: Штрђкно једна, мђжат те не поштује! А ја вој реко: Ђу-
ти, мђчно једна, ћути! Да те не ўзе Мђка јђш би се по Кђј влач́ила с
једнога— дрђгога! Пир.

ОНА МЛђГО —зна́је! Свако́му се потсмејала, свако́га је оговарала! Кђј
ли че гледа њђната чђдишта?! Пир.

— пђца на мђне, а не зна́м зашто и за каквђ. Пн.

ОНА —му отвáра ђчи, ама ђн ћи затвáра. Будáла! Изв.

— ђче, што—год да ми ка́же, а ја са́мо да ћут́им и да ћимкам с гла́ву.
Изв.

— пак, како дђјде, дђже кћу́ту на рђгове: МЈ.

— при мђне живи ко бубрђг у лђј, уживá! Ама, насáд њој дупђто модрђ!
Рс.

— прђтрна, за свако́га се сећира́ва. Не мђж га научиш, нема на коју
гла́ву да дока́жеш! Држ (прђтрна/прђтрена. Вој).

— прђгалати, прђгалати, па се ђћута, ђтиде си. А ни си сви ћута́мо.
Рас.

ОНА СЕ —извђзла, извђзла, извђзла, па не зна́јеш ко́лко је дебђла! Па њој
се дупђто спушт́ило, па ђди како шђтка! Па прчаво, па га мрзђ да се
сведђ, и да се опђре, и да си изметђ! А спи́ до срђд плáнде! Гњ.

— па не мђже посђре без њђга! МЈ.

— са́мо отрљује од мђне! А она́ си је крђва! Рас.

ОНА СИ —је гђвна зајђла, па не́ка си ји и дојђде! Зав.

— тђва млђго увелич́ује! Пет.

ОНА —та́ја, свђ се дрђжи сас ашљакђр, па ти је бђље да не идеш при њу
бђш тђлко чђсто да те не научи на погáне рабђте! Бђље чђти је да си
на дђпе седђиш! Пир.

— што је работђла лђтоска с мђне, Бђже, Бђже! Вој.

ОНђ —ка́жу нешто, па си после ђмам орату́ сас мђжа. Тђ зашто не излáзим
на сока́к на орату́. ДЦ/Гра.

— шђшкају, шушулђчу, па га после отврљђ на дрђгога. Чђпе си ўста. Зс.

Они́ мисле да че постану чђкђје! А онђ сас сђлу и отимáње нече, не́ло
са́ка рабђта! Вој.

ОНИ СЕ —били, били, били, па си главе потрошили, па су и бџу досадили.
ВСв.

— прво бйше, па се тужише, па квџ (све) не прајйше! Изв.

Они си сами карање, праје, никој њим карање не праји! Не трпу се, не умеју да се договарају, па се само рчкају, само се карају! Км.

ОНИ СУ —йста лајна! Ни од једнога нема квџ да одбереш! ПРж.

— млого, ко пчџле, и с њи не мџ да излџнеш на крај! Пир.

Они че ме две недеље мувају ко блџсаву?! Е неч више да мџже текá! Че виде! БЧ.

Онија неќња ли ти га врљи?! Мани алу, више му га не давај да га (пџсле) не молиш ка ти потрџбе! ДЦ.

Оно алавџда! Тџв што ти је обрџкал, од тџва нема ништа! Нџго си џдма тражи на дрџго мџсто, ако ти трџбе! Држ.

ОНО БИ ТРЕБАЛО —ви будáлете да јáшите само поглџпава магáришта оди вас, да ви бџље слџшају! Видиш како те не слџша. Рс.

— да дџдем у твојуту кџћу да поочйстим и поопáјам. Ама че ми, пак, трџбе цџл месец, а ја си дџма ймам дрџђе раџоте. Брц.

— ви не мџжете да освџјите цџл свџт! Оно че се нájде некој и вас да сџпре! Зав.

ОНО ГА БОГ —склџал, па му не дава главу да дйгне! И оно нашлџ дрџ-
гому да се потемйва и дрџгога да клнџ. Вој.

— ударйли! А оно не види одџка га ударйло! Рс.

Оно га не мџж поднесџш ни час кад стáне да премйра и да се превйва.
Она нејџ раџотна билá (ни) млада, те че сá раџџти кад је веч нестáла.

Трњ. (О свџкрви).

ОНО ДА —ћу уврџди, а нејџ вáжно да ли је йстина или нејџ, и да ли че си текá уврџди свџјетџга мџжа, свџјата децá и свџјуту роду. Пир.

— ймаш акџл, не бй текá прајйла! Сук.

— му чџвџк не речџ? Нџк са њу боли глава, што мџне?! ЦЦ.

—нејџ завидлџк, добрџ би билџ. Ама нáрод завидџује, не обйчна да си пџдобар од њџга, па те прџговáра, клевети, прајй ти штџту, раџује се ка те невџља притйсне. ВЈ.

—џче тџб тџв да стйгне?! Бџг че па слџша тџбе, будáлу, да ми дом затйра?! Јал.

—си блџсава, каже и мáјна ти! А како да њџј не верџјем, она је стáра женá, и знáје како џ је очувáла, а и ка орати цџло сџлџ ћу слџша. Држ.

ОНО —дошлџ па не знáје ни како че каже, и зашџт че каже, ни кому че каже, ни да ли је тџв што каже текá или нејџ текá! Лџдо! Чин.

—дрџго не мйсли! Нејџ замислйло за польскџ раџоту, нџго летй по кџрвџ!
НМл.

- љу бђг ишчепи́л, а ишчепи́л, па љу наказáл! Унакази́л љу, па да је човѐка грозá у—очи да љу поглéда! И она́ нашла́ девојче да ми куди?!
Пир.
- ОНО ЗАШТО́ —му рече дода Сѐва?! Нек чу́је, и њѐга да је јáд, а не само нáс! Вој.
- нáрод кáже: Сачувај ме, Бђже, од áлтаво и ишчепено! Неје те бђг ца́бе бележи́л, требáло је да се на време пázим оди́ те́бе! ВС.
- ОНО И —кумовéте на њу лјути па се ћину! Срамотá ћи што њим је куми́ца, а децá си разјурила! Брц.
- срѐћа је што је текá! Да си ти́ без несво́љу, ти́ би свѐт јѐл! Брц.
- твојата пáмет íма голему́ муку — мáлечка, а мђра да слјуша голему́ будáлу! Рс. (Увредљива шала).
- убáвете сѐру! Говнђто њим не пáда далѐко од петѐте! ЦД.
- чѐрката си је на мѐни! (Ни) нíкому не ћути́мо! Рас.
- ОНО —íма окáње, ама íма овђв твојѐ окáње је прекáрано! Вој.
- íстина, с пáмет си како мáлко намањ́к, ама ти нíшта живђ не фáли
- му́ж се и половíна! ВЛк.
- јá не мђгу да се расћíнем од рáботу! Помáгајте, ако бчете да једѐмо пáк зáједно. При/При. (Прекор своје деце).
- ОНО ЈЕ ДОШЛО́ —гуша за ши́ју; —за гушу да се вáчамо. Вој/Јал.
- кђј над когá мђже! Грш.
- ОНО (ЈЕ) —млђго нáрод промени́ла овáја земљá, па че промѐни и вáс. НМл.
- на вáшту девојђу áрне позамину́ло време! Каквђ се па тђлко вáлите сас њу?! ВС.
- од њѐга големá закáсђтина. Вој.
- ОНО —је окáло по мѐне, па се рáстури! Мђре, нечу више да чу́јем за њу! Била ме је што сам вој улази́ла у стáнат, па сам га однѐла ко мáчка! Држ.
- једну́ш ли је па дá му опрђстиш, и да му проглéдаш крђс—прсти?!
Трњ.
- ОНО КА —ме нáбра јáд, па њђј све рѐко у—очи! Па сá нека ми се лјути кђлко бче! ВЈ.
- ми ћину, па ка почѐ и јá да ђкам. Сви́ти се разбегáше, а бн се ђхута. Вој.
- човѐка изб́зве, бн кво да прáви, мђра да нађди íзлаз. Па, ако трѐбе, и че се кáра, и че се б́је. Кп.
- ОНО КАД —б́и све турáла нá—срце, онђ би требáло да цркне, да се прекáра и она́. Гос.
- је рáт, онђ је за сви́! А овђ је, што ни селђто потáпају, сáмо за Лукáнци! А држáва ни и не глѐда! ВЛк.

- ОНО —какв си проклет човек, че си (га) најдеш! Онíја одозгоре све гледа, че да врча, а има кво да ти врча. И дабогда ти све по—ред врне! Тóва што си мэн рекла, доста је! Доста че ти је за век ако ти само тóва врне.
Рас.
— малко шкнута! Улэзло у нашто па си бére?! Што си не бére у њíното?!
Гра.
- ОНО МИ ЈЕ —главата зашгурела од њéга, па не знам куде да се денем!
Сук.
— дошло до гушу од њéга! Само он знаје, друг не знаје! Кп.
— на по текви, омрзло целото село. Изв.
— накапало од њéга. Вој.
- ОНО МИ ЈЕ ОД ЊУ ДОШЛО —да отíдем нéгде па да се нíкада не врнем!
Вл.
— смрт да си створим! Км.
- ОНО —од тебе ми дошло сама рупу да си копам и у њу да легам. Изв.
— ми некад дојде све да продадем, и да отíдем нéгде, и да ме нема, све до остајим. Али, че кажу луд сам. При.
- ОНО МИ СЕ —дере двајесе године, ама оно дојде крај! Ја му нечу трпим више! Брц.
— душата, чини ми се, усмрде од њéга! МЈ.
— прймоче од ваше орате без везу! Кр.
— стужни оди тебе, дете! Кóлко си малечко, тóлко си баксуз! Вој.
— таја девојна још бдма неје млого допадла, све ниско гледа. Гра.
- ОНО —мисли како се сас својето игра, оно че текá може и сас чужда! Пк.
— мора некој да попушти, да пречука тóва што су стéкли! Да се пропије, прокóцка или прокурва! ПРж.
— насилело, мисли че полети! Рас.
- ОНО НЕ —вреди човек да отари (на бóкову главу). ДД.
— знаје куде иде по мале, само лута ко трéснута! И све си њој равнó дбн и ноц! Само рúли, рúли, рúли! Пир.
- ОНО НЕ УМЕЈЕ ДА —оди него се саплита, а некому нашло да казује за памет и за умејање. Јал.
— работи. Оно си одило на главуту. Онí га усвојили па му све чинили. И текво че ти у кућу улази, у дом, снаа да ти је?! Пк.
- Оно неје бебе па да га раниш сваћи час! СГл.
- ОНО НЕЈЕ БЪШ ТЕКА —како ги ти казујеш, ама те ја че се охутим, постара сам, требало би да ме је повише срамота да лбжем и да окам. А ти си окај и казуј и квó трéбе и квó не трéбе, и квó је било и квó неје било, тебе нема нíкој да замéри, знају те. И мајху ти сви знају. Она те је школувала за теја работе, а и за онéја дружете работе, које је срамота да спомíнам пред народ. Оке си ти, ја че си хутим. И па си

ти при мѣн дојди јутре на ручѣк, или на вечеру, или на варене тикве или класове, или на булѣе, па че си ти ја леб дадем, и све че ти дадем што ни јѣдемо ка улѣзнеш. И мѡж пѡ да зајмиш зајтин, па че ми пѡсле све врнеш на кѡп. Сук.

— ко што си нѡрод изврѡа уѡта, ама квѡ да прѡјмо?! Пет.

ОНО НЕЈЕ —једнуш! Дѡсади ми! Кр.

— лѡше да узнеш мѡлко и чѡжде бчи па да поглѣдаш сас нѡи каквѡ рабѡтиш! Твојете су бчи, изглѣда ми, ѡравел! Изв.

— сѡмо твојата чѣрка бѡштина и мѡјина, него је и мѡјата! И не мѡж да ни потрѡсите и брукате девојче пред нѡрод за ништа! Ако трѣбе, ѡма се и судимо за тоѡа, сѡмо ако га дирнете још једнуш! Гра.

ОНО —нѣмаш бчи да дојдеш! Обрукѡла си се, па сѡ че трпѡиш ка ти нѣшта потребе! Нѣма више да бѡде како до сѡ —све што ти притрѣбе при нас че најдеш! Пет.

— неси ти једѡи! На мѡлого мѣста је тоѡа билѡ —задѡже пѡаметни чѡвѣци будѡлу да за нѡи орѡти. ДД.

— несмѡ само мѡи, онѡ ѡма по свѣт свѡкаква чѡдила! Једнѡ текѡ вика при женѡ на пијѡц како се син јѣдинац оделил од ѡу. Цр.

ОНО НЕСЪМ НИ ЈА —зѡвише (на—мѡјѡу) (Соп); —ѡдвѡише на бѡшту и мѡјѡу, па на свѡку будѡлу вољѡ да правим и здравје да губим. Рас.

ОНО —ни сѡмо правѡи на шашламѣ. ВЛк.

— ѡу са улѣзла бубуљѡчка у глаѡу, и врти се, врти се, врти се. Ама ка престѡне (бубуљѡчката) да се врти, и ка види ква је направѡјла, а онѡ од мѡку че цркне. ПРж.

— од тѣбе се трѣбе вѡрдимо како од кѡче, како од злѡ кѡчку. Изв.

ОНО —ѡче чѡвѣк да му не кѡже! Сук/Вој.

— па не лиѡи више на девојѡу! Мѡле кѡко сас црѡиво сѡрење! Изв.

— пѡсле мѡлого лѡко! Направѡи га друѡи, а ти пѡсле манѡ да најдеш! Пн.

ОНО СА —да му је тоѡа прѡи пѡт, па ѡде—ми, пѡјди—ми, да му се опрѡсти и поглѣда крѡс—прсти! Амѡ му неје прѡи—пѡт, мѡлого пѡти билѡ! Ста.

— кѡрвете сѡде! Ама, онѡ че се пак обрѡне! Пир.

ОНО САМ —и јѡ ѡкала, кѡчка вртоглаѡа! Нѡсим барѡјѡкат, зѡставу нѡсим!

А он си пак богѡташи на влас дојдѡше, и нѡ смо си пак сирѡмѡ! Гра.

— јѡ за утѣпуѡање! Штѡ рѡним кѡче?! ЦД.

— си јѡ за утѣпуѡање! Штѡ рѡним ѡлу белѡсѡвѣцку, и помѡгам! Рас.

Онѡ сѡмо дрѡнда, па ми је глаѡу размирило, па не знам кудѣ од ѡѣга да бѣгам. Пир.

ОНО СВЕ —дѡбро (ѡвде), сѡмо да пѡлетиш?! Трѡ. (Иронично).

— си ѡде на лѡше, како да му кѡжем! Зав. (О снаји).

- ОНÓ СЕ —каже: Од хóраво и алтаво бéге млóго далéко! Знала сам тóва ама се несб́м (од теквó) упазíла. Изв.
 — најголеме тикве на ђубре рацају. А и ви́ у селó имате млóго ђубре. Затóва си, трéбе, ти тóлко големá излэзла! Пир. (Иронија).
 — текви́ бíју, ч́весни нéче да се бíју! Брц.
 — тикве на ђубре рацају! Трéбе затóва и да не метéш, да ти децáта големá порасту́! Пир.
 — с теквóга текá разговáра —с мóтку, с песнíцу, сас шáмар, кадá какó устрéбе! Јел.
 — ти несí осватíла сас свáта сáмо мору́зу да му кóпаш?! ПРЖ. (Потсмех, завист због слоге).
- ОНÓ СИ —га сáкаш да ти га кáжем! Км. (се кáже. Пир).
 — је за јáд! Нéче вој тамбн нíшта помóгне, а она́ има децá малечка на—руће, и трíста рáботе, рáботе до ўши! Сук.
 — рáбóти каквó му сћу́не, а јá не мóгу главу да дíгнем од рáботу! Онó ја несб́м од чéлик! Чин.
 — сáмо окалáло обрáз! Кóј му је крíв штó се поже́њувало?! Пн.
- Онó снаáта остарé пóвише од свекрвуту, од бабу́ Рóску. Свáта рáбота лéгла на њу, цéл дóм. Трњ.
- ОНÓ ТЕ —бог ишчанчíл, па изгрбавíл, па че те још инчáнци и изгрбáви, па че ти се устáта укáче на тилат! Тóва те је свé бóг казнил!
 — Море, де! Нестé се ни ви́ у крцу врзáли, може и вáс да ишчáнци! Бла.
 — сáмо тóлко помóгло да те (пóсле) мóже једе́ цéл живóт! БЧ.
- ОНÓ ТИ —брá, брá, па чé пукнем! Че мóра и јá да пóчнем да ти казу́јем! Изв.
 — мí све нáказа, свé што је трéбáло јá да ти кáжем. Ста.
- ОНÓ —товá ли је дóм кад се од комши́ју не мóже посéреш какó трéбе?! Што не зарáдиш, мўж си?! Глéде каквó рáботе дру́жи мўжје! НМл.
 — цéл живóт, сáмо јáдови! ПРЖ.
- ОНÓ ЧЕ —дóјде рéд и на дру́жи, и на вáс! Бóлката нéче свé у нáс да бóде! ДД. (Клетва).
 — му лíтну нóђе и њéму, па нéма да је влáс до крáј! ВС.
 — се нáјде нéкој пóјак и оди тéбе, па че ти излэзне ўћа, па че мóра да се оћутíш! Км.
- Онó, чéрката си је на мéн! Ни нíкому не прећу́тујемо! Гра.
- ОНÓ ШТО СИ —млáти нек си млáти, не мóра да га слўша! БЧ.
 — си детé отру́ла, трéбе бóгу да плáтиш! Држ.
- Опí Стáни мóмо! Не мóж тóв текá! ДД.
- Опá деее! Дóјдé тóва и при вáс! Вој. (Злурáдост).

ОПАДА МЕ —кудѣ стигне и кудѣ срѣтне. Вој.

— при сваку жену сас коју се састај. Држ. (стај. Вој).

Опасно си змиче Кóј те не знаје че те признаје кад га убодеш! Гра.

Опрзали ћу убаво, те вој се исмејаше женете! Вој.

Ораспијо једна! Какó њмаш очи друтому да пришиваш това што ти рабó-тиш?! Да ли те, мислиш, не знају тија што те слушају?! Држ.

Орате сас брататого ама крзб—зуби. Тová су њим жене направиле. Ако, ка су будале да се карају?! Кс.

ОРАТИ —ако њмаш уста да оратиш! ВЛк.

— и—работи! На рабóту нема стојање и оратење! ВС.

— све што ти падне на језик! Нејѣ те срамотá да плáскаш и да лбжеш, и да се смејеш како блéсаво! Бóг да чува од теквó! При.

— си ако си немаш рабóту! Мéне ме ич нејѣ брига каквó че ми кáжеш! МЈ.

Оратила сам да си блéсава?! А кóј ти па това речѣ?! Која ти је реклá, áј да се сóчимо!? Пет.

Осрећила је тија у чију је кућу отишла, па сá не мóж да процвту! ВС.

Отворила те тóлкава уста, па сáмо сóли, сóли, сóли! Ама ћу па нíкој не слуша, научили вој се! Гра.

Отéса се, нече да рабóти! Да ли па чека јá да рабóтим и њóнуту рабóту?! При.

Отéпа му се! Ако! И њéму да се најде нескóј њна! Мл.

ОТИДÉ —си мрштовит, па че бíје женицуту! Закасáло јáдно и онó при áлу! Гњ.

— у војску телé, врну се вóли! Пáмет ти ни тáм несóу могли насипу! Гра.

Откршује га! Ама је бóље да га не откршује! Соп. (Ругање оном ко говори књижевним језиком).

Отришај тáм! Де, нејѣ ми млóго мýка за тéбе! ТД.

ОТУД—ОДОВУД, ОТУД—ОДОВУД, ПА СИ МУ — га рече, прэсрамува му се. Сук.

— рече у—очи. Вој.

Ошутáл се ко да чека крта. Ама ка (те) бн рчне сас реч, њма да искокóлиш! Грш.

Ошутáла се јетрва ми, па ни реч да продума. Ама, нек ћу занéми па уста да не отвóри, штó че ми је! Грш. (Клетва).

ОВУТИ СЕ —бóље че ти је (ВС); —женó, ошүти, усвери нáрод (Сук).

— једампүт! Ако ти дóјдем мóж пóвише да те кóшта! ТД.

— рђо! Ни те слуша́м, ни те па смáтрам за куче пред врáта! Гос.

ОЧ —да кажеш да ти клечим! Товá ли бч да кажеш?! Цр.

— ли да се скапошеш нá—мира једампút, дегé?! Дúшу ми изéде, дупéнце малечко! Кóлко си мáлечко тóлко си баксúз! Вој. (Унучету).

ОЧЕ ДА —пробíје, ама не мóже, па сáмо угрéва! Вој.

— úзне туђо здравје, и снагу, и рáдос, и срéћу! Нíшта не обíча да је при другога пóдобро. Ако си ми је рóднина, ама текúв је, изметну́л се. Сре.

Оче преко бíка телé! На ту́ја áлу незáситу колко гóд да дáваш, крив че си што му не дáваш пóвише! Јал.

Очепíло ви (нéшто), па не знáјете ни квó орáтите ни квó рабóтите! ПРж.

ОЧЕПÍЛО ТЕ БÓГ, ПА —не знáјеш квó орáтиш; —све очéпено орáтиш. Вој.

ОЧЕШ ДА —бúдеш нади свí, одозгóре, чучу́ља! Епа, нéма ти са дадемо да излэзнеш одозгóре, бчемо мáлко да те је јáд! Чин.

— вршéмо жíто, па да је за мéн слáма! С тéбе се вíше не ортáчим! Гра.

ОЧЕШ ЛИ ДА —ме увóштиш?! Е, нéчу ти се даде́м! НМл.

— те држím на длáн?! Ако си снаá, несí ббг! Изв.

ОЧЕШ —ли тí да полудéјем, па у Топóлницу да ме откáрају?! За тáмо ли ме спрémаш?! Језíк ти се отсéкал, дабóгда! Цр. (Клетва).

— нéшта на силу, а онó не мóже! Не мóже на силу нíшта! Цр.

ОЧУ ДА ГА —дíрам, да га лúтим, да попúшти. Млóго дебéл! Рс. (О мужу).

— мáлко дíрнем, да се мáлко сéба! Текá ми сá блáго! БЧ.

Ош, свињó! Немóј ме дрсаш! БЧ/Изв.

ПА ДА —је пáметан, он не бí текá работил. Соп.

— му човéк не речé? Онó свé да ти речé, а ти да си ћутíш?! Вој.

ПА —дé, орáтí , дé, да чу́јемо и тéбе! До сá несмó имáли прíлику нíшта пáметно да чу́јемо, ама тé сá мбж се и дéси и да чу́јемо?! ПРж.

— доодí тíја заљуштенијат! Пир.

— и он зáмлата ко башту́ му! Мíслиш ли дóбар домаћíн че испáдне?! Чин.

— íма ли од тéбе поголемá будáла, поголемá свињá?! Свињó тí свíнска, ти нíшта не разбíраш! Ћушíја си тí, тáлпа неодéљана! Држ.

— јá сам се, брé, у појáту родíл! Мéн ли че учíш какó се бвце чу́вају?! Глéде си ти твоју рáботу, а јá че си глéдам моју! Чин.

— је окáла, па је срáла, па је мочáла, па нејé знáла квó је реклá! На-прајíла Кóсово! Вој.

ПА КА ГА —дóвати за мíшће, па га íсврљи! Áко, да знáје какó се у нáрод орáти! Км.

— увáти, па га трéсну бд—земи! И он се тíће бћута, нéма вíше нí да писне, а кáмоли да прéти. При.

Па ка дојде, па ка се љути, па ка се љуцува, па каквѣ рѣчи срамѳтне, па да се чудиш! Па се ни женѣте разбегáмо која на куде види. ВЈ.

ПА КА МЕ —декоше још од вратáта! Не дадоше ми ни да језитчим! Вој.

— дѣче! Па, ти си теквá, па ти си оваквá, па ти си онаквá! Па, мѹж ти је текбв, па ти је овакбв, па ти је онакбв! Па, од твоја децá нѣма пѳлоша! Мáни, јаѣдва се спаси, побѣго си, нѣчу сас рђу да се распрáвљам! Пет.

ПА —ка му се збрáше, па ка му се отепáше! Е га тáм, одмáра се од бѣјење, да одбне, да мѳж да се дѣгне нá—нође! МЈ.

— мѳра да се опрáвљаш, не мѳж да си дѳ—век алá! МСв. (Увредљив савет).

— нејѣ се бвш мáјна му млѳго подичила сас нѣга! Он мѳже да ти кáже свѣ што му прдне на пáмет. Сук.

— онѳ кој че ви помѳгне?! Че искѳпам мáјну ми из грѳбиштата?! ДД.

— прошлá лѹда Нáда! Добила мѣсто, па вој реклá: Улѣзни си у кѹћу па се кáрај с мѹжа, немѳј нáрод на пѹт да збѣраш?! Држ.

— сѣ си тѣја, и с бѣли—лук да се трљаш! Несѣ ни за млѳго унапредѣл, а несѣ ни пѳпаметан станѹл! Дој.

— ѹзни и од мѳјту (погáчу), нејѣ црвѣва! Вој. (Уцењивање).

— чѣ—си вржеш глáву (од нѹ) сас два конѳпца! ДД.

Пазѣ, бре, че ргнеш глáву да си стрѳиш! Бла.

Па(к) текá! Па(к) текá! И—тѣ какѳ— га казѹјеш, па испáда текá! Забрáздѣл си, и трѣбе дá—се врнеш! Сук.

Пáметнога чѳвѣка је срамѳта оклáпину да чѣка, а теб ништа нејѣ срамѳтá! Бла.

Пáтро пáтрава! И тѣ нѣшто знајеш да кáжеш? Штѳ си не поглѣдаш у пáтравете нѳђе?! Сук.

ПАЧÁВРО —Дрѳлно! И тѣ ли си за орáтење?! Рс.

— И тѣ ли си за орáтѹ?! Каквѳ си грѳзно, да умѣјеш тѣ би се ѳдма ѳћутáла, и свѣ би си ћутáла! Држ.

— Ораспáјо! Катѣле! Каквѳ добрѳ има при тебе?! Дѣ да кáжеш, нáрод да те чѹје! Јал/Пир.

Пѣрса, ка је билá жива, па нѳј орáтила: —Штѳ не орáтиш? Ни орáтимо, а тѣ не пѣскаш?! —А сá, онá си сáма кáже, не ћутѣм више, него не затвáрам помијáрникат! Пир.

Пѣтле! Пѣтлѣнко! Каквѳ ми мѳжеш?! Ако сам жѣнско, ама че бѣјем тројѣца теквѣ ко тебе! Сук.

Пѣтлѣчко! Сáмо подлáтиш на бѣјење! Ама, онѳ че ти нѣкој стрѳиш глáвѹту! При.

Пѣјжљѳ! Поглѣде се колћѣ си, па се ѳћѹти, бѳље че ти је! Рс.

Пијандѹро! Башгѹ ти од срáм јѣвтѣка че вáти! Км.

Пиљо један! Вој.

Пину, па ка доби реч, па ка се раздрња, па се не може оћути толко време! Морали смо на славуту да слушамо само Мирка мутавога! Не били мутава ка пине! Сук.

Питува, ама не могло да ватим крај како је било. Пет. (Оговарање).

Пишно једна! Ђути, ја че са оратим! Гњ.

По Николу и Свети Никола ми је омрзал, и њу, славуту, че манем да славим! Гра.

Побеснел! Пошашавел! Усправља се с башту си да се бије! Км.

Побелелњаку један! Не видиш ли да си станул ала голема! Сук.

Поваливечеро! Ти се мора повалиш и ка ви једна од двете кокотше, што имате од сву стоку, снесе јајце! При.

Поваркал се да се ожени да му срѣната не побегне. Па са кука, ама не мож никој да му помогне, само понској комшија кришома. Алу узел, алу че води! Сре.

Повише сам од јаблаћете дал на подарак. Али, теја сам најскупо продал, пријатељство сам стекал. А ти си нашла за това да ми се смејеш! Ти сас големити језик да ли подобре мињујеш?! Брл.

Погледа љу убаво! Па љу после жално одгледа. Ама си љу она однесе, нема срам што је чујдо! Гра.

Погледај си мајћу ти и бабу ти! Доста ћи је мајћа ти казала! Она беше језик пуштила до—земи, ама си и чула и видела како је прошла! Очеши ли и ти текá да пројдеш?! Пир.

Поголема ти пртка не трѣбе! Доста че ти је, ка ме закачиш пред народ, да ти споменем копилето! Пир.

Подбива си шегу сас мене! А оно за шегу та нема дека! Вој.

Поджвцнула га малко жената, па се са само кара сас брата си. Вој.

Поджвцнули га, па се само кара. А они се па смеју, како да не орати њим него на некоји друђи. Тová им задовољство. Пет.

Поджвцнумо ћи, па се, бре караше, па се караше, па село размирише! Км.

Потре га да се кара, а бжце га. А њему па малко трѣбе, лѣк на памет. ВРж.

Поздраво од мене, а спи?! Болно?! Пк.

Позинуло си како крава ка прежива, па си дигло главу како да си само ти жена на овја свет. Само блајш ко овца! Држ.

Познаваш ли онга човека? —Името му знам, ама не знам да—ли—је човек?! Рос.

ПОЈДЕ —големá ђурунтáја! Óстро на шíљаво ударíло. Изв.

— крупна оратá! Не знам што њим бí! Брл.

— лелка, појде пíсак (Вој); —пíска, почéше дéца да рову (Сук).

Појдí ти једнуш текá, па íма да вíдиш! Нéма да бдиш вíше! Пир.

Појдóмо сас мужатóга у Јáлботину на гóсје. Па се карáмо, па се бíмо, па га јá гацам с кáмeње. Па ме он пóсле стíгне и увáти, па ме пребíје нá—мртво, умóдри ме. А ја побéгнем па га гацам, и текá до Јáлботину, до мојí на гóсје. Текá смо живíли с нéга, нéчу да му попуштам! Јал/Вој.

Помáзена женá, аздисáла! Онó теквé прáје теквó, помáзене, нерáботне! Пир.

Помалáраће! Поселáрће! Од кúћу на кúћу, од сокáк на сокáк, село пребдиш! Ни децá, ни мýжа не глéдаш! И тí че ми казујеш?! Сук.

Пóмалко сíренце, пóмалко лéбац, да се нарúчаш, бáбино мáлечко! Вој. (Ругање унучету шкрте баба).

ПОМÉРИ —отпáдлицете! Онó трéбе и јá да сéднем како што си и тí сéдла. Вој.

— рукúту, че те мóлим! Уздизá те, уздизá те, па погрéши! Млóго си голему слобóду дозвáљаш, заборáвљаш кóј си, и кудé си, и каквó све мóже да те стíгне! Пир.

ПОМÓЧКО! —Мáлечк си јóш, а задíраш се! Де послуш чíчу, па се оћути док је врéме. ВЈ.

— Тí ли се за мýжа казујеш?! Пет.

Пооратíмо си пак сас даду Мíлку ко лúдити! Онá и јá си све текá ора́тимо, не умéјемо дрúгако. Јá си све ћутá, а ка се онá умори од окање и од беснејање, ја текá рéко па се сви исмејаше, и онá си побéже дóма. Вој.

ПÓРАНО СÚ —се сáмо учени растављáли, а сá почéше да се растáвљу свí рéдома. Нéшта и у вáшти пошлó гúсто, текá нáрод прíча! ПРж.

— у кúћу билí по млóго, а са сáмо четвóрица—петíна, па че се поједéмо, дрсамо једн дрúгога. А пóрано се слагáли, áко су билí млóго. Гра.

Поселáрће! Кúрво! Пачáвро! Áло небпрана! Да си домаћíца, не бí текá оратíла. Сук.

Посéрем ти се на имáњето! Гáздерица си па големá?! Изв.

Пóслаб сам оди тéбе, ама че те бíјем с тојáгу, и тóв ка се напијеш, ка сам пóјак оди тéбе. СГл.

ПÓСЛЕ —га два дбна чекáмо да се трéзни! И сá, ко да нíшта нејé билó, вáли се, домаћíн?! Кр.

— сам тóлко бил лýт да несбм знал кво рабóтим. Трњ.

— сé—(па) јéдва откачíмо од нéга. Дáде ббг те мíну Збра, те он бтиде с нéга. БЧ.

ПОТКРОВАВИЛИ —с бчи, не знам каквó чудо че направи дѣнѣска. При.

— сас бчи! Мбра да му је нѣкој казал за сирењѣто. Јал.

Потпáлзувал љи, па се онѝ карáли а бн користѝл. БЧ.

Потрѣсал ме! Али, трилетница да га тресѣ, какѣв је! Рс.

Потрѣсе ме! Али, нѣка се вѣне и тѣб да тресѣ текá! Пир.

Потсмејáл се црѣп на грне, та и тѝ менѝ Чин.

Почѣ се густѝ! Сá че бúde карáње и бијење! Изв.

ПОЧѢЛ ДА —га крши, а једнá му рѣкла: Изедѣмо ти корицете од гра-
мáтикуту, свињо ни једнá! Пир. (Оном ко говори књижевним језиком).

— се олѣњује. Дѣ да га мáлко постѣгнѣмо, да не рабѣтимо пѣсле и за
нѣга! ДД.

Почѣсте да се затѝрате, готѣви сте! Уклѣ ви нáрод, млѣго сте злѣ чинѝли.

Пир.

Пошашавѣл! Ђутете, па товá му је, док прѣђе ђблакат! Нѣга не држи
млѣго, ама док је шáшав да му не излázим прѣд—очи. НМл.

Пѣштује си баштѣ, рáни га сас мѣко! Знáје да баштá њѡј зѣби нѣмá! ДД.

Пѣштујемо си се, ѝако несмѡ (ни) рѡд ни пѡрод. И нѝкој и не мѡж посвáди.

Цáбе ми ти тѡва орáтиш ка те јá не слѣшам. Јá га знáм пѡдобре оди
тѣбе, и знам да бн тѡва нејѣ рекѣл. Брл.

Прáва си овчѝца! Јеслѝ си овчѝца! Ру.

Прáве си кутáшѣ ко децá мáлечка. Чáс се кáрају, чáс се срде, чáс се мѝре,
ко да несѣ веч у гѡдине, домаћѝни. Зав.

Прáво да си орáтимо, Дáнѣ, ти несѝ сас свѣту. Вој.

ПРÁЈ —давѝју, (клевети ме, опáда ме пред нáрод). Вој/Сук.

— ме нѝшта да не знáм! Гос.

— (ни) мрзос, ама нѣмá да мѡж да успѣје. Км.

— мѝр, да се помѝне! Оно нѝгде, кудѣ оцáк ѝма, не мѡже без чѣр. Сук.

— сѣгребѣје, ама нѣмá да бúde какѡ је бн решѝл. Сук.

Прáји од нѝшта нѣшта, од влакнѡ рѣно. И свѣ га обрча на карáње. Срс.

Прѣби га нáчисто! Ўвати га, па зби душѣ! Сви гледáмо и нѝкој нестѣ да
га отѝма. Бс.

Прѣдузѣла те тáја с голѣмото дѣпе! Док ѝмáш пáре, твоја че је, несѝ њѡј
пѣви. Држ.

Прѣз—уста љу пѣйсну. Сук. (пѣснѣну/плѣснѣну. Вој).

Прѣкупѝше свѣ, голѣме пáре ѝмáју. А прѣшљáци бѣјѡше до скѡро. ДД.

Прѣпрáча ми абрѡве тáја, не држи љу, тражи па карáње. Гњ.

Прѣсѣкѡ љу, па нѝшта не рѣче — ни А! ни Бѣ! Црв.

Пресіча ме ка оратим, све ме пресіча, све она да орати а ја да ћутим.
Сук.

Прети му, пшјује, налати да га бије, замашује. Цр.

Прешипé ми, па му реко свé по ред. Како да сам из књигу читáла. И за чёркуту, и за жену́ту, за свé му рекó. Ка си отіде дóма има ћи потéпа.
Рас.

Пречука га! Ама па пóсле и он мéне пречука. И сá смо на равнó. Текá га напрајимо. Ста.

ПРИ —вас кóј се први дигне тíја суди! Двнбсће си се тí, изгледа, прва дигла?! ЦД.

— мéн не мóж да прошијеш. Бóље че ти је да идеш на дрúго мéсто. Пет.
њи—сваћи двн (убаво) јéдење ко на празник. Пир. (Завист).

ПРИ —тéбе се свé измешáло, на—уста— ти гóвна излáзе, а на дупе оратá.
Држ.

— ћирицијете немóј више да се вáлиш! Онí ти и текá завиде на кўћуту!
Пир. (Мужу).

Придрж ми, мáмо, копилéто да се потсмејém на ону́ја копилáрку? Ти си се нашлá да распрáвљаш за девојачко поштéње?! Ћути! Трéбе од срам у—земи да пропáднеш! Држ.

Примоча ми се од вас, тóлко убаво оратите?! НМл. (Сваћалицама).

Присéдал си уз женéте ко женá без кудéљу. Какó те нејé срамотá?! Штó ми не донесéш водіцу, штó не нараниш свињéте, него си сéдал уз мéне да не мóгу од тéб да се почéшам?! Брúка и срамотá! Држ.

Присланчили га текá, па си (ти) пóсле јец месá. Вој/Пет. (Мужу).

Причај, причај, нејé ме стрá! Че дóјдеш при мéне да ми се примóлиш за лéб и с лéб, за не́коју дрéшку, за опбнци! Тí си, јáдна, ништа нémаш, а нерáботна си, па те дупе болí, па (че) мóра пó—свет да прóсиш! Стрá те од рáботу, дебéлото дупе да не стóпиш! Пет.

Причете си квó си бчете! Оговáрете ме, чепéте си ўста! Ама да ни туре на кантáр, пá че сам потéшка од свáку од вас. Км.

ПРОВРТÉ МИ ГЛÁВУ —од орату; —сас орату. .Вој.

Продáла си кўћу удови́ца. Укати́ла се сврáка у венб́ц, у стáмбену зграду.
Дој.

ПРОПАЛИЦЕ —Ало пијána! Штó ми плашиш девојчето! Пипер че ти вр-љим у—очи деси ли ти се сáмо оп—едну́ш! Сук.

— једна! Све живо продáде и прóпи, прóкара! Развртéло си гузи́цу ко товарі́ју, па сáмо нагњиташ у дупéто! Дрúго не знајеш! Рс.

Пропрдéл панталóнете одосáд! Ама, мáјна му је вредна женá, она че га за Божíч закрпи! ДД.

Простакушо! Торокушо! Дбсади и на ббга и на нароц! Пир.

Прбтввно му што богатејемо, па ни мрзи. Те това! Пл.

Пу, рђо једна! Ако те неје срамота од народ да мурдариш насред пут?!
Куче, па и онб срам знаје, иде уз грм! МЈ.

ПУА НЕШТО НА—НОС! —Мбра да ме је некоја опадала при ну, да ме је
клеветила да сам нешта рекла! Вој.

— Само не знам зашто?! Неће да ми каже зашто! Км.

Пузљо! Пузљо! Ти ли си муж?! Ти никакв муж неси! Пир. (Мужу).

Пушта мотка! Да га стигне човек па да га рашчепи! Што си не бере у њи-
ното лбзје?! Долеко му?! А нашто му блиска?! Ја ако те па ватим, тебе
што се смејеш и што водиш малата деца, нема се мајћи здраво врнеш!
Вој.

ПУШТИ —(га), сице! Бог пуштил по—земи свашта, па бди! Гра.
— ме да сам на—мира! Чин.

Пуштила си, ете, толћи језик! Та квб напраји с тија језик?! Само те
намрзе народ. Изв.

Пбнћа ме, потклацује, бче да се скарамо сас брата ми. Соп.

Пбшна! Она че ми суди?! Нашла се она некому да суди?! ВС.

Работил, и стёкал, и трёбе да му честитамо, а не да га преговарамо. НМл.

Радувала сам му се ко на роднину, ко на брата. А он, те како ми се
бдужи?! А помагала сам га. Изв/Пир.

Разбеснеја се, па се трусну од—земи, па почё да ровё у—глас, па се збра
народ, па ни ббрука. Ама си ну поввише ббрука. (трўсну/трўтну). Вој.

Разбра ти чўтурата! Дё, пушти постарити да кажу како трёбе! Сре.

Разбирало му глава! Онб се тбг неје ни питувало момче, него му башта
најде девојћу. И, ете какву му је избрал! Зав.

Развардила ћи да се не бију! Па после па обојницата тели ну да бију што
њим се меша у бијење. Држ.

Разветрувал се та мани га там! Сук.

Развлёка устата од једно уво до другбто, па се само смйшка. А она је това
карање направила. Цр.

Разврзала језикат и не умеје да стане! Че мбрамо силома да њој затварамо
устата, сас песницу па по—зуби. МЈ.

Развртбтино! Ало шашава! Ти ли па бчеш снаа да ми будеш?! Држ се
поскраја од мбјетога сина, ббље че ти је! Вој.

Раздава влаше патће! Нема квб да чўјеш (од ну), глёде си твбјуту раббту!
Км.

- Размазџино! Тí си гáздинска чѣрка, па јединица, мирашчи́ка! Не мѡже-
мо ни без тебе! И неси́ ни па млѡго истребáла! Брц.
- Разпѣло се, па га кѡжа не побíра! И не даде ми воду на нава́цујем, и
готѡво! Вој.
- Разб́пне се, брѣ, она́ја рђа, и не дава, и не дава, и не дава нíкако. И
дíгомо рúће. Вој/Сук.
- Рána децá, рáно зѣље! Сá се побрже рáцају. Пет. (Подсмех невести ко́ја
је родила одмах после венчања).
- Рани́ га, појí га, али рђа си је рђа! Она́ сáмо лѡше врча, текá знáје! При.
Рани́ кúче да те лáје. Убаво га и чува́, и одомí, и сá ме лáје пѡвише од
свáта пщѣта зáједно. ВС.
- Рáним те ко беслеме́ нѣкоје! Нѣчеш нíшта да рабѡтиш! Гра.
- Расвíњи се сви́на, па по једну́ нѣдељу, а пѡчесто и пѡвише, не мѡж да
излѣзну на кра́ј сас ну́. Сá су сна́је теквѣ. Сук.
- Расправлáмо се, па замáлко до бѡј да дѡјде. Пк.
- Распуцáло се, па тѡва су рѣчи нека́жљиве. Зав.
- Растáкује, па не умѣје да стáне. Етѣ зашто́ не обíчам да íдем при ну́,
бѡље ми да си дѡма предѣм сáма. Рс.
- РАСТУРИ — ви тáја свѣ? Мѣсто да се сас ну́ дíчите, ви се сáмо кáрате!
Каквѡ је лѡше од ну́?! Да-ли-ви ўвреди?! Рѣче ли ви нѣшто?! Не рабѡти
ли?! Свекрвата се сáмо дíгне, па до плáдне низ селѡ, па ка се врне,
лом напрáјил! А она́ су ћути! Бáрем да је спѡсобно па да íма зашто́ да
му ћути и да га трпí, а онѡ смрљíво! Држ.
— се свáдба. И свѣ што́ су спремáли, мѣсо, пијалѡк, све поделише. Теквѡ
чúдо у нáше врѣме нејѣ билѡ. Млѡго су се отроши́ли. А преди свáд-
буту млѡго се валише — те девојче богáто, те че наслѣди голему́ кúћу,
поголему́ наго што́ је на комши́је. ВС. (Оговарање).
- Рацáло и на пѣтак и на сýботу, и сá не знáје кѡлко децá íма. Изв.
- Раширíл се ко шћембíл! И ко да је сá тáмо све негѡво! Трњ.
- Рашчепу́љо! Од ко си проодíла свѣ се сас мýжје вла́чиш! Брука и срамотá!
ВС.
- Ргни га прѣз—очи да проглѣда. Соп/Нш.
- Рђо да би рђо! Коркáр ме (и) да те поглѣдам! Вој.
- РѢО ЈЕДНА! —Немѡј гѡвна да једѣш! Црв.
— Срám те бíло! Нѣмаш ѡчи! Не мѡж се девојчетíјата окупу од тебе! А
мѡж да нíм б́деш дѣда! Трњ.
- РЂО! РЂО! —Рђа ми реклá па ме нејѣ јад! Пет.
— Че те искáра мýжат! —Па, ако ме искáра че ўзне тво́јуту жену́. А она́
одáвна вѡли пѡстари, ама и од младíте не одрíча! Пир.

ЋѢО — рѣосана! Нѣма ни куче за квѣ да те увати! Сѣмо дебѣле ладовине тражиш и глѣдаш да се нѣгде наједѣш! ВС.

— Ти ли си за орату! Тури шаће на очи и ћути, и глѣде да те никој не види и не чује. Јал.

Рђо рѣава! С теб нѣчу више да ѣмам никакву рѣботу! Брц.

Рекла си ми, та штѣ? Што мѣра да се плашим која будала каквѣ че ми речѣ?! Сук.

Рѣко му да га урабѣти, ама ништа. Ка се дѣго јутротѣ, ништа, не завршил рѣботу, и па си мѣне чека у свѣ рѣботе и таја рѣбота. Чин.

Рекъл си њѣм, та квѣ? Че ти туре чалму на—главу?! Држ.

РѣЧ—ДВЕ, ПА —зѣ—гушу (Вој); —ѣд—земи (Соп).

— се степѣше. Степѣше се док трѣпнеш. А никој њѣм неје давал зѣр да се бѣју. Чин.

Речѣ ми и грне, сѣмо немѣј да ме ритнеш (па) да ме стрѣшиш! Брига ме (много) каквѣ си ми рекла! Рс.

Речу, речу, па пѣсле ко да ништа неје ни билѣ. Држ.

Рѣцѣљѣ јѣдан! Пир.

Рѣшила, сѣнко, да ме умѣри, и гѣтѣво! Сук.

Рѣпну како попѣрена, ѣдјѣднуш! Очи да ми извѣди! Рос.

Рѣавица голѣма! Ја заштѣ глѣдам с њу да се не закѣчам! Зс.

Рѣдѣла мајѣна ти цѣплѣнку, па ћу сѣмо потпаљује, и она тлајѣ! Рс.

Рѣска из Гѣстѣшу бѣше кавгаѣѣка голѣма, ама Кѣска из Пѣкѣлштицу излѣзе пѣмајстор ѣди њу. Ка ћу запуцѣла: Ћути скѣбно, и ти ли си грацѣнка?! Грацѣнка си, ама ти јѣште ѣвѣсат висѣи на дупѣто. А Анѣѣца ка се с Рѣску кѣраше, клнѣ и проклетѣсује, и грѣбѣште пѣ—земи како да прѣј сѣгребје. И у сѣбе си нѣшто орѣти. Пир.

Ружѣ га, ружѣ га, па не умѣја да стѣне. А момѣнцѣто у—земи да пропѣдне, ни крѣиво ни дѣжно. Пет.

Руѣте ти мѣшкаве и гѣдне ко да си на куче у дѣпе бркѣл! Мѣже и да си бркѣл?! Пет.

Рѣѣ јѣдна! Поглѣдај се у оглѣдалѣ, ја да ти ништа не казујѣм. Кс.

С КАКВѣ —ѣчи си сѣдла тува да јѣдѣш лѣб?! Да ли си се дѣнѣс ванѣла на нѣкакву рѣботу?! Км.

— си па ѣчи дошѣл да ме пѣташ?! Изв.

С мѣзак си поускратна, ама че помѣнеш! Онѣ пѣ—свет ѣма пѣстрашно ѣд туја твоју голѣму бѣлку! Сук.

С нас кој ѣре с дѣпе че влаѣчи! Ни смо мѣло, па кому се зѣремо нѣче да му је ѣвко! Рос.

- С њега више нечу да се расправљам! Зав.
- С опроштење, од њега не мож да прднемо. Само добди—отбди, улази—излази. Пир.
- С тебе више нечу ни на срање да идем! ВРж.
- СА —за—са је теквв, не разбѝра, асли дете малечко. А ка че дојде време да се свѝсти, не знам. Вој.
- има срѝћу те побѝже, али ми нече останеш јалова, че видиш! Држ. (нече/нечеш. Вој).
- је теквѝ време, никој никоју не може на пут да стане! БЧ.
- ли че те ја лѝжем? Ја ти казујем ко човек човеку, а ти мож да верујеш, а мож па и да не верујеш! Дој.
- мѝчката играје на моја врата, ама че заигра и на твојата, чѝчо! Км/Пир.
- ми ѝн само врти ѝчи, ко да сам ја крѝва што је текѝ испадло. Црв.
- младе жѝне седну па само лоше орѝте оди свекрѝве — која је каквѝ рекла, која коју че бѝје, свѝшта, да се чудиш! Онѝ је дошло крај—свет! Теквѝ чѝдо у моје време неје билѝ! Гра.
- не мож да прејадѝје! Ако! Да знаје да и ја умѝјем да речѝм, а не само она. Гра.
- она ка се утлѝпи, па после че видиш. Гњ.
- СА ПА —ѝч ли да те водим на срање?! ѐч ли да те издржим?! Пир.
- чѝм тамо да се утрѝсам?! Онѝ ме не мож глѝдају, ако сам ѝм чѝрка! ДЦ/Гра.
- СА —ѝн пѝметан, онѝја окол њега свѝ лѝди?! Текѝ свѝћи пѝт! Цѝбе га савѝтујемо! Орл.
- си ми пѝдал на машку, сѝ че видиш квѝ че бѝде! Км.
- СА ЧЕ —видимо чија мајѝна црну вѝну предѝ?! —Море, допрѝле су и мојата и твојата мајѝна! ДЦ. (Окретање сваѝе на шалу).
- видиш, дѝпе ти дебѝло, да не мож тѝв текѝ. Вој.
- ѝу искѝрам, па че ѝу докарѝм како трѝбе. Пк.
- зарѝдиш крастѝне! Казувѝ ти ја да не работѝш тѝја рабѝту сѝм, ама ме ти, главо тврдоглава и непревѝјена, не пѝслуша! ПРж.
- изедѝш Марјанѝвата! Каквѝ че постѝгнеш сас тѝва?! Само—ти сѝ мож ѝарѝд смејѝ! Пир.
- те избѝдем с вѝлуту! Каквѝ тражиш у моје имање?! Изв.
- Сѝ чу ѝу да докарѝм у рѝд, че ѝу искѝрам. Че ѝу докарѝм како трѝбе. Тѝшка рѝч је пѝтешка ѝего кад те човек удѝри. Гра.
- Сѝбѝн си вѝл. Ти ли си нашѝл ѝѝкому дѝ се потсмејѝш?! Вој.
- Савѝди главу и бѝгај у—свет. Од теквѝ се само текѝ мож спѝсиш. Гос.
- САД —се нациѝала будѝла, па тражи како ѝема право. (каквѝ). Ш.

— си ми, врајлѣтино, па́дла у—руће! Са́ че ви́диш каквó че б́уде! Мр/Пир.

САМО —ако те стигнем, ка те увáтим, па ка те издигнем — че пúкнеш ко т́иква. Рс.

— вáтим ли га, че му стрóшим нóс. Ор.

— вóдиш сѣлсѣе полит́иће, а у кúћу се не умѣјеш срѣдиш какó трѣбе. Рѣкла тáја, реклá онáја, у свáку мánцу мерудíја да б́удеш. Држ.

— ѓитну мáлко, па си óтиде. Потп́рл се уз бандѣру. Сва́ћи каквó му да-де, он пијѣ. Јеб́рик голѣми исп́ил с грѣјану ре́ћíју, и мóдар му плáмик из-уста излáзи. Р́ђа пијáна, úсрана и умóчана! Пир.

САМО ДА —сте си ж́иви и родíтељи, и децá, па какó је нѣка је, мóра се трпíте! Карáње нејѣ добрó сас карáње се нíшта не пост́иса! Гра.

— те једнúш довáнем, ти би видѣла! Све б́и те искúбла и гóре и дóле! Пир.

САМО —дírнеш ли ми девојчето још једнúш, оч́ити че ти искóпам! При.

— једнóга—дрúгога подóкује. Трáжи си оратú, нíкакв рáбота вој се не раб́оти. Пир.

— једнúшка да те удáри, че—ми л́кне! Рас.

— каж́и да си крív, и навí ши́ју, и ћúти си. Рос. (Савет, како да се избегне свађа).

— клоцáти децáта! Р́ђа! А íма и унúће, веч девојће! Вој.

— лóше рѣчи од снаúту ч́ујем — че ме утѣпа, че ме убíје, че ми се (у) úста насѣре! Гра.

— ме лúпају по грб́ину док ме не измлзу! ВСв. (превáре. Пир).

— мѣљеш ко кречетáло, и нíкад не престáњујеш. Сук.

— мíслите да изедѣте, исп́ијете, и да се облечѣте. Па пóсле — дрúћи íмају! Па íмају, черкáно, ама урабóте, ушпáрају, не сѣју лѣво—дѣсно. Гњ.

— њóј још тáја ћítка трѣбе! Пет. — пóдви óпаш, и óтиде си! Сре.

— óстре зúби јед́н на дрúгога. Злó једнó, злó другóто —ко пцѣта. Сук.

— с окáње нѣма (да) ми надв́ијеш! Јá че óкам, и мóгу да óкам, пóјакó! ПРж.

САМО СЕ —забди од смѣј, и сáмо тóва знáје. И каквó пóвише óчеш да ти каз́ујем каквú су снау довѣли?! Грш.

— карáше свѣрвата, сáмо гóнеше унучет́íјата. Лóша женá, па те, бре, све бодљíво, ко бодљíво говѣдо, глѣда. Пк.

— л́жете једнá дрúгу, и не вѣрујете си! Ама, тѣ, текá ви пóблаго, да држ́ите кобил́ћете с п́лни котлóве на рáмо и да п́внћате једнóга—дрúгога! Чин.

— одл́бгујете једнá на дрúгу, и нíшта не раб́тите, нíкакву рáботу не завршáвате. Рс.

— репѣри! Не дáва, па не дáва! Кс.

САМО СЕ ТИ —закачи с мѣн, че ти казујем све по рѣд! А народ че слуша и има ти се смејѣ! Вој.

— облѣчи убаво, и убаво јѣц, па си ћути. Иако че буде млого народ, никој нѣма да примѣти (ни) да си свиња голема, (ни) да си голема будала. Кр.

САМО СИ —ја млого на—срце не турам! А да турам —до са би цркла! Пир.

— једѣн дѣн бѣл од рѣч! Те колко си човек! Пк.

— ти делбедѣрин у сѣлѣто. Како те, брѣ, нејѣ срамота! Не видиш ли да че ти кѣхата падне на—главу?! Јел.

САМО СКРЦА —сас зѣби од јад; —сѣ зѣби кáмто мѣне. Вој.

САМО —смѣцѣња, сáмо једѣ. Мáлечко, мршаво, ама једѣ за тројѣца. Поглѣ колко кóмпѣра изѣде! Рáс.

— ти орати, па че се придружѣш на тѣја што млого знају! БЧ. (Претња).

— трѣбе млого поштуванѣ. Нѣма ништа од кавгу, кавга не прáви добрѣ.

Ти мѣн рѣчѣш, ја тѣб. Ако несѣ рáзуман да кáжеш добрѣ, немѣј лоше.

Прекрсти се, па рѣчи: Бѣже, тѣја одозгѣре че ми надокнади. Гра.

— че те мѣлим да ми сá прáво кáжеш, и да ме пáк не излѣжеш. ВСв.

Сáмо шомлѣтáш кво се сѣтиш! А несѣ спѣсобна ко женá домаћѣца да се заорáтиш од домаћѣнше рáботѣ! Км.

САМО ШТО —несѣ видѣла, товá несѣ украла. Онѣ, мѣслиш, нáрод блѣсав, па не види! Áко, крáдни, крáдни! А пѣсле па че пѣчну дружѣи од тѣбе да крáдну. Км.

— сам узѣла једну слѣву, па колко је искоколѣла, бчи да ми извáди. Трѣ.

Саможивнику, áло сѣбична! Све твојѣ да је! Све крз твојѣ дѣпе да мѣне! Изв.

Сарлѣк ли че дѣлите те се тѣлко кáратѣ! Срамота! Пир.

САС —какѣу се пáмет слѣшаш убаво си и до тува стѣгла, до рицѣга и до грѣвога! Áма и за њѣга несѣ! Јал/Пир.

— коју се (гѣд) састáј све ме оговáра да сам нáјлоша. Рс.

— њѣга се и поштујемо, и цѣнимѣ, ко другарѣ. А баштѣ му не сáкам да видим! ВЛк.

— орати ме нѣч уплáшиш! Држ.

— рђу се не распрáвљај, па какѣо бче нѣка ти кáже, ако бчеш да те је помáлко јад. Батáли га! Áјде с мѣне да ми нѣшта помѣгнеш! Чин.

— све се мѣж вáлиш колко бчеш, ама заштѣ се сас децáта не повáлиш? Соп.

— свѣ, па и сас кѣрве, мѣгу да се дружим, áма кѣрва не мѣгу да бѣдем.

А тѣб свáка чáс, тѣ и товá мѣжеш! Држ.

— силу не мѣже. Ако утѣпаш чѣвѣка, отѣдеш на рѣбију, па кáжу за твојá

деца да су робијашка. Клонí се од карање и од бијење. Пк.

— теквó се ни најголемá рђа нече повáли, а ти си нашбл да се с теквó повáлиш! Ста.

— туја главу не знам до дèк че стíгнеш?! ВЛк.

СВА ПИЛИШТА ДА ПОЛУ, ТИ ДА —се оћутíш! Ти ли си за орату?! Потсмејало се кука на криво дрво! Развлечóтино, ништа не разбíраш! Не разбíраш ráботу да си рабóтиш, а знајеш по путове да ломóтиш! Ни- каква неси домаћица, сáмо водиш селске политíће! Држ.

— ћутíш! А ти знајеш за квó! НМл.

Свако дело на видело, свака тајна че буде јавна! Бог бáви, не заборáви! Што мéне стíгло, тебе не заминуло! Рс. (Клетва).

Свакому че си дојде време, па и тебе! Тегáј че видимо кво че буде. А че има за кво бóг да ти суди. Рас.

Свао, дојде ли ти мужат из пашу? Рс. (Увредљива шала).

СВАВИ —јáши, зарíпује и онóде, па пóсле мéн да боли главá! (Вулгари- зам).

— нека повéрује Данђину муку, моју муку! Ама че повéрује када га стíгне! Пир.

— пут ка навадујем, виснеш ко тиква на плóт, па те сви чекамо! Гра.

Свè áле у кућу, ни једно не разбíра. Пк.

СВÈ ГА —женáта однèсе. Бí ћу, ўби дýшу. Бз.

— некако текá орати, како да смо њим свè нèшта дужни и свè нèшта крíви. Цр.

СВÈ —да је лóш, за једбн дбн че га претрпíш па и на грбíну да га нóсиш. ПРж.

— ћи је турáла пód—ноће, нејè читáва. Мбра да ну је нèшто направено. Гра.

— је текá како се вáлиш! Теквá будáла ко теб се рáца једнуш у стó године. МЈ.

— ме нèшта набéцује, свè ме главá боли оди ну. Вој.

СВÈ МЕ СТРА —да је ббш текá како (га) тí кáжеш?! Пет.

— че заборáви нáшуту муку, и че улéзне, и че обéре градинкуту. На пóље господáр не мóж да будеш. Гра.

СВÈ МИ —је јáсно, али ми нејè јáсно како те текв́в ўбав, пáметан и рáботан мýж ўзе, с каквó га зáслепа?! Изв.

— угаца, свè ми је добрó, самó још перцá да ми даде да полетíм! Пир. (Иронично).

Свè мóгу да ти заборáвим, али што си ми за черкуту реклá, тоvá ти не мóгу заборáвим, тоvá да си знајеш! Брц.

СВÈ МУ —наказа, свè, и што трéбе и што не трéбе. Сук.

- струпá одједнуш, па га најáдови, па, брe, онíја човeк сáмо што не пуче од јáд. Држ.
- СВÉ —на подóр орати, свe оче нeкога да извe, да наљути, да најáдови! Теквó га очeпено бóг дáл! Вој.
- њим ижлáцити на потпóрше, и онí се казују да су домаћини. Пет.
- њино прáво, нáше нeправо! Дој.
- орати на викњу! Да ли од бóлку или од големíш?! Закасáл мужат, ама ћу не мóж искáра, сас децá му рýше заврзане. Пет.
- пeшћи óди, а гáзда. Не смeје да си кóпи конá да не бóде нeкој у нeгòв дóм пóпаметан од нeга. Зátòва ни магáре не купује, нeго сам влáчи до појáту и од појáту на грбíну. Пк. (Увредљива шала).
- пóобара, пóтроши! Зeт пýсти, мóра да вíде да је сýла големá?! Об.
- прíчаш да си бíл (нeкога), а íма ли тeбе да су билí (нeкоји)?!
- Мóре, и јá сам носíл бíјење, али сам пóвише бíл дрýжи. Пок.
- рабóте урабóтила, па и хíткy заһитíла, па на пýт излeзла. Пир. (Потсмех).
- рабóтиш тóва штó—ти неје—за рабóту, а не рабóтиш тóва што ти је за рабóту! Км.
- се вáркаш да испáднеш пáметна, па кáжеш и тóва што не би нíкада реклá да си пáметна. Срe.
- СВÉ СИ —ћу мáјна слýша, а eј, девојђа големá! Гра. (Оговарање).
- знáјеш, свe си на пáмет научíла! Амá све цáбе ка те свe цýцају и шeгу си бíју с тeбе. ВСв.
- ишла ўзокол, ўзокол, ўзокол, ама си па дошла на (своје) мeсто! Гра.
- СВÉ —сонóцува стáрцити да му даду плáцат. И нeмаше кóде, дáдоше му га, па се са скарáше сас онáја децá. Рђа безóчна и саможíва! Пир.
- су си реклe, свe што мóже рђа на рђу да кáже. ВЛк.
- СВÉ ТИ —мóгу опрóстим, ама тeје погáне рeчи што си ми тóг пред нáрод реклá, не мóгу. Пир.
- умeјеш! Умeјеш да си помíнеш и без поштeње, и без пáмет, и без убавíло! Држ.
- СВÉ —у чýжде дрeје идеш нá—госје. А овáмо се вáлиш да си гáзда и домаћíн. Пк.
- че ме болí главá догóд те глeдам прeд — очí! Соп.
- СВÉ ШТО —íмаш прцáњ, свe íма да излетí. Íма те искáрујем из кућуту, и трíста сýдове нeма ти помóгну. При.
- рeчeш, лóше, лóш глáс че те бíје. Пóдóбро је да си попрeћутíш, да га обрнeш на смeј. Гра.
- трeбе да си искáжемо, да си искáжемо сá, па до Нòву гóдину тóва да не прáвимо. Нòва гóдина, нòв касмeт, нòва оратá в(да бóде). Ама па(к) које си је научíло да си је лóше онó че си и пóсле бóде лóше. А тí си,

чини ми се, оди теја! Гра.

Свекрва ме замлатила у младе године па са ништа не разбирам. Ор.

СВИ —су ме обичали, и друшће и другаре, и претичали су се сас мене кој—че да живује. —За момчетијата сам запамтила да су се претичала, ама не знам за какву работу беше?! Изв. (Вулгарна алузија).
— тичичи да поју, а ти Кострешко да ћутиш! Пк. Тека, ка се скарају па некому речу.

СВИЊА —жена! Текво се је брљиво од—крај. Ич ћу не обичам да ми дооди! Гњ.

— кад сере, она ћути, ама ко ти да ћутиш ка на устата сереш?! —Ама га па рече, глупчо један глупави! Како ли те трпим теквога блесавога што не знајеш какво шомлгаш?! Пир.

СВИЊО —свињска! —Свиња—ми рекла, па ме неје (ни) јади! Пир.

— Свињо! Свињо ти свињска! Тека ли се работи сас чуждо дете? Ја че кажем на башту ти да ти се убаво отепа! Сук.

— че ти распљескам њушкату зинеш ли још једнуш! БЧ.

Свраката иде од колбц на колбц, па се на крај надене. И тебе че стигне това! ЦД.

СВОЈ —леб једе, чужду бригу води, никакву работу не врши, а и неје се уредило ко жена. Држ.

— родитељ, па да не деде? Што имам, ббрим се и послегњо што је да му дадем! Неје сваћи родитељ исто, неје све једно! Гра.

Своју си главу гледам, чужду бригу не бриним. Гледам да си ми деца буду жива и здрава, да ми несуду гола и гладна, и да ћи научим да буду човецци. А које си изврча устата нек си ћи изврча, оно не изврча мбјата уста него си изврча неговата. Вој.

Сбично, неје се женило. Ка дојде дома, ни дете ни коте. А остарело, нема ни врата кој да вој отвори. Пир. (Оговарање).

Седамдесет године бдим по свет, (амá) ко вашту алу не срето нигде. Како га бог текá здаде наказано, и сбично, и злб, и блесаво?! Пир.

Седи си тука, и нембј ме само подббцкујеш! Брц.

Седла Мара на сред село на срмено јелечет, па не знаје Мара свекру, што че рече. Пир.

Секни реч! Секни реч! Секни реч! Чујеш ли квб ти кажем! Секни реч или главу че ти отсечем! Соп.

Сере—маже, сере—маже, па ти накаже све што се сети. Па оно, на крај, најдобро?! Држ.

СЕРЕМ —те домаћице! Држ.

— ти сви твоји! —А ја ти серем и живи и мртви! Пир. Ка бејо девојна,

још преди—ратат, текá се карáше, а и бíше се, две прђфесорђе, па њим се је пђсле цел Пíрот смејáл.

СЕРЕМ ТИ СЕ —пђпе у браду (Пир); —у грђб (Бла); —у њђга (Трњ).

Сђри се у њђга! Купíл си га та си му избíл бчи! Вој.

Серсђме! Свђ ти мђра сас децá да се бíјеш! Че ти рашчђврка и тђб њђкој главýту! Вој.

Сестрáта ти угáсла, њђма нíшта оди њý. Што не íдеш да ђу помђгнеш него се áкаш по сђло ко шáшава? Кс.

Сíла кокошíња, на дýпе му одбíшиња! Онђ се па нашлђ да прђти сас бíјђње и сас сíлу, а њђма дýшу ни по пýту да бди! При.

Сíне, сíне, да ми је да те довáтим, па да ти овакá устáта рашчђпим! Изв.

Сíтно прежвáкује њђшта! Не—знáм да ли је блан или је срдít? ВСв.

СКАЗÁ МИ —квђ се сђти; —трíста и трíјесе. Вој/Чин.

Скáпчђ скáпани! Дíвај се, íма рáбота! Зав.

Скарáле њим се женђте, па са мужђти бчи да си повáде, не мђж се глђду.

А онђ се пáк саживíле, и ка једнá прáј бáницу, бка другýту преко плђт да вој дадђ парчђ. Сук.

СКАРАЛИ СЕ, ПА ÍМА (ДА) —се жíви појђду (Вој); —си бчи повáде (ДЦ).

Скарáмо се за нíшта. Не знáм што—нí— би, а не мђж се сђтимо ни кђј је први запђчђл. Амá тђв мíну, помирíмо се. Брл.

Скарáше се, дíгоше кýћуту на рђгове. Нш.

СКАРАШЕ СЕ, ПА —дојдђ до вачáње зá— гушу. Пс.

— си надумáше кађ се сетíше. А јýтре — нíшта! Чин.

Скројíл си га без нђжици! Де избђке децáта, па га и њíм испрíчај, да íма кђј да ти повђрује. Сáмо и децá дђнђс несý тђлико глýпава свђ да вђрују. Км.

Скрђчљђ! Ни гђсје не умђјеш да дочђкаш и да прђчђкаш! Íмаш сас квђ, ама ти се не дáва! Чин.

Скýпо че ми плáтиш ти за тђва! Че вíдиш! Ста.

Скђкче га њђшта да зарáдни хотђк?! (Чђчка га). Вој.

Слепíле се једнá за дрýгу, сáмо шђпчу и сáмо поглђцýју час овýја, час онýја. Сре. (О оговарачама).

Слепíно слепá! Слепá си до сá билá, слепá че си и остáнеш! БЧ.

Слепчђ слђп! Не вíдиш ли каквђ ти прáви женáта?! Бђље че ти је њу да си глђдаш, а њђ да се замлáчујеш по девојчђтíја! При.

Сликáла се сас свђкрву си на врђме, и живýју си сá?! ВСв. (Зајђдљива шала на рачун свђкрве и снаје).

СЛУНЧО —један! Случно проклето! Од мѐн се држ поскраја, да не кажем на мужатога па да си после имаш рабoту! Гра.

— нѐма те одавна! Куде си снитал? Рс. (Мужу).

— слунчави! Имаш си жену, па си ну гледај, а од мене се држ подалеко! СГл.

— Случно! Што ми дрва не докараш, него само пијеш и сниташ?! Гњ.

Слупаше рогови, сриташе коњити, скараше се, степаше се, готово! ДД.

Слуша љу како наопако орати, па ми иде скoмина, иде, иде! Ама се несте карам, отидо си! Пет.

СЛУШАМ —га, банта нешта, ама нечу да се карам и да га учим пред народ. Рс.

— те, жено, слушам те, па ми мило како сам се убаво оженил?! Рос. (Иронично, жени свађалици).

СМААНИСУЈЕ МЕ! —Не могу више да га трпим, па нека ми је још толко муж! Вој.

— Нѐмам мир од нега! Куде год да идемо, он ме све пред народ простира. Море, нигде да се не види текѐв муж! Сук/Вој.

СМАЛИ МАНГО! —Ако те још малко слушамо, че почнемо да ти верујемо. Кр. (Лажову).

— Ли се договоримо помалко да лбжеш?! Км.

Сматра ли некој куче пред врата, та и ја теб! Вој.

Смеј ми се! Ако, смеј ми се! Ама че даде—бог да ти се поскоро врене! Орљ.

Смири ли ти се срце, или још неје? Убаво ми наказа, и неје ми бѐш згодно што ми све това наказа пред народ, ако знам да неје истина. А и ти знајеш да неје текá. Рас.

СМРАДЕ ЈЕДАНИ —Ја те више не могу трпим! Тм.

— урини се отука да те не гледам и да ми не смрдиш! При.

СМРАДНО —једна! Када пројдеш покре мене, ти смрдиш! МЈ.

— Суртуку! Ти ли си домаћница! Ти неси никаква домаћница! Немој се казујеш! Пет. (Смрадно/Смрадно. Вој).

Смѐклáне! Какó па трѐви да најдеш туја смѐкну да се текá убаво спáрите?! МЈ.

Смѐкљo смѐкљави! —Седло́то те удáра у петѐте! Вој.

— Што ли се натрскујеш?! Боље си подигни панталóнете да ти не падну! МЈ.

Смѐкнута, смѐкнута, па рекло: Нѐма куде! Сук.

Соли, соли, соли! Наприча квó се сѐти! А ни си повише ћутáмо. Вој.

Сопуљáне! Дѐ си обрѐши прво цѐвѐшете, па после че оратимо! МЈ.

- Спуштил вецéте! Сá че па бóде оkáње, пцúвање и кáрање. Кр.
- Срá—мочá, срá—мочá, сказá њим трíста и трíјесе, па ка ђи свíти с гóвна нáрани, онá си óтиде, лóкну њóј. Сук.
- СРÁМ ДА —ђу је! Бáба?! Мóре, óчи вој испáдле, што ми детé сас прúт јури?! Ја сáм њóј га оставíла да га чúва, а онá га сас прúт јури. Пир.
(О свекрви).
— те је! Дој. (Свађалици, кад започиње свађу).
- Срáм си, изглéда ми, оdáвна изгубíла! ВС.
- СРÁМ ТЕ БÍЛО —вóле јéдан (Вој); — дá—те (бíло) (Дој).
— дрта кобýло! Што подлбгујеш мáлечката децá?! Сук.
- Срáм те, рђо јéдна, свађí—двн ми дужници дóбде! Тí се задúжујеш, а ја се раздúжујем?! Од децáта да отíмам, дúгове дá ти плáчам! Зав. (Мужу пијаници).
- Срамóтно је да ти пáк тражим парéте да си ми врнеш! Што се сáм не сéтиш? Дóста сам те потсечáл! Ја несбм погáзда од тебе, а и не мóгу децá да си оглáдим а твојата децá да рáним! Сук.
- Срдíт је, па га кóжата не побíра! Дој.
- Срдíљо, што не орáтиш?! Црв.
- Срétла ђу, па нејé знáла кво њóј је реклá. Рс.
- Сритáли коњíти! Пúче тиква и при њí, гóтово! Вој.
- Сритáше пáк коњíти! Áко, дóста су зáједно друђи појéли, нека се сá сáми једý! При.
- СРЦЕ —ми пúче од брíђе и сеђирације! Рас.
— че ми дóјде на мéсто ка ти однесém цигáре кудé трéбе, на грóбиштата! Пир. (Мужу, пушачу).
- СТÁЛНО —ми посúткује! Ко да је онá мéн свекрвa, а не јá њóј. Гњ.
— сí под заклóп, нíгде се несí вéснула (у свét). Брл.
- Стáни, брé, жéно лúда, чéкај! Не óкај! Не брукај ме! Десíло се! И тí си тóва билá, што си и тí дозволила да се десí?! Нејé тóлко стрáшно! Дé да сéднемо да поразмíслимо, па че нáјдемо излаз из овúја мýку. ПРж.
- СТАНУЛО —какó тиче у главúту оди јáд и смрáд. Пир.
— ми на вратáта какó мéчка, па на свé личи, а на човéка нíкако. Рс.
- Стáри човéци несú клéли, слагáли су се, живíли су си добрé. Пк.
- Ствáра смúт! Не вéруј њóј, онá рétко прáво казује. Рс.
- Ствóре јéдан баксýсши! Дóста сам ти и трпéла! А сá си добíла кво си тражíла! Па ако се још кáраш, мóже још да добíјеш! Кп.
- Стíвам ли те, óчи че ти искóпам за тóва, рúће че ти пребíјем, грбíну че ти прекршнáчим! Нéче се вíше сунеш у мојé да краднеш! Нéче се вíше

сѣтиш да ми бѣреш градинкуту. МЈ.

Стоји му бѣрла како седло на магаре. Све си му личи. И крпенете панталоне, па му и онѣ личе. НМл.

СТОКО —ни једна (Вој); —покварена (Брл); —ти саможива (Чин).

СТРАШНА —па женá? Од говно да њóј се не дигне човек! Јал.

— си па женá?! Од говно да ти се човек не дигне! ЦД.

Сту воле! МЈ. (Обраћање неком као да је во).

ТА —бóље ли си ти бѣл?! (ЦД); —да ли па знајеш?! (Вој).

ТА ЈА НЕСЪМ —на мајћу пóвише, те да ме бѣјеш! (Вој).

— сáнце судѣ да огрѣјем! (сви да). Вој.

ТА —јоште—штó! Вој. (Изазивање).

— каквó?! Нѣче ми пáдне перчѣн! Вој.

— квó?! Мож сáмо да ми плѣнеш под опáшку! Сук. (Вулгарна двосми-слица).

— немóј да мѣслиш?! Вој. (Пркос, изазивање).

ТА НЕСИ МИ —из—очи испáдал; —испáдал из бревенѣк. (бревенѣци). Сук.

Та штó?! Вој. (Изазивање, пркос).

Тавралијо! Сáмо тавру глѣдаш! А имаш ли јóште нѣшто сас квó мóж да се повáлиш? Пир.

ТАЈА —ако је теквá цуцава, мóж да те уодѣ сас рѣч да ритнеш! Јал. бѣбетáрка! Онá се јóш играје сас лутѣ, сас бѣбетáја! Вој. (Одраслијој девојчици).

— бѣздѣтка, па ка се распрвѣла! Па сá áка по нáднице?! А ка бѣше у селó, свѣ бѣше бóлна! Пк/Пир. (Свекрва о снаји).

— вапируља! Онá ми крв пѣје! Онá че ми дýшу извáди! Од ну че мрѣм! Вој.

— га је нагуљáла! Тáја све тóва прáви! Вој.

— глотница! Товá ти нѣма даде три óко да си извáдиш! Сук.

— гуза! Све што је блáго онá да изедѣ, свѣ што је ўбаво онá да облечѣ! Пир.

ТАЈА ЈЕ —бутни́три, а онáја њѣм је (снаá) пá(к) пóстрашна! Гра.

— сáмо за Мáту блѣсавога! Рос.

ТАЈА —клáсна! Спуштáла сáгницуту дó—земи, а девојћа?! Вој.

— мангусѣја! Вој. (Злој жени, али и стоци, звери).

— ми с дýшу паму́к вáди! Пир. (Муж, о злој жени).

— мóже да скáра и црѣва у мешѣну! Соп.

— њѣговáта, ка се растресѣ, не дáва му да шукне. Држ. (Оговарање).

— нуравица! Сáмо нури́ и злó прáви! Пир.

ТАЈА Пá(К) —алá, глáву ми прóврте сас њóњо сáкáњѣ! Гњ.

— блесавата! Оно па нашло памет да ми дава?! ВЈ.

— загуљотина! Закаса од њу! Вој.

ТАЈА —пуна! Вој. (Одраслом размаженом, подругљиво).

— рогуша! Вој. (Поноситој, или уображеној).

— смрадна! Боље че њој је да се опере, окупе и очешља, него да смрди час уз село, час низ село! Км.

— смбкна, оно че нешто знаје?! А мужат, смбкља ли је, смбкна ли је, смбкљан ли је, и он ко њу, па си све бревенецити у—руће носи. Сук.

— ти говна никако из уста не излазе! Вој. (Оној која “мурдари”).

— че ти запали големуту свечу па че вика за тебе. Че изнесе големе-те тепсије, че ћу је срамота од народ. Па че каже: А, мамо, што не умре једну годин понапред?! Гра. (О лошој снаји, како ће жалити смрт свекрве).

Теква вој је мајћа била. То је са текво (направил), он је нас три жене затрл Цер.

ТАМ —брé, будало једна! Не видиш ли путат?! Не видиш ли куде народ иде?! Пн.

— будала иде! Кад си запело, никој те не моџ врне! Рс.

— трéбе сас сећирче да ћимнеш па да и умирим! Дој.

Тамо куде си пошла, ја сам веч вил и врнул сам се! Вој.

ТАМБН —ми ич неје криво што ти неје право! Оно и мэн неје сваћи—пут било право, ама ти неси сакала да се обрнеш камто мéне! Сук.

— те не сматра ни за куче пред врата! ПРЖ.

Тапа—тупа, тапа—тупа, истепа га, йскара му прашштето! Са че се мисли да ли пак да не слуша! Км.

Татабице! Ти ли си па човек?! Брл. (Шкртици).

ТВОЈА —алишта сви знају! Вој.

— је жена тврдоглава, она све че плати! Нш.

ТВОЈЕ —је прошло, допрв да доводиш жену?! Ама па, моџе, моџе?! Мálко ли ћи има по селата! Ка неје он могъл да доведе, што има йље и мйље, та ти ли че, злогледан, и што нема куче за квó да те увати, ти че па доведеш?! Пир. (Старом удовцу).

— ни се је знало, ни че се па знаје! Вој.

Тврдоглав си, брé, ка говéдо! Изв.

Тврдоглаво ко мазга. Не моџ га препрајим. Куде навйје там иде, па су закасали од нега. И ви бшш нега да бенћедишете за зéта?! Пет.

ТÉ —га тйја блесавјат, па(к) иде! Од нега се човек не моџе скýта да изедé нешта, све мора и он да прбба! Сук.

— дошвл сам! Ја овде нема мéсто да однесам! Рос.

— куде су врата! Са сам ти ћи убаво показал. ДД.

- нешто се срчкамо! Ама нејé млого, че прбјде! Км.
- од овова че правим јербм, ама од тебе, синко, ништа не могло да направим, све некако наопако идеш! Текá ми рече башта ми, али сам си ја погазда него што је он некада бил. Трњ.
- оди туја ћелестуру се једва отараси! Свакакво вој надума и она си побеге. Рос.
- са је грмело! Караше се, па се кћната тресе! Зав.
- текá га напраји! А каквó ми је билó, не знам?! —Мóра да те је нешто закачило у цвѣтат штóм не мóж да разбереш, толиће године, каквó је добрó, а каквó нејé! Рас.
- теквѣј, те онаквѣј! Млого рѣчи замлатене си жéне накажу када се посваде. Цер.
- ти наша рáбота! Јá му помагам, а он ме прáј на будалу! Сук.
- ТЕ ТИЈА** —вашјат бѣлјат, он је това направил, видели га човѣци. Та несбм си (сам) говѣда у морузу пуштил?! Сре.
- малуган! Вој. (Погрдно, детету, али и човеку малога раста).
- ТЕ ТОВА** —дрнкало, њиното! Требе да је онó това дрнкало?! Онó, сиромá, не зна је ни квó орáти ни квó рабóти. Вој.
- мајћинштето! Вој. (Лошој мајци, погрдно).
- Тѣ**, туј ти је мѣсто! Са нѣма да мóж да мрднеш и да бѣгаш! ДЦ.
- ТѢБ** —нешто усвиткаше бчи какó ћу виде. Штó си дóм не глѣдаш, него сáмо глѣдаш чужде жéне. Изв.
- ти пóзгодно да си куче, а не човѣк. Рс.
- ТѢБЕ** —ка слúшам, њу би задавил. Њу ка слúшам, тебе би задавил. Ор.
- овде за úбаво несú окнули. Тува се мóра рабóти, шáла нејé. Кп.
- ТѢЈА** —бесуље (Вој); —кучће проклѣте (Пир. (О лошим женама, курвама)).
- бриће да не водиш! Него си оти́ди дóма, па си окупи дечицата, па њим напрáј вечеру. И она да виде мајћу да имају, да несú сирочетија. Јал.
- су áле шашардисале! Чин.
- ТЕКА** —да црцаш за трóшку лѣб и за кáпку воду, да умíраш у бблће, нѣма да ти помóгнем! До сá сам те помагáла и ка је требáло и ка нејé требáло, а сá те нѣма помагам ни у најголему мýку! Тóлко си ме зá—срце изѣла! Држ.
- ћи је чувáла, ко да су прашћина, ко да несú њóња деца! Пет.
- ТЕКА ЈЕ** —ка децá кýсају ћисалицу, а на старити (мóра да) иде скóмина, па се кáрају и мрзну си. Сук.
- кац се сиротиња подголѣми! Кп.
- ТЕКА** —ли рѣче?! Че га ббг убије! Сре.
- ми дојде на језик, па се издумá. Он је рђа, Рула је рђа! Па и да му кажеш! Гра.

— му је спремала! Неје му ни залок леб дала! Липцаљ је ко куче, неје умрел ко човек! Усирал се, умочувал се, никој га неје видел! Необречен, неуреден, неокупан, сас говна умазан, тека је умрел! Неје имал предисмрт кој да му даде залок леб и капку воду. А језикат му је до послегњи час по гузицуту лизал. Држ.

— се муж блазни! Пк.

— си ми дојде, да се карам па да се карам! И док не најдем некога све да му струпам, не могу да се умирим, не могу леб да једем! Пир.

ТЕКВА —ми пачавра не трбел! Гра.

— си си, и теква че си останеш, стрино Данћел! И нема се промениш! При.

Текве ко ну соле воче од млого знање. СГл. (Оговарање).

Текви тепани ама недотепани, има млого по село. Рс.

ТЕКВИЈА —ђи има млого, теквија ко тебе што не разбјру ништа! Об.

— ранаће, синко, че сабереш колко бчеш! Вој.

ТЕКВО —не закачај, да си после немаш работу! ДД.

— праве најгори луђе у село. Пр.

Текв ти бил мајсторат, и са се не мож преправиш! Чин.

ТЕШКО —са да мине без бијење. Одавна му се стесају да га бију. Бџа га нече пушти тека тиће. Нече да има разалњака и мангуна у кућу. Пир.

— си га тебе ако те уватим. Кр.

ТИ —ако си Голуб, нигде врана (да) нема! МЛк.

— бар знајеш квџ те боли, али мојата женá не знаје квџ љу боли. Гњ.

— би га паметно работила да си паметна! Гра.

— брџ, да се удавиш тамо кудџ жабете мочају, какв си глупав и гадан. Трњ.

ТИ ДА —ме клпаш?! Мене ни башта ни мајна несуд били! При.

— се оћутиш, и да ти се глас млого не чује! Да гледаш да ти се помине по кожу! Пет.

ТИ ДА СИ —влас, чудо би напрајил. Само ти не давамо сећирче у—руће. Рс.

— на дупе седиш, да се не сећираваш млого за мене! А ја че си живим какџ—си знам! Јал.

ТИ ДОЈДЕШ —какџ прџс, и дојдеш какџ замлатен, па нема квџ млого сас тебе да се расправљама! СГл.

— малко какџ блџсав, ама ти никој ништа не смеје каже штџм си силан па бијеш. Па затџва и не знајеш да си блџсав него ти се чини да си паметан. МЈ.

ТИ —ђу задџваш, па мож да рипа. НМл.

— за мен и за моју чџлад не бригуј. Води си бригу за твоје чџрџе на

коју страну че ћи даваш ! Км.

— знајеш каквó си работила! Че се сéтиш свé ка појдеш на онис ја свет! Душа́та че ти на дупе излази! Пир. (Призвук клетве).

— ка би работила туја ра́боту за недељу дбна би ти закачили ко́жугу на клин да се суши. Бла.

— како дојде, одма донесе окање и карање. Кр.

— ко да си видела?! Све знајеш унапред, и това што неје било. ВСв. (Подсмех).

— кучко вртоглава! Кóј па тебе слу́ша?! Ко́му је на па по́требна твоја пáмет, и по квó се види да си по́паметна од нас?! Да ли си домаћица, или си добра комши́ка?! Или се пак сас сéстре и сас бра́јна убаво сла́гаш?! Ста.

— ли мислиш да че те трпим док ме не изедеш?! Гњ.

ТИ ЛИ СИ —јела гóвна при ону́ја за мѐн?! Немóј више да си јела гóвна за мѐн, очити че ти извртим?! (искóпам). Сук.

— ме ранила?! Када сам од тебе лѐб узела?!

ТИ ЛИ ЧЕ МЕ —окаш текá?! Да ли си ме чувáла и појила?! Пир.

— па текóв нóсав бйјеш?! Де, приди мáлко пóблиска! Чин.

— учиш?! Ти, главо шупља, ти си нашла мѐне да учиш! Нп.

ТИ ли че мѐне сбпíњаш?! Кр.

ТИ ЛИ ЧЕ МИ —забраниш кóј че ми у кóћу добди?!

— кажеш да сам штрóкна?! Тй ли си за оратѐње?! У твоју се кóћу не мóже од смрад улѐзне! Брц.

— судиш?! Боље че ти је да си глѐдаш твоју ра́боту! Чин.

ТИ ме мрáзиш! Вој.

ТИ МИ НЕСИ НИ —за малијат прс (Сук); — на малијат прс (Срс).

ТИ МОЖ —дрóгога да лб́жеш, мѐне не мóж да лб́жеш! Срс.

— Твојетога мўжа да прáчаш у ршѐто нá—воду, а дру́ђи не мóжеш! Дру́ђи несу тóлко блѐсави! ВЛк.

ТИ —мóј господáр неси! Каквó ми тóлко заповѐдаш?! Кр.

— му лижеш дупѐто, а онó нече ни да те чује! Пир.

ТИ МУ ОРА́ТИШ —а онó тврдоглаво па те не чује! Рс.

— онó шашавѐје! Кс.

ТИ не бѐри брйгу за мѐне! Вој.

ТИ НЕ МÓЖ —да ме израниш, видиш ли какв́в сам голѐм, по два—лѐба че ти на једно јѐдење јѐдем. А лутйш ли ме, нѐма нй за лѐбат да ти работим! Брл.

— човѐку добро да напрајиш, а лоше мóжеш ка си бчеш. МСв.

ТИ НЕ —нóсиш рóгове да бодѐш! Штó да ти се па пла́шим?! (пак). Рс.

— оратиш с мѐне, а не знајеш ко је било. Знајеш сáмо ко ти је женáта

рекла. А оно је другако било. Ка мánеш да ћутиш че си поорáтимо, па че ти све опрýчам по рéд. Пир.

— разбýраш (ни) за две пáре! Рас.

ТИ НÉМАШ —íч од мóзак! Бс.

— јáд, а ја ровéм и једéм, и текá си жívим сас пијáнога и лúдога мýжа. Зав.

— чорбý у—главу! Мóже ли, бре, тóв текá?! Пýташ ли се ти каквó че пóсле испáдне или се не пýташ?! Чин.

ТИ —немóј млóго да орáтиш! Ђути! Јá че све да распрáвим, јá по умéјем тýја áлу да умíрим, знáјем вој бóлкуту! Рс.

— непрéвiјена глáво (ВРЖ); —ни очеш искарáш (Дој).

ТИ НЕСÍ —сас акблат какó трéбе! Вој.

— девојче, па сáмо да чéкаш да ти кáжу да си úбав! Кр.

— млóго чис ú—руће! ВЛк. (Крадљивцу).

— сас свýту (пáмет)! При тéб се мóж и тóва дéси, нејé чýдо големó! Теквi ко тéбе óче с мáлко пáмет да су млóго пáметни па су у стáње свáшта да напрáве, свáкакво чýдо! Пл.

— пáрев син (та) да ти се срáмујем, и да све мóжеш! Пн.

— шутá козá, нéго си ствáрно рогáта! НМл.

ТИ —њи на свi нáказа квó си ти óчеш, те мéн да ми не кáжеш?! Држ.

— óчеш прво да ми извáдиш очи, па пóсле да те глéдам сас њi. При.

ТИ (ПА) —за нiкаква лáјна несi! Пет.

— знáјеш свáкога да пресúдиш, свáкому манý да нáјдеш, и свáкога да брáниш! Јал.

— несi не-знáм-кво?! Ако си тóлко úбава, какó сáма кáжеш, тóв не знáчи да си пóпаметна од нáс?! Кс.

— кудé óтиде?! Јá ти једнó казýјем, тi ме дрýго разбýраш! Црв.

— од човечáнство нiшта нéмаш, нiкаквв човéк несi! Јел.

— оди мóзак нiшта несi имáл! Какó мóжеш теквé рéчи безобрáзне преди нáс жéне, а íма и девојчетiја, текá да орáтиш?! Рас.

— не знáјеш да казýјеш квó је билó! А пóвише знáјеш да казýјеш како нiкада нејé билó?! Рос.

— усмрáди свýту рáботу! Вој.

ТИ —поживé úбаво: штó је јéло у мешiну, штó је лéпо на грбiну?! Ама нéч се у своју кýћу посéреш, че чучiш по чýжде кýће. Пир.

— рáботиш с бóлнога човéк, трéбе да водиш рачýн! Грш.

— сáкаш да седиш на две столице, ама че пáднеш оди двéте! Км.

— сви прáзници препрáзњува, а са рáботу не знáјеш! Кс. (Прекор).

ТИ СЕ —завутујеш како да несi сас свýту (пáмет), како да несi чiс? Држ.

— мáну од нáс, не добдиш више! Да ли се пóдголеми од какó се позá-газди?! Бла.

- мори, неси женила за мужа, него за моје имање! Цр.
 — насмуди, а ја че се накострешим! Пир.
 — па, да извиниш, усра од валџе! Гњ.
- ТЋ СИ —асли ко посирка. Бог да сачува! Дѣ се откани од мене и најди некоју другу жену да се караш сас ну! Брц.
 — асвз, а ја сам дасвз! Па че видимо кој че надвије?! Држ.
 — бесник! Бесник си и бесник че си останеш! Гњ.
 — блѣсав, ама не изгледаш толко блѣсав колко си блѣсав истинѣш! Бер.
 — блѣсава! — Да сам блѣсава, блѣсава сам! Ама ти си куде—куде по-блѣсава! Јал.
 — блѣсаво, вртоглаво! Чу мора да те тужим, голему ми штету правиш! Ста.
- ТЋ СИ ГА —до појане докарала? Баба на две копилетѣја! Пир.
 — рекъл овака, онѣ га казало онака, и направило ти главобблију! Вој.
- ТЋ СИ —голема говноједица, да прости лебацат! Што—ти—је требало тека да оратиш, да лѣжеш и да се брукаш, черко?! Ја и мајна ти смо биле другарице, и ја те волим ко своје чѣдо! Немѣј тека друђи пут! Тов те онѣја, але, Ббринете, навѣле да се издумаш! Сук/Пир.
 — дебел под рѣп, ти имаш! Затова се и сѣлиш! Бла.
 — дошла на осѣдланѣ коња, па си работиш кво си бчеш! Брц.
 — дрт човек, срамота је тека да оратиш! Черка могу да ти будем! Кр.
- ТЋ СИ ЗА —маану (Вој); —нега ситна риба, плѣускавица (Брц).
- ТЋ СИ —Загорѣ, на брата ми крв у— очи! Стану ми лоше у—срце, бега да те не закољем! Брл.
 — задомрчкана! Ти си полудѣла за мужје! ТД.
 — замлзени Голема си ти будала! Сук/Вој.
 — збрле човек! Од тебе је доста и толко — што ћутиш! ДД.
- ТЋ СИ ИЗЕЛА —гѣвна; —трице. Км.
- ТЋ СИ ИЛИ —голема будала па се не разбираш, иали си блѣсав ко неви — јено јунѣ — од таја двѣ једно! Трећо не мѣж да буде! Ама се па млого и не сеширавај — будале по свет има млого, а има и невијена јунѣтѣја! МЈ.
 — за болницу, или за лудницу, и неси за у нашу кѣћу?! Изв.
- ТЋ СИ —једна глупарина голема! Бер.
 — кѣрвица, шарена под кожу! Ш.
 — кѣче без рѣп! Кѣчс! Пир.
 — Лѣно, ортачка жена! Ти си како ортачка воденица на коју се мѣље на рѣд! Ама при тебе ни текѣв рѣд нема! ДД/Пир.
 — лѣжѣц! —Очи на очи, па да видимо, па да видимо кој лѣже?! Вој.
 — маануту знајеш! Зашто да ти ћу ја казујем?! Пет/Држ.
 — Мѣро, вуњара голема! Убаво знајем како смо оратиле, а са га изврчаш!

набпако?! Рс.

ТЋ СИ МИ —га узел! —Ја?! Турил сам га у слатко, и у пекмес, и у цимент, и у плеву за говеда?! Пк. (Иронија).

— излезал из срце, не сакам више да те видим! Рс.

— улезал у—очи, и нема да ти буде лџко! Гос.

ТЋ СИ —на толко малко бсетан?! Човеку неје право право да је текá. Правете мир, ја толко могу да ви речем! Мр.

— навикал (да буде) како речеш, а онó све текá не мџ да буде! Мџ (само) понешто! ВС.

— направјила све това! Ударил га у—главу, па (му љу) све расцепил! БЧ.

— насметен! Нити си у блесавити блесав, нити си у паметнити паметан. МЈ.

— њим тамо само бил магаре које њим воду носил! Гњ.

ТЋ СИ ПА —бил дибидус без мџак! Јá сам помлада од твојуту најмладуту черку, а ти да се текá запљескујеш?! Рс.

— ко попат! Нема кџ да те слуша, ми си имамо рабóту! Гос.

ТЋ СИ ПАМЕТАН ЗА —три коџа! И нема квџ да ти казујем и да те питујем! Млк.

— за тројица луди! Доста је да ћутиш и само да глџдаш, па да се види, а камоли ка оратиш?! Гра.

ТЋ СИ —просерисукало, а мџат ти је помјран! Нема кво од њџга лоше да кажем! Брц.

— прошљак! Дрџнци се развисџли на тебе! Срамотá ме што си ми рџднина! Сук.

— прошљачка черка! У наш—дом нема да улџзнеш! Пир. Текá ми је свџрџа оратила и прачáла абрџве да несџм јá, сирџтинско девојче, за њџнога сина. Ама ни се пá узџмо, не глџдамо на това.

— решјила моју кућу да растураш, ти си ми крџв у—очи! Не могу да те глџдам . Гњ/Пир.

— с кџзе рáсал, ти—би могџл и да врџкаш! Пк.

— се срџит родил! Крџиво ти што ти је мајџа жџмбава и баштá блџсав. Држ.

ТЋ СИ СИ —ти, ми смо си ми! Ако си имаџ, твоје си је! А јá се не срамујем што немам! Ама све што имамо несџмо украли ниџкому, сами смо (си) га створили, а ви ваџето несџте створили сас пошџење! ВЛк.

— това направјила, и немџј га преврџљујеш на мене! Вој.

ТЋ СИ —срџадна! Ка пројдеш покре мене, смрџиш! А ти не само да смрџиш него и бџзџиш! Сук.

— това знајеш на по тебе! Вој. (Иронично).

— тупá ко васуџл! Каквџ јá има с тебе да се распрáвљам?! ДД.

ТЋ СИ У БУДАЈЕТЕ НАЈБИСТАР! —И сви това знамо, и затџва те толко

почитујемо! Мл.

— Само, куде да се најду будале да улезнеш у њи, па да те народ одма види и чује човек да си?! Пк.

ТИ —тута, а ја мута! Текá ли ти бчеш?! Е, муте, муте! Пир.

— у блесáвете неси најблесава! Ја знам још теквѐ áле! Гра.

— црвиво дупе! Ти дрчно дупе! Ти све мбра да прбаш! ВС.

ТИ ЧЕ —видиш може ли текá да се мињује преко домаћинску ливáду?!
— Де, што бкаш?! Ако сам прешбл, несбм у однел! Че ти дадем једно брѐме сѐно за штѐту, áко је штѐта големá?! Јá не умејем да се кáрам без потребу, бóље да тргнем штѐту! Нш.

— дóпрва видиш твојуту мýку! Де чѐке! Чин.

— једѐш, блáго че се облизујеш, а ни че сáмо ринтамо?! При.

— ме запáлиш! Моли те, куми те, не помáга! А да се кáрам и бáјем, нѐчу се брúкам! Кс.

— си отáдеш дóма с крвaву глáву, текá ми изглѐда?! Сук.

ТИЈА —áвгус, тáја рђа (Брц);— баксýз, сви че ни закóпа (Гра); — беснѝк (Вој); —бицман (При); — бицманин (Вој); —вѐпар (Бла); — дрвендѐл (Вој); —дрт бѝк (Пк); — жмúкaвјат (Сук).

ТИЈА —ка се родѝл нѝчѝи је пáдал! Наследѝл, и са друђи рабóте за нѐг, а он се сáмо излѐжује по лaдовѝнете, преврча се чáс на једну чáс на друђу стрáну. Трњ.

— коњ! С нѐга се не мóж разбѐреш! Он је дóбар сáмо кад га зовѐш на јѐдење. Вој.

ТИЈА ЛИ —па зевзѐк, тáја ли помалáрка?! Од њу си човек не мóж у кúћу прдне! Пир.

— Стáнко, тáја ли рђа?! Не сáкам ни с óчи да га видим! ВС.

ТИЈА —ми дрб изѐде (Грш); —мýлча (Гос); —несрѐтник (Пн).

— нóси црвѝве рúће! Не пуштај га да ти се млóго мýва по двóр! Дој.

— њура! Сáмо ћутѝ, сáмо њури! Рс.

— њурча њурави, свѐ ми житóто згазил! Пс.

— овѝн! Онó глѐда баксýсѝи, асли ко овѝн! Држ.

ТИЈА ПА —замлáтњак (Сук); — рашчѐпљак (МЈ).

ТИЈА —Пѐра Прдлѝа, вáшата рóднина, че излѐзне у сви најпаметан?! Пир.

— пó не згóди кој дедѝ! Млóго алѝмо, затóв лóше и пројдóмо! Пк.

— прáво казál, нејѐ излѝгál —у понѐку кúћу сáмо калабалѝци се ствáрају, и големѝ ненавидѝлци! Пк.

— се лúди прекарáли, тѝја што су умејали да ћуту и да трпú! Пк.

ТИЈА ЧЕ —какó Гóјка Бóтѝинога , да скрѐне! Брл.

— те бѝје! Јá га текá намерѝсујем! Вој.

ТИЈА —шакламáн! Вртоглáва алá! Срс/Вој.

— што не разбѝра умѝје пѝвише дѝ те уврѝди нѝго тѝја што разбѝрају.
Ста.

Тѝкво недозрѝла, тѝ! Ти сѝмо једнѝ карѝње знѝјеш! Трњ/Чин.

ТИВѝЕ —дѝгоше ђурунтѝју (ВС); — ѝспишта женѝта (Вој); — појдѝ крупна
оратѝ (Пк).

— се ѝврну у мѝн! Па: Тѝ си! па: Тѝ си! па: Тѝ си! Нѝбеди ме пред
тѝлко нѝрод да сам јѝ крѝв ѝко знѝје да несѝм, и јѝ си од срѝм побѝго,
не смејѝ вој нѝшта орѝтим. Сук.

Тѝца, тѝца, па све у главу тѝца! Гра.

ТѝЦНИ СЕ У ГЛАВУ, ПА ЧЕ СЕ СѝТИШ КУДѝЕ —је, кудѝ си га оставѝл;
—си залутѝл, у каквѝ си се дрѝство лѝше нашѝл! Вој.

ТО ЈЕ —грубо, Јѝво, при тѝлко нѝрод да орѝтиш текѝ! Зав.

— домаѝн чѝвѝк којѝ чѝва брѝчене ѝвце и рѝтави волѝве?! ДД.

То нејѝ бѝба, то нејѝ чѝвѝк! Пир.

ТОВ —да ѝзнеш чѝк и да га утѝпаш! Рос.

— пѝметан нѝче да замѝсли и да направѝ! СГл.

— твојѝ рѝбота нејѝ! Глѝде си твојуту рѝботу! Кр.

ТОВ ШТО —ја ѝмам, онѝ нѝкада нѝма да ѝма! Трњ.

— је подѝлено, ли знѝјеш какѝ ѝде?! Све сас зѝр, све сас карѝње! Гра.

— си ми направѝла лѝше! Да ли че вѝдиш белѝ вѝдело што ми мѝжа у
бѝлницу нѝкара?! Че процѝвѝтиш ко дрѝња у дѝпе?! Пир.

ТОВА —ѝлтавото; —бачѝско кѝче; — блесѝвото; —дѝпе ненѝситѝ! Јал/Вој.

— и без пѝре да ми дѝваш, нѝма ти га ѝзнем! Чин.

— ич дѝпе да те не лѝже! Вој.

ТОВА ЈЕ БИЛО ЛѝМ И —грѝм (Вој); — трѝсак (Дој).

ТОВА ЈЕ —брѝка, па резѝл, па зарезѝл, па желѝзо турѝл, па пожелезѝл,
па отишѝл! Држ. (Деѝ бајалице?).

— голѝм срѝм! Чѝвѝку да потѝраш нѝшта, а он нејѝ крѝв?! НМл.

— срамѝтно! Немѝј теквѝ вѝше да те чѝјем! Брл.

— канѝвр чѝвѝк! Не ѝди при нѝга ка ти кѝжем, ка те мѝлим! Гра.

ТОВА ЛИ ЈЕ —мѝјат каразѝлѝја?! Де навѝм, де навѝм! Дѝ да ми сѝ кѝжеш
заштѝ ме текѝ нѝбрука пред нѝрод?! Вој.

— спањѝ, ка спѝм на стрѝ?! свѝ ме стра да ли че ме задѝви! Цр.

— Што се забѝло тѝм, штѝ нејѝ тѝка?! Гра.

ТОВА —магѝрешка брѝга да нејѝ! Брл/Дој.

— ме онѝ нѝпраји да се скѝрам! НМл

ТОВА МИ —не трѝбе! Нѝкога не слѝша, сас нѝкога се не слѝга! Сви кѝжу
да је рѝја, и да поголемѝ рѝја не мѝж да се замѝсли! При.

— се пак овдѝ, на шѝју, укачилѝ! Ич га не мѝгу вишѝ трѝпѝм! ВЛк.

Това́ обичаш, зна́м! Това́ си ти је на́—срце! Чове́ка за́—срце да изедеш, па да си побегнеш да не мо́ж да ти одговори́! Пир.

ТОВА́ ПА —бла́јало (Пок); —Ми́рката, ни́какво неје́ (Вој).

— опáлно кара́ње! Двн из—двн, двн из—двн, не да́ва ми та́ја рђа да ми́рнем! Сук.

— шњува́ло! Од ку́ћу на ку́ћу, од сока́к на сока́к, са́мо да си неје́ до́ма! Вој.

ТОВА́ С —голе́мата уста́ (Бс); — развр́тену ту гузи́цу (При).

ТОВА́ —са́м ти у ја́д рекла́, изговори́ла. Рекла́ сам, не пори́чам! Ама, са мло́го јаду́јем што́ сам то́ва рекла́. Та́ја сам жена́, па опр́ости ако б́чеш! Јал.

— те не́ма огре́је, и́ч се не на́дај! (Ста); —ти не доли́кује (Бер).

ТОВА́ ТИ ЈЕ ЗА —оно́ва што си ми (злó) напра́јила (Км); па́мет (Вој).

— па́мет! Па дру́жи—пут ка при́чаш сас же́не на пúт а ти гле́де да не бу́де све лб́жа што ка́жеш не́го понешта́ (да бу́де) и и́стина! Трњ.

ТОВА́ ТИ НЕЈЕ́ —за ора́ту! И по́добре че ти је да се о́ћутиш на вре́ме! Чин.

— треба́ло да ка́жеш, са́мо си б́твори ора́ту! Вој.

ТОВА́ —ти не́ма лб́ко опр́остим што си тека́ заљопáла пред на́род! Пет.

— че те ко́шта мло́го! (Ста); чича́ Дри́шља ич (и) не помíшља (Рс).

— чу́до до са́ неје́ билó, с́н на башт́у ру́ку да дигне! При.

ТОВА́ ШТО —је до са́ билó да́ј да заборáвимо, кара́ње ми је досади́ло! Гсс.

— ми казу́јеш до́де како́ ма́лко приту́жљиво, како́ ма́лко и на лб́жу ли́чи! Пок.

ТОВА́ ШТО СИ —ми раскопа́ла б́дма да за́равниш, да те ту́к не зако́пам. Држ.

— направíл, това́ је големо́ будáлство! Вој.

То́гова су прочудíли! Затóв је он стану́л вртогла́в, а не б́ше текб́в! Брл.

Тоја́гу, па забéри, па све нају́ри крзи прб́зор! Зав.

То́ј си је од како́ си је —уби́ло те чу́мата! Боље неје́ ни билó! Гра.

ТО́ЛКО —ли је па б́ш за́пета ра́бота?! ВЈ.

— ми б́ше ћев да ти стрóшим но́гу, ама ми не па́де на ма́шку! Рас.

— па да си за́хоравéл! Штó ћу не пита́ш, жена́ ти је, зашто́ се на дeлник обла́чи ко на Вели́гден?! ПРж. (Подстица́ње на свађу).

ТО́ЛКО СИ —ме увреди́ла, те не мо́гу ни дв́ња́м ни но́чња́м да ти то́ва заборáвим! И док ти не вр́нем не́ма ми́р да има́м! Трњ.

— разби́ра! Она́ да разби́ра по́више не— б́и—ти то́ва рекла́. Брц.

— с́лна! Ту́в без тоја́гу не́ма приоде́ње. Км.

То́лко су те башт́еве пра́вили, а ти́ си, ете́, будáла испáдал. Рс. (Увредљива

шала).

Топове да пуцају, нема да ни раздвоје! Та ти ли че ни, ало рашчепена, раздвојиш?! Кóј че па теб верује?! Гњ.

ТРАЖИ —за квó да се скáра, ама јóш не мóже да га нáјде. И че пóчне да бка за нíжашта. Вој/Пир.

— си пóдобру ако тí ја несб́м доб́ра! Никој те неје врзáл за мéне нíти те па сíлома карáл да ме узíмаш! Цр. (Мужу).

Трај, бре, о́ути се! Реклá си каквó си сакáла, са ћути! ВРж.

ТРЕБА́ЛО —би у тóп да ви т́рим па да ви исвр́лим на Басáру. Тóлко сте ми досадíли! МЈ/Трњ.

— је да се т́жимо, али áјде! Рачунаш, нече га у грбб нóси. Соп.

ТРЕ́БЕ —га уíкаш, убрúкаш, па да ти се више нíкад не јáви! ВЛк.

— главу да му от́инем пр́во, па тегáј да пристáне! Брц.

ТРЕ́БЕ ДА —је мб́јата женá јéла свíнско?! Позаслу́ше ћу! Не чíни ли ти—се како да грдí?! Пир. (Омаловажава́ње своје жене пред другима, како би се застидела и ућутала).

— неје б́ш текá какó га тí казу́јеш штом га тóлко пúти казу́јеш! Брц/Гра.

— ме запáмтиш! И че ме запáмтиш, скóро че буде! ВС.

— процéниш (пр́во) које мóж а које не мóж, а не да се бл́скаш! СГл. (Савет, уз увреду).

— узнем ч́к па да ви свí побíјем! Тм.

Требе ли (да) ви целíвујем свí у— руку, да напрáјите пачáвру од мéне. Бла.

ТРЕ́БЕ МЛÓГО ДА СЕ ЗАЛÁТИШ, ПА ДА —ме стíгнеш; — постíгнеш ко ја. ВСв.

Требе пóново да је отиш́л при ону́ја ќчку?! Гра. (О мужу невернику).

Трéви га б́ш кудé га боли! Ако, да не пíta тóлко, да не бодé! Држ.

Трénчо ли јéдан! Пир. (Трапавом, тромом).

Три децá íмаш, ни једнó не врéди! Тм.

ТРИ́СТА —му нáдума! Сказá му трíста и трíјесе! Па са нéка íде да мíсли каквó сам му реклá! Нéка са и он бр́гу бригу́је, дóста сам му ја појадувáла! При.

— му́не и сас нéга, а лабавш́к је и на рáботу. Држ. (Оговарање).

— ч́удишта је направíли! Алá! Соп.

Трлáл, не трлáл, ја сам закасáл. Брíђе и невóље од лóши човеци че ме умóре! Кр.

Тројíца сте м́жа у кúћу, ама ни једнó за једнó нéје! Вој.

Трómчо јéдан! Мíслиш ли тí кој че ти завршáва рáботу?! Пир.

Трџпаш ко празна воденица, и само това знајеш! А за никакву рабџту несџ! Пир.

Трџпнул га пџ—главу! Памет да му дџде, да не џди више ко шашав! Кр.
(О тучи).

ТРОШЃ СИ ГЛАВУ —Дџста сам ти помагџл, и савџтувал, а дџста сам ти се и посећирџл! Сџ је дошло врџме сџм да си брџниш својџ брџџе! Вој.
— свџте, па и сто—пџти да си свџт! Текџ не мџже више — ја сџмо да давам, ти сџмо да узџмаш! Об.

Трубџла је на свџ уста! Вој.

Трубџ на чџжда грџбишта, а на свџјата се и не џбрџта! На свџјата и забџравџло! Држ.

Трџпе! Ти ли се за џратџе?! Тџ не трџбе нџ да се јџвљаш! За тџбе је нџкому да се не јџвљаш, а кџмоли да се кџраш! Пир.

Трупуљџсто, главурџсто, коколџсто, баксузџсто! Прилика, сџнко, та нџма кво?! Теквџ девџјџу нџ—џи препџручџла и на џнџга когџ нџјвише мрџзим, а кџмоли на сџна! Изв.

Ту! Ту! Ту! Ој! Тџ не знајеш! Тџ си јџбукџрка! Пс. (Жени).

ТУВА —џма да капџшеш! Нџч те ни поглџдам више! Пет.
— нџма нагџцџње! Дџбе џчеш да погџдиш (каквџ џче). А и џн не знајџ каквџ џче.Рс.
— ти је мџсто, млада невџсто! Сџ ми је дошло срџце на мџсто! Вој.
(Ликовање, када џнај ко је зло чинио падне у клопку).

Тџја ти рџч не мџже ни кџче с мџсло изедџ! Гњ.

Тџка ти је мџсто млада невџсто! Дојдџ сџ ти мџн на мџшку! Рс. (Ругџње, ликовање).

Тџкни се нџгде, несџ владџка! Брл.

Тупџне мџлџчџк, тџ ли че ми сџдиш?! Вој. (Детџту, али и џдраслом џко је малџга растџ).

Тџра му соплџткџ! Шџто га не помџгне, а за соплџткџ лџко је?! Сук.

Турџли у чџрџту сол јџднџ, па дрџџи, па трџџи, па се сџ не мџж јџдџ.

Епџ, нејџ добрџ за јџдење?! Па нејџ, ка су сви солили а сџ не мџж да расџле! Изв.

Тџте! Тџте! Тџлко ли не умџеш да га напџрџиш?! Сук.

Тџтка га женџта да се кџра сас брџта си.Км.

Тџшко! Тџшко! Мџцаш ко говџдо, ни џмето си не знајеш! Сук. (Муцавџ Душку).

Те изџка: —Бџлџе, Бџлџе! Па дџде у нас да си џрџтимо џвечер. Нџкада се несмџ карџли, карџње добрџ не дџнџси. Њџна кџџа како да је нџша.

Чин.

Те речеш неје било?! а сви су видели и чули, и не мџ да одричаш! ТД.
ВЉВ —им (свѣ) да преправљају, ништа да не буде како друђи оче ВЛк.

— му да пине а нѣма снагу, не мџ да поднесѣ. Енѣ га како се скукуљило у калиштето, како свиња ка се кѹпе. Пет.

Вилчо! И ти ли си па муж?! И ти ли имаш сас квѣ да се силиш?! У твоју кѹћу кокѣшка појѣ! А ако и запојѣ петѣл, налѹта из комшилѣк! Пир.

ВИМАЈ СИ —мује испред себѣ! За мѣн не води млого рачѹн! Гра/ДЦ.

— предѣ твојете очи, немѣј предѣ мѣјете! Дој. Текá кáжемо нѣкому кој води чѹжде бриђе.

Випи ми, ћипи ми, па клѣбуци преврча! Не мѣгу да га више трпим! НМл.

Висело винце, вѣсело срце! Дѣ си пини, дѣ си испи до крај! Поналѣчи се, па áјде дѣма да си децá баштѹ виде како áде на четри-нѣђе! Рс. (Увредљива шала при нуђењу пићем).

Виткуту си нѣсиш и насад и напред! Поглѣдај си ћиткуту одосад! Дѣста си се на народ подмигувала! — Мѣре, нек се смејѹ! Дѣста сам њим се и јá смејала и подмигувала! Нѣка се сá и мѣн пошегују и подсмејѹ! Па кад мѣне мѣјти смеј, пак че се смејѣм и шегѹјем, и нѣкому дѹжна нѣма да останем! А тија смеј сá че пренесѣм, мѣра (да) гá пренесѣм! Гра. Текá њѣј се онѣ смејѹ за черкуту, а она њим пак, гѣрда гáздерица, текá одговáра.

Вѣпшо ћѣпави! Што ти бѣг не ѣдузе и другѹту нѣгу па пѣ—земи да се влачиш, да не лѹташ по чѹжда лѣзјá?! Сук.

Вѣрава ти странá! Очеш свѣ јá да ти давам, и свѣ јá да ти попуштам, па да бѹдемо родá и пријатели?! Епá, нѣма више тѣва! Вој.

ВѣРНА ВѣРАВА! —Прошлá, и врвину направилá! СГл.

— ћѣрна ми реклá, па ме неје (ни) јáд! Рас.

ВѣРЧО —ћѣрав, кудѣ лѹташ?! По цел—дѣн се не прибираш! Рс.

— ћѣрави! Добрѣ је било да ти је бѣг узѣл и онѣва ѣко, свѣт да не глѣдаш! Држ.

— што жмиш?! Не видиш ли да те тáја води зá—нос?! Вој. (Сину, против снаје).

ВѹТИ, БРЕ —комшијо! Немѣј се ѣдѹтро замлáчујеш да ти не наkáжем каквѣ не сáкаш да чѹјеш! НМл.

— не мѣгу да те слѹшам! А ка ти отидеш при овцѣте и (при) магáриш-тата, причај њим каквѣ очеш и кѣлко очеш! Цр.

— ти ли си за оратѹ?! Да те не узѣ тија блесáвјат што ти помáга да се кáраш с мѣне, јѣш би вардѣла Кѣјат да га пилишта нѣчу не прелáте! Пир. (Еротска алузија).

ЋУТИ ГОЛЋЕ КА —нема квó да облечеш, у лјуђе да се вѣснеш, него све у чужде дрѣје! Нѣмаш премѣну ни за укóп! Нѣче да има у квó да те закопају! Држ.

— нѣмаш у квó у лјуђе да се вѣснеш! Вој.

ЋУТИ ГОЛЋЕ —Комшилѣк те облачи! Км.

— ти неси за орату ка се у чужде дрѣје пременејуш! ВЈ.

Ћути, да ти ја не пóчнем казујем, па че се узвѣриш одѣка си! Вој.

Ћути ко да сам вој нѣшта украла и чѣка да њој свѣзде од нѣбо стурам! Једнó смо причáli кад ја узѣла парѣте, а друго је сá напрајила! Товá је курвинсћи напрајила, и посрамила ме пред наро́д, па сам ко усрана од сра́м! Изв.

Ћути, не јављај се! Ти не знајеш каквó је ра́бота, ни каквó је мука! Цел живóт си лежала, друђи ти лѣб давали! Немóј се (са) дру́гому смејш! Гњ.

ЋУТИ, НЕМОЈ —да казујеш! Јá да ти не казујем, сви че ти се смеју! ЦД.

— се казујеш (Вој); —си казујем, си казујемо áловети (ТД).

ЋУТИ —ораспи́јо проклѣта, ти ли си за орату?! Тво́јата алишта сви знају. Јал.

— рђо! Ти ли че ми казујеш, ка нѣмаш с квó у—свет да се вѣснеш?! Сук/Вој.

ЋУТИ СИ —Глѣде си мѣжа и деца́, а сваћи кој квó тражи че си најде! Пир.

— тii! И ти си iста шарка! ВСв.

— Товá те несú пита́ли! Тм.

ЋУТИ! ЋУТИ! —Де, да ти ја пóчнем казујем! Нѣмаш ни ложицу, ни паницу, ни чарáпок, ни кудѣљу! Чуждо нóсиш, чуждо једеш, па чужде куће работиш да се раниш! Пк.

— И у будáлеге, па и там си послѣган! Држ. (Мужу).

— Исто си ко пачáвра! Гњ.

Рђо! Ти ли си за орату?! —Рђа ми рекла па ме нејѣ јад! Сук.

— Твојете чѣрхе нóсе барјáк по селó! Сук.

— Тија твојат блесáвјат слуша квó ти казујем и квó наро́д орати за тебе, ама нѣма пáмет да се свѣсти него ти све вѣрује! Сук.

Ћути усрана гузи́це! Ти ли си за орату?! Немáло кој, него тii?! Држ.

ЋУТИ УСПРО! —Ти ли си за орату?! Гра.

— Ћути! И ти си па нѣкаква?! Штом видиш мѣжје пóчнеш да се протѣш! Ти на дрóгу ра́боту нiкада неси́ ни мисли́ла! Пир.

Ћути, Циганко, ћути! Тебе је правíл Дра́га Циганин! Ако ми не вѣрујеш, позаглѣде Дра́гу, па позаглѣде башту си, па че видиш на кога́ пóвише ли́чиш! Че видиш кој ти је истинсћи башта! Гос/Пир.

ЋУТИМ —само да буде мир у кућу! Бла.

— ћутим! Ћутим—ћутим! Па ми до гушу дојде, па му и ја понешто кажем! Држ.

У, БРЕ —дете, мანი се од мени! Без тебе се не могу (ни) помочам! (посерем). Бер.

— што си стиснута! А љубаво знајеш да се наједеш ка другому у кућу улезнеш! Љубаво си потражиш, па и по два—пути да се наједеш — и за јутре! Берц.

У главџу војник, а у дупето сметеник! Муж и половина?! НМл. (Иронично).

У главџу брига, само ћипи! И само се ладим, и крпе врзујем! Најлаја ме таја кучка, па са мир немам! Мора да је бесна таја кучка проклета?! Пир. (После свађе).

У ГРОБ ТИ СЕ —намочам; —насерем; — посерем. Јал/Пир.

— посерем! —Де ти га па наплини! Куде чу легнем ка умрем?! Пир. (Шалјив одговор на велику увреду).

У, изеде ме ко куче! Ама ти ја нема дужна останем!Изв.

У које си се панталоне венчал, у теја си и дивис! А ка те жената поопере и поокрпи, и свекар че будеш у њи! Тм.

У, куче куде суче! Дој. (Оном, најчешће детету, ко врши нужду где не ваља).

У мамо, што ћу толко бије?! Тија је без акбл, тија че ћу утепа! Он бије, а она се смеје?! Он удари, а она каже Јец! Он пак удари, а она пак каже Јец! И текá млого—пути и млого време! И он се умори, она се не умори, негб се пак смеје, подира га?! Каже му: Јец! Гризи! Куде си ударил тамо зуб углобил! А народ слуша, саири се! Пир.

У, марш мочно, ти ли че ми казујеш?! Пир.

У мој век теквó говедо ко тебе несбм сретал! Гос.

У моју кућу сви имају похвале и награде! И имамо све, и најгазде смо у селó! И има да купим не само нега него и целуту малу! Он че ми казује који је, ко да ја не знам?! Они су од крај твнћи, а и свити су замлатени! Кс.

У наше селó ка човек прдне на једбн крај, на друђијат крај одма се чује! Држ.

У ОЧИ —те измотава! Ама нема квб да правиш, че ћутиш, че трпиш (немаш). Гра.

— че те плунем! Бла.

У, рђо рђосана, ти ли се пак довлече?! Да бч да се уринеш да ми неси прѣд—очи, да те не гледам! Пир.

У селó големí ненави́дљци, с кúпове! Гра.

У, СЛÉПЧО! ЗАСЛЕПÍЛА ТЕ ТАЈА ПА НЕ ВÍДИШ КУДЕ —бдиш; — те вóде! Сук.

У СРЦЕ —га убóде таја рђа, па сá не мóже да се удрамéни (удремéни).Вој.
— си ме убóл, ко змијá! Бс.

У ста́ње је тија мутавјат, мџат ми, децáта да полóжи, сáмо мајђу си да заштíти! Кр.

У тóп че те тóрим! Бс.

У туја кúћу нéма више ни једбн пáметан! А ти сас нí утóк прáвиш и ортáчиш се! Изгледа ми да си и тí ко нí! Сук.

У, хóрчо хóрави! Што жмиш?! Не видиш ли кудé те таја одвéде?! Гра.

У ШТÓ —ме тóлко изéде ка несбм крíва?! Штó ме једéш?! Држ.
— си алá! Поднóсиш се како Рџа Тáлина! Пир.

УАПА МЕ ЗА—СРЦЕ! —Изéде ме таја рђа! Бер.
— Сá се не мóгу смíрим! МЈ.

Уапá се за језик! Ама доцкáн, изрéко се! Чин.

Уапáла га пчелá за језикат, и тóва усрéd кавену?! Трéбе да је затóва отéкал?!
Кр.

Убаво знáјеш каквá су свé гóвна излази́ла на таја твоја рашчéпена уста?!
Немóј да се прáвиш ко да ми нíшта несí реклá, ко да нíшта нејé ни билó! Изв.

УБАВО МЕ —изгледа сас тéја нóње зле бчи! ДЦ/Гра.
— ти нáлаја! Ама од тóва нéма јá да побеснéјем, негó че ти да побеснéјеш! ПРж.

Убаво напрајише! Несí бил ни хóрав ни мутав кадá сво ишли́ при нí и кадá сам ђи питáла! Напрајил си ме на нíгде и нíшта! Сас тóва нéма нíшта да постíгнеш! А јá сам горéла мецú два-огња за тебé, а ти тóва несí видéл! Цр. (Мужу).

УБАВО ЊИМ —момчéто, ама чéсто ћевли́ја! Какó попíвкује пóчесто, а нејé ни без дру́ге маанé! Нéго ајд бóље да си ћутíм, мóж се освáтите па да ме пóсле мрзите! При. (Оговарање).
— отсукá! Нéче се више сéте да ме закáче! Вој.

Убаво сáм му наказáла, па сá ако бче нéк се оћутí, а ако га нејé срамотá, па и не мóра?! Чин.

УБАВО СИ —наказáше! Не знáм да ли че смéју јутре да се погледају у—очи?! БС.
— вој ја рéко: Не мóж текá снајке, несбм га ја чувáла ти да га једéш! Гра. (Одбрана сина).

УБАВО ТЕ —гледам, и па не мóгу да вíдим по каквó се разликаваш од

нашуту големуту свињу, рањеницу?! Сук.

— слушам како једеш говна најлаго! Па си се нешто питама: колко—ли—че још мораш да изедеш да се заситиш и (да се) охутити! МЈ.

Ўбаву си капу нашл да турити на— главу?! Са ти је спроти памет! Кр.

Ўби га на правду бога, једва га отемо да га спасимо! Зав.

Убил га бог у алуту! Това се пак утвну, пак се усмрђује! Дој.

Убде ме у—срце! Нема да могу више никад да му опростим! Пс.

УВАЊЕМ ЛИ ТЕ ЈА, ЧЕ ТЕ УБАВО — изгњасам; —изгњабрам. Вој.

Увањем ли те ја, че ти се убаво одгњасам! Че ти се отепам до благо! НМл.

Увати ме јад, па му све и свашта наказач. Бла.

Увати бабичкуту па ћу убаво протреси, да ћу уплашиш. Само нембј, черко, да ћу бијеш, проклетја да те не стигне! Пир. (Њерки, како да поступа са свекрвом).

Ўвек ми је забивала заглавће! Не може да буде човек! Кр.

Ўвредила ме је за сина и не могу да у поднесем ни у живи ни у мртви.

Товари ме сас сина! ДЦ/Гра.

Удавил би га, само да може, капку воду! Вој.

УДАРА —ћу слнчаница, не рабти њој се! А само сћита од кћу на кћу, по три—пути при једну жену само! Држ.

— ми шилци Боду ме како сас вилу железну! Сре.

Ударен си малко, ама че поминеш! Башта ти беше малко повише ударен, ама да не беше прејел спржу, још би си бил жив?! Кр.

Удари га једн, те га расипа. Ама цабе, луда глава је луда! Сас бијење не мож да стане попаметна! Вој.

УДАРИ —њим по шамар, онј че се охуту! Сук.

— се у главу, па се позамисли! Кад би ти ја това рекла пред народ, и још да лбжем, како би ти било?! ВРж.

Ударила сећира врвети! Да се помире, нема се помире! ВРж.

Ударили на веселбу младити, и ништа не рабте. Сваћи дн — празник?! Гра.

Ударило остро на шилваво! Готова њина слога, јучера село размирише! Рс.

Ударим ћу за това поникад през—нос! Вој.

ЎДРИ —кучку помијарку! Ўдри, позлатиле ти се (ручиците)! Рс.

— неје твоје! Ако не мож старити да избјеш што ти зло праве, ти њим бар децата истепаж?! Сук. (Кукавици, која туче туђе дете).

Ўжлнчи се предј три—дбна, дн из—дн, дн из—дн, и не могб се распрајим сас алу! НМл.

Ўжлнчила се у мене и бче дшу да ми извади, и мирку ми не дава! Држ.

УЗЕЛ —га на зуб. Вој.

— ти бóg од ведрицу, па само лајеш! Гра.

УЗЕЛА —си ми тиче испод грло! (Зав); — у куче бчи (ВЛк).

УЗИМАЈ ОСТРУШКУ, ПА —га утџај; —уби кучку. Трњ.

Ўзни и од мене, несбм првйва! Вој. (Оном ко одбија понуђену храну).

Ўидају се! А ја карање не волим, ја си прећутим, претрпим, и понекад одвикам ка ми неје много право. Зав.

Ўјна че ти помóгне, само ти још лај (на нега)?! Пир.

Ўкрстимо рџчи! Не мóж више текá како до са! Дој.

Ўлав се прáви, не познáваш га ти! Ама скóро че га опознајеш! При.

Ўлџал бџс у нега, па само беснејеш! Вој.

Ўлџле му бубуљачне ў—главу па повртоглавџ одједнуш! ВЛк.

Ўлџло му нешта у мóзакат, у главџту, и не држи га да је миран, мóра да се кáра, да се бџје, некакво чўдо да ствáра. Сре.

Ўловило, али не искористило! Каквó му мóжеш ка је глџпаво?! ДД.

Ўлопа ме дибидџс! Пн.

Ўљутил џи, уљутил, па че га згризу с зуби! Вој.

ЎМРГУЉВА! —По цџл—двн сџди сас жџне и кóј како мџне или нешта рџче, (онá) само кáра устáта на тџлат! Ўч џу не обџчам! Вој.

— Све онá најде некому да се потсмџва, да кáчи устáта на тџлат. Км.

ЎМРДУЉВО! —Мџн ли најде да се шегујеш?! Рос.

— Тџб би ја реклá једнó: неје добрó на нáрод да се шегујеш, не знáје се кога каквó мóже да стџгне! ВРж.

ЎМРЕ —и свџрва ми, а мислџла је ја да че ўмрем предџ—њу! Пир.

— Цџганката што те вáлеше, па сá че мóра сáм да се вáлиш! Сук.

Ўмри баксузе! Без свáкога се мóже, па (че се мóже) и без тебе! Ор.

Ўмвшкáла се ко да је билá у воловóдицу! Кудџ најде тóлку штрóку, не знáм?! Пок.

Ўперџло се, па се само кáра! Вој/Грш.

Ўпџрује се у мене! Неје џу срамотá што сам нóј свџрва и што је још млáда невџста?! При.

Ўпџтли се (па се кáра) с мене! Не мóж да одмџри кудџ му је мџсто! Пк.

Ўпџрчи се, па се само кáра! Текá си му добрó, текá си џу мáјна научџла!
А девóјна?! И кóј че—га ўзне, кóј че си глáву сас теквó врзује?! Сук.

Ўпирџил се, па кáра ли се, кáра. Аслџ је ко женá алапáча! Држ.

Ўплатка ме, ўплатка, ўплатка! Јóш се не мóгу сврнем! ВЈ.

Уплашила се затов што је згузна! Знаје си она манете, ако се прави да је чиста како сребро и злато! Пир.

Уплашило се, па трчало, па се уплауало, што не моџ—да стигне на време!
Ја ли сам вој това крива што не умеје на време да појде куде требе?!
Гњ.

Упропастил си сас работу убаву златку, па са че и мѣн упропастиш! Што—ми стално напиљасујеш, што га ти неси уработил ка си видел да сам у голему работу и да не могу да стигнем да га уработим?! А ти?! Какву си па ти работу имал?! ПРЖ/Вој. (Друга жена, мужу).

Упропастило се, и текá че буде док смо живи, (и) нема да ни буде добри!
А ја би обичал да је оно здраво, али с њи се не моџ разбереш! Држ.

УРИНИ СЕ —да те не гледам; —(отука) свет да не блазниш. Вој.

УРИНИ СЕ ТАМ —ценабѣтино једна (При); —церемѣтино једна (Гњ).

Урињуј се од мѣне! Бѣге док си читав! Зло големо че те стигне, ако те само доватим! Об.

Усмрадил работу, па си са ћути а ни муку мучимо. МЈ.

Усмрадише работу —гужише се, разродише се, брука голема! ПРЖ.

Усмрдела гузице! Ти чиста, ја нечиста?! Погледе си сагњицу, по њу че видиш колко је чиста! Држ.

Усмрдело се на—живо, а оно знаје да те оноде! Што си не погледа кћуту?!
Ни једн прѣзор неје обрисало! Пир.

Успалела гузице! Немѣј ми се вртиш окол мужа, бчи че ти ископам! Км.

УСРАЛ —работу! Убаво се наватил, ама после усрал работу! Рс.

— си се од стра па не умејеш ни рѣч да кажеш! Км.

Усро! Усро! Погледај си сагњицу па после орати! Јал.

УСТА —вој се пцѣта насрала! Какво има она да расправља за моја девојчѣтија?! ЦД. (У уста. Вој.).

— да имаш, језик да немаш! Те тов да знајеш, чѣрко, од сѣг! Пир.

УСТА ТИ СЕ —насѣрем и намѣчам (Сре); — сѣрем (Соп).

Устребал си ми! Вој.

Усукал концити, готв је! А видиш какво зло прави?! Душата му у носат, а оно зло да направи?! ВРЖ.

Утѣплаку, не видиш ли да душу немаш?! РС.

Утилил се ТОВА—ПА—ТОВА! па не попушта! Грш.

УТРНѣ МИ —глава од тебе! Че те молим да се охутиш! Немѣј ме молиш да— те бијем! МЈ.

— онаја од цућеле које не разбирају ништа! Пир.

УФ! Ббш ми је мило! Срце ми се наслади што те текá са стíже! Гњ.
(Злурадост).

Уцџклíла се, па че ми дýшу извáди! Тáја блесáвата, тáја с голéмијат нóс!
Рђа проклéта! Нади свéте кýрве онá је кýрва! Грш.

Учéсти чéрка ти с доодéње?! Нéма там да си доседí! Држ.

Учури́сал од бриђе! Пвмори ни тáја алá! Пок.

Уши да си изедéш, какбв си! МЈ.

Фáла бóгу, баштá и мајна ме родíли сáвеснога, а тí си тражí другога кој
че се кáра с тебе! ВС.

ЦЕЛ —дбн сас мéне, па пóсле ме опбнђује! Вој. (Оговарање).

— Пíрот íма да се рáдује, сáмо ти умри, чéкамо те! Пир. Цéло селó
је прелетéла кад сам нóј реклá. Ако, нéка знáје да с мéн не трéбе да
се закáча. Јá вој несбм прва реклá, греотá је од—бога, онá је пóстара
од мéне. Онá мíсли да нíкој пó оди нý нíшта не мóж да знáје. Сáмо
си тражí да му се кáже. Кажí му, па нéка му се једé циђерат, нéка му
дрóбат трулéје! Држ.

Цеплénка! Па пíје, па се кáрта, па се бíје, па злó ствáра! Тм.

Цеплénко једна! Цеплénка че си остáнеш, áко се тóлко дíваш на грóзје!
Пет.

Цепну га пó—главу! Сá че му је дóста землја, са нéма (више) нí да помíсли
да ми пребруже! Сре.

Цркни ми, пукни, дýшманче! Вој. (Изазивање).

Црн ми је циђер изéл! Товá нéма да мóгу нíкако да му заборáвим! Гос.

Црнголéјо! Ко да те је Цíганин прајíл, ко да нејé нáш?! Ўди пíте мајнју
ти да ти кáже, ако знáје?! Онá ђи је дóста мењавáла! Изв.

Чáлја мí—се! Чé ме накáра да прíдем да га ванем зá—гушу! Пир. (Изазива
ме подражавањем).

ЧЕ —бéгам у—свет оди вáс; —вáчам светá (оди вáс). Вој.

ЧЕ БУДЕ —добрó док су још крстенили! А ка дóјду некрстенили ко нéга,
како он што је, че бóде лоше! ВСв. (Сујеверје).

— од нéга мајстор, ама ако га смрт не претечé! Км. (Подсмех).

ЧЕ ВÍ —бíјем док се не умóчате (Гњ).

— потéпам свитí до једнóга (МЈ).

— видим чýдилото! Че дóјде и при вáс злó, нéче да се забáви, па че ви
пóсле врчам смејáњето! Држ.

— нанíжем како штрк жáбе, сáмо стíгнем ли ви! Гра.

— нарáним сас жлтí бробíнци! Држ.

ЧЕ —вídиш скóро да ли је íстина како што је кáжем?! А сá мóж да се
сíлиш и вáлиш кóлко бчеш! Рс.

- ви́каш за за́лок ле́б Пл.
 — висíш пред врата́та, изгле́да ми! Че ти дрíкају зу́би! Сук.
- ЧЕ ГА** —би́јем ко кúче у морóзу, са́мо не́к се бн в́рне! Изв.
 — дíгну синóвете на манцалб́к! Вој. (Подсмех, неверица).
 — га нап́рај, па че му избíје о́чи! Вој. (Омаловажавање онога који нешто прави).
 — ошúри! Че га би́ју, че му једе́ дúпе ба́ницу! Држ.
- ЧЕ ГА ЧЕКА НЕ́КОЈ** —да се нагб́зга (Сук); док се нагб́зга (Вој).
- ЧЕ** —галáти, галáти, па че прегалáти. Чин.
 — да́вамо, па и цр́ном Цíганину да је! Кр/Вој.
 — добíје маждра́к! Зав.
- ЧЕ ДО́ЈДЕ МА́ЦА** —за погáнца (Дој); —на вратáнца, па че ми се примó-
 лиш и т́. Пир.
- Че**—бу бре, за́давим, па тамб́н да íде у т́риста за́твора. Ор.
- ЧЕ** —зажа́лиш ти то́ва, де́те! (Пир); — збркаш конци́ти, ала́лема (БЧ).
 — íгра Боја́на (Сук); —игра́је прúтат (Кр/Чин).
- ЧЕ ÍДЕМ** —да ва́чам кра́ј како́ је билó. ВЈ.
 — у свéт, не́чу да ме ти мучи́ш, да ми трóшиш грб́инуту! Óлоше један!
 Ђубре ти непрегорéло! Са́мо ли си т́ му́ж на овíја свéт?! Пир.
- ЧЕ** —испразни́ш о́пвнци́ти скóро—скóро, са́мо ако те ја́ би́јем! Дој.
 — јаду́је, јаду́је, па че прејаду́је! Она́ не мо́же це́л вéк инáт да ка́ра за
 ни́жашта. Пир.
 — једе́те, ама да íма ко́ј да ви даде́, а да сте зараде́ли, несте́ зараде́ли!
 Рс.
 — једе́ш т́рице! Што неси́ заработíл, па да ти се роди, па да си и т́
 íмаш, негó са́мо поса́кујеш ова́м—онáм?! Трњ.
 — ле́гне једну́ш! Комши́ја мо́ж да улéзне или не улéзне једну́ш, а ако не́-
 ма своје́ покре не́га, ка се умурда́ри кој че га гле́да, кој че му помóгне?!
 Бриц.
 — лудéјеш, ако íмаш му́шко детéнце! Че шашавéјеш! Де по́малко п́и,
 неси́ здра́в, немóј да не́ма по́сле унúчето де́ду! Пк.
- ЧЕ МЕ** —зако́љу си́нове, па че ми месá на ченђéље зака́че! Рос.
 — одгле́даш у грб́ину, са́мо још једну́ реч́ ако рече́ш! Пн.
 — р́чка онó?! Не́чу се даде́м! Окр́ндак?! Изв.
 — тра́жиш сас свечу́, ама не́ма ме на́јдеш! Км.
- ЧЕ МИ** —једе́ш ко́мпире! Вој. (Вулгаризам).
 — ова́јдиш ми́шће?! Бо́ље íди да се изле́гујеш не́где, мeн ми је по́љко
 са́ма да се слу́шам, да ми је глава́ ми́рна! Вој. (Некорисном).
 — се напíјеш на циба́нат! Не́ма му́вте! Зарабо́ти па да íмаш и т́!
 Малко—га́ ли ти сли́ве оста́доше небране, пропа́доше, а ти б́чеш дру́гу

да беру и пѣчу за тебе! Нѣма! Нѣма и готово, па нек је грѣ по стѣ—пути! Јал. (Вулгарно).

— сѣднеш на моју?! Урини се отува да те не глѣдам, да ми не остављаш вѣшћете у двѣр! ЦД.

ЧЕ — мора још много мутна вода да протече док се ти избистриш! Рс.

— мораш њрне да попримљеш, па тѣг да помислимо да је моѣ текá и билó! Чин. (Неверица).

ЧЕ МУ — давам кво тражи, нечу да си имам орату! При.

— давате довечер конштраци за вечѣру, да га трѣзните! Сук.

— напáрим бáницу зачáс, сáмо ако бче! Сук. (Вулгаризам).

— плѣнете под опашку?! Не моѣте му бѣш ништа! Км. (под пѣндѣр. Дој.).

ЧЕ МУ ПУКНЕ ЖЛЧКА! — Млого се најадоса! Вој.

— од јáд! Тѣва је голѣм јáд! Гра.

ЧЕ МУ — се насѣрем у уста! Вој.

— скрѣј љуáвку (Пир/Брц); — тлѣцају црвѣни лѣк (ВРж).

ЧЕ — надрѣби нешта што се не моѣ кѣса! Боље се мáни, бѣгај у—свет! Влк.
— најдем крѣв на́д—главу, ама ка си на́д главу врѣжем конѣпче оди тебе! Пир.

— облáжиш нѣжат! Изглѣда ми да че те това стѣгне, нѣма—си дѣма жив отѣдеш?! Грш.

— бкам, та нечу (да) те брѣчим! Трѣ.

— пáриш вѣле! Че мѣчиш топѣрва мѣће големѣ! Че вѣдиш?! Бс.

— питѣје пѣсле кудѣ је Мѣка! Ама ме нѣма, текѣ будáлу којá свáкому добрѣ прáви, најдете! БЧ.

— попрдѣ, попрдѣ, па че дѣјду! Немѣј се сѣћираваш за това.Кп. — признáјеш мáјчино млекѣ! Че вѣдиш?! Тм.

— рѣди и нáшта врбá грѣзје! Че дѣјде вѣме и ти мен да се помѣлиш текá! Ама јá че ти тѣг дадѣм, нечу да сам рѣа како ти сá! Кр.

ЧЕ СЕ — извáљаш ко бѣре, ако те сáмо удáрим! Бла.

— закáчљам с онѣја гáдове, да се распрáвљам?! Што—ми—је зѣр?! Рс.

— изедѣ од јáд и од мѣку! Áко, бѣш ми је текá мѣло — и тѣја звѣрку зло да стѣгне! Сук.

— крѣтиш, али ти нѣма помѣгне! Кво че бѣде, онѣ че си бѣде! Не моѣ ти сас јѣзикат да стѣраш злѣ од твѣј дѣм и да га притѣраш на дрѣђи! Изв.

— лѣкнем да ти лѣкне! Брл.

— плáшиш пѣсле и од текѣ што налиkáву на мѣне! Об.

— поглѣда у предњáкат! Ор.

— покáје! Че дѣјде вѣме, че вѣка! И пá че дѣјде на мојá вѣрата! ВСв.

— пѣсле шегѣју и пѣтетáта! Сук.

- скáрамо, че си наkáжемо и кво је билó квó неје билó, и па че се сажíвимо како да нíшта нéје ни билó.Км.
- смéју и шцетáта! Тóв íма да бóде шегá до небесá! Км.
- уáпеш за дýпе, ама чéкај! (Пет); — удáри с пéте по дýпе (Дој).
- удáриш пóсле ў—главу, ама нéма да ти помóгне! Вој.

Че си бíјеш главúту пóсле, ама нéма да ти помóгне! Трњ.

ЧЕ СИ ДÁВАШ —и калтú испод ноктíти, и пепелтú из огбñат, ама ти нéма помóгне да се отплатиш! Сре.

— мíло за дрáго ка те зóр наkáра, а ја те вíше нéчу, како да сá, помáгам без рачúни! Вој.

ЧЕ СИ —изедé ўсницете од јáд! Че си изедé кво се не једé! Ама вој нéма помóгне! При.

— измéшају кáпете сватнíната, текá ми изглéда?! Сук. (Злоба).

— мóра вржем óчи, па текá по свéт да óдим оди срáм! Км.

— мрдeм, да ми несí прéд—очи! Јал.

— нóсиш кáпуту у рућéте, изглéда ми! Нéма да знáјеш кудé че се сбпреш, самó ако те јурнем! Рас.

— поглéда у прегнáкати! Че си обори тíја голéм нóс што га је тóлко високó дíгал! Сук.

— пóсле изврне устáта, па че кáже, па че си íмамо рáботу! Држ.

ЧЕ СПÍШ ПРИ —кúтриштата, сáмо ако се óдма не óхутиш! Вој. (Благо упозорење детету).

— прашчíната, дéте! Íма начéс да се гúшкаш сас нíи?! Вој. (Шалíиво упозорење немирном детету).

Че стáнеш на мéру, че вáнеш за вéру. До сá сам те ја помáгáл, а сá си се сáм помáгај! Дој.

ЧЕ ТЕ ЗАКÓПАМ! —Клéше га онá текá свáћи дбñ! А ја нóј кáжем: Немóј, жéно, немóј мýжа да си клнéш, једбñ без дрýгога тéшко се жíви! Вој.

— Че те закóпам! Че те закóпам! Ако ме закóпаш, нéма да процвéтиш! Вој. Текá ћу он клнéше, и текá му женицата одговáраше. И тé, закóпа ћу, ама че ћу потражи.

ЧЕ ТИ —вíдим грбíну скóро—скóро! Пир.

— га кáжем и нáрод да чýје! Давáла сам ти свé, и помáгáла сам те, и децá сам ти чувáла! А од тéбе нíкад нíкакву вáјду несбм видéла! И лóшу рéч ти несбм реклá! А ти сáмо шашавéјеш, сáмо за мојá децá по селó орáтиш! Свé што нéје билó товá пронóсиш крз нáроц! Вој.

ЧЕ ТИ ДÓЈДЕ ДÓ ГЛАВУ И ТÉБ, ПА ЧЕ —се пíташ; —те пíтам дóбро ли је! Вој.

ЧЕ ТИ —дóјде Црñи тóрник! Нéче се млóго ни твојé зло забáви! Рс.

— кúпим кáпу, ама пáмет не мóгу. Вој. (амá не мóгу и пáмет. Сук.).

— нáјдем ја лéк! Пóсле се нéма сéтиш теквó да рáботиш! Соп.

ЧЕ —тражите ви деда—Владу, само га нема најдете! Пн.

— удараш?! Кво че удараш, нема од мене ништа?! Че бијеш, па че преболујем, та кво?! Зав.

— узнем, брѐ, да се утѐпам! Доста ми је текѐв лош живѐт сас теквѐ рѐје! Кп.

— усѐру краци, ако се само сѐле! ВС.

— утѐпам куче! Нема ђн за това лѐко да прѐјде! Ѐма ме запамти који сам! Држ.

— цркну од завидлѐк! Ако рмамо, стѐкли смо, несмо украли?! Зав.

— шишаш мајмуне там?! Вој.

Чѐкај, брѐ, стани малко! Бог дѐшу причѐка та тѐ да не причѐкаш?! Кудѐ си запѐл како говѐдо у зѐље?! ВЈ.

Чѐкаш да те човек ргне прѐз—очи, да проглѐдаш! Нш.

ЧѐКЕ —гузице! Са че видиш како ја бијем! И нека сви чују какво ја за тебе знам! Пк.

— Ставријо, ја знам сто! —Ћути, бре, жѐно, ја знам сто и једно! Него ђчу да га чујем да ми каже кво мѐсли! Ка је ѐут, ђн че ми каже све кво ми не ваља! Км. (Жена долази у помоћ мужу који је увучен у свађу).

Чѐкете прво да зѐжмим, па после правѐте кво ђчете! Вој. (Синовима, који се свађају око имања).

Чѐпѐрко! Ѐма те пѐд—ђд—земи, и тѐ си нашѐл некому штѐту да правѐш, па још и да прѐтиш! Сук.

ЧЕРКА —ми је, не смѐјем вој кажем (ни) скопчѐ! Да ми је снаа ја би ђу опрајѐла! Гра.

— ти сваѐ пуштѐла голѐм јѐзик! МЈ. (Жалба, као увод у оговарање или свађу).

ЧѐРКО —ако ти некоје казује лоше, а ти га, черко, клѐни добро да га стѐгне, да се мож ђутѐ! Бла.

— Мѐро, јѐц, пѐи па си прекрѐи колѐно, све да се не каже! Да не чују тѐја што седу дѐнѐнска и све виѐде којѐ прѐјде! ДД.

Чѐбе куче, немѐј ме дрсаш! При/Сре.

Чѐјѐ је, ако нејѐ твојѐ?! Јѐ ти га жѐно несѐм правѐл! А ако ђчеш да рмаш и пѐпаметна децѐ од неѐга, мѐгу да ти помѐгнем! Брл.

Чѐика ми се да се кѐрам с ѐи. А нечу! ПРж.

ЧѐИМ —бркнеш, гѐтов си! Не смѐјеш ѐим ни рѐч рѐчѐш! Брл.

— дѐјде деда—Младѐн и ваѐти штѐпат за друђѐјат крај, ја видѐ кво че бѐде! Рас.

— (је) мѐне мѐка мѐшина, и тѐб че је! ДД.

— је тољко пѐметна, и взѐи се на чужду пѐмет, и друђѐи слѐша, нека трпѐи, нѐкој ѐѐј нејѐ крѐив! Изв.

Чини ми се да неси́ то́лко добар колко́ те она́ повали?! Чин.

Чи́ста си?! Зна́м колко́ си чи́ста?! Црвици ти по ку́ћу ла́зе, а пога́нци че
ти у́ши изе́ду! Пир.

Чи́тај, ако си пи́смен! Онó за пи́смени све́ пису́је, ама за те́бе, изгле́да,
да не́је добро́ напи́сано?! Гос.

Чи́ча на́праји Ву́ку да на́рипи на та́ту! ТД.

Чу га поклóним на дру́гога, ама га те́б, на зајна́т, не́ма даде́м! Вој.

Чу, ка́рају се, па дојдо́ да чу́јем не́што! Брц.

Чу́вам сто́ку, па има́м с кво чо́века да покáним! А онó не́ма ни́шта, па те
не́ма ни с во́ду покáни! Цéл—двн се са́мо по пу́тиштата врти́, не́ма ни
гради́ну, ни сто́ку, ни́шта! Са́мо по пу́тиштата се́ди и гле́да кој—какво́
рабо́ти, ко́ј куде́ иде, ко́ј с кога́ иде, и ако се не́који ка́рају трчи́ да њим
пома́га! Не́је си ни ку́ћуту изме́ло, не мо́ж му чо́век улéзне у ку́ћуту!
ДД.

Чу́ваш ху́рће, да има́ш од кога́ да си по́паметна! ПРЖ.

Чу́дно ми чу́до: ти коња́ има́ш, а ни не́мамо! Епа те́, му́жат ти је по́јак
од коња́тога! Спарí ћи, па бри сас њи́! ВЈ.

Чу́је ли Мали́нка какво́ си рекла́ за њóното дево́јче, она́ че те у́баво гоште́вал
Сук. (Товаре́ње).

Чу́јем, мло́го си ме ва́лила?! Немóј те зава́лим да ти напла́тим текво́
вале́ње, да ме запáмтиш да ли сам му́шко или неср́м! Рс.

ЧУ́ЈЕШ ЛИ —бре, чу́јеш ли квó ти ка́жем?! Кр.

— ти квó ја вре́вим?! Óдма да си ми врну́ла да не бу́де кара́ње! Ш.

Чука́ли смо се с ча́шете, па несмо́ виде́ли ка су се би́ли! Јел. (Шаљив опис
туче на свадби).

ЧУ́МО —зажени́ли дево́јчето, па отидóмо да честита́мо. А онó ка́же: Немóј
ми честита́ш! Ни смо се ману́ли, онó ме све́ удара́ преко́—нос! Пк.
(Подсмех неуспело́ј веридби).

— кара́ње, па дојдо́мо и ни́ да чу́јемо не́што! Рос.

Чб́кче га (све) не́што да се ка́ра! Ѐста ма́јћа, ко да не́је му́шко! Вој. (Чб́чка
га. Сук/Вој).

ЦА́БЕ —се му́чиш? Најди́ не́кога ма́јстора да ти то́ва напра́ј. Ти си на
си́лу ма́јстор! Брл.

— си ти́ блéсава ка то́ва ни́кој не уме́је да це́ни! кр.

Цампи́че са́мо, тра́жи са́мо ко не́која Ци́ганка! Óче са́мо да му да́ваш?!
Вој.

Цангаза́ си ти, Бе́ко, и како́ лудачќ си, ама си у́баво нагоди́л, текви́
поу́баво помину́ју. И како́ па́трав си, а и то́ва си у́баво нагоди́л. Текви́

у војску не иду, А и убавилото си угодил. Ја се погледе у носат, па да видиш има ли некој подлг, и покрив нос оди тебе! Пир.

Перемотино! Ђути, ћути, ћути! Не могу од срам да ти кажем какво тебе да ти кажем! Пир.

Шавла једна! Она пак че ми орати квó да прајим?! Мијзно погана да би погана! Пир/Гра.

Шантраво теквоја, а свакому знаје маану да најде! Штó се па(к) укоколи у мојето девојче?! Рас.

Шашљо, шашљо! Гледе си твојата деца! Штó да ћи развађујеш, па да те после и једн и друђи мрзе?! Ка су блесави, нека си главе потроше! Пет. Он притрча да ћи раздвоји да се не бију, а жената отуд, па га вану за рукав и текá му рече. Ама ћу он не послуша, раздвоји ћи.

Шејесето мани, него дај ми онова што сам ти порано дал на зајем! Врче ми док не заборавиш колко је било и да ли сам ти давал! ПРЖ.

Шљапчо! Штó не постегнеш опбнцити?! Какво си, брe, момче?! Немóј ти се девојхете смеју?! Сук.

Шљипчо! Ти си големá рабóта за моју черку?! Тражи си спротí себе! (тебе). Вој.

Шмугно једна! Зла си ко куче! Цр.

Шњувало! Само се муваш по градинете! Штó си не насадиш како друђе што си саде?! Негó ти чуждото поблаго! Сук.

Шбврте! Немóј си више плакниш уста с мене да те не стигне какво се не надаш! Вој.

ШТО БЕСНЕЈЕШ?! Јá ти несбм крива што ти муж пије! Јá те несбм женила! Имáла си очи, па си гледáла! При.

— Штó лудејеш?! Штó окаш по мене?! Јá те у бриђе несбм турила, негó—те турила твојата черка копиларка што лаје цел свет, а не види да је шугава! Пир.

ШТО ВЕТРУЈЕШ?! —Квó ти је неподéлено?! Вој.

— Штó вртоглавејеш?! Имаш си мужа, имаш си свекрву, иди си дома па се тамо сас њí кара! Вој.

ШТÓ ГА —зароби када неси ти теква, рица и грозна, била за негá?! Гра.

— не наостри?! Мáлко ли сам га пути карáла и молила?! Нóжат нече ни жабу (да—мóж—да) коље, а камо ли леб да сече! Несте га мужината наостри! Држ.

— ошашави (Вој); —преврљујеш на мене (НМл) ?!

Што гледаш у девојчето, (тов) неје добрó?! —А штó па ти гледаш у мене?! И това неје добрó?! Пк. (Сујеверни страх као повод за свађу).

Штó да лбжемо једн другога, штó не почнемо право да си казујемо?! Рос.

- ШТО ДА МЕ —врта, мува, распрачује?! Вој
 — пуца?! Ја несбм вртоглава, а несбм њој ни врс! Сук
- Што да ми је мука за њега, кад бн мѣн зѣреза, а не ја њега?! Цер.(О
 бившем мужу).
- ШТО ДА НЕ —можеш?! Какв чѣ матраќ држиш?! Какву рабѣту имаш?!
 Трњ.
 — купујем за своје пѣре?! Гра.
- ШТО ДА СЕ —бијемо, да се пшјуемо, да се кѣрамо?! Товѣ нејѣ за пѣметни
 чѣвѣци, за домаћини чѣвѣци! Трњ.
 — посћитује по чужди дѣмове?! Мѣлко ли ми се је мѣјна текѣ посћи-
 тувала?! Онѣ мѣсли лѣко чѣ њѣј буде?! Бер/Пир. Текѣ ѣу снаѣта ѣвика,
 луду главу. (О свѣкрви, која се преудала).
- ШТО ДА ТЕ ЈА —клѣам, рѣће да си смѣрадим?! Оно те бѣг уклѣл па не
 мѣж главу да дѣгнеш! Пир.
 — тѣпам, ѣло недѣтѣпана? Оно те бѣг сас свѣ утепѣл, па нѣмаш дѣшу да
 ѣдиш! Трњ.
- ШТО ДА ТИ СЕ —љућим?! На ѣвија свѣт ѣма мѣсто и за мѣне и за тѣбе!
 Не мѣра да се стѣвљамѣ! Држ.
 — плашим?! Несѣ мѣчка да се плашим! Јал.
- ШТО —дрѣмеш како коњ за зѣб, што се не вѣчаш на нѣкакву рабѣту?! Дѣтѣ
 више несѣ, нѣма више лѣдовѣна! Рс.
 — жмиш, слѣпчо?! Не видиш ли да те тѣја вѣди за—нос! Кр.
 — идеш стѣлно по мѣне? Не мѣгу ѣд тѣбе да се посѣрем?! МЈ.
 — Јѣ се несбм кѣрѣла. И на дѣца њѣј се несбм смејѣла. Сви њѣј се
 смејѣше, а ја несбм. Пѣштујемо си се, ѣкамо се и за свѣдбу. Изв.
- ШТО ЈЕ —билѣ, не порѣчем! А да казујем ли ја твојѣта ѣлишта?! Држ
 — побеснѣла?! Да ли за мѣжу или за дрѣго?! ТД/Брц.
 — починѣла сас мѣне, да се чѣдиш! Ама, морѣла сам да трпѣм, несбм
 имѣла кѣде! Пет.
 — пребѣлѣликала онѣ је ѣднѣла! Гра.
- Што коколиш у мѣн?! Несѣ ли видѣла дрѣпаву стѣру женѣ?! Км.
- ШТО ЛИ —вѣкаш па тѣ на чужда грѣбишта?! Км.
 — ми се мѣјна радувала?! Бѣље да је родѣла станѣвѣн кѣмик да си
 свѣње дѣпе чѣшају ѣд нѣга! Зѣшто ли ме родѣла?! Муж ѣла, пијѣница,
 пѣре нѣма, а дѣца мѣло па ме ни јѣдно не слѣша! Пир. (Јѣдиковѣње).
- ШТО—ЛИ—СЕ —надѣваш, да те пѣта чѣвѣк?! Вој.
 — правиш на лудѣга?! Што се не вѣчаш на рабѣту?! Кс.
- ШТО —ли шѣшѣвѣш, да те пѣта чѣвѣк?! Мѣслиш ли сас тѣва да чѣ нѣшта
 постѣгнеш, сас сѣлу?! При.
 — лудѣш?! Мѣслиш ли да преврљѣш крѣвѣпѣту на нас сас ѣкање?! Јал.

ШТО МЕ ГЛÉДАШ —говéдо јéдно (Дој); — како преко плóт (Зав).

— ко вóл?! Асли́ си овнé! Нíшта не разб́ираш! Рс.

ШТО МЕ —за нíшта напáдаш?! Штó ме галáтиш?! Каквó имаш, теквó си кли́маш! Мрш, гáде ни јéдан! Кр.

— задéваш ка те нíшта не задéвам?! Вој.

— мáндаш, а ја íмам тóлко рáботу?! Гос.

— мотљáвиш, штó ми не кáжеш отвóрено?! При.

— не помíриш сас онúја?! Тí си ме посвад́ил, ти трéбе да ме помíриш! Цр.

— пítаш квó сам работ́ила?! На кúрве несéм вóду нос́ила! Казúј ми каквó óчеш, несí бб́ља од мéне! Рс.

— текá глéдаш какó да сам тí баштú утепáл?! Брц.

ШТО —мéнс бр́ига за чúжда децá, јá сам си својá одом́ила?! Кс.

— ми бóг не дáде једнúшка јá да ти сúдим?! Држ.

ШТО МИ ОРÁТИШ КАД —нéмаш вáјду (ВЛк); — тóва не врзúје (Гра).

ШТО МИ —па смíташ?! Ја те нéчу нóсим на грб́ину! Км.

— прáти онúј несрéћу?! Уби ме та ме рáстури?! Тм.

— пребóрујеш н́ивуту кад в́идиш мецúту?! В́идиш ли се́ћрчето?! Че те срáвним сас зéмљу и тúва че те закóпам у мецúту! Вој.

— растр́саш по торбúту?! Штó си несí и тí понéла за јéдење, јá ли че те сва́й—двн рáним?! ВС.

— се несí јав́ила, гáдино јéдна?! Км.

— стрóши пéнцеруту сас лопáтуту?! Штó несí паз́ил?! Главу че ти стрóшим?! Држ.

ШТО —млáтиш слáму кад вáјда нéма! Бла.

— мóрам јá да грб́ачим за цéлу кúћу?! Нéка се запáли! Штó ја мóрам све?! Пн.

— му, брé, ћут́иш?! В́идиш ли колкáв си?! Да га ст́иснеш че му душáта испáдне! Бóг ти је дáл сна́гу па не мóра да ћут́иш н́икому! —Е, ама ми бóг дáл и пáмет, па нéчу с гóвна да íмам рáботу! ДД.

ШТО МУ ЈЕ —мúка, штó си не глéда рáботу?! Пн.

— па зóр да си мúти мóзак?! Штó си не ж́иви без бр́игу?! Рс.

Штó нав́икњујеш?! Каж́и га отвóрено! Бла.

ШТО НЕ —кáжеш да му је теквá сéмка?! БЧ.

— мóжеш?! Пúна несí, несí мáлечкв?! Вој.

ШТО НЕ МРÉШ, СВЕКРВО? —Да мреш, да се спáсим оди тéбе! Појéде ме ж́иву! Рс.

— Не мóгу те в́ише глéдам?! Пир.

ШТО—НЕ —бжени чéркуту у дрúго селó, овдé нáрод да не блáзни?! Држ.

— пítаш твóјетого мúлчу, што ћúти какó залúав, да ли је детéто што га

- држи љ—руће, негово?! Изв.
 — плетеш, него плетеш око́л згра́дугу?! Же́нско си, што́ си урабóтиш за тебе́ си је! Пир. (Прекор женском детету, које се нерадо прихвата плетива).
 — узó крпóљ, па пó—главу да те удáрим?! Држ.
- Штó неси́ гледáл?! Очи ти несу́ биле на грб́ину! ВРж.
 ШТÓ НЕСИ́ СПА́Л?! КВÓ СИ РАБО́ТИЛ?! ДА НЕСИ́ —мáчће дрáл;
 —чешáл мајму́не?! Кр.
- Што́ нóсиш ца́бе ту́ја ко́ву, а не мислиш сас ну́?! Рс.
 ШТО́ ОКА́Ш —по мéне ко да сам ти ја крив́?! Пн.
 — Побеснѐл ли си (Брл); —ти си побеснѐл (Трњ).
- ШТÓ —орле́цаш по селó, што́ се не же́ниш?! А́јде, не че́кај да те ба́шта и ма́јна ра́не! Ту́ре се у човѐци! Кс.
 — пла́шиш на́род?! Што́ се и ти једну́ш не облечеш како дру́ги, него́ са́мо пренóсујеш чу́ждо, да се не вр́љи?! Држ/Пир.
 — пóвише ла́јеш, пóвише че се ка́јеш, пóвише че те би́јем! Ста.
 — пу́аш на́—нос (Вој); —пу́ваш на нóс (Дој).
 — речѐм, не поричáм. Свѐ да је лóше, текá је ! Гра.
 — сам ја́ при мојѐга Мóмира видѐла и појѐла, и испи́ла, ти́ при тво́јетога нѐма ни́ да видиш ни́ да једнеш! Пир.
- ШТÓ СЕ —добрó ча́пкаш, како́ тиче у праш́иште?! Гра. (Девојци, која се шминка).
 — задѐваш?! Немóј се пóсле ка́јеш?! МСв.
 — занóсиш како́ крату́на низ брзáк?! Соп.
 — заплѐскујеш кад ти нејѐ збр́?! Гра.
 — кáрате! Каквó ви је неподѐлено?! Км/Вој.
- ШТÓ СЕ КОЧОПѐРИШ —ко пет́л; —Пѐра Ва́шин? Пир.
 ШТÓ СЕ —мужу, тóлко забáви?! Нáдоји ли те ма́јна ти?! Држ.
 — навáчаш ка не мóжеш? Штó си блскаш гла́ву?! Бер.
- ШТÓ СЕ НЕ —довлáчи, него́ развлáчи маглу́ту по пољѐто?! Гра.
 — отќлине од мéне?! Вој.
 — пítаш на кудѐ си пош́л и до кудѐ че стíгнеш?! Пок.
 — скáрате, како́ си нѐмате дру́гу ра́боту?! —О, не смó бли́жње, ни́ смо далѐчне! Рѐтко се вицѐвљамо, а и заштó да се кáрамо?! Кс.
- Штó се óдалек брáниш с голему́ мóтку?! Прж.
 ШТÓ СЕ ПА —вр́тим ко блѐсава?! Штó њим не кáжем љ—очи, па нѐка се пóсле онѐ лљте, а не ја́?! Грш/Пир.
 — ти прáвиш светíца?! Мислиш ли да се тво́јата чу́дила не зна́ју?! При.
 — цивкáвиш; —тóлко кокóрчиш?! Вој.
- ШТÓ СЕ —пла́шиш?! Јá не уи́дам и не уáпујем! Зав.

- поти́скујеш, штó не рабóтиш?! Мéне ли чéкаш?! Вој.
- прозéваш какó јáлова лисíца?! Вáчај се за рáботу, не ладúј тúва! Држ. (протесаш како.Изв).
- репéрчиш, да те пíта човéк? (репéриш/репéрчиш/ропéриш). Вој.
- сáмо кáрате ко јетр́ве?! Ста.
- смíшкаш?! Мислиш ли да си пóпаметна?! Пир.
- стáлно уср́таш у мéне?! Каквó сам ти јá злó учинíла?! Да ли сам те увредíла?! Да ли сам ти на децá пóтам реклá?! Пет.
- ти па стáлно јабстиш?! Вој/Чин. (Вулгарна двосмислица).
- тóлко рéгчеш?! Штó си тí кúћуту не продáде, нéго úчиш мéне да јá мóјуту продадém?!
— цáпаш тóлко?! Де пол́ка, да се мóж разбéремо! ВЈ.
- шúпиш ко магáре кад једé тр́ње?! ВСв.

Штó си бар не ћутíш?! Трњ.

ШТÓ СИ, БРÉ —тóлко смéтен и необр́ичен?! ДД.

- тúва квéснуло?! Нémаш ли си дрúгу рáботу?! Рс.

ШТÓ СИ —жмáл?! Кудé су ти óчи билé, кудé си гледáл?! МЈ.

- лóшу дúшу пронóсиш?! Штó лóш глас дá ћи́ бије ка су добрá децá?! А тí ћи лóше пронóсиш! Пóдобро је да се оћутíш! Текá че бúде пóдобро и за тéбе и за мéне, ако умéјемо да се спорéдимо! Гра.

ШТÓ СИ МЕ —дéкла? Не мóгу се одбрáним од тéбе! Вој. Текá кáже нéкоја на нéкоју дрúгу којá ћу напáдне за ни́жашта.

- тóлко напожди́ила, ка ти јá несб́м крíва?! Држ.

Штó си, Мíлће, крíвиш úста, да те пíта човéк?! Чин.

ШТÓ СИ НЕ —глéдаш маанúту, нéго на свí живи маанú најдé?! Сук/Вој.

- живиш сас брáтатога?! Штом те ви́де пшúју те од врáта, и óдма те пшúју штó си дошб́л! —Нéчу ви́ше нíкој да ме пшúје, ја несб́м детé од три—гóдине. Пир.

- поглéдаш грб́инуту, па да ви́диш на чијó магáре лíчиш?! Кр.

- ћутíш, ка си знáјеш маанéте?! Пет.

Штó си тóлко ослабéл, несú те на ченђéл качíли?! Епá, не мóж и да пíјеш, и да пúшиш, и да лúташ по кавенé, и да лíчиш на човéка! ПРж.

ШТÓ СИ СЕ —бре, омусíл, ко да смо ти свí потепáли?! Рас.

- намурлíл тóлко?! Каквó си зло намислíл да правíш?! Кр.
- сложíла, па сáмо ћутíш?! Опрí се! ВРж. Текá си ћу мáјна учíла, па се сá само кáра сас свекр́вуту.
- распењавíл, па те кóжа не побíра?! Км.
- тúва скукульíла, штó не излэ́неш у нáрод?! Рас.
- уперíла сáмо на мéне, па ми не дáваш да мíрнем?! (у мéне). Вој.

ШТÓ СИ —смóљава какó Парасћéва?! Гра.

- чéпиш úста, додé Пёрће?! Сук.

ШТО —те повише гледам тов ми се чини да си повише будала. При.

— тја пијеше, (мани)! А и са си је текв! Рос.

— това работиш када неси кајил и не разбираш си работуту?! Гра.

— тртњеш стално?! Размири ми главу! Пир.

— трчиш како бс преко трње?! Посачеке да кажу прво друђи кво мисле!
Нш.

— ћутиш?! Кажй што те питујем! Неје ти крава језикат изела?! Пир.

ШТО—ЧЕ—МИ—ЈЕ? ДА МИ —варди стра (Сук); —држи жешко (ВЈ/Вој)?!

ШТО —че—ми је?! Стра ли да ми варди?! Вој.

— чеш ми?! Жешко ли да ми држиш?! Вој.

ШТОМ баћа седе до мене, и штом ми диже нође, ја се сетй кво че рабти!
Пир. (Вулгарна алузија упућена лакој жени).

ШТОМ ЈЕ ТЕКВА РАБОТА —нечу ти добдим, а и тй да ми не добдиш,
доде—Русел Км.

— ни чу ти добдим, нимој ми добдиш! Вој.

ШТОМ —рекоше това је онйја што йма убаву жену а нема мзак, ја се одма
сетй да за тебе орате. ВС. (Увредљива шала).

— смо се текá убаво запричале, ја че ти казујем све по ред! Сук. (Иро-
нично).

Штрóкља га сйри, нечу од вас да купујем! Гњ/Пир.

ШТРÓКНО! ШТРÓКНО! —Ти смрдйш! Рс.

— Увртела си се у деца! Боље да си очистиш децата него што си отворила
уста па се само караш! Немаш кво да једеш, него на кланицу сабираш
да се прераниш! —Сабирам, сабирам! Ја несъм имала мајху да се гола
пред Бугари стура, за злато да йгра! Ама, како су ти жлтйцете дошле
, текá че си и отйду! Пир.

—Што—се—не опереш, штрóкно! Што—се— не улудиш штрóкно, како друђе
жене, него опáдаш једну—другу, и прáјиш њим да се карáју?! Пет.

Штура главо! Ало штуроглава, ти! Држ.

Штурно штурá! Заштурела си, па не видиш по пут да одиш! Гњ.

ШТУРЧО ШТУР! —Не мож тов текá! Нема ти га више давам! Ја му плачу-
јем клепање, а тй га узимаш и квариш! Ако си домаћин, купи си?! Држ.
— тй ли најде да ме учиш?! Оженили те друђи у тријесе године, па и
онй једва! Онó се тешко жене теквй ко тебе! А друђи ти и деца праве! И
да се, това грбáвото што стојй до тебе и што ми јучера утепа кокóшкуту,
неје наватйло да те узне, тй би још момче бил! А овака си ймаш са и
женицу, и дечица, све на купи! Сук.

Шћембáне! Тй ли си нашбл да ми се потемйваш?! Погледе си мешйнуту,
шћембéто! Не видиш ли да си скóтан, и да че скóро да родиш мéчку?!
Кр.

Шћембо! Доста једе! Остави малко и за нас! Не шалимо се —доста ти је!
Марш там! Трњ.

Шугљо! Само се чешаш! Само се драстиш! И само гледаш од некога да се
очешаш, да однесеш! Ти си једна рђа на—свет! Изв.

Шугно, ти ли си за орату?! Сви пиличи да поју, а ти да ћутиш! Гра.

Шунела! Ајде са кажи нешта ако смејеш?! Гра.

Шунтава главо! Шунтава главо! Ћути там, да ти се свет не смеје! Пк.

Шунто шунтава! И ти да зинеш нешта да кажеш?! Пир.

ШУШПО —једна, шушпо! Главата ти опразнела па си стањула шушпа! МЈ.
— шушпо! Како се па не мож толко сџиш! Сук. (Увредљива шала на
рачун расејаног).

ЅХЫ! ОНИ ЧЕ —са стану чокоче, па нема више да орате с нас сироти-
њу. Вој.

— си поритају, поритају, и па че дојду при мене, немају куде. Ја без—њи
могу, ама они без мене не може! Пир. (Мајка, о својој већ ожењеној и
удатој деци).

ОМАЛОВАЖАВАЊЕ ЛИЧНОСТИ

АЈДУК

А, това му иде од бревенџи! Вој.

Ако не украдне не мож да живи. ВЛк.

Баба Перка је крала. Па љу нашљл кум у крацу, па љу питаљ: Ама кумице,
какво рабџтиш у нашто лџзје?! А она му одговорила, ич му се неје сра-
мувала: Па, те, узџ пе—шџс грџзда у крџшње да си могу уста расквасим,
млого жџга дџнџс, кумџ! Брџ.

Бџјоше га ватиљи како млекџ крадне у задругуту, неје исџпувал кантуту
до крај ка љу измџре, Па пџсле два мџсеца неје, од срам, излазил у сџлџ.
ВСв.

Брџара сџде рџдома, пиџпа и кудџ трџбе и кудџ не трџбе. Само истриџша
џошџтијата. Вој.

Да ти текџо неје покре дџма. ВС.

Док не поџра, нема стџнку. ПРж.

За това си га тџгли сџџе.Км.

Иде му с руџе чџждџ да приџира, а дџм си не умџје ни колџџ зашџљџ.ВЈ.

Има си црџиве руџс. Кр.

Јџднуџ—другџш, јџднуџ—другџш, па че се увџне (у клџпку). Пет.

Кади кудџ иде. Пет.

Краденото му поблаго. ВЈ.

Крадне! Под—земи да га скрѝјеш че га најде и че га украдне. Кс.

Краше, па кућу направѝше. Ама онó има бóг, па се нече млого осрѝше с това. Пир.

Мáни тог Тóму! Глѝда те, крадне те, и на будáлу те прáви.Гњ.

Млого је погáн! Бóље да ми у кућу не улáзи! Чин.

НЕ —мóже дбн да ств́вни ако нѝшта не украдне. Соп.

— сáди градíну, ама íде у рíбу, па што—лí—је пипѝр у негóву кућу, каквó више нејé донѝл?! НМл.

Нејé си му чíста рáбота. Вој.

Нѝма квó да обúје, ама ка дóјде пáнаѝур млого гóсје добде, па си он предí—млого врáта пробѝре ципѝле каквѝ бче и колкó бче, па си íма квó да обује до дру́жи пáнаѝур. Пир.

Нече да вíди голѝм айр од не́га, научíло се да крадне. Кр.

Нитí је дóм рáдник, нитí је овдѝ рáдник — сáмо се разламáгује и глѝда нѝшто да украдне. Вој.

Нóси, крадне свѝ што му пáдне, свѝ што му дóјде у—руће. При.

ОБÍЧА ДА —повáчкyје. ВС.

— попíпкyје, да повáчкyје. Па га увáте, па му се отѝпају пóчесто. Сук.

ОД —какó сам му дáл, бчи му вíше несб́м вíдѝл. А и да му несб́м дáл, он би си сáм набрáл, мож и пóвише, ка га нíкој не вíди. Рс.

— ну је пíснуло цѝло(то) селó. А научíла и унóчетата да крадну. Вој.

Одвлѝкал свечѝте. ВЛк. (Украо, па га тукли).

Он нејé млого накáден. Вој.

Онá си је мáлко црвíва, обíча да украдне. Рас.

Онó га сáмата рáбота ўчи да крадне, кад је на теквó мѝсто кудѝ íма немѝрено.ВС.

Погáне руће íма, и погáн језíк. Ала погáн! Теквó да ти се у кућу не довлáчи! Сук.

Прво обѝре комшíјската лозјá, па пóсле бѝре негóвото. Трњ.

Прли кудѝ пробѝде. Трњ.

СВѝ ШТО —дaдѝш на Мíку, товá је бóгдапрости. Пок.

— се украдне, при Нáјдена се мóже нáјде. Тѝ заштó је Нáјден! Пир.

Сви краднѝмо, а пóсле сáмо мѝне бíју а ви дúпе нá—страну. Кр.

Тíја је голѝм ајдúк, и с дúпе крадне. Од не́га се не мóж нíшта завртíт.

Рс.

ТИЈА ЧЕ —измб́кне и детѝ из лúлy. ДД.

—му излѝзне ўнá! Он пóумеје да крадне! Сук.

Това му иде од бревенек, а ка кажеш “РАБОТА” љ—свет бѣга. Вој.

Трн да има, трн че носи. Изв.

Црђе однел од простор. Женá се прála па сушила. А он дојде ноцњам, све збере и однесé. И после га караше у суд и у затвор. ВЛк.

У Блашкову сливу само смѣцнљје. Орáli смо, па смо све видели. Она си носи бмајат, носи си смрадат куде иде. При.

Усунула се човеку у љжу и украла погачу испод вршник. Пет.

ЧЕ УКРАДНЕ И —тѣмњан из цркву. Гра.

— чивилѣк из љжу, и кандило из цркву. Пир.

Че чекам пцетата да излájу! Она че га открију ка појде да гребе жито!

Па че га научим куде више не трѣбе да улази! ПРж.

Чуждото му поблаго. Јал.

Штó му бчи виде, рука му не оставља. Ама се сас теквó не стíча, затов и нѣје ништа стéкал, а главá му веч обелела. Сук.

АЈМАНÁ

Ајманисáл се па, чíни ми се, једва глѣда. Дој.

Ајманисáло се, па ништа не рабóти. Вој.

Ако не стојим уз њѣга, нѣче да рабóти. Вој.

АЛÁ МРЗОСВѢТНА! —Мрзй га да глѣда! Чин.

— само лежи, па че се усмрдй од лежáње. Сук.

Ама, што се нѣче ванс за ништа?! Јал.

Áљњаво, развлѣчено, нерабóтно, Лулин човек. ПРж.

Бѣга од рабóту, па че си главу отђине. Рас.

Бог ме осудил вѣше да ме једу! — текá оратеше Анта Ђијовши, ама нѣчеше ни да се отрѣби од вѣше. Вој.

Болна—болна, болна—болна! Ама ка сѣдне, убаво си јѣдне. Чин.

Буди се за голѣми ручѣк. Сук.

ВАТЙЛА ГА —говѣца болес, рђосáл се на живóт. Држ.

— говѣдината (Вој); —дрѣмка, па се ожмáло (Трѣ).

Вѣше му лáзе по—главу, а онó се казљје да је човек. Изв.

Гачете му нѣчу ни сас вилу да отврљим. Дој.

ГЛѢДА ДА —мíне вѣк без рабóту (Сре); — му пáдне од—бога (Кр).

Глѣтав је, љч му се не рабóти. Вој.

Голѣм сенђар! Из ладовíнуту не искача. Сук.

Гузурљиво! Лѣњаво теквóа. Брл. (Гозурљиво. Дој).

- ДА ГА — боли ко што га мрзи, не би могъл да се дигне. Дој.
 — караш с остѣн (СГл); — померишеш, нос че ти отпадне (Вој).
 — ргнеш с остѣн, те да га разбудиш! Тува рѣч не помага. СГл.
- Дал се у барапштину, у неработу, у сѣитање. И дома си дооди само на
 једење и на спање. Чин.
- Дебѣла, па нечиста, па смрдѣ. Рс.
- Детински господар! Мáne си работу, па се по цел—дѣн играје с малечката
 деца. Вој.
- Добра само за празник, а за работу љу не бѣва. Соп.
- ДОК — дојде, година пројде. Гњ.
 — си носат ишчѣчка, дѣн пројде. Брл.
- Душа ми се усмрде од неѣга. Не че ни да се опере, ни да се окупе, толко
 га мрзи. Да ми је некој казувал, не би верувала. Сук.
- Живи ко стока, ама га препрај ако можеш! Бс.
- ЗА — ништа се не грижи. Грш.
 — тријесе године не је ватил ништа потешко оди тојагуту. (коматат). Вој.
- Загвездил се, па не че да се дигне. Км.
- Загњетѣ се понегде па га нема, па га не мож најду. При.
- Залитач уз нѣи, асли ко малечко детѣ. И све гледа да не запне, да се не
 озноји. Км.
- Затрл се тија од неработу. ВЛк/Гос.
- Згрчило се испод грм, па дрѣме, и не рабти му се. Сук.
- Зелена му јоште тиквата, а веч обелѣл. Он ли мисли текá да живи? ВЈ.
- Земља да гори, не сѣирава се. Најде се кој че урабти тоѣ што трѣбе бн
 да урабти, најде се будала. Јал.
- Зор си за работу не дава, па све да гори толко му чѣни. Гра/Вој.
- Игра се још сас кукле, куларка. Веч станула за женидбу а ни да помисли
 дар да спрема. Држ.
- Иде—добди, иде—добди, а нема кој стѣг да му дава, да га угѣти, да га
 научи работу да рабти. Сук.
- Измѣциња се од работу најмладата снаа. Размáзано, мирашчика, једно,
 мамино и татино, теквѣ не рабте. Че њим на—нос миразат излезне.
 Изв.
- Истѣпа се од работу. Сре/Вој. (Измѣциња се. ВРж).
- ЈЕДЕ — прдѣ, и това му је свá работа. ВЛк.
 — сѣре, и иверке бѣре! Млого њој је вредна чѣрка. Кс.
- Једење никад не промáшује, а работу чѣсто. Кр.

- Ка седí, ка не седí, пуштíли га на вољу. Брл.
- КАКВА —да је ра́бота, она́ си све држи́ дупе на—страну. Вој.
— је штро́кава, с вису́ље би куче утепа́ла. Рс.
- КАКО —да је у—гору́ расал, па ра́боту у—поље ни́кад неје видéл. Кр.
— ма́лко меши́ар је на ра́боту. Вој.
- Катрани́ца жена́, маслени́ца жена́, не́ма ру́ће да се опе́ре. Нш.
- Кво́ му ту́ре у главу́ту, това́ мисли. И гледа́ са́мо да се не́где наједé, донесе́ во́ду па га пригледа́ју, сажале се. ВРж.
- Ко ме́чка је нера́ботан. Зав.
- Коса́та вој нечеш́лана, па асли гне́здало.ВЈ.
- Куде га не́че најдеш, оно́ га и пцетáта позна́ву. Он си до́м јако не седí, има́ ко́ј да рабóти за не́га — жена́та и децáта. Пк.
- Куде се једе́ и пије́, тамо́ је. Не́ма од чове́ка ништа. Башта́ и ма́јна га ра́не, а за ра́боту дигли ру́ће од не́га. Гос.
- КУПА́Л СЕ КА —га је ма́јна си (у корíто) купа́ла (Сук); —је бил бебé (Кр).
- Ладолéж голéм! Дру́ђе рабóте не зна́је. Вој.
- Ле́га си с кокóшете, дíса се за голéми ручб́к. Сук.
- Лежи́, па са́мо ржи́! Оно́ су нера́ботници́ текви́, све си му не́шта крив. БЧ.
- Ленчу́га је големá, рабóти на не́дељу па на не́дељу. А и тб́гај то́лко мло́го рабóти да не стíгне ни да се обрíчи, па се са́мо у понеде́лник, сас пи́јаницете, брíчи. Пир.
- Лењ, па га земл́а не држи́. Гос.
- ЛЕЊАВ —али сто́куту ўбаво чу́ва, а зéтат му све дру́ђе рабóте рабóти. Рос.
— мрзи́ га да жи́ви, дебелопрд. Чин.
- ЛЕЊАВ, ПА ГА —дупе боли́ (Вој); — мрзи́ во́ду да се напи́је (Бс).
— обика́љамо да се не утénчи. ДД.
- ЛЕЊАВ —са́мо си големó богáтство, па мо́же текá да жи́ви. ВС.
— те га дупе боли́ (Вој);
—то́лко мло́го да га мрзи́ и очíти да отвáра ка трéбе да гледа́ чове́ка. Бла.
- Лења́ва му жена́та — се́ди гу́зо дб́н да мíне! Брц.
- Лу́до, па однесе́но! Не мо́ж га умóле ни во́ду да њим донесе́, а ка́мо ли да кóси барабáр сас њí. Сук.
- Лб́ка му паметá, не мо́ж да замисли да га башта́ и ма́јна не мо́ж цéл живóт ра́не. Вој.
- Ма куде́ је сла́ба, мо́же на коња́ ре́п да искубе́. Са́мо си не́че! Км.

МЛОГО —је голѐм сенћар. Чин.

— ли се претрусѝла?! По цел дѐн клима нође на столицу. Пир.

Мбре, бблан?! Дупе му на—страну. Вој.

Мрзи га, болу га бчи. Км.

МРЗИ ГА ДА —гледа; —је жив. Вој.

МРЗИ ГА ДА СЕ —вѝду напијѝ. Гос.

— омије, а девојѝа голѐма. Не мѝже ти замерѝше на чѝсто. Сук.

— почѝша! Ама нејѝ лоше да се најде неѝкој да га (сас мѝтку) почѝша, да га опрѝј на рѝботу. При.

МРЗИ ГА —па га дорѝм бчи болу (Км); — понадвѝр да излѝзне (Кр).

Муж двајѝсе гѝдине, а нече ни луково перѝ да подѝгне. Вој.

Мужје и половиѝна! Да ѝи упрѝгнеш ѝма да бру, ама нерѝботни. Чин.

Мука му за рѝботу, мука му од рѝботу. Држ.

На—дѝн не зарѝди ни јѝдно, а изѝде двѝ. ВСв.

НА ПУТ —ко звѝнѝц, а у кућу ко тенѝц. Нш.

— ѝѝтка, у кућу смрѝљѝвка. Пк.

НА —чѝло масѝница, а у тѝлат плѝтѝца. Брѝ.

— чѝлоѝто злѝтка, а у тѝлат квѝчка.Ор.

Најде си текѝ рѝботу без рѝботу, па се сѝмо дебѝли. БЧ.

Најѝло се, напило се, па се задовољѝло, па му свѝ равнѝ. Штѝ да рѝботи ка у ништа не оскудѝва?! Рас.

Напѝни си сѝмо торѝбу и отѝде си! Узѝма си ко да је свѝ негѝво, ако нѝкад ништа не помѝга. БЧ.

Направила се на билмеза. Сѝмо јѝдѝ и лежѝ, и ништа не рѝботи. ВЈ.

НАТАМ—НАВАМ —дѝн да мѝне, друг да дѝјде, комѝт да га не замѝне.

ВРж.

— бѝди, дѝн да му проѝди. Чин.

НЕ —бѝва га за ништа. Ни јѝдну рѝботу не дораѝботи. Јѝдно си нече, а другѝ пак не умѝје. Вој.

— свѝрта се дѝм, не вѝта се за рѝботу, а бче да ѝма. Епа, да мѝже текѝ, и другѝ би сѝѝтали! ВЛк.

— умѝје сѝм да си дадѝ зѝр, негѝ све чѝка да га другѝи кѝра на рѝботу. При.

НЕЈѝ —мукајѝт да рѝботи (Зав); —се знѝјав вѝду напил (БЧ).

НЕЈѝ СИ —мукајѝт, па какѝ че ѝма?! МЈ.

— мукајѝт да си попрѝви, да си пригрѝди, да си насѝди дрѝвце, да си стѝчицу чува. Мрзи га за свѝ. Сук.

НЕМА —ни огѝѝште, а казује се домаѝѝн. Епа, не мѝж му сѝло кућуту

- прави, че мора он да си ћу прави ако оче да ћу има. Гра.
—у квó да се весне у—свет. Вој.
- Нéч да рабóти, нéч дýшу да си мýчи. ДД.
- НÉЧЕ ДА ПРЕПНЕ ДА СИ —направи; —сам напрај. Вој.
- НÉЧЕ ДА РАБО́ТИ ДА —губи здравје. Онó мисли да се од лежање не
мóж бóлка добíје. ВС.
— се не прекрши?! Млáдо, ама се рђосáло. Јал.
- НÉЧЕ ДА СЕ СЌНЕ —за рабóту, нéче ништа да с узнемирава. Соп.
— с прс да пíпне. Кс.
- Нéче да си прéпне. А мајна му вредна, ама залуду, не мóже женá сас
десét прста свíти сáма да рáни, и још да газдéју. Вој.
- НÍ —је отишла на њíву, нí у градину. Живíла је како бубрег у лóј. Држ.
— пет—пáре си не дáва, за нíкакву се рабóту не сећирава. Чин.
- Нíкој га не почíта за нíшто. Какó да га почíта, ка нíшта не рабóти.
Чин.
- НÍТÍ —је потрчáло, нитí му је срце залупáло. Жíви како пашíтно говéдо.
ДД.
— се је мíл, нитí се је прáл, нитí је прáл, нитí је јéл, нитí се потшí-
шувал, вбшће га изéле. Сук.
- Нíшта не рабóти, сáмо се набди на рабóту, сáмо њим смíта да се не мóж
послúшају од њéга. Вој.
- Нóрма га бíје по шíју па у фáбрикуту мóра да рабóти, ама дóма нéче
(ни) да пíпне. Пир.
- Обрнúл на текá, и гóтово. Нéче и нéче, и нíкој га не мóж сас зóр наkáра
да се вáти за рабóту, а безóчно па узíма тóва што су друђи стéкли, нејé
га срамотá. Држ.
- ОД —вредночý не стíгне чарáпцити да си закрпи, а кáмоли да си друђи
исплетé. Зав.
— залудно, па не знáје квó да прави. А мајна и баштá на орање, на
жéтву, у дрва, кадá—какó. Сре.
- Од какó си је он си је текбв, неáлив, а текбв че си и остáне. Чин.
- Од мéн до теб, прóјде му цéл—дбн. Цр.
- ОДИ —по селó ко пóпат. ПРж.
— си, óди! Ђíри, ћíри! Нéма си рабóту. Кп.
- Одлáти од рíд, а за рабóту се не вáча. При.
- ОН —га знáје што га жíви. Сви жњу на жéгуту, а он у ладовíну. Вој.
— за спањéто умíра. По цéл—дбн спí. Лéто, нелéто, он си спí. При.
— знáје штó га жíви. Нí што рабóтимо че испáднемо побудале. При.

- ОН ЈЕ** —големá ала. Друђи рабóте, он сáмо прибíра, и од тóва жíви. Об.
 — детíнски господáр, и пóлвко му с децáта да се игра́је, нéго рáботу да рабóти. Вој.
 — ко стрóшено рáдијо. Подрíтнеш га, удáриш га, онó како пóчне да рабóти, а ка мáлко пóсле, пá не вáља. Трñ.
 — од једнý стрáну добар, не кáра се, нéма лóшу дýшу, ама од другýту смрдí — за рáботу се нéче íч вáне. Рас.
- ОН ЈЕ ТEЖАК НА** —одéње; —рáботу, нéма си срце, нéго свé како да спí. Вој.
- Он** је тóлко лéнав, да не знáје кудé је крáј на селóто. Кр.
- ОН НЕ** —би ни тóлко работíл, ама нéма каквó да сéре. Чин.
 — вóли да слýша, али вóли да пíта свáкога каквó да рабóти и какó да га рабóти. Сук.
- ОН СЕ** —не стáр па на млáд (мéсец) накáни да урабóти понéшто, ама и тóва што урабóти пак нејé какó трéбе. Рс.
 — у јéдење и пíјење млóго разбíра, сáмо нéје за нíшта дрýго. ВС.
- ОН СИ** —је све ўморан, áко не рабóти. ВСв.
 — сáмо једнó знáје —да јéдне, да пíне, и да сñíta. Вој./Чин.
- Он**—у живóт ексёр нејé заковáл. Ајманá! Бла.
- ОНÁ ЈЕ** —голém мeшишáр (Вој); —млóго рáва женá (Грш).
 — недотвасáла, ама нéма да мóже да дóтваше. Изв.
- Онá** ка разврже, па дóк му нáјде крáјат —нóч мíне. Остáнемо без спањé. Амá ни пак нéшта напредéмо, а онá нíшта. Пет.
- ОНÁ НЕЈÉ** —улóгава, ама си нéче. Јал.
 — цíглу дíгла, онá нéје припрајíла, дошлá је на готóво. Бла.
- Оно** га мрзí и гузíцуту да си послýша, те че слýша дрýгога. Чин.
- ОНÓ** —једнó вртоглаво теквó, и разóкаво, и за нíкакву га рáботу не бíва. Јéвтино, нејéвтино, заштó да плáчаш ленчýгу, онá че ти пóскупо излэзне. ВЈ.
 — (ни) лéте ни зíме не мрда, не рабóти. Нáјдобро си му уз огñиште. ЦД.
 — се дóма не скáцује, дóма се не заврча.Пн.
- Оспрéd** мазнéж, озад гñидéж. Тм.
- ОЧЕ** — козý да млзé, а да не вíди кудé (козáта) пасé (ТД); —на готóво (Цер).
- ПО ЦEЛ ДьН** —затáкује и растáкује, и тóва му је свá рáбота. Брл.
 — лúта, какó ћу нóђе не заболý?! Рс.
- Поáлено**, па разáлено, па се за нíшта не вáча. Дој.

Повлечено суде. Суде расврљала дрџици, панице, опбнчџетине. Нџикаква домаћница нејџе. Вој.

Пожитџела од неработу. Кс.

Познава му се по грбџинуту колко је вредан. Не видиш ли га да од дебџело јџдва џди. Цер/Пир.

Понџела работу за—у—пут колко да у не џкају ЧИЧО! ДД.

Прекџарује бројџанице, и рџђе назџд, и текџ иде од кџђе до воденицу, и од воденицу дџма. Трџ.

Прчаво ко Цџганче. Не стџса мџјна си да га опере. Јал.

Пуштџил мџзак на џтаву па ништа не мџсли, и сџмо лџта без работу ко пашџтно говџдо. Нш.

Работи од немајџе—кџде. Вој.

РАБОТУ — не пипа; —нече ни да пипне. Вој.

Развисџл се, а не работи му се. Јал.

Разнџела у џжуту, не мџри за ништа. Бер.

Рџосџло се на живџт. Сре/Вој.

Рџђе вој несџ сакџте да не знџје да ти угџтви. Зџте, мџлко џу попритџгни. Изв.

С това че се са залимџва, че се набџи на работу. Пет.

САМО —глџда да јџде и пијџе, и за ништа не мџсли, и това му је живџт. Сре.

— јџде, и сџре, и нџма дрџгу работу. Рс.

САМО СЕ —потџскује, ништа џџ се не работи. Вој.

— растрџује и рашџтује, и ништа џџ се не работи. Вој.

— точе, по десџт—пути дџвџска. Ко да ни нџмамо дрџгу работу, нџго свџ да си сас џџ орџтимо. Држ.

Свџ да горџ на џгањ, тџја се нече засећџра. Сук.

СВџ ДРЖИ ДџПЕ —на—страну, дрџђи да зџпну а џн да се не оптерџти. Сук.

— у крај, бџга од свџку работу. Км/Држ.

СВџ —је работе запџчџл, а ништа не работи. Брл.

— на кџпено жџви, нече си ништа сџмо произведџе. Вој/Пир.

— се нџшто разнемаџује и никакву работу не заврџши. Трџ.

— што му кџжеш ништа не одрџча, ама ништа и не заврџџава. ВС.

Сџри гџзо дџн да мџне, дџн да мџне, дрџг да дџјде, комџт да ме не замџне. ВРж.

Смрди, па се не трпи! Одавна се купала и прала, па свете мује збрала.
При.

Снела у џуту. Кад год отидем онó си све текá. Вој.
Срамежљива на рабóту, ама нејé и на јéдење. Дојде, па си потражи. Сук.

ТАЈА —калакóтра (Гос/Дој); —тешкодúпа (Сре).

Тата донóси, мама мéси, и нéма кво да брíни. ВС.

ТЕКА —и мајћу вој бéше смбкљава. Теквá си ним сéмка. Вој.

— му понóси —да лежí, и да јéде, а дру́жи да рабóте. Сук.

— (се) навíкло, и текá че скáпе. Грш.

— си íде. Ко да је јóш детé, и трéбе јóш дру́жи да га рáне. Вој.

Темерутин је голéм. Уинáти се и по цéл дóн лежí, текá му блáго. Кр.

ТЀЈА —је лбснорáнац, тíја бче без трóд да жíви. Гњ.

— нејé улéзал у кошáру лáјно да изрíне. ПРж.

— се нéче завáрка, па тамбн свéт да горí. Вој.

— сналáзи крајишта, сáмо да се измбкне да не рабóти. Ор.

Товá ли је домаћин?! Ексéр једбн нејé заковáл. Грш.

Тóлко врédна Ђита, голéму нíву пожéла. Ка лéгла да се одмóри турíла
главóту на мецúту, а ноћéте нóј отишлé прéко другóту мецú у чужду
нíву. Држ.

ТРАЖИ РАБОТУ —а мóли бóга да ју не нáјде. ВЛк.

— ама мóли бóга да у не нáјде, без рабóту си му пóдóбро. Пк.

Турíло ћитку на úво, па сáмо појé, а децáта нóј дрпава и небпрана. Пет.

У двáјес гóдине, а не знáје да свíје ни рúне, ни нóђе, ни грбíну. Држ.

Усмрдé ми се душá од нéга, нéчисто па бздí. Сре.

Цáлава мáлко. Ѐде од кúћу на кúћу, ама си својóу рабóту не глéда. Дој.

Цéл дóн крсти нóђе на пúт, нíшта не рабóти. Пк/Зав.

Црвенá, па дебелá, па нерáботна — а девојћа?! Зав.

Црвљосáла од нéчисто, а нéче се опéре, остáвља нéпранице на прóмају да
вису па ћи пак нóси. Вој.

Че га пíта стáрос кудé му је прошлá млáдос. Сук.

Чека од бóга мíлос, и не вáча се за рабóту. Рс.

Чеке да си поцéпи свете дрéје, па тбгај че си ћутí, и че мóра да си плýне
у шаће. Рс.

Човéк да га померíше нóс че му отпáдне. Нéче се опéре, а нéче си ни
дечíцата опéре. Рас.

АЛАМУЊА

Ако га не знајеш, скупо че га платиш. Трњ.

Ако ћу видиш текву мазну, она је једампут лоша. При.

Алавужда је он големá. На текво никад немој да верујеш. Сук.

Аламуња је това, пази се од њега. Тија једно казује, друго рабџти. И све (гледа) да климне камто њега. ПРж.

Али, он се снабди, он је итар, он је лопов голем. Рос.

Ао—леле! Ао—леле! Па цел леб изедé. БЧ.

Бије га глас да је добар, а ни убаво знамо какџв је. Гра.

Бре, рипá, рипá, рипá, па ка видé да не моџ да пробíје, она се умири, па обрну сас мазно, ко да нејé она. При.

Види ли густо, он бега, и никога не гледа. Зав.

Видиш га, њури ко свиња, а кој знаје квó ти мисли. Сре.

ВѢКА —ама без слезе (Држ); —небíјен (Зс).

Воли да загњетé нóс у свáчијо дупе, и да отклóпи свáчијо грне да види квó се гóтви. Тáја свој леб једé, чуждо брíгу во́ди. А све мазна, мазна, умилъата. Изв.

Вртíкајца је големá. При једну каже једно, при другу друго, при трéћу трéћо, па се пóсле онé кáрају а она љи мíри. Сук.

Да га клцаш у чутуру, не моџ (да) га згóдиш. Вс.

Две главње у—руће нóси, па с једну пáли а с другу гáси. Км.

Дбјде ти сáмо ка му трéбеш. Рас.

Друго и да нејé какó трéбе, ама, те, умéје да те задовóљи бáрем сас реч. Сук.

Ђавол је! Теквога не тражи нíz—воду него уз—воду. Рос.

ЂАВОЛ ЈЕ, НЕ МОЖ ГА НИ У —муштíклу згóдиш (Брл); —чутуру згóдиш (Вој).

Ђаволíта је, нејé изгубена. Гра.

Ђубриштáрка големá! Јá се од њу пázим ко од бгањ. Пир.

Загуљóтина големá! Сáмо се нешта увíва и превíва, и гледа какó да ти подвáли. Сук.

Иде све на прејéбушку. И пречúка те ка не осéтиш. Рос.

ИМА —ђи теквíја и под пúт и нади пúт. ДД.

— тóлко шíљав нóс да моџе зрно из шíше да извáди. Рс.

ЈА —лбжем сáмо тóга којí пáмти, а којí не пáмти јá га не лбжем! Текá он каже, текá и рабџти. Кр.

— (бдма) видó кóлко она пáре врéди. Држ.

ЈЕДНО —орати, а друго мисли (Сук); — ти мисли, а друго ти орати (Сре).

Ка је за другога, б'ш га б'рга. А ка је за њега, има да потули главу, и има да буде како је намислил и како њему трéбе. Об.

КА МУ —дójde зор, он би си и дупéто дáл. Рс.

— трéбеш че те кúми, че те мóли, мóра му помóгнеш. А ка трéбе он да ти помóгне —или нéма врéме, или нéма пáре, или си има рáботу. Изв.

Ка ти Вúка кáже ДОБРО—ЈУТРО! нејé лóше да поглéдаш у сáнце. (Да видиш, ако нéје зашлó)?! Гос.

Кáд му речéш ДОБРО—ЈУТРО! онó га бдма обрчá на ДОБРО—ВÉЧЕР! Сук.
Кáкó мáлко помрчкyје, пá му свé не мóж вéрујеш, не знáјеш га квó мисли.
Сук.

Квó да му кáжем, речку не зачува. Ако му кáжем нéшта, свé че кáже на дру́жи, и дршку да му придадé. Тí га продумаш, онó га кáже и дршку му придадé, па пóсле нејé текá нéго овакá. Држ.

Когá лéчи Срétко Вírшин, нíкој по њéга не крívи и не íде пóпав. БЧ.
Код дру́гога види слáмку, а код њéга си ни греду не види. Или се текá прáји. Рас.

КОЈ ГА НЕ ЗНАЈЕ —скúпе пáре би за њéга дáл. Чин.

— скúпо че га плáти, и úбаво че га (пóсле) запáмти. ТД.

Кóј че се сéти на тéја њéгове далавэрије. (тéје). ВЛк.

Кóкри (стáрцити), и корíсти! Сáмо, онá умéје сас стáрцити, и онá че ометé свé, блáго и слáно. Зав.

Лúкав је! Пазí се од њéга да ти не изврви гáчникат. ВРж.

Мáзан у орату, ама мý не мóж вéрујеш. Сáмо глéда да те довáне. Сре.

Мáзна заглáвка! Че си íмаш рáботу сас нý. Трњ.

МАНИ ТÍЈА НИ —врзýје сас свíлени кóнци. Вој.

—тýра крпíе на—бчи. Брл.

Мéd му излáзи из устáта. А какбв је, јá га úбаво знáм. Бла.

МЛÓГО —ђаволýје! Уђаволíло се, па свé на пóдвалу рáботи. Изв.

— је дóбар тíја беснíк, (ама) сáмо ка улетí у теснíк. Пет.

— си чивијáр, не мóж ти човéк вéрује. ВРж.

— чéсто га обрчá, па не мóж да знáјеш каквó бче. Соп.

МÓРЕ —дóбар?! Да га дíрне човéк не мóж да се одвáрди, ако се текбв прáви мáзан. Брл.

— каквó је, и у чу́туру га не мóж згóдиш. Чин.

Мрда, па му ексéр не мóж набíјеш у дупéто. Гра.

Мрцаво нéкакво на рáботу. Мрцаво, па увíва úста. И свé се нéкому нéшта потсмíва, и свé уз тéбе íде док је сас тéбе. Пир.

- НА ПУТ —своњџ, у кућу тенџ, обрча се куде (му) како трéбе. Кр.
 — игли́ца, у кућу змијџца (При); — сви́лица, у кућу свињџца (ВРЖ).
- Намува́л се (тија) и блага́ и слано. Уме́је сас ма́зно. Кп.
- НЕ МОЖ —га увати́ш ни́ за гла́ву ни́ за ре́п. ЦД.
 — му се се́тиш, не мо́ж га оце́ниш како́ оче. Вој.
- НЕЈЕ́ —он мло́го од реч, во́ли да га обрне и текá, и текá. СГл.
 — си господáр од реч. Ста.
- НЕМА СИ —обршњину́ (При); обра́з (Вој); —човечáнство (Вој/Чин).
- Немб́ј од не́га па́ре да узима́ш че ти по́сле то́ва споми́ња до́к си жив.
 Сва́кому има́ да казу́је како́ те је мло́го помогну́л. ВС.
- Ни у чу́туру га не́ мож зго́диш, то́лко је мрда́ч голéм. Трњ.
- Нико́ла је поквáрен човéк он—се поквáрен родил, поквáрен че ўмре. Кр /
 Пир.
- О, она́ је големá говноједи́ца. Брц.
- Обика́ља изокол, напи́пује, па по́сле орати́ како́—му одговáра. Пет.
- Обрча се и на текá, обрча се и на текá. (текá...ова́ка).Трњ.
- ОД —врата́ се залебеди́. Уме́је! При.
 — ста́ру ко́зу ја́ре је он. ПРЖ.
- ОН —зна́је на чију́ водени́цу ка́ трéбе да се навр́ча вода́. Бла.
 — и текá, и текá, иде. Он је и текá, и текá. Сук.
- ОН ИДЕ —и напред и наса́д (Јал); —и текá, и текá (Км).
- Он је веш, он је и́тар, скра́ја од не́га. Вој.
- ОН ЈЕ ГОЛЕМА́ —врдалáма (Км); — врдалáма и големá заврзлáма (Пк /
 ВЛк).
 — мутлáвина, аламúња. Сук.
- ОН ЈЕ —дволи́чан тањир (Гњ); —једбн голéм мрда́ч (Јал).
- ОН ЈЕ ЈЕДБН ГОЛЕ́М —пв́шник (Кр); — смра́дља (Вој).
- ОН ЈЕ —ко пи́јавица, па уз тебе́ иде до́к ти крв не испи́је. (Ор); — кули́за
 (ГС—Б).
 — па послéгну човéче —не́ма ни за како́ да га уванеш. Ни за реч! Км.
- ОН —не́ма пра́ву реч, не мо́гу да му ве́рујем.Тм.
 — работил на пругу́ту преди—ра́тат, и на сви́ је сведочи́л да су работили.
 Па на не́који и да су по́више работили. Сáмо речé: Нек држа́ва плáти
 на наро́д! Што́ да му не сведочи́м?! Де́, да га ја́ успра́јим уз кáсуту!
 Грш.
 — сáмо слу́ша и купу́је, и ни́шта не орати́. МСв.
 — се пра́ј ма́лко чауш, да измрда. Све како́ погрешно разбрáл, или неје́
 ўбаво чу́л. Вој.

— седи на млого столице. Пој.
 — увек знаје како да лаје, кога да лаје, куде да лаје. Сас теквѣ ње нема шале. Гра.

Она је вѣш, она умѣје сас свакога и против свакога, само да користи. Вој.

ОНА ЈЕ —големá смрадна (Соп); —пали— гаси (Вој).

— способна и црева у мешину да скáра. Соп.

ОНА —се претвара при тебе добра, а опћнѣје свакога. Вој.

— това потклацује (Вој); —чини, дружи крив (Кс).

Они несóу млого оратације, али знају лице пред народ да направе. Гњ.

ОНИ СУ —дупе и гáче, само се додумују на кога че да подвале (Сре);

—јекá—јек (Вој).

Одкуда знам кво мисли, у главу му несóм улази. Само знам да не мисли никоу добро, и да мисли кога како да искористи. Чин.

Отранчило крс на—груди, а јучера бóга пцѣјеше. Трњ.

ОЧЕ ДА ЈЕ —на свако грне заклапало. Сук.

— у свако грне мерудија. Држ.

ОЧЕ —да седи с једно дупе на две столице, ама това никад не може. СГл.

— оклапину, затóва је он тóлко мазан. ПРж.

Очити би ти ископал, а усмívка ти се (ка ти приóди) и како певуши (ка орати). Изв.

Паливатра! Никад несóмо имáли мíр од тóја рђу. Гра.

Подвiра њим се под јáјца. ПРж.

Познавам те по очити какбв си. Рос.

Политикаш голем је она. Соп.

Потура дупе само да буде мiран, главу да сачува. А гузицу?! Кóј мисли на гузицу?! Бла.

Прави се блесаво да помине. Пет.

ПРАЈ СЕ —залуав (ВОЈ); —на мѣдну бубу, а говно је големо (Изв).

РОВЕ —на чужда грбшита (При); — небíјен (Пк).

С ЊЕГА ЈЕДЕ И ПИЈЕ —а овáм му зло мисли. Јал.

— а тóра му саплитку. (соплитку). Држ/Вој.

С теб једѣ и пијѣ, а там (ка отиде) зло ти чини. Трњ.

С чужде рѣне жар из óгањ вáди, да се не изгóри. Јел.

Сá текá, сá овака, текбв је он.БЧ.

САМО —ка ти је голем зóр, од њѣга пóмоћ да тражиш. Њѣгово помагáње се је свакому до сá скúпо уватило. ПРж.

— се повуцкује натам—навáм, помѣра се, помрдује. Пир.

- СВЕ —бџна, бџна! али, кџко мџжа зџкопа?! Изв.
 — га прџје на мџтавога и на глџпавога, ама ђн однеће жлтиците. Гра.
 — глџда у ђоше, неће да ме глџда џ— очи. Ђдма сам познџл да трџбе да се пџзим од неџга. Км.
 — се нешто жџли, све неџкога оговџра. Сџмо он дџбар?! Јџл.
- Свџ га познџвају ко шџрену перџшку. Кр. (познџву. Изв/Вој).
- Свџј лџб једџ, чџжде брџџе вџди, и свџ знаје, и свџкога умеје да искорџсти. Сук.
- Смеје се под мустџк, и не знајеш га да ли се теб смеје или на онџга на коџа се лџтиш. Сре.
- ТџЈА —вџра два цџра (Гра); — мазнџљџа (Вој).
 — мџже селџ да запџли, каквџ је! Држ.
- Теквџ је —и дџви, и милџје. ВРж
- Теквџ да пџштиш прџво да прирџта па да га пџсле помџгаш, да запџмти ка си га помегнџл. Тм/Пир.
- ТџЈА —бџје од ђбе стране. И нема сџмо једнџ маанџ. Лџше чџвече! Вој.
 — гџзи рекуту чџс там, чџс овџм. Трџ. (Ѕвек се придрџује јџчима).
 — два цџра вџра (ВЛк); —џде и напред и насџд (Вој).
- ТџЈА ЈЕ —џтар, од тџга се припџзи. Дој.
 — у свџко грне мерудџја, тџја се мџша у свџчије рџботе, и све глџда да те искорџсти. ВЈ.
- Тџја —ли не знаје да затече чџвека (с рџч) џздџлек, па да му пџсле рече?! Сук.
- ТџВџ ЈЕ —једнџш гџд, гџд на свџт (При); —чџвек без лице (Црв).
- Тџлко мџзна, мџзна, с памџк те мџзни, свџ док те не искорџсти. Брц.
- Тџја не мџж у чџтуру да зџдиш, тџлко је чивџјџр. Сук.
- У једнџ рџку нџси ђгањ, а у другџту вџду. Соп.
- У чаршџју мушџца, а у кџћу иглџца. Изв/Пир.
- Шеврџда мџлко! Пџзи се, немџј свџ да му верџјеш и не дџвај му пџре на зџјем. Вој.
- Шџшљџв је он мџлко, неје какџ трџбе. ПРж.

ЃЛНУТО

- А да је сас свџту, неје! Позагледај га, па ми кажџ (неје ли текџ). Вој.
- ЃЛџ —на свџт (Гос); —овсџна (Чин/Вој).
- ЃЛНУЛО ГА У —аквлат (Гра); —главџту и ноџете (Об).
- Амџ Пџрча! Ли га знајеш, кџ што си је?! Чин.

АСЛИЋ —бутни́трн (ВРж); —за љсир (Пет).

Белоклѣпаво теквó, нѣкакво нејѣ. Бс/Вој.

Бѣстра ко мутна вода. Колкó да му казујеш, онó те пак пѣта КАКО ?! ДД.

Блázни свет тáја алá! За теквó га Гóспод створи́л. Вој.

Блазнибула! Текá кажемо ка је па нѣкоје дибидус блѣсаво и глупаво. Гњ.

БОГ —вој како мálко орети́л чорбу́ту, па си јáдна ништа не разбѣра. Сук.

— га надарѣл сас ону́ја рáботу. Онó је при будáлете она́ја рáбота пóго-
лема. Рс.

БОГ МУ —дал здравјѣ, а узѣл пáмет. Држ.

— је орети́л памету́, па нѣма с квó да мѣсли. Вој.

Болу́је од кусур—гросни́цу. НМл.

Бóље за мѣчку негó за жену́. Рс.

Бóшко вој млóго закоми́цкује, и док ти кáже, ѣма се изнáдаш. ДД.

Божјá грозоти́ја! Ама родите́л, чéдо му, мóра да га чу́ва и мóра да се
брѣни за нѣга. ВС.

Бра́ду ѣма, ама длáку нѣма. Мушко, а ѣсаво, па за љсир. МЈ.

Брзгаво орати, и не мóж ћу разбѣреш каквó ти казује! Једнó прѣз—друго,
једнó прѣз—друго, и не дáва ти да зѣнеш. Текá га бóг створи́л. Вој.

Бу́ав нѣкаквѣ. Теквá си му и мáјна покóјна бѣше. Км.

БУДА́ЛА —големá! Женá га управља. Уцени́ла га за сѣлскога говедарá.
А ну́—па чу́вају сѣлски му́жје. Он и ка је у сѣлската говѣда, па нејѣ
нájпаметен. Гос.

— на свѣт (СГл); —над будáле (Гос).

— Развалáл буре по óвце, па и текá кáра на мѣзење. А онѣ бѣгају, главу́
че си отѣину. Па и пóсле једвá умири́мо. Пок.

Будалѣс мálко! Че помѣне! Км.

Вáлично! Теквó се роди́ло, текá га бóг благослови́л. Гњ.

Вану́л паучине у главу́ту. Пк.

Вóди га женáта сáмо колкó да си ѣма другарá. Бер.

Вóзи се на чу́жда кóла. Брц. (у чу́жда. Сук/Вој).

Врзан вој језѣк. Теквá си је од мálечко. Соп.

Гадосѣја ква је, да ти се згáди. (квó је). Држ.

Глава́ му големá, не мóж ћу три дѣна бумбар обикóли. Рс.

Глáвес нѣкаквѣ, па грóзан. ПРж.

ГЛА́ВУ Ы́МА —ама пáмет нѣма; мóзак нѣма. Вој.

Глѣ га! Мешѣната му у скут излѣзла. Изв.

Глѣда мѣсо, кóмпир вáди. Рс.

Глѣде каквó је! Да га поглѣдаш че ти се згáди. Гњ.

ГЛУПАВО —и тешкодупаво! Сáмо глѣда да оти́де нѣгде да се најѣдѣ. Пет.
— та рекло Нѣчу ви́ше! ВРж.

Глупари́је прáви ко мáлечко детѣ. ВРж.

Глупари́на големá, не знáје си ни íме. Чин.

ГОЛѢМ —је лутáч! Сáмо тóва разб́ира, и ни́шта дрúго не разб́ира. Гра.

— мáјстор: једнá бука за мýку, а две бýће за вретѣна. Рс.

— па висóк, па дебѣл, па се лýља ка óди, па (асл́и ко) мѣчка. Ста.

— тупáн, ама празб́н. Вој.

— човѣк, а јѣшан, па ка се посѣре на пýт не мóже кóла да м́ину. Гњ.

Големá грдоси́ја! Ама ца́бе кад од мóзак ни́шта нѣма. Трњ.

Голомоглавѣста! Добрá је за у рукáтку да бр́ка?! Пк.

Големý гла́ву íма, а пáмет нѣма. ВРж.

Грбаво, па лýгаво, па грóзно, па дрпаво, па се не омíло и не опрáло, па да га не поглѣдаш. Сре.

Грдí ка орáти! Исто какó да грдí Дој.

Грозотíја бóжја, нѣма каквó да ти пр́ичам, че га ви́диш и самá. Прж.

Гуску да мý не дадѣш у Нишáву да откáра, та óвце ли?! ВС.

ДА ГА —дýнеш, че пáдне, теквó—га бóг створíл. Бе.

— срѣтнеш у пýт, да бѣгаш ý—свет од нѣга. Ста.

ДА ГА СТ́ИСНЕШ ЗА НÓС, ДУШ́А ЧЕ МУ —излѣзне (Ста); —испáдне (Вој).

Да íма акб́л, íма! Ама ўзмáлко. Вој.

ДА МУ —нејѣ нóсат трáву би пáсал (МЈ); —се не дíгнеш од говнó (ДЦ).

ДА —нѣма нóс, трáву би пáсал (ЦЦ); — те је гáд да га поглѣдаш (Грш).

Дáвају му, па му, ч́ини ми се, у дупѣто нагн́итају, ама не помáга му, запупáвѣло. При.

Дебѣла, ама шупл́а. Пет.

ДЕБѢЛО, ПÁ —га не мóж збѣру дронц́ити. Пет.

— се надýло оди дебѣло. ВЛк.

Девојчѣто мáлко разóкаво, ама тѣ, Бошку се угодíло, нѣму нáјубаво. Кр.

Длгокóсо, краткóумо, оди дакó залýаво куче. Али, мóра да се трпí! Рс.

Дозѣмчес човѣк! Теквó па нíгде несб́м видѣла до сá Кр.

Дóјде какó грбав и замлáтен, она́ка је млóго ўбав и пáметан! Сук.

Дрѣзгаво орáти. Вој.

Еј, Вíта замлáтен! Вртогла́во, блѣсаво, сýд га не вáта. Закасáмо од нѣга.

Пир.

Ем дриносано, ем замлатено. Км.

Жвѧлав мѧлко! Че помине, онѧ си текви поубаво поминјују. Км.
Сулупѧња голема! Сѧмо знѧје да се наједѧ и да се ленѧи. Вој.

ЗА —гѧд да га глѧдаш (Гра); —жив—жал да га глѧдаш (Вој).
— једнѧ врећено бѧку обѧра (Рос); стрѧ да—гѧ поглѧдаш (Цр).

Завѧтује се којѧ му нѧје за орѧту. Све си се завѧтује. Требе тѧлко да си
разбѧира?! Вој.

Загњетѧ се понѧгде па га не мѧж нѧјду, па се учѧде кудѧ је. Сук.

Задѧвља се, задѧвља, задѧвља! Сѧка и онѧ нѧшта да кѧже, ама не умѧје.
Пет.

Зајѧцкује ка орѧти. Текѧв си од Гѧспода. Км.

Закасѧло сас ѧлу и будѧлу. Товѧ си нѧј баштѧ и мѧјна напрајѧли да ѧу
огѧзде. Сук.

Закачен. али си ѧбаво поминјује. Км.

Закачи га (сѧмо), па ѧма да чѧјеш! При.

ЗАКОКРДАВЕЉО, ПА —огрбавѧло (Сук); —се нагрѧбило (Трѧ). (Закрдавѧло.
Вој).

Залѧмњек! Не мѧж сас нѧга да се распрѧвиш. Пир.

Залѧштен чѧвѧк! Удѧрен сас Чѧљин чѧрѧпок. Гњ.

Залѧштено, занѧсено, замлатено! Удѧрено у ѧтѧкат, у главѧту. Изв.

Замлзла га у бѧклициуту, па ништа не разбѧира. Гра.

Замлцкује, замлцкује, замлцкује! Не мѧж га разбѧреш каквѧ бѧче да ти
кѧже, и не мѧж да оцѧниш пѧметно ли је, будѧла ли је. Ама, изглѧда
да нејѧ млѧго пѧметно. Држ.

Западѧл сас све. Теквѧ си се родѧло. Сук.

Затрѧкан мѧлко. Грш.

Збѧг једнѧ бѧлу, текви ко нѧга, јѧргѧн пѧле. И ѧн би пѧлил, ама нѧма
јѧргѧн, па је затѧва пѧпаметан од ѧѧ. Пир.

Зѧље глѧда, мѧсо вѧди. Сре.

И у блесѧвити ѧн је нѧјблесѧв! Па је и тѧва предѧ свѧ искѧчил. Сук.

И у сѧлската говѧда ка се умѧша, пак нејѧ ѧн нѧјпаметен. Пок.

Изврндупѧл се одѧ дебѧло, па се дѧрѧм наказѧл. Вој.

Изгрѧбил се , па се сас зѧмљу сѧставѧл! А нѧма—нѧма, па се испрѧви. А
висѧк чѧвѧк. Сук.

Излетѧло му једнѧ трескѧ из главѧту. Пк.

ИМА —и бѧкове. Онѧ му вѧрде шѧѧм ка пѧје вѧду. Сук.

— големѧ главу, и големѧ нѧђе, и будѧла је големѧ, и рабѧти квѧ бѧче.

- Увек си је он била шавав, никада неје била паметен. Тм.
 — груди ко сто луди. Кр.
 — много памет, само му глава та узмалечка. Км.
 — бчи чекрлијесте. Грозá ме да та погледам у—очи. Држ.
 — памет ко једна кокбшка, па ако неје и помалко. Вој.
 — рашчепене нође, можд да мине крз њи куче с погачу. Пет.
 — си мају, има си кјусур. Држ.
 — ум, нема разум. Те това је он, текбв се роди! Гос.
 — уста чорапеста, а уши клапесте. Наказал га бог. При.
- Имаше једн Мика Врљонџа, добар човек ама наказан, па ка бди, он нођете врља у—страну. Трњ.
- Искључали му тичичи мозакат, па нема јч оди мозак. Вој.
- Испиле му чавһете мозакат. Кр.
- Јч си паре не дава. Он су текви са сретни, а с памет човек не можд да буде сретан. При/Ра..
- Ја сам мислел да нече ништа од њега да испадне, ка он испадне голема будала. (големо говедо). Гњ.
- Једва крацити влачи, несу му по мерку. Кр/ВС.
- ЈЕДНА —глава голема, па чутуреста. Сук.
 — му је двска узета, па ни се мож наједџе, ни се мож напијџе. Км.
- Једно оперџе, три засџере. Тм.
- Јендрца на једну ногу, закачено малко у леву руку, течу му лјиђе, а девојна, године стигле, Мбре, да се човек прекрсти текво бог да му не дава. Сук.
- Ка беше девојна, све играју у—оро, она потпираше тутуновешити двар. Гњ. (дудушовити. Пир).
- КА БЛЕСАВО, КА ВРТОГЛАВО —тека си га памет учи. ВС.
 — што си знаје, он си знаје, и тув никаква ората не помага. При.
- КА ГА ГЛЕДАШ, НЕМА —од њега квџо да видиш. Рг.
 — попаметан. Ка га слушаш, нигде неси чул побудалу. ВРж.
- КА —ђу видим, не знам да ли бди или се ваља. Тџлко дебело! Пир.
 — је било дете цивһе се неје брисало, па му се са текá на лице познава. ДД.
 — бди, соплита се, па и по равно да је. Вој.
 — се премџни, па ка се начџшла, па ка дојде на—госје, па се само смџшка. И нема да га примџтиш да—ли— је блесаво, само ћутџи. Ама кџј га позагледа у очџти, бдма га види кџлко паре врџди. Чин.
- Кабаво, алтаво, чекрлијесто! Ама те бог му памет дал. Пир.
- КАД —је главу трошил, не можд да буде свџесан, родá си му теква. ВЛк.

— њега видим, после по три—двна не могу леб да једем, а не смејем ни да заспим. Јал.

— орати, он малко преграбује. Пн.

Када блесаво, када наблесничаво, те, трпу га, квó да му праве. Сук.

Каквó да ване у—руће, здраво га не оставља. Какó че свекра слóша, учудили смо се. Држ.

КАКВÓ У —пелене, теквó у бременеци. Бог га óдма обележи каквó че буде. Км.

— сопуљ, теквó у седину. Никада нејé бил ни плош, ни подобар, не мена се. Сук.

Какó би се будале познавале, теквé ко њега, ако се текá не бí облачиле. Тм.

КАКÓ МУ —дуне ветар, текá рабóти. Не знаје си, не умéје си, тóлко пáметан. Трњ.

— свире, текá играје. Онó се сас мéтку текá и рабóти. Вој.

КАКВ́В ЈЕ —грóзан, од говнó да му се не подигнеш. Км.

— на—гледу, теквв да је на—зобу?! Ама нејé! Вој. (зобу. Пир).

— неоклепан човéк?! Трњ.

Какв́в си је, каквá ала, ни у с́ни да га не сьнујеш. ВС.

Кáпу мóгу да му кúпим, али ўм не мóгу. Теквá си му сéмка, шўждава. Чин.

Клэчкају се с њега. Зав.

Кóј нејé добар, че га плашимо сас Ыку. Кр.

Којá га лјуљна залуља, тáја че га и дољуља. Км.

Кóлко је л́ко с мóзак, Бóже?! И "ДОБРÓТРО!" ка му кáжеш, нарипи да се бíје. Држ.

Коркáр ме да га поглéдам. Јал/Вој.

Крља се ка óди, асли ко плóвка. Сре.

Крстí га тí кóлко бчеш, онó што си знаје онó си знаје. Држ.

КУДÉ —га не сéјеш, тáмо ница. Тóва знаје, (сáмо) да се шњува. Вој.

— заврне, тáмо иде. Не знаје си, плитка му пáмет. Сук.

Липцују њој кокóшће, а она не умéје да се сéти да липцују оди тóва штó мóча у брашнóто ка га забркује, па клнэ комшије ко да су онí криви. Држ.

Л́к је да се стéпа сас свáкога. ПРж.

МА́ЛЕЧКО —грбаво, мршаво, никакво неје. Пир.

— трупуљесто, грóзна женица. Ор.

Маломóзгав, па си све нéкога пшўје, или се нéкому шегўје, или подíра

некога. И ка пројде крз град, свакога че закачи. А има још текви ко њега, они па њега закачују. Пир.

Маломозгаво! Мани га там, ћути си! Вој.

Маломозно, не мож се разбереш с њега. Пет/Вој.

Милћиница, текá га на шегу бкају! Ко да је он Милћи жена, а не она њему. Ѐде све по њу ко дете по мајћу. НМл.

МЛОГО ЈЕ —бйстар, сáмо једно знаје — од коју страну слнцето јутрám излази. Чин.

— лбка, не мож да верујеш ко́лко је лбка. Ка ветар дува не смеје да стáне на пут да љу не одува, да љу не однесе. Вој.

МЛОГО —се задавља ка орати. Сук.

—су човѣци напрајили куће с његовете пáре. А он, будáла, па љи свакому дава да се слуша сас њи. А његовата кўћа ко кóчина. При.

Мож да се бйл сас овнѣа ка је бйл мáлечк, па му челóто мáлко уáлено, а и паметá му мáлно кáкó нáкриво. Држ.

Мже ли оди лóше, оди лóш домазлбк, да бóде добрó?! И у дупéто да му нагњиташ, тйја нѣма да порастѣ, нѣма ништа да направи. Закокрдавело, и текá че си остáне. Км.

МОРЕ —не умѣје ни лѣб да се наједѣ, а онó бче човѣк да је. ВРж.

— ни је знáло, ни че прознáје. Вој.

Мрждаво, никакво нејѣ, ни кўче га не бй дйгло на њу. ВСв.

Мрљав на јѣдење, пробирција голѣм. Сук.

МРШАВО —мршаво, па му се, чйни ми се, залепйла мешйната за грбйнуту. Грш.

— па никакво нејѣ! Утѣпљак! Пет.

Мрцав на јѣдење, па га нѣма ништа од човѣка. Не мож га попрáјиш, теквó си је. Кáкó га ни трпймо, че га трпйш и тй. Пир.

Мрштав на јѣдење, а још пóмрштав на рáботу. Вој.

Муца ка орати, па га бкају Мбта. А и не разбйра си. Пир.

НА —једно око недовйцује, а на другóто йч не вйди. Сас једну нóгу крйви, а другáта му стрóшена. Рас. (Из приче).

— пýт снагá ўбава, у йжу рўће кбљаве. Сук.

— пýти мож и да се разбереш с њега. Ама трѣбе млого гóдине да мйну па да найде текбв дбн. Пир.

— прáг стáне па мóча. Плáши се да га ноцњáм мѣчѣ не изеду. (да га мѣчка не догрáби). Вој.

Навлáчљив, клашњав, па га нйкоја нѣче. А богáт — трйста бвце. Дој.

Наглўпњичаво, ама бче и онó нѣшта да кáже Гњ.

Надóкњичав текбвја, текá сбздано. Пет.

Намѣтена са памет па љу на мѡж разбѣреш каквѡ бче да кáже. Тм.

Напрајила товарíју, па—сá не—мѡж—да бди. Пир.

НАПРАЈИЛО СЕ —асли свѣрка; ко свѣрка; на свѣрку. Вој.

Напрчило бркови, и по брковити че речѣш човѣк да је. Онакá нѣма ништа.Рс.

Насмејал се дѡ—уши, па му све равнѡ. Онѡ си будáлете íмају пѡвише срѣћу, свѣ њим је дѡста и ништа њим не трѣбе. При.

Насмејало се до—уши, и сáмо блајí. ВЈ.

Насмѣл га бѡг. Сук.

Насмѣтено с памет, а насмѣтено и у снагúту, квѡ да му прáве. Пок.

Наснѡвано у петнáјесе. Високѡ, па се искривíло, па кѡ кобíлка. Вој.

Начучурило му се косá на челѡто, па га тѡва млѡго грѡзи. Влк.

НЕ БИВА ГА ЗА —ништа; —теквѣ рáботе. Вој/Сук.

НЕ —вíди пѡдалеко од нѡсат. Крáтко сас памет. Изв.

— вíдиш ли?! Онѡ га и бѡг уклцáл. Чин.

НЕ ЗНАЈЕ НИ —да бѣкне (Јал); —ексѣр да заковѣ, тѡлко је тúпав (Гњ). (тúтав. Вој).

НЕ ЗНАЈЕ (НИ) —да се опрáви, да си омѣси и угѡтви. Изв.

— на кúче у дúпе да бркне. Држ.

НЕ ЗНАЈЕ —ништа, не знаје ни да цáвне. Пир.

— с прс нѡс да си ишчѣчка (БЧ); —си мѣрку (Км); —цíвће да си обрíше (Вој).

НЕ —мѡже да му се принесѣ ни на трескú. ВЛк.

— помáга му (па) да му читају трíста попá, и владíће, и патриíће. НМл.

— умѣје здравје да си пáзи. ЦД.

НЕ УМѢЈЕ НИ —колѡц да зашíљи (Сук); —по пúт да бди (Рс).

— шíло да зашíљи, ни опѡнак да си запрáј. Сук.

НЕЈЕ —будáла за мáлко, нѣго за млѡго. Км.

— га кúмат носíл у свáта ѡшетíја. Пет.

— кадѡр ни да úмре.Кр.

— ко светá (Вој); —кѡсветан, нѣма једнú дѡскú (При); —од чíвесан (СГл).

НЕЈЕ ОН —глúпав, будáла ни једна Кр.

— да нѣма памет. Íма си памет, сáмо што му лáбаво слúжи. Пир.

НЕЈЕ —сá побудалѣл ка је остарѣл, нѣго си је будáла оди детѣ. Јал.

— сас свúту (памет). Бер/Вој.

НЕЈЕ (СИ) —досисáл; —кѡсветан. Вој/Сук//Чин.

— лѡше ка си је нѣкоје будáла ко ти, па смѣје да се увáне у свáкакву

- работу, суде да се залетí, и па да му ништа неје. Вој.
 — чис! Ја га текá ценим. Вој. (Није при здравој памети).
- Некоје си пи́паво текво́ја, не уме́је да се услу́ша. Текá га ббг здáл. Чин.
- Нема́ ич (од) чорбу́ у—главу. Вој.
- НЕМА МО́ЗАК —за две—па́ре (Сук); —колко једна́ чáвка (ПРж).
- НЕМА НИ —áбара (Вој); —бра ни разбóра (Сре/Сук).
- НЕМА НИШТА ОДИ —човека́ (Пк/Зс); — чорбу́ (у—главу) (Км).
- НЕМА НИШТА У —бкклипу́ту (Сук); ко́вуту (Пок); чу́туруту (Држ).
- НЕМА —па́мет да му дојде́, па не да́ иде у Београд, не́го и зади Београд.
 Држ.
 — сас квó да мисли, па му згóдно. ДД.
 — си поношај како́ трéбе. Замлáтено, не мбж га ббље нико́ј нау́чи. Пк.
- Неспособно теквó, ни гаву́ си не мбж донесé. ВС.
- Несмислен, нема́ каквó да га учи́ш. Сáмо си мбж прáвиш кара́ње. Вој.
- НЕЧУ́ љу узнем, она́ је залу́ава. Ако је она́ залу́ава, нечу и ја да испáднем залу́ав. Јал.
 — у војску, реклá једна́ будáла теквá ко не́га, имам да си зби́рам лис-ковнице. Сук.
- НИ́ —мрда, ни трéпче, ни ме слу́ша што му ора́тим, ни ме пак мбже разбéре. СГл.
 — одби́ра, ни разби́ра. Вој/ВС.
 — предење, ни плéтење, ни месéње. Све што рабóтеше неје билó за ништа. Сук.
 — разби́ра, ни одби́ра. Нема́ ни бра ни разбóра. Вој.
 — си Пёрка не да́вамо, он си је нáша будáла. Он је будáла за девет сéла óколо, и за десéто, нáшто селó. Свет не мбже ни бeз теквí. Ли, Пёрко?!
 Пир.
- НИКОЈ ГА НЕ —брéнује. Ото́ипано му од ведри́шуту. Брц.
 — смáтра (за човека́) (Чин); —та́чи за ништа (Дој/Вој).
- Никóдија не уме́је ни по пúт да óди, а он ма́јстор че је?! Кр.
- НИТÍ —је разбрáл, нити че (доп́рва разбéре). (доп́рва/топ́рва). Сук.
 — нешта разби́ра, нити је па не́када не́што разбирáло, нитí че па разбéре. Км.
- Нич! На све́ личи, а на човека́ нич. СГл. (Ич.Вој/Дој).
- НИШТА —нема́ од чорбу́ у—главу (Вој); —од не́га, ни чéп за зéље (Рс).
 Носíл је ко амáлин тeрет на муштерíје, на тргóвци, од ду́ћан до дóм. И оди то́ва је, јáдан, живíл. Пир.
- Не́му трéбе —клéпај, клéпај, клéпај! Па да му отвóриш ту́ка мáлко у

главѹту, па да му насипеш. Ама и това нѣма да му помогне, цабе све.
Гра.

Њуњаво! Не умеје ни да проорати сас човека. Рас.

Оболѣло, а нигде ништа нѣма. Ништа не стѣкло, немало памет, само друђи
служило. Бри.

Облѣкло се, па се на алу напрајило, па га не мѡж познајеш. Оно си је и
ала сас мѡзак. Да неје ала, народ би га поштувал, а и не би се текá
облачило. Изв.

Образи́ло се, брѣ, текá, па га не мѡж врнеш. Вој.

Овај Вáска асли́ бутни́трн. ПРЖ

ОД —време си је текѡв, а текѡв че си и остáне. Текѡв се памет не мѡж
промѣни. Сук.

— говѣдата га нѣ мож разли́чиш ако га убаво позагледаш (па) да видиш
(и) да иде на две—нође. Рс.

— њѣга нѣма вајда, од њѣга нѣма “БѢЖЕ ПОМО́ЗИ!” Цуцаво, глупаво,
сакáто и сас снагу и сас памет. Држ.

— памет нѣма ништа. А она́ка је Лѣнко све човек?! Нш.

Одбивај му на дáру, видиш сáм какѡв—је. А би неје крив што га текá бѡг
здáл. Км.

О́Н ЈЕ —луд за три сѣла, а будáла за триста. Рс.

— какѡ мáлко замлатен, асли́ траповѡн. Дој.

— кудѣ—кудѣ попаметан ка иде сас магáрето, нѣго да појде сáм у Видлич.
Магáрето бар пúтат знаје, па не мѡра да лúта. Рс.

О́Н ЈЕ МÁЛКО —áлтав у мѡзакат (БЧ); — залúпен (Сре); —заћитен (Км);

— шѡкнут (МЈ)

О́н је на тупáн брѣнсало. Залитáч, сам се не смѣје навáти нѣшта да урабѡти,
све са́ка да га учиш. Пк.

О́Н ЈЕ (СÁМО) —на брѡј човек; —човек на брѡј. Вој.

О́Н—ЈЕ ЦЕПЛѢНКА —и тѡва бúкова. Сук.

— отсѣчена за држáље, а недељана. Бла.

Он мáлко дојде како зашашáвен. А и мáјна си—му бѣше текѡв, текѡв њѡј
сѣмка, би—се на ућѣвето мѣтнул.Сук.

О́Н НЕЈѢ —будáла. О́н је паметан за три ко́на и за једнѡ магáре. Рс.

— млѡго загубен. Ама сáмо за пшувáње и за лѣнѣње. А у дру́го јѡш
несѡм видѣл да се разб́ира. Пет.

— сас свѹту. Вој/Јал/Сук.

О́Н НѢМА —ич оди мѡзак; —мѡзак; — ништа оди мѡзак. Држ/Вој.

ОН —па дибидус уклцан. Вој.

— све пада ка га срѣтнем, па га ја и не смејем срѣтам. Изв.

— се све утепује ко утепан зајек, Кратка му памет. Зав.

— си је слеп, та слеп. И док је жив нема да прогледа. Текво се блесаво родио и не мож га ништа научиш. ВС.

ОНА —каква је?! Да се скута па да љу нигде нема. ВЈ.

— не би била толко дебела кад би мислила, а она не умеје да мисли. ВРж.

— нема онџа што се не купује и не продава, па вој залуду и паметан муж, и голем имџт. Бла.

— си не почиња оратишту од крај него од среда. (средину). Вој.

ОНО —га бог убил, па му се име не знаје. Што да га ја убивам да га спасавам а мен да си заробљавам?! Грш. (заробљам. Вој).

— девојчетина дористрашна, па се савила ко кобилка, па некакво грбно у лице, а неје млого не паметно. ЦД.

— дрво та дрво. Како да га учиш, па не умеје. ВРж.

— има блесаво, има, ама овџа замињуло сви. МЈ.

— још не умеје човеку да рече "ПОМАГАЈ БОГ!" Сук.

— му је отсипано од ведрџуту. Дој.

— не знаје ни цџвџе да си обрџше, а бче да се жени. На по годинџе требало би да је паметан, ама му цабе и онџе мињују. При.

— потешџе дрејете од њџга, па џи не мож нџси. Зав.

Орати полџк, само онџ да си чује. А не разџира ни да га каже. Изв.

Оратим му ја, оратим, ама нема којџ главџа да слџша. Кп.

Оратиш му, ко на дирџк да оратиш! Па што дирџкат нема уста да језџчи, та и онџ. Сук.

Осџм свџт си је билџа, осџм свџт че си остџне. Само знаје по једнџ бџце да иде, па и њџ не умеје саглџам да напасџ. Пет.

ОСТАРЕ —не дојде му памет (Сук); — обеле, а памет му не дојде (Трџ).

Осџт једџ, а сто џила нџси. И здравџо ко маџаре. И џвек се понасмејџло. Бла.

ОТСИПАНО МУ ОД —ведрџуту; — кџвуту. ВРж.

Памет му добџди, ама срџћу нема. Кр.

Паметан, ама од саџгнуто стрџну, и тџв понадоле, камтџо средџнуту. Гџ.

Паметну рџч од њџга јџш ниџкој неје чул. Требе тџја паметнџте рџчи да зџира у главџуту да џу испџни, па ка џу испџни, че мож и од њџга после нешта да се чује. Ама дџста че почџкамо, ако бџдемо живџи?! МЈ.

Панталџнџте га обикалџају, дрџшџете му вџснџле, усукџл се наџчисто. Сук.

Пет (џвце) отџара, две доџара. И па не знаје кџлко нема, и (не знаје) да

- ли су пoвише или пoмалко. Ста.
- Петлѐнко! Нејѐ кадѐр вoду да си донесѐ. Нити мoж да нoси, нити па знајѐ одкудѐ да нoси. Вој.
- Питáл једнoга: Имењаче, ко ти бѐше име?! Нш.
- Питувáл баштý си да ли га брoј у пáметни или у будáле, а баштá му сáмо завртѐл с глáву. Рс.
- Плiтáчѝк, ама теквi си нáјубаво помiњују. МЈ.
- Плoчаста му глáвата. Ор.
- По цѐл Пирот с пýшку да трáжиш теквoга, нѐма да нáјдеш. Пир.
- Поглѐдáл попáтога у брáду јoш кá се рoдил. Ама тѐ, јoш жив, заборавил и бoг на нѐга. При.
- Подбiвају си шегу с нѐга, а он мiсли вáле га што је нáјпáметан. Чин.
- ПОДИГРАВАЈУ СЕ —сас нý момчeтiјата; — с нѐга, на свинђу га кáрају. Вој.
- Позашмáла мáлко. Óдма се познајѐ сас квo имаш рáботу. Км.
- Понѐкад, па че се распрáјиш сас нѐга. А понѐкад му се пáмет завезѐ па нiшта не разбiра. Тм.
- ПОТШБКУЈУ —га, а он како да је мáлечко детѐ, све вѐрује свáкому и у свáко се кoло вáча. Пет. (Пoднoсе га, потiбују га. Вој.).
- Почýшкују се сас нý. (Потiбују се; потшбкују се). Вој.
- Прázна му кратýната дибидýс, па је ко детѐ мáлечко. И кудѐ му кáжу тáмо иде. И каквo му кáжу да рáботи, он тoва рáботи. Сук.
- Прежлтѐло теквo, нiкакво нејѐ. Сук.
- Прилична, ама вáлична. Држ/Пет.
- Прича све нѐшта наблѐсњичаво, и (све кáже) “МЊА—МЊА—МЊА!” Гњ.
- Прочовркáле му чáвѝе мoзак. ВРж.
- ПРШКА, ПРШКА —колкo да се и онo нáјде на рáботу. МЈ.
- рáботи нѐшто и онo (Сук); —те, и онo да рáботи нѐшта (Држ).
- Пýшти га, он замлáтен. Јá му дадѐм за прáво и óдма бѐгам од нѐга. БЧ.
- Пуштiло цiвѝе, облѐкло се у дрoнци, па да га не поглѐдаш. ДД.
- РАЗБИРА —му чýтурата (Чин); —се у дрeнoво клињѐ (Дој).
- Рицo, на дебелo, па нiкакво нејѐ. Вој.
- Рýѝе му ко тoп дебѐле. Зав.
- С нѐга се бoг поигрáл —пáмет му оставил, ама му гoвор одузѐл и наказáл га. Изв.
- С теквѝ мoзак не знам до кудѐ че стiгнеш, а и акo стiгнеш јáви ми се óдма какo си. Држ.

С текву́ алу, че́рко, немóј да се распрáвљаш. Гледај па узни каквó је добрó.
Цáбе је убав ка је замлáтен. Км.

Сака́то у двéте но́ђе, па се вла́чи. Ор.

Сас пáмет је намањб́к, а дрúго му ни́шта живó нејé. Сук.

СВЕ ЀМА —мóзак нéма (Гра); —са́мо акв́л нéма (ВЛк).

Свé му модри́не околóчи. Нејé са́мо глúпаво и áлтаво, нéго и бóлно. Пет.

СВЕ СИ —куна́је (Вој); рабóти квó му нејé за рабóту (ВС).

Скљешт́ило се теквóја, това́ ли је женá?! НМл.

Слаботелéсан, и за ни́какву га рабóту не б́ва. Об.

Сли́ве како једé (убаво) како да и нејé видéл ни́када. Ка се стúри да се
уплáшиш, тóлко мршав. А каквá снагá — да се чу́диш. Ос.

Споту́ра се ка б́ди ко стáрц у сто гóдине. Вој.

Стану́л за узíр, изалтáво га. До са́ је б́л áлтав сас пáмет, а са́ че је
áлтав и сас сна́гу. Сук.

Стáнча Качу́нат жлт ко качу́н блéсав ко нерáњено телé, ну́рав ко сви́на.
Пир.

Стању́је на сва́ћи бел—ка́мик. Углéцује се. И са́мо се смејé. Рс.

Ствáрно си бил завéзан човéк. Јел.

Стл́цано теквóја, бóг га стл́цáл. Сук.

Сто́ка од стó б́ка, а од човéка нéма ни зр́нце. Кр.

Схúне му нéшто, и това́ че рабóти, и че рабóти, и че рабóти, и не мóж га
вр́неш. Јал.

Та́ја дебелáна! Нашлá она́ за убав́ило да орати?! МЈ.

Текá му се ули́ло у гла́ву, и не мóж га вр́неш. НМл/Држ.

ТЕКА́ СИ —га пáмет учи; — је од какó си је. Вој.

Текá скрóјено, текá се й́ма сх́ине. Бер.

ТЕКБ́В —му по́ношај, теквá му сéмка. Чин.

— не мóже да се на́јде, па и с хо́раво магáре да се тра́жи. Гра.

— (си) је (он) од врéме. Км.

Телé отишлó, во́л дошлó! А ви квó сте мисл́или да—че—се вр́не?! При.

Тй́ја више́ нéма да растé. Пу́пав че си остáне штóм до са нејé порáсал.
Км.

ТЙ́ЈА ЈЕ —закáчен још у цвéтат (Изв); — маломозан МЈ/Вој).

— свúде приш́и—ђелд́и (Пир); — у сва́ко грне меруд́ија, ако не разб́ира
(Пет).

ТЙ́ЈА —не зна́је ни колб́ц да заш́иљи, нéма ни мóзак ни сна́гу ни за
најпрóсту рабóту. Бер.

- неје сас свѣту, текá га бѣг саздáл. Гос.
 — нѣма да се попрáви (у снагу), па и у дупѣто (јѣдење) да му нагњиташ.
 Држ.
 — не наѣпако родил. ТД.
- То шѣждав човѣк, то нѣма мѣзак. ПРж.
- Товá је будáла што се не рáца. Пок.
- Тѣлко је сплѣтен, сиромá, жáл ме доримá да га глѣдам. Вој.
- ТѢЛКО МУ — збѣира бѣклицата, па ти сипѣјеш, а онѣ прѣлѣва, излáзи. Држ.
 — сечѣ сећирата. Гос.
- ТѢЛКО — се удебѣлил, па не мѣже дá се обѣва него га женáта обѣва. БЧ.
 — си разбѣира. Км.
- Трѣбе да су га децá замѣчувала па је тѣлко голѣм порáсал, поголѣм од
 кочáн. Кр.
- Тулпузѣина мѣж. Гра.
- Тѣпаво, глѣпаво, за ништа га не бѣва. Држ.
- Тѣначка је у акѣлат, ама је дебѣлшкá у снагѣту, па че помѣне. Чин.
- Тѣпаво стáрчиште, а завѣтује се по девојчетѣја. Бѣг да те чѣва од áлтаво.
 Гра.
- У свáта децá он ми је нáзaпртак, ама нѣма каквѣ да прáвим. Држ.
- У сву гѣру за нѣг нѣма дрѣво за чѣтуру. Км. (нѣма за нѣг. ВРж).
- Ўбав се вѣди. Озгѣр ѣбав, а унѣтра здѣван. Држ.
- ЎБАВА — невѣста, ама трупѣлѣста. Сук.
 — убáва, али глѣпава. Аслѣи пиленце, ништа не разбѣира. Пир.
- Убавѣло при нѣ како и при мѣне. Убавѣло, убавѣло, у цѣгу се увѣло. Вој.
- Ўбавшко, ама грѣбавшко. Држ.
- Удáрен сас сврлѣшћи чорáпок, па се не мѣж човѣк разбѣре сас нѣга. Вој.
- УДЕБѣЛѢЛА СЕ, ПА СЕ ИЗÁЛТАВѢЛА, (ПА) — висѣи вој сáло, тѣлко се
 раздрѣпáла (Пир); — дорѣм кѣжата пѣца на нѣ (Кр).
- УЗѢЛ МУ БОГ — једнѣ трескѣ. ВРж.
 — памѣтѣ, па се нѣкој не мѣж распрáј сас нѣга. Пет.
- Уклáл се, па јѣдва просѣрта. ВРж.
- Улѣзне ко телѣ, нѣма пáмет да кáже човѣку ни “ПОМОСИ БОГ”! Вој.
- Ўм ѣма, рáзум нѣма. А и снагу ѣма. Држ.
- Умѣје си да си је будáла. Кр.
- Утѣпан зáјек, па зáдран. Утѣпан мѣж да рѣшне, а зáдран не мѣже.
- Ушѣти му големѣ. Текѣв се родил и мѣра да ѣи нѣси. Рс.

Цуца, цуца, цуца, и ништа не урабџти. И за најпросту рабџу трѣбе памет, па да умѣјеш да се опрајиш да љу рабџтиш. Сук.

Че изровѣ магаре од њѣга. Соп.

Чѣсто му се тѣвни љ—главу, и најдобро—је да њѣје човѣк прекѣ њѣга ка му се тѣвни љ—главу. Јал.

Човѣк, (ама сáмо) на брџ. Сук.

Чужда срѣћа! Свѣ ђн нѣкога слуша, и свѣ друђи газдѣју, а ђн свѣ ништа нѣма. ВЈ.

Чује, ама не áје. Зáлуду му орати човѣк ка не мџ да га разбѣре. Кр.

Чурудисало, главáта му шупљá. Бџље га ништа не питуј, замíни си. СГл.

Шѣвнула мáлко сас пáмет, ама одавна, још ка се роди́ла. Сук.

Шáргавá! Какџ жуткава у лицѣ. ЦД.

Шáтри, шáтри, шáтри, ко да íма стџ гџдине. И ко да је бáба, ко да нејѣ момчѣ. (Пáтри). Вој.

Шѣсто, па мáлечко. Немáло од квџ да га напрáве, материјáл нестáло, па испáдло запртак. Пир.

Шџндраво мáлко. Км.

Шопѣљна, удáра како мáлко на језик. Вој.

Штџ јá орати́л, штџ кучѣ лајáло, тџлко му чíни. Понасмејáло се, не мџ ни да разбѣре да га брукам. Сук.

Штџ мџже да бѣде гáдочá, товá је кри њѣга. Ама не разбíра па си му добрџ. Бс.

ШТО МУ ЈЕ НА УМ —истрчí на друм, ништа не задржáва, ВСв.
— товá му је на друм. Нш.

Штџ не џкате (у вџјску) друђи којí нѣмају рабџу, ја íмам да си збíрам лисковнице. Сук. Текá јѣдн наш рекѣл ка му рекли да га трáже у вџјску.

Шуждав мáлко! И бџље че ти је íч да га не закáчаш. Вој.

АШЉÁК

А он ни áбетар нѣма. (ни áбара). Вој.

Áка, áка, па че доáка. Чин.

Алá ли је, човѣк ли је. Кс.

Алавужда! Такѣв ли че ти је другáр?! ПРж.

Али, мáјна си га млџго размазíла, попушта му, нагáца му, и затџва и нејѣ човѣк него сџитни́ца. Сре.

Ама не мђже, брѐ, текá да се жíви без пáмег! Глѐдај Чáлу, па немђј да си како—нѐга. Гос.

БѐШЕ —голѐм ашлáк, ама се сá, бајађим, упаметнíл. Сук.

— на вољу, бѐше размáзан. На вољу је рáсал. Пк.

— се сáм запáлил, па се дрáл ко јáрц — не мђж да ўмре. Грш/Пир.

Бíје се сас свѐтове. Млáти се, лúта, сћíта, а за работу се не вáча. Изв.

Бíју га на зарѐду, ама не помáга. Соп.

Блáнтав, нíшта га не ентерѐсује. Сук.

Бђг че пáк ђди од теквѐ áле (пђ—земи). Рс.

Вáти си дрíкнуту, па си ђди кудѐ ђче. Брл.

Вѐрка ли је, звѐрка ли је! Што зарáди онá изедѐ и испијѐ, па пђсле пáк у нáдницу. И сáмо нѐгде сћíта ко да си срѐћу трáжи. Држ.

Врља пáре у бунáр док га не наплíни. Збрáл окол нѐга теквí ко нѐга, па свѐ што íма дáва за нí да ђи нарáни и напђји. Гра.

Вртоглáва, па нѐма нíшта у главúту. Сре.

ВРТОГЛÁВО —и вртоглáво че си остáне (Км); — чђвѐче (Држ).

Вртоломá чђвѐк. ВЛк.

Госпђцђи жíви, селáчђи се влáда. СГл.

Грдне пáре сђсипа. Пок.

ДООДИ МУ НА —стíјове (Вој); — нђове (Рос).

Допрва че се жѐни, убíло га ў—главу. Кђј знáје квђ че јúтре мíсли и кудѐ че одлúта?! Вој.

Ем шáшав, ем сиромá, ем си дђма не седí. Пир.

За дрúгога че си стúри и кошуљуту од грбíну, а децáта си свђјата не глѐда. При.

Зајѐбáнција и говорáнција од нѐга, дрúго нíшта. Грш.

Задлбíл се дђ—уши, и на пщѐтáта дужан. Км.

Замлáтено! Пошлђ по јѐдн пут, па наставíло по дрúђи. Рас.

Зáпусти убáво имáње, воденицу, појáте, свѐ. Гра.

Затрѐл баштú си у кђрен. ВРж.

ЀДЕ —на прђпас (МЈ); — си на главúту (МЛк).

Изјуларíл га бђг па га по свѐт пуштíл. Вој.

Излудúје се, избеснѐје се, и ка потрђши парѐте, пá си дђма дђјде. ВСв.

ЈА —му врѐвим, врѐвим, а ђн не чúје, па сáмо кáже: Аха! А јá га пíтам: Каквђ рáзра?! А ђн кáже: Па нíшта! И пá си рабђти каквђ је научíло, и дђма се не свѐта. Јал.

- му малко пушти мује, поднесо га, и он се одма урече да не че иде с мене да ми помага. Држ.
- Јегá се свести, јегá му пáмет дóјде! ВСв.
- Још не знáје цívће да си обрiше, а бче да се жéни. Сáмо трчi по девој-четијата и ништа дрúго не глéда. Км.
- КАД —му пáмет добди срéћу нéма; — кад му срéћа добди, пáмет нéма —и текá помiњује. Чин.
- нéгде иде, он не глéда кудé су пúтове. Сре.
- Каквó мушко?! Поразил сáмо бревéнецити! Сhитница, нéрадник, ашлáк, од теквóга вáјда нéма. Чин.
- Какó га он замiшлáва тéка не мóж да бóде. А он га замiшлáва двнóс текá, јúтре дрúгако, нiкад не знáје каквó бче. Трњ.
- Какв́в је текв́в је, пóдобар нéма да стáне. Трњ.
- Кóј ти га знáје кудé је отишл и кадá че се врне?! Негóвото се не знáје. Јал.
- КУДÉ —га не сéју, тáмо нiца. Ор.
- (му) кáжеш, тáм остáне. За дóм не мисли. Јел.
- свiрће свiре и кудé се бро iгра, он је тáмо први. Држ.
- Куче по комáт, детé по мiлос! Ама он нејé детé, а иде по комáт — кóј му пóвише дадé. Гра.
- ЛУД —за три сéла óколо, нeрáботан, ашлáк. Штó не помóгне дóма, нéго све нéгде сhита?! ВС.
- па живи! Нéму дóм (ко) дá не трéбе, ко дá че га дрúђи до крáј рáни, а он чé си сhита и чé се сплiта од кúћу до кúћу, од кавену до кавену. Пир.
- ЛУДО —за девéт сéла, и нéма му скóро пáмет дóјде. Пет.
- лúдо, па нéма дúшу да живи, и нигде нéма свртиште, не држи га. Јал.
- Лбк је. Поднесу га зачáс и он напрáви нéкакв пáкос, па си пóсле он трлá глáву, он глéда у земи, а онi му се смеју. Вој.
- Лбкачвк је на пáмет. Поднесé га нешi, и он заборáви каквó рáботи. Ос.
- Мáлко натргнут, нашáшњичав. Вој.
- Мáнда се по путiштата како залуáв. Соп.
- МЛÓГО —је лбкa, не мóж ну вéрујеш. Ка вéтар дúва не смéје да стане на пут да ћу не однесé. Вргоглáво, нéче да узне iгле или вретéно, нéго од кúћу на кúћу, од сокáк на сокáк, па ахаха, ахаха! Сук.
- однэсено теквóа. Текá си се родило. Држ.
- МÓРЕ —онó за црн хáвол нејé. Чáс бче једнó, чáс бче дрúго, а сáмо не знáје каквó бче. Чин.
- поббиколи селó. Нéче га ни једнá. Убав, неубав, за ашлáка нéче. Пк.

Муж у панталоне. За једење га бива, ама га за ништа друго не бива. ВЈ.

НА —вољу га пуштили па си рабџи квџ си оче. Км.

— јулџ је бџл, па се измџкнџл. Сук.

Наалџл га неџој текџ, па се сџ не мџж одџчи. ДД.

Напраџи си сам комџндију. Сви рабџте имџње, а џн бомбџне че продаџа?!
Сук.

НАШџЛ —адвокат гџску, па џу сџмо скубџ. Пир.

— да траџи од слџпџџ џчи. Рас.

НЕ —бива га! Неје си надџрен за гџја рабџту, а џче да џу рабџти. Сваку рабџту ка почиња он текџ кџже, па мџсто неџа некадарнога мџра све ни, надџренити, да рабџтимо. А џн је надџрен сџмо за сџитање. Чин.

— даџали му џџву за женидџбу, па текџ остџл, нежењен. Гра.

НЕ ЗНАЈЕ —да му пробџе гџдине. ВЛк.

— ни рџд ни порџдак. Текџ си му добрџ, да сџита, да ашљакџје. Вој.

— ништа оди текџе рабџте. Ђн се у текџе рабџте не разбџра. Сре.

— од коју бџлес да мџре, па сџмо сџита. ДД.

НЕ —мџж да га одџриш. Чин.

— обџча у надџницу на иде. Нече ниџој да џој сџди, нече на сваку будџлу да џути. И текџ пџмџтна, ама глџдна. Чека неџој да џмре, или задџшница да дџјде, да се мџж наједе. ЦД.

Недодрџава му рабџта. Вој.

Недокрџтено, неје нџсено у свџта џошџтија. При.

НЕЈЕ —га кџсвет. Ни брџка, ни срамџта, мџже си џн и без рабџту.
(кџсавџт). Км/Вој.

— да бџгаш оди џџ, неје да се обрџаш! Пир.

— сас свџту, неје чис, требе да је мџлко мџднул с пџмет. Он до сџ текџџ џудо неје правџл. МЈ.

Нек џма кџлко џче, ама ко нема у главџту ништа му не врџди. При.

НЕЧЕ —(башџа му и мајџа му) да виде аџр од неџа. Тија се научџл на ашљаклџкат. ПРж.

— се сџне да џзне да једе, све мџра да га кџниш и мџлиш. Сре.

НИ —да бџгаш, ни да се обрџаш. Ёма се прилџпи уз тебе и џдма џма да ти траџи пџре на зџјем, или че сас тебе да га дџма вџдиш на једење.
Кр.

— џн сџм не знаје какџџ џче, та јџ ли да знам?! БЧ.

— орџло ни копџло, сџмо продаџа. Ста.

Ниџој га неје тџчил за ништа. Дој.

Нег сви позџнаџу. Нег и свџта пџџџта позџнаџу. ВЛк.

Њува се завалија, њува. Че се качи на асталат да поје. Само туја рабóту и знаје, бче да га чују да је човѣк. Пет.

Обрну́л : с́бвни, ст́бвни, од днѣс до јутре. ВЛк.

ОД —мáлко (њу) íду слзе. Рас.

— мло́го знање текá на́праји. Жену́ту си íскара, дóм рáстури, децá се разбегáше, а он се прóсчита. Рас.

— стрá има бóлку да вáти. Злáто има, па се плáши да љу нéкој не пречíсти. Вртоглаво! Пир.

Одпáти му мóзакат. Бриц.

О́Н ЈЕ —голém гáзда куде да бркне — парá. Продава њíву по њíву, продáде стóчишту, че га вíдимо кóј че га рáни ка му парéте нестáну. МСв.
— једнá али́ца големá. За нíкакву се рáботу не вáча, и дóм га нíкад не мóж нáјдеш, а у коју кúћу да улéзнеш, крз ко́ји сокáк да мíнеш, нéга че срéнеш. При.

— ко пијáвица, пóсле се не мóж откáчиш. Цр.

О́Н ЈЕ МА́ЛКО —вртоглав (Рс); — вртоломá, па се затóв нíгде не свр́та (Вој).

— замáјан, он слúша љáвола (Км); — наáлен (Кр); — тралалáј (Пир).

О́Н ЈЕ —од стáру козу јáре. Текá он кáже, ама јá мíслим да је прече од стáрога јáрца. Сук/Трњ.

— пустосвáтица. Иде свé сас беспóслени, сас мангупáрију, пијáнице, кáртације, свáкому прáви дру́ство, а дóма си нéје. Лúта без рáботу. Зав.
— сá же́нен. Егá се свр́ти?! Сук.

— сиромá, ама има богáту нáрав. Прво потрóши тóва што има, па га пóсле дру́жи рáне. Пир.

О́Н —једнó вре́ме бéше пошб́л по лóш пúт, ама дáде бóг те се в́рну. Каквá бéше вртоломá нíкој неје мoгб́л да вéрује да че од нéга домаћíн да постáне. Вој.

— кáже све, од кáга га зна́м, јутре че се жéни. Нéје дру́жи—двн, него јутре. И тóлће гóдине минúше, стáрц стáну, а још неже́нен. Дој.

— неје ббш кáкó трéбе, ама неје тóлко блéсав кáко што по свét има. Понéкад си дóјде и дóм, понéкад се увáти и на рáботу. Изв.

— па (да ли) вíди, он па (да ли че) глéда. Нéга нíшта не ентерéсује. БЧ.

— свé тóва из будáлство рабóти. ВСв.

О́Н СЕ —зóрле једнúш бжени, а са сáка и по дру́жи пúт. Пк.

— свáкому у дúпе загњíта, текб́в је човѣк. Óче човéка и да услúша, ама бче и да преговáра, а и неје си кáкó трéбе — од кúћу на кúћу. Текá жíви. НМл.

О́н че се сéти. Сáмо док се сéти, главá че му белá стáне. Км.

- ОНО —каквѣ бриџе има, онó па пошлó че помáга дрúгому. Јал.
 — па било на алѣте алá, а јá сам мислила човѣк че да буде. Пљáска, шлáми, снáта, се, и све дрúгому нá—госје. Сук.
- ОНÓ СЕ —прај мáлко чáуш, да помíне без бригу и обавезу. Сук.
 — сас чúжду пáмет слúша, а своју, јáдно, нѣма. Да нејѣ текá, не би га послушáло да си продадѣ убáву нáivu. Држ.
- Опразнѣла му тиквата, поашпљачíло се, дóма се не сврта. Јал.
- Отвóри сьндѣк, извáди клопотарѣ, свонци, па и по цѣл дѣн зглашáва. ВЛк.
 Па ка је пóсле рúцнула, па онáја нѣња гласíна големá — селó рáзмири.
 Убркáло се, и човѣк не мóж да стáне.
- Панталóне на брич, а у главу нѣма ич. И свѣ се нѣгде за гóсје спрѣма.
 Држ.
- Пѣрко ли?! Па товá је тíја сас лѣкуту пáмет. ВЛк.
- Поáлено, па оáлено, па нíкаква кóрис од нѣга. И онó не знáје кво рабóти, та јá ли?! Вој.
- Пóвише прдí него што орати. Ћутí, и прдí, и смејѣ се. Нѣзгодно му сас úста да орати, негó сас дúпе. НМл.
- Подватíл се сас децáта, тóлко си разбíра. Штó не íде у дрва, штó не íде на нѣкакву рабóту?! Држ.
- Подлипíл се сас нѣга, па налати на бíјење, лúта, снáта, крадне, каквó свѣ не рабóти. Главу си од нѣга врзáли и баштá и мáјна. Тíја љи нѣма дочúва, текá ми се чíни. Вој.
- Подузѣл се сас децáта. И што му бí, дíже рúне од работúту? Пóлво му да лúња ко глувá кúчка! Дој.
- Пљúје па лíже, рѣч си не држí. Км.
- Прáј се лúд, нѣче ти љи дадѣ, са љи зáтвори у кошáру, лѣже те. Кр.
- ПРАЈ СЕ МАЛКО —залúав, текá му позгóдно да жíви без бригу. Км.
 — залúав, óче бе рабóту да мíне. Пóлво му да вáта рíбу у рѣкúту и да се кúпе сас децáта нѣго да íде на жѣтву. Пк.
- Прáј се Тóша да не íде у вóјску, ама му је одáвна минúло врѣме за вóјску, не мóже сáмо од родíтељску мúку да жíви. Гра.
- Пустобдац, нíкад се дóм не сврта. ВЛк.
- Пúштено на вóљу, па си íде кудѣ óче, ко беслемѣ. Кр.
- Рабóти каквó му прдне на пáмет. И увѣк дрúгому. И кáже: Кој мóже нѣка мóже, ја без дрúство не мóгу. При.
- Развѣјаншко мáлко. Јóш му зеленá главáта, а гóдине поизминúле. ВЛк.
- С једнó дúпе две лаѣе да кáра. Неумѣрено, не умѣје да замíсли. Ор.
- С ТЕКВÓ ДА СИ НѣМАШ —бслú (Нш); — закáчушку (ВРж).

Сака млого да знаје, а ништа не разбѝра. А године пробде, свстѝсау га помлади, жене се и дом стварау. ЦД.

СВЕ —држи дупе у крај, нече да запне. Изв.

— иде по мѝн, не могу да прднем од њѝга. При.

— је друг работѝл за њѝга. Он је јѝл, снебивал се по путѝштата, и дома се врчал само на спањѝ. Јел/Пир.

— почне, а не заврши (Бриц); работи кво му неје за работу (Км).

— че клицне, све че му дојде до главу. Оно нече да мѝже цел живѝт на нашу шѝју да бѝде. Изв.

Седи, нема работу, па си пушта бубуљачѝе. Пир.

СЛУША И ЈАНКА И —Пѝтка (Гњ/Вој); — Станка (Ор/Вој).

Слуша се с магарешку памет, а бче да га сматрамо за човѝка. Јал.

Спуштил га бѝг, а ни га дисамо, дисамо, дисамо, да постане човѝк. ВСв.

Стѝд, нестѝд, оно све иде гологлаво. Требе да му је това од стѝдат? МЯ.

Сѝуне му, па навѝје на јѝдну страну, па га не мѝж врнеш. Рос.

ТЕКА МУ — дѝнуло; — падло на памет; — прдло на памѝт, текá га направѝл. Сук/Вој.

Тѝја чамиш?! На теквѝ немѝј да се лѝутиш, мѝж само да му се смејѝш. Вој.

ТОВА ЛИ ЈЕ ТАЈА ШТО СЕ БЛѝСКА —ко с облаци; — с облацити. ЦД.

Ђуне му ѝ—главу, па работи кво си бче. Пир.

Ђуноло му, отишѝл. Оставиѝ све и отишѝл. Текѝв је, не мѝж да знајѝш када кво че да работи. Гос.

УДАРЕН —с мѝкру чорапѝѝгину, па га затѝв не држи да је на јѝдно мѝсто (Вој); с нешта ѝ—главу, затѝв текá и работи (Об).

УДАРЕН САС —сврљѝшѝи чорапок (Вој); чорапѝну (Цер).

Улѝзла му вода у уши, па си све грешава. Чин. (грѝши. Км).

Чамиш теквѝ! Не знаје као работи. Вој. (Чамиш. Дој).

ЧЕ —зѝбра гѝсје! Че ѝи нарани, напоји, и ајде. Трњ.

— му дојде некада и ѝѝму из дупе у главу. Ама када че?! Гњ.

Цáбе му што ѝма, ка нема ѝ—главу, ка не умѝје да чува и да стица. Тм.

Шашава памет! Тѝја нема лѝко да прѝјде сас тѝја главу. При.

Шашарма, теквѝ малко! Држ.

Шѝврт, теквѝ! Не држи га земљá на коју стоји. Пир.

БАКСУЗ

Ајлаз је това, неје човѝк. Км.

Ако се само с њѝга скáраш, нема те ни у слику поглѝда. Зав.

Арне говедо! Не мож га никако препрајиш. Сук.

Бабá Петрија! Она неје знала друго, само једн инат знајеше. Вој.

БАКСУЗ —това је голем, канџр. Пир.

— је колко је тешка (Вој); — ко тенџ (Гњ).

— отето. Цел Топли Дол је знал какџв је баксуз била. Па ка је башта ми пођинул, она-му неје ни свечу запалила. Па је леб закључувала, а ја гладна. А морала сам да ћути. ТД.

— па се исушило од баксузлџк (Рс); — че цркне од баксузлџк, од зло (Пн).

Баксузџста, ама џбава, па ка ћу погледам, све њој опростим. Кр.

Баксуско створење! Ништа му неје поблаго оди баксузлџкат. Км.

Башта си му дава стџгу, бче да га препрај, да напрај човџка од њџга. Ама онџ некакво опорито, не преправља се, што наџми — това. Вој.

Била једна млого баксуз, па се удавила, па ћу тражили нагоре, уз водџту.

Текá џим мџжат рекџл да ћу траже. Чин.

Болес че ване, ама текá намислило и текá че га прави. При.

Ванџл коњскуту пáмет, арне позабразџил. Пет.

Вџштица је била. Неје давала ни цвџће да погледам од пџт. Јурила ме је сас кáмење. ТД.

Вит, па не мож у чџтуру да га згџдиш. Сук.

Гајдарџија је мáлко. Све се нешто срди, и све си он нешта навџје на једну страну. Вој.

ГЛАВУ —дава, инат се не дава. Изв.

— че си даде, здравје че изгџби, смрт че си створи, че гладџје и че босотџје, ама си инатат не дава. Вој.

ГЛЕДА —крз веџете, па не знајеш кво ти мџсли (Рс); — с бџлото (Вој).

Говедо големџ, баксуз. Сук.

Голем зајнат. ВЈ/Вој.

ДЕВЕЛОГЛАВ —мáлко (Јал); — непревџјен некакџв (Км).

— Какџ навџје, текá рабџти. Об.

Дедá Јовán Шáјтин је бил зајнат ко говедо. Гос.

До пладне мрџи цел свџт, а од пладне сáмог си сџбе. Говедо му неје равнџ.
БЧ.

Дрвена глава, непревџјена. Пет.

Дрџи нá—срце, зајнат теквџ. Зав.

Дџнул му северњáкат, па га дрџи лџдата пáмет. Брл.

Дурли кáпа. Све си он на неџога срце дрџи. Вој.

Живџт дава, инат си не дава. Пџдобро че ти је да га не мџлиш. Рас.

Забра́зден чо́век! По сва́ку реч ка́же: Разу́меш ти ме́не! Слу́шаш ли ме!
 Чу́јеш ли кво ти ја́ ка́жем! Ка ти ја́ ка́жем, текá је! Будáла, ко да је
 са́мо он на овíја свет, ко да дру́жи не́мају па́мет. Пир.

Задрто чо́вече, зајна́т, за́пето, ло́ше. Пир.

Зајна́т —Ми́рко. Пир.

Зајна́тин је голéм. Забраздíл ли је, и не труди́ се да га вр́чаш. Сре.

За́пет чо́век, опóрит, му́ку имамо с не́га. Бер.

Затвори́ла уста па са́мо ћути. Она́ не́ма каквó да казу́је, она́ је не́ма. Она́
 зна́је да отвáра та́ја уста, ама са́мо кад трéбе да убоде́ не́кога какó сас
 иглú. Гра.

Заштó да је блан од лúду па́мет?! Заштó да ми прáви грóбишта без грó-
 бишта?! Смр́т оче да си ствáра, ама не́че да попу́шта, не́го оче да бúде
 са́мо како је он забраздíл?! Пет.

Зóрле будáла. Пир.

Изучíл злáтан занaјáт —зајна́т занaјáт. ВЛк.

Ѐста Тáса. Ама пóдобрó је језикат да њóј је отсéкла негó главу́ту. У ста́ње
 је да не проорáти цéл—двн, а сас чо́вeка да седи́ или да рабóти сас не́га.
 Тóлко па да је зајна́т ко њу?! Гњ.

ЈА —баксуз, она́ пóбаксуз. Цéл—двн смо ћута́ле, ни реч несмó проорати́ле.
 Нејé билó лóко ни мeн, ама нејé билó лóко ни њóј. Пир.

— га óкам, а он бeга и гла́ву че си отћíне од мeне. Теквó, текá здáдено.
 Држ.

— с не́га не би могб́л ни во́ду да дeлим. Грш.

— сам си цéл живóт работíл како ми је билó згóдно, и несб́м дозвоља́л
 нíкому да ме препрaвља. Па́метно, непáметно, какó ја рeшим текá има
 да бúде. Км.

Јeдвa раскла́па уста. Све че́ка ја да ћу питу́јем, ја да вој ора́тим, па пóсле
 се она́ оглаша́. Вој.

КА ЈЕ —блан, без мóтку му се не приóди. При.

— добрó — добрó! Ама је рeткó добрó при не́га. ДД.

КА —му кúпиш, заштó си му купи́л. Ка му не кúпиш, заштó му неси́ купи́л.
 Км.

— речé, отсечé, и не мóж га препрaјиш. Кс.

Кад он не́шта рeши, не́ма сíла на свeт која́ че га задржи́, па и да нејé
 текá, текá че бúде. Мл.

Кадá он не́шта на́мисли и ка́же, не́ка је и штeта, текá (че) је. Пн.

Какó на́мисли, текá рабóти, и нíкога не пíта. Ста.

КАТИ́Л —та тóв ти је! Пир.

— чо́век над кати́л, баксуз над баксу́за, баксуз на баксу́зјети. Соп.

Кóлко је тврдоглав, јексѐр да му ч́укаш у главу́ту, јексѐрат че се искр́иви.

Дој.

Кудѐ је он пош́бл, не мóж га н́икој с́бпре. Сук.

Ма та́ја ли? Она́ че нап́раји свѐ квó је намисли́ла, па свѐ да је набпако.

При.

Ма́јна му га чѐсто галáти, ама онó си тврдоглаво, не препрáвља се. Ор.

Мáлечџк човѐк, голѐм баксу́з. Дој.

МА́НИ —га та́м! Ти́ја пуа на́—нос ко п́вавац. Брл.

— с њѐга се не мóж разбѐреш, он лóш. Сре.

— теквó, с теквó немáј ра́боту. Немóј ни да ти нóси ни да ти донóси.

Гњ.

Млáдо, па се тѐшко преоб́рта, а кáмоли (кад стáне) пóстаро. ЦД.

МЛÓГО —бѐше зајнáт, трѐбе да је отишлó нагóре, уз реку́ту. Трњ. (Из приче).

— је забразди́ла. Штѐта што нејѐ говѐдо, моглá би ўбаво да бре. Кр.

— ўбаво сл́уша башт́у си, па мý се башт́а си све с мóтку ра́дује. Рс.

МÓРЕ —канс́бр, и то́ва голѐм канс́бр. Вој.

— та́ја А́нтичка, áко се теквó ви́ди, млóго је голѐм баксу́з. Она́ ми дево́јчето једе́ нáјвише. Гра.

— теквó си је од соп́уљ! — Мóре, билó си је баксу́з и пред́и да се рóди, ма́јна му реклá. Пир.

На теквó не зна́јеш какó да згóдиш. Цр.

Нав́иглави́ца је! Какó нав́ије, текá прáви. Вој.

Нав́ил ш́ију, па га врн́и ако мóжеш. ВЈ.

НАВ́ИЛО Ш́ИЈУ —на њѐгóву стрáну, па сá какó му је, нѐка му је. Чин.

— па си зна́је што си зна́је. Држ.

Наду́је се ко гáјде, па му свѐ нѐправо. Кво да му прáјиш, угоцба му н́икаква нѐма. Рс.

Нáјцрно злó је што се он не препрáвља. Соп.

Насвињ́ичаво теквó, не мóж га с́бпреш ка нѐшто намисли. Дој.

Натунт́ило се, па до плáдне мрзи сѐбе, а од плáдне цѐл свѐт. СГл.

НЕ МÓЖ —га с б́ивоље потѐгљиш. Држ. (потр́гнеш. Вој).

— од њѐга да чу́јеш ни злу́ ни добру́, ћут́и си. Вреви́ си ти кво бчеш, казу́ј му, галати́ га, надума́ј му кво се сѐтиш, он си ћут́и. И каквó је намисли́л то́ва има да рабóти и н́икој га не мóж врне. Пк.

НЕ —орáтеш с н́икога. Наполи́јон — реч. Пет.

— помáга му н́и тепáње, н́и орáтá. Постáло је тврдоглаво и непрев́ијено човѐче (Гра); —препрѐса сс. (Вој).

— разб́ира си! Ама нѐма ни да разбѐре. При.

- НЕЈЕ —се тија роди́л кој че му угоди. МЈ.
 — текѣв, ама га по́често насми́та време́то. Ка је љубаво, он лош. Грш.
- НЕМА —га да те погледа ко чо́век, не́го све гледа бо́дљиво. Сук.
 — ПОМО́СИ БОГ! Не́ма ни́шта, асли́ гове́до. Држ.
- Непреви́јена глава́! Ама че му́ љу превивају ка оти́де у војску, та́м га не́че мло́го мо́ле. ПД. (ши́ја; — гла́ва. Вој).
- Непрепра́вит чо́век! Сас не́га на кра́ј не мо́ж да излэ́неш. Соп.
- Ни́ сас злѝ не́че, ни́ сас добрѝ не́че. Како́ си навиве́, текá рабѝти. Пет.
- Ни́кој га не де́ли, он си се са́м де́ли. Об.
- Нити́ се во́ди, нити́ се ка́ра. Ама ка би га по́често кара́ли сас мо́тку, опраји́л би се. Трњ.
- НИ́ШТА —му́ се не уга́ца. Ко́жата, па му те́сна и она́. Пир.
 — не ду́ма ни вре́ви. Гњ.
- Огорсу́з се родило, огорсу́з че љмре. Гра.
- ОД —и́нат има бо́лку да ва́ти. ВЛк.
 — неро́ду пра́ви роду́. Текво́ блэсаво, деца́ си ману́ло, с дру́ђи се дру́жи, а сас своји́ се инати́. Кс.
- Он је баксу́зина голема́. ДД.
- ОН ЈЕ ГОЛЕ́М —баксу́з, па и душа́та му смрди́ (Гњ); — кансѝр (Вој).
- ОН ЈЕ —голема́ загу́ботина (Кр); — ма́лко насви́њичав (Вој); — настѝ-њичав (Рс).
 — недока́жлив чо́век, бо́ље га ма́ни, не распра́вљај се. Јел.
- ОН ЈЕ ОД —голема́та гове́да. Ту́ва би́јење не пома́га. Сук.
 — ону́ја со́рту од будале на коју́ чо́век ни́кад не тре́бе да ка́же "НЕМОЈ"! Трњ.
- ОН ЈЕ —та́ма голема́. Пк/ДД/ВС.
 — те́жак за до́говор. Мо́же, ама са́мо како́ он ка́же. ДД.
- ОН —оче сва́кому да дока́же да је најпа́метан, а ви́ди да не́ма мо́зак па се затѝва баксу́зи. Брл.
 — па асли́ биче́тина (Кс); — са́вет не прѝма (Зав).
- ОН (СИ) —бе́ше од дете́ зајна́т, и јо́ш се неје́ нашѝл ни́кој да му надви́је. НМл.
 — иде текá како́ де́ду си. Наљу́тиш га за ни́шта, а по́сле те мрзи́ док је жи́в. Кр.
- ОН СИ ЈЕ —све текѣв, све ја́довит на не́кога. Тре́бе (још) са́мо да га наљу́тите, па по це́л дѝн по́сле, куде́ (год) да је, да му неје́ пра́во. Јал.
 — текѣв од ма́јстора, и́ч се не препра́вља. СГл.
- ОН СИ —јо́ш унучето неје́ вати́л за—руку. Сас синато́га се за голе́ми котѝл

скарал, и са љут и на дете. Изв.

— све повише знаје од свакога, и не мож га препрајиш никако. Кп.

Она га све обрча да испадне како друђи рабџе, да испадне све што је најубаво при њу. А како испадне (после) виде сви, па види и она, неје ђорава. Ама се не подава, и па га не рабџи како друђи рабџе. Оче да докаже на сви, и види да не може, па затџа мрзи цџл свџт. Вој.

ОНА ЈЕ —навџглавица, и све трађи за квџ да се наљути и с чџвека да не орати. Брц,

— у дивџ расла, њџ си је дџвџо најдџбро. Пет.

ОНА —може да пређине сас чџвека када си оче, џако нема заштџ, и оче да (њџ чџвџек) клџчи и да џу мџли. Текџ баксџз, баксџска раса. Цр.

— судџја и без шкџлу. Никакви се трџшкови не праве ка она судџ. А ка те пресудџ, ништа ти не каже, сџмо џути и не гледа те више. СГл.

Они, тџја малбџчџити, они су џд—бога кџжњени, баксџзје су. Гра. (Увреда, али и шала, на рачун оних који су малога раста).

ОНО —начџпено, једџн баксџз. И не волим да џу видџм. Пк.

— сџмо вика, сџмо се баксџзи. Не мож ни да му помџгнеш, ни па да се откџни од тџбе. Па заминџла Стџну сас свџрџете, а заминџла и Тџлу Тџњину. Пир.

ОНО СЕ —на текџ не угаџа. Нш.

— од голџмџ добрџ неје спџкло и осушило. Рас.

ОНО СИ —је надџгнуто од крај, на своју руку, на џчџп џде. А мџжат вој бџше мџран чџвџек, ама закасџл. Пир.

— навџло шџју на једну стрџну и не мож га препрајиш. Пк.

Оно што си знаје, не попушта. Кп.

Орати му ти квџ џчџш, оно си знаје што си знаје. Дој.

Отеџо се од бџга, и од џџвола, и сви му се од пџт скџлањају. И тџва му је најдџбро. Изв.

Оче да докаже на сви, а оно не може. Вој.

Пџташ ме какџ рабџти чџрка ти дџма?! Баксузџбџци кџра, а ни рабџтџмо!
Те, тџва! Трџ.

Поџлена, па што каже тџв да бџде. Пир.

Позајнат оди говџдо. И у говџдата мџж—да најдџш добрџ, а овџва и њџ заминџло. Сук.

Пџсле џи па затџори, па џи не отвџра, па њџ се усмрџу. Да бџг даде да се и она текџ усмрџи какџ што су њџ се устџта усмрџџла, што џи никако не раскџпа. Она ми је сас тџја уста дџшу извадџла. Срџце ми је изџла сас тџва њџџо џутање и умрџување. Пир.

При њу не мож да пробџјеш! Она је јџдампџт говџдо од чџвека. Пир.

Прибѣра хотѣк како говѣдо нѣкоје. Мájна си га свѣ оскубе. Ама се не преправља, не попушта. ВС.

Проврло главу крз пѣнцер, па сáмо ровѣ. ВЈ.

РАБО́ТИ —све на һорлук (Вој); — си свѣ како си оче, и не мѡж да га сѣпреш (Сук).

С једну нѡгу веч у грѡб улѣзло, ама си баксузлѣкат не дава. Вој.

С нѣга нема рáсправа, текѡв је ђн човѣк. Рос.

С пауново перѡ да га глáдиш, па че речѣ — натѣскаш га?! Изв.

С текву рђу се не мѡж разбереш. Ђутѣ—си, глѣда те, ништа ти нѣче кáже. И свѣ те глѣда како да сѣ му башту утепáл. Кс.

Сáмо глѣда како осѣбал коњ. Км.

Самовѡлно текѡ! Какѡ навѣје, текá рабѡти. Гра.

Сас нѣга нѣма рáсправѣја! Бар да ти кáже кво ти мѣсли, а онѡ те сáмо глѣда, и тѡв те бодљиво глѣда. Сре.

СВѢ ЙДЕ —на чепѣљушку (Пет/Сук); — нѣкако осѣм (Вој); — устршѣл (Вој/Пет).

СВѢ —му нејѣ прáво (какво гѡд да му кáжеш и како гѡд да му га кáжеш). ПРЖ.

— рабѡти на ѡчеш (Вој); — се нѣшто срди и свѣ си му нѣшто нејѣ прáво (Сук).

— че рабѡти, сáмо да је осѣм (свѣт). Трњ.

СВИ —баксузлѣци се при нју збрáли. Гра.

— нѣправи, онá прáва?! Каквá је тáја пáмет, не мѡгу да знáм. Км.

— рабѡте наѡпако, а он терсенѣ. Остарѣ, а пáмет му не дојдѣ. Ор.

Спѣкло се, па остарѣло од баксузлѣк. Брц.

Срдѣт на цѣло селѡ. Брл.

Тáја је главá непрѣвѣјена, не препрѣса се. ВС.

ТАЈА СÁМО —премѣцкује, а кој знáје кво ти мѣсли. Рс.

— премѣцкује (Вој); — премѣцкује (Гњ).

Тврдоглава је! Нѣма да се доучује, допѣтује, нѣго како њѡј сђуне. Чин.

Тврдоглаво, па нѣ те чује, нѣ те сматра. ВЈ.

Тврдоглавштина је бѣл од како си је. Пир.

ТЕКА́ —му се у главуту улило (Вој); — научило, текá че мрѣ (Цр).

— си је од како си је. Текá скрѡјено, текá че се сђине. Трњ.

ТѢКВО —баксуз! БЧ.

— говѣдо несѣм карáл, сас нѣга нечу да се ортáчим. Рс.

— куче ко нѣга до кѡску грѣзе. ВС.

- некакво алтаво, големоглавесто, трупуљесто, баксузесто, па искоко-
лило, па све сас очити како да бодé. Гњ.
- Теквóга па баксуза несбм нигде видéла. Трњ.
- Текбв је! Ка нешта намисли, не мóж га сбпреш. Јал.
- Темерутин голéм! Тврд, не мóж си с не́га договориш. За теквó при нас
ка́жу (да—је) темерутин. Дој.
- ТЊ ГА —буташ напред, оно иде назад. Чин.
- кáраш у рај, оно́ иде у варáј. Бри.
- обрчаш на айр, оно́ иде у бездír. Бри.
- óкаш на свáдбу, а оно́ óка: бóгдапрости! Све наóпако иде. МСв.
- Тј му оратиш, и мýваш га навáм, а оно́ иде натáм. Чин.
- ТЊЈА —бóтур ка поглéда стоку или човéка, óдма се не́што дéси. Сук.
- је човéк млóго чалурéс. Км.
- Тó је очéпен човéк. ВЛк.
- Товá је говéдо голéм мујáр. Држ.
- Тóлко су баксузје, и сас слáму да ћи запáлиш нéма да горóу. НМл.
- Ту́ва не помáга кумéње и молéње. Тáја је главá тврдá, слепá и глувá.
Сре.
- Ћути њуравчина, нéма ни рéч да чу́јеш од њу, па (и) с клéштéви да ћи
вáдиш. Кр.
- У, бре, голéм зајнáт! Нí се вóди, нí се кáра. Бер.
- У чу́туру да га ту́риш не мóж да га потрéвиш, да га скíцаш. Тóлко је
зајнáт и душманљíв. Држ.
- Ўбава не́вeста, ама баксузeста. Пóдобро си му је билó да се нејé женил.
Об.
- Удáра му ћорлук! И нéче ни да чу́је за договарáње. Км.
- Узéл једну́ áлу, па нí се вóди, нí се кáра. Че си íма рáботу сас њу. Трњ.
- Умéје ўбаво да забрáзди, ама се пóсле тéшко врча. Кр.
- Човéк трéбе да га нарáни, па с колб́ц (пóсле) да га утéпа, да не ўмре
глáдан. ВЛк.
- Чíм нејé по не́гово, он óдма нáпне гáјде. Пир.
- Чу́ждо чу́ва, а свóјето цитнуло и не мáри за не́га. Рас.
- ШТО —је појéла хотéк нéма тóлко ни кóсу нá—главу. Бíли су ћу ко у
тупán (да удáрају), ама ћу несóу преправíли. Сук.
- му више брáниш, оно́ више налáти! А ка би га молíл, не би стéло.
МЈ.
- ШТÓМ —глéда нíско, штóм њури, штóм му је стáлно нéправо, товá је
баксуз, мáни га! Трњ.

— се изгрбила, зла је, и баксуз је. Пир.
Шуми ли вљна у врѣчу, те и Душко да орати! Соп.

БЕЗОЧЊАК

А он, врт—мрт, врт—мрт, че дојде, па не дојде. Не можеш у њега никад да си сигуран. Киј—Б.

Безочно, па си сака, па га неје срамота, па се још и љути ако му не дадеш.

А да ти помогне, Боже сачувај! Вој.

Засѣдло, па га не мож искараш. Држ.

Заћисло, па се не помѣра, па си не иде дома, па не можемо да прднемо од њега. Сук.

Изјуларил га бѣг, па га по свѣт пуштил. Сук.

Ишчепчило бчи, па само тражи. Држ.

КА —му дадеш паре на зајем, (после) мож само да идеш у цркву бѣгу да се молиш (ама ти бѣг нема помогне). Км.

— пину, па ка доби рѣч, па га не мож заустајимо. Сук.

КУДЕ СУ МУ —бчи?! (Вој); — очити на тога безочњака (МЈ).

Локмаш! Он први вади месо из мѣнцу. Вој.

Мани га, не зови ми га на—госје, после га не мож искараш. При.

Млого би добро било да неје асли свиња, да га је бар малко срамота. Држ.

НА —куче кажеш МАРИШ па се разбере. На овов ни МАРИШ не помага.

Пбстрашно оди стоку. Сук.

— лудога се прави пољко да помине, а ми да гладујемо и да сецамо за њега. Зав.

Нека је некој најдобар, он ако га куди, има да буде најгори. Нека је некој најлош, он има да га вади да је најдобар. ВЈ.

НЕМА —ни стра од бѣга, ни срам од љуђе. Соп.

— бчи, па присакује. Брл.

НИ —га је стра, ни га је срамота. Пок.

— чује, ни аје, ни га је па срамота. Об.

Никакво добро не препознава. Гра.

ОД ЊЕГА СЕ ЧОВЕК НЕ МОЖЕ — постре (ЦД); — почѣша (Чин).

Од све селске работе највише обича селско големо гѣсје. НМл.

ОН —је малко недокрстен (Вој); — ми је свако јутро на врата (Об).

— никога не посматрава, он никога не почитује. Пет.

Онѣ, да га пуштиш, има и волѣ у кућу да ти уведѣ. Врж.

Опљештил се, гол човек, па га неје срам. Држ.

Оче да му падне оклапина. ВС.

Поцрвје је му грбина (често) од срам. Кр. (Иронично).

Прави прбшљаци! Само прбсе по селó, а неје ђи срамотá. Пк.

Прво нече ништа, после оче свé. Безóчно! Брц.

Само истриша по пошетијата. Вој.

Това је човек непрепознај добрó. Гра.

Урекал се за кума, па заговари́л. Па дошла свáдбата, дошл младажења сас свирци́је да га воде, кум да је, а не́га нема́ло у селó. Свирће свире крз селó, у ку́пу му дојдоше, а не́га не́ма. Селó је обрукáл. Сасукал тóлко човéци да га тра́же, и тóва сас свирће. Будáла! Пир.

Цвџти, ама не врзју́је. Ка ти он не́шта обéћа, има да зна́јеш да тóва не́ма да буде. Км.

БЕСНИК

А на једно́га, а на друго́га, са́мо гризе св—зуби. Вој.

А он óдма ва́ча за—очи. Нш.

А по на́рав је ко на́шуту голéмуту свињу́. Што—ли—се мéтну бш на—њу́, ала́ проклéта, ка га неје она́ опраси́ла?! Сук.

А тепáње, а кара́ње, и текá поминју́је. Кр.

АКО —злó не учини не мóж дбн да стбвни. Сук.

— те текбв ва́ти за полу́, ре́жи полуту и бéгај у—свет. Вој.

— ти ка́жем да башта́ му неје загу́лен, а ти га у́баво зна́јеш какбв је, че се сéтиш какбв му је синат спрóm не́га. Кр.

АСЛИ́ —је ко куче, са́мо ржи́ на једно́га—друго́га (При); — кансбр (Вој).

Бил би он и подо́бар, ама па не́че да има́ ко́ј у на́ше селó куче да буде, рђа да буде. Соп.

БИЛ ЈЕ —он не́када и човек, ама са́ је са́мо остáла му́стра од не́га. Пир.

— óпасан, óпасан, па кра́ј не́ма. Км.

Брат му је пóчелат на би́јење, побстар, ама и ови́ја неје цвéће за мерисáње. МЛк.

Вати́ло га бесочá, и мóра стáлно злó да прави. ВЈ.

Вéку пак вати́ло шашави́ло. ВЛк.

Видó га мрштит још од вратáта. Ка дојде, не једе, не пи́, зна́ла сам да че пак текá испáдне, да че ми ва́ди бчи пред на́род. Држ. (мрштит; — мрштовит. Вој).

Воли да ти (прво) срце изва́ди, па после да си живи́јеш с не́га. Пет.

Гледа душманито. Трњ.

ГОЛЕМ —зајнат! Магаре на лед има да накараш, а нег не мож. А ка се пак разока, ка се разбеснеје, има да видиш. Рс.

— зачџкџ је он, задџрица, цеџидџака. Вој.

ДА —га гáзиш има да ћути, нема ни реч да рече, а квџ ти мисли по очити му мож видиш. Грш.

— је куче, па да ћимнеш да га утџпаш, да те не лаје, да те не дрса. А овова човџк! Сук.

ДА МУ НЕСЪМ Ё—СРЕЧУ — и ё—смечу (Сук); — ка се разбеснеје (Гра).

Да се пáзиш од нега! Он ка некога бџје, на—мртво че га убије. Држ.

Деца, сá смо остáли сáми, сá че прáјимо пáкос! Текá кáже, поднесе децáта, а пџсле кáже: Бџте ме! Бџте ме! Ако ме пџвише боли, пџвише пáкос че правим! И мáну га, пџште áлу, да џим кућу не запáли. Држ.

Доврлáта му женáта, лџша. Ш.

ДОЈДЕ —ми текá да ћу бџдем, да видим колкџ че (мож да) истрџи. Пир.

— па ћути, и не рече ни БУ ни БА. Изв.

Дојде тџка, па ка се разока, па кá сврлџи шамџјуту, па бка ли, бка. Землá се тресе од џџџо окáње. Теквá си је када гџд да дојде. Држ.

Дошлџ је до “ЛЕЛЕ” од нега. ВЈ.

Загрмџл је од мáлечкога до големџга, до сá. Рђа си је од крáј. Гра.

Задџрица је големá, зачџкџ. Све мџра некога да закáча. Трњ.

Зајџдница! Свáкога да наљџти, свáкога зá— срце да изеде. Вој.

Заљџљáло га текá лџљџна на злџ, и текá че га лџљá, и не мож га врнеш. Пет.

Запењавџл уста од бџсно, па пџшта пџну и клџбуци на уста. Кс.

Зашашавџло га беснџлото па не знáје каквџ рабџти. Јал.

Злињџје, а не знáје за квџ и за штџ. Пет/Вој.

ЗЛО —али се прави да је добрџ. Пк.

— је, злџ, па да му на—очи не излáзиш ка га некој наљџти. Км.

— па би се од злџ опáшкџту грџзло. Км.

Зџл, па се обрча, па си рџпат лаје. СГл.

И ајвáн је, лџш је, Зав.

И пред икону да га закџињаш, нема да ти помџгне. МЈ/Трњ.

Иди си, душá да ми одџне од тебе. Када гџд си дошџл, сáмо си злџ правџл. Вој.

Идем да га видим какџв је, мџчка ли је, чџвек ли је! Штџ се од нега тџлко плáше?! ВРж.

Из теквџ искочџло, из карáње, и текá си му правџо. Пир.

Избџчил бџчи, па сáмо глџда злџ да прави. Пк.

Изровчи́л очи, па се ти́не усрне у поне́кога. Вој.

Ја ка се сѣтим каквó је билó, пак љу трпим. Ама ка се пóвише посасѣтим
какó је билó, ич не мóгу да љу трпим. Млóго је лóше с мѣн прáвила.
При.

Ја какв́в сам челáт, несб́м мисли́л ни тóлко да че о́станем при вáс. Јел.
Јѣлка, злó, па исб́ло од злó, па се скљешт́ило, па сáмо једб́н нóс и једнѣ
очи. И једнá уста големá. И злó глѣда, и сас очити како да бодѣ. Изв.

Још једнóга добрóга би ви (сас нѣга) дáл, сáмо да ми овóга лѣкнете. Дој.

КА —га увáти силíната у спањѣ, у стањѣ је сáм сѣбе да изедѣ. Држ.

— се поту́ли по нѣкога мóра да га стíгне, па колкó (гòд) да је брз тíја
што бѣга. И мóра да га избíје, па имáло заштó или немáло. Брл.

— ти прíде па ка те вáти за рáмо, стуре дрѣјуту, па бѣге ў—свет да те
не стíгне. Млóго је големá рђа. Сук.

Каквó сáка, теквó прáји, дýшу си задовáља. вој.

Какó ме је б́ил, добрѣ сам и ж́ива. Когá бн б́ије, тѣшко здравѣје. Пет.

Какó на кáмик да орати́ш! Ама па од кáмик и од желѣзо мóжеш да отрóпиш,
а од теквó тврдогла́во и бѣсно не мóжеш. Цер.

Кáра се, óка, б́ије, не рабóти, не знáје колкó че изедѣ. Онó се нѣје здáло
за добрó. Пир.

Кóлко ме пýти срѣтне тóлко ме пýти испу́је, а нѣма за штó и за каквó.
Брц.

Кучето си пóдобро чýва негó женýту. Мрзи љу што му децá нејѣ родíла.
Бла.

Лѣле, белá од тóга човѣка! Изѣде ме за тýј крáву, препродáл љу. Штѣту
сам големý повлѣкал, ама кáжем ли му сáмо рѣч, че ме пребíје, че ми
обѣре здравјето. Ста.

ЛОШЕ СЕЧИ́ВО —дујовит! Све си бн нѣшто лýт и све си бн íма заштó је
лýт. Сук.

— лóш човѣк! Од теквó мáлко скрáја. Вој.

МАНИ́И —Вáну се успрáвља уз баштý си да се б́ије. Чýдо големó! Вој.

— га. Нек íде да рабóти нѣшто по полѣто. Ако о́стане дóма че ни
покóље. Трњ.

МЛО́ГО —је дóбар?! Да га померíнеш, нóс че ти отпáдне. Јóш те нејѣ б́ил
па га затóва вáлиш. Кр.

— рíта, и тóва с ч́изму, и тóва б́ш тáмо кудѣ нáјболí. Трњ.

Млч́и, а буч́и. И сáмо злó знáје. Брц.

Мóж да б́ије тројíца, сáмо ка се с́зли. Ако је мáлечко! ДД.

Мојá је мáјна билá сиротíнски другáр. Онá велѣше: У коју кýћу íма
извивáњѣ и карáњѣ, у тýја кýћу не мóж добрó да б́уде! Че растýри тíја

бесник убав дом! Чин.

МОРЕ —ка умрем, он има свирће да узне. Теква му душа! Јал.

— лош је, лош, па нема деца. Вој/Рс.

— оно се успирчи, па не мож човек да га отргне да се не кара и не бије, не мож га смири. Пир.

— покварен је, па му је душата покварена. Соп.

Мршава, па високó, па се оди зло прекљундило, па асли плашило. Пир.

НА —виле му све това што има! Цабе богатство, цабе све. Ни с једнога комшију, а ни с једну роднину, не живује. При.

— кокóшће пипер у дупе турала, на комшику да се освети. Гра.

— силу човек! Теквв је. Ор.

Накаден сас црни тмњан. (на црни). Вој.

Накостршило се како јџ, па само злињује. (Накостршило се). Вој/Сук.

Налати на бијење, па му се отепају понемој пут. Још некадарно, а бесно. Вој.

Напуца се, па че полудеје?! Оче да се бије, да игра, још да пије, да се весели. И ако му неч пристанеш, тешко си га тебе. ВЈ.

Нарипује на бијење, па това га срце тегљи. МЈ. (за това; — на това. Вој).

Насилицу све оч. Ама квó је постигал сас насилицу?! Гра.

Натлапа на бијење. Оно зашто му је крн носат?! ВЈ.

Натлапица! Све иде там куде има бијење, све да се бије. Брл.

Натурица на бијење. Пет/Вој.

Натурљива млого. Ја се од њу скраја држим, а и дрући текá. При.

НЕ —ваља, ценабет (Бр./Дој); — могу да мирнем од њега (Км).

НЕ МОЖ —да се каже колко је лош (Гос); — се укалдишеш од њега (Рас).

НЕ —насмива се, зуби му се не виде никако. Брл.

— обичам да га видим ни у слику. И од сликуту му се плашим, толко имама на стра од њега. Км.

— смејем да му кажем ни да стане потам, одма че се разбеснеје. (понатам). Вој.

Невел, невел, па невелит. Брл.

НЕЈЕ —упрсан, па побеснел. Ама ка га упрегну, че се смири. Грш.

— човек, него рашчовечњак. Км.

Нема бога ни душу. Кажеш ли му само једну реч, писнеш ли, кажеш ли да неје текá како је њему ћев, готóв си, нема ни да те чека да се прекрстиш. ВРЖ.

НЕМА МУ НИКАКВА —угоца (Брл); — угоцба (Вој).

Нема си човечанство, не знаје си ред. Вој.

НИ —дума, ни орати (Вој); — се вари, ни се пече (Зав.).

НИ СЕ ВОДИ, НИ СЕ —јаши (Дој); — јаши, а забраздило, и на силу бче (Рос).

Никој за њега ништа добро неје чул. ВРж.

Нити је лужје човек, нити је у стоку стока. Сас зло и сас силу све бче, ама ништа не постыса. Бије и он, ама и његовата глава неје без ране прошла. МЈ.

ЊЕГА —са најбрзу (Пир); — че мора да препраје у белу кобилу (Бла).

О, това је много лош човек, не може потешко да се роди. Рос.

ОБИЧА —да удара сучку. Рс.

— стоку да чува, али пргаво, болно, бесно, па бије стокуту, гони, удара. Брц.

Обрнул на окање и (на) пшубање, и никој му неје добар. Сук.

Оградисал, трбе да је нешта нагазил, затова је он теквв. А вампија му је добра. Дој.

ОД —добро се неје спекал (Ор); — какви је, добар је (Чин).

— какву је сорту, и куче да не узнеш, а камоли човека. Пет.

— њег се маалата јсвери. Вој.

ОД ЊЕГА МИ ЈЕ ДОШЛО ДА ТУРАМ ЈУЖЕ НА —гушу; — шију. Вој / Сук / Чин.

Одвила сас зло, па мора њој ћутимо. Км.

ОКА —а не знаје за какво и зашто. Текво си, бесно, бесочата га држи. Срс.

— пшје, ока—пшје, само злињује за нијашта. Вој.

Оложила се, па ћути и трпи, а тија бесник ћу само бије, не дава њој да уздбне. Вој.

ОН ЈЕ —душманит човек, он обича зло да прави. Ич га не обичам. Сук.

ОН ЈЕ И КУЧЕ И ЧОВЕК, АМА СИ —му полбко да буде куче. ДД.

— је пак почесто куче. ВС.

ОН ЈЕ —и куче и човек, и једе и дава. Трњ.

— и паметан, и карактеран, и вредан, и све може да буде од њега како што ти рече. Ама да кажем и ја нешто: Од њега човек не може да буде, бесник је голем. Пир.

— једна алица што ћу наблица нема. Како бш теквв да се падне у нашто село да живи, народ да једе. Јал.

ОН ЈЕ КО —љут пишер. Јел.

— окрњен и очепен, и с њега на крај не мож да излезнеш. Зав.

— подмукал, он је бесан, он може човека да запали да изгори жив. Сук.

— слабувал сас памет, и са ка рипне живого човека че изедје. Зав.

— текввја, бесник, бесно куче. Соп.

- углен који је вати́л пепел, позага́сал. Ама́ дунеш ли ма́лко у њега мож бгањ да потпа́ли. Бла.
- О́Н —ка бeше помлад, дру́ге маанé имаше, а те са́ какв́в је, да не сме́јеш по́там да му речéш. ВС.
- ли че се изгуби, ло́ша парá (че се изгуби) те и он?! Км.
- ми́ је крв исисáл. Нш.
- може, али нестé. Пу́шти ме да се му́чим и па́тим, срце да си сла́ди. Гра.
- њим до́мат растури, текá му бла́го. Пет.
- се с ђаво́латога најубаво договáра, и са́мо злó зна́је да прáви. Гос.
- си је отцéпен од врéме. Já сас њега не обичам мло́го да ортáчим. Кр.
- ти́ја, ако се текв́в види, он је големá рђа. ЦД.
- О́НА —је не́колко пу́ти цепила гла́ву на башту́ си. Сук.
- се не бче б́је, каквá је. Рас.
- Они́ су тепáли и кога́ трéбе и кога́ не трéбе. Сémката си њим бeсна, сémка про́клета. Чин.
- Оно́ је па најлоше од свити́, оно́ му тури́ло кáпу одозгóре. Гра.
- ОНО́ СИ —га бóг текá кáра, на злó. Јал.
- је у њега свáта маанá. Он њим ту́ја нево́љу прáви. Сре.
- ша́шаво, а дру́ги му (све) крив́. Држ.
- Осветољубиво теквó. Не зна́је за добрó, са́мо зна́је злó да прáви. Товá му бла́го. Чин.
- ОСУШ́ИЛО СЕ —ко коњóштиц, а злó ко кúче. Гра.
- па се дорим́ прегрб́ило ко коби́лка, од злó. ДД/Гра.
- Отуд—одовуд, отуд—одовуд, па нари́пује на би́јење. Вој.
- О́ЧЕ ДА —је на сва́ко грне заклапáло. И свé глeда човéка да згáзи, да оно́ буде одозгóре. Сук.
- набéре мeд и мáсло, па залáма, чу́ждо оти́ма. Вој.
- Пази́ се од теквóа. Ако види́ш каквó је, бeге од њега, не срéче га, áко ти је рóднина. Чeре, ако ти се зададе́ у—сречу, бeгај у—страну. Од теквó човéк че пропáдне у—земи од срáм. Пир.
- По свeрчина од њега не́је билó. Брл.
- Пош́л по ђаво́ла, па кудé че стигне —не зна́м. Брц.
- Прáви се кара́ње, текá си му добрó нá—душу. Рас.
- При њега то́јага најпомага. Сас теквó се са́мо текá на кра́ј излáзи. Км.
- Рóден у Злокúчје, затóва је з́л ко кúче. Кс/Рс.
- С дру́ги добар, ама у кúћу да не улази́ш с њега. ВРж.
- С кáмење тлчé тра́кторат. Љуто, па бeсно, крив́ му тра́ктора. Пк/Пир.
- С квó је почéл, с товá че заврши. Чин.

Са, ка су му нође у гроб виснуле, он оче да је добар. Сук.
 Само гризе сб зуби од јад и од зло. Вој.
 Све орати на подор. Вој.
 Сви пишту црвачи од нега. Вој.
 Сена из Рагодеш бијеше млого, ама га брат сас пушку ўби. Рг/Пир.
 Скубе се од њу. Главу че си отћине од њу. Ћине си полу од њу. За—срце
 љу изеде таја рђа. Јал.
 Сбзли се понекад, па че ни поједе од бес. Сук.
 Таја знаје и маџије. Оно си това мисли, зло да прави. ВРж.
 Те, текá ни заједе, па (по) цел дѣн мучимо муку с нега. Зав.
 ТЕКВА СИ —је она, научила да иде на суд. Вој.
 — му душата, да убодé човека. ЦД.
 ТЕКВО —куче се с глогóв колѣц утепује. Сре.
 — малко очепено, очепљак. Бесниќ! Гњ.
 Текѣв је он! Човекá зачас напрáј на лајно. ВС.
 Ти од нега има млого да чујеш, али ни једну добру реч. Или, да повали
 некого?! Сук.
 Тија је душóвадник (Дој); — карамán (Сук).
 Тија се роди́л свакому маану да најде. Вој.
 То те од врата забере, све си му нешта дужан, нешта крив. Цр.
 Тóв је рђа женá, тóв је куче од човека. Држ.
 ТОВА ЈЕ —змија под камик (Зав); једно млого лоше човече (Вој).
 — лош човек, па се по зајнат не мóж (нигде) најде. ВС.
 ТОВА —ли мушно говедо! Само оно да те не довати. Брц.
 — нејé човек, това је ала. ВРж.
 Тóлко је безобразан, тóлко је мурдаран, да пушта козете куде мóж најго-
 лему штету да направе. Цр.
 Трендавилко је текѣв. Увек намрштено, па не мóж да знајеш да ли се
 спрема некого да бије, или су га тамн избíли па се још нејé одморил.
 Кр/Пир.
 У, кóлко је добар, да те не срéтне?! Нш.
 У њу је кључат! Она одврта, она заврта. Соп.
 Умеје да се пáзи. Умеје да ти га кáже љу нíкој не чује, само ти. Па да
 цркнеш ка ти га кáже. Пир.
 Уострил се, па само бодé. Сук.
 Утрнела ми је глава од нега, ама нема куде да бегам. Сре.
 Ушилџил се, па само бодé (ко да је говедо). Бла.

Цел дѣн се повира по сѹдове, па је омршавѣл, урасал, нагрбѣл се, не мѡж га познајѣш. Пс.

ЦРНО и ѹбаво, ама нѣма пѡлоша женá у селѡ. Она́ је пѡлоша и од снаѹ ми. ПРж.

— ЛЕЈЕ од нѣга! Тѣше да запáли све. Зав.

ЧЕ —давам пијење, пиле пѣчено, вечѣру че давам, сáмо да се отсѣли отѹка. Цр.

— се убљује, па че се упрди, па че направи триста пакоса. Не дѣрај љу ка ти се мѡлим. При.

Чѣсто му пáмет намѣштају, ама бѣсно си је бѣсно — не помáга. Грш.

Човѣк, ама зѡрле! Текá се кáже за теквѡ. Км.

Цангазá је мáлко. Они́ су си свити́ цангазá. Брл.

Шпиртосáл се оди злѡ. Вој.

Штѡ—ли на љутук оратиш, штѡ—ли нѣму?! Тѣја ти нѣма напрáј добрѡ па да те види да че цркнеш пред његове очи. СГ.

Штѡ—ми—се свѣти на стѡкуту, ако мѣне мрзи?! Рс.

БЛÁНТАЛО

А нѡј па дѣка што се кáра с учѣтельѹту. И кáже да нѣче сас свáку ни да се кáра. Држ.

А она́ ѣма ѡстрог мѹжа, нѣма лáбаво при нѣга. Ама теквѡ, језично, и не мѡже да се не кáра. Гра.

А, тáја се нѣкад не посмѣшује, њу срáм не вáча. Рас.

Ако ти се теквá алá вáти за полѹ, ѡдма љу ѣни и бѣгај док не пѡчне да се кáра с тѣбе. Бс.

Бáнта кво се сѣти! Мáни љу тáм! (Блáнта). Вој.

Блáта кво се сѣти. Текá научѣло, текá че жѣви. Вој.

Бѡље у шипѡк да рѣпнеш негѡ с нѣга да се закáчиш. ВЛк.

Брљѣво, и нѣма си пѡношај. БЧ.

Ватѣло љу пáк лудочáта, па сáмо беснѣје. Вој.

Вѣрка! Онѡ си ѣмето надѣгнуто. (сáмото ѣме). Пк.

Вѡли да кáже, али љу боли ка вој се кáже. Држ.

Голѣм је адвокатин. Знáје свáкога да пресѹди, ама сѣбе си не умѣје да пресѹди. Гњ.

Да је кѹче, она́ би девѣт бачѣје вардѣла. Лајáњето нѡј се зá—срце прилепѣло. Вој.

ДА ЈЕ КУЧКА, ДЕВЕТ —бачије би бранила (Сук); — сѣла би бранила (СГл).

Да разбѣра, онó би се савило, па би се сакрѣло нѣгде, па би ћутало глас да му се не чује. А онó не разбѣра. Гра.

Дечица! Убавило дечица! Ама не умѣје да њим се радује, нѣго све трчи нѣгде с нѣкога да се кáра. Пр.

Дѣвају га ћурлијете, сустига га времето. ВРж. (времето. Дој).

Док га не чује, че вати првје у дупе. А ка га чује, трчи свакому да га кáже, ама неје како га је чуло, нѣго како нѣје, увеличи га. Пир.

Дрндара, дрндара, па пљас! Тóлко си разбѣра. При.

ЕМ —га раниш, ем га облачаш, ем те лаје. Брц.

— шүто, ем бодѣ! Ама бар бијење влáчи. Гра.

Жванћало! Сви лóши, сви маанѣ имају, сáмо она добра. Вој.

Закáра се прáво старовремши, па вика, па клинѣ. Гра.

ЗАКАРАЈ СЕ САС ЊУ, ПА ЧЕ —видиш каквó знаје. Свашта че ти наkáже, че си пишиш уши од њу. Држ.

— ти свашта скáже, че си пишиш уши оди њу. Вој.

Залóпује се! И сáмо лóше рѣчи мóжеш да чујеш од њу. СГл.

Затича све мужатóга, свѣ га заступá, свѣ она бче прва да кáже. Јал.

Знаје да лаје, дрүго не знаје. При.

ЗНАЈЕ И ДА СЕ УСѢРЕ И —да се отпѣре (Вој); — опѣре (Шк).

И он је, ко башту си, мáлко назóрљив, зачáс се скáра. Пок.

Или је бесна, или је бóлна, од таја двѣ — једнó. Пет.

Илáдо судије да су, она че ћи пресуди. Не мóж ћу надорáтиш. Држ.

ИМА ЈЕЗЫК —длг, па си дупѣто лиже (Грш); — лиже му по дупе (Кс).

Има си ћитку, ал ћу не види, а дрүгому казује. Држ.

Ја несóм сѣлска óпашка па да ме једн-дрүђи обрча на једну или дрүгу страну. Пир.

ЈА САМ АЛАПАЧА —големá, ја сам шашава у језикат. Гра.

— па не мóгу да задржим реч, али че си тўрам катáнац нá—уста па че ћутим. Гра.

ЈЕДѢ —гóвна, сáмо дрнка, срам не знаје. Пир.

— лежи и ржи. А ржи на свакога. Изв.

— што му се не једе, сáмо лбже и клевети. Рас.

Једна главá, стó језика. Ама од пáмет ништа, лаје ко кучка. При.

Језик како лопату пуштило па вој по гузицуту лиже. Гра.

ЈЕЗИКАТ ВОЈ —како метлá, па сáмо метѣ (Ста); — по дупе лиже (ШЦ).

Јело од куче ногу, па не мџ да прећутí, мџ да лаје. ВРж.

КА — је отвори́ла једна́ уста па љи не затвара. Јал.

- орати́, све претича у орату́, па не мџ да се разбѣреш сас не́га. Кр.
- по́чне да се ка́ра, па се до́рим љу́ља, па се тресе́ од бе́с. Од гла́ву ша́шаву блку си ствара. Сук.
- развр́же орату́, па си не мџ оти́демо це́лу но́ч. ВСв. (мо́ж; — мо́же; — мо́жемо. Вој).

КА СЕ — она́ ка́ра, це́лата се малá тресе́. ВЈ.

- умџри од куде́ње, же́на ми по́чне да ме ва́ли. Кр.

КАД — га поведе́ш не́где, не мџ од не́га до ре́ч да до́јдеш. Чин.

- љу ва́не ша́шави́љкат, па ка́д по́чне да се тресе́, да неси́ на́близа. Трњ.

Када́ се разбесне́је, оно́ село́ размíри. Пк.

Ка́же ти га́ у—час. И по́сле ни́ било ни да бу́де. Гра.

Каква́ је убава и мизеста дево́јћа! Са́мо та́ја пу́ста уста да не отвара. Пет.

Какво́ зна́је?! Зна́је са́мо да ла́је. Брц.

Како куче ла́је та́ја кучка! Како́ куче злџ! Гос.

- моја́ ба́ба ѓка, до са́ би билá капетáн. При.
- попривр́љачка, ама трпíмо љу. ВРж.
- скрѣнула. Ама па не́је мло́го, мџ се врне с мо́тку. Сре.

Ка́ра љу не́што да се ка́ра. Ѐма си и она́ не́какву му́ку у главу́ту. При.

Кво́ на ум, то́в на дру́м. Теква́ је Зо́рка, на́ша комши́ка. Пир.

Ко бутни́трн, и одбегáвају же́не од ну́. Оно́ све орати́ од снау́ту и синато́га, а не мџ по́лоше да орати́. И не обича́ју љу же́не затџва. Јал.

Кџжата но́ј дебѣла па не осѣча. Какво́ да но́ј ка́жеш, не осѣча! Рс.

Козинáвку цр́гу на па́тос тури́ло, и ни́шта не́је прикупи́ло, и са́мо: Та́ја рекла́ то́ва, она́ја рекла́ онџва. Држ.

Кџ од квџ си болу́је. Те, она́ болу́је оди ту́ја блку, обича́ да се ка́ра. ВЛк.

КУДЕ́ — год да га ви́дим и да га чу́јем, све оно́ не́кому казу́је да је нај-паметно, ама да то́ва наро́д не уме́је да ви́ди. ВРж.

- по́јде, су́де засѣре. Сви ло́ши, она добра́. ВЈ.
- се чу́је не́гов глас, доџди на вла́с сви́нска вла́с. Пир.

Ла́бава у устáта. Чин.

Ла́је ко кучка! То́лћи јези́к рма. Пк.

Ла́пав мло́го, а му́шко. ВРж.

Лѣпо, Лѣпо! За сви си Лѣпа, за ме́не рч неси́ лѣпа. Јá од тебе́ по́грозну неси́м ни чу́л ни ви́дел. При.

Љџпа, щџпа, без вѣсе. И не́је љу срамотá. Држ.

Ма́ле, каква́ је оратацíка, це́ло село́ че надорáти. Гра.

МАЛКО —је алапачеста. ВС.

— му трéбе, ко ветрушка је. Оно дóјде, и прне, и све дíгне. Пóсле се смíри, ама ца́бе, на́прави цумбу́ш. Вој.

Мáни љу тýја — једна́ главá, сто језикá. Сук.

Млóго лáје. Да је кучка девет бачи́је би брани́ла. Гос.

Мóж да је оно́ за дрúго лóше, али за тóва, за карањето, бíва љу. Јал.

МÓРЕ —блáнтаво теквóа! Пет.

— теквó си је! С пау́ново перó да га глáдиш, оно́ има да рече́ натíскаш га. Изв.

На́двор сви́лица, у ку́ћу сви́ница. Км.

Насметé га, саплетé га, тл́цне га ў—главу с маљи́цу, и испáдне пóсле да не́је оно́ крíво, негó—он. БЧ.

На́јумеје по пýт да бди, и дрúгога да савéтује, и дрúји да преговára. Кр.

Научи́ло се гóвна да једе́, и не мóж га одучи́ш, и не мóж му забрани́ш. Сук.

НЕ —држи́ га на́—мира, кáра се. Вој.

— зна́је кво шомлта. Вој.

НЕ МÓЖ ДА —миру́је, ко да има́ црвје у дупéто. И у устáта! (гли́сте). Нш.

— проорáти ни две—речи́, а да не кáже лóше за трéћога. Држ.

НЕ МÓЖ ДА СЕ —одбрани́ш од њу́ (па) и да јáаш и да мáаш. Чин/Вој.

— отрлáш с пéпел оди теквóја. ЦД.

— отпереш од њéга; — укалдíшеш од теквóа. Вој.

НЕ —сáкам тíја рогáч да ми добди, да ме не узнемира́ва. ВРж.

— сме́јемо да орати́мо! Оно́ те намарши́ра, оно́ ти нака́же. Држ.

— умéје волá у дупе́ да убодé, а сас језикат бодé како гóд женá. Брц.

Нејé ўјета у језикат. СГл.

НЕМА —да дóјде, па да ме пíта **КАКÓ СИ, ШТÓ СИ**, негó се бдма кáра. При.

— дýшу да бди, а кво зна́је да лáје?! ДД.

— си íч у ковуту. Сáмо једно́ карање, једне́ речи сра́мотне, тóва зна́је. Вој.

Нíгде не íде, нíгде не сíфта, а све зна́је квó је билó, а свáкому по град зна́је. А од капíју нíгде не íде. Сéбично, саможíвно, злó. И сáмо тра́жи карање. НМл.

Нитí имаш квó да вíдиш, нитí имаш квó да чу́јеш, а свé не́кому прíча какó је убава и пáметна. Држ.

Њóне па сва́ђе што сáм се наслушáла, тóј га па нíгде не́ма. Цр.

ОД —влакно прáви рúно, и сáмо трчи нéгде кудé йма карáње, да помáга. Ама, че љу нéкој изгрбáви нéгде, нéче текá да прóјде. Сук.

— две рéчи плáне. Теквó пргáво, пá ме свé стрá ка га нéшто пítам да га не уврédим. Зав.

— нéга йма кво да чýјеш. Ама сáмо лóше, ко оди свáку рђу. ДД.

ОД НЎ —не мóж да добíјеш рéч ка се разорáти. Сук.

— че бéгамо у—свет. Не мóж нíкој сас њу на крај да излéзне. Вој.

ОКА, А НЕ ЗНÁЈЕ —за квó и за штó, и по когá (Чин); — ни (за) каквó ни зашто (Сук).

Ока, а нéма заштó да óка. ЦД.

ОНÁ ЈЕ —зáвидна, затóва све тóва рабóти. Држ.

— закáчена, а језíкат вој откáчен, пá сáмо ломóти кудé љу вíдиш, срéт-неш или стíгнеш. Држ.

— млóго пуштíла језíкат. А не бéше теквá ка бéше помлáда. вој.

— рђа големá! Оди њу три—дбна с авијóн да бéгаш. Сá се сáмо кáра. Држ.

ОНÁ —бче и да залáје на човéка. ВЛк.

— претíла да че стрóши вратáта сас сећíру. На пút окáла и претíла на мужатóга. Брц.

— сáмо вíка и орáти од једнóга до дрúгога, и нíкад нéје мíрна. А и нí несмó мíрни оди њу. Изв.

Он је ко плéкана вуруна —брже се угрéје, брже се оладí. Пс.

ОНО —је из карáње искочíло и нíшта му нејé пóблаго од карáње. Вој.

— једнá уста големá, пá какó лáје, ко навíјено. При.

— ка се закáра, не умéје да стáне. При.

— нéма сéтку. И на дрúђи мíр не дáва, сáмо ббцка сас језíкат. Изв.

— од њу ббг да сачува, главá да ти прéне, у—свет да бéгаш. Јал.

— сáмо нештó трáнђа, а не знáје каквó бче. Вој.

— се па од нéга човéк не мóж почéша, а да га онó не вíди и нé чýје, и да га бдма не раскáже на цéло селó. МЈ.

Отвóри ли тáја уста, пóсле љи не затвáра. Теквá је. Држ.

Очéпљак, очéпено теквóа, само једнó карáње знáје. Сук.

Пипкаво и цуцаво, ама мáлко ако га закáчиш онó се укрéка. Држ.

ПЉАЊКА, ПЉАЊКА —не знáје кво орáти; — орáти кво се сéти. Вој.

— прíча кво се сéти, да не заборáви занáјат којí је од мáјђу си научíло. Јал.

Посéре се, па се нејé (онó) посрáло, нејé њóњо говнóто нéго чýждо! Пир.

Прáј карáње! Товá вој задовóлство големó. Вој.

Прилíчна, ама језíчна. Изв.

- Прича си кво си му прдне на—памет. Мбра да ломоти, текá навикло. ЦД.
- Пуштил језик дористрашан, а момче за женидбу. Чин.
- ПУШТИЛА —језикат, че си има рабóту свекрвата (сас њу). ВЈ.
- млого језикат, че њóј трóши мўжат кошчинћете. Рас.
- Распуцáло се од беснило, па побелело, па помодрело, преличило се. Текá је сваћи пўт ка љу увати бесочáта. Км.
- Растáкује, па не умéје да стáне. Рс.
- С језикат би моглá кошаре и кóчине да чисти, и од тóва да се рáни. НМл.
- Сáма си онá мўти, сáма си рамутује. Пн.
- САМО —блáнта, не мóж му се сéтиш каквó оче. А трéбе и онó да знáје каквó оче. Вој.
- дива глáву ко бесно куче. Гра.
- с теквó да си човéк нéма закáчушку (МЈ); — се закáрује (НМл).
- слўша кóј кво че кáже, и не мóж да прднеш а да га онó не чује. Брц.
- СВЕ —оче да знáје каквó је билó, кадá је бíло и куде је билó. Зав.
- се нéшто распрáвља и кáра. Па и ка љу нíкој не дíра, онó стáне па се кáра. Изв.
- си нéшто óка, а не знáје за штó и за каквó. (за квó и за штó). Вој.
- СВИ —кáжу: Лéпа! Лéпа! Ама ка се тáја Лéпа залéпи уз човéка, ка пóчне да га суди и да га мурдари, не мóж се отпéре, не мóж се откáчи. ВЈ.
- лóши, онá добрá. И вéрује да је текá. Њóј текá прáво. При.
- Свиње, íако знáју да је за њи тóва у котлéто, ама га чушкају с дўлицу, чушкају, и на крај га расипу, и пóсле нéма квó да једу. Теквн је и он! Бла.
- СÉЛСКА —дóда; — палаврéтина; — реклá— кáзала. Гњ/Пир.
- Серсém пустиња! Ни знáје каквó дўма, ни (знáје) каквó рабóти. Сэмката му теквáја. Пир.
- Серсемóсано теквóја! Цáбе му оратиш, цáбе му пáмет дáваш, ка не помáга. Научило се на карáње, на погáне рéчи, на изазивáње, на мурдарлóк, и тўва ни бóг више нéма да помóгне. Вој.
- Смўт прáј, текá навикло! И нáјмило му ка разбўди половин селó рáно сабáле. Нш.
- Срá, мочá, срá—мочá, све мў нáказа, па на крај рéче: Са ми је лбкнуло. Сук.
- ТАЈА —ич нíкому не прећутује. ВРж.
- је големá радознáлица, знáје у свако грне у селó када се каквó вáри. И тóва бдма на сви раскáже, па мáлко и посбли тóва што се вáри. ВС.
- Теквá ни сóртата, сéстро! Нí смо недодршковци. Рас.
- Тí си лáбава у устáта, тéб не смéјем нíшта да казујем. Дој.

Тија текѠвја, онија онакѠвја, и сáмо си тóва знаје. Вој.

Тóва је једѠн текѠв гад, једна текѠа битáнга, једѠн текѠв тутмак, да се с њéга не мóж ни разбéреш ни распрáјиш. Рос.

ТÓВА ПА —блáнтало, не знаје комú каквó че кáже. Вој.

— плáскало! Штó ме једúш не пушти нá—мира?! Вој.

Толкó је злá, да плúне на змијú у úста че љу отрује. Ка се она разбóка, ја óдма бéгам. Бс.

Трáнћало! Све си онó нéшто трáнћа. Вој.

Ћутí Љубице! Де, и Дрáгољуб да мóж да прíча. Пир. (Брбљивој жени, од које муж не може да дође до речи).

У свáта пцéта óн најубáво лáје. Рс.

ЎБАВО ЗА —гледáње, грóзно за слушање. БЧ. (зобáње. Чин).

— óчи, грóзно за úши, ама ка га мúжат трпí и нí че га трпíмо. Рс.

Упíрчи се, па се сáмо кáра. Тová му блáго, текá си га дóма научíла мáјћа. Чин.

Чéпаво детíште! Че си íма рáботу свеѠвáта сас њéга. ТД.

Чéша се све кúде га не србí. Ама требáло би и друђи да га почéшају. (прочéшљају). МЈ.

Шáшава женá! Она ич нéма акѠл! Једни—пúти кад љу подíгне љáвол она не знаје квó прáви и квó че речé. Кп.

Шашармá! Каквó му мóжеш! Па ти је пóдóбро да си ћутíш и да трпíш, нéго пред сéло сас áлу мурдарну да се распрáвљаш и да се брáниш. Сук.

Што—мú на úм, тóв—му на друм. Текá—си íде, срám нéма. Бс.

ГОЛОЎГРА

А у њóнyту кúћу нéма сас квó по кúћyту да ћíма. Сук.

АКÓ —кúсају, нéма да квáсе; ако квáсе, нéма да кúсају. Дој.

— се свí бíју, и онí че се бíју. Ако се свí кáрају, и онí че се кáрају.

А рáботу и дóм си не гледáју. Зав.

Áљтово, и áљтово че си бúде, и áљтово че си остáне. Пир.

Бíр гóдина, бíр кáца зéље, бíр детé. Држ/Кп.

Вбшће, бре, вбшће, нéмају нíшта—с—нíшта. Тová ли је домаћíн?! Вој.

Грáда че úмре óд—глади при—óвце. Не умéје да и млзé. Пк.

ДА —га óкнеш на чúжду рáботу íма да цркне од рáботу, а на својé не мóж да се сéти да трéбе да рáботи. Својé не пíпа. Држ.

— је работíло у млáди днí, áко си је немáње големó, оно би се олебíло.

Ама нејé работíло нéго се на немáње жалíло и по ладовíнете лежáло.

Гра.

— ми је да знам ко и ббг текá стáви. СГл.

Двојицата на једну пáмет! Кад има, има, а кад нéма — йду нá—госјс.
ВРж.

Дебелá жичка, дебел дóм, пéнциере дó—земи; кад се улази онó се лáзи.

С трн да влачиш нéма каквó да закáчиш. ВЛк.

Дебелó предé, богáт дóм, пéнциере дó—земи; с трн да влачиш нéма каквó да закáчиш. МЛк.

Доводи нéколико жéне, ама ни једнá не зáседе, па мáну да се жéни. ВСв.

Доселил се (у грáд) без дрéју на грбину. Текá се доселил, текбв остáл.
Пир.

Држáљето га убíва па му се не рабóти. Немóј да чека јá дрва да му бéрем,
жену да му грéјем?! Гра.

Друшће нóј нóсе црвíлће и пудрíлће, а онá врце и опбнци. Изв.

Дбн комáт, дбн комáт, и па дбн комáт! Текá си му добрó, па и да оскуди,
ама да не рабóти. Брц.

Женáта му се укачила нá—главу. Онá какó кáже, текá. Ама ни онá не
разбíра какó ни он, и, тé, до кудé је стíгал нýн дóм. Сук.

Живи од селó на селó, слуга. Деца да прерáни. А нýвете, убáве нýвице,
прду прáзне. Јал.

Закáчи торбу на шију, па си свé по печáлбе йде. вој.

Збркал концíти, па не умéје нí да се опрáј. При.

И најéло се, и напило се, и прошлó, и отишлó, ама нíшта не стéкло, нéма
главу кудé да сбврс. Км/Држ.

Йжа убава, кад улазиш да се пáзиш, кад излáзиш да лáзиш. Гос.

ЙМА —да једé колкó дупе да му не зарастé! Вој.

— имáње. Нéче да рабóти, а бче да има. Гњ.

— три бвце, и онé шугаве. ВСв.

Ишлó бд—руће дó—руће, бд—руће дó—руће, не јéло, не спáло, сéбло, гла-
дувáло. Нéје имáло кој да га научи, па са нíкакбв рéд не знáје. Држ.

Једнó (детé) зá—руку, дрúго нá—руку, па (по) цéл дбн рýли од кýћу на
кýћу, дóм (си) не седí. ПРж.

Ка нéче да учи, нéка бýа. Ка нéма пáмет нéка бýа дóма, па товá му је.
Амá, онó се ни дóм не мóже држí без пáмет и без рабóту. Држ.

Кáд седí, мóж да летí. А кад је нá—нође, не мóж да мрдне, бблно. Епа,
какó мóж да има ко нáс којí ни чás не седíмо, све си рабóту ймамо?
Гра.

- КАКВУ —жену има, добро и неје побеснел. Пир.
— он муку има, добро (и) знаје куде ђди. Вој.
- Какво дњнњс текво начњс, у исте дрње. Цр.
- Кравата мујар, газдата сенћар. Тув нема орање, нема работа. Сук.
- Куде најде, куде не најде, ка јело, ка не јело, дом си не седи, паре не мож да заради и заврти, а све по нагњице иде. Зав.
- Кућа њим големá та мáни га! Да се за́пнеш има да ћу прескóчиш. Бла.
- Кућата сас трс покрíјена, и сас трње подбíјена, а пњнцири — дó—земи. Бла.
- Лњнав, па га мрзи да дíза ноћњте. Кр.
- Лњнаво, неработно, па и неумејáтно. Нњче си ништа припрáј да се мож вíди да је домаћíн. Трњ.
- Млатí, млатí, па и сáстави бóг. Ама им бóг не мож и кућуту постњгне, и дрва да им бњре, и стоку да им чýва. Пк.
- Млати, млати, празну шуму. Све што рабóти кóрис нема. Пк.
- Не притњса си, а једњ му се и нњму, и остњл би, ко дрући, свњ да има. Вој.
- Неје мрднул од нóс до браду, неје ништа унапредíл. ПРж.
- НЕЈЕ СИ —му пóзната работáта, и како че напреди (Грш); — мукајњт (Вој).
- НЕМА —да прњгне да си нњшта направи нњго лежи ко рњзан, а женáта за нњга рабóти. И како че има?! Држ.
— сас квó да се вњсне (у свњт), па у чýжде дрње на—госје иде. Вој.
— у туј кућу бирíбиље, и у туј вамíлију. Ђду на зáтру. А те онíја, комшијети, воздíгоше се. Зав.
- Нњмају си ништа—с—ништа. А како че и да имају ка не рабóте. Сук.
- Неработни су, затóва су и нњмотни. ЦД.
- Неработно, а сáмо једњ. Отеснњше му веч дрњњте. Об.
- Нњче да рабóти, нњче дýшу да си мучи. Пет.
- Нíкаквњ домаћíн неје. Сви се прибíрају из пóље за вечњру, а он топрва покарáл говњда воду да пóји. Кад не трњбе, на—воду и кáра! Пк.
- ОД —нí прíча цњло селó. Товá нíкаквњ дóм неје. Пет.
— сви мáјстори он највише трњше прáј, а ти кáжеш да не вáља?! Чин.
- ОН —ћи мlóго цвњли. Пíје, трóши, па бíје, па једњ немњрено и сáмо најбóлаго, и ништа не рабóти у кућу. А он трњбе да је домаћíн, на товá је мњсто, а не женáта. Сук.
— и отвóри, и затвóри задругуту. По цњл дњн је тáм. И како да има. БЧ.
— има стоку колкó бчеш! Сáме се бвце рáне, сáме се пóје, а понњкад и курјаци прíчувају. Орљ.

— са да умре, има да отиђе у гроб и без гаће. Држ.
— се нече дигне, (па) бог да слази по—земи, а не што нема брашно у кућу. Зав.

— си је лежач голем од време, и како може да има?! ВЛк.

— шунтав, она шунтава, па си поминују поубаво него паметни и богати. Не кару се, не бију се, здрави, пррави, деца млого нарацали, и не смита њим това што су сиротиња голема. Да је некоје паметно онб би се од муку изело. НМл.

Она је спала, спала. Млого је обичала да спи, па је састављала дџи и ноћ. Крпена, некрпена, гладна, негладна, това њој неје смитало. Изв.

Они су штурá кућа. Никаква њим работа од—руће не иде, и све насáд иду. ПРж.

ОНО —давају му, давају, па једнуш мора и да га загребу. Не мож све да гледају што је сиротиња, нек работи па нек има. Рос.

— је једна голоигра (ни) јáгне нема у двóрат. Ка је (јáгне) за празник заклал?! Соп.

— при њи кóј како науми текá командује. Ста.

— си је у њéга свáта маанá, неје ни у женуту ни у децáта. Не умеје—си опрáвља домáшње рáботе. Сук.

ОСПРЕД —гледбџ, осáд гњидбџ (ВЛк); — право, осáд гњидó. Тм.

Па, бре, кá сáсука говéдата, па да ћи помóри. Пет.

По цéло лéто рмба, и пá нема ништа. Трњ.

Поáлено, па оáлено, па не умеје ни васуљ да си свáри. И како че ћу брóјиш у домаћице?! Пет.

Прво он свúту рáботу опрáви, па пóсле њему тојáга у дупе, пóсле она све тóв створíла?! МСв.

ПРИ —њи кóј се први дигне тíја суди, па њим затóва текá и напредица иде?! Бла.

— њéга да не сéднеш лéб да једéш, небрíчен, нешишан, дрпав, небран. Ама тé, кому óвце чува, чува ћи како дóма да си је. А дóма си ћи не умеје чува. Изв.

Продáл си рáлник од плúт једáмпúт на кóцку, изгубíл га. Етé какв је домаћин. ПРж.

Прóјде дџи, зарáди комáт — колкó да неје глáдан. При.

С дрући дóбар, ама у кућу да не улáзиш с њéга. Пир.

С трн по кућу да влáчиш, нема каквó да закáчиш. Пс.

Са нек дочéкује чужди, а нас неје умејáла да дочéка. Рáзјури ни свíти од дóмат. Пир.

САМО ИДЕ —од вѣр на вѣр, купује сѣно, бче стоку да има. А свѣ (му) мршаво, и јѣганци не мѡж да очува. Гос.

— на загубу, на затру, не умеје се опрај, и никој га не умеје опрај, никога он не слуша. Вој.

СВЕ —има, само памет нема. Че затре имањицето, па после че свѣри у—прсти. ВЛк.

— му бѡг дал, само му памет неје дал. Орљ.

— на штѣту иде, свѣ у пропас иде. ДЦ.

— њим она работи. Само она у њину кућу нешто разбѣра и умеје. МЈ.

Свугде губи, нигде не напрецује. Трњ.

Синове башту кѣче на коња, али и стѡрају од коња. Њѣга су синове стурѣили. Об.

Сиромѣ је, али повише сас памет него сас пѣре. Пет.

Стѡру крпену гуњу носи. Товѣ му је и за носѣње, и простѣрка, и завѣвка. Трњ.

Тѣја глотница, само нешта присѣкује, само се нешта жѣли на немање. Штѡ не загне ко што сам ја запѣла, па че има како и јѣ?! Тѣ наште ли су њѣве поголемѣ или подобре?! Вој.

Те, на по тоѣ че га познајѣш кѡлко је паметан?! Штѡ не загне, па нек има и онѡ?! Држ.

Тѣка научѣло, тѣка живѣло, тѣка че мрѣ. Не трѣбе му мѡго ни јѣдење, ни пијење, ни дрѣја на грбину, ни кућа ко за чѡвѣка. Сре.

Тѣкѣв је! Оче свакому да учѣни, а њѣговѣта си децѣ не глѣда. Вој.

Тѡлѣ године, ништа у дѡм неје напредѣл. При.

У туја кућу кѡј се прв дѣгне тѣја сѡди. А домаћѣнат се последњи дѣва. ВРж.

Убаво м навѣраш колѣч на шију, а онѡ не умеје. Па ка не разбѣра, нека се мѡчи, нека сѣбне, нека гладује. Сре.

Умеје и да (си) нема. Дој.

Умрсѣл концѣти, насмѣл, а не дѣва никој да му помѡгне да ѣи размрсѣ. Јал.

Умѣшка се за сто—динѣра, урабѡти за бѣнку. И како че унапрѣди. НМл.

Уседѣло (се,па) аздисѣло. Штѡм чује свѣрѣе, трчи да ѣгра, ка некој умре трчи да се најѣдѣ, и тѣка си му добрѡ, на тоѣ се научѣло. Држ.

Цѣла њим кућа болкѣк, ѣубре. Пет.

Штѡ је најништа, лѣб, па и тоѣ нема. Гра.

ИМА НАРОД РАЗАН

Ако га ви правите на лудога, он неје луд. Он си оправи децата, изведе њи на пут, а ви вашата не умејасте. Вој.

Бог му рекъл да че си сам роди дете па нече да се жени, буца још. Пир.

ВАСА — Ва́та снитал млого по жене, па му се на оновајте нешто дигло, и почело, тамо њему, да смрди и да трулеје. Затова неје носи́л панталоне, него нешто ко вутарку — оспред крпа, осад крпа. А сви његови су се одрекли од њега, па се је сам ранил до смрт. Носил је од дунање до муштерје какво кој купи, влачил је у старе године ко магаре. Пир.

— Ђоса из Брлог беше млого брз, итар. Ка се дигне ујутро, он каже на жену́ си: Ајде Костадине, мешај качемакат, ја идем зачас до Белу! Брл.

Висок човек, а штап носи. Улезне у јџу, па сас штапат крз комин. И штапат излезне горе из оцак. Км/Пир.

Воја се млого ва́ли! Али и рабџи, и чџис је. ВСв.

Вуча?! Ништа не знаје, само (знаје) да шџује и да лаје. Това знаје, и това млого џбаво знаје. Пок.

Вучко?! Јурено. Ёкано. Неје васпитано домаћинши. Пок.

Га́ра Мечкаров је бил кртар. Он си све по кртове идеше. Врж.

Глу́паво, џлевно, неумејатно, дрпаво, а ду́шу има добру́ ко дете. Зав.

Гми́чка му вода у опџници. Навачало му се иње на—груди, бркове му се налепили. Из Завој дрва ка́ра у Пирот да заради бар за сол. Тека сам га запамти́л још у детинство. ВРж/Пир.

Да га газиш има да ћути, реч не́ма да каже. Увек је гледал да се сас наро́д не замера, а свакому је помагали, само потражи ли га. Текџв беше деда—Зора, побожан човек, добар, а те и он умре. Вој.

Давид, то́в је диво́ човече! У село́ га не́ма видиш по пет—године, све си је не појату у Селиште. ДЦ.

Девџчето убавило, ама му џавол не дава да се жени. Сук.

Детинши је, шалџија је, свата се деца радују кад год га виде. НМл.

Динча у село́, а ру́ће беле, а јези́к остар, а глава́ тупа. Гос/Пир.

Дџдце како́ суваџк у лице́. Онака́ је како и сви дру́џи, не мо́ж га по дру́го различити. Вој.

Дџктур, шко́ле изучи́л, ама ца́бе! Лџже, при́ча, запени́л уста, текџв си је од како га је ма́јна плџнула. Грш.

Забл главу́ту у работу́ту, па ништа дру́го и не гледа. Сук.

Загледал се у убаву Раду, па по це́л дџн не мо́же очи да одвоји. Рас.

Замѣта на језик. Товá му је маанá, и дру́гу маану́ нема. Вој.

Замисли, лош човек! Не мџ се пџлоше рџди! Не кáжем да нѣје дџбар мáјстор, и да је глупав, и да си вџди ред од кџћу, и да је врѣдан, и да је песнопџац, и да бче да помџгне, ама свѣ цáбе, све зáлуду, ка не знáјеш ка че му ћуне да те набрџка и осрамџти пред нáрод. ВС.

Зџса си је Зџса! А овџј другџто што вáне с рџће, све урабџти, текá надáрено. Пир.

И—да га утѣпаш, и да га жџвога дѣреш, тѝја се нѣма промѣни. Вѝди си и он маанѣте, ама се не мџ промѣни. Кр.

И џн би мѝслил, ама нѣма с квџ, па чѝсто и њѣму крѝво. Ама нѣма квџ да прáј, па прáј дру́ђи на будáле. ДД.

Избушена му кџжата (тџлко млџго) па ни ћáвол гáјде не мџ од њу да напрáви. Пк. (О шáљивцији).

Їма си чѝсту белџ кџсу јџш оди дѣте. Пир.

ЇМАШЕ —на главџту белџ кџсу, па с га, како коњá, окáли Цвѣтко. А џн се неје лџтил, одзивáл се је. Пир.

— нѣкој деда—Нáка свѣ у белѣ дрѣје, а шџбара, па и онá, белá. Вáри васџл, дру́гџму не дáва да га вáри. Па избка: Драгџтине, Драгџтине! Знáјеш ли онџја плџчу при мирџсанџто дрво, и на њу квáчка с пилетѝја нацртана, и поди плџчуту зláто, а кџј ћу пѝпне че га угрчи?! МСв.

Ја ако не мрѝнем на нѝгде, че цркнем. Текџв сам човек. Брц.

Једџн из Трѝáну, бџље ѝме да му не казџјем, на џпкладу јѣл шáшеје, на џпкладу ишџл пѣшѝи до Сџфију и врџул се, а кáжу да је на џпкладу изѣл чџждо говнџ. Свáкакве áле по свѣт ѝма. ВС.

Јџва, џн си је текџв од ко се родѝл — шалѝија. Ама га за дру́ђе рáботе не бѝва млџго. Сук.

КА —зáспи, тупањѣ да тџпу не мџ га разбџде, а јá се рѝпнем зачáс. Брл.

— орáти не мџ га разбѣреш, ко да си орáти на јáјцáта. Рс.

Кад би џн имáл текџв џбаво имáње, џн би полудѣл од рáботу. Он сáмо за рáботу знáје. Кс.

Кадивѣ јѣлечѣ, па кáпу тџреше на џво. Текá сам га запамтѝла. ВЛк.

Какџ крзџ—свн да ћу глѣдам: големá, високá, белá, џбава женá бѣше. Па бџлно, па ћу успрáвљу да сѣдне. Текá сам запамтѝла стрѝну Пѣку. Вој.

Какџ се џдружа тѝја човек! Тџлко изѣде, тџлко ѝспи, тџлко ѝзигра, тџлко ѝспоја?! Вој.

Кáмен си је кáмен, тврџ ко кáмик, тврџглав ко мазгá, шáшав ко навѝјено јџне. Км/Пир.

Кáра кленџу, клѣнзи се, клѣнџсје се. Кудѣ је џн, свѝ се зѣру окол њѣга, па ѝде смѣј, ѝде, ѝде. Соп.

Клипка се с чашуту. По целу ноћ љу држи и српка помалко, и не мож си човек заспи од њега. Пир.

Кож знаје код вој је рекъл, и каквó вој је рекъл, и зашто вој је рекъл. И да ли вој је реквл. Све она чула, све она знаје. Вој.

КУДЕ —види да пију и причају два човека, одма њим приоди да он буде трећи. Пир.

— има две жене, он че је трећи. Оне си га веч и брòје за другарицу. Држ.

Ливрес у очити. Све види и све знаје, и нико му ништа не казује квó је чул и видел. Тре.

Знаје да лаје друго ништа не знаје. Не знаје ни да се покаје, па га бију. Това је Ли́ча. Дој.

Људ на ра́боту. Он си са́мо то́ва и знаје. Цер.

Љутачка је, ама је вредна, и бистра, и може да излбже око. Држ.

Ма́јна ли је то́ва?! Сол у—очи да њòј се врљи ко́лко је добра. Пет.

МА́ЛКО —ни је ку́ће у селò поделил, ма́лко ли је рамирише напрајил, та́ја ала сака́та, та́ја рашчовечак што се не трезни. Гра.

— претрчкује сас орату, ама не је млого лоше. Гра.

Ма́ла Вуждало из Блáто ишбл је у Ниш на пи́јац за дбн, а врчал се до́ма у исти—дбн. Бла.

Ми́ран некакв, заплáшен. Све се у наро́д скра́ја држи, и ћути си. ВС.

МЛО́ГО —бе́ше однесено ка бе́ше детишња́р. А са́ се ма́лко посвести, са че га б́уде. Пок.

— во́леше шáлу да извóди. Ал—Б.

— знаје, и млого рабóти?! По цел дбн вра́пци брòј, и па га не мрзи, па љи и јутредбн брòј, и никакò брòј да њим увáне, да знаје ко́лко се зби́рају окол његòвуту плевњу. Сук.

— рабóтна?! Ма́јна њу и она, тка́ле, натка́ле, млого су сработи́ле, чу́до дár. Моглè би и двéте сас та́ја дár да се оже́не. Ама је Пёрса како́ ма́лко стáрачка, а и нече љу стáрцат пушти, тре́бе си му ба́ба. Сук/Пир.

Мож да је и она за друго ло́ша, али за то́ва не је. Оче да помóгне чове́ку у сва́ко дóбо, и да не жáли што га је помóгла. Км.

МО́Ј —кум Сла́вко, ете то́лачк човек! А не знаје ни ко́лко че изедé, ни ко́лко че испи́је. Кудé му све то́ва ста́вuje, не знам. Рас.

— му́ж трóши, пи́је и би́је. И друго не знаје. Не је ни зна́л. Пир.

Мо́ја До́ка асли сто́ка, мага́ре сто́ка, она сто́ка, онò зајна́т, она зајна́т, ама онò ре́п има, а она — јези́к. Пир.

Мòре, каква́ ма́за, на пару́ игра! Не је она теква́ како́ ви ка́жете. Сас њу да ви видим на жéтву или на копа́ње да се избараба́рите, или у дрва

да идете, па тбг да ћу кудите?! Ср.

НА —гледу неје (девојчето) лоше. А онака каквó је, не знам. Кп.

— силу човек, това је Ратко. А да умеје да се премени, да се убаво наједé и да поје, за това несбм рекла да је лош. Кр.

Набило нос у књићете, и нити нешто разбире, нити нешто одбира, само си књићете знаје. Пир.

Натлапа на работу! Тија че цркне од работу, не мож се малко поумери. Вој.

Не мије се, не бричи се, пијан, урасал, руће м мбшжаве па се разлипиле и рашугавиле, па да те је грозá да га погледаш. Рџосал се начисто. Зав. Некадаран, ама се натрскује. Поднбсе га момчетијата да трчи барабар сас њи, да работи, да дива, па му се само смеју. Трџ.

Нема ништа од човéка. Ни има снагу, ни има здравје, нити па умеје нешта да си уработи. А неје толко глупав како што по—свет има. Ср.

Никóла је покварен човек. Јá сам Никóлу млого поштувал, и помагали смо се, и замешували смо, и он ме је помагáл, не могу да речем да неје, ама цабе му памет ка је покварен, ка глéда да климне повише на неговуту страну. Кр.

Ни кошуљу на грбину, ни капу на—главу, ни опбнак на—ногу, њиве има, ама се нече њиве саме работе, њиве траже да се загне. Вој.

Никој ме не шаће не држи, па и ја нечу никога. Никој ме у љуљуху не носи да би му се клањала. Јал.

Нóвча је текбв! Какó му речеш, текá верује. ВЛк.

Њéга сви познавајоше —и висок, и дебел, и гајдарџија, и ловџија, и ора—таџија. Ама умрe и он. Чин.

Однесен бeше млого. Сá по неје толко, сá че га буде. ВРж.

Окрéтљива женá! У једну руку бгањ носи, у другуту воду носи, сáма да пáли, сáма да гáси. А това текá не може, нече вој текá дадемо. СГл.

Óмалечбк човек, ама што он може да уработи, што он може да помогне човéку, голéмити му не мож ни приду. Вој.

Он бeше и куче и човек, па понешто и за мен остáј. А сá само пцéта остáла окол мéне, и за мýлос не знају. ПРж.

ÓН ЈЕ —голeм мршљакáр. Обича месиште проклéто, и има да иде чбк у Влáси ако чује да је негде некој нешта заклáл. А онака је и паметан, и умерен у друго. Вој.

— текá одил још ка је проодил, па и сá си текá оди. Њим си је сэмка теквá, воле да сћи́тају, не држи ћи да су на једно мeсто. Гра.

ОН СÁМО —прича, тропало! А плаши се, бзнут. Трака само ко воденица. Пир.

— рабџти. Кво мџеш од њџга да чујеш?! ПРЖ.

Он се не сеширава па кућа да гори. Све рабџти полџка, и пџвише му одмџтне рабџота њџго на тџја што се мџлого вџркају. Пет.

Онџ, мршава, мршава, мршава, па њџма за квџ ни бџлка да се увџти за њџга. Па здравџо како дрџн, и нитџ се замџра, нитџ старџје, нитџ му смџтају стџд или жџга, њџкаква му мџка не смџта. Рас.

Ѓпасна женџтина! Да му не џзнеш орџј џз—руџе, њџчисто! Ама, награџдено сас пџмет. Рс.

Пџрка је јџдна штедџлива женџ, јџдна домаћџнца женџ, сџмо што се џтне на деџа Тџдора, свџкра њџј, на бабу—Марџју, свџкрџу њџј, товџ врџа на пџтетџта. НМл.

Понагрџџл се, па си вџлачи јџрџмат. И њџкому се не џути. Мџсли да му је текџ од бџга пџсано. Јал.

Потџли се Јџла Пџрин, па и петџна да га гаџају, џн си џде сџмо напрџд. И кога џн гџни, тџја мџра да бџга. А бџше њџмалеџџк. Брл.

Пџшџл по џавџла, па кудџ че стџгне не знам? Дџло се у курвџршџтину, у коџџку, у пџјење, у расишџџк. Кџ да њџје тџја чџвџк. А какџв бџше домаћџн, врџдан, пџштен, рџзуман?! Мџра да је џавџл улџзал у њџга. Чула сам од бабу да џавџл текџ мџж да улџзне у чџвџка. Брц.

Прекџљунџџила се, сџтна бџбџчка, а не вџди. Пџшла да помџга на младџти, на њџву, каже (да) џмају мџлого рабџоту. Зав/Пир.

Премџнџла се: вџњени чџрапџци, гџмени опџнџци, цџцана марџма — прџва сџљџнка. ЦД/Пир.

Рабџти какџ женџ (у кућу), бџва га сџде. И да плетџ, и да ткџје, и да мџси, и да се замџлачује какџ женџ ка орџти. Вој.

Речџџја, и бојџџја, и њџшта не рабџти. Јал.

Родџл се шџсти по рџд, прџво жџво детџ, па рекџа бџба му: Да је у пџјџнице, њџјголема пџјџница, у кџртаџије, њџјголем кџртаџија, у курвџрџ, њџјголем курвџр, сџмо да је жџв. А свџ је товџ бџл башџа ми. Бла.

Сава—текџв је какџв је, њџкакџв њџје. Кр/НМл.

САМО —вџлачи. Рабџти и мџшку рабџоту. Напрајџла се на мушкарџџу. Држ.

— џка по деџџта, узнемирава џи. Каквџ њџјде товџ јџдџ, за товџ ми не досџца, ама њџшта у кућу не принџси, не стџра. Пир.

— прџј рџшџм по сџло. Друџе рабџоте мџлого не рабџти. Цр.

Саможџвник! Сџмо гџџда да јџдџ и да пџјџ, и да жџви на рџат. Држ.

Сас јџзџк њџдарџно, а у главу удџрџно. Ѓче и да те помџгне, ама џче и да те њџлаје, и да те прџговџра. Трџ.

Свѝти текá рабóте, не сáмо óн. Рѝпају, рѝпају, па пóсле клéкну. Теквá њѝм сѝмка. Изв.

Сланопáцав човéк! Кад га поглéдаш како да га је сланá попарѝла. Брл.

ТѝЈА —Рѝста знáје трѝста! Све обрча на шáлу, па и ка нéшто запричујеш домаћѝнши. Дóјде мáлко како недозрél. Об.

— Шѝља, он млóго знáје! Ама знáје ўбаво и да се напијé, па да му се и смејý, да га ишегáвају. ВС/Изв.

Тѝка! Товá је тѝја с голéмуту глáву. Км.

Трутуњéс човéк, теквóга га мáјђа родѝла. Ама нејé лош човéк. Држ.

У Гарѝње идемо да бéремо дрва, па јá, јáк и млáд, влáчим по пет—дрвја. А óн, аловѝт, по двáјесе, и нѝшта му нéје. А ка товáри кóла, óн се обрне с грбѝну да вѝди кóлко је тéшко, да ли мóж волóвете да љи влáче, и товáри догóд мóже колáта с грбѝну да подѝва. Чѝм не мóже, престањује да товáри. Текв́в је бѝл Лáза из Тéловац. Пн.

Цуцаво, ама ўбав лéб мéси, товá сватѝло. И јá поубáв лéб нѝгде несѝм јéла нéго при њý. Вој.

Цвѝтѝ Цветáн, цвѝтѝ, ама не врзýје. Рс.

Човéк ко свáђи, и он. ДЦ.

Чупесто девојче бéше. По товá сам у запазѝла. СГл.

КАРАКТЕРНИ ЧОВЕЦИ

Ако ѝма пáре, онá је добрá душá, че помóгне и онá нéшта. И до сá је помагáла. Гра.

Аран и ѝшаран, текв́в је бѝл. Вој.

Бајђá Пётар бéше млóго дóбар. Кá—се задáдеше камто нáс, óн се насмејáл како слнце да је огрејáло. Дој.

Гáзда је, ама на сиротѝњуту пáзи, и с двéте рýђе дáва. Пет.

Гласовѝт (је, млóго) ўбав глáс ѝма. И вóлеше нáрод да весéли. Брл.

Грáнка је бѝстра билá, али је билá сирочé, па нејé имáло кóј да љу шкóлује. Гњ/Шир.

Деда—Пéра из Завóј бѝл је овчáр какв́в се нѝгде не мóж нáјде. Ка га погóдѝмо, он ми рéче: Гáздо, сá су овцéте мојé, несý твојé догóд и чувам. А ка дослужим, па че су твојé. И ако óчеш да и продáваш, или кóљеш, ѝма да ме пѝташ, јá за њѝ одговáрам. А нéма да смејe нѝкој, па ни тѝ, да и јýри, гóни, ни децá, нѝкој! И пýшти овцéте, излéзе пред њѝ, и онé óдма по нéга, и уз нéга, ко децá мáлечка. ПРж.

ДОБАР — Да мине низ бробињало нема ни бробињка да згази. Јал.

— је (до—са) бил, и за век добар да си остане. Рас.

— Тија ти нема ни пут замине. ПРЖ.

Добра је, брва је. И дрēju од грбину че си стјури за другога. Држ.

Дјушу би дала за човека. Сук.

Е, какво оно превлече преко—главу, добро му је и лицето издржало. Пир.

Закачила га мјука и њега од крај. Мучено, па умеје свакога да сажали и да помогне. Км.

И дрēju од грбину тија че си стјури за другога. Вој.

И на шију да му навираш, тија нече да узне. Трњ.

ИМА — кој оче да ушпара. Он динар по динар, пару по пару, шпара на—
двн. И уреди си кућу. Тека је мој брат правил, текá сá ја правим. Тија
што не рабџте и расврљују на све стране, несу млого а и народ љи не
цени. ПРЖ.

— пару, има све. Ама рабџти, стича, знаје се ред у његову кућу. НМл.

Искрена, поштена, разумна, вредна. Орљ.

Јá сам другаква, а он је другакв. Не замёрљава на рџчи. Каже: Не трџбе
човека свака рџч да уврџди. ВЈк.

ЈЕДНА — враг жена, манечко, бистро, шејесе и три гџдине. Сук.

— манечка женица, убава, и млого добра по дјушу. Пир.

Једнуш га каже, ама—га каже. Надарено, отворено, мџж се споразумиш с
њега. Км.

Јџцићеви из Пирот све бистри све трџвџци. Мájђа ми је од њџ. Пир.

Јџш од вратата се с џчи насмејеше ка њџ дџдемо на—госје. Туја сам тџтку
најџбичала. Сук.

Какџ мџже мájђа тџлко паметно, добро и убаво да га рџди?! Чин.

Кџв вџди с џко, с рџће га урабџти. Рос.

Ко шило је шиљав, и бџстар. Он вџди у љисело млекџ бело влакнџ. Изв.

Мájстор! Од ништа нешта умеје да направи. Км.

Млад, полетан, од њега домаћин мџже да бџде. И паметан. МСв.

Млого прикажљив, па куде ме вџди: Тџтко! Тџтко! Сре.

МОРЕ — бџва га! Домаћин човек, и џде му напредџца. Гра.

— текџ се чџдо не раца! Све је (злџ, све неџље) пребрџдила у једну
гџдину, и пá је на—нође, и пá се мџж насмејџ човеку, и па знаје кџв че
рабџти двнџс, а кџв јџтре. Кр.

НА — Вџју не мџж вџду да донесе ни једнџ од вас. Не мџж му (ни) приџде.
Јал.

— време стџкал, залебџл се, деца му одрасла, умејал. Брц.

— празно не прича. Прича само оди будућнос, и само се сас млади дружи. Оди старци и оди вршњаци бѣга. И ништа не прича што је некада било. Пк.

— тога се душата вије покре овцете, и текá че умре. ДД.

Најтрпљив је и најмиран од свѣти. Чин.

Начисто стрóшено —шали се, смејје се, млого знаје. Поваљамо се од смеј.
ПРж.

Наша ма́ти неје писмена била, али је све напамет знала. Страбта нешто!
Пир.

НЕ —обича у надницу да иде. Неће никој да вој суди, на сваку будалу да ћути. Гњ.

— пуши, не сѣита; ра́ботно, уредно; домаћи́ца ми је снаата, како трбе.
Изв.

НЕЈЕ —груба невестицата, добра му је! Вредно је, и поштено је, а и из домаћинску кућу. Ос.

— мувало, неје сувало, жена на место. Пир.

— цеврља́та, не барабу́је, неје одношљива како што има некоје. Ор.

Некоје, текá, нешколовано, ама да ли га мука нака́ра, има да чујеш од њега и убаво, и разбрано. А некоје школовано, а бува како мутна вода.
Изв.

Нема да у је грозá, áко смо сељáци а она́ из град. Ру.

Несмо има́ли појакога, и повреднога, и по́доброга, у селó. На свѣ је помагáл. При.

Нико́ла, он је добар. Све ме је учи́л на добрó. ВЛк.

О, он неје лош! Кра́сно момче́! Зав.

Од не́род прај рóд, широко срце́ има. Прикíлта ћи ко да су му својѣ. Рас.

О́Н ЈЕ —бил једна́ начитана глава́, и њега́ смо у целу́ту маалу́ на—уста носили. Чин.

— голéм домишљáр, и увек на́јде нешта́ човéка да развесéли. А бче и да помóгне. Вој.

— знаворан човéк. ВЛк/Гос.

— ливрес у очити. Он óдма примéти квó си сака́л да му кажеш. Њега́ не мóж нико́ј да превáри и да излб́же. Трњ.

— лоша рéч, ама добра́ душа́. Ни́кој му се и не лју́ти ка му нешто́ у јáд ка́же. Рас.

— ништа́ човéк, али му из—ру́ће излáзи млого́. ВСв.

— све самоу́к. И како самоу́к за свé је млого́ добар ма́јстор. Чин.

— старо појатáрско куче. Ти́ја се не́ма даде́ да га ни́кој превáри, али не́че ни он ни́кому лоше́ да учини. Дој.

— текáвја, сас сва́кога је добар. И несб́м ни́када чу́ла да се од њега́

ожале човѣци. Гра.

— у стање до—гушу да загази у калиште само да заврши рабóту, или да помóгне човѣка у невољу. ПРж.

ОН —ми је бил и мајна и башта. Теква се душа не раца. Пир.

— рабóти за двојца, и мло́го не гледа да ли се рабóти његово или помáга не́коме. БЧ.

— се не ламти́ мло́го. ВЈ.

— си зна́је маану́ту, ама му то́ва не смита да је добар и врѣдан. Ако је грбав, та што?! Вој.

— ћути́, ћути́, не орати́ с никога. Ама ка́ се поздружиш с њѣга, кад почне да орати́, не мóж да верујеш да је ти́ја човѣк, да мóже теквѣ му́дре рѣчи да ти ка́же. Пн.

ОНА́ ЈЕ —и на му́шку и на жѣнску рабóту у ти́ја до́м, и ка улѣзнеш у ку́ћу, ка погледаш авли́ју, или ка погледаш њиве и лóзје, не мóж да познајеш да је без домаћина то́лће го́дине. Км.

— је ка́мик, и она́ ка́же: Ја човѣка трпим до једну́ мѣру, а ка прѣђе ту́ја мѣру је прѣћнем и нечу́ више да чу́јем за њѣга. А злò му не чиним нити́ га па преговарáм. Цр.

— све то́ва зна́ла, ама не́че се иска́зује. Пир.

Онò је крз свáкакво зло прошлò, онò је прегорѣло, испати́ло се. И са од њѣга има квò да чу́јеш. Трњ.

Отврѣли штрòкату, че се оправља, че га бóде. А сиромá је били́ до нечу́. Вој.

Оче и да даде́, бче и да помóгне, добра́ је он душа́. Сук.

Пе́ка, билá је на цену́ девојна. И убаво, и растови́то, и врѣдно, и рабóтно, и пáметно. Прегичáла су се момчети́јата за њу́. Држ.

Плѣла, вѣзла, спрема́ла си дáр. Девојче без ману́, нѣма грѣшка. Што га је навѣзло, наплѣло, да се чу́диш! Изв.

Плн, првѣн, па вѣсел, па мили́на да га гледаш. Пир.

Пòдлитан, врѣдан, воли да си рабóти. А и на чу́жду рабóту је теквѣ. При.

Понавѣл гла́ву, па си ћути́. Каквò да му рѣчѣш, он се на тебе́ нѣма наљути́, прѣћути си. МЈ.

Пòштѣн —је, пáметан је, па ни лу́ково перò човѣку нѣма да узне. Вој.

— пáметан, при́вредан, умесан, башта́ му. Гос.

— човѣк, при њѣга нѣма илбина. Он мло́го јаду́је кад му не́кој подвáli, али се не кáра. Брл.

Прећутљива је! Бива ћу за ва́ш дом. Км.

Прика́жљив бѣше. Не́че да зами́не а да не ка́же човѣку добру́ рѣч. При.

Проживѣла је какò је стѣла. Кудѣ је стѣла та́м је отишла́. Очува́ла се, и све јòш рабóти са́ма, слу́ша се, áко је остарѣла. Јал.

Пробл човѣк гóдине, домаћин поста́л, са има квó да чујеш од њѣга. ВЛк.
Работно, уметно, теквó да ни улéзне у дóм, дóм да ни процвѣти. Држ.

РАДАН —је, и врѣдан је. ВЛк.

— разуман, има, зна́је квó бче, домаћин. Сук.

Радетан човѣк је бн. Пок.

Разговоран човѣк. Њѣга ка срѣтнем, па си поорátимо, онó ми на дýшу лóкне. Чин.

Са —злато се мѣри. Теквó се не раца. Срѣтна је та́ја ма́јна ко́ја теквó очува. Чин.

Са́мо, а сви протíв њѣга! Ама онó избрало добар пра́вац и пробíва се крз мрак, и не глѣда млóго лѣво и дѣсно, зна́је по ко́ји пýт трѣбе да иде. Гњ.

САМО —бн од учитељити има машну на ши́ју и матику на бици́клу, па иде из шкóлу пра́во на копа́ње. ВЈ.

— рабóте, и не зна́ју да стáну, и све има́ју, несóу нíкому нíшта отѣли. А свакога бче да помóгну, и свакога да пречѣкају, па и на́мерника. ВЈ.

Сас ша́лу је живíл. И нѣје бил освѣтљив човек. Пригрну́л љи, остáла сирочетíја, па љи подíгал. И сас нí је живíл, ако му несóу роцѣни нѣго брата́нчетија. Вој.

СВЕ —зна́је, ама нѣма срѣћу од матику. Све зна́је и да напра́ви, и да облечѣ, и да угóтви. Ама с једну́ плату не мóже, па мóра да ко́па на наро́д. Гра.

— има, са́мо још од петла́ уво (да има). Цр.

— мóже да урабóти — што вој бчи ви́де ру́ће вој не остављу. Сре.

Сѣрт на рабóту, па стѣкло, па свѣ има. При.

Сóкол Радóјин из на́ше селó бил је млóго брз на одѣње, и здрав човѣк, а веч стáрци. Једампýт, рáно, види га нѣкој пóзнаник у град, и пíта га: С кога́ дојде тóлко рáно, Сóколе? — Па с младíти! — Па како́?! — Па онí вáркају а јá крóтим, и дојдó. У седамдесѣ гóдине је тбгај бíл. Км.

Сóњу из Бáрје, њѣга куче не ла́је. Кој нѣма злó срце, њѣга куче не ла́је. БЧ.

Стáложан, мíран, човѣк како́ трѣбе. Вој.

Теква́ је женá билá, нíкому не́је пýт прешлá. Рас.

Теквó си бѣше оди детѣ, теквó си добрó и сá. Сук.

ТЕКВ́В —је бн! Че си и кошу́луту од грбíну даде́ за дрýгога. Вој/Сук.

— човѣк нíгде нѣма. Нíкој му не́је на пáр. ВС.

ТÍЈА —ако је текв́в, ако нíско глѣда, он нíско глѣда а високó вíди. Јал.

— зна́је да несме́је цѣло селó, да развесѣли наро́д. Држ.

— има дб́! Пир.

- ТЀЈА ЈЕ —врцкав, млого је добар за слушање. Свакога че услуша, свакому че момогне, па и дете да је. Трњ.
- плин и с пारे, и с мбзак, и не плаши се од ништа. Има си силу и за лоше и за добро. Сук.
- уметан, работан, човек и половина. Км.
- ТЀЈА ЈЕ ЧОВЕК —саглам, човек и—пол. Дој.
- часан и поштен. Тја је добар, илбину не знаје. Вој.
- ТЀЈА —мед лиже, средил животат. Гњ/ВЛк.
- не воли крацу, карање, преговарање. Ако бчеш, ка си у невољу, да те некој посаветује и помогне, иди пре њега. Пир.
- неје ни на мрава пут пресретао. Кс.
- нече ни мрава да згази (Вој); —(ни) краси селото (Брл).
- ТО —га коњ не стиса, све трчи куде иде. И не умара се. И све стигне да уработи преди сви. Држ.
- је мучена душа. Млого се мучила, па је ноњу патњу све запамтила. Неје ној лбоко. Гра.
- ТОВА —је од душу душа. Једнуш је добра. Гос.
- силан човек беше. ВЛк.
- Толко је добар, да би се кожуту стурил за другога ка би могло. Вој.
- Толхе године је ринтала и одила ко прошљак, и са је почела на човека да личи. Гра.
- Ударан човек! А бче и да ти учини. Чин.
- Улеван је, нече с човека да се скара. Гра.
- Умејатан је бил, све си је това он сам изнапрајил. Сре.
- Умесна је, расправна је. Али неје сас снагу, нема нође. Км.
- Цел дбн лежи Миљор како мрк вол и вбздан измишља квб че каже. А ка дојде у село и у народ, и ка почне да прича — јела ђаволе, чуди се. Рос.
- Чува си, прикуткује, дом доми. Кр.
- Чувателан, али неје скрчав. Вој.
- Чувателна жена, и ударна. Не видиш ли квб је све постигла сас десет—прста?! Трњ.
- Чујен човек! Тја је човек чујен и паметан, и доста је да кажеш “ДЕДА СЛАВА” па да се одма знаје и који је, и из којје је село. Вој/Гњ.
- Шалција, веселјак, бче да се шали, бче да су сви весели окол њега. Пир.
- Штом некој “ГА” она одма “НА”. Теква је она, помага свакога. Вој.

ЛБЖЛБА

Дрнкало! Само лбже, само се вапи, а друго не знаје. Вој.

Затрљује! Очи да се не примéти да је лбгáла. Сук.

Зна́је и да излб́же, а умéје и да услу́жи. Ама, ако има́ жéне, нéка и лб́же, мéн не мóже да лб́же. Рг.

КА —Љуба ора́ти, а ти се пообрни да видиш да ли је слнце. Пир.

— он нéшто ка́же, (онó) скóро је текá, сáмо што нејé текá. ВЈ.

Лб́ЖЕ —али и сáм не веру́је. А има и текви́ који ка лб́жу и они́ веру́ју у то́в што лб́жу. Зав.

— млóго. Лопóв у ђáвола. Рас.

Мóре, каквé сéстре?! Заједно лб́жу, тé по то́ва су сéстре. СГл.

Од влакнó руно прáј, и љути се ако му не веру́јеш. При.

ОН —је лб́жóвчина големá! Гњ/Дој.

— ка ми́ пóчне казу́је не мóгу да му веру́јем. Он пóчне да се вáли, па се вáли, па се издáса, па мисли да му веру́јем свé што ми ка́же. И не мóгу да добíјем реч да му ка́жем: Ајд, па да се видимо, вáркам сел НМл.

— прáвога куди, лóшега вáли, текá му бláго, и не мóж му нíшта веру́јеш. ВЈ.

— све нá—прсти зна́је, сáмо кóј да му свé то́ва веру́је. Гњ.

Она́ се одлб́гје на нéга. Вој.

Онó, има, има, човéк поизлб́же, па ако види да му не веру́ју, па мáне да лб́же. А при тéбе крај нéма. ПРж.

Очи му отéкоше лб́жéјечи. Сук/Вој.

Поприлб́скује, ама ка́же понéшта и íстина. (Поприлб́шкује). Вој.

Прво га скрóј, па га пóсле излб́же. Км.

Раска́зује му за Мáркови конáци. Све нéшта óколо, и нíшта прáво не ка́же. Пк.

Сáмо нéшта раска́зује, и квó је билó, и квó нејé билó! И не мóж да зна́јеш каквó је íстина, а каквó је лб́жá. Теквó си је од детíњство. Сук.

ТíЈА —без лб́жу не мóж да жíви (Рс); — че те излб́же, и да не трéпне (Трњ).

То́ва је брáт ми лб́жља. Јá му не веру́јем, а ви квó си очéте. Рс.

У стó једну́ не мóж да му повéрујеш. Гра.

УМÉЈЕ ДА —излб́же, ама не умéје да удéси да му веру́ју. Чин.

— лб́же, милíна да га слóшаш. Рос.

Чáс лб́же, чáс поприлб́скује, чáс се вáли, чáс се издáса. Стáр човéк, и види да му не веру́јемо, ама текá навíкло и то́ва за нéга нејé срамóта. Сук.

Че те излѣже, па нѣма да трѣпне. Чин.

НАПНИВЪШКА

А она свѣ оче, ко овицирѣши коњ, да је напред. Бла.

Ако му идеш по колетијата, че буде добрѣ. Вој.

Бије се сас свѣтове, млати се, мисли да се до—са толко паметан човек неје раџал. Тм.

Бркове обрнул нагоре, да влачи сас њи напер. Да га примѣте! Дој.

Вали се, вали, па се усра од валѣње. При.

ВАЛИ СЕ —на сва уста (Брл); — с мртвѣ магаре (ВЛк).

Важно њој је како она намисли, па и наопако да је. Сви мѣра да (ћу) трпимо и да ћу слушамо. Рс.

Вѣли да се потсмѣва. Рс/Вој.

Вртѣ—сукá, вртѣ—сукá, кво не прáји, и бѣше му — напраји како је сакáл. Сук.

ГÁЗДА —од пенџос. Пк/Брц.

— Црни опѣнци од коња, црне врѣце од козу, па му се не приѣди. Бс.

Глѣдамо, пројде преди нас! Мѣра да глѣдамо, излѣзе преди нас сви. Гњ.

Големá сила! Ка се усѣре, свѣте мѣје зѣре. Вој.

Големѣц је, ама слѣпѣц је. Чин.

Голотѣња га сапѣња. Пн.

Гѣрдо, па не знаје на коју нѣгу да стѣпне. ПРж.

ДА СЕ ПОГЛѣДА НАД —котѣл вѣду (Рас); — помијáк (Вој).

Десѣт ѡвце чува, а премењује се и за у дрва. Пет.

Дѣли —акѣлија! Свакому она памет да подѣли! Кр.

Дѣгал главу, па нѣкога не посматрава. Вој.

Дѣлија! Желѣзан штáп, убаво се облѣкал, иде кудѣ има текѣи ко њѣга, или кудѣ има да се јѣде у туђу кѣћу. Још зѣмус поорáл и дожѣл, па се сá за нѣгде не вáрка. Бла.

ДѣСА —главу, дѣса, ама кá удáри гѣрѣијат прáг на вѣди дѣлѣијат — че ѡбѣри главу, че ѡтѣѣри ѡчи. А сѣг још не вѣди гѣрѣијат прáг. Сук.

Дѣка му је да је влáс, да јѣде нáрод. Сук.

Дѣбар за кмѣта, ама нѣма сѣлѣ за њѣга. Кр.

Е, ѡн је големá рáботá! Ђн је нѣгде—и—нѣшта, ама áјде да не казујѣм. Бла.

Залѣзано му чѣлѣ, па сáмо дѣса главѣту. ВРж.

Замита ка орати, како тамо при њи што се орати. И нече се препрај, това му дика. Пет.

Затре по једно предузеће, направил по једну кућу. Па иде у друго, треће, четврто, и она се затирају, сиромаштеју, а он си куће прави и газдеје. Пир.

И њива, и ливада, и воденица при нас, и па несмо газде. А он једну кравицу чува, и стално се ваљо како је газда. Сук.

Заучен, ама недоучен. Затова му се и чини да све знаје и да је попаметан оди сви. Гра.

И Турчин би бил, и вес би носил, само влас да је. ВС.

Игра се он сас нас како си оче. Са му је влас у—руће. Бер.

Иде, па се лебеди, па се ниша ка бди. Пк.

Испрчи се текá испред народ да га виде који је. А оно ме срамота да га гледам, родá смо. ДД.

Јело само надробен скрбб, гладувало је, а са никога не познава. Гос.

Још једно (јајце) неје снел, а почел веч да носи двајесе. Сук.

ЈУНАК —голем?! Ка се усере свете мује збере. А оне се повише збирају на големо говно. Пир.

— на качемак! Порасал, па му мило, па дигал главу у небеса. Чин.

КА —се разбуди, све буди. Све мора да се тресе од нега од стра. Он је, бре, газда, влас у кућу, ако га на раду не мож често видиш. Нш.

— си је љут на себе си, он ока по друђи. Он не може никада крив даје?! Гњ.

КАКО —блаји, текá не доји! Гос.

— га замисли, оче текá да буде. А оно увек бџ текá не може. Ама, власан је, мора га слушамо, мора си ћутимо. Сре.

— се кокоши таја кокоња, а нема на какво да се кокоши. Гра.

Качемак крка, с белило се трка. Пир.

КВО —је сакал текво је работил. Вољу си је правил сас народ. Кр.

— че му прáјиш, мора да диваш руће. Влас му у—руће. БЧ.

Кóј га гледа и кóј га слуша?! Ако се он сматра за големога, това си је негово. Текви је увек имало. Чин.

Која је таја која мене нече — рече јучера Јовча залуави. Ама текá од страну (ка се гледа) не изгледа (млого паметно). Пир.

Кућа њим малечка. Да прднеш (у ну) че се распршти. И он каже: газде?! Кр.

Куче да вржеш при њи да живи, мора да цркне. А сас квó се толко напињају, неје ми јасно? Држ.

- Лизнуло на тањир, па се загосподило, па никога не познава. Вој.
 Луд, паметан, он је један, и најпремењен, Тоша у селу. Изв.
 Марш там! Ч—им при њега?! Мѐн ми је дошло да си главу отђинем од
 њега. Не видиш ли га да не ступа ка бди, толко се на високо држи. Пет.
 Мисли, че собри брегат па с рогове рије, рије. При.
 Млого се издија, вали се, па се усира од валѐње. Држ.
 Мбда ћу напиња, голоча ћу сапија, а и с памет неје за големо издијање.
 БЧ.
 На колѐна сам га молила, а он ко да ме више не познава. Гос.
 Напело се, брѐ, ко вшкѐ, па му не мож придеш ни с говњаиву мотку.
 Трњ.
 Нашло това куче бачију без пцѐта, па врти горе како си бче. Сук.
 НЕ —боли га срце за децѐта. За њега да има, он да се најде и облече, а
 ако некој писне он (га) одма бије. Он—је башта, влас у—кућу. Сук.
 — знаје да се умери. Не види кој је и куде је. Вој.
 — може га чушну (још) од столицу, ама нече да се ни това забави.
 Јал.
 — смеје да каже “ОВБС”, не смеје да цивне пред њега! Дѐ—земи му се
 клања. Трњ.
 Неје имал лѐб да једе, а са не мож (да) га познајеш. ВС.
 НЕМА —више ни ората сас њега! Кр.
 — куче за квѐ да га увати, а он се кочопѐри. ВЛк.
 ЊЕГОВОТО —јајце све по двојчно, а мѐјето све не ваља. Соп/Брл.
 — је јајце сас две жлчѐ. При/Вој.
 Облѐкло се, нађиздило се, па дигло главу, па не гледа куде ступа од
 напетѐ. Трњ.
 Образил се, па никога не гледа. Вој.
 ОД —гоца знање, па ништа не знаје. Трњ. (знање/знање. Вој).
 — шкѐлуту навам познава Држинчање, а у град ћи не познава. Држ.
 ОДВИЛ САС —зло и избил испред сви, и са (је) влас. Пет.
 — зѐр, сас окање, сас силу, и накарал народ да—га слуша. ВС.
 Одвила сас зло, и сви мѐра да вој ћуту у кућу, а млада невеста. Трњ.
 Он ведри, он облачи, теквѐ време дошло. И само дија главу како коњ.
 Срѐ.
 ОН ЈЕ ГОЛЕМА РАБОТА! —Ка се усѐре свѐте мѐје зѐре! Кр.
 — Крупно говно, коњско. Рс.
 ОН ЈЕ —и куче и човек. Ама си је почесто куче. Неје текво за влас. Ор.
 — на поповскуту капу на пупунћуту пупуњѐкат. Кр.

- уочљив, он свакому казује *у*—очи, па и ка не трбе. Ама на това мѣсто, па мѣже. Гра.
- ОН —нема дѹшу да орати, а бче народ да води. НМл.
— сечѣ, он бче све по конѣц да иде, и никој да не смѣје да писне ка он нешто каже. Соп.
- ОНА —кокѡна, само седи и умргује се. Она мисли да је нади сви, не види си вршћете. Држ.
— ли је за премѣну?! Дѡм да је, дѡм да си седи, па да љу сѣнце не види. Гра.
- ОНО —неје за голему валњу! Ама те, да га повалимо, да га још малко дигнемо бд—земи. Вој.
— силно, и то што нема. А кад би имало, не би га никој сапрл. Пк.
— су све мирашћѣне ѣсте, у ѣсто љи грне мѡж турѣш светѣ. Држ.
- Ослободи се, дојде на влас, па почѣ да ни замѡчује. Бла.
- Отврљи штрѡкуту тѣја Дрѡпља, па са никога не познава. Вој.
- ОЧЕ —да је ко дете на големо гѡсје, сви да глѣдају у неѣга. Грш.
— на говно гѡрња корѣ да бѹде, да је све она изнад друђи. Држ.
- Поваливечера! Све што је при неѣга, све је најдобро. Вој.
- Подголемѣла се, па од големо не види кудѣ стѹпа. ПРж.
- Прави се важан, а ништа не разбѣра. Држ.
- Право кажеш, ѹметан си?! И кудѣ би ти крај било да неси будѣла и да неси забрѣден! Сук.
- Прво заплѣши, па после му лѣко да влада. Јел.
- ПРИ —њѣ је свако јајце сас две—жѣчѣ. Чин.
— њу све (ко) бѡмба да пѹкне, све да се нешта крупно чѹје за њу. Пир.
- САМО СЕ —кокѡрчи (Вој); — чепрка (Држ).
- Свакому се потсмѣва, а оно бѣш све за смѣј! Изв.
- СВЕ —оно знаје пѡвише оди сви, најбоље. Алѣ! Гра.
— бче да је одозгѡре, све мѡра да је она на говното гѡрњата корѣ. На гѡрњуту кѡру се дивѣло. Држ.
- Сирѡтиња! Дѣва главу, ама нема на каквѡ. Трњ.
- СЛАМУ ЈЕДЕ —кѹраж држи (КР); — чивѣ врља (ВРж).
- Сѣсѣпује ме таја алѣ. Сѣсѣпује ми здравје. Мѹж, влас у кѹћу, ама нема ни дѹшу ни мѡзак. Вој.
- ТАЈА ПА —кокѡна (Вој); — све да је она на површѣну, на чучѹл да излѣзне (Чин).
- Тѣм да је прѣва, овѣм да је прѣва, па се раскрилила на све стране. Вој.
- Текѣв је он: само се напиња и само урнисује друђи. Пир.

ТИЈА — беше ђорав, па прогледал, па са далéко види. Брл.

— је на говнóто гóрњата корá. ВРж.

Тóва куче дошлó на влас, погосподило се, и óдма одвртéло óпаш. Дој.

Тојáгата му се ўлбшта (од носéње), снау тражи ама ћу нéма нáјде у тóлко девојће. Не знáје за кудé је, па иде там кудé му нејé мéсто. Јал.

У нáше селó се све текá дéси да су будáле на влас. Км—Б.

Узимáло од нáрод, узимáло, па заборавило. Кс.

Ујашила сви, распрáвља, мýжа тéра да у слýша. ЦД.

Улéзла му водá у ўши, затóв је главýту тóлко дигал. Рос.

Уржáл се, па с дрво при нéга не мóж да прýдеш. Км.

Че мý дóјде из дýпе ў—главу, нéче још млóго да дýва нóсат. ВС.

Чýјена мирашчýка! Нејé смејáла муá да—ћу поглéда, муá од вид. Држ.

Шегóбљивљиви! Све óн мýсли да је нáјпаметан. Сук.

ПРОТУРЊАК

Ала сам се најéла ко крнó говéдо. Пк.

Бóсе нóће под астáл, прáсе на астáл. Рс.

Брбáра сýде рéдома, брка и кудé трéбе и кудé не трéбе (ујéдење). Вој.

Голéм трóшлија! Трéбе млóго пáре и млóго јéдење и пијéње па да му затýсне дупéто. МЈ.

Детé на рáботу, ама мýж на јéдење. Вој.

Дупéто му пóшироко од кошýљуту. Дој.

Иде на вр на грóбиштата, сáмо за ложичу пилáв. Пир.

Изéл, испил, исрáл, измочáл, па са нéма ни кудé, ни каквó да једé. Вој.

Једé, ама се нýкад не насýтује. Цер.

Јéде, јéде, јéде, па се напé, па се извури, па сáмо што не прéсе. Сук.

КА —зýне, áлу че изедé. Грш/Вој.

— нéмамо, нéмамо, ка имамо — шибамо. Текви смó си ни. Гњ.

— се разједé коњá че изедé. Ср. (Вóла.Кр).

— сéдне да једé че изедé и бóга и бокчетýјата. Вој.

Каквó је остéл, тоvá је испил и изéл. Чин.

Локмáш! Кудé чýје да има јéдење, да су свињý клáли, тáм трчи. Сук.

Мáлко су му два вурњáка. Изв.

Мáни га, тоvá је големá алá! По једбн вурњáк на једнó јéдење, и пá му мáлко. Држ.

- НЕ — знаје што је глад, не знаје што нема, само тражи да једé. Кп.
— наида се! Алу би изéл. ВРж.
- НЕМА — ништа од човéка, само једно једeње и пијење знаје. Пир.
— си кантáр, нема си никакву мeрку. Брл.
- Нí (мý) лeб дóста, нí му мánца прескáча. ДЦ.
- Óмаа (по) цeл лeб на једно једeње, и пá му мáлко. ДЦ.
- ÓН — ако не умéје да се умeри, ни му несмó крíви. Рс.
— си мeру не знаје, нeма си кантáр. Гњ.
- Онá парý не држи. Бонбóне че си кúпи ако не мóже дрýго, сáмо да тýра у алýту. ВЛк.
- ОНÓ — протýрњак. Свe онó да изедé, свe да испијe, свe да прокáра крз гузицу. Пет.
— се човeк не мóже од нeга (ни) скýта. Ка једeм нeшта, пóд—земи дá сам че ме нáјде. Грш.
- Пáре му—сe—не заврчáју. Трњ.
- Парý не заврчá, све прокáра што зарáди. Сук.
- По цeл вурнáк дeдá Ђýра је јeл на једно једeње, а нeма ништа од човeкa. ЦД.
- Пóјде Дóка на косидбу и понесe голeмý косу. И даду му лeб и с--лeб за ручéк. И он, штом стíгне, сeдне, и прво лeбат изедé, па забeре óткос од двá скрóча ко алá. ВС.
- Протýрњак! Тíја че волá изедé. Км.
- Рeћни му прeсти, па му ништа, ни парá, не достýса. Вој.
- Тáја нејe знала за нeма. Ста.
- ТÍСА — је лeвák обрнут. Дој. (Тóј је. Гос).
— кá се разјeде, áлу че изедé, свe ометe што му принесeш. Км.
— кá сeдне, волá че изедé, балóн винó че испијe. Сук.
- ТÍЈА СЕ ЈЕ НАЈEЛ И БЛÁГО И СЛÁНО, НЕЈE — за ништа жeљувáл (Вој)
— му остáло жeља за ништа. При.
- Тíја (слýга) че зáтре гáздуту у кóрен. ВРж.
- Трáжи сáмо да ге нeкој пóји и рáни. Гњ.
- Црвíво дýпе, па узíма све што му дó—руку дóјде, и што мóже да се једe. Сре.
- Широчéк си је! Нíшта му од плáтуту не остáнује, све прокáра. Пир.

РАСТУРИКУЋА

Ако сакаш да си душманин на себе си, а ти још пи! —Ама све това знам, ама проклѣта капка, не могу без њу. Че пијем, па додѣка бче. Чин.

АМА —засѣдал узастопци, па по цел дѣн пијѣ. Нш.

— па голѣмо гѣсје?! Налокало се, па ништа не види. ДД.

Без ич по мѣже, а с малко не мѣже ка почне да пијѣ. Сук.

Гледај у њѣга, па за другога не питај. Огледало ти је пред бчи. Изв.

Деда Лѣка утепа бабу—Мику, она само труби. Дошл момчѣ на четри деца, па се игра сас њу како си бче. И стално пијан. Вој.

Дошла жената му да га одвоји од пијаниците, па му рекла: Чале, свињата рањеницата много блна, ајде дома да љу лечимо! А он, пијан, сас влашу у—руће, рекл вој: Нека цркне! Ови овде што смо, че дојдемо да у изедемо мртву. ДД.

Е, не мож жабу у воду да накараш, та и њѣга да пијѣ?! БЧ.

Закрвавил с бчи, па све иде нашевел— недевел. ВЛк.

Засѣдал узастопци, па само пијѣ. Нш.

Зорле се налевчује, ама бче све да га испије. Без мѣру пијѣ. Ала! Трњ.

И луд од пијаного бѣга. Како отвори капљу, свити се разберају, никој нече да му је у—речу. НМл.

Иди рано при њѣга док се још неје напил. ВС.

Испил си делат, и више не пије. Ама да је престал порано и са би бил здрав и убав ко што беше некада. А не—би—си ни њивете распродал. ВС.

ЈА —га текá намерисујем, попивкује малко. Пет.

— сам најгазда у сокакат! Ја сам у овѣја сокак гáзда! — А и ја ка се напијем, ја сам па погазда и оди тебе. Негѣ, де—се не прави на алу него се трезни и вацај се на некоју рабѣту. Гра.

Једно пине, друго чушне, једно пине, друго чушне, навузгала се, па ич не види. Изв.

Још не умеје да бди, а пуши. Че затре дом. СГл.

КА —дојдоше, па ка засѣдоше, па траже једење, па траже пијење, па њим неје доста. Па почеше да пцују, и да шѣбају, и да се замлачују. Девојчетѣјата се разбегаше од срам. А беше дошло и ни, старити домаћини, да бѣгамо од текви безѣчни и пијани гѣсје. Гра.

— једѣ и пијѣ, он малко повише заграби понѣкад. Јел.

— пивне, па ка добије рѣч, па га не мож устајити. Јал.

— улази у авлију, бдма тражи да му сипују вино или рећѣју. Јел.

КАД —пине, па кад добије малкачко силу и крила, че му се одврже мб-закаг, и нече да знаје квб че да каже. Гра.

— се напијје, дбн и нбч га нма дбма. Об.

Какб умре, он ману тблко да се напива. Са пије на задушницу, па на задушницу. Кр.

Крка пак! А једно време не пијеше, бше се поманул. ВО—Д.

Куде лоче, там и лаје! Кво мбж да одбереш од пијаницу?! ПРж.

Лбка и пије, а после прави свашта. ДД.

Лбш је у пијанку —бије, пцује, бка, прј нered. Кп.

Ману си жену, пропи се, забуби се начисто. Црв.

Мерше на ббчву сваћн дбн. Све си је бн ббрћутук пијан. Сук.

Мбре, не кани га да пије. Он је и без рећнју блесав. Јел.

Морузница у торбу, рећнја у задругу. Те това је Дббра Дрда. Дој.

Налокало се, па си ни ймето не знаје. Сре.

Наљевчило се, нашљокало се, па на човека не личи. Трљ.

Напи се, па све потроши. Пет.

Напије се, па не знаје кво раббти. Пок.

Напило се јбш вечерту. Ка се разбудило ујутро, магаре му одврзано. Требе да га пијан неје ни врзувал. А бн батали бвце, батали све, узне вилу, затвори се у појату и чека тога што му је одврзал магарето да га убодје. Те каквб пијанка направи од паметнога човека. Пок.

НАПИЛО СЕ, ПА НЕ —мбж да стоји на—нође. Од нбг нма ништа од човека. Дој.

— разбира по којн свет оди. Рас.

НАПИЛО СЕ, ПА СЕ —на алу направило, па да га не погледаш. Сук.

— отруло од пијанку. Зс.

— умбчало, па текá стоји у народ, на свадбу. Навалило се на ббше, па му се текá цеди низ бревенечити. — Йма једбн текбв и при нас у Пбклешицу, Тбма, текá ко вашега Лбубу. ДД/Пк.

— усрало. А децáта се малбчката збрала окол нбга, па се сáмо ћикоте: ћи—ћи! Ђи—ћи! Вој.

Не дава му да пије, бн је и без пијењето шашав. Соп.

НЕ ДРЖИ —га, не мбж да мирује, пак че пије, и пак че се бије, и пак че се кара, и пак че си дбма отиде сас крваву главу. Пет.

— пару, бдма трчи да се напије. ВЛк.

НЕ ЗНАЈЕ —кво пије. Пије винб, пије рећнју, па и гас да му принесеш, и нбга че (чини ми се) испије. Пир.

— си границу кблко че пије. Чин.

Никада си дома пијан не иде, увек га воде. ВЛк.

ЊЕМУ —буре при главу. Држ.

— се смеју и децата. Направи се на алу, па се ваља по путиштата ко свиња. Км.

Обикаља да пије рећију, ама жената љу закључила. Држ.

Обича да обрича. А после, ка се истрезни, сви му траже да даде квó је обрекал, па и онија на који ништа неје обрекал. Зав.

ОН —знаје кад работи: ујутро, кад се збирају пијаниците, и по ручџк, кад се врчу од работу. Трџ.

— је добар, добар, млого је добар ка је трезан. И по једну недељу не пије. А у другуту недељу се—не трезни, и тџг у—свет да бегаш од њега. НМл.

— млого пијеше, па се беше извезал, па излезал из дрџете. ВС.

— нема млого памет, ама тџв што има, има. Ама само док не пине, а често пине. Рос.

ОН СЕ —и не трезни (Зс); — не прибира дома трезан (Ста).

Он не пије сви—дни, ама ка пине да неси близа. Не знаје ни квó, не знаје ни штó. Вој.

ОНÓ —не пуши само ка спи и (ка) жваче. Изв.

— сви пијемо, али он си не знаје мџру. А синат му се па и не трезни. Бла.

— се напило, па тражи паре за леб. Дадџ му башта ми паре, ама га убаво начегари. Зав.

Пару не заврџа. (заврџа). Зав.

Пиј, сине, пиј, ама колко ти је благо! — Онó си ми, нане, све благо! ПРж.

Пијан легне, пијан се дигне. Пн.

ПИЈАНА АЛА! —Беше се напило, па смо га ко мрџавца купали. ПРж.

— Бљује, па се понџкад и усџре. Збира децата и мујете. Иде смејане по њега ко по мџчку. Чин.

Пијаница је бил, ама неје продал ни бразду. За дом си је па водил рачун. ВЈ.

Пије ли, пије! Буре без дно! ТД.

Пину малко, па после ка разврза орату, једва се откачимо од њега. Рас.

По једну недељу не пије, и тџг је млого добар. Ама другуту (недељу) се не трезни, само пцује, кара се, набди маану. Ка је пијан, свџ му једно ко на џравога дџн и нџч, а кад не пије онџ се растресе, и пџчне да ме искарује. Пир.

Погледе га! Лоше оди, напило се. Че ме бије, че мора да бегам па у нашти. Пет.

Прво сврне при “Два голуба”, па се нацврца, па си тегáј дóm дооди.
ПРЖ/Пир.

Работи, али кад пине држ си ђавола. Па ка добије реч, па уби бóже! Зав.
Работил, не работил, ни му тóчимо да пије. Ама, он се па и покани да
работи, а има друђи који пију, а не рабóте. БЧ.

Расипидом! У кућу трéбе највише једбн да пије. Пију ли двојца, готóв
је дóm, пропáда. Брл.

Сá је текв како што је на тебе дрéјата, црн, па подбул. Пропи се, свé
затбр. Рос.

САМО —гáс и мáз не пијé! Пир.

— пије, и једно си знáје, и не мóж да замисли да ти нéшто трéбе у кућу.
Зав.

— рабóте, једу и пију. И свé што стечу, све изеду и испију. Ама млóго
рабóте па њим стíва. Трњ.

Саплита се, óка пцјује, изгуби се ко да нејé тíја човéк. Грш.

Свáкоме наздрáвља, сас свáкога пије по чáшу, па се он највише напијé,
па му се пóсле свí смеју. БЧ.

Селó њој се смејé! Женá, па пијаница?! Држ.

Тáта иде пијán, бéгете на тáван. Тм.

Тé, пинул је сá мáлко, па че му је дóста до пáнацур. БЧ.

ТИ СИ —алáлема мињувáл при буре́то?! Чин.

— злáтан ка си пијán. А мóјти чудо ствáра, па се узрта, па се свí
разбéгамо. Јал.

Тíја је дужан и на пцетáта, задужил се до ушíти. Задужила га рећíјата.
Сре.

Тóв је несрétник човéк! Напи́ва се. Пок.

Товá је прекáрано! Товá сáмо мóже алá да напáрај, тóлко да испијé, и пóсле
тóлку штéту да напáрај. ВЈ.

У ббчву да улéзне, сýв че да излéзне. Пир.

У главуту му пау́чина, а пүши туту́н па му дорíм на дүпе излáзи. Сук.

Узé ми дéл, и сá је све смочáл. Км.

Узне цигáруту, па ћу засíра, па ћу заглéцује, тóлко му во́ља за тíја
проклéти óтров. Држ.

Умрé Јóва, ама нејé жéдан умрéл, не мóж си чéпимо ўста. Испíл ћило
рећíју одједнуш наштé срце, па пóсле умрéл. Пк.

Ўтлапи се, па бíје. Сédне, па јédне, па пине, па се утлáпи за нéшто, па
се сéти каквó му је мáјна си причáла за жену́ту, па пóчне да ћу бíје,
па селó збéру. Пет.

ЧЕ —га поје пак сас расол, пак че га трезне, пак че ветера конштраци.

Сук.

— престане да пије, ама кад умре. Ш.

Чича ми се удави у вино, у бичву. На црево улезал у њу и удавил се. Рас.
Чорнул малко, па ка се расмејал, па ка се распојал, не можемо да заспимо
од њега. Сре.

Што искара он изеде, испије, потроши, и па нема ништа. БЧ.

Штом се напије, одма се тепа. Бер/Пир.

РАШЧОВЕЧЊАК

А он па воли младата пилишта. Тека, па само љи оближе. Брц.

Ако је работа, све ја да уработим. А ној, дбн—ноч, дбн—ноч, све си ној
исто — спи—сћита, спи—сћита, у сјнце и не гледа. Држ.

Беше се поднела сас старца, кучка, мбж черка да му буде. Гњ.

Блазни свет, а родá у—земи да пропадне. Гра.

Болје да си је главњачу церову у дупе набил, него што се оженил за туја
ораспију. Пс.

Вануло ашљакљкат, и текá си му најдобрó. ВЈ.

Верка је оди те толачко заргала сас мужје. ДЦ/Гра.

Влачило је речће! Које како си је. У моју вамилију това неје имало. Гос.
Врже манистата тува, и тури хитку. И одма у познају који теквe траже.
Зав.

Вртунка је она од крај време. Рос.

Ганка си је Ганка! Прво си је хев правила сас Јанка, после си је хев
правила сас Станка, а са си прави хев сас сви редома. Д.

Димат си све по тебе иде. Куде идеш, све по тебе иде. Рос.

Дованула се сас момчетија, па само орлеца. Вој.

Дрнкаше ној кантуту. Тм.

Дрт човек, па се замлачује (сас девојђе, па и сас девојчетија). Сук.

Задржна женá! Затича га, и иде куде си бче, и прави саир. Сре.

Замлзла га, памет му узела. Сук.

Знају ној алиштата, нема да дозволе да њим се у кућу дотресe. Пк.

Зорле по—зем оди, а по жене оди. Тм.

И она је прекарала триста ђаволије. Добро је и жива. Јел.

И таја што си од њега отишла бези дбн, и она неје добро прошлá. И толко
жене после промени, доводи искарува, доводи—искарува, само он добар?
Цр/Пир.

Изгустирало се у младити дни, па се неје за нигде. Брц.

Їмају си онї шумш, ама се не одавају. СГл.

Какó че га је срамота ка је узел срамат у куче, и баш га брига. Све му равниште да—ли—је дн, да—ли—је нóч. Гра.

Мáјна ми је големá курва! Затóва млóго мрзим курве. ПРж.

Наалил се на помíјете. Тíја нéма дóм да збéре. Брл.

НЕ —знáје ни срам ни стрá (ВЈ); — мóж се откáни (Вој).

— умéје две слáмће да прекрсти, а резил убаво знáје. Кр.

НЕЈÉ —имáло стрá, неје имáло баштá, па се влачíло по путíштата с мўжје, па је и уз трн и уз грм рацáло. Пир.

— козарíца негó курварíца. Дој.

НÉМА —мóзак колкó једнá чáвка тáја Лéна (ВС); ни стíд, ни срам (Рас).

Нí је распуштеница, нí—је удовица, а сíна íма. Пир.

Нитí знáје кудé је, ни кудé је пошлá, ни кудé че стíгне, ко кучка лúта. Кр.

Нóј па нéв што сам љу затéкал с Јóву на кўп. ВС.

Оди све рáботе, у курварлбк и у мурдарлбк се нáјразбира. Сук.

Оженила се колкó да íма кóј да нóј је на децáта баштá. При.

ОН ЈЕ —голém мрснíк. Кр.

— лáпавина! Што зарáди све испијé, прокóцка и на женéтíне потрóши. Соп.

— узел у куче óчи, (неје га срамотá). Соп.

Он ме је убаво да благосíвља женéте, ама не умéје да рáботи. Изв.

ОНÁ —мислила да че га промóча, измóча, ама оно нéче, че мóра да се рáца. Зав.

— му је господáр. Рáботи си кво нóј прдне нá—памет. Їде брўка по нў ко по кучку. ВЈ.

— не бíра ни Циганина, ни Бугарна, свáкому дáва, па и детé да је, па и стáрц у стó гóдине. ВС.

— неје млóго одрóчљива. Вој.

— нéче да си кáља обрáз, а он снíта по селáта, и кудé íма две жéне, он трéћи. Рос.

ОНЇ —се отрéсоше оди нў, оженише гóвна, па сá нéка му друђи мíсли. ВЛк.

— су на једнў пáмет с мужатóга. Трњ.

ОНÓ -да íма акбл у—главу не бí текá реботíло. Јал.

—на све íма крај, и на јéдење, и на пíјење, и на рáботу, и на све íма крај. Сáмо на онóва, на курварлбкат нóан — нéма. Гра.

—сáмо (још) пцетáта љу не јáше. Прж

Опљаштила голу гузицу па се само вртка пред мужјети. Трњ.
 Паре, пијење, коцка, трговија, и чужде жене. Па понекад и девојче, кад
 му падне. Текв је он. Кр.
 Питај бога кво је све работила кад је била млада?!
 Повел га ђавол на зло, па не знам кво че напраји. Че си растури домаг,
 това че напраји?! Изв.
 Пробило се това на сва врата. Али без мужатога, да њој не смита. Нш.
 Пчешка му работа. Оно се сас това дичи. При.
 Са да ћу тражи и с борину, ама ћу нема дом. Са му подобра, поубава
 оди друђе, ама умрла. ВЛк.
 САМО —клоцати депата. Вој.
 — се забди, и шита по мужје, и другу работу не знаје. Трњ.
 — шеста с очи. Држ.
 Сас женуту се нашли. Не знајеш кој је од њи полош. Пет.
 Све је испрода. Неје лбо кој се на това даде, на курварлбк. Вој.
 Шита, па повлекла бесовицу по њу. Држ.
 Теја што се мажу сас цвилку и пудрилку за панацур, асли су ко веште-
 гарће. Прашиште њим се налепило на лице, па ко да су се с коњску
 мочку спрале. Убавило за пијац и за бунште. Држ.
 Теква си је од девојћу. Дечица му родила, па мора да ћу трпи. Пир.
 Ти си, значи, теква била, а овам се пражш на девојћу! Бла.
 ТИЈА —знаје која какве гаче у село носи. Грш.
 — је ко куче, тија је изгубил срам. Сук.
 Таврогуза и мрдогуза! Пошавеше свити по њу. Гњ.
 Толко је чесна, само још на башту си што неје дала. Соп.
 Узела у куче очи, па си иде редома, сас свакога, не пробира. ВЛк.
 Првиво дупе! Не мож дом да си седне, не мирује, мужје тражи. Сук.
 Чокал њим кантуту, народ да знаје. Тм.
 Често се закача сас младете, па че му серу у бркове! Зашто да му не серу?!
 Гњ.
 Шоврт жена! Од њу ми немоб казујеш, де нешто друго да си оратимо! Вој.
 Шокица узвери народ сас курварлбк. Сас свакога поче да иде. Пир.
 ШТО —искара, укара, што искара, укара, и како да има?! Кс.
 — ишчука, начука, и за кћу не мисли. Пир.
 Штом си не добди дома на спање, това је мангуп. Пир.
 Штукла је од сабале, и јоште не добди. Брп.

САМОЖИВЊАК

Ака и онó, не знаје да се одмóри. Óче да стечé зачáс, а онó не мóже. БЧ.
Ако ћермида пúшти мáсло, а комарбц лóј, а пóп сáзу, та и óн га чáсти.
Кр.

Баштá му је стíснут ко две—пáре у ћесу. Не мóж му иглú сас варију у дúпе набíју. И тóва сас чúк од пет—ћíла. А и óн ко баштú си. Рас.

Богáто сас пáре, и сас децá, и сас стóку, и сас зéмљу, а цицíја. Вéгар ти текбв газдинлбк?! Км.

Видиш ли (га) какбв је незасítњак?! Грш.

Вика за тéтку, а пíпа ћилимат. С једно—óко вика за нý, а сас другóто глeда каквó че дрпне. Пир.

Гáзда, ама за нíкога нéма ни пáре ни срце. Брц.

Глáдан за пáре, а нејé за рáботу. Пир.

Голéм заламáч, óче све у нéга да је, свóто пóље да кúпи. Сук.

Гоцá сéца, гоцá рáботи. Амáлин! Óче свé да гíне, при нéга да је, да се засíти. При.

Да несбм ни вóл ни кóњ у тíја човéци. ДЦ.

Дáваш му и сас кáпу, и сас шáку, и пá му мáлко. Изв.

Дóјде мáлко како заблесáвен сас тúја нeгóву големú рáботу. Км.

За цицíју кáжу: Двојíца га држú, а трéћити му чúка јексér у дúпе да не мóже да зáспи. Кр.

Збíра, збíра, а за когá тóлко збíра, децá нéма?! Чe лéгне и óн једбн дбн ко лéшник. Вој.

Зграбнó дúпе! ВРж/Вој.

ЗÍНУЛО МУ —алáта (НМл/Дој); — алáта, па се не мóж наједé (Гњ).

И кóш че му плетém за пáре, свé че рáботим сáмо да збéрем пóвише пáре.
Дра—Б.

И он текбв, цицíја, стíснут, ко да га је Мíка Папалíка родíл, ко да му нејé зéт. ВЈ.

И с нóђе, и с рúће је копáло, сáмо да дóјде до тóва, да је у нeгóве рúће.
Км.

И што исéре, и тóва би изéл. ВС.

Иáко је тóлко стáро, и мóж јúтре да гáвне, ама ни једнó гóсје не пропúшта.
Не пúшта младíти да íду. Цр.

ÍМА ПОПÓВСКУ РÚКУ —не дáва, а узíма (Чин/Кр); — сáмо узíма (Гњ).

ЈА —бијем тупанат, а он зби́ра бакши́шат. Пк.

— више ценим паре него здравје! Текá све оратеше, бече голѐм сребро-
лѹбац. Па и он умре, и претече млого од његов врс. Трњ.

Јајца крз рупу пушта. Па која не пројду, за њѐга, а која пројду — предава.
Влк.

Ка се усили (на ра́боту), не уме́је по́сле да ста́не. И не тре́бе му нагњича́р,
не тре́бе му ни́кој?! ПРж.

Кад год мо́жеш, и кад год има, узимај! Текá си учи́л децáта, и те са, она́
пострашна од њѐга, цел свѐт оче да згрну, да је у њине ру́ће. Бри.

Ка́же (да) ме́со не во́ли, а ка оти́де на—госје изеде́ по́више од ме́не. Жа́л
га за па́руту да си сам ќупи. Рс.

Какѳв је скр́чав, да мо́же у гроби́штата би свѐ однѐл. (понѐл). При.

Когá он оши́ша ти́ја по́сле не мо́же да урасте́ (ни́) за десѐт го́дине. Кр.

Кóлко има, он гле́да још то́лко да има. Ако му даде́ш, да зна́јеш кому́
дава́ш, кому́ од голу́ ду́шу двоји́ш?! Држ.

Ла́комо за паре, ла́комо за пи́јење, ла́комо за једе́ње, па умре́ и онó. И
то́ва пред нас, без вре́ме. Бла.

ЛАМТЊИ СЕ ЗА —једе́ње, за имóт, за паре, за чу́ждо (Јал); — чу́ждо (Вој).

Лóши су млого. И од бóсog опѳнци че собу́ју. Км.

Ми́ка му је бра́т, али (је) једѳн за́видан чо́век, за́видан чо́век та ма́ни—га.
Свѐ он да има. Гра.

Мо́ре, ти́ја ли скр́чља?! Ти́ја си не́че даде́ ни грозни́цуту. Вој.

Намура́ло се и бла́го и сла́но па са оче и од мо́јту сироти́њу да зака́чи,
још да има, не́је му до́ста. Сук.

Натиса́л на ра́боту па смр́т че си створи́ са́мо да ста́не на́јгазда у селó.
Пк.

НЕЈЕ́ —му за работу́ту, него за парѐте. Гра.

— она́ млого да́шна. Не́ма ти даде́ трн óко да си изва́диш. Пир.

Не́ка има и и́ље и ми́ље, бри́га ме. За њу́ си има, за ме́не не́је. Вој.

НЕ́МА —дно́, ко поповска торба́. Вој/Чин.

— ду́шу друго́му да даде́, да помóгне, а свѐ има. Сук.

Ни́ пи́је, ни да́ва. Чу́ва свѐ за они́ја свѐт. Рос.

Ни́шта му из—ру́ће не изла́зи. Рс.

Њего́ва се парá не ту́рчи. Бер/Пир.

Њѐму све тре́бе, и са́мо п́лни це́пове, и на дру́жи не гле́да. Км.

О стра́шно чу́до?! Па, ако је га́зда он ро́гове не но́си. Пет.

- ОД ЊЕГА —да не отóди, а кам њега мóже. Дој.
 — не отóди, млóго је скрчав, и ништа дрóгому не дава. Рс.
- ОЊ ЈЕ —и сéбичан, и зáвидан (Сук); — млóго скрáпа (Дој).
 — текvá душá, он за пáре мóже и брáта да убíје. БЧ.
- ОЊ ЈЕ ТЕЖАК НА —давáње; — парý. ЦД.
- ОЊ —све óче да је у његове рúће. Пир.
 — си све наврчá вóду на својú воденицу, и нејé га брíга да ли трéбе и онéја воденице да мéљу. Рас.
- ОНÁ —íма сáмо једнó превó, ко кúрјак, па се не мóж наједé. Пк.
 — не дозвáља влакнó да њóј пропáдне. Сук.
- ОНÓ —је увек отвóрено — нíкад му дóста нејé, нíкад да му претечé. Ако íма једнó, а онó увек тражи дрóго. Пир.
 — нéма сéтку! Óче све сáмо да урабóти, дрóгому пáре да не дадé. Брц.
 — њóј се умалејáло у очити па сáмо сéца, сáмо купúје. Цр.
 — óче да је свé у њéга. Сéбично, челáто, саможívо, ко да нејé крстено, ко да нéма дúшу. Зав.
- Отишбл је у једнí драмлијe. А и онó теквó, па се стíснуло, па не дава трúnчица да му пáдне íз—руће. Сук.
- ÓЧЕ —и да стíсне, и да прдне, а онó не мóже текá, нити је нéкад моглó.
 ЦД.
 — цéл свéт да је његов, пá му све мáлко. Кп.
- Пáзи се да га бблá не убéцка. Брл/Дој.
- Помијáрка женá, грабљíва женá, саможívо нéкакво. Гра.
- При њéга нéма празник, нéма нéдеља, он стáлно рабóти, óче да је најбóгат, ама у плáнину се богатлбк лбко стíча, лбко се богáт не стањује.
 ВРж.
- Присíпује на млекóто вóду свé док се белéје, па га тбг продава. ЦД.
- Рачунцíја голém, ја се не ортáчим сас теквóга. Кр.
- С ЈЕДНУ РУКУ ДÁВА —а с двéте узíма (Соп); — с пéт узíма (ВРж).
- СÁМО —врндí! Свé си рабóти ко да нéје остарéло. Óче богáт да умре.
 Ор.
 — глéда, и сáмо се мршти. Па ка спушти онéја вéце, онéја трéпће, па ка се умргне, да ћу не гледаш. И све њóј се малí, и свé би удавила у кáпку вóду. Саможívо, сéбично, рíжа големá. НМл.
 — залáма! Мáлко му његовото, па сáка чуждо. Вој.
 — летí за пáре, не глéда ни лéво ни дéсно, ни да ли је срамотá или нéје. Лáкомо, за пáре че цркне! Соп.
 — прибíра, а ништа нíкому не дава. ВС.
- Саможívно теквó, без дúшу. Рас.

СВЕ —га стра да че умре гладан. Бла.

— гледа, ка се с некога ортачи, да претегли на његовату страну. Текву душу има. Км.

СВЕ МУ СЕ —мали у очити (Км); — рука тресе ка требе да дава (ДЦ).

Сѣбичан, па рабѣти, па кѹћу пѣни, па пѣре на кѹп тѹпа, па кѹпат растѣ. Оно че га тѣја куп и закопа на—крај. Гњ.

Стѣлно ме обѣра, од њѣга не мѹгу парѹ да завртѣм. Пет.

Стѣсал се ко пет пѣре у ѣску. Кр.

ТАЈА —ли татабица че ти дадѣ нешто?! Вој.

— па рѣја?! Оче све у њѣга да је, дрѹгому ништа не дава. Држ.

— чека оклапину, чека да њѹј нешта падне чѹждо, да га не зарабѣти сас зѹѹј како ни што га зарабѣтимо. Држ.

Текѣв је он чѹвѣк —све гледа да климне на његовату страну. Сук.

Тѣја гѣзи преко живѣи! Рас.

ТѣЈА ЈЕ —малозѣман; — малозѣмник. Соп.

— не дава ни тѣче дѣ—му прелетѣ преко—ѣмање. Гра.

ТѣЈА —се не брка у цѣп, тѣја ѣма змиѣче у цѣп. Големѣ је цицѣја. ВЛк.

— ти нѣма дадѣ ни лѹково перѹ. Вој.

Тражи да кѹпи, ама да не платѣи. Епа, не мѹгу јѣ цабе стѹку да чѹвам, а он да се гѣзди. ПРж.

У стање је ложицѹту да си провртѣи, зрнѣта да збѣре, чѹрбѹту да исцѣди. Км.

Што је узимѣло, оно не је видѣло. А што је њѹјно давѣло, оно све запамтѣло. Нѣчу више сас њѹ утѹк да правѣм. Че си живѹјем, али утѹк више нѣчу да правѣм. Вој.

Шѹшпу из туршѣју ѹзне, и једѣ, и па вој остѣне. Вој.

ОМАЛОВАЖАВАЊЕ ПРИПАДНОСТИ

БАЗѹВИК

Базѹвичѣње, рѹвичѣње, печѹ стѹ ѹвна, једѹ — ..., ајд нѣчу да га кѣжем! (гѹвна). Ста.

БѢРЈЕ ЧѢФЛИК

Жабѣри су ЧѢвличѣње. Рас.

Сѣнко, немѹј сѣмо у Катран—малѹ, у ЧѢвлик, да се сѣлиш! СГл.

Чивличање жабáри! Чивличање жабáри! Текá су ни деца из другáта сéла у шкóлу подíрала. БЧ.

БАСÁРА

БАСÁРЦИ —ко Басáрци, ко у крушу, тáмо се извéли, тáм си н́йм добрó. Једнá се оди н́и у—груди ударáла: за вáс Басáра, за мéн Тíја Бáра, па и поубаво. Изв.

— магáрци, а Чивличање кмéтове! Текá карáли једу мláду невесту, ка пошлá за Голéми Чíвлик, сватн́ината да орати. Онá се возíла на крлéшку и текá окáла. ВС.

Водíли невесту до Басáру, и све ишли́ узбрдо. А невестата питáла: Ѐма ли нéгде рáвно, мáлко да сéднемо да се одмóримо? А онí вој одговорíли: Још мáлко! Још мáлко! Сáмо да излэнемо на Рáвни—пут! Ишли́, ишли́, све уз—брдо, а онá ћи чáс пó—чáс питувáла: Кудé је Рáвни—пут?! И на једнó мéсто вој рекли: Е, сá је тóва Рáвни—пут, тува че одмóримо! Онá погледáла, нејé рáвно, па реклá: Сéрем ви се и—у Рáвни—пут, и у селó! Ако је овóва рáван пýт, каквó ви је селóто?! ВС.

Гнилчанка се оженила у Басáру, па у питáле другарице: Ама штó у Басáру?! А онá н́йм реклá: Ако је за вáс Басáра, за мéн је Тíја Бáра! Пк.

ЗАНÓСИ СЕ КО БАСÁРСВИ —влачэг; — колесáр. Кр.

Кáмик не мóж да остáје, óдма се свáља, и онí нашли да се вáле сас селó?! Изв.

Невесту водíли из Крупíц у Басáру, па стíгли на Рáвни—пут, па сéдли да се одмóре. А онá, јáдна, дýшу изгýбила, уморíла се. И ка посврнóла дýшу, питáла ћи: Којé је овóва мéсто?! А онí вој рекли да је тóва Рáвни—пут. А онá н́йм пóсле реклá: Ако је—свé при вáс рáвно ко Рáвни—пут, да се врчам?! Кр.

СÉРЕМ —ви се у Рáвни—пут! Једбн бýта, а двојíца држý?! ВС.

— те Рáвни—пут! Двојíца држý, једбн вóди! Изв.

БÉЛА

Ахóк—ахó! Ахóк—ахó! Ахóк—ахó! Дам—ћí! Дам—ћí! Дам—ћí! Црна Жецоо—оо! Текá Бéлци мáме óвце. Брл.

Бéла и Гостýша, дивлáци, а Рóсомач —Албáнци. Дој.

БÉЛА ЈЕ —запáдло селó. Пк.

— селó невелó, али́ је Јéлћи понéло! Текá је појáла Лéпа Крívћина ка óтиде Јéлка, н́она рóднина, у Бéлу. Пк.

Бела, малечко селó. Там сáмо магаришта пасу и има две—три кúће. ДЦ.
БÉЛАЦ —ка те срéтне, или ти дојде у кúћу, одма ти кáже ПОМОСИБОГ,
 и ЗДРАВО—ЖИВО, и ЗБОГОМ, све ти кáже заједно, на куп, да пóсле
 не заборáви. Па по тóва си остáне при тебе кóлко си оче, прича мlóго
 или ћути, којí каквн је, или нéшта рабóти. И на крај се сáмо изгуби,
 оти́де си без ЗБОГОМ, па не знајеш да—ли—је отишéл понадвóр, или си
 је отишéл. Пк.

— се валил: У Гологúзу грдна морúза, седамдесé и пет клáса (и свíти)
 у кáпу стáну. ВЛк.

Бéлка реклá: Кад би мéчката ргнула низ Сиропáтницу, Гóга Мíцин би
 у сас два—зúба појел. ДЦ.

БÉЛЦИ —Бéлци, изгорéли ко тéлци; — изгорéлци. ВЛк.

— изгорéлци, изгорéло телé имáли, а онó њим се посрáло у тигáњ. ВЛк.

— надíгли кóлци да бíју Добродóлци / Добродóлци билí јáһи, па њим
 га накáрали ма́ћи. Гра.

— су срнарé, нéсмо ми Пáклекшање. Нас текá не трéбе да óкате. Пк.
 (Лукањцу).

— траже невéсту, побéгла њим но́чту ка ћу довéли, побéгла на младожé-
 њуту из крéвет. Младожéња се разбúди, нéма ћу, рíпне се из крéвст, óкне
 брáта си и пóјду да ћу траже, једнн на једну стáну, дру́жи на дру́гу.
 Младожéњата у рекúту ка бíл, а брáтат на брдо, па óкнул брáтатога:
 Бáте, најде ли у?! — Најдó, најдо! Најдó у дíру! — А каквá је дíра?!
 — Еве, исрáла се! Говнó! — Турí прс да вíдиш да ли је жéшкооо—оо! —
 Жéшкооо—оо! Жéшкооо—оо! — Пуши ли сесе—есе! — Пушиии, пушиии—ии!
 — А на по нý, а на по нýуу—уу! Дој.

Бéлчанка се валила úбаву морúзу набрáла, седамдесé клáса и кáпу станúло.
 ВЛк.

Гологúза, грдна морúза, седамдесé и пет клáсе, у кáпу. Па пóшла мéчка
 низ Гологúзу, па свé скрши́ла бéлску морúзу. ВЛк. (трíјес пет клáса.
 Пк).

Добродóлци надíгли кóлци да бíју Бéлци, што су глúпави ко тéлци. ВЛк.

Еј —Бéлци, и ви ли сте лúди: Еј Бéло, и тí ли си селó; сéдам кúће,
 дванáјес сокáка. Дој. Текá су појáли Доћинсђи свирци́је преди рáтат,
 по селáта на свáдбе.

— имамо у Дúлу нíву добру́, кагá добро рóди, по седамдесé клáса у
 кáпу стањúју. Брл/Дој.

ИМА —десетíна Бéлће у Пáклекшицу. И има којí и ишегáвају што су
 Бéлће. Пк.

— кому́ је Бéла невéла. На Бéлци је Бéла Бéла Палáнка. Бе/Пир.

Кад ргне мéчката од Јóнчину крúшу, па у морúзуту. Какó јéла, текá се

просрала. Гра.

Мој деда—Риста из Гостушу била је гајдарџија, па је ишћл с тупанџије по свадбе. Једампџт свирџли у Бџлу. Ама Бџлчане нџмају куде да играју, па играли у малечку граџину. А усрџд граџинуту бил малечџк виџр, за прскане с воџду, за пољеване. Деџа ми свирџл, и како свџћи гајдарџија глеџал џ—страну и глеџал високо. Приметџл одјџднуш да се свирџџјети смејџу: џи—џи—џи! Ти—џи—џи! Ка поглеџа, онџ јџдџн како џгра излази из рџпуту, а на по џџга улази друџџи, па трџџи. И текџа, јџдџн по јџдџн, џас у рџпу, џас из рџпу, свџ си укаџали нџвете дрџе. Па ка примџте Бџлци да им се свирџџјети смејџу, онџ наџзну колци и појџре и, и свирџџије јџдџа побџгну. Онџ там у Бџлу нџма ни куде џро да се играје. Гос/Пир.

ОЈ БЕЉО, БЕЉО, И ТИ ЛИ СЕ СЕЉО, ДЕВЕТ КУЋЕ, ДВАНАЈЕС СОКАКА —А са при кога че џдемо (на гџсје)?! Дој.

— Блџсава је цџра свџка која Бџлца сака. (Будџла је). Пк.

— Нџма (ни) свџрака куде да се покџка. Гра.

ОЈ БЕЉО, БЕЉО, И ТИ ЛИ СИ СЕЉО! —Изгорџло тџле, кој—че—га коље? Нџка га коље Борко касџпин. Изгорџло тџле, кој че га дрџе? Нџка га дрџе Љџба сас два зуџа. Изгорџло тџле, кој че га печџе? Нџка га печџе... Изгорџло тџле, кој че га јџде? Нџма кој да га јџде, нџма никој зуџи. Гра.

— Јџда цџра свџка која Бџлца сака. ВЛк.

— Осам куће, дванајес сокака Будџла је свџка која Бџлца сака. ВЛк.

ОЈ БЕЉО, БЕЉО, И ТИ—ЛИ СИ СЕЉО, СЕДАМ КУЋЕ, ДВАНАЈЕС —плевњџра. За живџт у Бџлу не ваља. Пк.

— сокака. Девет баџе јџдну краџу млзле. У чибџк су млекџ сабирџле, и у лулу млекџ избучкале. Брл/Дој.

Окал Бџлац брџата си од јџдно брџо, а брџат му бџл на појџту, на друго брџо: Еееј, Батџџе—се! Доџди си доџ! Врџи огњџат и запрџче краџуту, па си дојџди доџа да виџдиш какџо је дошлџ! На савиџџтине, на заџуљџтине, па саџмо врџви РКЕ—КОКЕ, РКЕ—КОКЕ. А јџдно па дџма ДУМ—ДУМ—ЕЈ! ДУМ—ДУМ—ЕЈ! Пк. Товџа је билџ ка је прџви—пџт дошлџ плек—муџика, а Бџлци јџш несџ билџ видџли тоџа џудо.

По прџви пџт дошлџ свирџџије у Бџлу с гајџе и с тупџни. Два брџата билџ џвчарџе, па јџдџн ишћл из сџло и окал од јџдно брџо другоџога брџата којџ је бил на појџту на другоџо брџо: Запрџетај краџуту и врџи огњџат, па дојџди да виџдиш квџо је дошлџ у сџло. А он озџџре изокџл: Кџо је дошлџ, бре?! — Нџкакџо на савиџџтине, на завиџџтине, па саџмо дџма РКЕ—КОКЕ! РКЕ—КОКЕ! РКЕ—КОКЕ! А јџдно пак дџма ТРУМ—ЕЈ! ТРУМ—ЕЈ! ТРУМ—ЕЈ! ВЛк.

У БЕЛУ — је по вагџн кџмпирје једџн чџвџк вадџл. И џма стџка, а раџа се и жџто, и неје тџлко лџше за живџт, ама се свџ ишегџвају сас Белџи. Зав.

— трч—трч, па клџс морџза; трч—трч, па клџс морџза. Рџдне си се текџ, џбавџ текџ ко шџе ви приџчам, на свџку четвџрту гџдину. Пк.

Ударџ ли на Гџлогџзу...! Текџ џим једџн, Жџка Милџнков, сџ у Пџрот рабџти, нешта саставџл, џма ако сам га чџл, не знам да ти га кажем. Пк.

БѐРОВИЦА

Бѐровска џрда! Они, Бѐровчање, не кажу “вурда” како ни остџли, па џи текџ ишегџвамо. Км.

Гџре, у Бѐровиџу, свџ је слџтко —и слива, и јџбалка, и јџгне, и кокџшка. Неје џсто да ли јџгне пасџ у Новџмџлско, у Бџбину бџру, џко је тџмо земљџта дебџла, или пасџ цвџтну трџву на неџоју чџку у Бѐровиџу. Бер. Растџрен ко Бѐровска реџија и ко присџјанска девџђна. ЦД.

БЛАТО

Блатџ рџгатџ, а Кџстур —златџ. Кс/Гра.

Пџцџтата лџју, па лџју. Ако су Блаџчање, дајте џи, ако су Кџстурџи, лџјте џи. Бла.

Че му даџу Дџгу—рџдин за мирџз. Кс/БЧ/Гњ.

БРЛОГ

БРЛОГ —ко брлџг! Там лисџце жџве, и смрџи. ДД.

— не каже S, а каже га Дџђинџи. Брлог каже ЈѐЛОВИЧАНИН а Јелџвица Јелџвчанин. Брл.

Брлџжање крџџжање, у лулџ маслџ сабџрају. Дој.

Кокџшка лежџла у пџлог, у павитљџк, и Кџжљинџто, а зџјак ишџл у нџшџто да једџ зџље. Па ка се врџл квџчката џу немџла, па се он скџта на пџлогат, лџгне на јџџтата. А мџј тетџн види зџјакџтога кудџ је отишџл, па полџк, полџк, приде му блиска и убџје га. А џн је из Дџђинџи па раскаже на Дођинџчање. И сџ ни се онџ смејџ кудџ ни виде: На пџлџси ви лежџ зџјаци па извџде пиличџ. Брл.

НИ —џмамо Дџду—Раџу на Ковачџво, а Јелџвџчање Бабу—Вџлу, па смџ на по тџва сватџниџа сас џџ, џко местџта несу нџблиза. Брл.

— смо пџпамџтни од Брлџжање. Ни си нџђи мијџмо у тџја вџду, а онџџу

пију! Текá ни се смеју Доћинчање што рекáта прво мињује крз Доћинци, па пóсле крз Брлòг. Брл/Дој.

По двајесе клáса моруза стáне у кáпу. Тòлко њим рòдно пољето! ВРж.

Тé какò је билò! На свињарá женá изнела на попá на Задушницу да чита пòменик, ама погрешила па изнела списак од свињете. А пòпат бил малко пинул, па не приметил каквò чита, и ка почеле женете да се смеју, видел да не чита пòменик за мртви човéци, него за живи кòји кòлко свиње искáрује. ВРж.

У Брлòг не помáга ни бòг. Брц.

Умирál Брлòжанин, бил млòго бòлан а живил у град. Па рекъл: Сáмо да ми је да отидем у Брлòг да ми Мòмко заплетé чарáпок óдма би оздравел. Брл. (Сујеверје).

ВЕЛИКА ЛУКАЊА

Белци рекли: Бика че кòлемо ка се ви Лукáнци отсепите! Товá је рекъл бш Давид Мишáрин. Ама умрe Давид, а ми смо јòш тóва. ВЛк.

Гостушање кáжу ЧЕ ЛИ ИДЕМО, а ми текá не кáжемо. Ми кáжемо ЧЕ ИДЕМО ЛИ. Гостушање кáжу ДЕЧИЈА, а ми кáжемо и ДЕЧИЈА и ДЕЧИШТА, све равнò. ВЛк.

Дојди (ми) деда—Стојáне (нá—госје), че закòлем усрано слéже! Пк.

Еј Лукáнци, и ви ли сте мòмци, окрпени свé сас белí кòнци. Пк.

Закрпе га сас белí кòнци, пá се загрне сас калут, па излэзне у селò. И свáћи се прáви пòпаметан од друћити и сáмо се распрáвљају и кáрају. Пк.

Има текá да се разредимо, да се разреди нáрод. Свé се óтсели одòвде, не сáмо на Лукáњу него и из цeлјат Висòк. ВЛк.

Имам си закáчушку гòре. Ли сам гòре рòден, одрáсал, Лукáња си ми нá—срце лежи. ВЛк/Пир.

Кој гòд се неје померáл из нáше селò, он је пòзатворен, он пò не прíма нáмерника у кóћу. Истина је што кáжу за нáс да несмò млòго (добри) за човéка кòји налута, когá пút и невòља нанесу. ВЛк.

Лукáнско детé, Љуба Тáсин ка је бил малечкв, ровáло, и тражило од мáј-ћу си шћембé. Ка клáли свињу, ублажило му се дрòб, а онò га окáло “шћембé”. Тражило дрòб, не умејáло дрúгако да га кáже, а нáрод óколо почел да се смеје и да га обрта на дрúго. Мајћá му се засрамíла, билò стýдно текá да тражи, па онá: Сине, дрòб! А он: Нáне, шћембé! И текá

млого пути, пропадла женá у—земи. И това дова́те Заво́јци, па се текá ишегавају сас нас. ВЛк.

ЛУКА́НЦИ —кр́пени с бели́ ко́нци, и недокр́пени, него како—да́—је. Пк.
 — ма́лко како затéсају у гóвор, а ми не затéсамо. ДД.
 — онí ка́же ЧЕЛÁ, а ми ка́жемо ПЧЕЛÁ како што ка́же цéл свéт. Брл.
 — погáнци; вртилешник. Пк/Гос/Бе.
 — су били́ посиротíња оди нас. Па дево́јне на́ше ди́рају лукра́нска мом-
 четíја: Еј, Лука́нци, и ви́ ли сте момци́ / Окр́пени свé сас бели́ ко́нци?!
 Гос.

Лука́ња си је текá од памтивéк. Имá да прца́ваш за ле́б, а нéма ти ни́кој
 ле́б даде́. И глас́ ако ти зна́је, и кум́ да си нéкому у Лука́њу, па́ те нéма
 пу́ште унутра. То́ва што ти је Заво́јац казува́л не́је лб́жá, патíл је при
 нас. ВЛк.

Лука́њац се погаца́л да íде у на́дницу. И га́зда му дава́л пóвише него
 што је тра́жил. Давáл му двана́јес ди́нара, а Лука́наца́т тра́жил ба́нку,
 и накра́ј рекв́л: Бо́ље да си ми даде́ш ба́нчицуту, не трéбу ми тво́ји
 двана́јес ди́нара. ВЛк.

Мéн си ми је го́ре било́ добрé, имáл са́м си све. Не ва́ља да се чо́век чéсто
 сéли и чéсто жéни. Го́ре ми је душáта. ВЛк/Пир. (Деда Стоја́н Гоши́ћ,
 80 година, силом пресе́љен у Пирот, због потапа́ња села).

МИ ЛУКА́НЦИ —ка́жемо МÍСМО, и ка́жемо БРУ́КАЈУ ГА. А Пь́клеша́ње
 ка́жу НИ́СМО, и ка́жу ГАЛÍАТЕ ГА. ВЛк.

— не уме́јемо да се договáрамо како́ наро́д. Да су Пь́клеша́ње онí би се
 догово́рили одма, и одма би га урабóтили. ВЛк.

Ми несмо́ зна́ли за бо́ље, па се несмо́ сели́ли. Да је било́ рáт, па би нéшта
 оста́ло од на́ше селó. И да је запáлено, па́ би нéшта оста́ло. Ова́ка,
 не оста́њује ни́шта. ВЛк. (Коментар у вези са пресе́љењем села због
 потапа́ња).

Оту́ка сам поте́кал, ту́ва ми је срце́то, живóтат. ВЛк.

СА́МО —лука́нши́ гóс да неси́. Бе.

— немóј Лука́нцу гóс да си! Глáдан че оста́неш, глáдан че си отíдеш.
 Гос.

Сас стра́ за брану́ (да че се гра́ди), па једно́ несмо́ ве́рували. Али, готóво,
 са́ си растури́мо и ку́нете, ка́рају ни да се одма сéлимо. ВЛк.

Сви́ су у на́ше селó мора́ли да до́јду, óсам сéла. По једн́ одбо́рник — за
 по́рез, за при́рез, за по́пашу. Па шко́ла, милици́ја, за́друга, амбула́нта,
 по́шта, све при нас. Са́мо цр́ква у Бéлу, та́мо смо ишли́ у цр́кву. ВЛк.

Ту́в је гнездо́ гнездíл, ту́в му је добрó. ВЛк.

У Лука́њу си че́рку не да́вај, са́мо лука́нши́ гóс да неси́. Зав.

Шегá сас Лукáнци, кóј кáкó се нóси. Дóјду на Мíтровден или на Спáсовден, кá слáвимо. Дошли бáјáђи у трговíју, пá га мóра уkáраш у кúћу. Теквí су Лукáнци. Зав.

ВЕЛИКИ СУВОДОЛ

За Белáву смо, за пáшу, сас Сводóлци рáтували, за пáшу за стóку. И не вóлимо се млóго сáс нíи. Ста.

На по нú с дру́ђе Сводóлће дошлé у нáше селó, и свé су добрé домаћíце. БЧ. Ни ПРÍЧАМО, а Станичéњци пá ВРÉВЕ. ВСв.

Сводóлци — Чукарцí. Кс.

ВЕЛИКО СЕЛО

Ја признáвам да је Ржána подóбрó селó од мóј Голéми Чíвлик, ама јá си пóвише вóлим мóј Голéми Чíвлик. ВС.

ВИСОК

Ако је Јордán, из Дóђинци је. Ако је Лúта, или Дéла, из Рсовци је. Ако је Чáла, из Гостушу је. Ако је Вúка, он је из Тóпли Дóл. Ста.

Висóк, пá Висóк! Кóсимо, плáстимо, стóку чúвамо, дрва бéремо, тóва рáботимо. Рс.

ВИСОЧАНАЦ —врзál козú за спúштену рáмпу да му не побéгне док отрчí лéб да си кúпи. А кá се врне, вíди козúту кáкó висí на вёр на рáмпу. Пир.

— кá се наједé, он лéгне с глáву надóле, да не глaднéје. Пир.

— сáмо узне грóз, тúри га у úста цéл, и промбкне га, пá пóсле сáмо исврлíи грождíњето. Брц.

Глúпав ко Висóчанац. Брц/Пир.

Грóзје крáли Висóчање, пá једн окáл друђíти: Ајде, бре, помóгнете ми да ћу искубém! Он мислíл онó се грóзје бéре сас—свé ћíжу. Брл.

Дóђинчање сарéле, Рсóвчање тупанцíје, Ржáнци погáнци, Пбклешање срнарé Гостушање челíковци, Покревенíчање вурдáре. Пк.

Затреше се сéла по Висóк. У нáше селó сáмо још неколкó оцáка пúше. ВРж. Лбже ко Висóчанац. Пир.

Појáте нéма, пцéта нéма, нáрод нéма. Дивé свíње све упропастíше. Див-лaч, кúрјаци, дивé свíње, лисíце, сá сáмо тóва íма у Висóк, а нéма нáрод. ВРж.

ВИСОЧКА РЖАНА

А ви пак Ржанци кажете гóсту да поседи на дрвник док рúчате. Дој.

Висóчка Рогáча, пошта Пíрот. —Текá рекли на једнога да пише на не́коју висóчку девóјку у коју се угледа́л. ВРЖ.

Дојде Брлóжанин у Дóшинци, и сéдну сас домаћинатога да си поорáте на дрвник, а домаћицата избрука домаћинатога: У, што седи́те тува ко Ржанци, на дрвник?! Штó не покáниш човéка да улéзне у кúћу?! Дош́л је у домаћинску кúћу! Брл.

Ишли Ржанци у Пíрот с коњи. Срétну љи Рсовчање, пошли за Пíрот. Једбн Рсовчанин реќл: Де, љутете, човéци йду! И они́ се мálко поо́ћутали. Ама ка приметили да су Ржанци, једбн реќл на шáлу: О, па това́ не билó човéци, не́го Ржанци?! Брл.

Јован Мánчић, лúксузно кúче! Тóв ка су по рáтат пцéта пописували, па на Јована кúче миникá текá пописали, и сá ни се текá Јелóвичање смеју. ВРЖ.

РЖА́НЦИ —и Одоровчање, тóв су тóлко измéшане вамили́је да свáћи йма рóднине у óбата сéла. ВРЖ.

— кáру другáта сéла да им прáве пúтове. Нáши су мálко какó сéбични, саможиви. ВРЖ.

— Пéчени погáнци (Рс); — пeчи—погáнци (ВРЖ/Рос).

Товá нејé човéк, товá је Ржánaц. Рс/Рос/Јел.

У Ржану несóу човéци. Посéди гóсту на дрвник док рúчaмо. Дој.

ВОЈНЕГОВАЦ

Заштó нáјубавете из вáше селó, и тов (тéја) што су нáјубаве у свáта сéла, дóде у нáше селó за које кáжеш да је нáјлоше?! Текá јá једáмпут заклопи́ једнога Сúковца, и он више не млцну. Вој.

КОКÓРЊАК —Кољи́—пиле! Кокóрњак — Кољи́—пиле! Пет.

— Свлáчиште — Црна дрма, Јáрчиште! Пет. Нéма кво да ни кáжу Смрдáнци, па ни текá кáжу, ишегáвају ни што тáја мéста текá óкамо. Вој.

Нáјвише ни ишегáвају Смрдáнци, текá понéкоји, загúлени, ама сам забовари́л какó бéше. Вој.

Нáшата водá од Врелó, йма млóго креч у нý, она́ је затúпена! Затóва из нáше селó не мóже да излéзне пáметан човéк, па цáбе и тй́ учипш шкóлу како што су љу цáбе учили и тй́ја преди тéбе. Вој.

Ни ишегавамо Јалботину, Беровицу, Цервдел, а нас ишегавају Смрдан и пољската села, највише Алачевци. А Суково ретко—ретко. Вој.

Ќјдинсће овце, оскубене овце. Златановсће овце, оскубене овце. Венеговсће овце, оскубене овце. Све оскубене през марту. Сук.

У Војнеговци само зајек да се помоча, па те ти калиште, нема мињување. Сук/Пир.

Црна грма, Јарчиште! И Кољи— пиле, дүшу му! Пет.

ВРАНИШТЕ

У Враниште нигде ништа нема. Гњ.

ГЊИЛАН

Неје куче залајало ни петјл запојал у това село веч толће године. Това више село неје. БЧ. (О садашњем, већ прилично урбанизованом, селу поред Пирота).

ГОСТУША

БАЈЕ МАНДО, БАЈЕ МАНДО, БАЈЕ —Мандо (Па) — ај—Бóже! Ај—Бóже!
Ај—Ај! Зав.

— Ћико, баје Ћико! Зав.

Баје Мандо, неж бата оправља свадбуту, а мене да купе капу па че дојдем! Зав. Текá једн одговарал на брата си ка му окал да слази у село, жене га, свирће дошле. Затóва ни ишегавају БАЈЕ МАНДО, БАЈЕ МАНДО!
Гос.

Билá сүша, па немáло ни берећет ни травá. Па се једн Гостушанац жалил на Височанца: Ћма—нема, ѿма—нема, али у Орлво дүпе, ѿч! А онѿ ѿмају место које текá зову. Брл.

Богатáш снау узимáл. Старѿти сѿн излѿзне па избóка: Лѿко! Оој Лѿкооо—оо! Јѿла, бре, дóма, дѿда че те жѿнии—ии! А он му одóкне: Не мóже ли това без мене да прóјдее—ее?! Брл.

ГОСТУШАЊЕ —говедѿја, Гостушање говедѿја; Топлодóлци бел босѿљак,
Топлодóлци бел босѿљак! ТД.

— говоре протворено оди Лукáнци и оди Топлодóлци, а и од свáта другáта села, и другáко га некако наглашáву па ѿм—се смеју Лукáнци. Лукáнци кáжу КАО и кáжу МАТИ, али пóчесто кáжу МАЉБА, и кáжу МИ. А Тóпли Дóл кáже МАТИ и кáже ТОЈ. Текá смо ѿм се смејали.
Гос.

Гостушанин окал од брдо на другóга овчара који је бил далéко: Најди ми овцутууу—уу! — Каквааа овцааа—аа?! — Бела, подбчкава, има дбмгу од леву страну, (па се види) ка трчиини—ии! Зав.

ГОСТУШАЊЕ —врзували пилишта за квачку да и орблат не однесе. А орбл долети па увати квачку, и све однесе заједно. ВЛк.

— кажу ЧЕ ЛИ, а Дóфинчање ЧЕ ЛАЈЕ. Пк.

— попушање (ВЛк); — попушање, гостушће цеплénње, гостушће талпе. Кп/Нш.

— шишáli квачку да виде куде сису пилиштата. ВЛк.

ГОСТУШКА —овца, она је најбоља у све овце. Имала је по тринајес ребра, а све друће около по дванајес. И Гостуша је продавала жито на свата села около — на Дóфинчање, Брлóжање, на Топлодóлци, на Завóјци, на Бэлци, кој дóјде. После воде однессоше зéмљу, премйше кáмик и наше село осиромаше. Гсс.

— цеплénка (Пир); — цеплénка, гостушка талпа. Нш/ДД/Пир.

ЕЈ —бре, баје, куде си пошвл?! — У Вагул! Тамо има плас сéно како стóг!

— Па подобркни га, баје. Тамо има брус ко острило. Ста.

— дóдсее—се! Отселисте ли овцетéс—се?! — Отсело́моо—оо! — А кутричиии—ии?! — Турймо и при лéбат, ама нйм дупетйјата обрну́мо кам лéбат да га не једууу—уу! ВЛк.

— чйчо, слэзни од стóгат, па ај да пинемо! — О, ја пи нёкња, на Велигден, па ми још мрчи́ у—главу. Зав/Пир.

Зацепен ко гостушка талпа. (цеплénка). Пк.

Йма ли да видиш тёлетооо—оо?! —Оо— тцх!Оо—тцх! — Нашето тэле асли́ вашето ждрéбéс—се! — Премйташ сеес—се! Зав.

Имáli смо шуму, и добри волóве, па кáрамо прекó—зиму дрва у град. И грацање прво нас траже, од нас да кúпе. Окају: Гостушће талпе! Гостушће талпе! Гостушће цеплénње! Затóва што смо цепйли дебела дрва на—длго. Цепена дрва, ўбава дрва, и текá ни је остáло прекóр — Талпе, Цеп.

Ишбл Гостушанин у Гнилен да кúпи пијанлбк за свáдбу. Ка стигал, гáзда-та пéкал рећйју. Засéдне Гостушанинат сас гáздуту уз казán, и кóлко натечé он тóлко испијé. Јéдва нáтекло да му наплне балóнат. Плáти и пóјде си, ама си не допйл, па по пýт, до Нишóр, све испијé, цёл балóн, и пá се врне да му га наплне. По пýт пйл, пйл, ништа не остáло. Зав/Кп.

Каквó йма у селóоо—оо?! — Бум—трас, бум— трас, бум—трас! Дој. Текá бче да каже: свйрће дошлé.

Квó онé разбйрају, тéја булулéјштине, тéја Гостушанће?! Зав.

Козáр из Гостушу мамйл кóзе: Туп—туп, ко—ко! Туп—туп, ко—ко! Туп—туп, ко—ко! Млбго и ўбаво мамйл, ама не стéле да дóјду. Зав.

МИ —кажемо МИ, а Дѳинчање НИ, или НИЈЕ каже понёкој пѳстар. Гос.
— орати́мо ЧЕ ЛИ ИДЕ, ЧЕ ЛИ РОДИ, а Луканци су ни за то́ва исмејавали. Гос.

Моја ба́ба кад ви́ди си́нове, не да́ва гла́ву да во́ј ви́де, ни ча́рапок не сту́ра пре́ди њи́. А у Госту́шу и у мо́ј То́пли Дѳл, са́ у овѳва вре́ме, све се измеша́ло, и же́не, и му́жје, и де́ца, и ста́рци, и не зна́је се ни каквѳ рабо́те ни које́ чијѳ је. ТД/ВЛк.

На́не, ма́јхо, па овѳ ли је све Срби́ја?! Тека́ рекѳл Госту́шанин ка излѳзал прѳви—пут на Покри́штити́и крѳ и ка прѳви—пут ви́де́л Пи́рот. Нш.

НА́НЂЕ, ТА́ТЂЕ —бели́ бревене́ци! Тека́ Госту́шанка рекла́ ка у обу́ли у бели́ бревене́ци, а зашто́ су у обува́ли, не мо́г ти ка́жем. ТД/ВЛк.

— На́нђе, та́тђе! Бели́ бревене́ци! Зав.

О, бајѳоо—оо! Кум—кум! Кум ти ѳка ДОБРОЈУ́ТРООО—ОО, бреее—ее! — Кажѳ мууу— уу БОГ МУ ПОМО́ГААЛ! Беее—ее! Зав.

Про́клѳта да сам и завр́зана! Отидо́ у Нишѳор, у бога́то село́, цви́к да се наку́сам! Ми у на́шу сироти́њу, у Госту́шу млеко́ смо је́ли, То́ва рекла́ Госту́шанка, мла́да неве́ста, ка је пошла́ при ма́јћу на́—госје. Гос.

Та́ја је Госту́шанка, та́лпа глупа́ва?! Дој/Пир.

У Госту́шу во́л—да неси́/У Завѳј ко́њ—да неси́. ВЛк.

Црно́ бичѳ не́кој дове́л из Ба́рје Чивли́к у госту́шњи сава́т. А не́кој па́к бил поља́к, па ви́ди бичѳто у гради́не, у штѳту, и помисли́л да је ме́чка, па рекѳл на бра́та си: Брже ба́јо да ви́диш ме́чку. И збе́ру се још човѳци, и по́чну да га го́не, и обикле га. Па по́младити, ти́ја што је бил поља́к, ка́же на по́старотога: Жѳжни га, ба́јо! То́ва је сака́л да му ка́же да га бѳдне с мо́ткѳ. Ста.

Че ли и́деш?! Че ли мо́жеш?! Ка сти́гнемо или срѳтнемо Госту́шање, тека́—и ишега́вамо. Пк.

Че́ ли једе́те копа́ве?! Тека́ ишега́вамо Госту́шање. А ако́ неси́ зна́л да ти ка́жем, копа́ва је је́дна трава́ из плани́ну, из—земи се ва́ди то́ва што се једе́. Има́ у мло́го у госту́шко, па и тека́ ишега́вамо, не́мају кво да је́ду него копа́ве. ВЛк.

ГРАД

А́јде, Бо́же, помо́гни! Што је лѳко на на́с, да бу́де те́шко на гра́тѳе госпо́ђе. СГл. (Клетва у облику молитве, али и шала пред почетак тешкога посла).

Ако ѳн не́је побѳгал из село́, побѳгал је башта́ му или де́да му. Какво се пак то́лко пра́ви голѳм граца́нин. Км.

А́ле граца́ње, са́мо пла́чку гле́дају! Пет.

АМА —ка се опћнак поципѣли, онó је мýка големá. ПРЖ.

— кóмпирете млóго скýпи?! — Какó да несý скýпи ка ђи из—земи вáдимо,
а ви ђи у тањир тýрате?! РС.

Бáба си ми је оратíла још у детíнство да сам јá рóдена за град и да ми
је пíсано у град да жíвим. И тé, текá испáде, сá сам грацáнка, и мóгу
да се чíкам сас свáку од тéја што су се у град родíле. Гнј/Пир.

Бодéш с рéч ко грацáнин, ко лóзје да сáдиш. ПРЖ.

Варошáнка íде, пíје, нíкад кући нíје, а селáнка рáди, не бóји се глáди.
Сук/Пир.

ВАРОШАЊЕ —бéле, бéле, али трí—дни лéб—не јéле, а селáнка дрýса,
дрýса, ал úвечер млекó кýса. Вој.

— дíгну глáве ко глáдне крáве, а варошање ко јýнци. Подобрí су се-
лáнше и селáци. Бер. (Бóље смо си нí селáнше и селáци. РС)

Вóли да се вóзи ко грацкó детé на рáстоку. ПРЖ.

Глáву дíсају ко да су бóга за брадýту уватíли. Глéдај, у! Качемáци кркају,
с белíло се тркају! Текá ми кáжемо за Пирочáње. Гос.

Глúпав ко грацáнин. ВРЖ/Дој/Рос.

Гóре—дóле, грацкó се бре. Сук/Вој.

Госпóдњи жíви, селáчњи се влáда. СГл.

Грацкó детé, нејé га нагазíла овцá, нејé га закачíла сас рóг козá, нејé
га чýшнула свинá, нејé га рíтнула крáва, нејé пáдло од коњá, нејé га
гонíло кýче, не знáје кво је мáчка; а селáчко детé свé му прошлó крз
руће, крз глáву. ПРЖ.

Грацáнка, глoцáнка! Нéче да íде нí у њóното нí у мóјето селó. Големá
гóспођа, у Покревенíк се родíла?! Ста.

ГРАЦАЊЕ —на селáци у торбý глéдају (Цр); — онí, сáмо да му дáваш
(ВС).

ГРАЦАЊЕ СУ —теквí! Ка дóјде селáк у град, почéша ли се, онí мíсле
нéшта њим нóси да њим дaдé (ДЦ); — преварé (Цр/Бер/Вој).

Грацáње, шúгави зáјеци, нéма нíшта оди њí. Нí селáци смо бóље. Гњ.

Грацунлíја?! Тóв све глéда да те превáри и дá ти се потемíва. Вој.

Дошлó грацкó детé у селó, па овцý видéло, па почéло да óка: Мáма, пáс!
РС.

Заврта мáлко ка орати затóва штó—је у град живíло. Чин.

ЗАШТÓ —је лúкат скýп? — Па на мóјту женý цéло лéто дупéто нагóр, а
на твóјту надóл! Ете заштó! ВСв.

— нíша пáда у град да растý будáле?! Штó не пáдне у пóље да растé
берећét?! ВСв.

И уши да нѐма, и очи да нѐма, и нос да нѐма, само у град да је. Км.
Идем да се купем у купатило! —Ти си па у Смиловци, у Чералѐјину
падини, све ишла да се купеш у купатило. Пир. (Муж жени, рођеној на
селу).

Из наше село све големци, па свѐто ђубре запослише у град, да се не сне-
бивају по путиштата, да не смитају на народ да си мѐж рабѐте рабѐти.
БЧ.

Избелѐл, избелѐл, изгубил рѐмен. Госпѐдин станѐл, па изгубил убавилото.
Трњ.

Изѐла два мѐника и ѐдма станѐла грацанка. Ста/Пир.

Ја појѐо из село смѐлава. Несѐм за тог чѐвека, а мѐра гѐспођа да бѐдем.
Па се пѐсле поурѐди и понаучи свѐ како трѐбе. Пет/Пир.

Јѐтино, а они траже пѐјвтино. Да га расипем на—земи, па и цабе да
њим га даѐм, нѐче га ни сабѐру. Лѐк седѐње је лѐтрија! Гра.

Једна сѐљанка се погоспѐдила, па отишла на пијац да купѐје. А башта
вој, сѐљак, продавал кокѐшку. Она приде и пита га: Лѐле чѐле, је ли
то к—и—кош?! А он ђу испѐѐје, и рѐчѐ: Марш, ало једна! Ка ли дојѐ,
ка ли забѐрави кво је кокѐшка?! Брл.

Ка орати, малко заврѐта грацѐи. Крши ко кѐче у морѐзу. Вој.

Качемаѐци крѐају, с бѐлило се трѐају. Кр.

Кѐј лизне на тањир, тија се не врѐа у село. Тека је од ко је вѐк и свѐт.
Вој.

Крши ко кѐче у морѐзу, станѐл госпѐдин голѐм?! Рс.

Кѐв си ми грацанин ка ти перјаѐа на дупѐто још несѐ увенѐла?! ВЛк/Ста.
Моја жена по асвалѐ ѐди, по рѐдину више не иде. Голема гѐспођа?! Пир.
Неје га нагазила овца, ни је ојагнил и задојил јагне; неје овцу ни стрѐ-
гал, ни мѐзал, ни пасал, ни крмил, ни драл, ни лечил, па како мѐже
да знаје кво је овца?! ПРж.

Овцѐте дѐшчу од жѐгу, а онѐ каже: Мама, хоће ли да ѐмуру?! Рс.

Она рекла че попрже попѐше, а ѐн разбрал КОКОШѐЕ, па—му вода почѐла
течѐ на—уста. Он мислил да се на село јѐду само пѐчене кокѐше. Б.

Онѐ је бѐла ка се опѐнак поципѐли, па не знајеш да ли да викаш, да ли
да се смѐјеш. Изв.

ѐЧЕ —козу да мѐзу а да не виѐе кудѐ (она) пасѐ (ТД); — само да продавал
на пијац, да не рабѐти, стоку да не чѐва, а онѐ тека не мѐже (Ста.)

ПРАВИ СЕ НА ГРАЦАНИНА, А НА —дупѐто му перѐ висѐи. Пн.
— пуѐкат му овѐс растѐ. Бс/Рс.

С кордѐл се чѐша, а на кѐрзо иде. Пир/Кр.

Сади у меџу ко граџанин. ПРЖ.

Сва се сѣла свлѣкоше у градове, са нѣма више господа. Држ.

СВЕ —му мерѣше, мерѣше, мршти се. Ама, ка му принѣсоше млѣко и мѣсо, немá да му мерѣше на овце. Кр.

— што је на селó нѣспособно запослѣше га у град. И кудѣ че теквó бѹде радник?! Једна му ногá у селó, друга у град, а не работи ни там ни там. (Ни там, ни овáм). БЧ.

Свѣзло се на грѹчку сѣрење на Гостушу или из Церѣвдел, и бдма граџанка станѹло, и бдма бче да је исто како граџање, да нејѣ како нас. Нш.

Селó валѣ, у град живѣ. Кóлко да је лóше, бар нѣма град да те тлчѣ. ВЛк.

СЕЉАЦИ —ране граџање. Граџање на сѣљаци из торбѹ глѣдају. Пр.

— смо, исто смо калиште газѣли! — Немóј ти мѣне, бре, “ИСТО КАЛИШТЕ”?! Тѣ си тамó бстао, а ја живим бвде! ВЈ/Пир. (Разговор некадашњих школских другова).

Трчѣ ко граџкó детѣ да се укáчи на рáстоку. МЈ.

У СЕЛО НѣМА —кво да се пáзиш и од когá да се пáзиш. Лопóвити су у град. ВСв.

— пѣта. У селó се не пѣта нѣ за брашно, нѣ за мáз, па љу не бкамо ПѣТА него БАНИЦА. У град се за свѣ пѣта, па љу затóва текá бкају. Чин.

ГРАДѢШНИЦА

Градѣшница је закопана сас-свѣ. Закопáше ни Завóјци, па сá и Пѣрот сас фáбриѣте и сас кѹће, све у нáшу имóвину, на нáјбољу зѣмљу. Нáм остáде плáнина. Гра. (У вези са пресѣљавањем Завоја и ширењем Пирота на рачун њиховог атара).

Оно из Градѣшницу ел водá ел винó, друго нѣма! Свáта су сѣла млѣла овáмо, при нас, а и грóзје и вино при нас ѣма кóлко бчеш! Гра.

ГРАДѢШТЕ

Чинѣгловчанин Чинѣгловчанина нѣче да уврѣди. А нѣ, Зáгановчање, нѣ че си бчи повáдимо, текбв смо нáрод, лóш, заѹлен! Грш.

ДОЉКИНЦИ

Абѣсинѣја је Арбиње нáше! Ај д—ѣдемо у Абѣсинѣју! Дѣда је текá волѣл да кáже ка пóјдемо дрва да рѣжемо. Дој.

- Бимо, клепамо, бимо—клепамо, Калићин зелањик направимо. Дој.
 Да—миђи (дадем). Тека кажу Доћинчаје, а у Брлог и у Височку Ржану каже
 се: Да њу дадем. Брл. (Да јој дам; — да им дам).
- Че си подручкујем тиће од коњаотога! Тека се смејемо на Доћинчање, за-
 това што ка појду рано у град, они једу на коњити, не слазе. А може да
 се каже и ПОДРУЧКУЈЕ и ДОРУЧКУЈЕ, и једно и друго, све је једно.
 Брл.
- Дете вржу Доћинчање за метлу, па текá мету. Бајађим текá билó. Брл.
 ДОЋИНЧАЊЕ —кажу: Ишли ћи! Текá њим се смејемо. ВРЖ.
 — не мóж и разбóреш! ЧЕ ЛАЈЕ СЕ, ЧЕ ЛАЈЕ СЕ а НИ а НИ а НИ!
 Они тóја реч употребљава. ВЛк.
- Дошла невестата из Дбнђини. Рос.
- Дунђајте, дунђајте кóмпирје гóсје, љуштени и нељуштени, а има још у
 Душћино грмје, големи ко кóнсће главе, а рибе ко рукавице. Брл.
- ДУЊЊАЈТЕ ГÓСЈЕ —једте, пијте, љуштени и нељуштени, па ка дојду
 мужјети, че има још нешта! Текá и канила домаћинцата, а гóсјети се
 погледали и одма помислили на онуја рáботу. Брл/Рс.
 — дунђете, у Душћино грмје има кóмпирје ко кóнсће главе, а у Жуберну
 раци ко рукавице, а у рекуту рибе ко буаље. Дунђајте, дунђајте, па
 кá дојду мужјети (од појату), че ви пуца дупе од месо. Сл.
 — па ка дојду мужјети, че има још нешто. Дој. Доћинци слави Гми-
 тровдбн, гóсје дошли, а мýжје се још несóу врну́ли од појату, па и жéне
 текá каниле.
- Дбнђи—дбнђи, гóсје! Дбнђи, дбнђи, гóсје! У Душћино грмје кóмпирје
 како кóнсће главе, а у Жуберну рибе ко буаље. Дој. Текá су ни Росо-
 мачанчета, деца, ка смо били у школу, подирала, па су ни дýшу јела.
- Ишбл Доћинчанин у Пирот, па ка ишли през—гору, другар му каже: Ајде
 да ручамо! А овíја му одговори: А, ја јáдо тиће од коњаотога! ВРЖ.
- Једбн Доћинчанин, Кáмен Гáнин, уврже се у цедило па ујáши коња.
 Срétну га па га питају зашто цедило не тóри на коњаотога на самáрат,
 а он њим казáл да нече да мýчи коњаотога да му не бóде пóтешко. А
 јашил га узбрó! Брл.
- Јеште, јеште кóмпирје, у Душћино грмје има млóго кóмпирје, љуштени и
 нељуштенији; рибе ко буаље, раци ко рукавице. ВРЖ.
- Лéле, лéле, каквó врéме дојде, плéвја пáде, котлé стрóши, Áнта умрé,
 момбк млóго једé! Текá се једнá од Калићини наòпакó жалíла, па се
 сá текá смеју на Доћинчање. ВРЖ.
- Лáје се, идó на појату! Текá Доћинчање кажу, а ми се смејемо. ВЛк.
- На једну се залепила морóзница за црeпњу. Почудíла се квó да прáви,
 па љу уврже у цедило и сас—свé црeпњу однесé на њíву. Брл.

Нема по сећајиви мџје него у Дѳинци. Оно њим се навата тигѳц на дрѳетс па се не стѳра. ВРж.

Ни који смо остали немамо куде. А младити што не ѳду, што се не расвѳте? Који су будале нек сви рѳдома окапу у Дѳинци, или (онија) који немају куде да бѳгају. Дој.

Па се бата сѳти како да се затремо! Ни немамо рану ни за једнѳти волѳве, а он се сѳти та купи још двоји! ВРж. (О Дојкинчанима).

Пѳкли Дѳинчање баницу, ама ка да ѳу заклопе, оно мачѳ улѳзло, несѳ га видѳли. Па ка опечѳ зѳљаникат и тѳре га ѳвечер на паралију, ка поглѳдају, оно преко зѳљаникат мачѳ се опѳкло. Па ѳи се са смејѳмо ка ѳи видѳмо: Дѳинчаје мачѳ пѳчу за вѳчѳру. Брл.

При нас је пѳблаго и млекѳ, и мѳсо, и свѳ, него при пољѳити. Дој/Брл.

Свлѳкли се на грѳчку сѳрење из Дѳинци одозѳре у Пѳрот, и са грацање. Грацање, ама из кошѳ. У кошѳ ѳи донѳли одозѳре. Пир.

Сѳло Чѳекавци, дамѳи да ти кажем! Това су Дѳинци. ВРж/Рс.

Дѳинци, Јѳловица и Брлѳг, ка се неѳкој изненади кажс: А нанѳ?! А Ржанци кажу: А мале?! А кажу и: А нанѳ?! ВРж.

Чѳе дѳка је чорбата од кордѳл?! Тека се ми с Дојинчање ишегавамо. ВЛк.

Чѳлаје и Чѳека је Дојинчанин. Кажу: Чѳе дѳка он је пѳдобар од мѳне, те каквѳ је напрајл?! А на детѳе се радују: Мѳде! Мѳде! Пк.

Чѳе лаје се! Чѳе дѳка! Чѳе дѳка сам ја тека неѳкња бил. ВРж.

ДОБРИ ДО

ДА НЕСИ ВОЛ У —Добродѳл. Рс.

— Добродѳл, а несѳ коњ у Покревѳник, да несѳ магаре у Рсавци. Пк.

ДОБРОДОЛАЦ —коња ујашил, и у цѳдѳло се уврзѳл — на коњаѳтога млѳго да не натежи. Пк.

— ли је, ѳдма га бесѳ! (Шала на рачун доброг пријѳтеља, овчара).

ДОБРОДОЛЦИ —и Нишѳрци, надисали кѳлци. ДД/Пир.

— надисали кѳлци, да убѳју Бѳлци ко тѳлци. Брл.

— плѳту чѳучѳлѳе на ждрѳбѳ. По тѳва чѳе познајѳш одѳка је ждрѳбѳто. ВЛк.

— праве од три бѳѳе две вретѳна. Једну бѳку за науку, а две бѳѳе — две вретѳна. Гра/Пир.

Једна се ожѳнила у Добродѳл, па ка у питѳли кудѳ се ожѳнила, она ѳим рекла: Па у Добродѳл, у пољѳто. ВЛк.

Јѳутеница, и тѳ ли си јѳло, Добродѳле, и тѳ ли се сѳло. Гра/Пк.

Смѳтан ко Добродѳлац. Гра.

ДРЖИНА

Држинци дрва режу, и крадну по дворове, све гледају да нешто дрпну.

Станиченци крадну по гњилска лозја, ка појду на пијац, сас това су се прочули. А Рагодештање крадну по град, по дућање. Гњ.

И Држинци, и Станиченци, су Албанци — и једни и друђи воле да се тепају. Ама каква разлика има меци њи?! И Држинац, и Станичењац, крадну ка иду у град да има квó да продају. Ама Станичењац крадне и ка се врта из град, пушта га низ Нишаву, и чека га доле на њињат мós дома да си га носе. Пир.

Запел ко Држинац у цркву (у Смрдан), први да се комка. Вој/Пет.

Какво је исто при Држинци и Станиченци? Албанци су у једнити и друђити — карају се, бију се, тепају се! Ама има и разлика: Држинац си носе дом, па макар и украд, а Станичењац одома крадне па продава или раздава! Кр.

Сви не може коди "Национал" (у Пирот) да буду. Овдева је подобро у Држину, на отрадију. Држ.

Тија неје воду видел, у сүво се селó роди́л. Да га бутнеш у вѝр, че се удави. ПРж.

Трвоњ на шију сећира на рамо, и ногаре, това Држинац у град пошбл ручбк да искара. ПРж. (за ручбк. НМл).

У Држину не знаје пешћи да оди, а у Церевдел коло води. Држ.

ЗАБРЋЕ

Тија (па) Чедеваца! Текá смо у наше селó окали онéја вамѝлије, а несú малко, што су се доселиле из Забрые, и не кажу ДЕКА ЧЕ? него кажу ЧЕ ДЕКА? Народ си говор лбко не преправља. Ко.

У Забрые женá сас кобилку, па чбк на бунарети. Сл/ВРж.

ЗАВОЈ

А—нано! А—нано! А—нано! Текá ни Завојци јаучемо кад смо у невољу. Зав.

Били два Завојца, па отѝду на море. Па помладијат рекбл на постаротога: Бате, бате, гле кóлко су сиромá, нéма у квó да се облечу! А онó се народ сунчал и купал. Гра.

Ви Завојци да урамите кучкуту што сте у цркву уведѝли. Онá ви је спасила од сиротињу и направѝла на грацање. Гос/Пир.

Воду че куса ко чорбу, на камик че лежи ко гуштер, ама не мрда из Завој.
Пир.

Грмело, а некој рекъл: Еј, бате, бате, па(к) се зарати! Гра.

Дáдо му на рáлник оцúтра! Текá се мí ишегáвамо сас Завојци. Оче да кáже нејé га наранил на врéме, нéго сáмо пред орање, а онó ослабéло па му волат лéгне у бразду. ВЛк.

Еј, немóј га врчаш! Не смéјеш га искáрујеш из канцелáрију, тоvá је Завој-јац! Текá једн рекъл на једнога Вáцића из óпштину, а тíја Вáцић је бíл у óпштинуту како завојски минíстар, он ћи је преселáвал и давáл ним држáвне пáре, ка ћи бéше потопíло језеро. Пир.

Епá! Онó свé што се пáметно родíло у Завој се родíло?! Гра. (Иронично).

ЗАВОЈАЦ —кад пóјде на орање, сéдне и вóзи се узбрдо, а женúту натовáри сас семéто. Па га пíтају: ЗАШТÓ? А он ним кáже: Јá че брем, она че вóди! Пок.

— лежи на камик па си му добрó па си му мéко па си му пóмекó нéго на слáмарицу. Ста.

— први пут у град видéл сíјалицу на улицу, па óкне: Лéле нáне, глéде кудé су слнцéто за врцу врзáли! Пк/Пир.

Завојска цеплénка! Пир.

ЗАВОЈЦИ —óкају: Тáтће—нáнће! Тáтће—нáнће! Затóва—и óкамо Татавéјци. ВЛк.

— смо звáли: ЛЕЧАРÉ, једу лéчу на плóчу! А онí нас: ВУРЦАРÉ, једу вурду на грóнћу! И подирали смо се: ...ém му домáњу! Текá нí ни псујемо. А онí нас: ...ém га кóј га íма! Текá онí нас псују. И несмó се лyтили, текá смо се шалили. Пок.

ЗАВОЈЦИ СУ —лечарé! Једу лéчу на плóчу! ВЛк/Гос/Кп.

— млóго убави игробрци, тáм и стáрци убаво íграју. Пок.

Завојци, Татавéјци, а—нáнће, а—тáтће; тáтће—нáнће, тáтће—нáнће! ВЛк / Гос.

Ја колкó је дíгла глáву?! Е, смбкно завојска! Нш.

Каквó је това: две глáве íма, а ни једнá не мíсли; шес нође íма, а сáмо чéтри оде? Товá је Завојац на магáре, ка пóјде у град, или се из град врта. Пок. (Облик загонетке).

Ко гуштер Завојац че седí (на камик), али нéче да рабóти. Гра.

Нáнће—Вóшће, ама је кура́вла! Íма магáринé, ишчулило! Íма пет óвце! Кура́вла! Стáну кура́вла, нóси дрва у Пíрот! Тува чéркуту да си жéниш! ВЛк. (Иронија).

Огулише ми грбíну ко на завојско магáре. Брл.

Пачавре завојсхе, мрш! Мрш, губаре завојсхи! Татабице ви појеле све, а са сте па(к) господа?! Све ми имањицето уарасте! Гра.

Поп рекъл на Покриштинчѝи крс: Кво че венчавам при вас у Завој?! Кучѝе ли че венчавам?! И на по това са изводе да смо куче уводѝли у цркву, кучку, па ни је затова потопѝла реката. НЗв.

Татавѝдци, загулени, сиротиња! Па с бели конци закрпени! ВЛк.

Ти за—војка ли се?! —Не, ја сам за Ранка! Гра. (Двосмислица).

Уводѝли Завојци кучку у цркву, па и је затова вода потопѝла. ВЛк.

Упрѝгал Завојца јаѝи волоче, и насрѝд се на колата струката преѝинула?! ВЛк.

ЗАСКОВЦИ

Засковачко село у два реда, одалеко ко варош изгледа. ТД/Гра.

ЗАСКОВЦИ —бременѝко село, низ сваку реку по ногавица (оди бременѝци). Зав.

— малѝчко село, ама при ѝи одѝ кѝе нема кудѝ да се оре. Нш.

При нас нема кудѝ одѝ кѝе да се оре! Тека се једѝн Засковчанин валѝл да ѝим је селото млого густо. ТД. (Иронично).

Толко ѝим селото густо, свињу да закољеш, први комѝѝја нема да чује. Тм.

Топлодолац сам, та несѝм Засковчанин?! ТД/Гос.

Црновршанка питала једну бабу за Засковци, момѝе вој се отуд допаѝло: Ај, бабо, какво је това село Засковци?! А бабата вој рекла: Това је, сѝне, бременѝко село — што глеѝала бременѝци, што глеѝала Засковци! ТД.

ИЗВОР

Гази (рекуту) ко Изворац, на тѝсното. ПРж.

И за потпор да је, ама из Извор да је! Тека кажу наше девојѝе, Ѓсовчанѝе. Рс. (Похвала).

Їде направо ко Изворац ка гази рекуту сас кола. Кр.

Изворац је това: да ти мињује сваѝи дѝн преко ѝѝву, а да му ти ни јѝдамѝут не мѝнеш! ПРж.

ИЗВОРЦИ —газе на тѝсно, а на широко рѝпају (у рекуту)! Оно си је и текá како што ни се смеју Ржанци и Трѝанци. Изв.

— су гадове какви се не рацају (на друго мѝсто). ВС.

Нема—нема, па ваде некога Извóрца из реку́ту сас ко́ла и сас во́лове. Не умéју ни реку́ту да прео́де. ПРЖ.

У Извóр се има оже́ним и за потпóр, а у Крупи́ц ни за колб́ц! Изв.

ЈАЛБОТИНА

Јалбочанка ка негде оти́де, не казу́је се да је из Јалботину, срамота́ љу, него да је из Го́рњо Су́ково. А ни́где не́ма Го́рњо Су́ково. Сук.

Јалбочање, каквó да ти казу́јем: тужбе, па́рнице, суд, кара́ње. Ти́ђе љи видиш низ на́ше село́, те ти љи, по́јде цу́мла. Вој.

Кад се напи́јем во́ду на Га́враницу, ко́ња би (пóсле) изéл од—глади. Јал.

Ови́ја се па замл́ачује ко да је Јалбочанин. Вој.

Свэ њим ижл́аци ко пустиња́ци. Сук.

ЈЕЛÓВИЦА

Еј, у Малó равни́ште! Ка види́м Јелóвичанина, а ја му текá подóкнем, потсéтим га. ВРЖ.

Јед́н оту́д реку́, јед́н одову́д реку́, држу́ се за ру́ће, мо́ро игра́ју, не́ма куде, па преска́чају реку́ту ча́с та́м, ча́с ова́м, ама са́мо ка је рекáта плитка. ВРЖ.

ЈЕЛÓВИЧАЊЕ —они́ се не бр́иче, па љи óкамо по́пови. ВРЖ.

— се сели́ли у Банáт, у Ста́рчево, па нос́или сéдмото дете́ у ко́ш, заједно сас прашч́ината. Брл.

Јелóвичко Равни́ште —душовади́ште! ВРЖ.

Кузу́м да си подја́шимо! Текá се сме́јемо на Јелóвичање. Они́ ка се врта́ју из гра́д, па текá ка́жу. А при на́с се не ка́же КУЗУ́М него БЕЛТ́И. Брл.

Малó равни́ште?! Врзали стóвну сас коно́пац, па се коно́пацат оти́һне, па стóвната летéла, одри́пувала, а косáчат лелекáл: А, лéле, нáне! А, лéле, нáне! А кá пáдла у реку́ту, а он реќл: — А нáне лесе—еé! и сéдал да се одмóри од ја́д. ВРЖ.

На Јелóвичанина не трéбе ни́шта пóвише да работи́ш, узни́ сврдел па му на вратáта откуде́ дува крив́вцат пров́рти рупу, и крив́вцат че га исéли. ВРЖ.

Њи́ното село́ не́је ко трéбе: не́чисто, ку́ће се растрéсле, а и нáрод там теќв ко селóто. Дој.

Окају га Равниште, а да пуштиш празну торбу, че се разваља. ВРж.

Отиде Ржанац да купи дрва у Јеловицу. Бил голем куп дрва, а он купи све, и све натовари и одвезе на једна кола. А Јеловичање се зачуде како може толко дрва на једна кола, па га питају да ли су свата дрва за њега, и да ли че мож колата и волóвети да издржу толко терет до Ржану. ВРж.

Равниште, па се завалило надóле?! Ама, па равниште?! ВРж.

Разваља се празно цедило у Равниште! Тóлко равнó?! ВРж.

У ЈЕЛÓВИЦУ —дрóнци што ћи ни́где нéма. ВРж.

— је билá најсиромаштија у Висóкат, а са се оправише, и са излéзоше бóљи од нас, зарадују у Шумското. ВРж.

— кажу: Да њу однесóш (крóшњуту). У Брлóг кажу: Да ћу однесóш (крóшњуту)! Јел.

У Јеловичко има Мáло равниште. У Мáло равниште месáл с цедило врзују да га мож најду куде га остáве. ВРж.

КАМИК

Из Кáмик ли, из Бéровицу ли, једн отишбл у Београд, па ка се врнул, казувал: Ѐжа врз ржу, ржа врз ржу, а одозóре ижлé! НМл.

Јá сам двајес и три гóдине живил у Кáмик, а са сам близа седамдесé. Тóва што сам тáмо запамтил и са пáмтим. А овéја четиресе гóдине у град ко да су ми крз маглу прошлé. Км/Пир.

Кáмичанка продавáла петлá и тражила стопáре. Текá се окáле педесé пáре, а не знам зашто. А Јеврéјин вој давáл три грóша, шејесé пáре. И нејé му га продáла, не знáла кóлко грóш врéди. При.

Кáмичка Дáбулица! Нíти је разбирáло, нíти че разбéре! При.

Кáмичће дáбулице, каквó па онé траже?! Бер/ЦД.

Присјанци су се потсмевáли на нас Кáмичање: цáнђерице, дáбулице! Ѐмамо мéсто Дáбулица и рмамо вамíлију Цáнђерица, па њим тóва смéшно. Будáле! Км.

КОПРЀВШТИЦА

Питали Покрiштичанина зашто слáве Свету—Трóјицу, а он рекбл да не знаје. Па му пóсле казáli: Па затóва што сáмо тiја дбн у гóдину у вáше селó снцце грéје! Нш.

ПОКРЀШТИЧАЊЕ —горiшчање, гóне врáne па се рáне! Пок.

— О, онi су Студéнци! Тáмо снцце мáлко грéје. ВЛк.

— они су (нам) потчињени малко, Студенци! Они су из поголему планину, па мора малко да ћуту! Ор.
 — су Студенци, текá и окамо. Тамо је увек студенó, и там прво падне снég, па после пада на друга мeста. Зимата тамо почиња и отуде си оти́де. ВЛк.

КОСТУР

КОСТУР — костура, Блато растура, а Чивлик — злато. Рас.

— костурко, Блато рогáто, Понóр — злато. Пн.

Нáјлоше селó бeше Кóстур. А сá се оправише, пúт направише крзи—селó, а и вóду увeдоше. БЧ.

Че мý дадý Чићер за мирáз?! А Чићер је рúдина, утрина, голó мeсто у Кóстурско. Бла/Пир.

КРУПАЦ

За колбц да је, ама из Крупбц да је! ПРж. Já сам тóва овáка разбрáла: да не иде добрá девојђа из селóто, да си је дóма, близа, тамо се научила. И за колбц да је, ама из Крупбц да је! Текá кáжу девојђете у Висóк, бче да побегну од мýкуту у пóљето. ВРж/Рс.

Једнá реклá: Из Крупбц сам побегла да не íдем на појáту и на ливáду. Трњ.

Кóј се не мóже ожéни, у Крупбц се мóже ожéни. Тамó има за свáкога, селó големó па има и за богáтога, и за úбавога, и за áлтавога. Трњ.

Којé се не мóже ожéни за Ржáнца, че да иде за Крупчáнца или Држинца, или у пóлошата сeла. ПРж.

Крупчáнац нeма штó да украдне у извóрци двóр, па си врљи кáпуту, па се прекáчи преко дýвар да ћу украдне. НМл.

КРУПЧÁЊЕ — они без гáче íграју. ВС.

— Цíгање! Текá оратила једнá млада невeста ка ћу повeли из Крупбц у Суково, текá ћу кáрали да орати. Ама баштá њóј дóчул, па ка се врну јутрадбн нá—госје, не давáл на сватнínата рећíју. А давáл рећíју сáмо на Цíгање што свирíли. Увредíл се! Сук/Пир.

КРУПБЦ — има јeдну маалу на гóрњити крáј, па ћи óкају Рóпочање. Па кáжу: у, Рóпочање дошли! Трњ.

— је сиромáшко селó, али је на згóдно мeсто — и до планину, и до пóље, и до реку, и на пúт. Кр.

Оженила би се и за колбц, ама да је из Крупбц! Брл.

Тáмо се сáмо бвзикају, товá је бвзик сслó! Бс.

У Крупџц магаришта, а у Одоровци коњи. Крупџчко све уз брег, а у Одоровци је послобжно место. ВО—Д.

У КРУПЉЦ ПА —да је и за колџц (Рс); — макар и за колџц (ВРж).

КУСА ВРАНА

Ајде да идемо на Крндџк да поиграмо малко! Текá се смејемо на Кусуврџнци ка дџду на Свети—Илију на Крндџк, у наше место на сабр. ЦД.

За Петрџдан Кусуврџнац си добди дџма из Америку, а Синоглавац за Прџсвету.

КЛИСУРЦИ, КЛИСУРЦИ —кошуље—њим до ...ци! ЦД/Пир.

— све њим големџ —ајд бџље да га не казујем! Ста.

КУСА ВРАНО, МОЈА ЛЈУТА РАНО —моје Ливађе, моје глођиње бџлађе, моје Гарџње, моје ладџиње, моји шџпци ранозрџнци! Текá се Кусуврџнац, ка отџде нá—страну, вали сас Кусу Врџну, а куди Драговџту. ЦД.

— Моји шџпци разнџзрџнци, моје крушџе длгодршџе, моје Гарџње, моје ладџиње! Текá викала нџкоја Кусуврџнка ка се оженила у полџето. При.

Рџвнул бџк у кошџ, клисурска цеплџнка! ЦД.

Што—чу јá за тебе да слушам, магаре јџдно кусуврџнско?! Пир.

МАЛА ЛУКАЊА

МАЛУКАЊЦИ —големџ погџнци. Зав.

— су се нáјвише у нáшјат Висџк окол мџце карџли и тужевџџли. ВЛк.

У Малу Лукању и (у) Голџму Лукању, себџчни чџвџци. Ка му рабџтиш че те рџни бескџзно. А ка му не рабџтиш, ка дџдеш ко нáмерник, ништа ти не дџва па кџлко да си глџдан — џма да мрџш џд—глџди. Душу нџмају. Зав.

МАЛИ СУВОДџЛ

Маласџлци вџле да се издџјају, не мџшају се с друђи ка су нџгде нáстрану, нџго све нџкако у грџпице. Па смо и звџли Качџци, Шџвтари. А у наше сџло нџма тџј, ни се мџшамо. ВСв.

Нџ јџ џкамо Маласџлци, а онџ нáс Сводџлци или Голџмосџлци. ВСв.

У наше сџло нџма домађин без лџзје. МСв.

НИШОР

Нишорска млада невеста из Гостушу, ка пошла при мајћу и башту на—
госје, жалила се ка мињувала низ Лукању како је отишла у богато село
ама цвик куса, а у Гостушу сиротиња ама су млеко јели. ВЛк.

Нишорци —дрвена кола, катран, чивије, па у Бањицу се пѐру. Добде у
нашу реку да се окупу, немају воду. Гра.

Проклета да сам и заврзана, у Нишор отидо, у богато село, у добру јжу
и богат дом, млеко да не видим, цвик само да кусам. Кп.

У Добри—Дол да неси вол, а у Нишор невеста! По цел месец не пѐру, па
све зберу, па по цел дѐн пѐру у Добродолску реку, па после муж напред
носи, невеста по њега, душа вој испадла ко куче! Гра.

У НИШОР НА — РУКУ СВАКОМУ СЕЋИРЧЕ, КО ДА —је пошл некому
главу да сече; че главе да сече. ВЛк.

НОВА МАЛА

Има голем шљам у Нову Малу! Збрало се народ од разна села, па не
знајеш које је полоше. Трњ.

Новомалће цѝги—миги, за работу ич не брѝги, качемака крка, с белило
се трка. Пир.

У Нову Малу нема моја и твоја врс које неје пијаница. Они се диче с
това. Помреше од пијанку. ПРж.

ОБРЕНОВАЦ

Нити се придава, нити се смаљева, нити се па мути нашто врело. А и
водата је убава, нема нигде подобра да се најде. Об.

ОРЕОВИЦА

Двњска субота! Пошл на пазар с празни дисази, а има се врне сас два—
струка лук да му види пут капут. Ишл на пазар само колко да си иде
у град. Соп.

Карају се настрашно како жене у Ореовицу. Соп/Кп.

ОРЕОВЧАЊЕ, ГОРЕОВЧАЊЕ —Гоне врәне, па се ране! Сопочање, Лопочање,
куд се ставе, тув се даве; Станичењци — Куме, брате, богат човек,
сламна му кућа, ћермидна му кочина. Соп/Гњ.

— Сопочање, Лопочање, Враништѝнци лове врәне па се ране. Ста.

— Станичењци, Голопићање, Враништѝнци лове врәне па се ране. Соп.

Ореовчаје су сви добри дунђери. Једнојздруго, па се научили сви, и нема кућа која нема мајстора — и да ти отеша камик, и да сида, и дрво да одела, и све. Познава му око све, сваку мајсторију. Соп.

ОРЉА

Из Орљу се свезал на грџку сирење, па са господин из град. Цр.
 Орља, па јџ, Турци јџ, Пајџ! Текá је некако Пајџ, паланачко селó, ама до нас, добило име, ама не знам причуту, само толко знам. Орљ.
 Орљанци поганци, (Ба)зóвичање рóвичање, бију врáne па се ране. Текá смо се ко деца ка смо ишли у школу, подирали. (Базóвичање/ Зóвичање).
 Орљ.
 У Орљу лисица пошту носи, а курјак ... Цр.

ОСМАКОВО

У Пирот смо ишли, ама ретко, далеко да се иде пешћи. По пе—шес саата, па и повише, смо пешћи ишли на некоју суботу или на Цветницу, или на вашар. Појдемо у мрак, врнемо се у мрак, све пешћи. Ос.
 Чапин мос у Станичењско, преко Нишáву, тамо су нашта села мињувала за у Пирот. Ос.

СТУД—ДРУМ

Благ зајек у воденицу! —Текá ни се смеју Алачевци. Гледал ли је он зајекатога из рупу, башта ли му низ рупу гледал ка су га јели, текá ни се некако смеју Алачевци, ама ја сам заборавил како беше. Вој.
 Кому перица у двór расте, с њега се не закачај, с њега немај рабóту. МЈ.
 Овова ти неје шумáк, него селó! ВС. Текá рече једно момче из Пољску Ржану на једнога Смрдáнца ка стигомо, а он се напраји да га не чује.
 Оратили су ми да отуд друм ни зајек неје благ, а са сам се уверил да и човек неје добар. МЈ. (Малојовановчанин Војнеговчанину, познанику, у шали).
 Отуд друм ни зајек неје благ. ВЈ/МЈ.
 Шумкари! —тека óкамо Смрдáнци, Венéговчање, Држинци, свити тја отуд—друм. Они су ко дивí, див народ, у шуму живе. ПРж.

ПАКЛЕШТИЦА

Бунда из Турску, он из Пáклешницу, све из úвоз?! Брл./Пир. (подсмех).

Е, бреее—ее! Има ли ђи на Приђини кобилата?! — Те јууу—уу! Те јууу у
Лелчу на водутууу—уу! Брл.

Једна Пѣклешанка се оженила у Дођинци, па овака орати́ла: у Дођинци
што је месо (месо), па и оно некако мереше на дивљо, неје благо. А у
Пѣклешицу све благо. А и млеко оди краве у Пѣклешицу ко да је овчо,
то́лко је благо и љаво. Дој/Пир.

Когá видиш на пут да се заноси и заоди, и не питуј га одека је — он је
из Пѣклешицу. Брл/Пир.

Леска! Лештаци! —тека се некако смеју на Пѣклешање, ама не знам како
бш беше. Гос.

Мијавци ни зову Рсовчање, што кажемо МИ, а они́ кажу НИ. Пк.

Муж копи́л морузу, а жена́ му донесе ручѣк, па га брне: — Ај да једемо
док је жешко! А он вој љути́то одговори́л: Мани се, брe, жeно, од јeдење,
не видиш ли да сам се бш са закопáл. Брл.

Они́ кажу ЖИЛЕТКА, а ми не кажемо. ВЛк/Гос.

ПѢКЛЕШАЊЕ —кажу: Ова́м, че те одерем! ка се љу́те по сто́ку, или по
чове́ка. И кажу: Ми идемо! Ми дојдемо! Ми оти́демо! А Дођинчаје
речи́ говоре: Ни дојдемо! Ни смо дошли́! Ё—ђи! Те—ђи, иду! Кра́ву
зову Шо́ка, или Шунга. А кад во́л или овца́ кре́не на—страну куде́ у
овча́р не оправља, на па́шу или на пу́т, они́ о́кају: Ова́м, че те ола́нзим!
Пк.

— мeшају НИ и МИ зато́в што се мeшају и сас нас, ама и сас—гoрњата
сeла, а ми кажемо са́мо МИ. ВЛк.

ПѢКЛЕШАЊЕ, СРНАРЕ! —Пѣклешанће у литаци́ како змије у лештаци́!
ВЛк.

— Тека́ смо и подира́ли ка смо ишли́ у шко́лу, тека́ смо њим врча́ли ка
они́ нас ишега́вају. ВЛк.

ПѢКЛЕШИЦА —Боље су живи́ли од нас. Сас њи́ смо се слагали. Сас
Гостушање се несмо́ слагали због савáт. У Бeлу смо ишли́ у цркву. ВЛк.
— је љаво и приљубно сeлo, када́ стран улeзне па поглeда сeлoто и види
се сас на́род. Пк.

Пѣклешћи свирци́је ка свире како́ да кажу: Ми́ идемо преко́ двoр, па у
Грoмшин двoр! А бeлши: Ва́рите ли морузу? Ва́римо морузу! Ва́рите
ли морузу? Ва́римо морузу! Пк/ВЛк.

Турчин броји́л сто́ку за по́рез, на савáт. Здумали се Пѣклешћи овчаре́ да
га утeпају, да њим не брoји сто́ку. И он приметил, и почeл да бeга сас
коња́тога. Приметил каквo че бу́де, па побeгал у шуму. А јeдн коза́р
га видeл од—страну како́ бeга, па не смејал да ка́же ЧОВЕ́К, или да
ка́же ТУ́РЧИН, нeго изoка́л: До́ле побeже срна́та! До́ле побeже срна́та!
И они́ се сeте, и стигну га, увáте, и утeпају. Затoва и са́ зову СРНАРЕ́.

Гос.

ЧЕ—НО БУДЕ и КАГА —тека орате Пбклекшање. Зав.

ПАСЈАЧ

Пбсјач је била поголем, а Сина Главá је била помалечка. А сад је Сина Главá поголема, има шејесе куће, а Пбсјач има само још двајесе, ако је њино место подобро. Све отишло у град. СГл.

ПБСЈАЧ КАЖЕ —ЋИ а Сина Главá меша ЋИ и И. Пс.

— ЋИ па им се шегујемо, а ни кажемо, ни Синоглавци кажемо И. СГл.

Пбсјач, село у рупу. А наше село на високо, Београд че видиш. СГл.

ПБСЈАЧАЈЕ ТАВРАЛИЈЕ —гоје гусче за зимусче. Рас.

— Тавре гусче за зимусче, товар вар, товар дрва на пазар, торба брашно од пазар, под самар. Рас/При.

ПБСЈАЧАЈЕ ТАВРАЛИЈЕ ТОВАР — вар, торба брашно од пазар под самар. Км/При.

— дрва на самар товар брашно под самар (Кад се врчају из град). Кс.

Сви слазе надоле, кам град, ама си ја мој Пбсјач не давам. Пс.

ПЕТРОВАЦ

Чурков—дол, Срижебина, душу му; Чурков—дол, Стрижебина, душу му!
Вој.

Смрданци, они су малко загулени. Водата ли ћи прáји да су теквија, не могу да знам?! Км.

Товá су много шегобљививи човéци. Кудé ни виде, одма óкају: Кољипиле, Кокорњак! Вој.

ПІРОТ

Ѐди снао у ржу, наклáди кавторат, разгрéј мánцуту, постави сòвру, вилице и ложице. . . — Али, мама, ја вас ништа не разумем, идем да питам мужа шта сте рекли! Гра/Пир. Текá ми је казувала једна из Крагујевац, ка се оженила па дошла, млада невеста, у Пирот, и свекрвуту ништа не је могла да разбéре, па је све морала уз мýжа да иде да—вој каже какво је свекрвата рекла.

Јатаган—малá и Бериловачка капија, шићерна кутија, у њу девојчетија како лучетија. Дóлна малá, зинуло како ала, у њу девојчетија како змичетија, а у Зевници девојчетија сас големí језици, Јатаган—малá. . . Пир. (Девојачка међусобна задиркивања у Пироту, по махалама).

- Калé—капíја, шићерна кутíја, у њу девојчетíја како лучетíја. Пир.
 Којé је прекó Голéми мóс, товá човéк нéје. Гра. (На рачун Пазара, дела
 Пирота на левој обали Нишаве).
- Свáка маалá у Пíрот имáла је рáзличит гóвор ка сам јá бил детé. Пир.
 Тијабáрско зевзé—кóрзо! Текá смо се ни од Калé смејале на Тијабáрће и
 на Тијабáрци, али се несó лóтили. Пир.
- У ПíРОТ —ка пóјдемо, па ка се приближимо, онó ми мéћик замерíше
 још од Берíловци. Рос.
 — нéма кóћа без прекóр. Пир.
- Чијá си ти девојчице? —На Ђóку из Пíрот! Пир. (Уинат мајци и тетки,
 које су је училие како да говори међу својима у Београду).

ПЛÁНИНА

- Билó по селáта па се свлéкло у град. Нејé билó сас лóђе нéго сас стóку,
 па не знáје квó је човечáнство. Пир.
- Вí сте, брé, гóре, дивáль нáрод, у плáнину жíвите! —Али тí знáјеш да у
 шóму гугóтће и гугутáри жíве и поју, а у равницу гáврање и сврáће
 крештó! Кра/ВЛк.
- Док бéјоше гóре децá у плáнину на глáд и мóку, бéјоше здрáва и úбава, а
 са овдé сáта, ама цáбе. ЦД/Пир.
- Заузéмо се сас вршу, не мóж да постíгнемо жíто да си кóпимо. Кр/Пир.
 (На рачун Висока).
- Ја вíдим да си планинкá! —Има ли да ми пíше на челó?! Кс, Пс.
- Кáд си жíве лóуди, сóде се жíви. И у плáнину се жíви. Тм.
- Мáјна ми је знáла каквó је плáнина, па ме нéје давáла. А јá се залетé
 по úбаво момчé, па из пóље дојдó у плáнину. Дóма сам све ббса ишла,
 нíгде кáмчек да нагáзим, а овáмо стóрам опбнциити сáмо кад лéгнем да
 спíм. Овдé је рáвно сáмо у сббуту! ВС. Једнá из Бáрје Чíвлик отишла
 у Басáру, па текá оратíла.
- Мáни ју! Óко се не мóж наплíни на тóја женó. Кóлко ти íмаш бче и онó
 да íма, а јучéр се доселíло из планинéте. ДД/Гра.
- Морóзу пíне сáне набрá, телé за нí врзá; телé се разјéло па до класбк
 изéло. ВРж/Пир. (На рачун Брлога, Дојкинца, Јеловице, Росомача).
- Планинскó селó, нéма квó да вíдиш — óвце, понéкоје говéдо, понéкоја
 козá, кóчишта, и кóрјаци. Нитí íмају кудé да сéју и да сáде, нитí па
 нéшта бéру. Пир.
- Планинхéте че познáјеш по забрáцувањето. Шамíјата је пóнагоре, челóто
 се вíди. А нí из пóље се позаћурлимо, па се челóто пóмалко вíди. Вој.

Планину валѝ, у поље живѝ. Мѡж да бѹде ѹбаво и у планину, ама ка несѝ глѡдан. Гос.

При нас у планину чѡвѡци су пѡдобри, па су и зѡјѡци пѡблађи. ЦД.

С градине се заватѝмо у град пипѡр не купѝмо, сас врѝшу се заузѡмо, не мѡж жѝто да кѹпѝмо. Текѡ је све при нас, у планину, у Брлѡг. Брл/Пир.

Тѹја што су одозгѡре из селѡта слѡзли у град не знају којѡ њѝм је нѡга лѡва а којѡ дѡсна, а нѝ смо у град писмени. Пир.

У ПЛАНИНУ —девојѡе ѹбаве, здраве, црвене, ветар и дувѡл, под бѹку живѝле, па ка слѡзну у град, не знајѡш којѡ је пѡубаво, да им се не нагледаш. СГл/БЧ.

— се ишчупѝл и тѡмо си му добрѡ. Вој.

ПОКРОВЕНИК

А онѝ, Покрѝштичање, су нас зѡвали вурдарѡ ка и нѝ ѡкамо студѡнци. Пок.

Ај ч—ѝмо да се бујѡјѡмо! текѡ Покревѡниччање кѡжу, све заврзано орѡте. ВЛк.

Дѡнђеле, дѡнђеле, крѹпна, ѹбава, свончарѝца, а он чѡпѡрак. Пок.

Дѡвели смо невѡсту ѹбаву и јѡку ко свончарѝцу! Текѡ се повалил једѡн Покревѡниччанин, и сѡ тѹја женѹ ѡкају Љубѝна свончарѝца. Зав/Пир.

Нѡма нѝкаква рѡзлика у гѡвор меѹ Покрѝштицу и нас. Пок.

Нѡси шѡјѡкаѹ ко Покревѡниччанин. ВЛк.

ѐче и вѹрду на грѡнђу. Зав/ВЛк.

ПОКРЕВЕНИЧАЊЕ ВУРДАРЕ —Завѡјѡци лечарѡ. Арчи се лѡчата, ама се вѹрдата пѡ арчи! Текѡ се валил Покревѡниччанин, и текѡ се бранил од завѡјѡско шегување. ВЛк.

— Покревѡниччко мѡко сѝрење, тоѡ је вѹрда при нас. ДД/Зав.

ПОКРЕВЕНИЧАЊЕ —једѹ вѹрду на грѡнђу, па се вѡле: Арчи се лѡчата, ама се вѹрдата пѡ арчи! Зав.

— несѹ имѡли вѡду, па су затѡва од стѡку сѡмо кѡзе чувѡли. Пир.

— ѡче вѹрду на грѡнђу, и преко пѝту погѡчу. Зав.

— се нам смејѹ лечарѡ, а Завѡјѡци њѝм — вурдарѡ. Једѹ лѡчу једнѝ, једѹ вѹрду дрѹђи. Једѹ Покревѡниччање вѹрду на грѡнђу, ѡче да кѡже млѡго једѹ, на кѹп голѡми. Зав.

Покревѡниччко мѡко сѝрење, тоѡ је вѹрда. Онѝ сѝрење не умѡју да прѡве. Зав.

ПОЉЕ

Глупав ко да је из Пољето. ВРж.

Да несбм у поље женá / Ни кобила у Висок/Ни магаре у Висок/Ни женá
у Забрђе/Мора јадна сас кобилку / Па чбк на бунарéти / За воду. ВРж.

И слепбц да—је, ама пољбц да—је. Рос.

ПОЉЦА НЕ ПУШТАЈ —на дрвник (Бс); у браниште, а планинцá у амбар
(Кр).

— у—гору, планинцá на камáру, а Циганина у плéвњу. При.

Пољци, гољци / Влну прóсе / Дрбнци нóсе. Рос.

Пољбц ли—је, мољбц ли—је / У кућу да—ти—не улази. Рс.

Сáмо ако можеш, у поље живи. Рос.

У Пољето стискају ка причају, па како—на бугарсћи иде. ЦД.

ПОЉСКА РЖАНА

Висоћи брег, с кордеље се грéју! Гра.

Ржанци имају говéда без рóгове! Они до воденицу и од воденицу све на
грбину нóсе! Држ.

Свè што је добрó, онó се у нáше селó бжени. ПРж.

Ўз—воду су се жениле сиротинсче девојке, или које су под ману. ПРж.

ПОНОР

Онó су Понорци у рáтат, а и пóсле, ним се мáлко узимáло у тéпшете
гóдине, ранили Мáли и Голéми Суводбл. Они су ни ранили! МСв.

Понорци су врзани за нéкакву кáпарицу, ама не знáм како бéше! Кс.

Штó се ви млáтите кад сте сви селáци! Сáмо сам јá из Понор, нáјблиза
до грáд! Текá, бађи, рекбл нéкој Понорáц који живи у грáд, а Понор је
од грáд нáјдалеко у тáја сéла. Пир.

ПРИСЈАН

Ајде да идемо у Чурков—дол, да сечéмо печурке с трвóњ. Км/ЦД.

Запéл ко Присјанац уз Божурáто (ка се врча из грáд). Држ.

Ўлетете бблá из бревенéк, па бтиде у Чурков—дол. Км.

Присјанска ређија! Растури га ко присјанску ређију. Држ.

Присјанци су чивијари и врдала́ме. Присјанац је ма́зан док му не даде́ш то́ва што му трéбе, а по́сле му не трéбеш никакв́в. ЦД.

Ра́стурено (детéто) ко присјанска ређија. Вој.

У ва́шето селó, у Присјан, има по́више и ша́шави. Те́, и по то́ва сте по́добри од на́ше селó. Км. (Утук на утук).

Ца́нђерице, тека́ смо и зва́ли, зато́ва што се обрчају и—тека́, и—тека́. А онí су на́с зва́ли дабулице, зато́ва што има́мо ме́сто које тека́ зове́мо. Км.

РАГОДЕШ

РАГОДЕШТАНИН —во́ли да пи́је, да би́је, па и да уби́је. На сва́ку пéту го́дин по једно́га уте́пају у то́ва селó. Тм.

— се она́јце ко да че́ка мр́шу. Прочу́ли се у гра́д бе́јоше, кра́дну. Пир.

— укрáл од Јевре́јина ко́жу испред ду́ћан, кудé је висéла. Стурíл ђу од куку́ ка се га́здата замаја́л, свви́је ђу, унесé у ду́ћан и продаде́ ђу на Јевре́јинатога. Ама, ка чул Јевре́јинат из које́ је селó, врне му ђу. Не́чу ти ни главурéтинуту, па му и њу вр́ли. А Ра́годештанинат узне и ко́жуту и главурéтинуту и штúкне у пи́јац, у на́род, да га га́здата не прона́јде. Ка по́сле, га́здата ви́ди да му преди ду́ћинат не́ма једна́ ко́жа и сéти се чи́ју му је ко́жу Ра́годештанинат продава́л, и чи́ју му је ко́жу он врну́л. Пир.

Ра́годештање су големи́ лопови, а о́че и наси́лицу. Кудé какво́ ви́де кра́дну, отима́ју, ни́кој њим ни́шта не мо́же. При њí никаква́ влас не сме́је мло́го да йде, онí су самовла́сни. Пир.

РАСНИЦА

Расни́ца пани́ца, Чивлик ложи́ца, Бла́то рогáто, а Ко́стур зла́то. Кс.

РОПОТ

РОПОТ —је са́ селó, селó! Све́ йтри, све́ нарипа́ли од в́рат те набра́ли в́лну. ВРж.

— у Бугарску, глупаво не́какво селó, ка́жу, има. Једб́н човéк нату́ра ја́јца у ца́кове, па ђи врже на кона́, па постéгне да ца́ковети не па́дну. Ама по́јде из ца́ковети не́што во́дно ка врзува́л, па му једб́н рече: Штó ти ца́ковети течу́?! А он му одговóри: Како́ течу́ ка сам—ђи врза́л?! ВРж.

РОСОМАЧ

Ајде, заглецује се како росомачко дете у кола. ВРж.

Албанци! Ни њи текá óкамо, а они нам: Двñће гóсје! Двñће гóсје! Дој.
(Пецкање између дојкиначких и росомачких ученика).

Бог ли га знаје каквó смо се шегувáли једнñ на друђи, свáкако. Рос.

Глунав ко Росомáчанин. ВРж.

Забаталисте ни ко Росомáчање Прéсвету. ВРж.

ЗАГЛЕЦУЈЕ СЕ КО РОСОМАЧКО ДЕТЕ у — сáгñишта кола (Сл); — кола
и ко ржáнско дете и сáне (ВРж).

Купил Росомáчанин бициклу па њу затворил у плéвњу сéно да једé, а унел
њој и вóду да пијé. После се ñеговата женá жалила на седéñђу: Нáшјат
коњ Велоципéт ништа не једé и не пијé. Големé си пáре дáдомо, ама
че цркне. ВРж.

РОСОМАЧАЊЕ —звáли смо и Албанци, како мáлко пóнастрáњичави
(дóјду). ВРж.

— кáжу: Че кá—че идемо! ВРж.

— óбично се óкају: Бáлесе—есе! ВРж.

— пржопогáнци! Рос/Пир.

Чеда Ђáта из Росомáч, станул пóдовицир па дошвл. Билó Велигден, па
питáл: фáла бóгу на óво јáје, перáшка ли се зовéше?! Брл.

РСОВЦИ

Ај, Цуре, кудé да вржем магáрето? Текá си Висóчанин питувáл жену пред
нáрод, па му се смејáли. Рсовчанин бил. Тм.

Ако се зададеш низ Кóстол, че чујеш тупáн како тупа. Онó лéте, којé мле-
кáр, којé у печáлбу. А сви па којí су остáли за нíкакву се рáботу не
вáчају, сáмо тупају и играју усред—плáдне и усред—лéто. Брл.

Бáте, бáте, има ли јóш од морóзницишту?! Текá задíрају Рсовчање, текá
сам чул. Гра.

Гóре, у Рсавци, жéне заповéдају. Онé крштéвају. Јá сам гóре зéт, па знам.
Тм.

Дáла сам ти белу—маз ко табáк, а врнула си ми модру ко да си чарáпцити
прáла у њу! Текá се једнá Рсовчанка карáла сас комшíку. Брл.

Дедá Тáско на човéка укрáл волóве и у пећину њи затворил, и они тáмо
скапáли. И одáл се на цркве да му бóг опрóсти. Те кóлко су пóбожни?!
ВРж.

Еј, гóre у Зацџци дол! ВРж.

Збóгом Бијничка јудино, ја óдо! Текá је Јордán Биљник, ка је пошбл у рат, рекбл, текá се опростил од Биљничку рудино, тáмо је овчарувáл. И мислил да нéма да се врне, а врнул се, и још га текá óкају затóва што текá замлцкује. Рс.

Какó се смејеш ко рсовска цеплénка! Пир.

Лáлинци из Рсавци пóла јајцé свáдбу прајили. ВРж.

Нí смо ни, Рсовчање, звáли тупанцијe. Збéру се на пýт, па билó да је прáзник, билó да је дéлник, зимá или лéто, рáбота или нерáбота, свáко довáтило тупán па тупа. Пк.

Óкни га Мýте! Ако ћутí, Дéла је! Брл.

РСОВЧАЊЕ —дрсовчање, дрсу кучку за опáшку (Рс); — пцéта за опáшке (Рс).

РСОВЧАЊЕ СУ —млóго игробрци билí. ВРж.

— тупанцијe, а Ржáнци гáздалије. ВРж.

Тáм те женá срéтне, и íма све да ти испрíча — и какó је, и штó је, и каквó рáботи, и кудé је пошлá, áко ћу не познáваш. Тм.

У РСАВЦИ —Кáлинци, у Ржáну Цáлинци, у Слáвињу Котóлинци. ВРж. (Кáла, дем. од Кáмен, а Цáла, дем. од Стáмен).

— свáко узéло тупán па тупа, све тупанцијe. Свíре, и тупају, и íграју усрéd жéтву. Затóва и óкају тупанцијe. Пк.

У Рсбвчање íмаше гáјдаре, а íмаше и тупанцијe Цíгáње. ВРж.

РУДИЊЕ

Бéга ко рудинсћí зáјек. Тм.

Пéчено ко рудинскó говéдо. Тм.

Рудинскó лубенчé, мáлечко! Вр.

Скрца ко рудинскó кóло. Тм/Пир.

СЕЛÓ

Билí смо сиротíња у селó, ама смо билí пóдобри од дрући. Пк.

Бóље је да умрем јá, нéго да умре мојé селó. ВЛк. (У вези са потапањем села због вештачког језера).

Вали га, кудí га, селáк си је селáк, селáк че си и остáне. Пир.

Вéч се нáрод у селó почéл препрáвља у гóвор. Дој.

Вóл! Вóл! Сéлско говéдо, јóш не упрéзано у рáботу. Пир.

Горе му ливаде, горе му њиве, горе му градине! А онó овáмо дошло, у
бóшчу грацкú кућу направíло, у град жíви! Пир.

Гóста из селó карáли да си нóђе опéре па да спí, а бн нíшта не чинíл,
немáл гáче. ЦД/Пир.

Да те несб́м узéл, јóш би те лајáла пцéта по селó. Пир. (Жени).

Дивó дошло, дивó остáло. Гњ/Пир.

Друкше се жíви у град, друкше у селó. Б.

Зéва ко селáк на пíјац. Пир.

Земљá се бми, остáде сáмо кáмик. Че мóра да се сéлимо кудé лéб íма.
Пок.

Кад отíдеш из нáше селó, íма звоне да лúпају, сáмо да се спáсимо од тебе.
Пет.

Каквó си дó—са у шкóлу научíл?! — Торбáн —тојáган! — Епá, сá че б́деш
пак овчарáн. Пк. (Из приче).

Кб́в си ми грацáнин ка ти перјáта на дупéто још несú увенúла?! Пир.

Мáјку ти селáчку! Каквó ти знáјеш, селáнко ти јéдна! — А тí си пак
шугав грацáнин! Пир. (Свађа мужа и жене).

На пúпакат му овб́с растé, не вíдиш—ли?! Пир.

Нáм је то дрáго мéсто, т́ва смó се родíли. ВЛк.

Не држí ме у град. Ја сам свађí—дб́н у селó. БЧ.

Нéкада несмó имáли кудé у град да пренóчимо кадá дóјдемо. А сá, свá
ни се родá из селó отселíла, па ка отíдемо гóре у селó, нéма куде да
сврнемо. Гос.

Нéма си га бóље, нéма бóља ранá нéго при нáс у селó. Сиротíнска —
лúтачко, слáначко, һиселшко, лéб да ти се приједé. Чин.

Нéчу се сéлим у град да смрадим град. Јá сам се т́ва навíкал, сас стóку,
сас појáту. ВЛк.

Нéму се милí, па мáни се! Тáмо се родíл. Пир.

Оди пúсте големé зграде, не мого́ да вíдим Бéоград. Синú Главу си ми
пóзгодно, пóдобро. СГл.

Одрáсли смó на њíву, и не мóжемо без њíву. Нéшто трéбе, нéшто не трéбе,
ама смó си текá научíли, да си сáднемо, да си кóпнемо. НМл.

Он ни изнóси текá селóто, ишегáва се сас нáс. ВЛк.

Онó, свé што се родíло у Чинíглавци да се врне, да дóјде, имáло би да
се поједéмо жíви, бóље што се нáрод иселáва. Сáмо да нејé пак млóго
како сá што је, па опустéше и сéла, и имбвина. Чин.

Прозéва се ко селáк на пíјац. Пир.

- С магаре дошл у град, а са не може с воз да се отсели. Пир.
- С теквe сeљандуре ја не разговарам. Пир.
- Са село пусто, са усред село травá растe, травá за косидбу. Сл.
- Сама дупе друсала, сама кашу кусала, сама работила, сама јела. Км.
- Свако село има разлику у говор и у обичаји. И свакому се чини да су у његово село и говор, и ношња, и обичаји, и човечи, најубави. Чин.
- Свe да сам, сeљаk да несбм. Кр.
- Свлeкал се на грчкy сирeње из село у град, па ни у град грађанин ни у село сeљаk. Пир.
- Село од село, рaзни гбори. ВЛк.
- Сeлска двиска! Пир. (На рачун лепе младе сeљанке).
- Сeљаk, и кад прдне накриво — трчи при доктору. А ни грађане по не умeјемо да си упазимо здравје. Пир.
- Сeљака може само ћиша да помогне, а друђи му све узимају и односе. Вој.
- Сeљандура једна, она ли че ме учи како се деца чувају?! Пир.
- Сeљанка, ка се дигне од ручк, она лeб, трошице, збeре па и лoпне на—земи, а варошанка и прибeре нагоре па и остави на—страну. Зв—Б.
- Сeљаци несy грађане. Ако су у град дошли, они су на силу грађане, калемени грађане. Пир.
- Сeљачетине се довлeкле само да ни мбшкају град, да ни оставе ћубре па да си отиду. Пир. (На рачун сeљака који дођу на пазар).
- Сипал у рукатку па носи?! Сeљаk, да има квó да једe. Пир.
- Там сам се родио, там си ми свe познато. ВС.
- Трeбе да се коси, трeбе да се носи. Не могу више да сам сeљаk, нeма кóј да ми помогне, остарeл сам. Орљ.
- У Гостушу нeма ништа нoво, тамо су старци. Овамо је нoвото, у град, при вас, кудe су младити. Гос/Пир.
- Учили тријесе године у село бвде да блају, ама оне научиле нeга па са у град памет продава. БЧ.
- Што несбм остал там да живим, свeт да глeдам, нeго се направил на цеплeнку па се дома врну, у село, кудe су остале само још будале и старци?! ДД.

СИЊА ГЛАВА

Ај куче! Ај лале! Ни текá тавримо Синоглавци. Пс.

Да измру и тија старци што су гóре, у Сину Главу, че остане село пу́сто.
СГл.

Дојди, бре, дојди ми, бре, свате на Свету Прэсвету, кучка јаре одојила,
неје јаре ко јаре, него ко звишче, неје лóј ко лóј, него ко говно лóј. При.
Које кућу заправило, које стáн купи́ло, сéле се сви из село, опусте Сина
Глава. СГл.

Мен ми је село прирасло за—срце и од моје село ме никој не мóж одвоји.
СГл.

Ој мори, Пéro, куде су коњини? — Ене ћи у букарини сас самарини. Рас.
Селска будала! Селска вѣшка! Синоглавско говедо! Оно че ми па тува
суди?! Пир.

Синоглавка видела вóз па си пита́ла мýжа: Ај, Владо, каквó је онава што
се по поље́то влачи?! Гредá ли је? — Горскá мéчка! — А зашто рудца?!
— Па децáта ћу гáчкају. При.

СИНОГЛАВЦИ —говóре пóвише какó бабýшничката сéла. Они кáжу: вúна,
и, ју, им, нóјан, чорáпе, соплéл се, мoгáре, крпéљ, да не закáше, врта се,
жури се, мáти му, солтý, детево, компирí, волóвити, јáгњишта, трлá,
маљица, кромиди лóк, а на дете кáжу КУ́ЦЕ и ЛА́ЛЕ. Пбсјач више
говóри како пíротската сéла, па кáже: врта се, вáрка се, мајна ми,
сблат, детево, компирé, волóвете, трлáк, маљ, црвeни лóк, вйна, ћи,
ћу, нóн, саплéл се, магáре, серуша, омáшљак, да не закáса. А и једни
и друђи кáжу: мајћи си, свай, снай, рекó, јулáр, јегá, врвина, звиска,
трлица, вурда. А Кóстур кáже: волóвити, свиска, јáгањци. Кс/Пс/СГл.
— дигноглавци, дигну рње, па у трње. При.
— íако су повисокó, кáжу: Че íдемо гóре, у Пбсјач. Пс.

Синоглавче, дигноглавче, дигло рње, па у трње; искарáло погáнца, изéло
си мудáнца. Рас.

Сина Главо, некултурно сéло; ој мори Пéro, куд је магаринáта?! (Графит
на згради у Расници, на путу према Сињој Глави).

СОПОТ

Кад ишли Станичeнци у Сопот на славу, Сопочање се уплашили од млóго
гóсје па се чудили каквó да прáје: Мáле! Мáле! Што—су—(си) гóсје уз
Обóпоље и уз Пелиновицу?! Брзо метéте гóвното и сéјте брашно, а у
Тáсфинити бунáр че заврти́мо качемáкат. Ста.

Сопот је шегобивљиво село, а Тeмска не. Сопочање су пркосни. Нeма гóре
од Сопочање. Сопочанин је дóбар док не излeзне одозгóре и док те не
нáчне. А пóсле — да ти не казујем, сáм че си видиш. Ор.

Сопочанин у—јесен из печалбу иде, цигаре му, облечен, и одма те пита бч ли да се бијеш. А у—пролет ка појде на печалбу, ниско гледа, нема цигаре, облекал дрбнци. Ста.

СОПОЧАЊЕ —вреве исто како и Орёовица, малко има разлика. А поголемá разлика је меу нас и друга села. Ор.

— лопочање, куд се ставе, тув се даве. Ор.

У Сопот лелечу: Мале! Мале! А текá кáжу и кад се нешто чуде. Ста.

СТАНИЧЕЊЕ

Гнилчање тражили да се менају сас Станичењци сас селáта. Станичењци ка појду у град на пијац, они мину крз гнилска лозја, па наберу грбзје да има квó да продавају на пијац у Пирот. Гњ.

Кумовéти ишли те рипáли у влуту од Белáву? А онó билá маглá! Рипáли у маглуту, мислили влна, а рипáли од Црвёну стёну, па ка видели да се не врту који су рипáли, манули да рипају. Соп.

Ој васуље, и тí ли си јело, Станичење, и тí ли си селó! Цр.

Работни, не умéју да стáну. Ама и за крацу несó лоши. Соп/Ор.

Слámња нйм кóчина, а на кóчину — катáнац. Соп.

СТАНИЧЕЊЦИ —áјде да рипáмо, влна је на Белáву! И нарипáли у провалију, А онó не било влна, него маглá. (Станичењци). Соп.

— богáти. Сваћи мине поред náши Младёнови, отрља се. Затóва су богáти. Соп. (Младёнови, најбогатија фaмилија у пиротском крају из Сопота).

— вреве, а при нас се орати. Гњ.

— кáжу: Сас кугá вреви?! Гњ.

— Куме, брате, богáт човек, заузёл се, слámња му кућа, ћеремидна му кóчина. Без три волá два пáра волóве, ка крáвата нажмикне на телёто да лёгне, да се и она одмóри. Соп.

— ни óкају: Куме! Куме! Соп.

— Њи зовéмо: Куме! Не знам зашто, али и текá зовéмо. Тм.

Штó је у Станичење пругата крива?! Да види машиновóђата послéдњити вагóн, да му га Станичењци не украду. Соп/Гњ/Ста.

СУКОВО

Бóже ме сачувај од совисћи мезелбци, сукóвсћи музаверлбци и нисћи курварлбци! Текá често оратеше Коста Ђурица, трговац из Пирот. Гра.

Јá сам по грацанин од тебе. Моју плу́нку, ка плу́нем, ветар че однесе до “Национал”, усрéd Пирот, а тí из твоје Су́ково пёшћи не мóж за три саата да стíгнеш до Пирот. Гра. (Пироћанцу, досељеном из Сукова).

Селó од селó има рáзлика у гóвор, и у понáшање, и у свé, па че га óдма познајéш да—ли—је из Влáси, или из Јáлбогину, или из Војнéговци, или је Ачáчвац. Јá си нáши Сýковци óдма познајém у нáрод. Áко сá не познавам младíти, ама познавам да су Сýковци. Сук.

Сýково, Војнéговци, Смрдáн — отúд прúгу ни зáјек нејé блáг. МЈ.

У Сýково у жéне ка улéзнеш, какó овбн у óвце — óдма се размрkáју. ПРж.

Черко, черко, што у Сýково, черко, немá ли за тебе мéсто, чéре, отúд прúгу ни зáјек да нејé тáмо! Текá једнá думáла, а да—ли—је истина, да—ли—је шегá, не мóгу ти речém. Кр.

ТОПЛИ ДО

Áјде Топлодóлци! Ѐдете у Завóј дá—си набéрете кóпци! Зав/Гра.

Гостúшање говедíја, Гостúшање говедíја, Топлодóлци бéл босíљак, Топлодóлци бéл босíљак. Утркљу се говедíја, утркљу се говедíја, па посéру бéл босíљак, па посéру бéл босíљак. Текá је Јенáчко Лáлинсчи, Гостúшанин, испојáл усрéd Тóпли Дол ú—оро, да одбрáни гостúшка момчeтíја сас којá су се на орóто ишегáвала топлодóлска момчeтíја. Девóјће из Тóпли Дол су волéле нáша момчeтíја, мí смо билí богáто селó, а ималé су тéтће у нáше селó па су доодíле нá—госје. А нáша момчeтíја несú знáла óро да игрáју затóв што у селó нéма куде óро да се íгра, па су и затóв исмејáвали. А Јенáчко је шíл по топлодóлсче кúће, и свí су га познавáli и пóштували, а знáл је и úбаво да игрáје, и úбаво да појé, па је затóв текá тáм и смејáл да отпојé. Ка је отпојáл пéсмуту како у Топлодóлци поју, онí се свí рáдували, ама ка у наставíл и завршíл, онí се сви ошутáli ко úсрани, ама мý нíшта несú реклí. Гос. (Петар Пејчић, 85.год).

Ми речéмо ТОЈ, ми текá врéвимо. А овáмо у Лукáњу ТОВА. Ѐвек сам пазíла да не грéшим. ТД/ВЛк.

МОЈ ТÓПЛИ ДÓЛЕ, МОЈ КОВАНИ ДОЛЕ, МОЈИ ГНИЛÍ — шíпци. ДД.
— шíпци, мојe трнíнће блáђе, мојe дебéли лáде, мојá лáдна вóдо. Дој.
— шíпци, мојí прозорíти кáмење; куде сам отишлá, у Градбшницу, под прáскову да спíм! Нéкоја од Брáнкови из Тóпли—Дол, па се ожeнíла у Градбшницу, и текá се жалíла. Нш.

МОЈ ТÓПЛИ ДÓЛЕ, МОЈ ЦÁРИГРАДЕ, МОЈ КОВАНИ ДÓЛЕ — мојe трнíнће блáђе, мојí шíпци гнилí, мојí вéнци црвенí, мојí прозорíти кáмење, мојe сeнће дебелé, мојe вóде студенé, мојá дебéла лáдовíно, у Градбшницу сам отишлá под прáскову да спíм! Нéкоја си Топлодóлка, од Брáнкови, ожeнíла се нéкада—си у Градбшницу, и текá тугувáла. Пок.

МОЈ ТÓПЛИ ДÓЛЕ, МОЈ ЦАРИГРАДЕ — Мој Ковáni дóле, моји шипци гнили́, ка оти́дем у Ковáni—дол, па ка наби́јем колбц у гузбц, па ка легне́м, па спíм ко у љу́љу. Дој.

— моји гнили́ шипци, моји црвени́ венци, моји прозорíти камене́. Дој.

МОЈ ТÓПЛИ ДÓЛЕ —моје во́де студенé, моје сeнће дебелé! ВЛк.

— моји венци́ црвени́ моји гнили́ шипци! Брл/Дој.

ОЈ —Ковáni дóле, ој кóзе моје виторóђе, ој моји шипци гнили́! Гра.

— Тóпли Дóле, и тí ли си сeлó, љутени́цо, и тí ли—си јeлo! Гра.

Тој кóмпират! Текá се шегу́јемо на Топлодóлци, они текá кáжу. А ми кáжемо: Тíја крóмпир. Зав.

ТОПЛОДÓЛКА —рáсла у Ковáni—дол, там кóзе чувáла. Па се ожeни́ла у Гни́лен, па лóзје копáла и тугувáла: Мој Тóпли Дóле, мој Цариграде, мој Ковáni дóле, моји гнили́ шипци... Онí њóј пóдобри од грóзјех. Грóзје сáка рáботу, знóј, а шипци не тра́же рáботу. Гос.

— се ожeни́ла у Црнóклиште, па ровáла: Мој Тóпли Дóле, мој Цариграде, мој Ковáni дóле, моји гнили́ шипци! Тм.

ТОПЛОДÓЛЦИ —ЗАРÉВАЈУ мору́зу, а ми у ЗАГРТАМО. Зав.

— мнóго исмејáвају нáше сeлó, Засковци, али исмејáвамо и ми Топлодóлци. Лóше њим, и пóретће су, шáрће на чарáпци, блу́зе, цeпмери, мáраме. Нóсе плéтене кáпе, а понéкад и плéтено прóслуче, а при нáс је товá срамотá. Пртени́це њим црвени́чкаве, а у Засковци је тóва срамотá, при нáс су црнé. Свé се служe с магáрци, а ми нáјвише с кóњи. Зовéмо и Ђуђуковци, а не знáм заштó. Зс/Пир.

ТРНСКИ ÓДОРОВЦИ

Ка се нéкој Божíл сeли́л из Трнeши Óдоровци у Жељушу, у Трнeши Óдоровци молíтву вари́ли. Једнó сeлó ослободíл, дрúго зацрни́л. А несу пóдобри ни тíја што су тáм остáли. Грш.

ЅУШТÍЦА

За два д́вна с коњá не мóж сeлóто да преóдиш. Соп.

Кљештíца, сeлó на рíдове. Од—íжу на— íжу, два—д́вна с коњá да га обикóлиш. Поопознáју се Петрóвдан ка слáве, па се до дрúги Петрóвдан пак заборáве. Ру/Пир.

Боштíчање смо исмејáвали: голéм брíч íмају на панталóне, гóрди су, úбаво се облáче, кáжу ВЕЛÍМ, згрáбе понéкоју девој́ну па у свé изáпу, изáпу, ка пóјду из нáше сeлó од свáдбу. Зс.

У Ђуштíцу растúрено сeлó, па се не мóже ви́де. Сáмо се ви́де на Петрóвдан па на Петрóвдан, ка слáви цéло сeлó. Тм.

ЦЕРÉВДЕЛ

АЈД — тиће да а́пнемо од коњиви! ЦЕ/Км.

— ч— идемо ли у Голорéбру. Км. (Еротска двосмислица и топоним).

Буковци! Ђа—ђа—ђа, изврну пустиња́та! Км. (Подражавање преноса терета коњима).

Довели га из бédуту одозгóре, из Церéвдел, из угљари́, хумурци́је, па дошлó у Сину́ Гла́ву да се наједé бáнице. СГл.

Занóси се ко церéвска са́гнушта. Држ.

Коњéтеее! Овцéтеее! Кудé сууу?! — Еј љиин у Дебéли десел! Церевци текá óкају, па све нéкако задáвено ора́те. Км.

Мојé Гаринé мојé ладовинé. Км.

Нóси белé чарапчéтине, асли́ ко Церéвац. НМл.

У Држину не зна́је да игра, а у Церéвдел кóло вóди. Држ.

Церéвдел кáже ЂИ, а Сина́ Гла́ва и Пбсјач кáжу и И и ЂИ, кој кáкó, мéшају. Ама пáк пóвише кáжу И. Км.

ЦЕРÉВЦИ — крз Држину одáвна, мýж и женá од Цáлини, мињувáли, па били глáдни, па нým дáла једнá Држинка да једну. А кад си пóјду, она́ нým кáже: — Еве зелјинé ћиселó, понéсете си дóма да једнете, добрó је! А женáта одговори́ла: Штó—чé—су ни ти́ја ћиселъаци, једу́ мпóго лéб?! Држ.

— се врчáли с кóла из водени́цу, па окáли од Свети—Или́ју да женáта тóри котлé за качемáк, да грéје вóду. Па пóсле, ка се поприбли́жили, ка наблизíли, окáли да спúшта котлéто пóниско да се водáта пóбрже грéје, че дóјде брашно за качемáк. Км.

— су бédни. Онí су угљари́, хумурци́је, лéб нéмају. СГл.

Церéвштина се нéкаква дотрéсла. Тра́жи нéшта да му дадéмо да једé, а нí га знам, нí га познáвам. Вој.

ЦЕРÓВА

А мэн срамóта да врéвим, па си пóвише љутím. Испрáљају ме ка погрéшим, и текá сам почéла да врéвим кáкó се врéви у Церóву. ЈИ—З/Цер.

Свé сам од моју́ мáтер запамти́ла, свé штó ме учи́ла. И штó је она́ спре-мáла мэн се чíни најбóље. Ка дојдó у Церóву, па врéвим са жéне, па кáжем: Мојá мáјка кáже...! А женé ми у селó кáжу: Штó се мајкишеш, штó си не врéвиш кáкó ми, па да кáжеш МАТИ. Цер. Јаловик Извор.

У Церóву су ишла́ децá у шкóлу из Шугрин, Мирковци, Базóвик, и несóу сс била нíти су се изазивáла. Цер.

ЦРНИ ВЪР

Што идеш у Црни Вър?! —За некога је може би и Црни Вър, а за мене ј Бели Вр! Текá њим рекла једна млада невеста која се там оженíла.
ТД.

ЦРНОКЛИШТЕ

По ратат, једна из Црноклиште заволела једнога из град и решила да га узíма. А баба си љу раздумувала: Не иди! Куде, черко, у град че идеш?! Тамо се купује маз на тањирчек, и док дојдеш дома тањират га изедe. Тамо млекó нема, а овде ти котлeнка зад врата висí. Цр/Пир.

Црноклиште у два и три рeда, па помало на варош изгледа! Текá је појал Влада Куза из наше сeлo. Цр/Пир.

ЧИНÍГЛАВЦИ

Поделимо се деца из сeлo у две групе. Подберу се Басарци од једну страну, а ни остали од другу, па се бијемо, па ка побeдимо, радос голeма. Али су почесто они нас били. Текá смо се у сeлo били ка смо били деца малечка и ка смо се врчали из шкoлу. Чин.

В а м њ л и ј е

Грујинити, они су се силома женили. Дој.

Дембалeјини?! Требе да се пообрнеш ка ти нешта каже, да видиш одкуде снце грeје. Пир.

Дeк чеш тамо черко?! Кућа му се на четри колца љуља. ВЛк.

Златановци млого рабте. Они мисле овíја свeт њим че остане. Држ.

Имам осамдесe године, ама још оди—детe памтим да су у Антинци све карање и тужбе. Гра.

Искотили се млого, па притиснули и њиве, и ливаде, и браништа, и сeлско. Мука голeма оди—њí.Сук.

Јаничови су се с коњи бавили. Јаничови с убаво ранили коњи и убави су им били. А били су и писмени, и богати, и трговци, и први људи у наше сeлo. Ру.

Палисветови, гадна сeмка! Какви су добри, свeт би запалили! Пир.

ПРИ ЊИ —је јајце увек сас две жлчe. Вој.

— у толко голeму вамилију, човeка не мoж да одбереш. А толко и има

да само њи слушамо и ка смо у селó, и ка смо у—поље, и ка—смо у
гóру, ама све шунтаво, ништа не мoж да одбèреш. ВЛк.

Сóколове из нáше селó, гáзде, жéне њим úбаве, а пóсле децá глúпава ко
телчúна. ПРж/Пир.

Тé товá су Шевуљини! Свињете њим добрè, и женéте њим добрè, а од
мужјe ништа нéмају. Ста/Соп.

Ткачéви из Извóр! Тóв су карáктерни лúди, и врèдни, и пúсмени, ПРж.
Тóв су, цèлата вамúлија, млóго зáвидни лúди. Пир.

Узбрљиво ко баштú си, сémка проклéта! А и дèдата нејé бúл дóбар. Зав.
Цáјини су това, мáни! Кад вúде да је човèк проглецáл, натúскају га
одозгóр. Гра.

Цáјино, гáздинско, големó! Їма и квó да украднеш, чма и квó да остáне.
Гра.

Шумáнова сèктра, млóго опóрита! Све што речу, све лóше речу. Гра.

Д о ш л њ а ц и и д р у г о с е л ц и

Бóже, за квó смо лúђе, не знáм?! Ми старúти обúчамо свáкога да дочèкамо
сас добру реч. Па ако чма квó да му дадèш, че му дадèш, а ако нéмаш,
немóј. Пк.

Дошлó, али —дошлáк. Рос.

Какó се вáле, какó се смеју једни на друђи, онó чма селó до селó рáзлика.
Пок.

Мојé је нáјбоље, а тí што оратиш не чујем га! Текá се кáже нéкому ка
нèшто зáпне, а нејé добрó тóв што је запèл. Пк.

Нáјгоре је ка је нáрод збирутáк. Нíкога не мoж да оцèниш квó че напрáј,
какó че постúпи. БЧ.

Нéка је ко шебèк, ама да је нáш човèк! ВЛк.

Пóјде ли у пúт наш човèк, понесé си сúренце, грóзице, шушпицу понéкоју,
и нíгде ништа не купúје. По тóва се познáвамо ка чдемо на странé, у
пúт нéгде, или у печáлбу, по тóва знáмо да смо Пирочáње. Км.

У мојé врéме мúну мóда на бíјењето. А ка сам бúл момчé, кад гóд дóјду
другосèлци, не мoж си отúду непремèњени. Разбúнемо жицу високó,
скóро до колéно, дóле на мослéто, на пúтат. Па ка и појúримо, онí
налету. Па и сас дрвја, сас мóтће, бíјемо, и úбаво им се отéпамо. Дој.

ТУМАЧЕЊЕ НЕПОЗНАТИХ РЕЧИ

(Пиротски полуглас (b) унет је у азбучни ред на крају азбуке, а африката s (дз) испред З. Таква пракса у оба случаја одговара старословенској азбуци, а и поступку који је применио Александар Белић, у свом чувеном делу "Дијалекти источне и јужне Србије". Глаголи се наводе у облику трећег лица презента, а кад је то изричито наведено, реч је протумачена другим глаголским обликом, нпр. перфектом).

А...а...везн.час...час...

Ѐбетар. Ни рбетар нрма—не мари

Аббр м вест; предмет као поздрав

Аздисал, -а, -о перф.осилио се

Ајван м магарац

Ајдук м (ајдукуља) лопов

Ајлаз м покварењак

Ајманá ж готован

Ајманíше се несвр. живети без напора и бриге

Ѐјта ж глупо и сметено створење

Ѐјтав, -а, -о прид. приглуп; сметен

Ѐка несвр. луња

Ала(в)óјда ж неодговоран и преврљив човек

Алавужда ж врдалама, преварант, чанколиз

Аламунá ж покварењак

Алапáчес, -та, -то прид. блебетав

Ѐли несвр. мазити, попуштати некоме због превелике љубави према њему

Ѐлишта мн. ж догодовштине; брука, срамота, оно што је недолично учињено

Ѐлтавштина ж пеј. накарада; несретњак

Ѐљтов / рљћав, -а, -о прид. аљкав

Амíн м прави тренутак

Арнíше се свр. отарасити се чега

Ашља́к м скитница; курва(р); особа без морала

Ашља́клбк ж скитање; курвање

Бађí / бађíм(ка) прил.бајаги

Баја м старији брат, девер, зет, старији човек уопште

Баксу́з(ин) м својеглав човек, онај који се свему и без разлога одупире

Баксузéс, -та, -то прид. ћудљивог понашања, склон пркосу

Бáле м вок. брате!

- Баљизга / брљезга несвр. баљезгати
 Бансов м (дебели) нерадник
 Б(л)анта несвр. говорити недолично
 Барапштина ж скитање, нерад
 Бајна м старији брат, девер, рођак
 Бачује несвр. живети на бачији; пеј.
 извући велике батине
 Баштинија ж очевина
 Бебетарка ж пеј. већ одрасла девој-
 чица, а још се игра луткама—бебама
 Бедотија ж (велика) беда
 Белка ж име белог женског створења
 жене, кучке, овце и сл.)
 Белоклепав, беломуав, -а, -о, прид.
 светлокоса особа беле пути
 Белото. Гледа с белото—гледа са
 мржњом, беоначом
 Белћи(м)/белћимка прид. ваљда
 Берија ж галама, свађа
 Бесказно прид. неисказано много;
 јако добро
 Беслемé с шиљеже у тову
 Бесник м напрасит и зао човек
 Бестрага ж неповрат
 Бесуља ж зла жена; курва
 Бесује се несвр. спаривати се (кучка,
 али и курва)
 Билмес м нерадан и прљав човек;
 јак и глуп човек
 Бије—клепа, бије—клепа несвр. ра-
 дити тежак посао без знања и умеш-
 ности
 Бирибиле с напредак; смишљен и
 користан посао
 Бицман(ин) м мн. бицмање, својег-
 лав човек велике и неистрошене сна-
 ге
 Блазнибула ж сабласно створење
 Блајало с фиг. тупо створење
 Блантав, -а, -о прид. приглуп,
 незаинтересован; брљив
 Блесавићк, -ка, -ко прид. ћакнут
 Блешча м блесавко
 Блска се несвр. радити неразумно;
 бавити се узалудним послом
 Блешти бл(е)шти несвр. блистати
 Бљувотина ж бесмислица, оговара-
 ње, лаж; оно што је изблувано
 Бљувоч м пеј. неукусно јело, оно што
 изазива повраћање
 Богатéје несвр. богатити се, стицати
 Богови́т, -а, -о, прид. боговски, врло
 повољан
 Бож(номá) прид. тобож, бајаги
 Бојлија м склон тучи
 Бокче с, зб. бокчетија, божје дете
 Брбара несвр. прегурати по туђим
 стварима (или храни, па је тако за-
 гадити)
 Бржиње / бржење. У бржиње --у
 брзини; површно
 Брзга несвр. хитати се; брзо (и
 површно) радити
 Брзгав, -а, -о прид. пргав, жустар
 Бритварка ж она која (јој) је украла
 бритву
 Брчкољ м јад, брига; наборани део.
 Бэре чујди брчкољи—брине туђе
 бриге
 Буав, -а, -о прид. набухао, трапавог
 хода
 Буаљна в. дунђајте гóсје
 Букáр м пеј. Онај ко живи у буковој
 шуми
 Булулэјштина ж, пеј. од булулеја,
 сова

Буни несвр. збуњивати

Бурсат, -а, -о прид. великог, грубог и нескладног тела. Бурсата жена—мушобања

Бвзѝк—село с село у коме мушкарци опсценим покретима на јавном месту понижавају жене или једни друге

Бвзѝка несвр. изненадним опсценим додиром изазвати (супротни) пол

Ббклица ж буклија; пеј. глупа глава

Ббшкалбк м издвајање свога дела у заједничком домаћинству

Ваздѝже се свр. успети се уздићи стицањем, и сл.

Валња ж похвала; хвалисање

Валинка ж (наизглед неприметна) мана

Вантáзија ж ћакнута особа неуљудног понашања

Вапирѝља ж вампирица; зла жена

Велѝм 1 лј през. говорити, велити

Весне се (ѝ—свет) свр. отићи далеко у свет, изгубити се за дуже време

Ветрѝје несвр. беснети

Вештегáр м вештица; зла жена; она која прави мађије

Вислэ с откинута рачваста гранчица са воћем или грождѝем

Висѝуља ж оно што виси, висуљак; сасушени измет или блато на длакама или концима

Власан, -на, -но прид. има власти; поседује нешто

Влáчи рéчће несвр. трпети оговарање због неморала и сл.

Влáчи се несвр. скитати се; курвати се

Влашинбц м, Влашинка ж, становник села Власи

Воловбдица ж спаривање говеда

Ворта (некога) несвр. слати некога да ради нешто без потребе и тако га понижавати

Врљонбг, -а, -о, пред. у ходу избацује стопала у страну

Врндѝ несвр. окретати се као чигра; правити се важан; беснети (жена)

Врт—мрт, врт—мрт несвр. врдати; да ли хоће или неће

Вртѝ (некога) несвр. кињити; (силом) обављати коитус

Врти—сѝчи, врти—сѝчи несвр. покушавати на све начине успети у намери

Вртикáјца ж превртљива жена; оговарача

Вртилешник м глодар сличан мишу али мањи од њега, живи у шуми и једе лешнике

Вртоломá ж превртљив, површан и ћудљив човек

Вртѝнка ж курва

Врцка се несвр. вредно обављати разноврсне послове; изазивати заводљивим покретима (жена)

Врцна ж окретна жена; жена заводљивих покрета

Врцне се свр. нагло се окренути; потрчати

Вбчка ж, мн. вбчће, осушен плод воћке

Вуждѝ—вуждѝ несвр. покушавати успети галамом и на друге начине у својој намери

Вѝждало с (покладна) бакља од трешњине коре или гумених отпадака; играчка од канапа и круга

Вуска га / вузга га несвр. правити
некоме смицалицу

Вуња́ра ж превртљивац

Вурда́р м онај који прави (или једе)
вурду

Вута́рка ж дугачка сукња, фута

Вџшља м, вџшна ж, вашљивко

Гадно́тија (гадно́тиска) ж гад над
гатовима; оно што изазива гађење

Гајдарџија м фиг. онај који се лако
љути, дури

Главу́рџина ж део коже скинут са
главе при дрању

Гледџ м зеница ока; спољни из-
глед онога ко се лепо обукао

Гле́тав, -а, -о пред. тастаст, недопе-
чен; лењ

Глне свр. прогутати; прождрати

Глотни́ца ж циција; нерадан и
неумешан човек који стално тражи
од других да би имао; чопор глад-
них вукова

Глоца́нка ж она која је гладна на
оглодава да би се најела (жена)

Глупарија ж бесмислени поступци

Гми́чка / жми́чка несвр. одавати
карактеристичан звук при гажењу
када је вода у обући

Гму́рча м пеј. слинавко

Гња́са несвр. ударати обореног ко-
ленима и песницама, "месити га"

Гњѣтне свр. нагазити неочекивано
(и јако) у рупу

Гњи́дџ, гњи́деж м гнездо гњида (у
коси)

Гове́цина ж говеђе месо; говеђа жи-
ла; говеђа болест; лењост

Го́лемџ м личност на положају

Го́лка ж сиромашна девојка или же-
на која нема шта да обуче

Голодџ(к)а ж в.голка

Голои́гра м онај који не уме да
стекне па се доказује играњем; пука
сиротиња

Гољџ м пуки сиромаш, одрпанко

Горчу́лак м, мн.горчуљаци, горчи-
на, јад; напиток од горких трава

Гоштѣ́ва несвр. гостовати; дочеки-
вати госте; говорити некоме да
поједе оно што се не једе

Грозá ж одватност

Гро́нћа ж гроздасти висуљак плодо-
ва на откинутој гранчици; гомили-
ца

Грбе́не с прљаве лажи, клевета

Гру́ва несвр. ударати јако (врата,
човека у леђа и сл.)

Гуза ж гузица; прождрљива жена

Гузурљив/гозурљив, -а, -о прид. Не-
маран, лењ, воли да седи и дрема

Гузџ м гузица

Гусе! ж вок. гуско! (женском детету)

Гџ́зга се несвр. оклевати; дотерива-
ти се без журбе

Да́булица ж микропоним у атару
Камика

Даве́ре, далавере прил. заиста, ама
баш

Да—мџу/да—ђим —да им (Дој)

Дасџ м угурсуз над угурсузима

Дево́ше (не́што) свр.денути, затурити

Де́кне свр. навалити жестоко (на
посао, свађу, тучу, игру); напасти
некога без разлога

Деџи-акблија ж жена која по навички свакога саветује као да је недорастао

Деџинџи господар м онај ко се радо игра са децом (а занемарује озбиљне послове)

Делник м радни дан

Дџа се (на грбзје) несвр. уображено се понашати

Дџра ж траг

Дџда ж старија сестра, рођака, јетрва; алапача; вулва

Дџвџи се свр. покорити се нечијем захтеву; препустити се, пристати на спаривање (девојка, жена)

Дџемчес, -та, -то прид. кратконог а широк човек (или во)

Дџкладџ свр. додати још мало да ватра плане; наговорити већ љутитог да се свађа, туче

Дџлњак м човек, или ветар, из низије

Дџмања ж пеј. домаћица

Дџмишљар м духовит, виспрен човек

Дџпитује се несвр. саветовати се са људима од поверења; договарати се

Дџр/дџри/дџрим/дџримка везн. (све) до, чак

Дџристрашан, -на, -но прид. врло велики, застрашујуће величине

Дџстигом (га бџје) прил. удара га сустижући, у трку

Дџстрашнџе свр. уплашити се од нечега, испунити се страхом

Дџтепа свр. дотући

Дџтресџ се свр.фиг. и пеј. доћи непозван, нежељен

Дођисне (некому) свр. фиг. досадити, доћи некоме до грла

Доучује се несвр. тражити савете од паметнијих и поверљивих пред важну одлуку

Драмлија ж, драмка ж, драмсџз м, тврдица најгорег типа; врло лош човек

Дрвендџљ м пеј. (зао, тврдоглав и) стар, мршав и висок човек, као суво дрво

Дрџзгаво/дрџскаво прил. плачљиво и уплашено се понашати и говорити

Дрџшља м шмокљан; упркос узрасту недорастао

Дрџмчи/дрџнчи (некога) несвр. изазивати без разлога, цвелити

Дрџдање с прерада дроњака за ткање поњава; баљезгање

Дрџндара—дрџндара! узв. подржавање лупања; ж. лупетање, баљезгање

Дрџнка несвр. звецкати; фиг. зановетати

Дрџнка ж. Вати си дрџнкуту —иде куда науми

Дрџнкало с фиг. брбљивац; оговарача

Дрџнкаше вој кантуту —ухватила је у неверству па то огласила лупањем у канту

Дрџоби несвр. мрвити; причати којешта дуго и без престанка

Дрџџна ж курва

Дрџнча м одрпанко

Дрџпља/дрџшља м онај ко немарно хода по благу па је често порскан блатом

Дрџсне свр. ујести (као пас); јако увредити; жестоко се одупрети речима

Дрџтљак м пеј. јако стара особа

Дрчник м халапљив и безобзиран
човек при јелу и пићу

Дршка ж фиг. додатак истини са
намером да се она извитопери и
злоупотреби

Дујовит, -та, -то прид. срдљив

Дума несвр. казивати. Ни дума
ни врѣви—упорно и непријатељски
ћутати

Дунћа несвр. пеј. (халапљиво) јести

Дурли—капа м срдљивко

Дутка ж уврнута замисао. Дунуло
вој дутћеге — ушле јој муве у главу,
ћудљиво се понаша

Душовадѣште с место где, због оштре
узбрдице, душа излази

Душовадник м убојица, крвопија

Дѣ м дах; душа; непријатан мирис

Дѣнѣле! ускл. бесмислена реч за
изазивање Дојкинчана исмејавањем
њиховог говора

Дѣри несвр. пеј. гази по дубоком
блату или преко воде

Дѣкѣш/ћѣкѣш! ускл. коњу, да се
смири

Дѣбриштárка ж прљава жена; ого-
варача; кучка на дѣбришту

Дѣбрѣше се свр. олењити се, запу-
стити се, почети смрдети

Дѣкѣш бацко! ускл. овну, да се
смири

Дѣрлије ж мн. Дѣвају га дѣрлијете
— изненада мењати понашање и
расположење

Дѣрунтѣја ж гужва; граја; свађа

Дѣвнћало с брбљивац; клеветник

Дѣвоњк м оно што је (као) сажвака-
но; фиг. закржљало чељаде

Дѣшће клѣтве — љуте клѣтве

Живује си несвр. слагати се, догова-
рати се и међусобно помагати

Жилѣтка/цилѣтка, прѣслук ж/м прс-
лук

Жичка ж жица; конац; порекло

Жлтна ж пеј. болешљива жена; она
која је бледа у лицу

Жмѣкав, -а, -о прид. полузатворе-
них (и крмелјивих) очију; прљав,
лењ и неумивен

Жоља м жгољавко, мршавко

Жубѣрна ж поток у атару Дојкинаца

Жцáпају се 3 лм през.свр. изненада
се жестоко посвађати, потући

Жбжне/жбзне (некога) свр. јако боц-
нути (тољагом, штапом, увредом)

Звѣри се несвр. зверати, гледати
ошамућено, чудити се

Звизárка, Звѣска ж двиска

Звончарица ж најбоља овца која
носи звонац

Зѣмбав, -а, -о прид. трапав, тешко
хода

Зѣпа несвр. тешко и бучно ходати

Зулупáња ж велика будала, кретен

Забѣре свр.фиг. почети чинити на-
гло и јако (рад, свађу, тучу, и сл.)

Заблесáвен, -а, -о прид. замајан,
залућен

Зáбра—убра свр. почети жестоко
набеђивати некога ко није крив

Завáрка се свр. почети журити

Завезѣ се свр. фиг. застранити у при-
чању, размишљању и сл.

Зáвише прил. сувише, (некоме) у
вишку

Завр́та/завр́ча (пару) несвр.умети
зарађивати и штедети

- Завутњак м замлата (на женски начин)
- Завутне се свр. рећи (намерно) наивно нешто како би се извукла информација коју друга страна крије. Завутује се по девојчетија — задиркује девојке а ожењен
- Заглавља несвр. фиг. спаривати се (жена)
- Загњезди се свр. пеј. и фиг. сести као квочка на полог и не померати се
- Загњетé се свр. и пеј. сакрити се, завући се
- Загомилља несвр. досађивати гунђањем
- Загуљбтина ж угурсуз; тешко решив проблем
- Задавља се (ка орати) несвр. пеј. замуцкивати
- Задлби се, заглоби се свр. пеј. и фиг. јако се заљубити
- Задоваља се несвр. фиг. наслађивати се туђом невољом
- Задомрчкана овца ж овца код које је изазван полини жар присуством овна
- Задорица ж задевало, онај ко пецка
- Задржна жена (кобила) — лепа, снажна, млада, здрава, пожељна жена
- Задрнчује се несвр. пецкањем задиркивати час једног час другог
- Зáјде свр. фиг. изгубити од бриге или ударца свест
- Заједé свр. пеј. и фиг. почети мржњу према неком
- Заједица ж онај који заједа, кињи; крвник; садиста
- Зáјми се свр. узајмити; помоћи, учинити услугу
- Зáјнат (ин) м угурсуз
- Закарује се несвр. покушавати почети свађу
- Закасбтина ж тешка невоља; досадан човек
- Закачља се несвр. заподевати свађу
- Закачущка несвр. разлог због чега се нешто чини; узрок свађе, нерашчишћени рачуни
- Заклоп м реза, засун. Под заклоп — закључано
- Заковрне свр. ослабити; изгубити свест од слабости или ударца
- Закокрдавéје/закрдавéје свр. закржљати
- Закомлцује несвр. замуцкивати, збунити се у току разговора
- Закбпан сас—све —сатрт, у великој беди
- Заламач м човек који настоји да стекне што веће богатство, пре свега земље
- Залебеди се свр. лебдети у ходу изнад земље због поноса и уображености
- Залитач м трчкарало, слушче
- Залуавштина ж пеј. велика будала
- Залупен, -на, -но прид. ћакнут; тврдоглав
- Залбже (некога) свр. привући ситним поклонима, обећањима, лажима; замајати
- Залбмњак м рђав човек; авет, зао дух
- Залопује се несвр. прскати се блатом (нехотице); замлаћивати се; говорити погане и зле речи
- Замине (некога) свр.фиг. постати гори од лошег примера

- Замлътнак м онај који прелази границу пристојности; будала, замлата
- Замлзло га — ударило га (у главу), занело га
- Замбтри свр. запазити, уочити; преузети од некога знање
- Заонде се свр. почети чинити нешто па се занети, заборавити
- Заорати свр. почети говорити; запиткивати
- Заплъсне се свр. рећи нешто недолжно као наивчина са намером да би се увредила друга страна или сазнало шта крије
- Запне (дупе) свр. пеј. и фиг. потрудити се па стећи
- Запења̀ви (уста) свр.фиг. јако се наљутити и развикати
- Запопу̀зне (некога) свр. напасти речима жестоко и без разлога
- Запрџак м кепец; онај ко је закржљао или недорастао
- Запу̀ца свр.фиг. почети жестоко грдити или тући некога
- Зара̀бља несвр. заровљавати
- Зарга (сас мџје) свр. почети се вуцарати, курвати (жена)
- Зарѝпује и-онде несвр. заскакати и обављати коитус (мушкарац)
- Затѝра се несвр. сатирати се неумешним радом и лошим економицањем
- Затѝча (некога) несвр. затицати; претицати некога, одузимати му првенство; потчињавати некога
- Затѝцнак м будала која жели да причајући остави повољан утисак, а испада још глупља
- Затра̀кан, -а, -о прид. ђакнут; глуп
- Затр̀љује несвр. брисати траг, мењати исказ да би се избегле последице
- За̀ћитен, -а, -о прид. фиг. ударен, ђакнут
- Зауб̀ави га свр. ирон. учинити лоше уместо доброг
- Зац̀епује се несвр. фиг. млатити се; говорити о оном што није могуће
- Зач̀вчкољ м задевало, цепидлака, изазивач
- Зач̀вчује се несвр. фиг. задиркивати са злом намером, изазивати
- Зашама̀ди (некога) свр. ошамутити (јаким ударцем, и сл.)
- Збор м разговор
- Збу̀та се свр. почети се гурати у уском простору
- Зве свр. позвати на свадбу, славу и сл.
- Зга̀н м пеј. мноштво, руља
- Згаца̀ње с угаћање, дворцење
- Зглаша̀ва несвр. усаглашавати (звонце и сл.).
- Згребаште свр. унаказити гребанем
- Зду̀мају се 3 лмн през.свр.договорити се
- Зџвало с дете које дуго и без разлога плаче; размажена жена која плаче и виче и не уме да престане
- Зевзѐ—корзб с пеј. шеталиште за будале (задиркивање момака и девојака)
- Златка ж мило чељаде; лепотица
- Злињу̀је несвр. чинити зло себи и другима, беснети
- Злоду̀шан, -на, -но, прид. осветољубив
- Зна̀воран, -на, -но прид. пун знања

- Иде му од бременџи не свр. знати једино зло чинити (и обављати спаривање)
- Иде му по колетџијата не свр. умети угађати, повлађивати (неком)
- Идијџтшино (идијџтска) ж идиоте над идиотима
- Изалтави се свр. изобличити се
- Избиколџц м курва
- Извача свр. похватати
- Извезе се (из дрџете) свр. удебљати преко мере
- Изветреје свр. фиг. излапити
- Извраска свр. испуцати (гранчица, стакло, кост)
- Извраска се свр. фиг. изгаламити се
- Изврџи свр. извући узицу
- Изврже свр. скинути терет развезивањем; ударити некога конопцем, штапом
- Изврндџпи (некога) свр. ударити некога изненада и јако по туру
- Изврндџпи се свр. леђи (ничиче) и тао ленствовати
- Изврџи се свр. изобличити се због преједања (стока, човек)
- Изврџчи се свр. покрити се одједном оспама
- Изгалати се свр. изгрдити једног или више људи па уђутати
- Изгњаса (некога) свр. добро истући (обореног) песницама и коленима
- Изгорџлац м погорџлац
- Изгрми свр. фиг. посвађати се бучно и изненада
- Изгустџра се свр. прерано се полно исцрпсти
- Издџса се не свр. правити се важан
- Издрџса свр. истући некога песницама и коленима
- Издџма се свр. одати се, изрећи се
- Издџпни (опџнци, кожу) свр. избушити рупице; фиг. претући
- Изђџбра свр. добро истући, казнити
- Измџкне свр. фиг. украсти; добро ударити некога по дужини
- Изорати свр. изговорити кратко и у љутњи разлоге неслагања
- Изрове свр. одједном јако рикнути (магарац, говече); заридати
- Изровчи (бчи) свр. избуљити очи од мржње, беса, узбуђења
- Икан, -а, -о прид. (дуго) грђен и понижаван; без кривице крив
- Илала м узвик чуђења на крају нечијег казивања; крај погрешног пута или посла. Докарџл до илала — стигао до краја, не може даље
- Илбина ж себичност; подваљивање
- Искарџа свр. фиг. заслужити, зарадити
- Искарџа — укарџа свр. зарађивати и одмах све трошити на курве и провод
- Искџца свр. истуцати; претући
- Искџти се свр. намножити се много (као стока)
- Испердаши свр. фиг. удаљити (се) без приговора
- Испџствује свр. однеговати (уселџ, стоку)
- Испишти свр. цикнути
- Исперџпује (некога) свр. фиг. рећи све у лице бе увијања, изгрдити
- Испрџчи се свр. фиг. ставити себе у центар пажње, направити се важан

- Испу(в)а свр.фиг. ослободити се нежељеног
- Испуца се свр.фиг. прерано се полно испрпсти због претераног општења
- Испѣшка свр. пеј. најурити (из куће и сл.)
- Истрѣбе свр. устрѣбати
- Ишѣилчи свр. искилавити
- Исцѣкли свр. уцаклити, не скидати очи са некога или нечега
- Ишаран, -а, -о прид. довитљив, лукав; трезвен
- Ишѣмби свр. пеј. распорити утробу
- Ишчѣнчи свр. извитоперити увртањем (уста, руку, тело); извадити из зглоба
- Ишчѣпи свр. изобличити увртањем, извући из зглоба (удове)
- Ишчѣпи очи свр.фиг. гледати похлепно или са мржњом; погледати искоса у знак неслагања
- Ишчука—начука свр. зарађивати и одмах све трошити на курве и провод
- Ишчули свр. наћулити уши
- Ишчѣчкује несвр. цепидлачити, тражити мане или разлоге за свађу
- Јаа и маа несвр. фиг. чинити све од себе да се нешто постигне или одбрани
- Јајчѣр м ситан лопов, крадљивац јаја
- Јабсти се свр.фиг. пети се на пенис
- Јѣза ж стрепња. Једѣ га јѣза — стрепети, очекивати велику невољу
- Једно прил. донекле. Једно несмо верували — донекле и нисмо веровали
- Једно—прѣз—друго прил. врло брзо, једно за другим
- Једномѣн прил. сваки час, често; опет
- Једноничи несвр. гладовати као на дан Једнонице, први дан великог поста
- Једнуш—другош бр. једном—двапут
- Јѣка—јек прил. сасвим сагласни
- Кабав, -а, -о прид. болешљив; слабе телесне грађе
- Кадилница ж фиг. (смрдљива) гузица
- ка(ј)ил. Нејѣ каил — невољно, нехотице, није томе рад
- Какалѣшка ж окласак (кукурузног клипа)
- Како—дѣ—је прил. макар како, површно
- Калакѣтра ж фиг. неморална (и ружна) жена; лош човек
- Кѣлпи (некога) несвр. окривљавати без разлога, кудити, омаловажавати
- Кандѣше свр. пристати под притиском околности
- Кѣпарица ж капара
- Кѣра—вѣра несвр. покушавати на разне начине; све налазити своје место
- Карѣз, гарѣз/гарѣз м мржња; дуреве. Држѣ гарѣз — злопамтило је
- Каразлија, гарезлија м онај ко се са мном свађао па се нешто дури
- Карамѣн м фиг. зао човек, крвопија
- Катраница ж фиг. прљавица жена
- Квѣсне свр. пеј. седети као остављени предмет
- Клѣшнав, -а, -о прид. прљав и дроњав

- Кленсá ж шала; спрдња; човек као негативан узор. Кленъо клэнсави — грозото над грозотама
- Клѣпа несвр.фиг. безуспешно саветовати својеглавог
- Клѣчка се (с некого) несвр. спрдати се
- Кливу́н м клинасти комад измета
- Кли́пав, -а, -о прид. лоше обувен, развезаних узица на обући па му клепеће обућа
- Кли́пша/кли́пча м лоше обувен; лоше хода, трапаво
- Кли́ска несвр. трчкарати за неким
- Клб́бук м фиг. клопка, замка, смицилица
- Клоца́ти (деца́та) несвр. учити (децу) безобразлуцима и бесрамном понашању
- Клца несвр. туцати; потуцати се; ходати или трчати узалуд
- Клѣсна ж пеј. ситно, неугледно и лоше обучено женско челаде
- Кљопѣше свр. понашати се горди и глупо као ћуран
- Кѡва(та) ж фиг. (та) глава
- Козинѣвка ж торба, или поњава, од кострети
- Кокá везн. као да
- Кокѡлán м, коколáна ж, особа са избуљеним очима; онај који похлепно гледа
- Кокѡна ж (тупа и) уображена лепо обучена, најчешће имућна, жена
- Кѡкри (некого) несвр. дворити
- Кѡмка се несвр. узимати причешће; фиг. само пробати храну
- Кѡнопчи́ја/кѡнакчи́ја м ужар
- Коња́че ти једна! — коњино једна! (Човеку, коњу, крави)
- Копáва ж биљка са сувата са подземним стаблом које се једе
- Копилáча, копилáрка ж она која је родила копиле
- Копилдáк м пеј. копиле; фиг. незрела особа
- Кордѣљ м крута стабљика једногодишње биљке; окласак кукуруза
- Коркár ме — гади ми се, изазива ме на повраћање својим изгледом, мирисом
- Косту́ра ж ножић са лучним делом сечива; пеј. туп (и стар) нож
- Котѣ с нејако младунче; маче. Нѣма ни детѣ ни котѣ — нема код куће коме да се радује
- Котлáјна ж мали когао, котлић
- Крастѣње с фиг. грдња
- Кра́ти несвр. скраћивати; фиг. прекинути са брбљањем
- Крату́на ж лејка; посуда од лејке за захватање воде
- Крив, -а, -о прид. хром, шепав
- Кривѣц м ослабљена кошава, дува претежно у планинском делу, а правац јој зависи од рељефа
- Крка несвр. пеј. и фиг. јести и пити у сласт преко мере; зановетати; крчати (прева)
- Крлѣшка/крљѣшка ж повијена лотра за превоз терета на двоколицама
- Крља се (ка ђди) несвр. фиг. правити се важан љуљањем у ходу
- Крне свр. јако и изненада ударити некога; пући изненада (дрво)
- Крѡс—прсти прил. површно, кроз прсте

- Крџти несвр. успоравати ход, ићи полако
- Кртáр м човек који (воли да) хвата и убија кртице
- Крџи ка брати несвр. говорити извештачено, језиком који није народан
- Крштéва несвр. фиг. одлучивати без договараја; давати "памет" некоме грдњом или батинама
- Кугá ген. зам. који
- Кузúm речца зашто не би
- Куклárка ж пеј. она која се још игра луткама (као) недорасла
- Кули́за ж превртљивац, лицемер
- Куња́је несвр. куњати; тихо трпети своју невољу, болест
- Кура́вла ж пеј. (имитирање Рома:) важна личност
- Кусур — грозница ж ирон. измишљена болест лажних болесника
- Кутáшка ж (дечја) игра скривалица
- Квгá/кагá/кигá прил. када
- Кб́лав, -а, -о прид. оштећених прстију или шака; неспособан за ручне радове
- Кб́свет м брига; настојање да се буде као и други. Неје кб́светан — све му једно, глупо се понаша; хакнут
- Кб́ч м вулгарна и саблажњива гордост
- Лáбав у устáта —не може да сачува тајну, брбљив
- Лáбавшк, -ка, -ко прид. не воли баш много да ради
- Лáдовање с сеновито место; уживање у хладу
- Лáје се речца карактеристична за говор Дојкинца; значи ПА ЕТО
- Лáндра се несвр. бесциљно лутати, скитарати
- Лáпав, -а, -о прид. брбљив, не мисли када говори
- Лáпáча ж алапача, оговарача
- Лебéди се несвр. ходати нежно, опрезно, гордо, као да се ногама не додирује земља
- Левóше (нéшта) свр. шатр. украсти
- Лéкне се/лéцне се свр. макнути се, уклонити се
- Лензéње с подругљив окамењени осмех кретена полуотвореним устима; пеј. претерано весело смејање
- Лéпне/лéпне свр. залепити бацајем (блато и сл); фиг. ударити некоме шамар
- Лечáр м пеј. онај који једе лећу (дакле сиромах)
- Ли речца је ли, да ли, зар не
- Лíврес, -та, -то прид. бистроок, промућуран, радознао
- Лíјо прил. непотпуно, непријатно због нечијег отсуства
- Лíсковница/лíсковача/лíсковина ж обрштена грана лисника
- Литáк м дуга женска хаљина опшивена жутим ширитима, била у моди у Високу између два рата
- Личéње с сличност
- Локмáш м безочно халапљив човек; изелица, чанколиз
- Лопатáра ж пеј. језичара
- Лб́гче несвр. локати као пас; фиг. јести халапљиво
- Лб́снорáнац м чиновник, нерадник, онај ко лако долази до хлеба
- Лб́жéјчи прил. вр. сад. лагати

Лбјзна (лбјосана) ж лажљивица над лажљивицама

Лбапавина м киша са снегом; фиг. лажов, преварант, клеветник

Лбиће, мн од лбига ж, слине, бале

Лбишка (лбигави) м слинавко

Лбопав, -а, -о прид. фиг. некарактеран, брбљив

Лбопша м онај који се лако при ходу прља блатом

Лбутачк, -ка, -ко прид. пргав, жесток

Магарине с пеј. магарац

Маждрак м нешто погано; погана храна која се у свађи препоручује другој страни у сукобу

Мазан, -а, -о прид. умилат; лицемеран. Мазна заглавка —лицемер

Мазница ж очешљана и уређена коса

Мазуљна ж (жена) лицемер

Мајкише се несвр. истицати (жена) стално своју мајку као пример за углед

Мале-мале! ускл. види-види!

Малозман, -а, -о прид. незајажљив у стицању и отимању земље

Маломозан, -а, -о/маломозгав, -а, -о прид. шупљоглав

Маљуган м пеј. дете; кепец

Манда (некога) несвр. пеј. слати некога да без потребе иде час тамо час овамо

Масленица ж пеј. и фиг. прљава жена

Матрак м погана реч нејасног значења. За каквв че си ми па ти матрак? = шта ћеш ми ти?

Машка ж, погодна прилика. Че ми дојдеш на машку — осветићу ти се кад—тад

Месá вој се ви́де — види се голотиња којом изазива мушкарце

Месáљ м платно за покривање теста и хлеба

Мећик м, мн, мећици, комадић киселог теста пржен у врелом уљу

Мећишар м слабић, попустљива и безвољна особа

Мешá, мешанија ж удео; право на заједничко коришћење (воденице, земље); уска сарадња између домаћинстава

Ми́жав/ми́цав, -а, -о прид. болешљив, у распадању; кратковид, болесних очију

Ми́зес, -та, -то прид. витка (девојка) малих и лепих уста

Ми́рне свр. успокојити се, не бити више изложен бригама и невољама

Младу́нка ж пеј. млада женска особа

Млэ́сне/млэ́сне свр. силовито ударити у главу (кост, и сл); јако заболети глава

Мнá -мнá! ускл. подражавање гласног жвакања, брбљања, баљезгања

Модрелáн м плавоок човек; пеј. болешљив човек поплавио у лицу

Момбк м, момковица ж, слуга (у млађим годинама)

Мори́ло с самоубиство; помор

Мра́ка (некога) несвр. јако грдити и понижавати речима

Мрдогу́за ж вртирепка; курва, заводница

- Мрждав, -а, -о прид. ружан
- Мрсник м безобразник, онај који говори без стида погане речи
- Мршљакáр и пеј. онај ко воли месо (и једе га као пас лешину)
- Мрштав / мрљав, мрцав, -а, -о прид. слабог апетита, пробирач
- Мршт(ов)ит, -а, -о прид. зловољан
- Мујар м пеј. превртљивац; човек преосетљив на увреде (као говече на муве)
- Мујакét прид. предузимљив, вредан
- Муљча м пеј. мулац, глупак
- Муња (некога) несвр. мувати, малтретирати, бесмислено слати час тамо час овамо
- Мурдаран, -а, -о прид. поган, безобразан, говори безобразлуке и чини срамне покрете
- Мурдари несвр. врећати поганим речима и покретима
- Мутљавина ж фиг. покварењак
- Мушно говéдо с говече оболело од уједа (голубачке) мушице с пролећа; пеј. инација
- На-пути прил. каткад, понекад
- Наáli се свр. навићи се на испуњавање (недоличних) жеља
- Набéре (некому) свр. накупити много једа, горчине према некоме
- Навáкше свр. надокнадити
- Навáча се несвр. прихватати се одговорног задатка
- Навиглавица ж својглав човек
- Навiкњује несвр. (имати навику) говорити плачним гласом и жалити се
- Навлáчљив, -а, -о прид. немаран, оставља предмете било где; лоше обучен, дроњав, прљав
- Навре свр. навући (чарапу и сл.)
- Навузга се свр. пеј. препити
- Нагбзга се свр. једва успети спремити се (и поћи)
- Надалé (окање) свр. навалити викаати
- Надéва се (женá) несвр. пеј. навлачити се на пенис
- Надiгне се свр. поћи негде (далеко)
- Надiгну́т, -а, -о прид. говори високим гласом; склон свађи; уображен
- Надидáва несвр. давати више од осталих, додавати преко мере у инат
- Надóкљив, -а, -о, надóкњичав, -а, -о прид. громко говорити, бити склон свађи
- Надóкује несвр. говорити прегласно; гушити гласове других и наметати своје мишљење
- Надорáти свр. надмашити у говору
- Надúрли се свр. надурити се
- Назóрљив, -а, -о прид. пргав; прек
- Најадóви свр. налутити
- Најтрпљив, -а, -о прид. највише може да поднесе, истрпи
- Накаже (некому) свр. рећи много непријатности некоме без обзира на прилику и истину
- Накапе (некому) свр. накупити много једа, горчине према некоме
- Накокоши се, накокори се свр. фиг. уобразити се
- Нако́кри (некога) свр. подворити
- Налáје (некога) свр. пеј. рећи некоме (ко се не брани) много поганих речи

- Налѣже свр. напричати много лажи, клеветати
- Налѣвчи се свр. пеј. препити
- Намаже (некој) свр.пеј. и фиг. утећи (из страха или стида)
- Намери́сује (некога) несвр.фиг. осећати, погађати нечију намеру
- Намѣтен/несмѣтен, -а, -о прид. ђакнут
- Намодрѣје свр. поплавити од подлива крви
- Наму́рли се свр. намрштити се (као небо пред кишу), бити јако љут
- Напенџоши се свр.пеј. нагиздати се и дићи нос
- Напечѣ (некога) свр. принудити некога под великим притиском
- Напиља́сје несвр. стално трљати нос некоме због ситне или измишљене кривице
- На́пне га́јде свр. надурити се
- Напни́вѣшка ж фиг. уображена особа која нема чиме да се поноси
- Напумпа (некога) свр. фиг. клеветанџем подстаћи некога на свађу или тучу
- Напуљѣзга (некога) свр. наклеветати и тако подстаћи на свађу и тучу
- Напу́рли се/ наду́рли се свр. надури се
- Напогребѣ (некога) свр. прогонити некога, узети некога на зуб
- Наподлѣпи (некога) свр. прогонити, кињити
- Напождѣпи (некога) свр.напасти силовито, жестоко и без разлога
- Напорѣ свр. пробушити шилом, убосати
- Напочѣпи свр. намрзнати, узети на зуб
- На́род—не́народ ... — свеједно што је присутан народ ...
- Насвѣтка се свр.фиг. препити (па засветлити очима)
- Насѣлица ж притисак, отимачина, насиље
- Насѣтује се несвр. пеј. задовољавати своју незајажљивост грабежом, отимачином
- Насметѣ се свр. збунити се; изненада доћи у безизлаз
- На(с)мѣтен, -а, -о прид. ђакнут
- Насно́ван у петнајесе - врло висок, мршав и погрбљен
- Настѣњичав, -а, -о прид. ђудљив
- На́тлап(иц)а ж неумерен човек при раду (јелу, пићу, у љубави, свађи, тучи)
- Натовáри (некоју сас некога) свр.фиг. оклеветати да одржава интимне односе са неком особом (из родбине)
- Натресѣ се свр.фиг. обући се (много и) без укуса
- Натреска се свр.фиг. опити се
- Натрѣгнут, -а, -о прид. ђакнут; ђудљив
- Натрѣша се несвр. наметати се; надносити се над неком, претити
- Натрѣскује се несвр. кочоперити се, упињати се свим силама да се учини више него што се може
- Нату́рљив, -а, -о прид. наметљив, јако наваљује
- Начегáри (некога) свр. добро изгредити, притегнути негога
- Начѣпен, -а, -о прид. пеј. својеглав, навалио на једну страну

Начисто прил. сасвим

Начучури се свр. склупчати се; стајати преко нечега као клупко; напушити

Наца̀тњичав / наца̀пњичав, -а, -о прид. неодмерених покрета, груб, пргав, жесток

Наца̀ца се свр. напрати се па се осилити

Нашевељ-надевељ иде несвр. пеј ићи пијано, лево-десно

Набакáрљив, -а, -о прид. немаран

Невељ, -а, -о прид. није како треба, не ваља, не одговара

Невелит, -а, -о прид. (никако) не одговара, (ни мало) не ваља

Невеселија м невесео човек, склон потиштености

Недодрмав, -а, -о прид. површан, лоше урађен, није како ваља

Недодршко м нестрпљивко; онај који није у стању да сачува тајну

Недбáвштина ж пеј.слаб, немоћан, болешљив човек; болест, немоћ

Незаситњак м ненасит и грабљив човек

Незатóпен, -а, -о прид. сув дрвени и од дуга направљени суд када не држи воду; пеј. (човек) склон пијанству

Не́ма-не́ма, па везн. повремено

Нема́ј(те)-куде с безизлаз, диктат околности супротан потребама

Не́праница ж, мн. непранице, прлав комад веша

Нич прил. од ни-йч, нимало

Нíша се несвр. њихати се

Њó(ј) ањ/њо(ј) ањ/њ он/њоњ зам. њен

Њува се/шнува се несвр. тумарати; кришом слушати, шуњајући се, туђе разговоре

Њуњав, -а, -о прид. срамежљив, неумешан, збуњен

Њура/њу́рча м угурсуз; туњавко

Њуравица ж својеглава, ћутљива и зла жена

Њуравчина ж онај ко ћути, непријатељски гледа и смишља неко зло

Њури́ несвр. ћутати оборене главе, смишљати зло и гледати непријатељски

Обидб́к м пробање (на укус)

Обивáрак м попарен тврди хлеб уз додатак соли и алеве паприке)

Обика́ља несвр. (за)обилазити, тумарати околу

Оби́ча несвр.радо прихватати (и волети не́кога); волети нешто

Обла́жи свр. омастити; запрљати масним

Обра́зи се свр. уобразити се

Обри́ча несвр. обећавати

Обрш́нина ж образ; достојанство

Обво́љи свр. савладати, победити, наметнути некоме своју предност

Овр́та несвр. ударати не́кога немилосрдно; радити тешке физичке послове (мотиком, секиром и сл.)

Овртоглавѐје свр. пошашавити

Огла́ша сѐ несвр. јављати се повремено

Огрбáвчи/огрб́и свр. претући, огрбавити (не́кога)

Одвр́та (кљч) несвр. пеј. окретати леђа правити се важан

Одвр́ти опаш свр. понашати се уображено

- Одгáла несвр. откривати срамотне делове тела, непријатне податке и сл.,
- Одгња́са свр. добро истући обореног песницама и коленима
- Одј́иви свр. поживети ваљано; проживети живот
- Одметé свр. обрисати, помести, скинути (као) метлом
- Однéсен, -а, -о прид. фиг. сувише несташан (као дете); на своју руку
- Однóшљив, -а, -о прид. расипнички троши имовину домаћинства
- Одóкне (некому) свр. одазвати се на дозивање
- Одома прил. од куће
- Одрóчљив, -а, -о прид. тешко прихвата. Нејé одрóчљива — лако прихвата љубавне понуде
- Одб́ишиња несвр. одисати, имати луфта
- О́жми се свр. почети дремати
- Озвéри се свр. чудом се чудити; унезверити се
- Ойште/војште с дрвена гредица која повезује рало са јармом
- О́ка-мра́ка несвр. грдити некога без престанка
- Ока́ње с вика, грдња; дозивање
- Окла́пина ж оно што се добије на туђи рачун (храна, пиће, иметак)
- Окрíви (некога) свр. повредити некоме ногу
- Окрíдак м крњав зуб; стар човек, креатура
- Ола́н! ускл. Аман! Побогу!
- Ола́нзи (некога) свр. крвнички ударити
- О́мајат си нóси - носи своју ману са собом и не може да је се ослободи (краде и сл)
- Ома́шљак м дрво, мотка и сл. чиме може да се замахне на некога
- Оме́ра несвр. намеравати учинити зло (ударати, истући и сл)
- Онóде се (жена) несвр. спаривати се; курвати се
- Онју́ри се свр. ћутањем и ћудљивим понашањем показивати непријатељско расположење
- Опа́да (некога) несвр. оговарати
- Оплéшти се/оплја́шти се свр. открити (полу)голу стражњицу и сл.; скинути се готово го
- Опла́ши се свр. уплашити се
- Опóрит, -а, -о прид. својеглав, тежак за сарадњу, склон свађи и тучи
- Оправíја ж расплет; оно што омогућава решавање проблема (договор, савет, алат, документ)
- Оправ́ља (нешто или некога) несвр. поправљати, усаглашавати, водити ток (свадбе, посла и сл); обављати коитус
- Опри́ча (некога) свр. испричати све редом
- Опр́лена пéрја му пра́ча несвр. позивати на сукоб, "бацати рукавицу"
- Опу́ли се свр. преморити се од тешког терета или рада (као магарац)
- Опíнђује (некога) несвр. пањкати
- Орав, -а, -о прид. широке руке, лако помаже друге материјално
- Ората́цка ж говорљива жена; алапача
- Ораспíја ж демонска жена; курва

- Орѣбри (некога) свр. ударити шибом или батином преко ребара
- Орлеца несвр. пеј. скитати; курвати се
- Орѣти свр. учинити ређим (усеве, чорбу)
- Осѣм/сем везн. осим ако
- Осѣм иде несвр. ићи мимо света, упркос. Осем свет—мимо других, чудног понашања
- Осетан, -а, -о прид. осетљив, увиђаван
- Осѣча, усѣча несвр. осећати; препознавати по мирису
- Осило с гнездо оса; фиг. место свађе, туче, злих људи
- Откани се свр. одустати од нечега, оставити некога
- Откршује несвр. фиг. трапаво и уображено подражавање говора учених
- Отод м одлазак. Дава му отод - истерује га
- Отпадлица ж клетвена реч за руку или ногу
- Отпѣре/отпорѣ (кожу некому) свр. "скинути кожу" некоме од батина
- Отрадија ж чистина, брисани простор
- Отранчи (нешто) свр. штрчати нешто (грба, стомак, пенис, држалица секире)
- Отрѣби свр. очистити од вашака, нечистоће и сл
- Отрѣша несвр. фиг. уклањати се како се не би сметало другима
- Отрљује се (на другога) несвр. фиг. пребацити кривицу на другога
- Отрѣши се (некој) свр. направити велике трошкове (свадба и сл)
- Отсуче (некому) свр. одбрусити увредљиво
- Отуши (некому) свр. премлатити некога и тако изравнати рачуне са њим
- Очепило га перф. фиг. ушао неки ђаво у њега па ради упркос и чини зло
- Очѣпљак м угурсуз; особењак
- Ош—еднуш / још једнуш — још једном
- Пајсторђиња ж пасторка
- Палаврѣтина ж пеј. опајдара
- Палашче с, дем од палаш, мали ловачки пас
- Пали -гаси м/ж онај који, по својој жељи и погребима да се игра са људима, подстиче или смирује сукобе
- Пандало ж штета; велико узнемирење, збрка
- Паралија ж ниска, покретна и најчешће четвороугаона трпеза
- Патравшк, -ка, -ко прид. шепав (помало)
- Патрика ж патријарх. И владѣће, и патриће — сви црквени великодостојници
- Пачавра ж крпа за брисање пода у пећи за печење хлеба; крпа уопште; жена језичара
- Пашитно говѣдо с пеј. човек без обавеза (као говече на пашњаку), нерадник
- Пенѣос м уображеност
- Пестил ж танка скрама сасушеног сока шљива на дасци за сушење
- Петленко, петличко м фиг. кочоперан и свадљив човек малога раста
- Печѣ—поганац м пеј. онај који једе печене мишеве

- Пи(ж)ља м дете; кепец
- Пија(н)лѣк м (алкохолно) пиће
- Пипка ж масован помор живине
- Пип(к)ав, -а, -о прид. слаб као болесна кокошка, спор у рукама, невешт
- Писак м, писка ж, врисак, јаук
- Пишна ж она која се упишавала
- Пласти сено несвр. сакупљати сено у навилјке и пластове
- Плевњар м, пеј. од плевња ж, шупа за плевну; врло лоша кућа плетара
- Плитачк, -ка, -ко прид. фиг. пригласити
- Плстица ж смотуљак прљаве и неочешлане косе
- Пљанка несвр. белезгати; лагати, клеветати
- Пљаскало с блебетало, човек који се не стиди да било шта каже
- Пљисне / плѣсне / плѣсне (прѣз—уста) свр. ударити шаком преко уста
- Плѣчас / плѣчас / плѣчес, -та, -то прид. плочаст
- Поален, -а, -о прид. размажен. Поален, па оален — јако размажен
- Поашљачи се свр. постати нерадник, скитница, курвар
- Побелѣњак м чељаде беле пути; пеј. блед човек болесног изгледа
- Повали—вечѣра ж хвалисавац
- Повачкује несвр. красти
- Поврча/поврѣта реч несвр. бранити се окретањем умесних приговора на свађу
- По(д)вуцкује несвр. ћутањем, покретима и понашањем изражавати љутину и најављивати свађу
- Подáva се несвр. почињати попуштати
- Подбíва си шегу несвр. подсмевати се
- Подбркне свр. увући руку дубоко (у сено, вуну, жени под сукњу и сл.)
- Подбóцкује несвр. подстрекавати
- Подвíра се несвр.фиг. улагивати се
- Подгáзи (некога) свр. понизити родитеље (и сл) неуказивањем дужног поштовања
- Подѣва (некога) несвр. подстицати на свађу
- Поджб́цне (некога) свр.фиг. убости језиком; подстаћи на тучу
- Подиграва се (с некога) несвр. доводити некога у смешну ситуацију
- Подл́пи се (с некога) свр. Удружити се са недораслима (децом и сл.) па чинити несташлуке, али и штету
- Пѣдлитан, -а, -о прид. полетан
- Пѣднѣси (некога) несвр. фиг. подстицати некога да прави штету и сл.
- Пѣднѣшка ж папучица на разбоју
- Пѣдѣкне свр. подвикнути некоме да ућути; позвати некога гласније
- Пѣдонѣде (некога) свр. подстаћи (на свађу, тучу, зло)
- Пѣдор/пѣдир м изазивање, омаловажавање
- Пѣдѣчкава (овца) прид. има пеге испод очију
- Пѣдсмѣвка/пѣдсмѣвка ж блага шала; подсмех
- Пѣдѣзне се свр. удружити се без много размишљања са лошим друговима и чинити оно што и они

- Пожелезѝ свр. оковати, прекрити
гвожђем
- Пождѝпају се несвр. посвађати се
изненада јако и кратко па се брзо
помирѝти, и опет тако
- Позаздравѝје свр. завенути (рана);
почети се опорављати (болесник)
- Позамѝне свр. суфѝм. проћи
- Позасмрѝдује несвр. заударати помало
на измет
- Позађурли се свр. везати мараму тако
да се чело што мање види
- Покѝани се свр. понудити сам себе
храном, послужити се при јелу и
пићу
- Политѝкаш м политѝкант
- Пољѝц м, мн пољѝци, онај ко живи
у равници, ратарском реону
- Померемѝти се свр. поблесавити
- Помијѝак, помијѝрник м посуда за
спљачине; фиг. спљачине; пеј. уста
- Помијѝарка ж брбљива и некаактер-
на жена; кучка која једе кришом до-
мађинову храну
- Помѝне свр. поднети оскудицу и
патњу, проћи кроз живот па макар
како
- Помодрѝје свр. поплавити од подли-
ва крви због батинања
- Помоѝчко м пеј. упишанко
- Помрѝдује / помрѝцује / помрѝчкује не-
свр. фиг. избегавати обавезу, разјаш-
њење и сл.
- Понадвѝор(ка) м/ж вршење нужде (на-
пољу)
- Пѝнапред прил. ближе почетку,
мало више напред; ранијих година
- Понаруѝча се свр. добро се најѝсти
- Понастрањѝчав, -а, -о прид. своје-
глав
- Пѝндрек. Увѝати пѝндрѝка свр. не
моћи се смирити
- Поомѝје се свр. умити се (површно)
- Поопознѝју се 3 л мн през.свр. ближе
се међусобно упознати
- Попѝшка/попуѝшка ж (још зелена) ма-
хуна паприке
- Попрѝди несвр.фиг. љутити се краће
време па се умирѝти
- Попрегѝне свр. прогутати понеку
увреду, одмах не реаговати жесто-
ко
- Поприврѝлаѝбк, -чка, -чко прид.
прѝгавији него што је пожељно
- Попрѝлѝскује/попрѝлѝшкује несвр.
почесто (и помало) лагати
- Порѝта—порѝта, па свр. бунити се
извесно време па се смирити
- Поселѝрѝрка, помалѝрѝрка ж жена која
иде од куће до куће, а не гледа свој
дом
- Пѝскраја прил. мало више у страну,
не баш на удару
- Посметѝ се свр. заплести се, збунити
се
- Посмѝта несвр. ометати, збуњивати
- Посутѝкује (некому) несвр. често др-
жати придикѝ понеком без разлога
- Пѝтам(о)/пѝтамѝе прил. мало даље
- Потѝса се несвр. вредно обављати
своје (домаће) послове
- Потѝбује (некога) несвр. подстица-
ти (глупог, наивног) да се јуначи,
хвали, прави штету, како би се по-
казао да је будала
- По(с)тѝскује се несвр. снебивати се,
понизно се држати, не имати хра-
брости

Потклађује несвр. подстицати (ва-
тру, сукоб, свађу); пањкати, огова-
рати

Потпór м подупирач

Потр́иса / потр́ипа (некога) несвр.
потресати, узнемиравати

Потсмíшка ж потсмех

Поту́ли се свр. ићи право и подму-
кло ка циљу оборене главе

Потшегúје се свр. подсмевати се

Потб́пчује/потб́пкује несвр. нестрп-
љиво тапкати у месту; понижавати
важнијег од себе (родитеље и сл)

Потш́бкује се (с некога) несвр. под-
стицати некога да испадне будала,
да се глуно понаша

Поћу́ткује несвр. нерадо одговарати

Поускратбн, -а, -о прид. краћи; фиг.
глушњи

Поципéли се свр. понашати се као
соројевић, опанак као ципела

Пра́ви си ћев (жена, муж) несвр. за-
довољавати своје (полне) потребе на
недопустив начин

Пра́ча абрóви несвр. слати (лоше) ве-
сти; фиг. прегити некоме преко дру-
гих

Пра́чћи, -ка, -ко прид. из села Праче

Прдн́а ж прдеж; фиг. неозбиљан раз-
говор, неодређен договор

Пребалалíка свр. претурити (неко-
ме) све да би се нашло нешто дра-
гоцено и приграбило

Превр́љује га на несвр. пребацивати
кривицу на другога

Прегл́(т)не свр. прогутати (увреду)

Прегова́ра (некога) несвр. оговарати

Преду́ма (некога) свр. наговорити
некога да одустане

Прејéбушка ж безочна превара

Прека́рано прил. превише

Прека́рује бројанице несвр. фиг. ра-
дити јалов посао, дангубити

Преќлúнди се/ преќлúнци се свр.
оборити нос, главу, погрбити се (од
срдитости, болести, старости)

Преќóр м надимак, подругљиво име

Преќрш́њачи свр. премлатити неко-
га, пребити му кичму

Преќу́тује несвр. пренети сакривено
на сигурније место

Премл́цкује / премб́цкује / пре-
мљáцкује несвр.фиг. пренемагати
се; гласно жвакати

Прелáти несвр. прелетати

Препéре се свр. опрати се у више
вода; опрати свој веш

Препра́чује (некога) несвр. понижа-
вати некога слањем тамо-овамо,
увек на погрешну страну

Прерéпчи (некога) свр. ударити
(шибом, батином и сл) по дужини

Прескака́ла мн с догодовштине; пр-
љаве тајне

Претéгљи свр.фиг. приграбити; пре-
вући (уз велики напор) на своју
страну

Претра́скује несвр. оговарати

Претр́гне се свр. преморити се од
посла, прерано оронути

Претру́си се свр. узнемирити се,
претерано се забринути

Претр́чује / претр́чкује (сас орату)
несвр. фиг. непромишљено иступати

Прећу́тује несвр. не враћати злу реч

Прожопога́нац м пеј. онај ко (наво-
дно) пржи и једе мишевце

Привредан, -а, -о прид. уме да стиче

Придава несвр. додавати; расти; на-
долазити (вода)

Прикажљив, -а, -о, привитан, -а, -о
прид. уме да одржава добре односе
са родбином, пријатељима, са сви-
ма

Прикуткује/прикљта несвр. штитити
своје, приклањати себи

Приљубан, -а, -о прид. лако при-
хвата и угошћује намернике

Пририпа (некому) бубуљачка свр.
фиг. супротно разуму и вољи покре-
не се зло у човеку

Прири́та (некој) свр. почети ритати
од неспокојства (глади, жеђи, бола,
беса); чинити последње трзаје пред
смрт

Присакује несвр. мољакати, просја-
чити

Присланчи (нешто) свр. прислонити
(површно); фиг. не саградити зграду
како треба

Присмеје се свр. почети се ругати;
придружити се онима који се неко-
ме ругају

При́тр(е)н, -а, -о прид. сажалив,
пресетљив; пргав

Притужљив, -а, -о сажалив

Приш́ива несвр. фиг. ругати се, или
клеветати, изопачавајем истине

Прљ м кратка дрвена водничарева
полуга којом помера горњи камен
и вреће, и којом сабија брашно

Проср́та се несвр. фиг. претерано
омршавити (због болести); провиде-
ти се

Прозна́је свр. почети схватати (дете)

Прозор́ити камење мн м стене у ви-
ду окана, прозора

Прокáра (нешто) свр.фиг. појести,
попити, упропастити

Прокóпше (некој) свр.развити се; ус-
пети, унапредити

Промóча свр. измокрити; фиг. упро-
пастити иметак на пиће

Промóкне свр. провући се; провући
нешто

Пронóси (некога) несвр.фиг. ширити
лош глас о некоме, клеветати

Прóпушка ж опростај, гледање кроз
прсте

Просерí—сúкало с брљива и брбљи-
ва жена

Прóстачк, -а, -о прид. припрост,
неписмен, није путовао

Простíра (некога) несвр. фиг. бру-
кати и понижавати пред другима

Протéса се несвр. показивати пол-
ну жељу протезањем у присуству су-
протног пола

Протур́њак м расипник, изелица

Прочúди свр. унезверити; учинити
чудаком; зачудити; пренеразити

Пртка ж прдеж, ветар

Пршка-пршка несвр. фиг. не радити
како ваља; чепкати (као кокошка)

Пúзља м пеј. болешљив, глуп, не-
умешан или кратковид човек

Пуна ж детињаст, неодговоран чо-
век

Пúпав, -а, -о прид. закржљао због
неухрањености, великог трбуха (сто-
мака, човек)

Пупу́нћа ж мали врх (прибадаче,
плетене капе и сл). На пупу́нћуту
пупуњ́кат —вршић на лоптастом
завршетку плетене капе (и сл)

Пуравéлник м пеј. представник вла-
сти, важна личност

- Пустинџак м човек без иметка и родбине; напуштено имање (кућа, одећа умрлог)
- Пустобд(ац) м скитница; запуштен човек без игде икога
- Пустосвџатица ж нерадник; садруг беспосличара
- Пџнџа несвр. пањкати, клеветати
- Пџшник м смрдљивко, онај ко безгласно пушта ветрове
- Раатлџк, раат м фиг. живот без обавеза
- Равња се (с некога) несвр. упоређивати се
- Радетан, -а, -о прид. радан, вредан
- Разалџњак/разалџњак м нерадан и неодговоран човек
- Развџрди (џи) свр. спречити настављање свађе, туче и сл.
- Развџцује несвр. раздваја сукобљене да се не свађају или туку
- Развџјаншџк, -а, -о прид. расејан, несабран; склон трошењу
- Разветрује се свр. разбеснети се (најчешће: жена)
- Развлечџтина ж немарно обучена особа
- Разврза (некому) орату свр. почети причати дуго и редом; фиг. вређати бујицом поганих речи
- Разврџи се (пџпак) свр. почети трпети јаке болове у стомаку
- Разврџтена гузица ж курва; расипник
- Разврџи раџоту свр. започети велики посао
- Разговоран, -а, -о прид. фиг. питањак, укусан
- Раздава влашће патће несвр. хвалити се врло наивно; лагати
- Раздрџње се свр. брџљати; зановетати
- Разламаџује се / разнемаџује се несвр. оклевати; радити да прође време
- Разлаџи се (некој) несвр. наметати се другима трчкарањем, ужурбаним радом, галамом, смехом, давањем (неумесних) савета
- Разлетџи се (окољ некога) свр. растрчати се око некога да му се угоди
- Размџта несвр. фиг. метлом помести пут којим треба да прође жељно чекана личност
- Разџка се свр. развикати се
- Ранџч м хранитељ (ирон.)
- Ранење с фиг. говорити некоме да једе поган
- Расвџњи се свр. почети се понашати као свиња, примитивно и силицџски
- Расврџује се свр. фиг. разбацивати предмете
- Расџпе (некога) свр. фиг. ударити некога тако јако да изгуби свест
- Расипџ—дом м расипник
- Расклџпи се свр. отворити се
- Раскрџсти (џи) свр. развојити оне који се туку прса у прса
- Распењаџи се свр. разбеснети се без разлога на јаке од себе)
- Расправан, -а, -о прид. погодан за разговор и договор
- Распрачује несвр. слати на разне стране
- Растока ж срчаница (на рабаџијским колима)

Растурѝ—кућа м расипник, онај који растаче дом

Расцрви се свр. заруменити се (од студени, здравља, младости)

Раћијица ж, дем. од раћија ж, ракија

Рашчѣпене нође мн ж рахитичне ноге

Рашчѣпљак м фиг. дете које јако и без разлога плаче; курва

Рашчепуља ж курва

Рашчовѣчњак м подмукао и бести-дан човек

Рашчоврка свр. провртети рупу (на глави, леду и сл.)

Рѣбне/рѣпне (некога) свр. ударити јако попречно шибом и сл.

Резил/резилѣк м брука; силовање

Репѣр(ч)и се/ропѣр(ч)и се несвр. ко-чоперити се, наметати се

Рѣпчи се несвр. бранити се без чињеница, галамом

Рѣтко—рѣтко прил. врло ретко

Рѣчка ж, хипокор. од реч, реч; пословица; пеј. гласина

Речлија м фиг. и пеј. језичара

Рид м коса; истакуто место у пре-делу

Риџа несвр. казивати

Риџо горило ж риџа горила

Ркавица ж брљива особа; брљиво понашање

Рмба несвр. ринтати

Рљавица ж фиг. и пеј. особа која личи на слинаву овцу са црвима у носу

Рње мн од рњића ж ноздрва. Дија рње - прави се важан

Рѣвне свр. рикнути (бик, крава, ма-гарац); фиг. заурлати (човек)

Рогач. Појде на рогач - поћи све наопако, на свађу

Рогача ж брљива жена. Височка рогача - игра речи на рачун Височана и Височке Ржане, где се иначе налази пошта

Рѣгуша ж фиг. уображена жена

Рубовита жена ж пожељна жена за љубавну игру; демонска жена

Рули несвр. пеј. скитати (као живинче)

Руцне свр. заридати јако (као говече)

Рѣчне свр.фиг. јако увредити

Рѣџав, -а, -о прид. фиг. нечист, лењ

Рѣџум м гужва; свађа, туча

Сабѣн, -на, -но прид. пеј. идентичан, баш као

Саѣр/сеѣр м згражавање; брука

Самовласан, -а, -о прид. својеглав

Самоглаван / шамоглаван, -а, -о прид. својеглав, намћораст; ѣакнут

Сапѣрл, перѣ. од сѣпре, задржати, зауставити

Сарѣла ж болест са гнојним ранама(?); онај који је покривен гнојним ранама

Сасѣче/сѣсѣче свр. пеј. непотребно терати (и због тога намучити) велики број људи или стоке

Свѣти свр. схватити у чему је трик

Сватнића, мн од сват м, рођаци на основу женидбе-удадбе, пријатељи

Свѣтка ж искра; светло

Сврѣти—шушљак м пеј. велика будала (која чак не уме ни да помете)

- Севтелише свр. почети први пут користити
- Сѣдак м, сѣтка ж кратак одмор у току посла
- Сѣкне свр. повући се (вода, течност); смањити ниво (течност, зрневље, брашно); ослабити (бол, притисак)
- Сенћар м пеј. ладолеж, нерадник
- Сен(а)џив, -а, -о прид. са много трине и сена на себи
- Серсѣм—пустања ж необуздана и свадљива жена
- Сѣкне свр. цикнути
- Силина ж жестина; фиг. бес, хистерија
- Синор м атар села
- Скаже (некому) свр. рећи бујицу увреда
- Скапоше се свр. пеј. фиг. сести и не мицати се
- Скапча (скапани) м лењивац (над лењивцима), јако запуштена и прљава особа
- Скацује се / скацује се несвр. задржавати се, остати спокојан негде. Не скацује се - не задржавати се, не имати мира због хладноће, дима, оса, звери, лоших комшија; не моћи опстати
- Скљѣшти се свр. пеј. стиснути се (од мршавости, болести, бриге, зле нарави)
- Скљока се свр. пасти (као) тесто, пихтије
- Скокотљив, -а, -о прид. фиг. шкрт
- Скоро—скоро прил. ускоро, врло брзо
- Скотна, -о прид. бременита (животиња)
- Скрап м, скрапа ж велика, длакава и врло отровна гусеница; фиг. себичњак, циција
- Скрчља м пеј. шкртица, циција
- Скукуљи се свр. склупчати се (од мршавости, немоћи, страха)
- Скркче (некога) несвр. копати нешто некога да каже или учинити
- Слабује несвр. бити болешљив
- Сламњи, -а, -о прид. од сламе; покривен сламом
- Сланопачав, -а, -о прид. фиг. оседео (као да га је попарила слана)
- С(и)леже с, мн слежина, шилеже
- Слѣпча м фиг. будала, ћорав код очију
- Слѣжан, -а, -о прид. равнији, са мање нагиба, погодан за саобраћај и пољске радове (земљиште)
- Слоша се / слошаје се (некому) свр. смучити се, изненада се погоршати (здравље)
- Слунча (слунчави) м замлата (над замлатама); скитница (над скитницама)
- Смаанисује (некога) несвр. омаловажавати, стално налазити некоме мане
- Смаљева се несвр. копнити, смањивати се
- Сметеник/сметењак м, пеј. фиг. човек неодређеног карактера и особина
- Смита несвр.фиг. грабити, сакупљати као метлом
- Смблоса аор. затурити, упропастити
- Смрадља м, смрадла/смрадна ж, фиг. нечиста (и неспособна) особа

- Смрданац м, Смрданка ж стано-
вник Смрдана, данашњег Петровца
- Смрдљивка ж фиг. нечиста жена
- Смрдољак м измет, комад измета;
хаљине упрљане изметом
- Смут м свађа, сукобљавање; под-
стицање на зло оговарањем; ства-
рање несигурности, узнемирења
- Смбкља(н) м, смбкна ж, пеј неуре-
дно одевена и прљава особа; фиг.
шепртља
- Смбкне се свр. спасти (одећа, теле-
сна тежина)
- Смбциња несвр. пеј. фиг. трабити,
красти
- Сниже се свр. фиг. пасти као трска
- Соббри свр. оборити (у рвању)
- Сокују се 3 л мн през. свађати се
- Сбли несвр. фиг. дуго некога, кроз
грдњу, саветовати или омаловажа-
вати
- Сонџује (некога) несвр. пеј. врши-
ти притисак на некога да промени
мишљење; наговарати
- Соплјтка/саплјтка ж фиг. замка (за
некога), ометање
- Сбче се 3 л мн през. суочити се да
би се видело ко лаже
- Спечѐ се свр. пеј. омршавити
- Сплјта се несвр. пеј. скитати
- Спорѐди се несвр. упоређивати се;
усагласити се
- Спрндѐсан/смандрѐсан, -а, -о прид.
поцепан, неугледно одевен
- Спроведѐ се несвр. ирон. лоше се
провести
- Сра—моча фиг. аор. рећи у дугој
свађи некоме најпоганије речи
- Срабѐти свр. завршити (сав) посао
- Срдља м, срдља ж, особа која се че-
сто дури
- Срмá ж врста јела, сарма
- Српка учест. сркати
- Срчка се свр. споречкати се (са не-
ким)
- Стánка ж застој. Нѐма стánку —не
стајати, непрекидно нешто чинити
- Становбн камик м камен станац
- Староврѐмшци, -ка, -ко прид. из ста-
рог времена, као некад, као наши
стари
- Стег м дисциплина, усмеравање ка
раду и одговорности
- Стјжа ж сустизање
- Стјска ка орáти несвр. изговарати
тврдо и затворено
- Стран (човѐк) м странац; неко ко
није из куће и фамилије
- Странство с иностранство; стран-
ствовање
- Страч м на брзину склепана кући-
ца; заветрина за пса у облику кући-
це
- Страшно чүдо! — Чүдна ми чүда!
- Стрѐшен, -а, -о прид. фиг. врло ду-
ховит
- Струкá ж једна од двеју редица на
запрежним саоницама
- Стүкне се свр. одустати од намере,
повући се
- Стүне (некому) свр. поступити изне-
нада по својој ћуди
- Сүва несвр. пеј. давати кришом;
подмићивати
- Сүвачѐк, -ка, -ко прид. сувоњав
- Сүде се несвр. суочавају се (на суду,
или било где)

- Суноч прил. целе ноћи
- Супурди́сује несвр. омаловажавати, сузбијати
- Сурту́к м, мн сурту́ци, (жена́) ски-тница; курва, курвар
- Сбзли се свр. јако се наљутити
- Свси́пује се несвр. трошити немиле-це снагу, здравље (у скитњи, пијан-ству, бризи, раду)
- Свсб́ка свр. напујдати једно на дру-го (псе, људе)
- Тавра́ ж свечане хаљине; кицошење
- Та́ври (не́кога) несвр. фиг. ругати се
- Таврогу́за ж каћиперка
- Тага́(ј)/тегај/тбг(а) прил. тада
- Та́чи (не́кога) несвр. сматрати, ува-жавати; пеј. давати усиљено некоме предности
- Та́чи се несвр. такмичити се; наме-тати се другима
- Тваса́л, -а, -о перф. од тваше, стасао (тесто); готов је (човек); припремио се за смрт
- Те́гли (не́кога) срце несвр. имати воље за, бити јако заинтересован
- Темеру́тин м својеглав (и лењ) чо-век са ким је тешко договорити се
- Терсе́не прил. упркос; набусито; м особенак, намћор
- Тескоча́ ж мали животни простор
- Тесни́к м теснац, сужени пролаз; место погодно да се постави клопка
- Тешкоду́п(ав), -а, -о прид. дебелогуз (и лењ); слабо игра у колу
- Ти́пџ м бот. тврдача, Нардус стрикта
- Ти́ће / ти́ћем(а) / ти́ћемка́ прил. и везн. тек; одједном
- Ти́ча се несвр. типати се
- Ти́цне се (у-главу) свр. фиг. зами-слити се о свом понашању
- Ти́чник/ти́љчњак м туч; фиг. пенис
- Тб́лчничџк (чове́к) м курвар
- Тмо́ла/тмола́/мола́ ж влажан и уста-јао мирис (на плесни); тамни слој од влаге и плесни преко дрвених и других предмета
- Товари́ја ж фиг. пеј. гузица
- То́гова, ген. од зам. тија, тај
- Топрв(а)/допрв(а) прил. тек сада, прекрасно
- Тра́ји (не́кога) несвр. трпети, подно-сити (некога)
- Тра́ка несвр. оговарати (пеј)
- Тралала́ј м, од ускл. тра-ла-ла, фиг. површна и нестабилна особа која же-ли да живи без обавеза
- Тра́нћа несвр. пеј. оговарати, гово-рити измишљотине
- Тра́нћало с блебетало; оговарач
- Тре́па несвр. истући
- Тро́мча м тром човек, спор при раду и у ходу
- Тро́па несвр. куцати мало јаче (на врата и сл.); фиг. пеј. причати глу-пости
- Тро́пало с особа која се не стиди да било шта каже било коме и у било којој прилици, не мислећи
- Тро́пне свр. пеј. фиг. нехотице изва-лити неку глупост
- Тре м трска; трстик
- Труби́ несвр. ридати; нарицати
- Трупу́љес/трупелџас/трутунџес, -та, -то прид. дебео, кратконог и кратко-врат човек

Трúтне се/трúсне се свр. ударити се о земљу од беса

Тукне се свр. одједном појурити ка некоме (пас); одмах послушати трчећи човек)

Тулпузúна (муж) ж глупак

Тура пóд—нође несвр.фиг. бити незахвалан; понизити некога

Турило му кáпу о(до)згóре — горе је од свега, најгоре је по злу

Ту́та ж, тутавко м, неспрењаковић, онај који је спор и невешт, тупавко

Ту́тав/ту́пав, -а, -о прид. приглуп и невешт

Тутка га несвр. гурати некога у сукоб (као што се пујда пас)

Тутма́к м својеглав човек кратке памети

Тутњи́ несвр. фиг. непрекидно трчкарати због посла

Тв́нкоко́жес, -та, -то прид. преосетљив; сујетан; шкрт

Тс/ти́ће прил. тек; онда, тада; одједном

Тевли́ја м веселе нарави; фиг. припит човек

Телесту́ра ж пеј. нерадник; превртљивац

Тесхи́мна невеста ж она која је невина ушла у брак

Тивка́ несвр. кевтати; фиг. узалуд галамити

Тила́ ж кила. Але и ћиле — килави и невоспитани

Тилча́ м килавко; неспособњаковић

Тим(к)а́ несвр. магати; позивати махањем

Типнуше ми слезе свр.фиг. одједном засузих, заплаках

Ћитка́ ж кита; фиг. пеј. срамота за коју сви знају, која се трпи јавно

Ћопша́ (ћопави) м пеј. онај ко не гледа где гази па тако прави штету

Ћула́вка ж фиг. клопка, замка. Скроји́л му ћула́вку - наместио му клопку

Ћулу́м. За кѡв че си ми ћулум? - шта ћеш ми?

Уáлен, -а, -о прид. размажен (дете); упитомљен (животиња); угнут (чело, посуда и сл.)

Уáра свр. похарати; потрошити улудо

Убр́ка се (с пáмет) свр. изгубити оријентацију, збунити се

Увртéл се у (деца́, ра́боту, калиште, тéсто) свр. заглибити се; замазати се; имати много посла и сл.

Угрéва несвр. покушавати изазвати свађу лутитим држањем и понашањем

Удрамéни/удра́ми/удремéни се свр. умирити се, смирити се

Удрва́нци се свр. укрутити се (као дрво); срдито се понашати

Удржи́ свр. издржати, одолети; поднети коитус (жена)

Ужди́ва несвр. пеј. лутњом, галамом и на друге начине покушавати остварити своју намеру или забашурити своју кривицу

Узвэ́ри (некога) свр. изазвати чуђење; осрамотити се

Уздíса се несвр. хвалити се, гордо се држати

Уйдау се 3 л мн през. несвр. фиг. стално се свађати; мрзети се

Уџка (некога) свр. сломити достојанство и самопоуздање некоме сталном грдњом и омаловажавањем

Ўјет, -а, -о прид. везаног језика, као да га нешто ујело за језик

Укалдише се свр. спасити се беде, зла; курталисати се

Укарају се свр. 3 л мн. през. почети се изненада жестоко свађати

Уклал се перф. удебљати (као свиња у тову пред клање)

Уклџан, -а, -о прид. сломљен као личност понижењима или патњама

Укокобли се свр. избечити очи на некога

Укоп м сахрана

Укрека се сврх. фиг. почети викати без разлога

Ўлав, -а, -о прид. неумешан, глуп, није у стању да било шта уради како ваља

Улило му—се (у—главу) перф. нешто наопако схватити и не бити способан променити мишљење

Улишти се свр. почети блештати

Уљопа свр.фиг. извређати некога лажним оптужбама

Умалејало му—се перф. постати незајажљив

Умодри (некога) свр. претући некога толико да поплави од подлива крви

Умргуљћа/умрдуљћа ж она која гримасом понижава неког од присутних

Умрџује се / умрѓује се / умрђује се несвр. кривелити се (презриво)

Умбшка се свр. запрљати се; фиг. обрукати се (у моралном смислу)

Убка се свр. почети викати (без посебног разлога)

Убстри се свр. наоштрити се, јако се наљутити

Убчљив, -а, -о прид. онај ко говори директно, у очи, најчешће грубо и неучтиво

Упџри се (у некога) свр. усмерити се ка неком и упорно га кињити и понижавати

Упџтли се свр. почети се копочерити (и вређати јаче и старије)

Упџрчи се свр. жестоко и без основа грдити некога, и не попуштати

Уплатка (некога) свр. лажним оптужбама и великом виком натерати некога да ућути

Уплауџа се свр. почети губити дах (од дугог трчања, умора, страха, стида)

Ўредник м уредан и дисциплинован човек

Урињује се несвр. пеј. уклањати се

Усџча несвр. брзо осетити и реаговати (на мирисе, звук, умор, иронију); фиг. страховати од трошкова

Усметџе се свр. збунити се, не умети изаћи из невоље

Усмр(а)џује се несвр. често се прљати изметом (или пуштати ветрове)

Успалџе свр. успалити се, добити јак импулс за спаривањем (жена)

Ўсра ж она која се усрала; фиг. прљава и неопрана жена

Устресџе се свр. уздрхтати, стрести се (од гађења, стида, хладноће)

Устршџљ прил. супротно, упркос; преко свега

Усукал се перф. фиг. имати више посла него што може да се заврши

Усу́не се свр. ући непозван, као лопов

Уте́пљак м (као да је) полумртва особа, без воље за живот, лења, болесна или немоћна; фиг. шалјивџија

Утла́пи се несвр. навалити чинити нешто без обзира на противразлоге

Уто́к (пра́ви сас не́кога) м уска сарадња између рођака, комшија, пријатеља

Ут́ркла се свр. уштркљати се, разобадати се (говече)

Ут́не се, усмради се свр. пустити ветрове (безгласно)

Уце́ни (не́кога) свр. погодити слугу на одређено време

Уц́кли се свр. почети гледати нетремице у некога или нешто

Уче́сти свр. почети чинити сувише често

Учу́рише свр. под притиском патње, болести или брига попустити физички и психички

Учу́ди се несвр. пеј. наћи се у чуду

Ца́лав, -а, -о прид. приглуп, није у стању да гледа своја посла и брине своје бриге

Цве́ли (не́кога) несвр. жалостити, изазивати некога да плаче

Цвет м фиг. вулва (девојке, младе жене)

Цврч́и несвр. цвркутати (птица); кричати (жена, дете)

Цеп(л)е́нка ж цепаница; фиг. неотесанко, простак, будала

Ци́нцарка ж фиг. глава

Цо́дне свр. убоности злом речи

Црвени́ло с руменило (лица); способност за стид

Црв́иво дупе с фиг. лопов; курва

Црвљо́ше свр. учрвљати

Црева́р м, цреварка ж, пеј. погрдан назива за градску сиротињу (и остале грађане) јер једу црева и друге изнутрице, што је сељацима испод части

Црнголе́ја ж пеј. особа црне пути

Црнка ж пеј. ругање прој жени

Црца(ва) несвр. цркатати (као стока); фиг. живети јако лоше и патити се

Чавчи, -а, -о прид. чавкин

Ча́миш м празноглава и ћакнута жена

Ча́ља се несвр. изазивати некога поддражавањем

Чапу́рес, -та, -то прид. фиг. склон свађи и непогодан за сарадњу (човек)

Час—по—час прил. покаткад

Че́пав, -а, -о прид. фиг. склон свађи и дреци (човек)

Чепе́рко м патуљак, човек ситнога раста

Черка́на ж пеј. ћерка; женско створење

Че́рчица ж, дем. од черка, ћерка

Четво́рица—петина - четворо-петоро

Че́шћи/пче́шћи, -ка, -ко прид. псећи; фиг. пун патње (живот)

Чи́весан/ч́весан, -а, -о прид. савестан, при чистој свести. Нејé (од ч́весан (СГл) - није како ваља

Чивија́р м онај ко на штету других стиче; шкртица

Чивто́сује несвр. ударати (копитама); фиг. подмукло понизити некога

- или подвалити некоме
- Чџика се несвр. такмичити се
- Чџисто прил. никако; скоро, готово
- Човечанство с достојанство, образ
- Човече м пеј. безначајна, ситна, ружна и прљава особа
- Чокóја м богаташ; властелин (утицај румунског језика?)
- Чорапес, -та, -то прид. широких уста као отвор на чарапама
- Чóрне свр. понапити се
- Чувáтелан, -а, -о прид. чуваран
- Чукарбџ м фиг. пеј. онај који живи на чуки, брду
- Чúпес, -та, -то прид. чулав, неочешљан
- Чурљáвина ж облак прашине или дима; пеј. туча, батинање
- Чурудíше свр. пеј. побудалити, покварити се, оболети (човек)
- Чутура ж пеј. празна (и ружна) глава
- Чутурес, -та, -то прид. пране и ружне главе
- Чучúљ м креста; китица на плетеној дечјој капи; фиг. оно што срамоту чини још већом
- Џáбала ж свађа, галама; туча. Ишлó џáбала — тукли се
- Џав—дав—дав! ускл. пеј. подсмех празном причању
- Џáка/џакóбли несвр. галамити без зле намере
- Џамлíче несвр. досађивати сталним преклињањем да се нешто удели
- Џангазá прид. ђудљив, жесток (човек)
- Џáпа се несвр. пеј. бранити се виком и без основа, необудљиво
- Џáрка несвр. бости (останом, коцем, језиком)
- Џеврљáт, -а, -о прид. брљив, неваспитан
- Џенабét прид. зао, рђав (човек)
- Џенабétин м, џенабетина ж, зао човек, рђа
- Џеремóтина ж пеј. курва; рђава жена
- Џítне (нéшто) свр. фиг. грубо се отарасити некога
- Џува ж зорт, присила, батинање. Дáва му џуву несвр. принуђивати силом да се неко усмери у добром правцу
- Џумбуш м весеље; пеј. свађа, туча, гужва
- Џумла ж гужва; бучна група веселих (и припитих)
- Џáвла ж лоша и нечиста жена
- Џáнт(р)ав, -а, -о прид. пеј. искривљеног тела, лица
- Џáргав, -а, -о (у лицé) прид. са (жућкастим) пегама на лицу (човек)
- Џáтри—шáтри / пáтри—пáтри несвр. тешко ходати и при том вући ноге, ићи као пловка
- Шашард́исал перф. омамљен, изненада пошашавио
- Шашармá ж празноглав и ветропираст човек (или жена)
- Шáшла/шáшна ж непромишљена и нестална жена
- Шашлáма ж неодмерен и неуравнотежен човек
- Шáшља м нестабилан (и ђакнут) човек

Шеврда несвр. ходати пијано, лево— десно; фиг. не држати реч

Шегобівљив, -а, -о прид. склон ру- гању

Широчѣк, -ка, -ко прид. фиг. склон лаком трошењу новца и сл.

Широкопѣри се несвр. кочоперити се (као петао на кокошки)

Шлѡва/шлѡвѣ/шѡва несвр. пеј. гута- ти халапљиво, без жвакања

Шлѡми несвр. пеј. говорити бесми- слице и гадости; грабити безобзир- но

Шлѡпча/шлѡпча м онај ко није до- бро повезао обућу; онај ко се лако испрска блатом (пеј)

Шлѣпи (некога) свр. пеј. ударити шамар

Шмѡгна ж пеј. превртљива жена

Шњувало с пеј. онај ко се свуда шу- ња; лош карактер

Шѡврт м празноглава и ѣакнута же- на

Шѡка несвр. пеј. одржавати односе ван брака

Шомѡта несвр. пеј. недолично гово- рити; претеривати у причању и из- мишљању

Шѡндрав, -а, -о прид. пеј. извитопе- рен, ѣакнут

Шопѣлѡа несвр. врскати, тешко из- говарати неке гласове

Штом, почѣм/почѡм везн. пошто; како

Што-лѡ... , што-лѡ... везн. што... што...

Шпиртѡше се свр. фиг. омршавити, изгледати као извађен из шпириту- са

Штрк м, мн. штрци, рода

Штѡрча м праноглавац

Шћембѡн, шћембѡл м пеј. човек ве- ликог стомака; лењивац

Шѡтна ж шугава жена; пеј. бедница

Шуклѡк и—боклѡк м смеће, оно пре- остало, што не вреди; пеј. група љу- ди без вредности

Шумѡк м шумарак; ниска или ретка шума; шума уопште

Шумкѡр м пеј. онај из шуме, пла- нине

Шунѣла! ускл. тишина!

Шѡшљав, -а, -о прид. пеј. прљавог карактера

Шушмѡш м заједничка (прљава) тај- на. Шушмѡш си имају — имају неку своју заједничку љубавну, лоповску, и сл.) тајну

Шушулѡче несвр. сашаптавати се; оговарати шапћући

Шчѡве/сачѡве/сачѡвај 2 лј импер. од сачува. Бѡже—шчѡве — Сачувај Бѡже!

Шѡкнут, -а, -о прид. ѣакнут

Шѡшка несвр. оговарати шапћући

